LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
1
ՄԱՐՏ
*
MARDI
1 MARS
1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7610 31e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3021

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԿԱՇՈՒՆՉ ԿԻՐԱԿԻ ՄԸ

Կիրակի օր, Սորպոնի փառաւոր ամփիթատրոնը նորէն կը յորդէր հայկական բազմութեամբ, դարձեալ ի փառս հայրենի մշակոյթին:

Անցեալ կիրակի, սրահին կամարները կը թնդային հարիւրաւոր նորավարժ աշակերտներու եւ աշակերտուհիներու երգերով, պարերով եւ արտասանութիւններով:

Այս կիրակի, երկու Համազգային հաստատութեանց 25ամեայ վաստակն էր որ կը փառաբանուէր, նոյն կամարներուն տակ:

Մթնոլորտը կազդուրիչ էր, երկու պարագաներուն մէջ ալ:

Նոյն օրը շարժման մէջ դրուած էին ուրիշ բազմութիւններ, քաղաքին եւ արուարձաններու մէջ, մասնակցելու համար տեղական տօնակատարութեանց:

Բոլոր բազմութեանց մէջ ուշագրաւ տեղ մը կը բռնէր երիտասարդութիւնը, չափահաս կամ նորահաս:

Թերեւս շատ քիչերը բան կը հասկնան ճառերէն կամ երգերէն: Բայց եւ այնպէս կ'ազդուին մթնոլորտէն, ուղղակի կամ անուղղակի:

Ուրիշ նշանակելի պարագայ մը,— թէ կրթական փառատօնին եւ թէ Համազգային ընկ. եւ Ճեմարանի յոբելեանին առթիւ Սորպոնի մէջ համախմբուած բազմութիւնը կը բաղկանար ժողովուրդի բոլոր խաւերէն:

Գաղտնիք չէ որ ստորադասութեան զգացումը խորապէս ազդած է շատերուն վրայ:

Առածի կարգ անցած է սա խօսքը.— «Մենք ո՞վ ենք որ...»:

Այս տեսակ արտայայտութեանց հետեւանքը այն կ'ըլլայ որ ձեր առջեւ կ'ունենաք նկուն, գլուխը կախ հասարակութիւն մը:

Ուրիշ բան է սնապարծութիւնը, ամուլ յաւակնութիւններով, եւ բոլորովին ուրիշ բան՝ ինքնավստահ կեցուածք մը՝ որ կը բխի սեփական արժանիքներու գիտակցութենէն:

Ո՞վ պիտի կրնար մեղադրել, եթէ արդար հպարտութեամբ հաստատէինք թէ այս կամ այն շինարար, ստեղծագործ աշխատանքը կատարած ենք, դարերու ընթացքին:

Օտարները իրենք աշխատաջան պրպտումներ եւ ուսումնասիրութիւններ կատարած են, ապացուցանելով հայկական մշակոյթին արժէքը:

Ներելի՞ է որ մենք անգիտանանք, մէկդի դնենք մեր վաստակը, շլանալով ուրիշներու ակնախտիղ լոյսերէն:

Մարդկային քաղաքակրթութեան մէջ ամէն ժողովուրդ տեղ մը կը գրաւէ համաձայն իր ինքնուրոյն արժանիքներուն եւ ստեղծագործութեանց:

Եւ իր դիրքը կ'ամրանայ, երբ նոր ճիգեր կը փորձէ, քայլ մը աւելի յառաջ երթալու համար:

Այս ժողովուրդը այդ ձգտումը ունեցած է դարերով, ամէնէն դժոխային պայմաններուն մէջ:

Պատճառ չկայ որ ընկրկի այսօր, վհատելով օտարութեան խոչընդոտներուն առջեւ:

Եւ կամ գոհանայ հանդիսաւոր, կիրակնօրեայ պարծանքներով, առանց նոր նուաճումներ կատարելու:

Երկու հայկաշունչ կիրակիներու խանդավառութիւնը թող դառնայ խրախոյս, աւելի ամուր կառչելու համար ազգային մշակոյթին, որ պիտի մնայ մեր յաւիտենական փառքը, հայրենիքէն ներս թէ դուրս:

Տարագիր բազմութիւնները չունին աւելի հաստատուն ապաւէն քան իրենց սեփական մշակոյթը: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ ԵՒ ՍԱՐԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ

ՊԱՌԱԿՏՈՒՄ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՄԷՋ

Արեւմտեան Գերմանիոյ երեսփ. ժողովը Փետր. 27ին (Կիրակի) երրորդ ընթերցումով վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները եւ Սարի պայմանագիրը: Այս առթիւ ալ բուռն տեսարաններ պարզուեցան, խոր պառակտում ստեղծելով նոյնիսկ դահլիճին մէջ: Վերջին պահուն ուժգին յարձակողականի մը ձեռնարկեց ընկերվարական կուսակցութեան առաջնորդը, Օլէնհաուըր: Բայց վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, ապահոված էր յաջողութիւնը: Ժողովին դրեթէ երկու երրորդը վաւերացուց երկրին վերազինումը եւ գերիշխանութեան վերահաստատումը (320 թեր, 150 դէմ): Սարի պայմանագիրն ալ վաւերացուեցաւ 202ի դէմ 263 ձայնով, ինչ որ կարեւոր մեծամասնութիւն մը կը համարուի, նկատի առնելով ընդդիմադիրներուն բուռն պայքարը:

Այս քուէարկութեան առթիւ ալ հաստատուեցաւ թէ խոր պառակտում կը տիրէ մեծամասնութեան շարքերուն մէջ, վտանգելով դահլիճին կացութիւնը: Վիճաբանութեանց ընթացքին սուր սլաքներ արձակեցին Ազատ ռամկավարներու առաջնորդը, Թոմաս Տեհլէր եւ ընկերվարական ներկայացուցիչը: Առաջինը Տոքթ. Ատընաուըրը քննադատեց մասնաւորաբար Սարի պայմանագրին առթիւ: Իր ճառը անթելով ալ հաղորդուեցաւ ունկնդիրներուն: Տեհլէր բուռն լեզու մը գործածեց այդ պայմանագրին դէմ, զայն համարելով պարզապէս անձնատրութիւն Ֆրանսայի: Ըսաւ թէ ծրագրուած հանրաքուէն խեղկատակութիւն մը պիտի ըլլայ: Ընդունելով հանդերձ Ֆրանսայի հետ հաշտուելու անհրաժեշտութիւնը, ըսաւ թէ Ֆրանսան եթէ անկեղծօրէն կ'ուզէ Գերմանիոյ վերամիացումը, կրնայ ապացուցանել արտօնելով որ Սարի գերման ժողովուրդը վերադառնայ արեւմտեան Գերմանիոյ: Այս առթիւ մեղադրեց վարչապետը թէ նեղը դրած է խորհրդարանը, որպէսզի վաւերացնէ Սարի անիրաւ պայմանագիրը, իբրեւ լրացուցիչ մասը Փարիզի համաձայնութեանց: Եւ բացագանչեց.— «Ի՞նչ տեսակ դիւանագիտութիւն է այս»: Հետզհետէ զայրանալով եւ յուզուելով, ծանր մեղադրանք մը եւս ուղղեց Տոքթ. Ատընաուըրի դէմ: Ըսաւ թէ անջատականներ են անոնք որ կը պաշտպանեն Գերմանիոյ մէկ մասին անջատումը: Միջանկեալ ջերմապէս պաշտպանեց ազատ ռամկավար երեսփոխան մը, Մաքս Պեքէր, զոր Տոքթ. Ատընաուըր անխնայ ձաղկած էր ուրբաթ օր, իբրեւ թթու ազգայնական: Յետոյ շարունակեց,— Արտասահմանի մէջ այն սխալ գաղափարը տարածուած է թէ Տոքթ. Ատընաուըր ախոյեանն է գերման ժողովրդապետութեան, իսկ միւս բոլոր Գերմանները ազգայնական խառնակոյտ մը կը կազմեն: Ես այլեւս չեմ կրնար հանդուրժել այս քաղաքական խաղերուն»:

Տեհլէրի կուսակցութեան անդամներէն չորսը նախարար են եւ հեռացան կառավարական նստարաններէն, երբ ճառը կը շարունակուէր: Վարչապետը նախ կը ժպտէր, բայց յետոյ դէմքը մռայլ երեւոյթ մը ստացաւ: Բուռն ժխոր մը ծագեցաւ Տեհլէրի ճառէն ետք: Արտակարգ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 25ԱՄԵԱԿԸ ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԵԱՄԲ ՏՕՆՈՒԵՑԱՒ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ, ՍՈՐՊՈՆԻ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ ՆՈՒԷՐ ՄԸ

Կիրակի օր, մեծ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ Համազգային ընկերութեան եւ Նշան Փալանճեան Ճեմարանին 25ամեայ յոբելեանը, Սորպոնի ամփիթատրոնին մէջ, որ լեցուած էր հոծ բազմութեամբ:

Ներկայ էին Լիբանանի ընդհ. հիւպատոսը, Պ. Նուաէր, յարանուանութեանց պետերը, քահանաներ եւ ծանօթ անձնաւորութիւններ:

Մուրատեան վարժարանէն եւ Դպրոցասէրէն ալ բաւական թիւով աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ եկած էին:

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ «Մարսէյեզ»ով եւ «Իմ հեռաւոր Հայրենիք»ով, զոր երգեց Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբը, առաջնորդութեամբ իր նոր խմբավարին, Պ. Կարպիս Ափրիկեանի: Հանդէսին կը նախագահէր կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Սեբովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան, որ բացումը կատարեց խանդավառ բանախօսութեամբ մը, փառաբանելով հայկական մշակոյթը եւ ներբողելով Համազգային ընկերութեան եւ Փալանճեան ճեմարանին կատարած դերը 25 տարիներու ընթացքին: Այս առթիւ ջերմագին կոչ մը ուղղեց, որպէսզի ամէնքն ալ իրենց օժանդակութիւնը տրամադրեն, երկու հաստատութեանց բարգաւաճման համար:

Յետոյ Ֆրանսերէն ուղերձ մը կարդաց մեր հայասէր բարեկամը, Պ. Ֆրետերիք Ֆէյտի (պիտի հրատարակենք առանձին):

Յանուն յոբելենական յանձնաժողովի տեղեկագիր մը կարդաց Պ. Մ. Պարսամեան, մանրամասնութիւններ հաղորդելով Համազգային ընկերութեան եւ ճեմարանին գործունէութեան մասին: Այս առթիւ աւետեց թէ ազգասէր Հայ մը, Պ. Յ. Միթէվէլեան մէկ միլիոն ֆրանք նուիրած է ճեմարանին (բուռն ծափեր):

Հանդէսը ունէր նաեւ գեղարուեստական բաժին մը, ճոխ եւ այլազան: Մանրամասնութիւնները պիտի հաղորդենք յաջորդով: Միջանկեալ ըսենք թէ ջերմապէս ծափահարուեցաւ Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբը, որ վերակազմուած է առաջնորդութեամբ երիտասարդ երաժշտագէտի մը, Պ. Կարպիս Ափրիկեանի:

× Համազգային ընկերութեան Կեդր. վարչութիւնը հետեւեալ հեռագիրը ուղղած էր Փարիզի մասնաճիւղին եւ «Յառաջ»ի խմբագրութեան, մէկ միլիոն ֆրանքի նուիրատուութեան առթիւ.—

«Կը շնորհաւորենք Պ. Միւթէվէլեանը եւ ջերմապէս շնորհակալութիւն կը յայտնենք իր հայրենասիրական առատաձեռնութեան համար որ անշուշտ բարի օրինակ պիտի հանդիսանայ ուրիշներու:— Ի դիմաց Համազգային ընկերութեան Կեդր. վարչութեան Յ. Տէր Մելքոնեան

× Յոբելեանին առթիւ գրաւոր ուղերձ մը ղրկած էր, նաեւ, Բարեգործականի Փարիզի վարչութիւնը (պիտի հրատարակենք առանձին):

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԵԳԻՊՏՈՍ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ

Եգիպտոսի Ազգ. առաջնորդութեան նախարարը, Սալահ Սալեմ, որ Դամասկոս կը գտնուի, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.

—Այլեւս համարաբական ապահովութեան դաշինք չկայ. մենք կ'առաջարկենք նոր մը կազմել, տնտեսական, քաղաքական եւ զինուորական բովանդակութեամբ: Այս առթիւ պատասխանելով կարգ մը հարցումներու, շարունակեց.

— «Սուրիոյ կառավարութեան հետ պիտի քննենք նոր բանաձեւ մը որ համապատասխանէ արաբական շահերուն: Խորհրդաժողով մը պիտի պատրաստենք այս առաջադրութեամբ, Գահիրէ հրաւիրելով արաբական երկիրներու վարչապետները: Պիտի այցելեմ Յորդանան, յետոյ պիտի երթամ Պէյրութ, որովհետեւ Լիբանան կը սպասէ Սուրիոյ հետ կատարուած բանակցութեանց արդիւնքին: Լիբանանի վարիչները միաձայնութեամբ կ'ընդունին գործակցիլ արաբական պետութեանց հետ, համարաբական նոր զինակցութիւն մը կնքելու համար:

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ արտաքին նախարարները ժողով մը պիտի գումարեն Անգարայի մէջ, այս օր, երեքշաբթի, քննելու համար պալքանեան զինակցութեան զօրացումը: Ժողովը պիտի տեւէ երկու օր: Կը կարծուի թէ այս առթիւ պիտի կազմուի պալքանեան ընդհ. ժողով մը, քսան երեսփոխան առնելով իւրաքանչիւր երկրէ:

× Թուրքիոյ Ազգ. ժողովը փետր. 27ին միաձայնութեամբ վաւերացուց Իրաքի հետ կնքուած դաշինքը: Արտաքին նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, ազդարարեց այս առթիւ.— Երրորդ միջանկեալ ճակատ մը կազմել ներկայ երկու ճակատներուն միջեւ— նախայարձակման եւ քաղաքակրթութեան ու խաղաղութեան ճակատներուն միջև— կը նշանակէ ծառայել նախայարձակման ճակատին:

Վարչապետ Մենտերէս ալ յայտարարեց թէ Թուրքեւիրանեան դաշինքը բաց է բոլոր արաբական ազգերուն, ինչպէս եւ Մեծն Բրիտանիոյ, Մ. Նահանգներուն եւ Իրանի առջեւ: «Այս երեք ազգերուն ընդունելութիւնը կարելի է համաձայն այն յօդուածին որ կը նախատեսէ անդամակցութիւնը ոչ միայն արաբական երկիրներու, այլեւ այն պետութեանց որոնք շահագրգռուած են աշխարհի այս մասին պաշտպանութեամբ: Դաշինքը զինուորական յանձնառութիւն չի տրամադրեր մեքենաբար: Կառավարութիւնը իրաւունք ունի քննելու զինուորական հարցը Իրաքի կառավարութեան հետ: Խաղաղութեան եւ պատերազմի վճիռը կախում ունի Ազգ. ժողովէն, ինչպէս կը տրամադրէ Սահմանադրութիւնը:

× Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ Երեսփ. ժողովը եւ Ծերակոյտը վաւերացուցին Թուրքիոյ հետ կնքուած դաշինքը: Վարչապետը, Նուրի Սայիտ փաշա զեկուցում տալով Ծերակոյտին առջեւ անգամ մը եւս յոյս յայտնեց թէ Մեծն Բրիտանիա, Մ. Նահանգները, Փաքիստան եւ Իրան պիտի յարին այս դաշինքին:

× Իսրայէլի արտաքին գործերու նախարարը յայտարարեց թէ Թուրքեւիրաքեան դաշինքը «թշնամական է եւ կրնայ քաջալերել նախայարձակումը Իսրայէլի դէմ, վնասելով Միջին Արեւելքի ապահովութեան»:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Թագաւորը, որ քսան տարեկան է, պիտի ամուսնանայ իշխանուհի Տինայի հետ (Եգիպտացի, 24 տարեկան եւ ուսուցչուհի անգլերէնի):

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՆ ՈՒ ՎԱՍՏԱԿԸ

Բ.

Փալանճեան Ճեմարանին ընդհանուր հաշուեկշիռներէն մեր քաղած թիւերը կրնան ընդհանուր գաղափար մը տալ միայն այս հաստատութեան նիւթական գործառնութեան յարաճուն զարգացման մասին:

Փորձենք կոտորակել այդ թիւերը՝ ճշդելու համար հայապահպանման այս մեծ ձեռնարկին ի սպաս դրած զոհաբերութեան աղբիւրներն ու չափերը:

Ըսինք, որ Ճեմարանը իր հիմնադրութենէն մինչեւ անցած դպրոցական տարեշրջանին, այսինքն 1930 Մարտէն մինչեւ 1954 Յունիս, ունեցած է կլոր հաշուով 342 հազար լ. ո. ի գործառնութիւն:

Միշտ համաձայն մեր ձեռքին տակ եղած աղբիւրներուն, «մուտքերու հազիւ 1/4 կը կազմէն ինքնաւճար աշակերտներու թոշակները, մնացեալ 3/4ը գոյացած է արտաքին օժանդակութեամբ», ուրիշ խօսքով, աշխարհի չորս կողմ ցրուած մեր հանրային կազմակերպութիւններու եւ անհատներու նուէրներով:

Ճեմարանին հիմնադրութենէն ետք, որոշ շրջանի մը, մասնաւորապէս առաջին տասնամեակին առանց հանրային այս լայն օժանդակութեան կրթարանը պիտի չկրնար պահել իր գոյութիւնը:

Անարդար պիտի ըլլար այս ընդհանուր արտայայտութեան մէջ անտեսել այն գլխաւոր օժանդակները, որոնք իրական նեցուկներն եղան Ճեմարանի ապահովութեան գործին:

Միշտ եւ բոլոր պարագաներուն մէջ զոհաբերութեան առաջին տեղը կը գրաւեն ամերիկահայութիւնը եւ իր կազմակերպութիւնները:

Ճեմարանի առաջին տասնամեակի եկամուտի յիսուն առ հարիւրէն աւելի գոյացած է Հ. Կ. Խաչի; զանազան միութիւններու եւ անհատներու նուէրներէն: Այս համեմատութիւնը, գրեթէ չատ աննշան փոփոխութեամբ, կը մնայ մինչեւ այսօր, առանց հաշուելու Ճեմարանի շէնքի գնման փոնտին յատկացուած մեծ գումարները:

Համազգայինի Կեդր. Վարչութեան օժանդակութիւնը երկրորդ տեղը կը բռնէ առաջին տասնամեակի եկամուտներուն մէջ:

Թերեւս աւելորդ չըլլայ յիշել թէ Համազգայինի Կեդր. Վարչութեան մուտքի գրեթէ միակ աղբիւրը կը հանդիսանար Եգիպտոսի իր մասնաճիւղերէն եւ Նուբարաններէն ստացած հասոյթը: Լիբանանը՝ աւելի վերջն է, որ իր նիւթական օժանդակութիւնը կը բերէ Ճեմարանին, միշտ աւելի մեծ չափերով:

Կարեւորը մեզի համար այն է, որ Համազգայինի զոյգ կեդրոնները, ամերիկահայ մեր կազմակերպութիւններէն ետք, երկրորդ տեղը կը բռնեն Ճեմարանի նիւթական ապահովութեան գործին մէջ:

Առաջին տասնամեակին ընդհանուր մուտքի 17 առ հարիւրը կը կազմէ Համազգայինի տուրքը: Յաջորդական տարիներուն այս տուրքը կը բարձրանայ մինչեւ 19 առ հարիւրի:

Զհաշուելով մասնիկի եկամուտները՝ որոնք իրենց յատուկ տեղն ունին ներկայացած հաշուետախտակներու մէջ, վստահաբա՞ր կարելի է ըսել թէ ամերիկահայութեան եւ Համազգային ընկերութեան բաժինը Ճեմարանի ընդհանուր մուտքին մէջ կը կազմէ ոչ նուազ 75 առ հարիւր:

Ընդգծելով այս պատուաբեր երեւոյթը, մեղանչած պիտի ըլլայինք հայապահպանման այս հոյակապ գործին մէջ անտեսելով զոհաբերութեան ուրիշ աղբիւր մը, որ ասո՞ղ, ինչպէս միշտ, շուքին մէջ կը մնայ ոսկիներու գումարման ժխորին մէջ:

Մեր խօսքը կը վերաբերի հայ ուսուցչութեան զոհաբերութեան:

Աւելորդ է կրկնել այն տաղնապալի շրջաններու մանրամասնութիւնները, որոնք ամբողջական մասը կը կազմեն Ն. Փալանճեան Ճեմարանի քսանհինգամեայ պատմութեան:

Յիշենք երկու դէպքեր միայն:

«Ճեմարանը երրորդ տարուան սկիզբը ինքզինքը գտաւ նիւթական դժուարին կացութեան մը առջեւ: Այս դժուարութեան գլխաւոր պատճառը Ֆրանքի անկումն էր»:

Ճեմարանի աշակերտներուն թիւը բարձրացած էր 81ի: Առաջին շէնքը անբաւարար ըլլալով, վարձուած էր նորը, աւելի ընդարձակ եւ համեմատաբար յարմար: Կը բացուէր լսարանը՝ դրական եւ գիտական ճիւղերով: Վերջապէս, նոր ձեռնարկներ, նոր յառաջդիմութիւն բոլոր մարզերուն մէջ: Բայց, ինչպէս ըսինք, անտեսական տագնապը կը սպառնար խափանել ձեռք բերուած յառաջդիմութեան ընթացքը: Համազգային Ընկերութեան Կեդրոնը գգալապէս ազդուած էր տնտեսական ընդհանուր տագնապէն: Կ. Խաչի վճարումներու կրճատումը՝ մտահոգիչ հաւանականութիւն մըն էր: Մէկ խօսքով, Ճեմարանի գոյութիւնը՝ վտանգուած էր լրջօրէն:

Բոլոր այս իրողութիւնները հաշուելով, Ճեմարանի երկու վարիչներն ու մնայուն հինգ ուսուցիչները, 1933 Յուլիս ամսի 3ին, Հայ «Ճեմարանի շէնքին մէջ» կը ստորագրեն չորս կէտերէ կազմուած համաձայնագիր մը, որ տեսակ մը երաշխաւորագրի բնոյթ ունի, ամէն գնով դպրոցը բաց պահելու վճռականութեամբ: Եւ որովհետեւ տագնապը հետեւանք էր եկամուտներու նուազման, հայ կրթական մշակը, մեր աննման «հայ վարժապետ»ը կը դիմէր իր զոհաբերութեան առասպելական միջոցին:

Հայ Ճեմարանի վարիչներն ու հինգ մնայուն ուսուցիչները կ'որոշեն.— «... Հ. Ճեմարանի գոյութիւնը չվտանգելու համար՝ մենք մեր ստանալիք ռոճիկները տարուան մը համար կը յարմարցնենք այդ տարուան ըլլալիք իրական մուտքին»:

Նոյնիմաստ համաձայնութիւն մըն ալ կը ստորագրուի 1942 Յունիս 10ին, երբ նորէն անձուկ կացութեան մը մատնուած էր Ճեմարանը, այս անգամ, տրամաբանապէս իբրեւ հետեւանք պատերազմական դէպքերու:

Այս պարագային ալ ուսուցչական կազմին հիմնական մտահոգութիւնը կ'ըլլայ ամէն գնով ապահովել Ճեմարանին գոյութիւնը: Կ'որոշուի ռոճիկներու միօրինակ չափ մը եւ ստացուելիք եկամուտներու բաշխման եղանակը, հետեւեալ կարգով.—

«Բոլոր աղբիւրներէն ստացուած գումարներով նախ պէտք է վճարուին դպրոցի շէնքին, մաքրութեան, լոյսի, ջուրի եւ ուրիշ ոչ-ուսուցչական վճարումները, ինչպէս եւ մեր ինը ուսուցիչներէն զատ (երկու վարիչներ եւ 7 մնայուն ուսուցիչներ) միւս բոլոր ուսուցիչներուն ռոճիկները, որոնք բոլորն ալ ինը ամսով են վարձուելու ու մեր կողմէն երաշխաւորուած, որով ենթակայ չեն ռիսքի»:

Մեկնեցէք այս տողերու իմաստը, եթէ քաջութիւն ունիք ոսկիի արժէքով գնահատելու հայ մտաւորականին յատուկ այս զոհաբերութիւնը...

Պատմութեան համար արձանագրենք նաեւ այն փաստը, որ այս երկու պարագաներուն ալ, Ճեմարանին մնայուն ուսուցչականկազմը պատուաւոր կերպով իրականացուց իր հանդիսաւոր յանձնառութիւնները:

Յիշատակե՞լ, որ այս շրջաններուն, մեր ուսուցիչները բաւականացան միայն «չոր հաց»ը ապահովող ռոճիկներով..

Եւ այս գնով, ծանր բայց քաղցր զոհաբերութեան գնով, Հայ Ճեմարանին մնայուն ուսուցչական կազմը, ամերիկահայութեան եւ Համազգայինի հետ, կը հանդիսանան այն գլխաւոր երեք աղբիւրները, որոնք իրենց առաւելագոյնը տուին, ապահովելով Ճեմարանին գոյութիւնը:

Դեռ չսպառեցինք մեր նիւթը:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԻՆՉՊԷՍ ԳՐՈՂ ԴԱՐՁԱՅ

●

90ի վերջերը օր մը իմացայ, որ Լեւոն Բաշալեան խոյս տուած է Պոլսէն, ձերբակալուելու վախով, և իր տեղը բաց կը մնայ «Արեւելք»ի խմբագրութեան մէջ: Ցանդգնութիւնը ունեցայ խորհելու թէ արդեօք կարելի չէ՞ր, որ ես անցնէի իր տեղը:

«Արեւելք» վարչական խորհուրդով մը կը կառավարուէր, եւ Յարութիւն Նորատունկեան անոր ատենապետն ըլլալով կարող էր ուզածը պաշտօնի կոչել: Նամակ մը գրեցի իրեն, առանց յաջողութեա՞ն որեւէ յոյսի: Ցանկարծ կանչուեցայ իր գրասենեակը. ճանչցաւ զիս, պահ մը մտածեց, պայա տարաւ վերի յարկը, խմբագրութեան սենեակը, ուր տեսայ, մէյ մէկ գրասեղանի առջեւ նստած, Բիւզանդ Քէչեանը իր ամեհի ճակատով, Տիգրան Արփիարեանն ու Արթաքի Սմպատեանը: Չորրորդ անկիւնը պարապ գրասեղան մը կար:

— Հոս նստէ, ըսաւ Յար. Նորատունկեան ինծի:

Ցետոյ դառնալով միւսներուն.

— Պարոն Երուանդը հոս պիտի աշխատի, ըսաւ, եթէ օգտակար ըլլայ, կը մնայ:

Եւ առաւ քալեց.

Դրախտը եթէ բացուած ըլլար առջիս, այնքան պիտի չշլանայի, որքան երբ նստայ այդ սենեակին մէջ: Հպարտութիւն մը — ո՜վ մարդկային ունայնամտութիւն — ուռեցուց կուրծքս եւ պահ մը ինքզինքս կարծեցի արժէքաւոր մարդ մը, դըրականութեան հերոս մը, շատ կարեւոր անձ մը, որուն համբաւը կայծակի արագութեամբ պիտի տարածուէր ամէնկողմ:

Աւաղ, շատ պիտի չանցնէր, հազիւ կէս ժամ մը, այս եռեւեփող տրամադրութեանս վրայ սառուցիկ ջուր մը պիտի սրսկէր թերթին խմբագրապետը:

Արդարեւ, ընտելանալէ ետք դէմքիս, որ շատ աղէկ տպաւորութիւն մը ձգած ըլլալու չէր պաշտօնակիցներուս վրայ, Քէչեան քովը կանչեց զիս:

— Խմբագի՞ր ըլլալ կ'ուզես, տղաս, հարցուց:

— Այո, ըսի:

— Կ'ուզե՞ս որ օգտակար խորհուրդ մը տամ քեզի, աւելցուց, քանի դեռ ուշ չէ, ձգէ այս ասպարէզը, փորձառաբար կ'ըսեմ քեզի ասիկա: Ուրիշ որեւէ ասպարէզ աւելի աղէկ է: Ես չարաչար զղջացած եմ խմբագրութեան ասպարէզը մտած ըլլալուս: Այսուհանդերձ դուն գիտես:

Ամպերէն վար կ'իյնայի թաւալգլոր: Ես, որ քաջալերանքի խօսքերու կը սպասէի, ահա յուսահատութեան պատը կը տեսնէի դիմացս ցցուած: Եւ հայ լրագրութեան իշխանն էր, որ այդ տխուր վճիռը կը նետէր երեսիս, առանց որեւէ թաղնամտութեան:

Բայց այս անգամ որոշեցի հաստատ մնալ. դժբախտ ըլլալ, բայց տոկալ, թեզ մը չընկրկիլ: Ու եղայ խմբագիր:

Կ'ուզէ՞ք, որ առաջին քայլին իսկ դըժուարութեան եւ յուսահատութեան մատնուիմ: Ես կը կարծէի, որ բաւական բան գիտեմ, Ֆրանսերէն գիտեմ, այդ լեզուով Հոմերոս եւ Հերոդոտոս կարդացեր ու հասկցեր էի: Որքան կը սխալէի եղեր: Որովհետեւ աշխատիլ կ'ուզէի, խնդրեցի Արփիարեանէն, որ գործ մը տայ ինծի,

---

«ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ»

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

●

ԲՈՍՖՈՐԻ ԱՓԻՆ

— Անիկա է... Յարութիւն Տէրոյենց Զամուռճեան, պատուելի Բրուսացի ...— անսքող հեգնանքով ասաց Սվաճեանը.

— Նա ինչո՞ւ է այստեղ:

— Նոյնպէս եկել է ձեզ «դիմաւորելու»:

— Հապա ինչո՞ւ չմօտեցաւ:

— Հասկցնել կ'ուզէ, թէ հարկ է, որ դուք մօտենաք եւ ձեր յարգանքի հաւատիքը մատուցէք պատուելի աստուածաբանին, — երկիմաստ մեկնաբանեց Սվաճեանը:

Նալբանդեան անտարբեր մի հայեացքը գցեց կարծես ասեղների վրայ նստած Զամուռճեանի կողմը եւ անցաւ նրա մօտից: Սվաճեանը զոհ այդ վերաբերմունքից՝ նկատեց.

— Առաջին իսկ քայլին սխերիմ թշնամի մը վաստակեցաք:

— Իսկ եթէ մօտենայի, պիտի մեկնաբանուէր դաշինք մի խաւար ամոլի հետ, որ ձեր երդուեալ հակառակորդն է, — պատասխանեց Նալբանդեանը:

— Խաւարամոլ ըսելով սպառած չպիտի ըլլաք անոր «արժանիքները», — աւելացրեց Սվաճեանը, բոլոր դեսպանատները ազատ ելումուտ ունի...

— Ի՞նչ գործ ունի դեսպանատներում..

— Խեղճն ազգի շահերով կը տագնապի... Ոսկի կը շահէ... — ակնարկելով Զամուռճեանի լրտես լինելը՝ ասաց Սվաճեանը:— Այժմ ալ, հարկաւ, նաւահանգիստ եկեր է իւր տէրերու ապսպրանքով...

— Անցաւ Զամուռճեանի կառքը: Նա կծկուել էր ցատկելու պատրաստուող մորմի նման: Երեւացին թիւրք ոստիկաններ: Մինչեւ կառք նստիլը՝ Նալբանդեանի հետ մի քանի խօսք փոխանակեցին նաեւ Շիշմանեանն ու Օտեանը:

— Ցիրաւի, Պարոն Նալբանդեան, մեծ բախտ է մեզի համար ձեր Պոլիս գալը, — ասաց Շիշմանեանը, որ չնայած պոլսեցի էր, բայց Կովկասում ապրած լինելու պատճառաւ, որոշ չափով գիտէր ռուսահայերէն:

— Հաւանօրէն դուք ալ ինքզինքնիդ երջանիկ պիտի համարէք, որ ասանկ ատենի մը դուգադիպեցաւ ձեր գալուստը, ուր ազգը Սահմանադրութեան հովանու տակ կը գտնուի եւ ընդհանուր շարժում մը սկսած է դէպի յառաջդիմութիւն, — աւելացրեց Գրիգոր Օտեանը:

Նալբանդեանը ոչինչ չպատասխանեց:

ՀՈՍԱՆՔՆԵՐ

Յարութիւն Սվաճեանի Սկիւտարում գտնուող համեստ բնակարանում, ի պատիւ Նալբանդեանի, կազմակերպուած էր հանդիսաւոր ճաշկերոյթ: Ճաշի երկար սեղանի շուրջը նստած էին Սվաճեանը Միքայէլի հետ, Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանը, Գրիգոր Օտեանը, Յովսէփ Շիշմանեանը, Արուսեակ Փափազեանը եւ նրա թախծոտ աչքերով ընկերուհին՝ Ազատնի Կիւմրիւքճեանը, բեմական ակներեւ շնորհքով օժտուած պարոն Կիւլլիւեանը, որը սիրում էր ներկայանալ Տքթ. Սէն Վայֆէ ազգանունով: Սեղանի ծայրին, գրեթէ անկիւնում նստած էր անբարետես մի երիտասարդ, որի հիւանդոտ դէմքը ծածկուած էր առատ պղուամաղով եւ ճաշի ընթացքում գրեթէ բան չէր ուտում: Նրա անունը Սրապ-Մանաս էր եւ ներկայացրել էին Նալբանդեանին որպէս թատերագիր: Սերոբ Թաղւորեանը կառավարում էր սեղանը:

Նալբանդեանին բոլորովին դուր չէր գալիս ճաշկերոյթի պաշտօնականութիւնն ու զսպուածութիւնը, սրտնեղում էր: Բոլորն աշխատում էին քիչ խօսիլ. յարգանքի եւ ակնածանքի արտայայտութիւններն աւելի շատ հեռաւոր, անմերձենալի մի մարդու դիմելու, քան մտերմութիւն հաստատող խօսքեր էին: Ներկաների մեծ մասը պատեհանաւորուած էր. դժուար էր թափանցել խոհերի ու զգացումների մէջ, որոշել թէ ինչ է որոճում նրանց միտքը: Եւ Միքայէլը բաժակաճառերին ու դրուատանքներին պատշաճ վերաբերմունք ցոյց տալու հարկադրութեամբ, ստիպուած էր նոյնպէս կցկտուր պատասխաններ տալ, շնորհակալութիւն յայտնել եւ համբերութեամբ սպասել համեմուած օղու ներգործութեանը: Ցիրաւի, որոշ ժամանակից յետոյ բերանները բացուեցին: Օտեանը դիմեց Պէշիկթաշլեանին եւ խնդրեց, որ կարդայ իր բանաստեղծութիւնները: Բոլորը խրախուսեցին այդ առաջարկը: Պէշիկթաշլեանի երկար ու նուրբ դէմքը շառագունեց, պատառաքաղը ձեռքից ինկաւ, որ աւելի շփոթեցրեց նրան: Օրիորդ Փափազեանը մեկնելով նրան իր սպիտակ ու գեղեցիկ ձեռքը՝ աւխնով ասաց.

— Կ'աղաչե՛նք, կ'աղաչե՛նք...

Պէշիկթաշլեան իր ծաւի աչքերով այնպէս նայեց օրիորդին, կարծես նա մատնել էր մի շատ նուիրական գաղտնիք: Բանաստեղծը համաձայնեց ընդհանուրի խնդիրը կատարել միայն Նալբանդեանի դիմումից յետոյ:

Պէշիկթաշլեանի արտասովոր լայն ճակատը մի պահ կնճռոտուեց, ապա նրա մինչ այդ հանդարտ լճակի նման ծփացող աչքերը ալեկոծուեցին:

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

«չատ աղէկ» ըսաւ եւ իբրեւ սկզբնաւորութիւն գիւղին բան մը տուաւ, որ թարգմանեմ ։

Ֆրանսերէն ծանուցում մըն էր, հազիւ տասը տող։ Առի այդ «գիւղին բան»ը եւ սկսայ կարդալ։ Բայց առաջին նախադասութիւնը հազիւ կարդացած, ամօթէ՞ս թէ բարկութենէս, արիւնս գլուխս խուժեց ։ Պարզապէս չէի հասկնար։ Հաւատացէք, որ չէի հասկնար։ Քրտինքը կաթիլ կաթիլ սկսաւ վազել ճակատէս։ Բառարան փնտռելու համար չուրջս նայեցայ․ Նորայր մը տեսայ, բայց չէի համարձակեր առնել նայիլ, պզտիկութիւն կը սեպէի։ Վերջապէս սակայն, առի բառարանը եւ սկսայ պրպտել չհասկցած բառերս։ Գրեթէ չկրցայ հայերէնի վերածել այդ փոքրիկ ծանուցումը, եւ Արփիարեան ժպտելով սրբագրեց սխալները ։

— Հոգ չէ, կը վարժուիս, ըսաւ ։

Արդարեւ, քիչ ժամանակուան մէջ վարժուեցայ։ Թերթօնին թարգմանութիւնը ինծի յանձնուեցաւ։ « Աստի անտի »ն ես կը գրէի։ Կը սկսէի ճլորիլ։ Բայց իմ ուզածս այդ չէր․ գրականութեան խառնուիլ կ'ուզէի, գրել ու ճանչցուիլ ։

Զորս հինգ ամիս հազաւ անցած՝ Նորավէպ մը գրեցի «Պապուկը» խորագրով․ Տիգրանին յանձնեցի զայն խնդրելով, որ դնէ թերթին մէջ։

— Վայ, գրականութի՞ւն ալ կ'ընես, — ըսաւ հեգնութեամբ ։

Եւ նեղը մնացած մէկ օրը Տիգրան « քշեց » այդ ձեռագիրս։ «Պապուկը » ելաւ «Արեւելք»ի երկրորդ երեսը, ծանուցումներէն անմիջապէս առաջ։ Գոնէ ես այն օրը լմրոշխնեցի «Պապուկ»ս, տասն անգամ կարդալով զայն։ Բնաւ չէի յուսար, որ մէկուն ուշը պիտի գրաւէր ան, իմ գոհունակութիւնս ինծի պիտի բաւէր։

Սակայն բոլորովին տարբեր բան մըն էր, որ պատահեցաւ ։

Հետեւեալ առտուն իսկ խմբագրատունէն ներս մտաւ մեծ Արփիարը ։

— Տիգրան, երէկուան «Արեւելք»ին մէջ «Պապուկ»ը գրողը ո՞վ էր, հարցուց իր եղբօրը ։

— Մեր Երուանդը, ըսաւ Տիգրան ։

— Պաղ քրտինք մը ողողեց մարմինս ։ Ի՞նչ պիտի ըսուէր արդեօք այդ հեղինակութեան կողմէ։

— Բայց տակաւ պարզապէս սքանչելի էր, ըսաւ Արփիար ինծի դառնալով ։— Իրա՞ւ դուն գրած ես, Երուանդ, հարցուց ։

— Այո, ըսի գգացած երջանկութենէս գրեթէ նուաղելու մօտ ։

— Բայց դուն գրող մը կ'ըլլաս, վճռեց հոյակապ մարդը, մօրուքը գգելով ։

Շատ չանցած ներս մտաւ Հրանտ Ասատուր ։

— Տիգրան, ո՞վ էր երէկուան «Պապուկը» գրողը։

— Երուանդը ։

ԵՐ․ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ ԼՈՒԻ ՄԱՌԷՆԻ ՄԱՍԻՆ

•

ԽՄԲ․— Փետր․ 20ի փառատօնին առթիւ, Սորպոնի ամփիթատրոնին մէջ ֆրանսերէն ճառ մը խօսեցաւ Պ․ Ս․ Քարեան, յանուն Փարիզի եկեղեցւոյ ընկերակցութեան, ներկայացնելով օրուան նախագահը, Պ․ Լուի Մառէն։ Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը ․—

Կորովի, ու խանդավառ, իր երիտասարդ հասակէն սկսեալ, այսինքն այն տարիքէն երբ մարդիկ կը կարծեն թէ պիտի կրնան աշխարհը վերանորոգել ու լուսաւորել իրենց գաղափարի շունչովը, Պ․ Լուի Մառէն գմայլելի ջանքեր թափեց ի նպաստ բոլոր արդար դատերուն, մանաւանդ ի նպաստ հայ ժողովուրդին ։ ԺԹ․ դարու վերջերը, երբ զանգուածային ճնշումներն ու հալածանքները սկսած էին ահաւոր չափերու հասնիլ մերձաւոր Արեւելքի մէջ, Պ․ Լուի Մառէն ամէնէն երիտասարդն էր այն փաղանգին, Փիէր Քիյեար, Ֆրանսիս տը Փրէսանսէ, Ժան Ժօրէս, Ժորժ Քլեմանսօ եւ ուրիշներ, որ բուռն կերպով ձաղկեց այդ վայրենի արարքները ։

Անկէ ի վեր, ամէն անգամ որ առիթը ներկայացած է, Պ․ Լուի Մառէն չէ դադրած իր թանկագին ու բարեացակամ աջակցութիւնն ընծայել մեզի։ Սակայն ինչ որ մեզմէ շատերը չեն գիտեր, այն է, որ Պ․ Լուի Մառէն բազմաթիւ Հայերէ աւելի լաւ կը ճանչնայ Հայաստանն ու հայ ժողովուրդը ։

Մենք առհասարակ Արեւմտեան Հայաստանէն եկած հաստատուած ենք Ֆրանսայի հիւրընկալ հողերուն վրայ։ Արդ, մեզմէ քանի հոգի՞ կրնայ ըսել թէ տեսած է Արարատը՝ վեհափառ լեռը, որ եղած է ու կը մնայ միշտ խորհրդանշանը հայ ժողովուրդին ապրելու, դիմադրելու եւ տեւելու անխորտակելի կամքին ։ Մեզմէ քանի՞ հոգի կրնայ ըսել թէ այցելած է Արարատեան դաշտը, ուր պատմական շատ մը եղերական դէպքեր եւ փառաւոր քաջագործութիւններ դարբնած, ամրապնդած եւ նուիրագործած են հայ ժողովուրդին ճակատագիրը ։

Պ․ Լուի Մառէն եղած է այդ երկրամասին վրայ։ Ճանչցած է հայ ժողովուրդը ոչ թէ գրքերով եւ ճառերով, ոչ թէ ազգային զարհուրելի նուաբեկութեան մը բեկորներով, այլ իր նախահայրերու հողին վրայ։ Տեսած է, սքանչացումով դիտած է այն լեռը, ուր խորհուրդներն ու գեղեցկութիւնները յաւերժօրէն կը խառնուին ուխի նոյնման։ Աստիճան առ աստիճան բարձրացած է, հասնելու համար գագաթը, եւ այդ բարձունքէն դիտած է հայկական կանանչագեղ դաշտերն ու կապոյտ լիճերը ։

Ահա թէ ինչո՞ւ համար, երբ Պ․ Լուի Մառէն կը խօսի Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդի մասին, անկեղծութեան սրտագրաւ խոյանքով մը, կը պարզուին միաժամանակ իր սրտին ազնուականութիւնը, իր հոգիին մեծութիւնը եւ իր մտքին հարստութիւնները։

Պ․ Լուի Մառէն սիրելի է մեզի նաեւ անոր համար, որ ինք ներկայացուցչական ամենափայլուն դէմքերէն մէկն է Ֆրանսայի եւ անոր մեծ ժողովուրդին զորս սիրած ենք մեր հոգիին բոլոր ուժովը ։

Ատենօք, երբ հայ ընտանիք մը յաջողէր իր զաւակը Ֆրանսա ղրկել, որպէս զի իր ուսումը շարունակէ եւ կատարելագործուի, այդ ընտանիքը եւ այդ տղան բախտաւոր կը նկատուէին ։

Զարաբաստիկ դէպքերու հետեւանքով, Հայերը զանգուածօրէն եկան եւ հաստատուեցան Ֆրանսայի մէջ։ Հայ ընտանիքներն ու հայ տղաքը կրնան այն բախտաւոր ընտանիքն ու տղան ըլլալ։ Որովհետեւ եւ բոլոր դպրոցներուն, համալսարաններուն եւ ուսումնական հաստատութիւններուն դռները լայնօրէն բաց են մեր առջեւ։ Կրնանք օգտուիլ որքան որ ուզենք ֆրանսական արուեստէն, գիտութենէն եւ մշակոյթէն։ Մեզմէ կախում ունի օգուտներ քաղել անլուր դժբախտութենէ մը, որ մեզ հարուածնեց անգթօրէն ։

Այսպէս ըլլալով, պիտի կրնանք մեղմացնել մեր պակասները եւ չեշտել մեր առաւելութիւնները։ Որովհետեւ հաւաքականութիւններն ալ, ինչպէս անհատները իրենց ինքնայատուկ թերութիւններն ու արժանիքներն ունին։ Հայ ժողովուրդը չի կրնար բացառութիւն կազմել այս ընդհանուր օրէնքէն։ Այսպէս ըլլալով, ուրեմն, պիտի կրնանք զարգացնել մեր ցեղային ձիրքերը »։

Վերջացնելով, բանախօսը մեր երախտագիտութիւնը յայտնեց Պ․ Լուի Մառէնի եւ յաւիտենական Ֆրանսային ։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

★

Փետրուար 18ի, 34րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ 19 Փետրուար, շաբաթ գիշեր, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ ։

Բացումը կատարուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով, որ յոտնկայս երգուեցաւ ներկաներու կողմէ։ Օրուան նախագահը ընկեր Աշոտ Իսահակեան, իր բացման խօսքին մէջ յայտարարեց․— «Դարեր շարունակ հայ ժողովուրդը ունեցած է խոյանքներ եւ պիտի ունենայ ապագային։ Ինչ որ տեղի ունեցաւ 1921 Փետրուար 18ին, միակ կուսակցութեան մը գործը չէր, պոռթկումը ժողովրդական էր, ամբողջ հայութիւնը առանց դասակարգի խտրութեան ոտքի ելաւ պաշտպանելու իր ազատութիւնը ։ Հազիւ ստեղծուած էր դարերէ ի վեր երազուած՝ հայրենիքը երբ երկու թշնամիներ, Թուրքն ու բոլշեւիկը ձեռք ձեռքի տալով ուզեցին խեղդել զայն ։ ժողովուրդներու ազատութեան անունէն խօսող վարչակարգ մը չեղելով իր կոչումէն, պատճառ եղաւ որ խեղդուի նորածին հայկական հանրապետութիւնը » ։

Պարզելէ ետք Փետրուար 18ի գլխաւոր դէպքերը, բանախօսը աւելցուց․ «Հ․ Յ․ Դաշնակցութիւնը, —պատէ իրեն— միշտ եղած է եւ պիտի մնայ հայ ժողովուրդի ազատութեան պաշտպանը, մինչեւ որ ազատութեան արեւը ծագի Հայաստան աշխարհի վրայ»։

Օր․ Դաշնակեանի մեներգէն ետք, Օր․ Լիւսի Ցակոբեան, յաջողութեամբ պարեց հայկական եւ կովկասեան պարեր, ընկերակցութեամբ Պ․ Գարեգինի (թառ) եւ ընկեր Բենոյի։ Օր․ Ցարէթնագովեան արտասանեց յուզումով, իսկ Օր․ Ա․ Քէօսէեան երգեց յաջողութեամբ քանի մը երգեր ։

Օրուան բանախօսը, ընկ․ Խ․ Մկրտիչեան խօսք առնելով ըսաւ ․

— « Հայոց պատմութեան մէջ սրբազան նշանախօսք մը կայ, որ կը կոչուի Ուխտ Մամիկոնէից։ Դարերու սերկութիւնը չկրցաւ ջնջել Մամիկոնէից այդ ուխտը, որ կը նշանակէ ազատութեան պայքար ։ «Փետրուար 18ին, հայ ժողովուրդը թռիչք մը կատարեց, ցոյց տալով աշխարհին ,թէ քաջութեամբ կը մեռնի, բայց թոյլ չի տար որ եկուոր բռնակալը տիրապետէ իր երկրին, դարձնէ զինքը ստրուկ, ոտնահարելով իր տարրական իրաւունքներն ու ազատութիւնը ։ Մեր փոքրիկ ժողովուրդին աննման մեծութեան ապացոյցն է այս ։ Հայ զինուորը պարտուեցաւ ֆիզիքապէս, ռուս համայնավար ուժէն բայց հոգիով յաղթական ելաւ։ Շատերու համար, այսօր, աննշան դէպք մըն է Փետրուար 18ը, բայց պիտի գայ ժամանակ, երբ պատմութիւնը պիտի արձանագրէ անոր մեծութիւնը, ինչպէս եղաւ Վարդանանց պատերազմին առիթով ։ Ցորչափ մեր երկրին մէջ նստած է եկուոր համայնավարը, ոտքի տակ առնելով մարդկային բոլոր սրբութիւնները եւ օրն ի բուն հայհոյելով հայ ժողովուրդի իրաւունքներու պաշտպան Հ․ Յ․ Դաշնակցութեան, մենք, այդ կուսակցութեան անդամներս, պիտի մնանք միշտ գաղափարական պայքարողի դերին մէջ, մինչեւ որ հայ ժողովուրդը գտնէ իր իսկական անկախութիւնը եւ տէր դառնայ իր տարրական իրաւունքներուն»։

Ապա Գարեգին թառի վրայ նուագեց քանի մը կտորներ, եւ ներկայացուեցաւ Ա․ Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»էն տեսարան մը, Նոր Սերունդի անդամներուն կողմէ, խոր տպաւորութիւն ձգելով ։

Պ․ ՊԱՐԳԵՒ

ՊԵԼԺԻՈՅ երեսփ․ ժողովին մէջ առաջարկուեցաւ փոխադարձ միջոցներ ձեռք առնել Ֆրանսայի դէմ, աւելցնելով մաքսատուրքերը։ Առեւտրական նախարարը պատասխանեց թէ եթէ Պելժիա մէկ յաւելում կատարէ, Ֆրանսա կրնայ տասը պատուար հաստատել։ « Հետեւաբար պէտք է խոհեմութեամբ շարժինք, բանակցութիւններ կատարելով »։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ, Դերենիկ Դէմիրճեանի (կենսագրականով եւ գրախօսականներով)։ Զորս պատմուածքը 94 էջ։ Հրատ․ «Արամազդ»։ Պէյրութ ։ 1955 Գին հարիւր լիբ․ դահեկան ։

ՀԱՍԿ, պաշտօնական ամսագիր Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան, թիւ 11–12 (1954 Նոյեմբեր–Դեկտեմբեր)։

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ, գրական հանդէս, Զ․ տարի թիւ 5, Թեհրան ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (88)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

•

ՃՇԴՈՒՄՆԵՐ

Երեք տղաներ բանտարկեցին մեր գիւղում, ոչ թէ իմ, այլ ուրիշների ցուցմունքով։ Իմ յանցանքը այն եղաւ, որ կարող էի նրանց կաշառքով ազատ արձակել տալ, բայց անտարբեր գտնուեցայ։ Վերջէն խիղճս ինձ տանջեց ։ Գիւղացիները ինձ կը մեղադրէին։ Այդ անտարբերութեանս պատճառով ինձ «մատնիչ» , «դաւաճան» կոչեցին։ Այդ երեք բանտարկուած ֆետայի տղաներից մէկն էր, դժբախտաբար, Սեպուհը, որ թէեւ այսօր ձեզի հետ չէ, բայց Սասնոյ կռիւների ժամանակ ձեզ հետ էր։ Այնուհետեւ շատ անգամներ տեսել եմ նրան, խօսել ու խոստովանել իմ «յանցանքը», եւ նա ներել է ինձ։ Իսկ այսօր խիղճս արդէն հանգիստ է։ Լիուլի կատարեցի իմ ազգիս հանդէպ իմ զինուորական եւ մարդկային պարտականութիւնս։ Կը հաւատամ, որ իմ արձակած գնդակներից գոնէ մէկը այդ արիւնկզակներից մէկին սիրտը ծակած կը լինի։ Այժմ ինչ կ'ուզեն, թող անեն ինձ կամ իմ գիւղին։ Կուրավու անունը անմահացաւ այսօր։ Նրա վրայից սրբուեց այն «արատ»ը, որի մասին տարիներից ի վեր ժողովուրդը կը լսէր ։

« Անդրանիկը իր ընկերների հետ լսում էր Ռէս Օհանի ասածները եւ խրատներ տալիս նրան ու մխիթարում ։

« Մինչ այդ հետախուզող տղաները լուր բերին, որ մի խումբ ֆետայիներ Իսոյի եւ Կայծակ Առաքելի հետ անցել են գետը։ Կ'իմացնէին, որ ճանապարհը ապահով է։ Գետը այնքան խորունկ չէ ։ Եւ ծանծաղ տեղերէն հանգիստ անցնիլ կարելի է։

« Անդրանիկը դարձաւ Ռէս Օհանին ․

— « Ռէս Օհան, այժմ դու պիտի գաս մեզ հետ։ Մենք ուր լինինք, դուն էլ այնտեղ կը լինիս։ Այսօրուան կռուից յետոյ, քո կեանքն էլ միշտ վտանգի տակ է։ Այսուհետեւ, ոչ Մշեցի «զապիէ»ները, ոչ քաղաքի միւթէսարիֆը, ոչ էլ Բաղէշի վալին կրնան քեզ փրկել ։

— «Այս բոպէիս նրանք գիտեն, որ դու զէնք առած՝ եկեղեցիի տանիքից կռուել ես եւ քո գնդակը մի շատ գլուխ պայթեցրել է։ Թէ ինչպէս տեղեկացած են, այդ չգիտենք, բայց եթէ իրենց ձեռքը անցնիս, առաջին զոհը կը լինես ։

« Տեղեկագիրը պատրաստելէ յետոյ, խօսեցինք Ռէս Օհանի հետ։ Այդ տեղեկագրով նա պիտի ներկայանար Վարդան վարդապետին եւ անձամբ էլ բացատրէր ինչ որ գիտէր եւ տեսած էր։ Ով գիտէ, թերեւս Վարդան վարդապետը ստեղծէր այնպիսի միջոցներ, որ կարելի լինէր տեսնել եւրոպական հիւպատոսները։ Եթէ յաջողէր, այն ատեն ինքը կը խնդրէր անձամբ, որ գնան եւ տեսնեն գիւղերի վիճակը ։

« Ասինք իրեն, որ ինքը Մուշ երթայ եւ այդ ստոյգ տեղեկութիւնները հասցնէ Վարդան վարդապետին։ Իր ապահովութեան համար խոստացանք ամէն միջոց ձեռք առնել ։

« Երբ ընդհանուր գործը այդ կը պահանջէ, ես սիրով կ'երթամ, ասաց նա, Ես ձեր բերանից յաճախ լսել եմ՝ «Ամէնայն տեղ մահը մի է, մարդ մի անգամ պիտի մեռնի, բայց երանի, որ իւր ազգի ազատութեան կը զոհուի»։ Ես կը գնամ աներկիւղ եւ կը գործեմ աներկիւղ, թէկուզ Թուրքը ինձ բռնէ ու կախաղան բարձրացնէ ։

« Անվախ էր Տարօնի քաջը։ Իր պապերի նման՝ ծառացել էր թշնամու դէմ ։

«Տեղեկագրի հետ մի նամակ էլ պատրաստեցինք ։

« Այդ նամակին մէջ երկար բացատրութիւններ տուինք Ռէս Օհանի անձի եւ նրա կռուի օրը կատարած քաջութիւնների մասին։ Ցիշեցինք, որ նա խոստովանած էր իր անցեալի մէջ արած արարքները եւ դուրս եկած իբր մաքրամաքուր մի Հայ։ Հետեւաբար կրնային վստահիլ նրան։ Նոյնիսկ գրուեցաւ, որ եթէ կրնան, թող միջոցներ ստեղծեն, եւ ինքը տեսակցի հիւպատոսների հետ եւ բացատրութիւններ տայ անձամբ։ Իսկ մեր մասին գրեցինք, որ կը մտածէինք առժամաբար թողնել Մշոյ Դաշտը եւ անցնիլ Վանի շրջանը։ Այդ մասին կ'ուզէինք նաեւ վարդապետի եւ Տատրակի կարծիքները։

«Ամէն ինչ պատրաստ էր։ Կը սպասէինք Անտրոյի, Խուրշուտի եւ Խմբապետի գալուն, որպէսզի վաղուանը պահանջէինք, եւ Ռէս Օհանը կարողանայ ապահով Մուշ հասնիլ ։

(Շար․)

ՍԵՊՈՒՀ

յարձակում մըն էր որ տեղի կ'ունենար իրեն դէմ : Բանախօսը վերջին հարուած մը եւս փորձեց, հետեւեալ հարցումն ուղղելով Տոքթ. Ատընաուըրի.

— Ձե՞ք գիտեր թէ ի վերջոյ ի՛նչ կ'ըլլան այն երկիրները որ կ'իյնան Ֆրանսայի մշակութային եւ տնտեսական շրջանակին մէջ : Յիշեցէք Նանսին, Ալզասը, նոյնպէս Լիւքսէնպուրկը » :

Իրազեկներ կը կարծեն թէ ազատ ռամկավարներուն հետ ուրիշ կուսակցութիւններ ալ պիտի քաշուին դահլիճէն որ պիտի կղզիանայ, երբ սկսի գործադրել վաւերացուած համաձայնութիւնները : Տարակոյս չկայ թէ խորհրդարանին մեծամասնութիւնը համաձայն է Տեհլէրի, Սարի հարցին մէջ եւ թէ չատերը թեր քուէարկեցին պարզապէս փրկելու համար Փարիզի համաձայնութեանց ամբողջութիւնը : Ուրիշ խօսքով, վէճը չէ փակուած տակաւին :

Ընկերվարական կուսակցութեան վարիչն ալ բացատրեց թէ Փարիզի դաշնագիրները պիտի չիրականացնեն գերման ժողովուրդին տրուած խոստումները, թէ ապահովութիւն պիտի չբերեն Արեւմտեան Գերմանիոյ, թէ ոչ միայն պիտի չյաջողցնեն Գերմանիոյ վերամիացումը, այլ պիտի խափանեն զայն, թէ արեւմտեան Գերմանիոյ զինուորները պիտի հանեն արեւելեան Գերմանիոյ զինուորներուն դէմ եւ վերջապէս պիտի աւելցնեն պատերազմի վտանգը :

× Ատլանտեան 14 զինակիցներէն ցարդ Փարիզի համաձայնութիւնները վաւերացուցած են եօթը անդամներ : Իսկ երեք Մեծերէն միայն Անգլիան վաւերացուցած է : Ֆրանսայի ծերակոյտը դեռ նոր պիտի սկսի համաձայնութեանց քննութիւնը եւ կը սպասուի որ վաւերացնէ մինչեւ Զատիկ : Մ. Նահանգներուն խորհրդարանը դեռ չէ սկսած վիճաբանութիւնը : Իտալիոյ ծերակոյտն ալ պիտի սկսի յառաջիկայ Մարտին : Հոլանտա կը սպասէ Ֆրանսայի վաւերացման, թէեւ մեծամասնութիւն մը ապահոված է արդէն : Պելժիոյ երեսփ. ժողովը վաւերացուց, կը մնայ ծերակոյտը : Քանատա, Նորվեկիա, Յունաստան, Թուրքիա, Փորթուկալ եւ Իսլանտա ընդունած են արեւմտեան Գերմանիոյ մուտքը Ատլանտեան կազմակերպութեան մէջ :

× Արեւմտ. Գերմանիոյ երեսփ. ժողովին վաւերացումը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ, իբրեւ նոր քայլ մը դէպի միացեալ Եւրոպայի կազմութիւնը :

× Արեւմտեան Գերմանիոյ դեր - վարչապետը, Պլուխըր, հրաժարեցաւ, Սարի մասին ծագած վէճին առթիւ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱ իր ջրածին ռումբին փորձը պիտի կատարէ Հարաւ. Բեւեռին մօտ : Անգլիական մարտանաւեր եւ օդանաւեր պիտի գտնեն յարմարագոյն տեղը, միեւնոյն ատեն հսկելով որ օտար աչքեր չտեսնեն փորձերը :

ԳԱՀԻՐԷԻ զինուորական ատեանը սկսաւ դատել վեց սիոնական լրտեսներ, որոնց հինգը ֆրանսական հպատակ են : Դատավարութիւնը տեղի կ'ունենայ գաղտփակ :

ՓԱՐԻԶԻ Օփերայի պարախումբին թեկնածուներէն մին, Ժաքլին Փոմի, որ ձախողած էր քննութեանց մէջ, անհետացած է հինգ օրէ ի վեր :— Ուրիշ պարուհի մը, Միշէլ Միշէլ, որ անհետացած էր անցեալ ուրբաթ օր, ուշաթափ գտնուեցաւ պանդոկի մը մէկ սենեակին մէջ : Քնաբեր դեղ առած էր անձնասպան ըլլալու համար : Գործադուրկ թենոր մը, Ռոժէ Քոնթ, քսան տարեկան, ինքզինքը կախեց հինգերորդ յարկի միակ սենեակին մէջ, ուր կը բնակէր կնոջը եւ երեք զաւակներուն հետ :

ՀԱՐԱՒ. ԹՈՒՆՈՒԶԻ հունձքերը փճացած են երկարատեւ երաշտութեան հետեւանքով : Հռոմէական շրջանէն մնացած շատ մը ջրհորներ ցամքած են : Միւս կողմէ մարախներն ալ ահագին աւերներ գործած են : Ֆրանսական կառավարութիւնը վերջերս 700 միլիոն ֆրանքի վարկ մը բացաւ հանրօգուտ շինութեանց համար :

ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Տեղի կ'ունենայ
ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Նախագահութեամբ ճարտարապետներ
Պ. Պ. ՄԻՒԶԻԻ եւ ՃԷՎԱՀԻՐԻ
FOIRE DE LYON - Pavillon Textileի
Ընդարձակ սրահներուն մէջ
ժամը 16էն կէս գիշեր

Պարահանդէսի ընթացքին, Պ. ՖՈՒՐՆԷՕԼԻ (Հիւսիէ) հսկողութեան տակ, պիտի կատարուի ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԷԿԱԹԻՆ՝ որ պիտի ցուցադրուի սրահին մէջ :

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը, Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը, Տիկնանց եւ Երիտ. Օժանդակ յանձնախումբերը կը հրաւիրեն Լիոնի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները այս աննախընթաց եւ շքեղ պարահանդէսին :

Մուտք՝ 200 Ֆրանք

Կը յանձնարարուի կանխաւ ապահովել իր սեղանը (300 ֆրանք), հեռաձայնելով BU. 27 - 22:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 5ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ց. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին :

Պոմոնի եկեղեցւոյ կից շքեղ սրահին մէջ :

Ղեկավարութեամբ Պ. ՆԱՓՈԼԷՈՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ :

Կարտանի Նոր Սերունդի Վարանդեան «Անդրանիկ» Թատերախումբը կը ներկայացնէ ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻՊԸ :

Կը նուագեն Ա. Մաթոյեան, Ս. Շիշմանեան եւ Ա. Մէչհուրեան :

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ, 15 ՄԱՐՏ

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ
եւ
ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆ
Կը ներկայացնեն ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ
ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ երեկոյթը նուիրուած է Փետրուար 18ի ապստամբութեան պատմական դէպքին պարզաբանութեան : Կը խօսին ՍԴ. ՔՈՉԱՐԵԱՆ եւ Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան դպրոցի հոգաբարձութեան, մարտ 3ին, հինգշաբթի ժամը 20·30ին Մատուսի սրահին մէջ : Պիտի դասախօսէ ուսուցիչ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ :

Նիւթը՝ «Ապրիլ 11/24ը, պատմական փաստերով» :

Պիտի խօսի նաեւ Պէյրութի Հայկ. դպրոցներու ֆրանսերէնի նախկին դասախօս Գ. տը Պօնվիլ : Մուտքը ազատ է :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Ազգ. դպրոցի հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է տասը հազար ֆրանք, Օր. Ժիւլիէթ Քիւրքճեանի եւ Պ. Ռուբէն Սահակեանի ամուսնութեան առթիւ : Նուիրատուներն են.— Պ. Ժ. Քիւրքճեան հինգ հազար, Պ. Պ. Վ. Սահակեան եւ Ռուբէն Սահակեան երկու հազարական ֆր. : Պ. Յ. Գարատիկեան հազար ֆրանք :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Մեծ անակնկալ մը եղաւ Շաբաթ օրուան ֆրանսական բըկպիի խումբին յաղթանակը անգլիականին վրայ 9ի դէմ 16 կէտով : Մրցումը (բըկպի 15) մեծ խանդավառութիւն պատճառեց Ֆրանսական բոլոր շրջանակներուն մէջ եւ վարչապետն անգամ շնորհաւորութեան հեռագիր ուղղեց Թուիքընհէմ (Անգլիա), ուր տեղի կ'ունենար հանդիպումը : Կիրակի օրուան ֆութպօլի ախոյենական ազգային բաժակի մրցումներու արդիւնքէն վերջ Ռէնս միշտ կը մնայ գլուխը 39 կէտով, հինգ կէտի բարձրացնելով իր տարբերութիւնը երկրորդին վրայ՝ Թուլուզ (34 կէտ) :

× Անգարայի մէջ Թրքական բանակի ֆութպօլի խումբը յաղթեց ֆրանսական բանակի խումբին 2ի դէմ 4 կէտով :

---

6 ՄԱՐՏ 1955

ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 16ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
« Պ Ա Ր Ա Հ Ա Ն Դ Է Ս Ը »
GRAND HOTELի Շքեղ սրահներու մէջ
2 Ռիւ Սքրիպ (Օփերա)
Ձոխ գեղարուեստական բաժին
Orchestre P E P E N U N E Z
(Vedette des disques PACIFIC) avec sa grande formation typique.
Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով ՕՓԷՌԱ 54–48:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԷՆ ԱՄԷՆԷՆ ԳԵՂԵՑԻԿԸ
Կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր :
Նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան :
Օթէլ ԺՕՐԺ Ե.ի գեղեցիկ սրահներուն մէջ :
Նախագահութեամբ Մ. ՀԱՆՐԻ ԺՈՒԻԻ
(Նախագահ Սէնի նահանգային խորհուրդի)
եւ Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ :
(Ատենապետ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովի) :
Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր, առաջնակարգ նուագախումբ :
Ուշադրութիւն .— Յանձնարարելի է նախապէս վերապահել սեղանները, հեռաձայնելով Պ. Օգսէն Հայրութեանի, Փրօ. 82–38 եւ կամ Բարեգործականի գրասենեակը, Թրօ. 03–18:

24ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Երէցներուն, սկաուտներուն եւ գայլիկներուն :

Մասնակցութեամբ՝ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն :

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ
Կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28bis, Rue St. Dominique, Paris (7)
(Métro Invalides)

Ներկայացումներ, երգեր եւ պարեր, ցուցադրութիւն սկաուտներուն կողմէ : Սկաուտական կեանքէ տեսարաններ : Հայկական պարեր Արենոյշներուն կողմէ :

Հանդէսին երկրորդ մասին սկաուտները եւ արենոյշները կը ներկայացնեն հայերէն Մոլիէրի «Մէօսիէօ տը Փուրսօնեաք» կատակերգութիւնը :

Մուտք 500 եւ 300 ֆրանք :

Ձոխ պիւֆէ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պանեէօ Բաշանի Նոր Սերունդի կողմէ, կիրակի, 13 Մարտ ժամը 16էն մինչեւ 24, Օթէլ տէ էնժէնիէօր տը լ'էֆօլ Սանթրալի սրահներուն մէջ, 8 ռիւ ժան Կուժօն Փարիզ (8) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Հայկական եւ կովկասեան պարեր մասնակցութեամբ Պանեէօ Բաշանի Նոր Սերունդի պարախումբին :

Արեւելեան սրահ ուր պիտի նուագէ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ) :

Ցայտնի նուագախումբ ԺԱՔ ՄԱՏԻԼԵԱՆԻ :

Ձոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Մուտք 300 ֆրանք :

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 19էն 21.

ԼԸՔուրպ 47 – 45:

« ՅԱՌԱՋ » Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Թուրիկեանէ (Քլամառ) հազար ֆրանք :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Արսէն Տըր Զաքարեանէ հինգ հազար ֆրանք, իր ապաքինման առթիւ, Ընկերուհի Տիկին Արաքսի Տօնապետեանէ երկու հազար Ֆր. իր չորրորդ զաւկին ծննդեան առթիւ (էքս) :

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սպասուհի մը Անտիյի ծերանոցին համար
Խիստ նպաստաւոր պայմաններով
Դիմել ամէն օր ժամը 14·30էն 18, Աղքատախնամի գրասենեակը՝ 32 Ռիւ տը Թրէվիզ :

Ի ՆՊԱՍՏ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱԶԴՈՒՐՄԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ

Հաւաքուած Պիվէռի մէջ (Կարտան)

Փ. Կիւրճեան 2100 ֆրանք, Ս. Սեդրակեան, Ագատ Անտոնեան, Ա. Մաթոեան, Յովակիմեան, Բէլտօեան, Թովմասեան, Մանուկ Յովհաննէսեան, Սարգիս Ազատեան, Պետրոսեան հազարական, Մ. Մաթոսեան, Վերժին Տօնապետեան, Յարութիւն Տէմուրճեան, Հայկազ Պօյաճեան, Մրմրեան, Աստուրեան, Նշան Նաքաշեան, Պ. Գասպարեան, Պօղոս Հեպօյեան, Ստեփան Գինոսեան, Զ. Մարտիրոսեան, Նշան Գինօսեան, Կարապետ Գինոսեան, Օսկիան Գէօրգեան, Մարտիրոս Գիրէճեան, Զ. Հերոյեան, Սիմոն Անթօեան, Գօլէճեան 500ական, Պետրոսեան, Ե. Աբրահամեան, Գասպարեան, Խաչատուր Գինօսեան 300ական, Մանուկ Մարտօեան, Յակոբ Պօլոյեան 200ական : Գումար 21·700 ֆրանք :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր․ կամ 10 $, հատը 12 ֆր․

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՄԱՐՏ ★ MERCREDI 2 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7611 31e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3022

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԷՆ «ՄՈԲԻԼԻԶԱՑԻԱ»

●

Վերջերս առիթ ունեցանք պարզելու Խ․ Միութեան նոր արշաւը,— հազարաւոր երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ հաւաքել եւ ղրկել դէպի Սիպերիա, Խազախստան, մինչեւ Սախալին կղզին, խոպան հողերը մշակելու եւ արմտիք հասցնելու համար :

Այն ատեն կ'ըսէին թէ «կամաւոր» արձանագրուած են հարիւր հազար երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ :

Հրամանին ենթակայ են բոլոր հանրապետութիւնները եւ ինքնավար շրջանները :

Ուրեմն ամէն տեղ ալ ժողովներ գումարուեցան, ընթացք տալու համար Կեդր․ Կոմիտէի հրահանգին :

Մեր մինուճար հայրենիքին Երիտ․ Միութիւններն ալ (Կոմսոմոլ) անմիջապէս ասպարէզ իջան : Եւ «Սովետական Հայաստան» կը գրէր թէ առաջին առթիւ արձանագրուած են 1300 հոգի,—300 հոգի Լենինականի, աւելի քան 100 Գորիսի եւ Արթիկի մէջ են․ : (21 Յունուար) :

Մոսկուայէն հասած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, ցարդ գոյացած արդիւնքը բաւարար չի համարուիր, եւ նորէն ժողովներ կը գումարուին, երկրորդ հարիւր հազար մը եւս ճարելու համար :

Ֆրանսական գործակալութեան Մոսկուայի թղթակիցը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ, Փետր․ 23 թուականով.—

Երիտ․ Միութեանց Կեդր․ Կոմիտէ վերջերս ժողով գումարելով Մոսկուայի մէջ, որոշեց նոր «մոբիլիզացիա» մը կատարել, գործադրելու համար անցեալ յունուարին մշակուած հողագործական ծրագիրը :

Ժողովի ընթացքին Կեդր․ Կոմիտէն հաստատեց թէ «երիտասարդական կազմակերպութիւնները կ'ուշանան գործադրել կուսակցութեան Կեդր․ Կոմիտէին 1953 Սեպտեմբերի պատուէրները՝ հողագործութեան զարգացման պայքարին մէջ» :

Յետոյ յիշելով թէ 1954ին աւելի քան հարիւր հազար երիտասարդներ մեկնած են մշակելու կոյս հողերը եւ թէ երկու հարիւր հազար երիտասարդներ ղրկուած են անասնապահութեան զարկ տալու համար, Կոմսոմոլներու Կեդր․ Կոմիտէն անհրաժեշտ կը գտնէ ստիպողաբար ղրկել հարիւր տասներկու հազար հոգի եւս, խոպան հողերը մշակելու եւ արմտիքի արտադրութեան ծրագրին յաջողութիւնը ապահովելու համար :

Այդ ծրագիրը կը նախատեսէ տարեկան 163 միլիոն թոն հունձք, սկսելով 1960էն : Կեդր․ Կոմիտէն իր կոչին մէջ կը յիշեցնէ թէ անհրաժեշտ է զարկ տալ նաեւ անասնապահութեան եւ աւելցնել կենդանիներու խոտի մթերքը :

Երբ հեռագիրը այսքան տեղեկութիւն կը հաղորդէ, կրնաք երեւակայել թէ ինչ յաւելեալ եւ ճոխացեալ մանրամասնութիւններ կը հրատարակուին սովետական մամուլին մէջ :

Վերջերս ամբողջ էջեր գրաւած էր Խրուշչեւի մանրամասն զեկուցումը՝ անասնապահութեան մասին : Զեկուցման թխածոյ թարգմանութիւնը կ'երեւար, նաեւ, Երեւանի, Թիֆլիսի եւ Բագուի հայերէն թերթերուն մէջ, պարզելով ոչխարներու, եզներու, կովերու, հորթերու գլխաքանակին զգալի նուազումը, կաթի կամ խոտի արտադրութեան անբաւականութիւնը եւն․ :

Այդ բոլորը կը հաստատեն թէ ծանր տագնապ մը կը տիրէ հողագործական ճակատին վրայ․ հետեւաբար ստիպուած են արտակարգ միջոցներ ձեռք առնել :

Ամէն պարագայի մէջ, տխուր է պատկերը

Շ․

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

●

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱ՞Կ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄՈՒԻ

Եգիպտոսի ազգ․ առաջնորդութեան նախարարը,, Սալահ Սալեմ, որ Դամասկոս կը գտնուի, մանրամասնօրէն պարզած է իր ծրագիրը, դիմագրաւելու համար Թուրքեւիրաքեան դաշինքը եւ ուրիշ դինակցութիւններ որոնց առանցքը կը կազմէ Թուրքիան :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, եգիպտական ծրագիրը կը տրամադրէ միացնել արաբական զինեալ ուժերը եւ սպառազինութիւնները, (դուրս ձգելով Իրաքը), միջարաբական տնտեսական միութիւն մը կազմել եւ դիւանագիտական գործակցութիւն հաստատել : Կարճ խօսքով, ստեղծել արաբական Դաշնակցութիւն մը որուն պիտի անդամակցին Եգիպտոս, Լիբանան, Սուրիա, Յորդանան եւ Արաբիա : Գնդ․ Սալահ Սալեմ Դամասկոս գացած է համոզելու համար Սուրիան, որուն նոր կառավարութիւնը տրամադիր կ'երեւայ ընդունելու եգիպտական ծրագիրները, առ այժմ յետաձգելով իր վերապահումները : Լիբանան չուզեր չեզոք իր չէզոքութենէն, իսկ Յորդանանի դիրքը կախում ունի Լոնտոնէն : Անգլիական կառավարութիւնը տրամադիր է յաւելու պաշտպանողական ցանցի մը որուն հիմ պիտի կազմէ Թուրքեւիրաքեան դաշինքը : Լոնտոն միեւնոյն ատեն կ'ուզէ ապահովութիւն ներշնչել Իսրայէլի : ․րդ, եգիպտական ծրագիրը մասնաւորապէս նկատի ունի Իսրայէլը : Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն հաչտ աչքով չեն դիտեր համարաբական միութեան մը ստեղծումը՝ եգիպտական կաղապարով :

ՍՈՒՐԻԱ ՀԱՒԱՆԱԾ Է

Դամասկոսէն հասած հեռագիրներ կը հաստատեն թէ Եգիպտոս իրապէս առաջարկած է համարաբական դաշնակցութիւն մը հաստատել առանց Իրաքի : Այդ ծրագրին առաջին կէտերն են.— 1․ Միացնել անդամակից պետութեանց բանակները.— 2․ Ճանչնալ եւ երաշխաւորել արաբական պետութեանց ներկայ գոյավիճակը.— 3․ Կազմել Դաշնակցային Խորհուրդ մը որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ միացնել անդամակից պետութեանց քաղաքական, ելմտական եւ մշակութային քաղաքականութիւնը :

Արաբական միացեալ բանակի մը գաղափարը արդէն իսկ ընդունած էր Սուրիոյ սպարապետին՝ զօր․ Շաւքէթ Շուքէյրիի կողմէ, ի պատիւ Սալահ Սալեմի տրուած կոչունքի մը առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Սպաներու Ակումբին մէջ : Յոյս յայտնելէ ետք թէ սուրիական, եգիպտական եւ միւս արաբական բանակները պիտի ձուլուին, «կազմելով արաբական միացեալ բանակ մը միակ հրամանատարութեամբ», զօր․ Շուքէյր կատարեալ յաջողութիւն մաղթեց գնդ․ Սալահ Սալեմի : Եգիպտոսի նախարարը պատասխանելով մասնաւորապէս շեշտեց ․

— «Եկած եմ ձեզի առաջարկելու այս միութիւնը եւ միացեալ հրամանատարութիւնը : Աւելի յառաջ երթալով կ'ըսեմ.— «Մեր միջեւ բաժնենք ինչ որ ունինք, դէնք եւ ռազմանիւթ» :

Գնդ․ Սալահ Սալեմ այցելելով քանի մը կուսակցութեանց կեդրոնները, դատապարտեց Թուրքեւիրաքեան դաշինքը եւ կրկնեց թէ եգիպտական ծրագիրը պիտի հաստատուի հետեւեալ հիմերուն վրայ, — 1․ Միակ զինուորական հրամանատարութիւն, խնդիր չէ թէ կեդրոնը ըլլայ

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ՈՒՏԵԼԻՔ ՉՈՒՆԻՆ

Տիկին Աննա Տէր Մինասեան, ողբացեալ Ռուբէնի այրին, որ վերջերս Աթէնք հանդիպած էր, սրտաճմլիկ պատմութիւն մը պատմեց առջի օր :

Ֆիխի ազգային դպրոցներու աշակերտները գէշ–աղէկ սնունդ կը ստանան շնորհիւ Օր․ Լ․ Գարակէօզեանի կարգադրութեան, որով Բարեգործականի մասնաճիւղը կը հոգայ ծախքերը :

Անդին, Զաւարեան վարժարանին մէջ կան առ նուազն 35 չքաւոր աշակերտներ, որոնք օրը իրիկուն կ'ըսեն քանի մը ձիթապտուղով եւ ցամաք հացով :

Իրական թշուառներ, այս տղաքը դեղնած են, կը դողան ցուրտէն եւ անօթութենէն : Այն աստիճան որ, տեսնողին աչքերը կը թրջին :

— Այդքան դժուա՞ր է օրապահիկ մը ճարել եւ փրկե՞լ այս դժբախտ պատանիները :

= Երբե՛ք : Տասնրվեց ֆրանսական ֆրանքով բաւարար ուտեստ կը ճարուի, ամէն օր : Ահա ձեզի հինգ հազար ֆրանք, այդ նպատակին համար :

— Ո՞վ կը նուիրէ այս գումարը :

= Երբ այս խումնելի թշուառութիւնը կը նկարագրէի, քովս էր Ռուբէնի քրոջ թոռնուհին, Տիկին Մուրատ, որ Ամերիկայէն եկած է իր տասնամեայ մանչուն հետ : Տղան իր գանձանակին մէջ հաւաքած դրամները բերաւ յանձնեց մայրիկին, որպէս զի Աթէնք ղրկուի ...

Օրական տասնըվեց ֆրանքէն 35 թշուառ պատանիներուն սնունդի ծախքը պիտի ըլլայ 560 ֆրանք :

Ուրեմն Ամերիկայէն եկած մանչուկը, Գրիգոր, իր հինգ հազար ֆրանքով հոգացած կ'ըլլայ մօտաւորապէս տասը տղու մէկ օրուան ճաշը :

Ձեզի կը ձգեմ խորհրդածել մնացեալի մասին :

Ի՞նչ կ'արժէ 16 ֆրանքը, Փարիզի կամ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ : Ոչ իսկ սուրճի մը դրամը : Կամ երկու տուփ լուցկի :

Ամէն մէկս, տասն անգամ 16 ֆրանքն ալ բանի տեղ չենք դներ, եւ կը ծախսենք այնպէս ինչպէս երբեմն տասնոց մը կը նետէինք գանձանակին մէջ :

Սպասելով լրացուցիչ մանրամասնութեանց, կը կարծեմ թէ կրնանք գոնէ վեց ամիս հոգալ այս 35 թշուառներուն ամենօրեայ ճաշը, մինչեւ որ կարելի ըլլայ տեւական կարգադրութեան մը յանգիլ Բարեգործականի կամ ՀՕՄի (Կ․ Խաչ) միջոցաւ :

Դիտեցէք ձեր զաւակներուն կայտառ դէմքերը, թուաբանական հաշիւ մը փորձեցէք օրական 16 ֆրանքով, եւ պիտի տեսնէք որ կոչն անգամ աւելորդ է :

ՎԱՀԷ

Ա․ ՓՈԽ-ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՏՆԱՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

●

Խ․ Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ երեք առաջին փոխ–վարչապետներ նշանակուած են — Ա․ Միկոյեան, Ս․ Սաբուրով եւ Մ․ Պերվուխին : Ուրեմն Քականովիչի եւ Մոլոթովի հետ, կառավարութիւնը կ'ունենայ հինգ Ա․ փոխ–վարչապետներ : Այս առաջարկը ներկայացուցած էր նոր վարչապետը, մարէչալ Բուլկանին : Միեւնոյն ատեն հաղորդուեցաւ թէ չորս փոխ–վարչապետներ եւս նշանակուած են : Զեկոյցը չի ճշդեր թէ պաշտօնի վրայ կը մնա՞ն միւս փոխ–վարչապետները, մէջն ըլլալով նախորդ վարչապետը, Մալենկով : Նոր փոխանորդները բաղդատաբար անծանօթ անձեր են,— Զաւէնեակին, Կուչերենկօ, Լոբանով եւ Խրունիչեւ :

Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ նաեւ թէ պաշտօնէն արձակուած է Մալիշեւ, մեքենաշինական նախարարը, որ ծանրաբեռնուած է ուրիշ պաշտօններով :

× Պ․ Անաստաս Միկոյեան, որ անցեալ ամիս հրաժարեցաւ ներքին առեւտուրի նախարարութենէն, այժմ աւելի բարձր պաշտօն մը կը ստանայ : Կարծողներ կան թէ միեւնոյն ատեն պիտի վարէ պետական ծրագրի գործերը : Հայազգի նախարարը անցեալ շաբթու Պերլին գնաց, մասնակցելու համար Լայփցիկի տօնավաճառին : «Ն․ Ե․ Հէրըլտ», ո Միկոյեանի լուսանկարն ալ հրատարակած էր երէկ, կը գրէ թէ առաջին անգամ ըլլալով ան առաջին շարքը նստած էր Մոսկուայի Մեծ Թատրոնի կառավարական օթեակին մէջ, երբ ժողովրդական արուեստի ներկայացում մը տեղի կ'ունենար :

ԾԱՆՐ ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸ

ԳԱՀԻՐԷ, 1 Մարտ (պաշտօնական).— Եգիպտացի սպայ մը եւ 35 ենթասպաներ եւ զինուորներ սպաննուեցան, ուրիշ 30 հոգի ալ վիրաւորուեցան Կազայի հիւսիսարեւելեան սահմանին վրայ, իսրայէլեան զօրամասի մը հետ պատահած ընդհարման մը միջոցին :

Հեռագիրը կ'աւելցնէ թէ իսրայէլեան զօրամասը կը բաղկանար քանի մը հարիւր զինուորներէ եւ դիշերանց յարձակեցաւ եգիպտական կայանին վրայ :

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Անգլիոյ երեսփ․ ժողովը սկսաւ քննել զինուորական պաշտպանութեան խնդիրը, ուրուն առթիւ պարսաւանքի բանաձեւ մը առաջարկած են ընդդիմադիրները : Չըրչիլ որոշած է ուժգնօրէն պաշտպանել կառավարութեան տեսակէտը : Միեւնոյն ատեն Ազգաժողովին մասնաւոր յանձնախումբը կը շարունակէ իր աշխատանքները Լոնտոնի մէջ : Արեւմտեան պետութեանց պատուիրակները կը գանգատին թէ Խ․ Միութեան ներկայացուցիչը, Կրոմիքօ, խախտած է գաղտնապահութեան որոշումը, լուրեր հաղորդելով Լոնտոնի բոլշեւիկեան օրաթերթին :

Հինգ վայրկեան տեւած էր ժողովին բացման արարողութիւնը եւ թղթակիցներն ու լուսանկարիչները անմիջապէս ճամբուած էին, այն համոզումով թէ ամէն բան գաղտնի պիտի պահուի : Բայց առաջին նիստին յետաձգումէն անմիջապէս ետք, շաբաթ օր բոլշեւիկեան թերթը կը հրատարակէր ժողովին բոլոր մանրամասնութիւնները : Այսպէս, կը գրէր թէ Պ․ Կրոմիքօ առաջարկած է ոչնչացնել հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու մթերքը, հիւլէական ուժը գործածել խաղաղասիրական նպատակներու համար եւն․ : Յետոյ կ'աւելցնէր թէ միւս պատուիրակները առաջարկեցին յետաձգել նիստը : Նկարագրութիւնը ճիշդ էր, ուրեմն հաղորդուած էր իրազեկ աղբիւրէ :

× Խ․ Միութեան արտաքին գործերու նախարարութիւնը Փետր․ 28ին Մոսկուայի անգլիական դեսպանատան յանձնեց նոր ծանուցագիր մը որով կ'ըսէ թէ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը պիտի խզէ Անգլիոյ հետ կնքուած դաշինքը : Ինչպէս կը յիշուի, անցեալ Դեկտ․ 20ին Խ․ Միութիւնը ազդարարած էր թէ չեղեալ պիտի նկատէ 1942ի անգլեւխորհրդային դաշինքը, եթէ արեւմտեան Գերմանիան վերազինուի : Գերմանիոյ երեսփ․ ժողովը վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները, որոնց մաս կը կազմէ նաեւ վերազինումը :

·····

ՓԱՐԻԶԻ համաձայնութեանց վաւերացման առթիւ, կարգ մը որոշումներ տրուած էին Արեւմտեան Գերմանիոյ երեսփ․ ժողովին մէջ, Սարի մասին : Փարիզի քաղաքական շրջանակները դիտել կուտան թէ միայն կնքուած պայմանագիրը արժէք ու․․․ Ֆրանսայի համար :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՆ ՈՒ ՎԱՍՏԱԿԸ

Գ.

ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀՈՒՆՁՔԸ.—

1930 Մարտ 3ին կը բացուէր Համազ - գային Ընկերութեան Ճեմարանը միայն մէկ նախապատրաստական դասարանով : Աշակերտներու թիւն էր 15 (5 աղջիկ, 10 տղայ) : Աւելին կարելի չէր ակնկալել , նկատի ունենալով, որ դպրոցական տա - րեշրջանի երրորդ եռամսեակին կը զու - գադիպէր Ճեմարանին բացումը :

Այսպէս, ուսումնական կանոնաւոր տա- րին սկսաւ 1930 Հոկտեմբերին միայն :

Ճեմարանի վարիչներու նախնական ծը- րագիրն էր կազմել միջնակարգ վարժա- րանի վերին հինգ կարգերը, եւ ի հարկին նախապատրաստական դասարան մը՝ ազ- գային դպրոցներէն եկած աշակերտնե - րու թերինները լրացնելու համար : «Իրա- կանութիւնը սակայն ցոյց տուաւ, որ բա- ւարար չափով պատրաստուած աշակերտ- ներ չկային եւ Ճեմարանը ինքը պէտք էր հասցնէր իր բարձր կարգերու աշակեր - տութիւնը : Այս պատճառով Լ. Շանթ եւ Ն. Աղբալեան ստիպուեցան եօթը տար - ուան ծրագիր մշակել, տարի մըն ալ նա- խապատրաստական դասարանով» :

Առաջին տարին չափով մը միայն իրա- կանացաւ այս ծրագիրը : Ճեմարանը ու- նեցաւ երեք հիմնական դասարաններ եւ մէկ նախապատրաստական : Աշակերտնե- րուն թիւը՝ 64, (38 տղայ, 26 աղջիկ) :

1931 – 1932 տարեշրջանին կը կազմուի չորրորդ դասարանն ալ, որով կը լրանար բարձրագոյն նախակրթարանի բաժինը :Ա- շակերտներուն թիւը 64էն կը բարձրանար 81ի :

1932 Հոկտեմբերին կը բացուի Ճեմա - րանին առաջին լսարանը՝ գրական եւ գի- տական ճիւղերով : 1934 – 35 տարեշրջա- նին կ'ամբողջանան բոլոր դասարանները՝ երրորդ լսարանի կազմութեամբ :

Այս տարեշրջանին աշակերտներու թիւը հասած էր 94ի, 74 տղայ, 20 աղջիկ : Մը- նայուն եւ այցելու ուսուցիչներու թիւն էր 13, որոնց երկուքը օտարներ(Ֆրանսե- րէնի եւ արաբերէնի) :

Կարեւոր է յիշել, որ ուսուցչական այս կազմէն զատ, ութ ճեմարանականներ , բոլորն ալ Երրորդ լսարանէն, դասեր կ'ա- ւանդէին նախապատրաստական կարգե - րուն, գործնապէս վարժուելով ուսուց - չութեան ասպարէզին :

1935 Յունիսին, Ճեմարանը կուտայ ար- դէն առաջին հունձքը՝ 8 շրջանաւարտ - ներ.— հինգ գրական եւ երեք գիտական ճիւղէն :

Այսպէս, Ճեմարանը տարուէ տարի իր իրական կերպարանքը ստանալով, իր ա - ռաջին տասնամեակի վերջերուն կ'ամբող- ջացնէր տարրական նախակրթարանի եւ լսարանի կազմը : «Մանկապարտէզ աւար- տող փոքրիկ մը կրնար Ճեմարան մտնել եւ 11 տարուան ուսումէ ետքը ստանալ » հայկական երկրորդական վարժարանի մը վկայականը :

Աշակերտներուն թիւը եւս աստիճանա - կան բարձրացումով հասած էր 125ի : Մինչեւ 1949 – 50 տարեշրջանին այս թիւը կը հասնի 299ի, 180 տղայ, 119 աղջիկ : Իսկ 1950 – 54 տարեշրջանին կը բարձրա- նայ արդէն 350ի, 197 տղայ, 153 աղջիկ :

Քիչ առաջ յիշեցինք, որ Ճեմարանը իր առաջին հունձքը տուաւ 1935ին : Անկէ ետք, ամէն տարի, միջին հաշուով եօթը հոգի կը ստանան ճեմարանական վկա - յական :

1935էն մինչեւ 1954ը շրջանաւարտներու ընդհանուր թիւն է 155, 102ը տղայ, 53ը աղջիկ :

« Ասոնցմէ մօտ 40 – 50ը ցրուած են աշխարհի չորս կողմը, իսկ հարիւրէ ա - ւելի կը մնան ու կը գործեն Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ :

« . . . Ասոնց մէջ ունինք գրողներ՝ ո - րոնք յայտնի դէմքեր են արդէն որպէս բանաստեղծ, դրագէտ կամ խմբագիր , ունինք ազատ ասպարէզի նուիրուածներ՝ փաստաբաններ եւ երկրաչափներ , բժիշկներ, դեղագործներ, ատամնաբոյժ- որոնցմէ ոմանք կը պաշտօնավարեն պե - տական հաստատութիւններու մէջ : Ու- նինք օտար ընկերութիւններու մէջ բարձր դիրքի տէր պաշտօնեաներ, իսկ մօտ 40 հոգի նուիրուած են հայ մանուկին դաս- տիարակման գործին, ընդգրկելով ու - սուցչական ասպարէզ, ուղղակի քալելով իրենց մեծ ուսուցիչներու չաւիղէն» :

Մեր այս Ճեմարանաւարտները, իրենց տարբեր ասպարէզներուն պաշտաշխարհի զանազան վայրերուն մէջ իրենց լայն մաս- նակցութիւնը կը բերեն մեր հանրային կեանքին, յիշելով իրենց տնօրէնին՝ Լ. Շանթի պատգամը.— «Տղաս, ինչ որ ու- նիս հոգեկան, մտային արժանիք կամ նիւթական հարստութիւն՝ կը պատկանի քու ժողովուրդին. անոր վերադարձնես պիտի» :

Աւելորդ է որեւէ նոր մեկնութիւն մեր ազգային կեանքին մէջ իրենց գրաւած պատուաւոր դիրքի մասին : Այս արդիւն- քը ինքնին վեր է ամէն գնահատութենէ :

Այլապէս, տակաւին ուրիշ սրտապնդիչ իրողութիւններ ալ չեն պակսիր :

Պէյրութի Ճեմարանը իրապէս համազ- գային եղած է նաեւ այն իմաստով, որ իր աշակերտներուն մէջ ներկայացուցիչներ կան գրեթէ մեր բոլոր գաղութներէն :

Հասկնալի է, որ աշակերտներու ջախ - ջախիչ մեծամասնութիւն մը լիբանանեան հայ քաղաքացիներու զաւակներն են : Սուրիան՝ կը բռնէ երկրորդ տեղը : Իրան, Իրաք, Պաղեստին, Եգիպտոս եւ Յունաս- տան աշակերտներ ունեցան զանազան շըր- ջաններուն :

Ճիշդ է ,որ հեռաւոր վայրերէն արձա - նագրուած աշակերտներու թիւը մեծ չէ եղած մինչեւ հիմա :Արդարացուցիչ պատ- ճառները չատ են : Նկատի ունենալով սա- կայն Ճեմարանին նոր յարմարութիւննե - րը, մասնաւորապէս գիշերօթիկներու մա- սը, կասկած չկայ, թէ աստիճանաբար պիտի բարձրանայ հեռաւոր գաղութներէն եկած աշակերտութեան թիւը :

Քանի, քանի ուսումնատենչ, բայց նիւ- թապէս տկար հայորդիները կրնային ազ- գային հիմնական դաստիարակութիւն ստանալ կրթական այս փառարանին մէջ, եթէ ունենայինք քանի մը հայ մեկենաս- ներ, որոնք ապահովէին ուղէին պահան - ջուած կրթաթոշակը . . .

Ճեմարանը համազգային է նաեւ դա - սական տեսակէտով :

Հայ առաքելականի տղուն հետ, ազգա- յին դաստիարակութիւն կը ստանան Հայ- կաթոլիկի եւ Բողոքականի զաւակները :

Մխիթարական է հաստատել, որ մեր այս վերջին երկու դաւանանքին պատկա - նող աշակերտներու թիւը աստիճանական յաւելում մը ցոյց կուտայ : Դպրոցական անցած տարեշրջանին առաքելական 329 աշակերտներու հետ, կային 12 կաթոլիկ եւ 9 բողոքական :

Համեմատութիւնը մեծ չէ անշուշտ :

Կարեւորը այն է, որ այս համեմատու- թիւնը տարիներու ընթացքին բարձրացած է ի նպաստ փոքրամասնութեան : Եւ այսպէս դաւանական երբեմնի սպանիչ նեղմտութիւնը՝ աստիճանաբար կը փո - խուի Համազգային կրթական այս կա - րեւոր հաստատութեան չուրջ :

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ...ԲԱՅՑ ԻՐԱՒ

●

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 23 Փետր.— «Նայիրի : գը- րական չաբաթաթերթէն փոխ կ'առնենք սոյն վերնագիրը, ապաւինելով բանաս - տեղծ խմբագրին ներողամտութեան :

Մեր Նիւ Եորք քաղաքին մէջ — Փետր. 20ին, կիրակի կէսօրէ ետք, տեղի ունե- ցան Վարդանանց երկու տօնակատարու - թիւններ : Մէկը կազմակերպուած էր հակադաշնակցական հատուածին կողմէ, աշխարհիկ փայլուն, սակայն ներքնա- պէս վարակուած վասակեան հոգեբանու - թեամբ, որուն պիտի անդրադառնամ քիչ վերջը : Իսկ միւսը — ազգայնական հա - յութեան կողմէ :

Ընթերցողը չատ լաւ գիտէ որ Հայ. ա- ռաքելական Եկեղեցին — իր սուրբերու տօներու չարքը անցուցած է Վարդանան- ցը եւ իբրեւ այդպիսին կը տօնէ զայն : Սակայն մեր ժողովուրդը Վարդանանցը կը տօնէ նաեւ իր աշխարհական երեւոյ - թով, տեսակ մը հրապարակային հանդի - սութեամբ, դարձեալ իբրեւ ազգային տօն — ինչպէս որ բրած էր — հակառա - կորդ կողմը :

Մեր ազգային Եկեղեցին, Վարդանան- ցի եկեղեցական արարողութենէն ետք, խորանին վարագոյրը վար առնուե- ցաւ եւ սկսաւ աշխարհական մասը, նա - խագահութեամբ պատարագիչ հօր : Օր - ուան ատենախօսութիւնը վերապահ - ուած էր հոգաբարձութեան ատենապե - տին : Զեմ ուզեր անհաճոյ խորհրդածու - թիւններ ընել ատենապետին անձին հան- դէպ, որ ծանօթ է իր համեստութեամբ : Դժբախտաբար բոլորովին անտեսուած էր մեր ազգայնական հատուածին մտաւորա- կանութիւնը որ իր մէջ կը հաշուէ չարք մը մտաւորականներ, — Վ. Ահարոնեան, Յ. Խաչմանեան, Ե. Սահակեան, Ա. Հայ- կազ, Բ. Նաւասարդեան, Ա. Խարեան, Տոքթ. Ալիխանեան : Ոչ մէկը հրաւիրուած էր բանախօսելու Վարդանանցի տօնին առթիւ :

Վարդանանցը՝ եթէ պիտի տօնուի աշ - խարհական իմաստով, ապա ուրեմն պէտք է տօնուի որպէս հրապարակային ժողո - վրդական տօն : Եթէ հակառակորդ կողմը անտեսեց ազգայնական հայութիւնը ու Եկեղեցին — այդ արդէք մը չէ որ հրա- ւէր կարդային նաեւ միւսներուն, հոգ չէ թէ անոնք — հակառակորդները — մեր - ժէին : Այդպէս պատմութեան առջեւ ան- գամ մը եւս պիտի դատապարտուէին ա - նոնք :

Զէր բաւեր որ բաժնեցին մեր եկեղե - ցիները՝ մեր դպրոցները, այժմ ալ կը փորձեն մեր ազգային տօները անջատել :

Այժմ դառնանք իրենց տօնակատարու - թեան : Գեղեցիկ ու մեծ սրահ մը — մէկ տոլար մուտքով, հովանաւորութեամբ Ա- մերիկայի Հայոց առաջնորդարանի, մաս- նակցութեամբ Ս. Խաչ եւ Ս. Գր. Լուս. եկեղեցիներուն, հայ աւետարանական ե - կեղեցւոյ եւ մշակոյթի տան չինութեան յանձնաժողովին : Ատենախօսութիւնները տեղի ունեցան հայերէն եւ անգլերէն : Ինչպէ՞ս կարելի է փառաբանել Քաջն Վարդան Մամիկոնեանը եւ անտեսել կամ վարկաբեկել ազգայնական տարրը որ իր ծնունդէն մինչեւ այսօր քալած է ու պիտի քալէ Վարդաններու ճամբով : Ո՞վ էր որ ընդվզեցաւ երբ ցարական կառավարու - թիւնը բռնագրաւեց եկեղեցական եւ դըպ- րոցական կալուածները : Ո՞վ վարեց ա - զատագրութեան պայքարը, ո՞վ աւելի զոհեր տուաւ, ո՞վ կերտեց մեր ազատ ու անկախ Հայաստանը — որուն չնորհիւ նաեւ մեր ներկայ խորհրդային հայրենի- քը :

Օրօրոցի մանուկներն անգամ կը ծիծա - ղին իրենց վրայ, երբ անամօթաբար — մեզ կ'որակեն «հակահայաստանեան» :

Փակման խօսքը արտասանեց Մամբրէ արք. Գալֆաեան : Ներկայ էին նաեւ եր- կու նախկին առաջնորդները, Տիրայր եւ Տիրան արք.ներ :

Հարցում մըն ալ այս եկեղեցականնե - րուն որոնք հովանաւորեցին տօնակատա- րութիւնը : Ո՞րն է ձեր տեղը, Ղեւոնդ Երեցին քո՞վ թէ . . . Մինչեւ ե՞րբ այս անկերպարան վիճակը . . .

Ղ. Յ. ՄԵՐԿԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՓՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

●

ԲՈՍՖՈՐԻ ԱՓԻՆ

Կանգնեց, գեղեցիկ գլուխը խրոխտ բարձրացրեց վեր եւ հայեացքն ուղղած զուռնաւոր ապակիներով լուսամուտին՝ երգեցիկ ձայնով արտասանեց իր բանաս- տեղծութիւններից մէկը՝ լի անցեալի փառքի կարօտով ու գովերգութեամբ :

Օրիորդ Փափազեանի նուրբ չուրթերն անընդհատ չարժում էին, նա բերանացի գիտէր այդ ոտանաւորը : Սրապ – Մանա- սը աչքերը փակել էր, կարծես չէր լսում : Հէնց որ արտասանութիւնը վերջացաւ , բոլորը ծափահարեցին. առանձին ջանք էր թափում Օտեանը : Ցետոյ տիրեց մի այնպիսի լռութիւն, երբ մարդ աշխատում է չնչառութիւնն իսկ անլսելի դարձնել : Պէշիկթաշլեանը ընկճուած նստեց : Բոլորը նայում էին հիւրին՝ սառեցնելու համար նրա տպաւորութիւնը :

Ցատկապէս Օտեանը եւ Ծիծմանեանը , որ անդրսայ կեցցէներ էին գոչել, Նալ - բանդեանի տարօրինակ սառնութիւնից տարակուսած՝ բացատրութեան էին սպա- սում : Պէշիկթաշլեանը վատ բան նախա- չակելով՝ գլուխը կախ խճճում էր լայն մօրուքը :

Նալբանդեանը տեսաւ, որ լռել այլեւս անկարելի է, անաչառութեամբ պիտի յայտնէ իր կարծիքը : Նա մտերմաբար ձեռքը դրեց Պէշիկթաշլեանի ուսին, աչ - քերը կկոցելով ժպտաց, ապա հոգատա - րութեան չեշտով ասաց.

— Բարեկամս, ողբ ու կոծով, միայն անցեալի փառքով չպիտի ապրի այսօր - ուայ Հայը ,ոչ... Միթէ՞ մենք մեռելների յիշատակներովպիտի ապրենք ուկուրենք : ... Ոչ ... մեռելներ չեն կարող մեզ կըր- ուի առաջնորդել : Մեր հայեացքն ուղ - ղենք ապագային : Անընդհատ եա նայողն ընդունակ չէ առաջ քայլելու, որովհետեւ կեանքի հոսանքը միայն մի ընթացք ու - նի՝ յառաջ... Օրհնեցէք վաղուայ կռիւը, փառաբանեցէք յաղթանակը, սա է հայ բանաստեղծի սրբազան պարտականութիւ- նը, եթէ նրան Ապոլլոնը քնար է տուել :

Նալբանդեանը չերկարացրեց, զգաց, որ ներկաների մեծ մասը չի ուզում ենթար- կուել իր կարծիքին : Բոլորը նայեցին Պէ- շիկթաշլեանին. վիրաւորուե՞ց, կը պա - տասխանի՞, կը հեռանա՞յ : Իսկ Սմաճեա- նըն ամբողջովին կլանուած Նալբանդեա - նով՝ հայեացքով ասում էր նրան. ահա մեր համայնքի կաթիլ մը, զոր քննելով՝ գաղափար պիտի կազմենք ամբողջի վե - րաբերեալ :

Բոլորովին անսպասելի էր Պէշիկթաշ - լեանի միջամտութիւնը .

— Պարոն Նալբանդեանն իրաւացի է , — խօսեց նա մեծ յուզմունքով եւ պատաս- նու նման չլինեց,— եւ եթէ այս մէկ հա- տիկ ոտանաւորը կը գովերգէ անցեալը , չատ ոտանաւորներ ունիմ գրած, որոնց ոգին ապագան է ... եւ իմ կեանքն այլ նը- պատակ մը չունի :

Նալբանդեանն ուրախ ժպտաց եւ գրկեց Պէշիկթաշլեանի նեղ ուսերը :

Օրիորդ Փափազեանը, որ անդիկի նման անհանգիստ էր, ինչ որ բան չըն չած ըն - կերուհու ականջին : Օրիորդ Ալաւնին վերաբերմունք ցոյց չտուեց : Օտեանն ու Ծիծմանեանը բազմախորհուրդ հայեացք- ներ փոխանակեցին :

Սրապ Մանասը, որ այնքան ժամանակ աչքերը բաց չէր արել եւ ծափահարել էր հէնց այդպէս՝ աչքերը փակ, յանկարծ, ոգեւորուելով վեր կացաւ ու իր երկար, բարակ, յենափայտերի նման ոտները դժ- ուարութեամբ չարժելով՝ մօտեցաւ Նալ- բանդեանին ու բոլորի ուշադրութիւնը գրաւելու համար իր հիւանդոտ ձայնը բարձրացնելով՝ հարցրեց .

— Պարոն Նալբանդեան, չէ՞ք բարեհա- ճի քանի մը խօսք ընել ազգային Թատրո- նի ու Թատերագրութեան վերաբերեալ :

Խօսակցութեան նիւթը փոխուեց : Օր - իորդներն ու Կիւլլիւեան—Դը Սէն Վայֆը առանձնապէս աշխուժացան : Պէշիկթաշ - լեանն էլ հետաքրքրուեց. նա թարգմա - նել էր ֆրանսիական եւ իտալական ող - բերգութիւններ եւ պատրաստւում էր թատերգ գրել Հայոց պատմութիւնից : Սրապ – Մանասը գրել էր երկու պիէս : Թատրոնի հարցը, ինչպէս ռուսահայերի, այնպէս էլ թիւրքահայութեան համար դարձել էր կենսական : Զմիւռնիայ, հայ թատրոն կազմակերպելու ուղղու - թեամբ գործնական քայլեր էին արւում :

Պոլիսը նախապատրաստւում էր բարե - գործական ներկայացումների : Դերասա - նական խմբի մէջ էին Փափազեան քոյրե- րը, օրիորդ Կիւմրիւքճեանը եւ Պարոն Կիւլլիւեանը :

Նալբանդեանը մանրամասն պատմեց Մոսկուայում կազմակերպուած հայկա - կան ներկայացումների, նրանց նշանա - կութեան եւ կարեւորութեան մասին : Թատրոնը միայն զուարճալիք չէ, նրա էական եւ բուն խորհուրդը մարդկանց զգացումների եւ մտքերի վրայ իչխելն է, ազնիւ, յառաջդէմ գաղափարներ հա - ղորդելը եւ վատթարագոյն ու ոճիրը դա- տապարտելը :

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ՏԻԿԻՆ ՍԱԹԵՆԻԿ ԲԵԳԼԱՐԵԱՆ

(Մահուան տարելիցին առթիւ)

●

1954 Փետրուար 24ին Փարիզի մէջ մեռաւ Տիկին Սաթենիկ Բէգլարեան, 84 տարեկան: Կը պատկանէր արեւելահայ բարեկեցիկ դասուն (դուստրն էր Ղուկասեան ընտանիքին, Կովկասի մէջ յայտնի իրենց բարեգործութեամբ. Ղուկասեանները Շուշիի իրենց գեղեցիկ մեծ տունը ամբողջ կահաւորումով եւն. նուիրեցին Օր. Մարիամեան դպրոցին): Տիկին Սաթենիկ իր կեանքի մեծագոյն մասը անցուցած էր Զուիցերիա եւ Ֆրանսա: Բայց միշտ կապուած մնաց հայկական կեանքին:

Կազմակերպիչն ու ոգին էր Փարիզի Ռուսահայ Կանանց Միութեան, որուն նպատակն է օգնութեան հասնիլ իր կարօտ անդամներուն: Հանգուցեալը աւելի քան 25 տարի անխոնջ աշխատեցաւ այս գետնին վրայ: Վերջին տարիները գրեթէ մինակը, իր անմիջական շրջապատի մէջ հաւաքելով տարեկան անհրաժեշտ գումարը՝ Միութեան նպաստընկալներուն համար: Այս աշխատանքին մէջ իրեն թանկագին աջակից կը հանդիսանար իր անդրանիկ դուստրը՝ Տիկին Զաւրեան:

Փարիզահայ ուրիշ հանրօգուտ կազմակերպութիւններուն ալ երբեք զլացած չէր իր աջակցութիւնը: Այսպէս, ջերմ համակիր էր Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչին եւ քանի մը անգամ նախագահած է անոր բարենպատակ վաճառքներուն:

Պարտաճանաչութեան եւ պատասխանատուութեան զգացումը շատ ուժեղ էր իր մէջ: Վերոյիշեալ գթութեան վաճառքներուն առատ կանուխ եկած կ'ըլլար: Կը հետաքրքրուէր ամենայետին մանրամասնութիւններով, կը մասնակցէր սեւ աշխատանքներուն իսկ: Ծքասեղանի համար միշտ կը բերէր Ղարաբաղի նշանաւոր «Գաթան»: Իր ձեռքով պատրաստած: Իրրեւ մարմնացեալ պարտաճանաչութիւն, շրջապատէն ալ կը պահանջէր նոյնը հանրային կեանքի մէջ: Առաջին տպաւորութեամբ խիստ կը թուէր, սակայն մօտէն ճանչցողը կը տեսնէր որ կարեկից եւ տաք սիրտ ունէր, կը թափանցէր դիմացինին կացութեան եւ կարելին կ'ընէր, օգնելու համար իրեն դիմողներուն: Դիտող աչք ունէր, ամենաչնչին մանրամասնութիւնն իսկ կը նկատէր: Միեւնոյն ատեն զուարթամիտ էր, գիտէր բարեմտօրէն ներկայացնել մարդկային ծիծաղելի կողմերը:

Երիտասարդ տարիքէն սերտ կապ ունենալով հայ մեծ մտաւորական դէմքերու հետ (Աւ. Ահարոնեան, Գարեգին Ս. կաթողիկոս Կիլիկիոյ, եւն.) իր տունը ժամադրավայր էր դարձուցած մտաւորականներու եւ ուսանողներու համար (Զուիցերիա եւ Փարիզ): Մինչեւ իր վերջին օրերը մնաց նոյն հայուհին, գեղեցիկ բացառութիւն կազմելով իր շրջապատին մէջ, ամբողջապէս ապրելով հայկական կեանք մը: Կը կարդար բազմաթիւ հայերէն թերթեր, կը հետեւէր հայկական կեանքին բոլոր մանրամասնութեանց, կ'ոգեւորուէր, կը յուզուէր, կը բողոքէր:

Ութսունը անցած այս Հայուհին, միշտ աշխոյժ, միշտ կոկիկ հագուած, արտակարգօրէն երիտասարդ էր մտքով եւ հոգիով: Մեծ հաճոյք էր իրեն համար Հայոց կեանքին տեղեակ խօսակից մը ունենալ, որուն հետ սիրով կը բաժնէր իր տպաւորութիւններն եւ ապրումները:

Հայութեան համար բաբախող տաք սիրտ մը անհետացաւ յանձին տիկին Ս. Բէգլարեանի:

Այսօր իր մահուան Ա. տարեդարձին առթիւ, զինքը ճանչցողները խորին յարգանքով կը խոնարհին իր յիշատակին առջեւ:

Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՆԱԽԱՔԱՅԼ ՄԸ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Համագործակցութեամբ՝ Հայաստանեայց եւ Աւետարանական եկեղեցիներու, Վարդանանց դյուցազնական յիշատակութիւնը կատարուեցաւ, Պոմոնի «Սահակ — Մեսրոպ» սրահին մէջ՝ ի ներկայութեան խուռն բազմութեան մը: Մեծ գոհունակութեամբ պէտք է յայտնեմ հոս այն իրողութիւնը որ մեր երիտասարդ սերունդը կը ներկայացնէր ուշագրաւ թիւ մը. յուսադրիչ երեւոյթ մը որ մեծ յոյս կը ներշնչէ: Ասիկա ապացոյց մըն է թէ՝ ազգային գետնի վրայ, մեր գաւակներուն մէջ տակաւ ծնունդ կ'առնէ գիտակցութեան կայծը որ կրնայ շողի մը վերածուիլ:

Բերկրանքով կ'ողջունենք համերաշխութեան այս օրինակելի քայլը որ կրնայ նախաբանը նկատուիլ ապագայ գործունէութեանց: Պոմոնի Թաղ. խորհուրդը, ատենապետութեամբ Պ. Յովհ. Պանտիկեանի, ընդառաջ գնաց պատ. Գ. Խայիկեանի որ ծանօթ դէմք մըն է մարսիլահայ ազգային կեանքին մէջ: Քանի մը ամիս առաջ տօնուեցաւ իր քարոզչական, կրթական եւ հանրային գործունէութեան յիսնամեակը: Հակառակ իր յառաջացած տարիքին, կը շարունակէ գործել՝ երիտասարդական աւիւնով: Հեղինակ է եւ ունի նաեւ հրատարակելի երկեր:

Հանդէսին նախագահը, Պ. Յ. Պանտիկեան թուելով համագործակցութեան առաւելութիւնները, մանրամասնօրէն խօսեցաւ՝ Վարդանանց պատերազմին եւ յարակից պատմական դէպքերու մասին:

Դպրաց դասը, առաջնորդութեամբ Պ. Լ. Ճէրահեանի, երգեց՝ «Նորահրաշ» շարականը, «Տէր Կեցո»ն զոր յաջողապէս մեներգեց Պ. Բ. Վարդերեսեան, և «Քրիստոս, Աստուած մեր»ը: Մաղթանք՝ առաջ. փոխ. Տ. Մեսրոպ քահանայի կողմէ: Պ. Սարգիս Պօղոսեան յաջողապար արտասանեց երկու քերթուած՝ Կարմիր Վարդանի մասին եւ Վարուժանի «Առկայծ ճրագը»՝ խոր ապրումով:

Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ առաջին բանախօսը, Պատ. Գ. Խայիկեան, որվերցնելով Ս. Գիրքը ըսաւ. — Մեր քաջերը, Ղեւոնդ ու Վարդան, այսպէս, խաչ ու սուրով ոգեւորեցին, խանդավառեցին հայկ. բանակը որ պիտի կռուէր պարսկական բանակին դէմ՝ հաւատքի եւ հայրենիքի պաշտպանութեան համար»: Փառաբանեց Վարդանն իբրեւ քաջամարտիկ զօրավար եւ մեծ ասպետ որ կը մարմնացնէր իր ցեղին առաքինութիւնները: Ներկայացուց՝ պատերազմին ընդհ. պատկերը եւ պարզեց Հայոց բանակին ռազմական եւ բարոյական ուժէքը: Խօսելով հայ ժողովուրդի մասին, ըսաւ թէ՝ Հայը բոլոր ցեղերուն մէջ ամէնէն պարկեշտն է ու կը կրէ աստուածային ոգի:

Տիկին Վեհանուշ Վարդերեսեան յաջողութեամբ արտասանեց Եղիշէ Արք. Դուրեանի «Ա. Բ. Գ.ի դասը»:

Աւետարանական եկեղեցւոյ երգչախումբը երգեց «Մայր Արաքսի»ն եւ «Կիլիկիա»ն՝ տալով մեզի հայրենի ջուրերուն եւ հողին կարօտը: Օժտուած արտասանող մըն է նաեւ Օր. Վարդուհի Մխթիք, որ արտասանեց «Աւարայրի Ոգին» (տպուած «Յառաջ»ի մէջ) եւ «Բերէք ինձ զայն»ը՝ խոր զգայնութեամբ: Երկրորդ բանախօսն էր Պ. Վ. Մխթիք, որ գեղեցիկ ճառով մը պանծացուց Վարդանանց ճակատամարտը: Երաժշտագէտ Պ. Յակոբ Քիւրքճեանի երգչախումբին լաւագոյն երգչուհին է Օր. Ժանէթ Տէյիրմէնճեան, որ յաջողութեամբ երգեց «Լուեց, ամպերը եկան»ը:

Օր. Մարիցա Տէյիրմէնճեան եւս լաւ արտասանեց Նարեկացիի «Աղօթքը»:

«Հայր Մեր»ով վերջացաւ այս կոկիկ հանդէսը, որ Վարդանանց ոգիէն մասնիկ մը դրոշմեց իւրաքանչիւր հանդիսականի սրտին մէջ:

Կը սպասենք որ համերաշխ գործունէութեան այս գեղեցիկ ձեռնարկն ունենայ իր շարունակութիւնը:

Վ. ՀԱՐԵՆՑ

★

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԿՐԸՆՈԲԼԸ. — Անսպասելի յաջողութիւն ունեցաւ Կապոյտ Խաչի այս ձեռնարկը, որուն կազմակերպութեան մասնակցած էին դպրոցական տղաք եւ աղջիկներ: Այսպէս փոքր հասակէն կը վարժուին ծառայել ժողովուրդին եւ գործով ցոյց կուտան թէ հասկցած են իրենց պարտականութիւնը:

Այս աշակերտներուն յանձնուած էր «անակնկալներ» ծախելու եւ սպասարկելու հոգը եւ կատարելապէս յաջողեցան:

Ձեռնարկին գլուխը անցած էին երիտասարդ խաչուհիներէն Տիկին Ազատուհի Կիւմիւշեան, օրիորդներ՝ Սուլթանիկ եւ Պերճուհի Թորոսեան, իրենց օգնական ունենալով Օր. Մաքրուհի Մութաֆեանը, սանուհիներէն Մարտիրոսեան քոյրեր եւն.: Բոլորն ալ Ֆր. Կ. Խաչի պատրաստած երիտասարդուհիներ որոնք եռանդով կ'աշխատին, կը վազեն, կը վարակեն շրջապատը:

Յաջողութիւնը կատարեալ էր, ժամանակէն առաջ սրահին բոլոր սեղանները եւ աթոռները գրաւուած էին: Այս խանդավառ մթնոլորտին մէջ որոշեալ ժամուն սկսան պարերը եւ շարունակուեցան մինչեւ առաւօտեան ժամը 3:

Դադարի պահուն Տիկին Ա. Կիւմիւշեան, ոգեւորուած յաջողութենէն, խօսեցաւ կարճ ճառ մը: «Սիրելի հայրենակիցներ եւ երիտասարդներ, ինչպէս կը տեսնէք այս պարահանդէսը կազմակերպուած է Կ. Խաչի մասնաճիւղի կողմէ ի նպաստ իր դպրոցին: Վարչութիւնը ամէն ջանք թափեց որ իր շուրջ հաւաքէ հայ երիտասարդութիւնը, որպէսզի ան զուարճանայ հայկ. մթնոլորտի մէջ. ինչո՞ւ այսքան աշխատանք, Որպէսզի մեր դպրոցը պահենք եւ մեր մանուկները սորվին մայրենի լեզուն: Երիտասարդներ մի մոռնաք որ մայրենի լեզուն ձեր առաջին հարստութիւնն է զոր դուք ալ ժառանգ պիտի ձգէք ձեր զաւակներուն:

Ապա սկսաւ տողանցքը գեղեցիկ տարազներով մեր ծպտուած զոյգերուն, ոմանք խրոխտ ու հպարտ, ոմանք ծեքծեքուն եւ քաղցր ժպիտով, ուրիշներ անհամարձակ: Մեծ մասը առաջնութիւն շահեցաւ, ուրիշներ ալ երկրորդ հանդիսացան: Մէջ ընդ մէջ երգեցին Մարտիրոսեան քոյրերը, Պ. Հ. Քիւրքճեան եւ ուրիշներ, իսկ մասնաւորապէս գնահատուեցաւ փոքրիկն Տէյիրմէնճեան իր շնորհալի «պալէ»ով:

Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ այն հայրենակիցներուն որոնք նուէրներ տուին եւ բոլոր մեր ընկերներուն եւ ընկերուհիներուն որոնք սիրով յանձն առին ամէն յոգնութիւն:

ՇՈՒՇԱՆԻԿ

ՆԻՒ ԵՕՐՔԻ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց չորս տղեկներ, 9 — 10 տարեկան, որոնք իրենց տարեկից աղջիկ մը անտառ տանելով, ծեծեր էին կապարէ խողովակով մը, վասն զի աղջնակը մերժած էր... մերկանալ: Ամէնէն փոքր տղեկը, ինը տարեկան, դանակը աղջնակին կզակին մօտեցնելով կը սպառնար սպաննել: Յետոյ չարագործ մանչուկները կ'որոշեն աղջիկը ծառի մը կապել եւ ծեծել, մինչեւ որ հագուստները հանէ: Աղջկան ճիչերուն վրայ, իր տարեկից ընկերուհին, որ նոյնպէս ծուղակը ինկած բայց փախած էր, օգնութեան կը հասնի: Կատղած մանչուկները կը քարկոծեն զինք, բայց ոստիկանները հասած էին արդէն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (89)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

ՃՇԴՈՒՄՆԵՐ

«Արեւմուտքէն յետոյ էր, երբ հասան մեր սպասած անձերը:

« Իրենց հետ բերած էին մեզ համար բաւարար պաշար:

«Հաղորդեցին, որ Թուրք զինուորները բաւական նեղութիւններ տուել էին գիւղին: Հարիւրապետը հարցուցել էր յեղափոխականների մասին: Վարպետ Երանոսը, առանց քաշուելու, պատասխանել էր.

« Հոս ինչո՞ւ կը փնտռէք զանոնք: Երէկ անոնց հրացաններու որոտումները կը լսուէին մինչեւ հոս: Այնպէս չէ՞: Անոնք Մուրատ գետի միւս ափին՝ Կուրավուի մէջ են: Փոխանակ այս տեղերը փնտռելու, գնացէք հոն փնտռեցէք: Թէ մենք կ'ազատինք, թէ դուք:

= «Կեավուր, անոնք միթէ՞ հաւի ձագեր են որ բռնենք:

— «Ես այդ մասին գաղափար չունիմ: Այդ ձեր զօրագնդութիւնը միայն գիտէ, հարիւրապետս:

= Ձե՞ս գիտեր: Դու շատ լաւ գիտես: Գուցէ նրանք այժմ էլ այս տեղերն են եւ կրնան գետնի տակէն դուրս գալ:

« Մեզ իմացուցին, որ Թուրք զինուորները գացած են դէպի Ցօնան: Այնպէս կը հաւատային, որ երէկ Կուրավուի մէջ կռուող ֆետայիները անպատճառ մօտակայ գիւղերի մէջ թագնուած էին: Վերջապէս, հեռացած են այդ անիծուածները Բերդակից: Միայն թէ հրդեհել են Զխաուն, Աւրանը եւ Կուրաւուն: Բաւական մարդիկ սպաննել են եւ իրենց «հարիւրաւոր սպաննուածների վրէժը լուծել են»:

— «Որքա՞ն է սպաննուածների թիւը:

= «Ձենք գիտեր:

— «Այժմ մեր գիւղը ազատ է, զինուորները չկան: Փոխանակ գիշերը հոս՝ սարին վրայ մնալու, գիւղ իջնենք:

« Մենք չհամաձայնեցանք՝ նկատի առնելով Կուրաւուի պարագան: Չէինք կարող մոռնալ, երբ հոն մտանք, այդ գիւղի մէջ եւս թշնամի չկար: Բայց, մի քանի ժամ յետոյ, դժոխքից փախած իժերի նման լեցուեցին գիւղ եւ պատճառ դարձան գիւղի աւերման:

« Եկողներուն ասինք, որ այժմ երկու ճարպիկ տղաների պէտք ունինք, որոնք կարող լինին Ռէս Օհանին հասցնել Տէրքէվանք, Մուշեղին, եւ ետ վերադառնան գիշերով:

— «Այդ շատ դիւրին գործ է: Տղաները պատրաստ են, ասին:

« Եւ խմբապետ Յարութիւնը սուլեց ու քիչ յետոյ ներքեւի ժայռերի միջից մի տղայ դուրս եկաւ, մի բարձրահասակ լեռնական:

— «Դաւօ, զուրբան, Ռէս Օհանը այս գիշեր պիտի տանիք Տէրքէվանք՝ յանձնելու խմբապետ Մուշեղին: Ստացական կ'առնէք անկէ եւ անմիջապէս կը վերադառնաք, որ արշալոյսին կրկին հոս լինիք: Այստեղէն կ'իջնէք Հաւկատորկայ ձորը, կը բարձրանաք Արարոյի քարը, եւ անկից զառիվարէն կ'իջնէք ուղղակի Տէրքէվանք: Ամէնից ապահով ճանապարհն այդ է: Այդտեղ՝ Արարոյի քարի սանդղաբամբեռեան սատանաներն իսկ գիշերով չեն համարձակիր անցնիլ, այնպէս կը հաւատան, որ Արարոյի հեռաւորդ ֆետայիներէն մին միշտ կրնայ հոն պառկած լինիլ:

« Դաւօն իր հետ առաւ մի ուրիշ ընկեր, եւ Ռէս Օհանի հետ անհետացաւ մթութեան մէջ:

« Նրանց մեկնումից յետոյ, Անդրանիկը ասաց.

— «Ընկերներ, կարծեմ մենք մի առանձին սուրհանդակ եւս պէտք է ղրկենք ուղղակի Մուշ, Վարդան վարդապետին՝ յայտնելու թէ Ռէս Օհանը Տէրքէվանք մեկնած է: Եթէ անոր քաղաք մտնելը անյարմար կը նկատեն, ինքը եւ Տատրակը (Գեղամը) թող խորհրդակցեն եւ որոշեն տեսակցութեան մի վայր Ռէս Օհանի հետ:

— «Սուրհանդակը տղամարդ պէտք չէ լինի, ասաց Գէորգ Չաւուշը:

«Որոշեցինք առաւօտ կանուխ ուղարկել այդ սուրհանդակը:

« Մտանք ժայռերի արանքը, մոմի լոյսի տակ, մեր ծնկների վրայ մի նամակ գրեցինք եւ երեքով ստորագրեցինք եւ յանձնեցինք: Ասինք, որ այլեւս մեզ մօտ չմնայ: Նա գնաց գիւղ, մութից օգտուելով:

«Արդէն լոյս — աստղը ելած էր: Կը նշանակէր որ արշալոյսը մօտ էր:

« Մենք տարածուեցինք կանանչ խոտերի վրայ եւ հանգիստ քնացանք՝ վստահ լինելով մեր պահապանների աչալուրջ հսկողութեանը: Մեր պահապանները այնքան փորձառու եւ վարժ էին, որ ձայներից կը հասկնային թէ՝ մեզ մօտ եկողները թշնամինե՞ր էին թէ բարեկամներ:

« Այդ գիշերուայ մեր փառօլն էր՝ «ՀԸՐԱՅՐ»:

« Անմահ Հրայրը՝ մեր գտնուած այդ անտառը շատ կը սիրէր: Եթէ սեւ գործ չունենար, յաճախ կը գար Սասունից այդ տեղը, կը նստէր ժայռերի մէջ կամ ծառերի հովանիին տակ, կը կատարէր իր գրական աշխատութիւնները:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

Դամասկոս, Պէյրութ կամ Ամման. — 2. Միացում արտաքին քաղաքականութեան. — 3. Տնտեսական միութիւն:

× Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ եգիպտական կառավարութիւնը հրաւիրած է Լիբանանը մասնակցիլ արաբ վարչապետներու խորհրդաժողովի մը, որ պիտի գումարուի Գահիրէի մէջ, քննելու համար Թուրքեւիրաքեան դաշինքին խնդիրը: Կ'ըսուի թէ Լիբանան առաջարկած է ապրիլ 10ին յետաձգել ժողովը, քանի որ նախագահ Շամուն Իտալիա եւ Թուրքիա պիտի այցելէ: Միւս կողմէ կը հաղորդուի թէ խորհրդաժողով մը պիտի գումարեն Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի ներկայացուցիչները, երբ գնդ. Սալահ Սալեմ վերադառնայ իր ճամբորդութենէն: Եւ վերջնապէս, հաւանական է որ Ուաշինկթընի լիբանանեան դեսպանը, Պ. Շարլ Մալիք Պէյրութ հասնի շաբաթ օր, մասնակցելու համար հանրապետութեան նախագահին եւ Սըր Էնթընի Իտընի տեսակցութեան:

× Իրագեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ չարաթներու, ոչ թէ ամիսներու խնդիր է Մեծն Բրիտանիոյ յարումը Թուրքեւիրաքեան դաշինքին: Արտաքին Նախարարը Պաղտատ հանդիպած ատեն մանրամասնօրէն պիտի քննէ այս խնդիրը, ինչպէս եւ 1932ի անգլեւիրաքեան դաշինքին դադրման հարցը: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Իսրայէլ պատճառ չունի վախնալու Թուրքեւիրաքեան դաշինքէն եւ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան յետագայ կազմակերպութենէն: Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ դիտել կուտան թէ երբ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները միանան Թուրքեւիրաքեան դաշինքին, իրենց մասնակցութիւնը կրնայ աւելի ապահովութիւն ներշնչել Իսրայէլի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ երաշտութեան պատճառած վնասները նկատի առնելով, կառավարութիւնը որոշեց ուտեստ ղրկել եւ վերսկսիլ բանակցութիւնները՝ ներքին ինքնավարութեան մասին: Գլխաւոր ուտեստները պիտի ըլլան արմտիք եւ կարագ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ Գերագոյն Ատեանը մերժեց վերաքննել 13 դատապարտեալ համայնավարներու դատը, հակառակ կառավարութեան վկաներէն Մաթուսովի այն խոստովանութեան թէ սուտ խօսած էր 1953ի դատավարութեան ատեն:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը որոշեց տասը առ հարիւր աւելցնել պետական պաշտօնեաներուն թոշակները, Ապրիլ մէկէն սկսեալ: Սենտիքան անբաւական կը գտնէ այս յաւելումը եւ աւելի քան 6000 ուսուցիչներու հաւաքական հրաժարականը ներկայացուց կրթական նախարարութեան:

ՃԱՓՈՆԻ երեսփ. ընտրութեանց մէջ յաղթեց այն հոսանքը որ կը ձգտի զօրացնել երկրին անկախութիւնը, առանց թշնամական դիրք մը բռնելու Մ. Նահանգներուն դէմ:

ԱՆԳԼԻԱՑԻ հիւլէագէտ Փոնթեքարօ, որ Մոսկուա փախած էր, զինաթափութեան կոչ մը կ'ուղղէ արեւմտեանպետութեանց, խորհրդային մամուլին միջոցաւ:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՔԼՈՏԷԼԻ յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Բշ. օր, Նոթր Տամի մէջ, արտակարգ հանդիսաւորութեամբ: Ծաղկեպսակ մը ղրկած էր նաեւ Հանրապետութեան նախագահը: Արարողութենէն ետք դագաղը դուրս հանուելով դրուեցաւ մահարձանի մը վրայ, տաճարին դրան առջեւ: Ցանուն կառավարութեան դամբանական մը խօսեցաւ կրթական նախարարը: Երկրորդ դամբանական մը խօսեցաւ Ակադեմիային ներկայացուցիչը:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ. — Հիւմէզ յաղթական յայտարարուեցաւ երկուշաբթի իրիկուն կռփամարտի մեծ մրցումին մէջ, Լանկլուայի դէմ: Միջին ծանրութեան Եւրոպայի եւ Ֆրանսայի ախոյեաններու հանդիպումը մեծ խանդավառութիւն ստեղծած էր բոլոր շրջանակներուն մէջ քանի մը շաբաթէ ի վեր: Տոմսակներու գինը երկու հազարէն 7500 փրանքի բարձրացած էր, մեծ հասոյթ մը ապահովելով կազմակերպիչներուն: Աւելի քան 26 հազար հոգի խուժած էին Փալէ տէ Սփոր: Մրցման կէսին դատաւորը յաղթական հռչակեց Հիւմէզը: Հինգերորդ շրջանին այնքան ցնցած էր Լանկլուան, որ այս վերջինը ի վիճակի չէր այլեւս ինքզինքը պաշտպանելու: Այս յաղթանակով Հիւմէզ այժմ կրնայ ախոյեանի տիտղոսին համար մրցիլ Օլսընի հետ:

ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Տեղի կ'ունենայ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախագահութեամբ ճարտարապետներ Պ. Պ. ՄԻՒԶԻԻ եւ ՃԷՎԱՀԻՐԻ

FOIRE DE LYON - Pavillon Textileի

Ընդարձակ սրահներուն մէջ

ժամը 16էն կէս գիշեր

Պարահանդէսի ընթացքին, Պ. ՖՈՒՐՆԷՕԼի (Հիւսիէ) հսկողութեան տ. կ, պիտի կատարուի ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԷԿԱԹԻՆ՝ որ պիտի ցուցադրուի սրահին մէջ:

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը, Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը, Տիկնանց եւ Երիտ. Օժանդակ յանձնախումբերը կը հրաւիրեն Լիոնի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները այս աննախընթաց եւ շքեղ պարահանդէսին:

Մուտք՝ 200 Ֆրանք

Կը յանձնարարուի կանխաւ ապահովել իր սեղանը (300 փրանք), հեռաձայնելով BU. 27 - 22:

SALLE GAVEAU

45, Rue de la Boëtie, Paris

Շաբաթ ժամը 17·45ին

Ensemble Orchestral de Paris

Ղեկավարութեամբ՝

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Յայտագիր՝

Ouverture Freischutz (Weber)
Concerto No. 2 pour piano (Brahms)
Symphonie No. 7 (Grande symphonie Shubert

Soliste Dyna Auguste

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Ինչպէս ամէն տարի Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ, համազգային սգատօնը պիտի կատարուի միասնականութեամբ, յառաջիկայ Ապրիլ 24ին, վեցերորդ Թաղապետարանի սրահին մէջ, ռիւ տը Սէզ, ժամը երեքին, իբրեւ 40րդ տարեդարձ գեղարուեստական պատշաճ վայելչութեամբ:

Կը յանձնարարուի հայ սրճարանապետներու փակել սրճարանները նոյն օրը: ժամը երեքէն վեց:

Ամէն Հայ իբրեւ նուիրական ազգային պարտականութիւն, պէտք է փութայ, ճիշդ ներկայ ըլլալ յարգանքի սոյն արտայայտութեան: (Դիւան)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 5ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին:

Պոմոնի եկեղեցւոյ կից շքեղ սրահին մէջ:

Ղեկավարութեամբ Պ. ՆԱՓՕԼԷՈՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ:

Կարտանի Նոր Սերունդի Վարանդեան «Անդրանիկ» թատերախումբը կը ներկայացնէ ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻՊԸ:

Կը նուագեն Ա. Մաթոյեան, Ս. Շիշմանեան եւ Ա. Մէշհուրեան:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ երեկոյթը նուիրուած է Փետրուար 18ի ապստամբութեան պատմական դէպքին պարզաբանութեան: Կը խօսին ՍՏ. ՔՈՋԱՐԵԱՆ եւ Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Համա–խարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի:

Եղանակի լաւագոյն հայկ. երեկոյթը:

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Գլիւպի շքեղ սրահին մէջ, 51, ռիւ Կուրնեան:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին:

Օրքէսթր ՖՐԱՆՍԻՍ ՍՔՕԹ

Տոմսերը ստանալու համար դիմել Միութեան բոլոր անդամներուն:

Ձոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Մուտք 250 փրանք:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer Paris (9e)

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԷՆ ԱՄԷՆԷՆ ԳԵՂԵՑԻԿԸ

կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր:

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան:

Օթէլ ԺՕՐԺ Ե.ի գեղեցիկ սրահներուն մէջ:

Նախագահութեամբ Մ. ՀԱՆՐԻ ԺՈՒԻի

(Նախագահ Սէնի նահանգային խորհուրդի)

եւ Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆի:

(Ատենապետ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովի):

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր, առաջնակարգ նուագախումբ:

Ուշադրութիւն.— Յանձնարարելի է նախապէս վերապահել սեղանները, հեռաձայնելով Պ. Օդսէն Հարբութեանի, Ֆրօ.82–38 եւ կամ Բարեգործականի գրասենեակը, Թրօ. 03–18:

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ _ ԾԻԾԱՂԻ ՕՐ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ, 15 ՄԱՐՏ ԺԱՄԸ 9ԻՆ

SALLE IENA — 10. Av d'léna — Métro : léna

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ-Վ.ԱՀԱՆ

Կը ներկայացնեն հայ երգիծաբանութեան անմահ վարպետին Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Տոմսերը կը ծախուին Հ. Բալուեանի գրատունը:

ՄՈՒՏՔԻ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

24ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Երէցներուն, սկաուտներուն եւ գայլիկներուն:

Մասնակցութեամբ՝ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն:

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ

կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին

SALLE DE LA CHIMIE

28bis, Rue St. Dominique, Paris (7)

(Métro Invalides)

Ներկայացումներ, երգեր եւ պարեր, ցուցադրութիւն սկաուտներուն կողմէ: Սկաուտական կեանքէ տեսարաններ: Հայկական պարեր Արենոյշներուն կողմէ:

Հանդէսին երկրորդ մասին սկաուտները եւ արենոյշները կը ներկայացնեն հայերէն Մոլիէռի «Մէօսիէօ տը Փուրսօնեաք» կատակերգութիւնը:

Մուտք 500 եւ 300 Փրանք:

Ճոխ պիւֆէ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ ողբացեալ Ստեփան Խաչիկեանի մահուան առիթով փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է՝ հազար Փր. Պ. Յովսէփ Մարաշլեանէ, հազար Փր. Պ. Ասատուր Աթունեանէ, երեք հազար Փր. Պ. Անտուէ Ալփուճարեանէ եւ հազար Փր. ոմնէ: (ԿՆԻՔ)

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան դպրոցի հոգաբարձութեան, մարտ 3ին, հինգշաբթի ժամը 20·30ին Մասուտի սրահին մէջ: Պիտի դասախօսէ ուսուցիչ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ: Նիւթը՝ «Ապրիլ 11/24ը, պատմական փաստերով»:

Պիտի խօսի նաեւ Պէյրութի հայկ. դպրոցներու Ֆրանսերէնի նախկին դասախօս Պ. տը Պօնվիլ: Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կիրակի, 15 Մայիս:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

«Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն»ը Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» Ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21-ին,, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՏԷՍԻՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիներ այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը4ին Հ. Յ. Դ. տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ եւ վարչութեան ընտրութիւն: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի: Կը հրաւիրուի նաեւ դպրոցի հոգաբարձութիւնը:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԾՊՏԵԱԼ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, Մարտ 17ին, ժամը 15էն 20, Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ ժան Կուժօն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ, Վալանսէն Պ. Սուրէն Խաչատուրեանէ փոխան մատաղի հազար փրանք:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 3 ՄԱՐՏ
JEUDI 3 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7612 31e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3023

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՓ ՄԸ ՆՈՒԻՐԵԱԼՆԵՐ

•

Սորպոնի մէջ սարքուած երկու մեծ հանդիսութեանց առթիւ, պատահարար յիշուեցաւ կրթական մշակներու անձնուէր աշխատանքը :

Տարակոյս չկայ թէ շատ քիչեր որոշ գաղափար ունին այս մասին :

Ուսուցչութիւնը, ինքնին, առաքելութիւն մըն է : Մանաւանդ փոքր ազգերու մէջ, երբ չունին սեփական հայրենիք եւ պետական կազմակերպութիւն :

Ամէնքդ ալ կը յիշէք թէ արդէն տաժանելի էր ասպարէզը, վերջին պատերազմէն առաջ, երբ հաստատուն բնակութիւն ունէինք :

Ողբերգութիւնը աւելի շեշտուեցաւ երբ հովերը մեզ քշեցին ցամաքէ ցամաք, ցիրուցան եւ երերուն վիճակի մը մատնելով :

Սկսած էինք ծայրէն սկսիլ ամէն բան : Հազիւ ապրուստի ճամբայ մը գտած, մտածեցինք դպրոցի մասին :

Ուրեմն բացուեցան ծաղկոցներ եւ նախակրթարաններ : Ապա միջնակարգ վարժարաններ : Եւ պաշտօնի կոչուեցան տրամադրելի ուժերը,— ուսուցիչ թէ ուսուցչուհի :

Շատ բան փոխուած էր օտարութեան մէջ, նորացնելով այդ ասպարէզն ալ :

Երէկուան ուսուցիչը դարձած էր բանուոր, պաշտօնեայ կամ առեւտրական : Ասպարէզը, արդէն ապերախտ, պարպուեցաւ տարուէ տարի :

Այն աստիճան որ, ամէն վերամուտի թախանձագին կոչեր կ'ուղղուին, ուսուցիչ եւ ուսուցչուհի ճարելու համար :

Ահա քանի տարի է որ հայերէնի ուսուցիչներ կը փնտռուին նոյնիսկ Միջին Արեւելքի մէջ, ուր ունինք դպրոցական ցանցեր, հազարաւոր աշակերտներով :

Բնականաբար տագնապը աւելի սուր է Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ :

Այս երկու երկիրները մեր ցիրուցան բազմութեանց համար կը ներկայացնեն ահագին դժուարութիւններ, ամենօրեայ դպրոց պահելու համար :

Անհրաժեշտ չէ մանրամասնութեանց մէջ խրիլ, պարզելու համար ամբողջ ողբերգութիւնը :

Բացառութիւնները մէկդի դնելով, իրողութիւն է որ հազիւ շաբաթական կամ երկօրեայ դասընթացքներ կրնանք պահել :

Միւս կողմէ, երկու երկիրներուն մէջ ալ շահաբեր գործեր չեն պակսիր, ամէնէն անճարակին համար իսկ :

Եւ կը տեսնէք որ ափ մը նուիրեալներ մնացած են, իբրեւ ուսուցիչ կամ ուսուցչուհի եղած – չեղած դասընթացքներու :

Ի՞նչ նիւթական շահ կրնայ ապահովել շաբաթական դասընթացքը :

Գալով դասաւանդութեան, հասկնալի է որ դասարաններու բաժնուած ըլլան այս ծաղկոցները :

Մանուկները իրար խառնուած են միեւնոյն սրահին մէջ : Կան որ դեռ նոր պիտի սորվին Ա. Բ. Գ.ը : Կան ուրիշներ, քիչ – շատ յառաջ գացած : Ուսուցիչը կամ ուսուցչուհին ստիպուած են դաս տալ անտանելի ժխորի մը մէջ » :

Տարիքներու տարբերութիւնն ալ մեծ դժուարութիւններ կը ներկայացնէ :

Եւ սակայն, երիտասարդ կամ տարեց նուիրեալներ կը շարունակեն չունչ սպառել, համբերութեամբ եւ յարատեւօրէն :

Անոնք որ ծափերով կը թնդացնէին Սորպոնի ամփիթատրոնը, երբ կը լսէին այնտեղ ծնած մանչերու եւ աղջիկներու հայերէն արտասանութիւնը կամ երգը, ապահովաբար շատ բան չեն գիտեր կատարուած աշխատանքին ծանրութեան մասին :

Եթէ այս ափ մը նուիրեալներն ալ չունենայինք, Փարիզի կեդրոնէն մինչեւ արուարձանները եւ գաւառի խորերը ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՏԱՂԻ ԿՌԻՒ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

•

ԵԳԻՊՏՈՍ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼ ԻՐԱՐ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԵՆ

ԴԻՄՈՒՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, արիւնալի դէպք մը պատահած է Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի սահմանին վրայ, Կազայի մէջ : Առաջին ծանր ընդհարումն է այս, 1949էն ի վեր : Եգիպտական զեկոյցը կ'ըսէ թէ սպաննուած են 36 զինուորներ եւ երկու քաղաքացիներ, իսկ վիրաւորուած՝ 33 հոգի : Ընդհարումը տեւած է երեք ժամ : Երկու կողմերն ալ իրար կը մեղադրեն եւ բողոքագիրներ ուղղեցին զինադադարի խառն յանձնախումբին : Եգիպտոս միեւնոյն ատեն բողոքի հեռագիր մը ուղղեց Ազգաժողովի Ապահովութեան Խորհուրդին, պահանջելով բացառիկ նիստ մը գումարել, լրջօրէն քննելու համար «Իսրայէլի կողմէ գործուած ամենածանր բռնաբարումը» : Կառավարութեան զինուորական բանբերն ալ յայտարարեց թէ նախայարձակման «ամենածանր արարքն է» որ կը գործուի 1949էն ի վեր, երբ ստորագրուեցաւ Պաղեստինի զինադադարի պայմանագիրը : Իսրայէլի կառավարութիւնն ալ կը ծանուցանէ թէ իր զօրամասը շատ մը վիրաւորներ ունեցած է :

Ազգաժողովին զինադադարի յանձնախումբը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց.

— « Փետրուար 28ի գիշերը Իսրայէլի զինեալ ուժերը ուժգնօրէն յարձակեցան Եգիպտոսի զինուորական դիրքին վրայ, Կազայի շոգեկառքի կայարանին մօտ : Առաջին տեղեկութեանց համաձայն գործածուած են ինքնաշարժ զէնքեր, հրասանդներ, ձեռնառումբեր եւ մեծաքանակ պայթուցիկներ » :

ՑՈՅՑԵՐ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԴԷՄ

Ուրիշ տեղեկութիւններ կ'ըսեն թէ պայթած է քաղաքին գլխաւոր ջրամբարը եւ քանդուած է զինուորական կայան մը : Թակարդը ինկան բազմաթիւ եգիպտացի զինուորներ երբ դէպքին վայրը կ'երթային : Պաղեստինի տարագիրները քարկոծեցին զինադադարի յանձնախումբին պաշտօնատունը, իբրեւ բողոքի ցոյց : Ոստիկանութիւնը եւ մղեց ամբոխը : Ցոյցը տեւեց չորս ժամ : Պաշտօնատան պատուհանները խորտակուեցան, յանձնախումբին երկու կառքերը հրկիզուեցան եւ Ազգաժողովին դրօշը վար առնուեցաւ ցուցարարներուն կողմէ :

Կազայի հողաշերտը ծովեզերեայ ցամաքամաս մըն է, մօտ 25 մղոն երկայնութեամբ եւ 5 – 10 մղոն լայնութեամբ, որ Միջերկրականի վրայ կը նայի Եգիպտոսի Սինա լեռնէն : Սպիտակ սահմանաքարեր ցոյց կուտան սահմանագիծը : Պաղեստինի զինադադարի պայմանագրով այս հողաշերտը մաս կը կազմէ Եգիպտոսի, որ 250.000 արաբ տարագիրներ պատսպարած է հոն, մեծամասնաբար վրաններու տակ : Ամայի տարածութիւն մըն է եւ Եգիպտոս կ'ուզէ գաղթավայրի վերածել զայն, ինչպէս որ Իսրայէլցիները կ'աշխատին օգտագործել հանդիպակաց Նեկիպի շրջանը : Եգիպտական զօրամաս մը դիրք բռնած է այս հողաշերտին վրայ : Բուն սահմանագծին երկայնքը կազմուած է չէզոք գօտի մը :

Զինադադարի յանձնախումբին նախագահն է ֆրանսացի հազարապետ մը, որ Ազգաժողովին պաշտօնատունը կը գտնուէր, երբ ամբոխը յարձակում գործեց : Իր պաշտօնակիցներն են Պելժիքացի մը, Շուէտացի մը եւ Դանիացի մը :

Հազարապետ Ասպաս Սրտըր, զինադա—

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ԿԸ ՏԵՍՆԵՆ, ԲԱՅՑ ՉԵՆ ՀԱՒԱՏԱՐ

Օտարաբանութեանց հեղեղին դէմ ձայներ կը լսուին ամէն կողմէ :

Չարիքը այնքան ակներեւ է որ, «Հայաստանասէրներ» անգամ լեզու ելած են :

Անցեալ օր կը կարդայի երկու գրութիւններ, ռամկավարներու Ամերիկայի օրկանին՝ *Պայքարի* մէջ :

Առաջինը գրած էր փարիզահայ գիտնական մը, Պ. Յովսէփ Սվաճեան, որ կը դատապարտէր անտեղի օտարաբանութիւնները, փաստեր ալ ներկայացնելով :

Երկրորդը ձայն կուտար Մարսէյլէն :

Յօդուածագիրը, Պ. Ե. Արմէն, տարիներ առաջ բուռն յօդուածաշարք մը հրատարակեց *Յառաջի* մէջ, բողոքելով ե'ւ անհոռնի ուղղագրութեան ե'ւ անտեղի օտարաբանութեանց դէմ :

Այդ առթիւ կը պարծենար թէ իր տեսութիւնները մեծ ընդունելութիւն գտած են մինչեւ ... Պաղտատ : Եւ հիւնական օրինակ եւս կը խնդրէր յօդուածաշարքը պարունակող թիւերէն :

Օր մըն ալ բոլորովին կծկուեցաւ, եւ հազիւ կը համարձակէր շօշափել այդ հիմնական հարցը :

Եւ ահա նոր ելոյթ մը,— երկու յօդուածներ *Պայքարի* մէջ, կրկնելու համար տարրական գիտելիքներ որոնց մասին տարին տասներկու ամիս մեղան կը սպառէ *Յառաջը* :

Երկրորդ յօդուածին մէջ յիշելով դէզ մը օտար բառեր եւ ասութիւններ, յօդուածագիրը հետեւեալ եզրակացութեան կը յանգի, սրտառո՛ւչ միամտութեամբ.

— « Հաւատալի չէ երբեք որ պետական վերին հրահանգի հետեւանք ըլլայ Հայաստանի մամուլին մէջ օտար բառերու յորդահոսան խուժումը ...

... Հոսանքը անկասկած գործն է գրողներու, որոնք անձնական նախանձայուզութիւնով կը թուին մրցումի ելած ըլլալ զիրար գերազանցելու, գրուածքներու մէջ խրամէն? աւելի օտար բառեր թխելու մոլուցքէ մղուած, առով թերեւս աւելի «ինտելիգենտ» երեւալու սիրամարգի փառք հետապնդելով : Գոյնզգոյն ու լունքներով պճնազարդուելու չտեսի աչքառութեամբ » : (8 Փետր.) :

Ինչպէս կ'երեւայ, պարոնը քաղցրէն կուգայ : Եւ կամ տակաւին ժամանակ եկած չի սեպեր, թօթափելու համար «դիպլոմատիական» ծիրանին, որ լրացուցիչ մասը կը կազմէ իր ոլոր – մոլոր հայեվարին :

Ցտեսութիւն :

ՎԱՀԻ

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱՒ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

*

Եգիպտոսի պատերազմական նախարարութեան բանբերը կ'ըսէ թէ յարձակումը խնամքով պատրաստուած էր : «Իսրայէլեան ստուարաթիւ զօրամաս մը նախապէս եգիպտական շրջանը մտնելով, պահուած էր անապատին մէջ, ականներ զետեղելով ճամբուն վրայ : Ուրիշ զօրամաս մը նոյնպէս անցած էր զինադադարի սահմանագիծը եւ ճակատէն յարձակեցաւ գիշերանց, բուն զօրակայանին վրայ : Իսրայէլցիները պայթեցուցին ջրամբարը եւ բուռն կրակ մը բացին, ինքնաշարժ զէնքերով, եգիպտական փոքրաթիւ զօրքին վրայ որ կ'ապահովէր դիրքին պաշտպանութիւնը : Եգիպտական զօրախումբին հրամանատարը օգնական զօրք խնդրեց, որ ստիպողաբար ղրկուեցաւ բեռնակառքերով : Առաջին կառքը պայթեցաւ իսրայէլեան ականի մը վրայ : Միւսները պահ մը անշարժութեան դատապարտուեցան : Այդ պահուն պահուած Իսրայէլցիները կրակ բացին եւ գնդացիրներով, յետոյ ձեռնառումբերով սպաննեցին եգիպտացի սպայ մը, 36 ենթասպաներ ու զինուորներ եւ վիրաւորեցին 30 հոգի : Այս նախայարձակումը ամէնէն ծանրը եւ ամէնէն բարբարոսականն է որ կը կատարուի զինադադարէն ի վեր : Կը կարծեմ թէ եգիպտական կառավարութիւնը շատ խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ : Միեւնոյն ատեն ուժգին բողոքագիր մը ուղղեց զինադադարի յանձնախումբին » :

× Իսրայէլի զեկոյցը հաստատելով ընդհարումը, կ'ըսէ թէ իսրայէլեան զօրամաս մը յարձակում կրեց իսրայէլեան հողին վրայ, Կազայի դիմաց եւ թէ բուռն ճակատամարտ մը տեղի ունեցաւ որու ընթացքին իսրայէլեան զօրամասը եգիպտական զօրքը հետապնդեց մինչեւ Կազայի ներսը : Յետոյ վերադարձաւ իր զօրակայանը : Կորուստները չեն ճշդուած տակաւին :

× Աւելորդ է ըսել թէ դէպքը մեծ յուզում պատճառեց քաղաքական շրջանակներու մէջ : Անգլիական կառավարութիւնը մտահոգութեամբ կը հետեւի անցուդարձին եւ ի հարկին պիտի միջամտէ, համաձայն 1950ին եղած յանձնառութեան մը : Մ. Նահանգներն ալ շատ ծանր կը գտնեն դէպքը, որ տեղի կ'ունենայ ճիշդ այն պահուն երբ միջոցներ կը խորհուին Միջին Արեւելքի ապահովութեան համար :

Ի ՆՊԱՍՏ ՑՈՒՆԱՀԱՅ ՉՔԱՒՈՐ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

Ընդառաջ երթալով *Յառաջի* կոչին, Պ. Գրիգոր Ադամեան հինգ հազար ֆրանք կը տրամադրէ Աթէնքի Ջաւարեան վարժարանի 35 չքաւոր սաներու սնունդին համար :

Փոքրիկն Գրիգոր Մուրատի գանձանակին գումարով, հինգ հազար ֆրանք, կ'ունենանք տասը հազար ֆրանք, առաջին օրէն իսկ :

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ

Պ. Ա. Միկոյեան, որ Խ. Միութեան առաջին փոխ – վարչապետ նշանակուած էր երկու օր առաջ, ճայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ Լայփցիկի տօնավաճառին մէջ, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութեանց մասին : Ըսաւ թէ արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիան երբեք պիտի չմիանան, եթէ արեւմտեան Եւրոպան վաւերացնէ Փարիզի համաձայնութիւնները եւ Գերմանիոյ վերազինումը : Վաւերացման պարագային «Գերմանիոյ միութեան վերահաստատման խնդիրը պիտի յետաձգուի Ծաղատկին» : Յետոյ ծանրանալով առեւտրական յարաբերութեանց վրայ, շարունակեց.— « Չէ՞ք յիշեր Խ. Միութեան հետ եղած բարգաւաճ առեւտուրի օրերը : Օգտակար չէ՞ր երկու կողմերուն համար ալ : Նաւաշինութիւնը, մեքենաշինութիւնը եւն. մեծ շահեր չապահովեցի՞ն : Առեւտուրը օգտակար է երկու կողմերուն համար ալ » :

× « Թայմս» տեսութիւն մը հրատարակելով Ա. Միկոյեանի գործունէութեան մասին, կը կարծէ թէ հայազգի փոխ – վարչապետը նոր պաշտօն մը պիտի ստանայ,— ներդաշնակել եւ վարել Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներուն պետական ծրագիրներու գործադրութիւնը :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ շողարձակումներու դէմ պաշտպանուելու համար պատրաստուած 208 կապարէ ապաստաններ գողցուեցան Շաթիյեռնի բերդէն, մեծ յուզում պատճառելով :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ հիւլէական գ. փորձը տեղի ունեցաւ Մարտ մէկին, Նեւատայի մէջ, փայլուն լոյսեր արձակելով յաջորդաբար : Ամէնէն զօրաւոր ռումբին պայթիւնը յետաձգուեցաւ :

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ ողողումներու հետեւանքով մեռած են 200 հոգի, խեղդուած են 300.000 ոչխարներ : Անպատսպար կը մնան 44.000 բնակիչներ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Է.

Անհատական չահէն վեր, հաւաքարար ընդհանուր չահի մը լծուիլ, Ամերիկացիին համար սովորութիւն մըն է որուն կ'ընտելանայ ի տղայ տիոյ: Պետին հրամանին հպատակիլը սովորական երեւոյթ է Ամերիկացիին համար: Թէեւ անհատական մակարդակը բարձր է, բայց չեղչուած անձնականութիւնները ցանցառ են Անգլեւսաքսոններուն մէջ: Այս է պատճառը որ, Անգլիոյ թէ Գերմանիոյ, հետեւաբար եւ Ամերիկայի մէջ, ուր բնակչութեան ստուար մեծամասնութիւնը անգլեւսաքսոն է, այնքան զօրաւոր է կարգապահական ոգին: Եւ այս կարգապահութիւնը, որ հետաքրքրական խառնուրդ մըն է ազատական ոգիին եւ դէպի հեղինակութիւն ընծայուած յարգանքի զգացումին, ամէն տեղ է ուր հաւաքական կեանք կայ:

Ամերիկայի տնտեսական վիթխարի դիրքը, որ ներշնչողն է իր արտաքին քաղաքականութեան, եթէ իր բնակչութեան մեծ թիւովը, կազմակերպական բացառիկ ընդունակութեամբ մը եւ երկրին տարածութեամբ կը բացատրուի, բայց զայն պայմանաւորողը գլխաւորաբար ամերիկեան այդ ինքնայատուկ կարգապահական ոգին է:

Եթէ արդիւնաւոր է տնտեսական հսկայական այն կազմակերպութիւնը որ հարստութիւնները կ'արտադրէ եւ որով կարելի կ'ըլլայ բովանդակ Եւրոպայի չափ ընդարձակ երկիր մը բնակող միլիոնաւոր բազմութիւններու այլազան պահանջներուն գոհացում տալ, նուազագոյն ժամանակի մը մէջ եւ լաւագոյնս, ի վերջոյ, նոր ժամանակներու այս հրաշքը, ամերիկեան կարգապահական ոգին է որ կը գործէ:

Տնտեսական Ամերիկայի փիլիսոփայութիւնը եթէ գտնել կ'ուզէք, խորհեցէք այն միլիոնաւոր բազմութիւններուն մասին որոնք միլիոնաւոր քառակուսի քիլոմեթրներու վրայ կը բնակին, եւ որոնց կենսական պահանջներուն կը դիմագրաւէ, գործարաններու, առեւտուրի եւ փոխադրական ցանցի կիկլոպեան կազմակերպութեան մը կարգապահական անսխալական ոգի մը:

Հեռապատկերը (թէլէվիզիոն) որ գրեթէ ամերիկեան բոլոր տուներէն ներս մտած է այսօր, կրնայ վերիվայր շրջել ամերիկեան կենցաղը վարող արժէքներու ներկայ դասաւորումը: Երեկոյեան ժամը ութին Հօմին մէջ մայր, հայր, հարս, փեսայ, տղայ, աղջիկ եւ հիւր հեռապատկերին առջեւ են արդէն, ուր կրնան տեսնել ութ տեսակ տարբեր յայտագիրներ: Զորեքշաբթի իրիկունները այս յայտագիրներէն մէկը պօքսին յատկացուած է: Եւ միլիոնաւոր դեռատի Ամերիկացիներ կ'ըմբոշխնեն բիրտ ուժին յաղթանակը, որ կը վարձատրուի հազարաւոր տոլարներով:

Գեղեցիկ արուեստներու հիանալի թանգարան մը ունի Ամերիկան, ինչպէս գրեցի արդէն, որ Նիւ Եորքի Մեթրոփոլիթըն Միւզէումն է: Բայց կայ նաեւ Նիւ Եորքի Մեթրոփոլիթըն Օփերան: Անոր մէջ գլխաւորաբար իտալական «Պէլքանթոյի» գլուխ գործոցները կը ներկայացուին: Ձեռքին հինգ մատերուն վրայ կարելի է հաշուել անոնք որ կը ճաշակեն Տըպիւսիի մը «Պելէաս է Մէլիզանտը», երբ Օփերային վարչութիւնը քանի մը տարին անգամ մը զայն կը դնէ իր յայտագրին վրայ: Ամերիկացի հասարակութիւնը ընդհանրապէս դիւրին երաժշտութիւնն է որ կը սիրէ: Ան առանց ցոյց տալու ձանձրոյթին յառաջ եկած թմրութեան մը նշանները, խանդավառութեամբ կ'ունկնդրէ անցեալ ժամանակներու պատկանող Ռոսինիներու, Տօնիզէթթիներու եւ Վերտիներու ձայնական սխրագործութիւններուն: Անձկութեամբ կը հետեւի այդ հասարակութիւնը, երգչուհիներուն մեղեդիական այն վտանգաւոր խաղերուն զորս անոնք կը կատարեն մշտնջենական «առիա»ներուն ընդմէջէն, ձօնելով անոնց, հնչական գագաթներու վրայ իրագործուած իւրաքանչիւր յաջող «Թրիյլ» կամ ստոստուն «առփէժ»ի յաղթական վերջաւորութիւններէն ետք, ծափերէ հիւսուած որոտընդոստ դեղօններ:

Այս միամիտ ճաշակը սակայն աւելի յատուկ է Մեթրոփոլիթըն Օփերայի հասարակութեան: Կայ նաեւ «մելօման» հասարակութիւնը, որ համաշխարհային հռչակ վայելող Քարնէկի Հօլը կը լեցնէ մինչեւ բերանը, գետնայարկի բազկաթոռներէն մինչեւ չորրորդ յարկի ծայրագոյն օթեակները, ամէն անգամ որ Նիւ Եորքի Ֆիլարմոնիք Սէնֆոնի Օրքեսթրան — Ամերիկայի ամէնէն նշանաւոր նուագախումբը — իր շաբաթական նուագահանդէսը կուտայ հոն:

Նիւ Եորքի Ֆիլարմոնիք Սէնֆոնի Օրքեսթրային նուագահանդէսին օրը, երբ Քարնէկի Հօլի մէջ ինծի յատկացուած սալոնը կը մտնէի, դուռին առջեւ հանդիպեցայ Ֆրանսացի համբաւաւոր նուագավար Մոնթէօյին, որուն հետ ծանօթներ էինք Փարիզէն: Ան կեցուց զիս եւ ըսաւ.

— Պիտի տեսնէք, Նիւ Եորքի մէջ բարձր երաժշտութիւնը մտիկ կ'ըլլայ այնպիսի ներամփոփումով մը, որուն նմանին չէք հանդիպիր աշխարհի վրայ ուրիշ որեւէ տեղ:

Նուագահանդէսներու յայտագիրները կը պարունակեն, դասականներու կարգին, նաեւ արդիական կտորներ: Նիւ Եորքի «մէլոման»ները նոյնիսկ չեն խրտչիր երաժշտական ծայրագոյն արդիականութենէն: Եւ ամերիկեան քննադատները գործի մը արժէքը կը չափեն հոն լսուած «տիսօնանս»ներու տարիքէն եւ քանակէն: Այսպէս իրական գեղեցկութեան մը ճաշակը խաթարող արտառոցութեան առջեւ դուռները լայն բացուած են:

Նիւ Եորքի մէջ, նորոյթին ինչպէս նաեւ գրականութեան, նկարչութեան եւ երաժշտութեան վերջին նուաճումներուն իրագէկ՝ ընտրանի դասակարգի մը գոյութիւնը, դիտողին կուտայ այն տպաւորութիւնը որ եթէ ոչ Ամերիկացիները իրենց ամբողջութեամբ, գէթ, «էլիթ» դասակարգով, Նիւ Եորքցիները, անգլեւսաքսոն մշակոյթի աշխարհին «ոգեկան հրուանդանը» կը ձեւացնեն, որ դուրս խոյանալով այդ աշխարհին սեփական սահմաններէն, թեւերը կը կարկառէ դէպի յոյն–լատին մշակոյթի ներկայ աշխարհը:

Այսպէս է որ երբ Փարիզէն Նիւ Եորք կը հասնիս, ինքզինքդ օտար կամ անծանօթ (տէփէյիզէ) չես զգար բոլորովին:

Նիւ Եորքը Փարիզ մըն է, զոր Ֆանթէզիստ մը քմայքը յանձնած ըլլալով Իւրպանիսթ — Օրթօփէտիսթ — տէֆօ–բաթէօռ մէկու մը խնամքին, այս վերջինը անոր նեղ ու ծուռ փողոցները շտկած, մեծցուցած, ամէնքն մէկ իրարու ուղղահեայ դիրքի մէջ դրած պիտի ըլլար, եւ շէնքերուն ճակատներէն ալ հանելով աւելորդ զարդարանքները, շէնքերը, տեղ շահելու համար, իրարու վրայ դրած պիտի ըլլար: Գալով բնակչութեան, այդ նոյն «Ֆանթէզիստ»ը զայն յանձնած պիտի ըլլար նախ «Քլինինկ»ի մը խնամքներուն — որ անոր հագուստները մաքրած ու արդուկած պիտի ըլլար — եւ յետոյ, հոգեփոխի մը՝ որ անոր հոգիին մէջ տնտեսագիտական հակումը իր գագաթնակէտին հասցուցած պիտի ըլլար: Բայց այս կերպարանափոխումներէն վերջը անշուշտ Փարիզի հոգիէն եւ մարմինէն բան մը մնացած պիտի ըլլար:

Այսօրուան Նիւ Եորքին մէջ «Ֆանթէզիստ»ին այդ Փարիզը կայ:

ՕՆՆԻԿ ՊԸՐՊԸՐԵԱՆ

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»Ի ԵՒ Ն. ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք Գչ. օր, Համազգային Ընկերութեան եւ Նշան Փալանճեան Ճեմարանի 25ամեայ յոբելեանը համահայկական շուքով տօնուեցաւ կիրակի օր, Սորպոնի ամփիթատրոնին մէջ: Ստորեւ՝ լրացուցիչ տեղեկութիւններ:—

ԿԱԹՈՂ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԻՆ ՃԱՌԸ

Հանդէսին նախագահը, կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վրդ. Մանուկեան իր բանախօսութեան մէջ ըսաւ.

— Այսօր հոս հաւաքուած ենք պանծացնելու եւ փառաւորելու հայ մշակոյթի 25 տարիներու ընթացքին արտասահմանի մեր կեանքին մէջ ամէնէն խրախուսիչ մէկ երեւոյթը: Երբ մեր ժողովուրդը ահաւոր տանջանքներէ ետք ծիծեռնակներու պէս ամէն անգամ ճիւղ մը աւելցնելով իր բոյնը կը շինէ, կը խորհի նաեւ իր մշակոյթը տեւականացնելու միջոցներու մասին:

Այսպէս եղած է հայ ժողովուրդը իր ամբողջ գոյութեան ընթացքին, միշտ հիմ ունենալով երեք բան — իր Տունը, իր Հաւատքը եւ իր Դպրոցը: Կարելի չէ հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ տարանջատել զանոնք: Եթէ մէկը կամ միւսը չըլլայ, նժարը կ'իջնէ եւ կը խախտի գոյութեան հաւասարակշռութիւնը: Վերջին 25 տարիներուն ժողովուրդը հաւատարիմ մնաց իր նախնիքներուն սկզբունքին:

«Այս երեքէն ամէնէն դժուարը դպրոց հաստատելն է անտարակոյս: Փոխնաթափ եղած են այն գաղութները ուր չենք կրցած դպրոց հաստատել: Իսկ աւելի կենսունակ է գաղութը ուր եկեղեցիին քով ունեցած ենք դպրոցը:

«Այսօր կը տօնենք Փալանճեան Ճեմարանին յոբելեանը: 25 տարի առաջ անմահանուն անձեր հիմը դրին այս հաստատութեան, որ ազգային բարգաւաճման մէջ իր մեծ դերը կատարած է: Թող այս տօնը առիթ մը ըլլայ որ ծաղկի մշակոյթի սէրը մեր յաջորդ սերունդին մէջ: Ամէն մէկը թող մտածէ թէ ինչ ձեւով կրնայ իր բաժինը բերել նիւթապէս եւ բարոյապէս, որպէսզի բարգաւաճի հայ միտքը եւ հայ լեզուն»:

Գ. Ֆրեսերիք Ֆէյտի, որուն ճառը պիտի հրատարակենք առանձին, շնորհակալութիւն յայտնեց կրթական նախարարութեան որ կը հովանաւորէր հանդէսը, տրամադրելով Սորպոնի ամփիթատրոնը:

Տաղանդաւոր ջութակահար Զաւէն Մելիքեան արուեստագէտի շնորհներով եւ զգացումով նուագեց «Սիչիլիանօ», Շուպերթի «Մեղուն» եւ Ռաւէլի Հապանաան:

Դերասան Գմբէթեան արտասանեց Լ. Շանթի «Հին Աստուածներ» թատերգութենէն քանի մը կտորներ, Մ. Իշխանի «Հայաստանի բանուորներուն» եւ ժողովուրդին խնդրանքին վրայ՝ Սիլվա Կապուտիկեանի «Խօսք իմ որդուն»ը, թնդացնելով սրահը, — «Թէ քո մօրն էլ մոռանաս, Հայոց լեզուն չմոռանաս»:

Ֆրանսական քառեակ մը նուագեց եւրոպական եւ հայկական կտորներ:

Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան ընկերակցութեամբ տաւիղի (Օր. Լիլի Լասքին) եւ սրինգի (Ժան Բասթանէյի) երգեց Գ. Ալէմշահի «Իղձը», Աշոտ Սաթեանի «Աղբիւրի մօտ»ը, հատուած մը Արա Պարթեւեանի «Տատրագոմի հարսը» օփերայէն, Պուալտիէօյի «Մանուկի մը երգը» եւ իբրեւ կրկնութիւն ժողովուրդին բուռն ծափերուն վրայ «Մարտիկին երգը», անգամ մը եւս ապացուցանելով իր նուրբ արուեստը: Տիկին Հուրի Իփէկեան–Պուտաղեան հիւանդութեան պատճառով չէր կրցած ներկայ ըլլալ խօսելու, անորբա–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ՀՈՍԱՆՔՆԵՐ

— Դժուար գործ է, — աւարտեց խօսքը Նալբանդեանը, — դերասանները եւ մանաւանդ դերասանուհիները պիտի պատերազմին ընդդէմ հասարակութեան թիւր ու սխալ կարծիքի ...

Աղաւնի Կիւմրիւքճեանը յանկարծ դէմքը թաշկինակով ծածկեց եւ նազելի թեթեւութեամբ սենեակից դուրս սահեց: Արուսեակը յուսահատ շարժումներով գնաց նրա ետեւից: Սվաճեանը մռայլուեց եւ Միքայէլին տեղեկացրեց օրիորդ Կիւմրիւքճեանի ծանր վիճակը: Նա հայ թատրոնին նուիրուելու իր բուռն ցանկութեան համար ընդհարուել էր ծնողների հետ ու տանից հեռացել: Նալբանդեանը յիշեց, որ նուամատոյցում օրիորդ Աղաւնու արտակարգ տխուր վիճակը գրաւեց իր ուշադրութիւնը:

Ոտեանը, որ սկզբից էլ դրդուած էր Պէշիկթաշլեանի նկատմամբ Նալբանդեանի բռնած դիրքից, մտածում էր. — Երեւի այս երիտասարդը մեր համայնքի վրայ ազդելու նպատակ ունի... Ասաց.

«Օրհնեցէք վաղուայ կռիւը, փառաբանեցէք յաղթանակը»: Ոտեանն իր ծանր մարմնով վեր կացաւ եւ բաժակը բարձրացնելով՝ առաջարկեց խմել Սահմանադրութեան կենացը:

— Երջանիկ ժամանակ կ'ապրի մեր ազգը Սահմանադրական կառավարութեան մը ներքոյ: Մոռացութեան կը տրուին խռովութիւններն ու երկպառակութիւնները, ազգակործան վէճերը, ամէնքն ալ ձեռք ձեռքի կուտան ազգային վեհ նպատակներուն ծառայելու համար ...

«Ամէն տեղ պատմութեան անիւը ետ քաշելու ցանկութիւն ունեցողներ կան», անցաւ Նալբանդեանի մտքով:

— Հայոց վիճակի բարւոքմանը բաւական պիտի ըլլայ սահմանադրութիւնը եւ Հարկ չպիտի մնայ յեղափոխական կամ ապստամբական շարժումի ... Մեր կռուանը պիտի ըլլայ եւրոպական տէրութիւններու անկեղծ համակրութիւնն ու պաշտպանութիւնը: Հարկ է, որ յարատեւ աշխատութեամբ պատրաստուինք առանց աղմուկի, առանց շփոթի, մինչեւ այն ատեն, որ քիչ շատ աչքի զարնող արդիւնք մը ձեռք բերելու ապահով ըլլանք ...

— Ամիրայի մը պէս առենաբանեցիր, պարոն Ոտեան, — վրայ բերեց Սվաճեանը:

Թագւորեանը գոհ այդ դիպուկ դիտողութիւնից՝ ծիծաղեց: Ոտեանը բերանին մօտեցրած բաժակը դժգոհ ցած դրեց, ապա նայեց Նալբանդեանի կողմը, սպասում էր, թէ ինչ է ասելու նա:

— Կեցցէ Սահմանադրութիւնը, որ մեր ապագայ ազատութեան առաջին աղիւսն է ... — գոռաց Պէշիկթաշլեանը:

— Կեցցէ, կեցցէ ... — արձագանգեցին օրիորդ Փափազեանը, Կիւլլիւեանը, Սըրապ–Մանասը: Շիշմանեանը խորհրդաւոր լռութիւն պահպանեց:

Նալբանդեանը Թագւորեանից խօսք խնդրեց եւ դիտմամբ ոչինչ չասաց սահմանադրութեան մասին, թէեւ նրա հետ ծանօթանալուց յետոյ արդէն ունէր իր հաստատուն կարծիքը:

— Մարդկային պատմութեան ընթացքի մէջ մենք գտնում ենք երկու պատասխան միայն՝ այո եւ ոչ: Միջինը չկայ: Կէսկտուր հնարները միշտ վնասել են մարդկութեանը, հնից հեռացել, բայց նորին էլ չհասնելով, ապրել մի խեղճուկ վիճակ: Նորը հաստատելու համար վճռական միջոցներ են հարկաւոր: Վախենալու չէ, որ այդ վճռական հնարները բերում են ժամանակաւոր անախորժութիւններ — նրանով է գնւում ապագան: Խմենք, բարեկամներ, այդ ապագայի համար, նայենք այդ ապագային եւ գոչենք՝ այո եւ միայն այո ...

— Ամէնքս ալ ադ ապագայի զինուորներն ենք, — գոչեց Թագւորեանը:

— Վարդապետները եւ ոչ զինուորները, — ասաց Շիշմանեանը:

— Ադ դո՞ւն կ'ըսես, տօքթէօր, որ տեսած ես Ֆրանսացիներու անօգուտ թափած արիւնը, — միջամտեց Պէշիկթաշլեանը՝ ակնարկելով Շիշմանեանի 1848 թուականին Փարիզում լինելը:

— Ազգ մը արիւն թափելու համար նախ պիտի արիւն ունենայ, — վրայ բերաւ Ոտեանը՝ հայեացքը չհեռացնելով Նալբանդեանից:

Դերասան Կիւլլիւեանը ձանձրոյթից յօրանջեց, օրիորդները վերադարձան եւ ամօթխած պատճառը չհասկացած՝ նայում էին խօսողներին:

— Հարկ է բարձրացնել ողջամտութեան ձայնը: Եթէ «Մեղուն» լսի այդ ձայնը, կը նշանակէ Սվաճեանը յուսալի զինակից է ... — մտածում էր Նալբանդեանը:

Նա հնարաւոր չհամարեց երկար նստել ճաշկերոյթում: Անխուսափելիօրէն ճաշկերոյթը կարող էր ընդհարման ասպարէզ դառնալ: Սվաճեանը մեղաւորի նման նայում էր հեռանալու պատրաստուող հիւրին: Կռահելով պատճառը՝ չէր ընդդիմանում: Մինչդեռ Թագւորեանը բողոքում էր.

— Չեղաւ, չեղաւ, պարոն Նալբանդեան ...

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

նատեղծութիւններէն արտասանեց Օր. Յարէթնագովեան զգայումով ֆրանսերէն «Լէ Մուէթը»ը եւ «Թող գան օրերը», նըւիրուած Նիկոլ Աղբալեանի յիշատակին :

Այս հանդէսին գեղեցիկ անակնկալնե–րէն մէկն էր խմբավար Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբին վերերեւումը ղեկավարութեամբ երաժշտագէտ Կ. Ափրիկեանի : Հաճոյքով լսեցին Բ. Կանաչեանի «Շուշօ»ն եւ «Ռազմիկի երգը» ինչպէս եւ Կոմիտասի «Հիմի է՞լ լռենք»ը :

Հանդէսին խօսնակն էր Պ. Խրիմեան : «Համազգային»ի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան կողմէ Պ.Պ. Զպուգճեան շընորհակալութիւն յայտնելով բոլորին, ըսաւ թէ հանդանակութիւնը պիտի շարունակուի հանդէսէն ետքն ալ :

× Յոբելեանին առթիւ Պէյրութէն շը–նորհաւորական հեռագիր մը ուղղած էր Համազգային ընկերութեան Կեդր. վարչութիւնը :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

★

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՓԱՐԻԶԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂԵՐՁԸ

Մեծայարգ Տիար ատենապետ եւ անդամներ Համազգային Ընկերութեան Պատ. վարչութեան.—

Յարգելի Տեարք, Թոյլ տուէք որ աղդանուէր կազմակերպութեանդ Յոբելեանին առթիւ ներկայացնենք ձեզի եւ ձեր բոլոր յարգելի անդամներուն մեր սիրալիր եւ ջերմ շնորհաւորութիւնները :

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը ուրախութեամբ կ'ողջունէ ամէն բարի ձեռնարկ, անհատական ըլլայ ան թէ հաւաքական, որ կը ձգտի մեր սիրելի ժողովուրդին բարոյական, իմացական եւ տնտեսական մակարդակին բարձրացման :

Բարեգործականը կը հաւատայ որ աղգային վերելքի չքեղ խոյալին իրականացման ամէնէն ազդու միջոցը հայ մատաղ սերունդին ազգային դաստիարակութիւնն է, անոր մտքին ու սրտին, անոր ձիրքերուն եւ կարողութիւններուն ներդաշնակ զարգացումն է՝ խղճամիտ եւ գիտնական դաստիարակներու խնամքին տակ, արդիական մեթոտներով :

Համազգային Ընկերութիւնը՝ որուն Արծաթեայ Յոբելեանը կը տօնուի այսօր՝ առհմիկ դաստիարակութեան եւ մշակոյթին նուիրեալ կենսունակ կազմակերպութիւն մըն է, արժանի գնահատանքի եւ քաջալերութեան :

Հայկական Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովը սիրով եւ խնդութեամբ կը բերէ իր մեծարանքի տուրքը բոլոր անոնց՝ որ իբր նախաձեռնարկ, վարիչ ու աջակից՝ բոլորուած են այս երիտասարդ ընկերութեան գաղափարականին շուրջը, կը ծափահարէ քսանըհինգ տարիներէ ի վեր արձանագրուած յառաջդիմական յաջողութիւնները, կը բարեմաղթէ որ ան՝ օրէ օր՝ աւելի եւս զարգանայ եւ զօրանայ, համաձայն իր հիմնադիրներուն եւ վարիչներուն չքնաղատեսիլ երազին » :

Անկեղծ յարգանքով

Ատենապետ՝ Ն. ՖՐԷՆԿԵԱՆ

Ատենադպիր Հ. ԹՕՓԱՔԵԱՆ

Պ. ՄԱՐԻՈՒՍ ՄՈՒԹԷԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

•

ՎԱԼԱՆՍ.— Ինչպէս հաղորդած էր «Ճառաջ», Փետրուար 20ին տօնուեցաւ Տրոմի նահանգին ծերակուտական, նախկին գաղթային նախարար Պ. Մարիուս Մութէի քաղաքական գործունէութեան 40ամեայ յոբելեանը Վալանսի պետական սրահին մէջ : Կը նախագահէր Հանրապետութեան նախկին նախագահ՝ Պ. Վէնսան Օրիոլ : Ներկայ էին երեք նախկին վարչապետներ՝ Պ. Պ. Փօլ Ռամատիէ, Փօլ Պոնքուր եւ Ժիւլ Մոք, Սպանիոյ արտաքին գործերու նախարար Պ. Տէ Վալերա, Մարսէյլի քաղաքապետ՝ Պ. Կաստոն Տէֆէր, Դանիէլ Մայէր եւ ուրիշ ականաւոր անձեր, կուսակցական ներկայացուցիչներ ու պետական պաշտօնեաներ : Ընկերվարական մասնաճիւղը Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ մասնաւորաբար հրաւիրած էր ընկեր Ժիրայր Դատաւորեանը : Յատուկ հրաւիրագիրներով ներկայ էին Տիկին Օտէթ Միքայէլեան, Տէր եւ Տիկին Անտոնեան, ընկերներ՝ Քիրէճեան, Սինապեան, Կօշկարեան, Քէչէճեան, Յ. Պօյաճեան եւ տողերուս գրողը : Առաջին ընդունելութիւնը տեղի ունեցաւ յարակից սրահին մէջ, ըմպելիներով եւ բաժակաճառերով : Յոբելեանին բացումը կատարեց Տրոմի ծերակուտական եւ կուսակցութեան նախագահ Պ. Պիք, որ շնորհաւորելով յոբելեարը, շընորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներուն եւ մասնաւորաբար Պ. Օրիոլին եւ կարդաց շնորհաւորական հեռագիրները :

Վալանսի քաղաքապետ Պ. Քամիյ Վիգնէի ճառէն վերջ խօսք տրուեցաւ ընկեր Ժ. Դատաւորեանի, որ յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան շնորհաւորեց Պ. Մութէն իր քաղաքական յոբելեանին առթիւ, մաղթելով առողջ եւ երկար կեանք, աշխատանքի նոր կորով «... իբրեւ անկեղծ մարդասէր եւ աննկուն հետեւորդ՝ Ժ. Ժօռէսի ու մտերիմ ընկեր Լէօն Պլումի, դուք եղաք առաքեալ մը աշխարհի խաղաղութեան համար, ... փառք ձեզ : Ուր որ եղաք սիրեցին ձեզ : Մենք Հայ ընկերվարականներս ձեզի հետ ենք, ձեր գաղափարի դրօշակիրը... (ծափեր) :

Ժամը 13ին անցանք ճաշասրահը, որ կը պարունակէր 450 աթոռ : Սրահը մասնաւոր շքեղազարդուած էր, իւրաքանչիւր սիւնէն կախուած էին ընկերավարական կուսակցութեան եռագոյն դրօշակները : Բեմին մէջտեղը, ծաղիկներու մէջ թաղուած՝ պատուանդանին վրայ կը բարձրանար Ժ. Ժօռէսի կիսանդրին :

Կատարեալ կարգապահութիւն կը տիրէր սրահին մէջ : Յաջորդաբար ճառեր խօսեցան Պ. Պ. Նահանգապետ Ս. Թոմագի, Ն. Պէյ, Ժիւլ Մոք, Քարտիէ, Տէֆէր, Դ. Մայէր, Ռամատիէ եւ շատ շատեր, փառաբանելով յոբելեարին քաղաքական ու կուսակցական աշխատանքները : Կարդացուեցան շատ մը շնորհաւորական հեռագիրներ : Ի միջի այլոց հեռագիրներ ղրկած էին նաեւ Հանրապետութեան նախագահ՝ Պ. Ռընէ Քօթի եւ ազգային ժողովի պատուակալ նախագահ Պ. Էտ. Էռիօ :

Յոբելեանի կազմակերպիչ յանձնախումբին կողմէ նուիրուեցան երկու շքեղ տարբեր հատորներ :

Օրուան նախագահը՝ Պ. Վէնսան Օրիոլ ներկայացուց յոբելեարին կենսագրական գիծերը եւ դրուագներ յիշեց անոր կուսակցական կեանքէն : Այդ առթիւ յիշեցուց Ֆրանսայի տարբեր կուսակցութեանց թէ «ազգային ապահովութիւնը մեր միութեան մէջ կը կայանայ : Կարելի չէ ապահովութիւն առանց ներքին համաձայնութեան : Մեր գործունէութիւնը պէտք է ընթանայ այն ուղղութեամբ, ինչպէս կը պահանջեն ազգին եւ հայրենիքին շահերը : Այս է որ կը մաղթեմ բոլորիդ ամենայն վստահութեամբ, այլապէս մեր հանրապետութիւնը վտանգուած է» (ծափեր) :

Ամէնէն վերջը խօսք առաւ յոբելեարը, Պ. Մութէն, շնորհակալութիւն յայտնելով բոլորին : Յետոյ ժպտելով ըսաւ .— «Ես չէի գիտեր որ այսքան մեծ մարդ եմ եղած, արժանի այսպիսի մեծարանքի ... Ես ունեցած եմ մեծ ուսուցիչներ, Ժ. Ժօռէս, եւ Վիքթոր Պաշ, որոնք ինծի սորվեցուցած են թէ՝ մարդասէր ըլլալու համար հարկ է սերտ շփում ունենալ մարդոց հետ : Ես ջանացած եմ այդ կանոնը գործադրել իմ կեանքիս եւ աշխատանքիս մէջ : Երբ ես շփման մէջ մտայ գաղթաշխարհի ժողովուրդներուն հետ, անոնց բացորոշապէս չըսի թէ ձեզ կը սիրեմ, այլ այդ զգացին անոնք » : Ինքն ալ թելադրեց բոլոր կուսակցութեանց որպէսզի համախմբուին, միասնաբար գործելու համար յանուն մեր հայրենիքի ու ժողովուրդի բարօրութեանց» (ծափեր) : Երեկոյթը վերջացաւ 18.30ին :

ԱՇՈՏ Ա.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍԱՆ ՖՐԱՆՋԻՍՔՕՅԻ նոր եկեղեցիին համար հացկերոյթի մը ընթացքին հաւաքուած է 8000 Փրանք : Պ. Ճօրճ Մարտիկեան յայտարարած է թէ ինք պիտի կրկնապատկէ ամէնէն մեծգումարը նուէրներուն մէջ : Տէր եւ Տիկին Գարակէօզեան նուիրեցին ամէնէն մեծ գումարը, 1000 տոլար, իսկ Պ. Ճօրճ Մարտիկեան կրկնապատկելով նուիրեց 2000 տոլար :

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ծանօթ լուսանկարիչ Գ. Ճօյճեան (Ֆոթօ – Արաքս), վերջնապէս հաստատելով իր եղբօր՝ Յ. Ճ. Սիրունիի ողջ առողջ վերադարձը, հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որ խնդակցութեան նամակներ ղրկած եւ հարցումներ ուղղած էին :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Համազգայինի հերթական լսարանը նուիրուած՝ Մ. Նալպանտեանի մահուան 125ամեակին, տեղի ունեցաւ 25 Փետր. ուրբաթ գիշեր Ռէժանի վերնայարկը : Դասախօսն էր Տիկին Շաքէ Սագըզ :

Նախագահ Մ. Պարսամեան, լսարանը բանալով յայտնեց թէ աւելի յարմար սըրահի մը մէջ պէտք էր տօնուէր Նալպանտեանի նուիրուած այս երեկոն, սակայն դժբախտաբար պայմանները թոյլ չտուին : Յետոյ աւելցուց .— «Մ. Նալպանտեանի անունը լսած ենք իր երգերով եւ հեղինակութիւններով : Ան սովորական դէմք մը չէր մեր մէջ, 1850 թուականներէն սկսեալ մեծ դեր կատարած է հայ իրականութեան մէջ քիչ ժամանակուան ընթացքին, եւ իր գործունէութեամբ առաւելագոյնը տուած է հայութեան» :

Ապա խօսքը տուաւ օրուան դասախօս Տիկին Շ. Սագըզին որ շատ խնամուած դասախօսութեամբ մը ներկայացուց Նալպանտեանի կեանքն ու գործը : Դասախօսութիւնը պիտի հրատարակուի առանձին. ուստի կը գոհանամ քանի մը տեղեկութիւններ քաղելով :

Մ. Նալպանտեան ծնած է 1830ին Նախիջեւանի մէջ : Համեստ ընտանիքի զաւակ՝ փոքր տարիքէն մեծ ուշիմութիւն ցոյց տուած է : «Հիւսիսափայլ»ի էջերէն եւ ուրիշ հրատարակութիւններով ան կը հարուածէր բոլոր տեսակի ազգային գեղծումները : Ատոր համար միշտ ալ հալածուեցաւ աղ դասակարգին կողմէ : Անկարելի է մանրամասնօրէն խօսիլ իր գրական գործունէութեան մասին : Նալպանտեան հեղինակն է մեզի շատ ծանօթ « Ազատն Աստուած» և «Մեր Հայրենիք» երգերուն : Իր ազգային, քաղաքական եւ հանրային գործունէութիւնն ալ եղած է շատ բեղուն : Հմուտ էր բազմաթիւ լեզուներու, որով կրցաւ մօտէն շփում ունենալ ժամանակին երեւելի քաղաքական անձնաւորութիւններու հետ եւ անոնց մեթոտներէն օգտուելով, կիրարկել հայ իրականութեան մէջ : Ունեցած է նաեւ յեղափոխական գործունէութիւն, ինչ որ որոշապէս կը տեսնուի իր գործերուն մէջ : Իր հեղինակութիւնները մեծ ազդեցութիւն գործած են ապագայ սերունդներու վրայ :

Տիկին Է. Բիւզանդ եւս խօսք առնելով իբրեւ ականատես նկարագրեց Նախիջեւանի մէջ 1917 թուականին, Մ. Նալպանտեանի տարեդարձին առթիւ տեղի ունեցած ժողովրդային հսկայ ցոյց մը, որ ամբողջ շրջանը ոտքի էր հանած :

Լսարանը փակուեցաւ կէս գիշերին :

Պ. ՊԱՐԳԵՒ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (90)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

•

Թող չկարծուի թէ՝ այդ տեղը Սասունի մօտիկ էր : Ճիշդ մի ամբողջ գիշերուայ ճանապարհ էր ֆետայիի արագ քայլերով :

« Առաւօտուն, մեր հեռադիտակով դիտեցինք ամբողջ Մշոյ դաշտը որ ամօթխած հարսի նման մշուշէ թանձր քողով պատել էր իր երեսը : Արեւը սկսած էր բարձրանալ, եւ մշուշը հետզհետէ կը նօսրանար : Հեռուէն կ'երեւար Կուրավուն :

Կէսօրի մօտ էր, երբ տղաներից մէկը լուր բերաւ : Նա ասաց, որ ժայռերին տեղյրած է իր ականջը եւ հրացանի ձայն է լսած» :

« Հեռադիտակով ուշադրութեամբ ամէն կողմ դննեցինք՝ գիւղ, դաշտ, սար : Բայց մի բան չկարողացանք երեւան հանել :

« Մենք էլ դիմեցինք ժայռերին, ականջ տուինք : Իսկապէս հեռուէն հրացանի խուլ ձայներ կը լսուէին : Բայց յայտնի չէր թէ՝ կռիւը ո՞ւր տեղի կ'ունենար :

«Ճիշդ է, որ մեր ֆետայիներից մի քանիսը Սասուն էին, բայց չէինք կարողանում հասկանալ թէ՝ այնտեղից հրացանների որոտման արձագանգները մինչեւ հոս ինչպէ՞ս կարող էինք լսել : Բոլորս հետաքրքրութեամբ կրկին սկսանք մօտեցնել մեր ականջները ժայռերին եւ մտիկ անել եկած խուլ ձայները : Մէկն ասաց. «Կռիւը Զխուրի կողմն է» : Մի ուրիշը ասաց. «Կռիւը Սասուն է» : Իսկ Ասատուրն եւ Իսօն ասացին թէ կռիւը Աղջանի կողմն է :

«Այդ վերջինն էր ճիշդը : Հետեւեալօրը իմացանք կռուի մանրամասնութիւնները :

«Իմացանք, որ Կուրավուի կռուին հետեւեալ օրն իսկ, Թուրք հրամանատարը ջոկատների էր բաժանած իր զինուորները եւ ղրկած հայկական գիւղերը, որպէս զի խուզարկութիւններ անեն եւ բռնեն յեղափոխականներին : Այդ արտաքին երեւոյթն էր : Կար նաեւ իրենց քայլերի ծածուկ կողմը : Ֆետայի փնտռելը՝ միմիայն պատրուակ էր՝ կողոպուտի, թալանի եւ կանանց բռնաբարման համար :

« Մի ջոկատ զինուոր մտել էր Շէյխ – Եուսուֆ գիւղը : Սանձարձակ ծեծ, չարչարանք, յետոյ՝ ալան – թալան : Այդ էր Թուրքերի սիրած միջոցը՝ քայքայելու համար Հայի տնտեսութիւնը եւ փճացնելու Հային :

« Երեք Թուրք բռնեններ, նախ, մտել էին գիւղի ռէսի տունը, բռնել էին ռէսի ջահիլ, բարձրահասակ ու սեւաչեայ հարսը եւ քաշքշել նրան՝ տանելու համար ախոռը : Ան էգ առիւծի նման մաքառել էր իր գիշատիչների դէմ եւ օգնութիւն աղաղակել : Քովի մառանի մէջէն Աղջանցի Մարտիկ կը լսէ կնոջ աղիողորմ ճիչերը : Դուրս կ'ելնէ : Կը տեսնէ, որ հարսը մինակ կը կռուի այդ երեք Թուրք սրիկաների դէմ : Արիւնը գլուխը կը ցատկէ.

— Ալ բաւական չէ՞, շներ, դուրս կորէք — կ'ըսէ եւ ձեռքի հրացանին կը նետէ : Յանկարծակիի եկած Թուրք զինուորները ձեռք կը նետեն իրենց զէնքերին : Մինչ այդ՝ Աղջանցի կարիճը կը կրակէ եւ շներից մէկը գետին կը ձգէ, յետոյ կը գլորէ նաեւ երկրորդը : Իսկ երրորդ զինուորը վախից մի կեռց ինքզինքը դուրս կը նետէ ու հաւար կը ձգէ :

« Հրացանի ձայներից՝ Աղջանցի երիտասարդի ընկերները դուրս կը գան, թիւով ութը հոգի : Եւ կռիւը կը սկսի .

« Տղաները կը բարձրանան եկեղեցիի տանիքին վրայ : Ամուր պատնէշներ կը շինեն այնտեղ եւ կը կռուին քաջաբար՝ սարսափ ազդելով թշնամիին : Գիւղի մնացեալ երիտասարդները, տեսնելով որ հացութիւնը լուրջ է, եւ իրենք էլ պիտի ենթարկուեն Թուրք զինուորների գազանային յարձակումներին, կ'առնեն իրենց ունեցած զէնքերը եւ կը մտնեն դիրքերի մէջ : Կռիւը գնալով կը տաքանայ : Մարտիկը գիւղացիներին դիրքեր ցոյց կը տայ եւ կը պահանջէ գիւղացիներից որ սրաւեն անմիջապէս Գիւղի Քէօշկը : Գիւղացիները անմիջապէս կը թողեն դէպի «Քէօշկ»ը, կը ջարդեն դուռը, կը բարձրանան տանիքի վրայ : «Քէօշկ»ը դատարկ կը լինի, որովհետեւ գիւղի աղան, ըստ սովորութեան, ամառները կը բարձրանայ լեռները.

«Հարեւան գիւղերից օգնութեան կը հասնին զինուորներին Թրքական նոր զօրամասեր եւ քիւրտ ցեղեր : Մի հայ կռուողի դէմ դուրս կը գան 50 – 60 կռուողներ : Օձի ձագերը ամէն անկիւնից կը կըրակեն անխնայ կերպով :

« Գոռում – գոչումները կը դղրդացնեն գիւղը : Կանանց ճիչը, երեխաների հառաչանքն ու լացը, շների աններդաշնակ կաղկանձումը սուգ ու շիւանով կը լցնեն ամբողջ գիւղը : Անհաւասար կռիւը կը շարունակուի մինչեւ կէսօրէ վերջ : Թուրք զինուորների դիակներով կը լցուին փողոցները : Կրօնամոլ խուժանը, չկարողանալով տանիլ այդ մի բուռ քաջերի անվախ կռիւը՝ կ'ուզէ մոլեգնօրէն՝ զանգուածային յարձակում գործել՝ խլելու համար եկեղեցիի եւ քէօշկի դիրքերը :

« Կորիճ տղաները «Կռուեցէք Տղերք» երգով շէշտակի գնդակներ կը տեղան կատաղած խուժանի վրայ : Շատերը կը սպաննուէին : Այդքան բազմութեան դէմ կռիւը ձեռքի արագութիւն, անվախութիւն եւ փամփուշտի առատութիւն կը պահանջէր : Արագութիւն եւ անվախութիւն տղայոց չէր պակսեր, բայց փամփուշտի պաշարը հետզհետէ կը սպառէր եւ յոյս էլ չկար ստանալու ուրիշ տեղից :

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

դալի յանձնախումբին եգիպտ․ պատուիրակը, յայտարարեց թէ առ նուազն 200զինուորներ մասնակցեցան դիշերային յարձակման, երկու կէտերու վրայ, երկու մղոն դէպի ներս ։ Հաղորդագրութիւնը թղթակիցներուն ցոյց տուաւ զանազան զէնքերու մնացորդներ ։ Ըստ թէ գլխաւոր յարձակումը տեղի ունեցաւ ժամը 8ին, երբ Իսրայէլացիները պաշարեցին ջրամբարը եւ փոքր կայան մը Կազայի հիւսիսային – արեւելեան ծայրամասին վրայ, կրակ բանալով ։ Յարձակումը տեղի ունեցաւ երբ Իսրայէլի զինուորական բանբերը կ'ամբաստանէր թէ Եգիպտացիները լրտեսական ընդարձակ ցանց մը կազմած են Հարաւային Իսրայէլի մէջ ։ Միեւնոյն ատեն կ'ըսէր թէ եգիպտական գործակալները ականներ, վնասարար ձեռնարկներ եւ գողութիւններ կատարած են ։

× Ընդհարման լուրը Գահիրէ հասած ատեն, Եգիպտոսի յեղափոխական խորհուրդին անդամները բացառիկ նիստ մը գումարեցին ։ Ազգաժողովին ներկայացուցիչները, որոնք Երուսաղէմ կը գտնուէին, անմիջապէս դէպքին վայրը մեկնեցան ։

ՉԸՐՉԻԼ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԿԸ ԳՏՆԷ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐԸ

Անգլիոյ երեսփ․ ժողովին Գչ․ օրուան նիստին մէջ, վարչապետը պաշտպանելով կառավարութեան քաղաքականութիւնը, ազդարարեց Խ․ Միութեան եւ կարմիր Չինաստանի թէ իրենց անծայրածիր տարածութիւնները նոյնքան խոցելի են եւ կրնան կործանիլ ջրածին ռումբերով որքան Անգլիոյ փոքր կղզիները ։ Իր կարծիքով, ջրածին ռումբի շինութիւնը, որուն ձեռնարկած է Անգլիա եւս, «միակ առողջ քաղաքականութիւնն է, որուն կրնան հետեւիլ արեւմտեան պետութիւնները ։ Մենք չենք կրնար ծածկել Ռուսիոյ եւ Ատլանտեան դաշինքով կապուած երկիրներու տարակարծութիւնները ։ Ռուսական հին աւանդութիւններ կ'ընդդիմանան սպառազինութեանց քննութեան ։ Հետեւաբար անհրաժեշտ է հաւասարակշռութիւն մը հաստատել, որպէսզի կողմերէն մէկը առաւելութիւն մը չվայելէ միւսին վրայ ։ Ցետոյ, հանրածանօթ իրողութիւն մըն է որ, առանց Մ․ Նահանգներուն ուժին, երկաթեայ վարագոյրը հասած պիտի ըլլար մինչեւ Ատլանտեանի ափերը ։ Միայն մէկ միջոց կը մնայ ազատ աշխարհին համար, — ապահովել իր պաշտպանութիւնը՝ վհատեցնելով նախայարձակը ։ Այդ գործին աջակցելու համար, Անգլիան պարտաւոր է ջրածին ռումբեր շինել » ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱ մերժեց ընդունիլ Խ․ Միութեան նոր ծանուցագիրը, որ կը սպառնար խզել 1942ի դաշինքը, եթէ վաւերացուէին Փարիզի համաձայնութիւնները ։

ՄԱՐՈՔԻ մէջ սպաննուեցաւ Շէրիֆ Մուլայիտրիս որ ազատ մարդոց կուսակցութիւն մը հիմնած էր ։ Ուրիշ 5 սպանութիւններ ալ կատարուեցան ։

ԱՄԼԱՑԱԾ ԿԱԹԸՐԸ (փաստէօրիզէ) հինգ վայկեան եռացնելով խմեցէք, իրբեւ զգուշութիւն ։ Բժշկական Ակադեմիան այսպէս կը պատուիրէ, նկատի առնելով կարգ մը թունաւորումներ որոնց զոհ գացին երախաներ ։

ՓԱՐԻԶԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ 1954 Ապրիլ 9ի նիստին մէջ որոշած էր 20րդ թաղամասի փողոցներէն մին կոչել «Կրուփ Մանուշեան», յաւերժացնելու համար Միսաք Մանուշեանի եւ իր 22 զինակիցներուն Նացիներու կողմէ գնդակահարման տասնամեակը ։ Այս առթիւ կազմուած է յանձնախումբ մը, նախագահութեամբ քաղաքապետ եւ նախարար Տոքթ․ Պերնար Լաֆէյի ։ Կ'իմանանք թէ անուանակոչութեան արարողութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, ժամը 10․30ին ։ Ժամադրավայր Ավընիւ Կամպէթթայի անկիւնը ։

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ․ ՄԱՐՄՆՈՅ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԾՊՏԵԱԼ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, Մարտ 17ին, ժամը 15էն 20, Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ Ժան Կուժօն ։

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 8․45էն 10 հայածէս պատարագ պիտի հաղորդուի Փարիզի ձայնասփիւռէն (Փառի Էնթէռ), Սէնթ Ժանն տը Շանթալի եկեղեցիէն ։ (Մէթրօ՝ Փորթ տը Սէն Քլու) ։

24ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Երէցներուն, սկաուտներուն եւ գայլիկներուն ։

Մասնակցութեամբ՝ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն ։

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ

Կէս օրէ վերջ ժամը 2․30ին

SALLE DE LA CHIMIE

28bis, Rue St. Dominique, Paris (7)

(Métro Invalides)

Ներկայացումներ, երգեր եւ պարեր, ցուցադրութիւն սկաուտներուն կողմէ ։ Սկաուտական կեանքէ տեսարաններ ։ Հայկական պարեր Արենոյշներուն կողմէ ։

Հանդէսին երկրորդ մասին սկաուտները եւ արենոյշները կը ներկայացնեն հայերէն Մոլիէռի

«Մէօսիէօ տը Փուրսօնեաք» կատակերգութիւնը ։

Մուտք 500 եւ 300 ֆրանք ։

Ճոխ պիւֆէ ։

ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Տեղի կ'ունենայ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախագահութեամբ ճարտարապետներ Պ․ Պ․ ՄԻՒՋԻԻ եւ ՃԷՎԱՀԻՐԻ

FOIRE DE LYON - Pavillon Textileի

Ընդարձակ սրահներուն մէջ

ժամը 16էն կէս գիշեր

Պարահանդէսի ընթացքին, Պ․ ՖՈՒՐՆԷՕԼի (Հիւսիէ) հսկողութեան տ կ, պիտի կատարուի ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԷԿԱԹԻՆ՝ որ պիտի ցուցադրուի սրահին մէջ ։

Լիոնի Ազգ․ Միութիւնը, Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը, Տիկնանց եւ Երիտ․ Օժանդակ յանձնախումբերը կը հրաւիրեն Լիոնի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները այս աննախընթաց եւ շքեղ պարահանդէսին ։

Մուտք՝ 200 Ֆրանք

Կը յանձնարարուի կանխաւ ապահովել իր սեղանը (300 ֆրանք), հեռաձայնելով BU. 27 - 22:

SALLE GAVEAU

45, Rue de la Boëtie, Paris

Շաբաթ ժամը 17․45ին

Ensemble Orchestral de Paris

Ղեկավարութեամբ՝

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Յայտագիր՝

Ouverture Freischutz (Weber)

Concerto No. 2 pour piano (Brahms)

Symphonie No. 7 (Grande symphonie Shubert

Soliste Dyna Auguste

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 5ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ․ Կ․ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին ։

Պոմոնի եկեղեցւոյ կից շքեղ սրահին մէջ ։

Ղեկավարութեամբ Պ․ ՆԱՓՈԼԷՈՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ ։

Կարտանի Նոր Սերունդի Վարանդեան «Անդրանիկ» թատերախումբը կը ներկայացնէ ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻՊԸ ։

Կը նուագեն Ա․ Մաթոյեան, Ս․ Շիշմանեան եւ Ա․ Մէշհուրեան ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer Paris (9e)

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ․— Նախաձեռնութեամբ Ազգ․ Միութեան դպրոցի հոգաբարձութեան, մարտ 3ին, հինգշաբթի ժամը 20․30ին Մատուռի սրահին մէջ ։ Պիտի դասախօսէ ուսուցիչ Պ․ Կ․ ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ ։

Նիւթը՝ «Ապրիլ 11/24ը, պատմական փաստերով» ։

Պիտի խօսի նաեւ Պէյրութի հայկ․ դպրոցներու ֆրանսերէնի նախկին դասախօս Գ․ տը Պօնվիլ ։ Մուտքը ազատ է ։

ՏԷՍԻՆԻ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տէսինի Կրօն․ Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ մօտերս տեղի պիտի ունենայ ժողովրդային ընդհ․ քուէարկութիւն, Կրօն․ Ընկ․ վարչութեան ընտրութեան համար ։ Արձանագրութեան պայմանաժամ որոշուած է մինչեւ 26 Մարտ ։

Ծրագիր կանոնագրի տրամադրութեանց համաձայն, քուէարկութեան մասնակցելու համար պէտք է լրացնել հետեւեալ պայմանները․— ա) Քուէարկութեան կրնան մասնակցիլ այն այրերը՝ որոնք 21 տարիքը լրացուցած են ։ բ) Կը պատկանին Հայ Առաքելական ուղղափառ եկեղեցւոյ ։ գ) Մէկ տարիէ ի վեր Տէսին կը բնակին ։ դ) Վճարած են հարիւր Ֆր․ իբրեւ արձանագրութեան տուրք ։

Վստահ ենք թէ գաղութը անխտիր պիտի մասնակցի այս քուէարկութեան՝ ընտրելու համար Կրօն․ ընկերակցութեան օրինաւոր վարչութիւնը ։

Քուէարկութեան արձանագրող յանձնախումբ՝ Վահան Յակոբեան, Սարգիս Քէօլէեան, Խորէն Գարակէօզեան ։

Յ․ Գ․— Արձանագրութեան համար դիմել, ամէն շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3էն վեց, եկեղեցին ։

Ծանօթ․— Քուէարկութեան օրը եւ ուրիշ մանրամասնութիւններ պիտի հաղորդուին առանձնապէս ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Շաւիլէն Այրի Տիկին Շահանիկ Զադալեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի եղած են հետեւեալ նուէրները․—

Տէր եւ Տիկին Տաճատ Տողրամաճեան Կապ․ Խաչի կայանի շէնքին երկու հազար ֆրանք, Շաւիլի մատուռ դպրոցին հազար ։

Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Պարտաքճեան Շաւիլի մատուռ դպրոցին հազար, Շաւիլի Կապ․ Խաչին հազար, Շաւիլի Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդին հազար ֆրանք ։

ԱյրիՏիկին Ալիս Ճունկուռտայեան Շաւիլի մատուռ դպրոցին 1500 ։

Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Գրիգորեան Կապ․ Խաչի կայանի շէնքին երկու հազար, Շաւիլի մատուռ դպրոցին հազար ։

Տէր եւ Տիկին Վաղարշ Կիւրճեան Շաւիլի մատուռ դպրոցին երկու հազար ։

Տէր եւ Տիկին Օննիկ Տէմիրճեան Շաւիլի մատուռ դպրոցին հազար ֆրանք ։

Տէր եւ Տիկ․ Կիւրեղ Հուտուտեան Շաւիլի դպրոցին հազար ֆրանք ։

Տէր ե Տիկին Հայկազ Շմաւոնեան Շաւիլի Կապ․ Խաչին հազար ֆրանք ։

Պ․ Յակոբ Նիկողոսեան Անիէռի Կապոյտ Խաչին երկու հազար ֆրանք ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ․— Հ․ Յ․ Դ․ Եգիպտացի կոմիտէին ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ Ռոստոմ, Քրիստափոր, Ազբիւր – Սերոբ – Մ․ Եօրղանդայրեան, Րաֆֆի, Վահան Խորէնի եւ Փոքրիկ խումբերը, այս շաբաթ ժամը 20․30ին, սրճարան Պարպօթ (Կար տիւ Նորին դիմաց) ։

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Հ․ Յ․ Դ․ Շրջ․ կոմիտէն ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ․—

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն այս շաբաթ, ժամը 9ին ։

ԱՐԱՄ խումբը այս շաբաթ ժամը 21ին ։

ԸՆԿ․ ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն այս կիրակի, ժամը 3․30ին ։

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը այս կիրակի ժամը 3ին ։

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները ։ Ներկայ կ'ըլլան Կ․ Կ․ի եւ Շրջ․ Կ․ի ներկայացուցիչները ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

(Շար․)

ԱՌՆՈՒՎԻԼ․— Հ․ Յ․ Դ․ Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ․ Յ․ Դ․ «Արամ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21–ին,, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՎԻԷՆ․— Հ․ Յ․ Դ․ Անի կոմիտէն ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20․30ին, «Հ․ Օհանջանեան» ակումբին մէջ ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Ներկայանալ անդամատետրով ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ․— Հ․ Յ․ Դ․ Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները (Կրընոպլը, Լանսէ եւ Ռընաժ), այս շաբաթ ժամը 8․30ին դպրոցի սրահը ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՏԷՍԻՆ․— Ֆ․ Կ․ Խաչի մասնաճիւղը ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիներ այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 4ին Հ․ Յ․ Դ․ տան մէջ ։ Կարեւոր օրակարգ եւ վարչութեան ընտրութիւն ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի ։ Կը հրաւիրուի նաեւ դպրոցի հոգաբարձութիւնը ։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Համա–խարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ։

Եղանակի լաւագոյն հայկ․ երեկոյթը ։

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Գլիւպի շքեղ սրահին մէջ, 51, ռիւ Կաինեան ։

Գեղարուեստական ընտիր բաժին ։

Օրքէսթր ՖՐԱՆՍԻՍ ՍՔՕԹ

Տոմսերը ստանալու համար դիմել Միութեան բոլոր անդամներուն ։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով ։

Մուտք 250 ֆրանք ։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 4 ՄԱՐՏ
VENDREDI 4 MARS
1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7613 31e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3024

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊԻ Ի ԳԵՀԵՆԱՄԱՐՏ

•

Միջազգային մամուլը հետզհետէ կը ճոխացնէ նոր բաժին մը,— տեղեկութիւններ եւ տեսութիւններ՝ հիւլէական զէնքերու մասին :

Ամէն օր դէպք մը կը պատահի, կրակին վրայ իւղ թափելու եւ ահուսարսափ՚ը տարածելու համար :

Անցեալ շաբթու, Մ. Նահանգներու քաղաքային պաշտպանութեան վերատեսուչը կ'ազդարարէր.—

Եթէ հիւլէական ռումբեր արձակուին 92 գլխաւոր քաղաքներու վրայ, 70 միլիոն Ամերիկացիներ պիտի սպաննուին :

Աւելի առաջ, գերման գիտուն մը, Դոկտ. Հան, որ Նոպէլեան մրցանակ ստացած է 1945ին, կը բացատրէր թէ տասը ջրածին ռումբեր «լրջօրէն պիտի վտանգեն մարդկային սեռին գոյութիւնը», թումնաւորելով մթնոլորտը :

Ուրիշ գիտնական մը, իտալածին Փոնթեքորվօ, որ Անգլիայէն փախած էր 1950ին, ձայն կուտայ Մոսկուայէն, նոյնիմաստ ազդարարութիւն մը ուղղելով :

Ամերիկացիները վերսկսան իրենց հիւլէական փորձերը Նեւատայի անապատին մէջ, աւելի «փայլուն» արդիւնքներ ստանալու վստահութեամբ :

Եւ անհաւատալի ութսունամեայ Չըրչիլն է որ բեմ կը բարձրանայ երեսփ. Ժողովին մէջ, բացատրելու համար հիւլէական եւ ջրածին զէնքերուն բազմազան ... առաւելութիւնները :

Մեծն Բրիտանիոյ վարչապետը այս ճառը կը խօսի ճիշդ այն պահուն երբ Ազգաժողովին կողմէ նշանակուած յանձնախումբը ղոնիակ նիստ կը գումարէ Լոնտոնի մէջ, քննելու համար սպառազինութեանց կրճատման խնդիրը :

Իր եւոյթը այնքան բացառիկ էր որ, աշխարհի բոլոր թերթերը սիւնակներ նուիրեցին, իսկ անգլ. թերթերը իրարու հետ կը մրցէին, խոշոր խորագիրներով եւ յաւելեալ խորհրդածութիւններով :

Փորձենք ամփոփել Չըրչիլի տեսութիւնները, իբրեւ ժամանակի նշան,— մանաւանդ որ, ազդարարութիւնը ուղղուած էր Խ. Միութեան («Սովետներուն, ոչ թէ Ռուսերուն», ինչպէս ճշդեց, խօսած ատեն).—

Հիւլէական եւ ջրածին ռումբերը սահմանուած են վհատեցնելու հաւանական նախայարձակը :

Ի վերջոյ անոնց «անսահման ուժը» կրնայ զինաթափութեան առաջնորդել

Ներկայիս Մ. Նահանգները միակն են որ կրնան գրեթէ վայրկենապէս զանգուածային յարձակում մը կատարել ջրածին ռումբի օգնութեամբ: Հետեւաբար, Սովետները անխոհեմութիւն գործած պիտի ըլլան, եթէ նախայարձակում գործեն, առանց Ամերիկացիներու ատրճանին հասած ըլլալու :

Երեք–չորս տարի ետքը, երբ Կրեմլին բաւարար քանակութեամբ ջրածին ռումբ եւ ամերիկեան խարիսխներուն վրայ յարձակելու միջոցներ ունենայ, հաւասարութիւնը կատարեալ պիտի չըլլայ տակաւին: Բայց, հակառակորդը բաւարար ուժ պիտի ունենայ, մահացու հարուածներ տալու համար :

Եթէ — ինչ որ շատ հաւանական չէ — Մոսկուա փորձէ օգտուիլ անակնկալ յարձակումէ մը, արեւմտեան ճակատը այժմէն իսկ ի վիճակի է շատ աւելի ահարկու հարուածներ տալու, շնորհիւ մասնաւորապէս ամերիկեան խարիսխներուն որոնք հաստատուած են ի սփիւռս աշխարհի :

Քիչ անդին պիտի կարդաք Այզընհաուըրի յայտարարութիւնը՝ նոյն հարցի մասին:

Կը տեսնէք որ խնդիրը հրատապ հանգամանք ստացած է, խոր մտահոգութեան մատնելով մարդկութիւնը :

Դեռ ամէն բան պարզած չեղանք :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԲՈՂՈՔԸ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ԴԷՄ

•

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՆԻՍՏԻ ՀՐԱՒԻՐՈՒԵՑԱՒ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Եգիպտոս անմիջապէս բողոքագիր մը ուղղեց Ազգաժողովի Ապահովութեան Խորհուրդին, Կազայի մէջ պատահած արիւնալի դէպքին առթիւ: Եգիպտական պատուիրակը, Օմար Լութֆի, իր նամակով կը պահանջէ ստիպողաբար նիստի հրաւիրել Ապահովութեան Խորհուրդը, քննելու համար դէպքը.— Փետրուար 28ին իսրայէլեան զինեալ ուժեր յարձակեցան եգիպտական զինեալ ուժերուն վրայ եգիպտական իշխանութեան ենթակայ հողէն ներս, Կազայի մօտ: Ունեցանք բազմաթիւ զոհեր, որոնց 39ը մեռեալ եւ 32ը վիրաւոր, քանդուեցան կարգ մը հաստատութիւններ : Այս դէպքը բռնաբարումն է զինադադարի ընդհանուր պայմանագրին: Եգիպտական կառավարութիւնը համոզուած է թէ անհրաժեշտ է անմիջապէս քննել այս ծանրակշիռ հարցը » :

Նամակին պատճէնը յանձնուած է նաեւ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարութեան: Մասնաւոր յանձնաժողովը երէկ սկսաւ քննել խնդիրը եւ իր եզրակացութիւնը նըպաստաւոր կը համարուի Եգիպտոսի համար, քանի որ Ազգաժողովին Երուսաղէմի յանձնախումբն ալ կ'ամբաստանէր թէ իսրայէլեան ուժերը սկսած են յարձակումը :

Իսրայէլի կառավարութիւնն ալ ծանուցագիր մը ուղղեց Ազգաժողովին, բողոքելով զինադադարի յանձնախումբին առաջին զեկուցման դէմ որ պատասխանատու կը նկատէ Իսրայէլը, «առանց իր տեղեկագիրը յանձնախումբի նախագահին հաղորդած ըլլալու »: Իսրայէլի թերթերը Կազայի ճակատամարտը զսպողական գործողութիւն մը կը համարին, իբրեւ պատասխան «բազմաթիւ սպանութեանց եւ վնասարար ձեռնարկներու » :

Գահիրէի եւ Երուսաղէմի անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան դեսպանները անմիջապէս դիմեցին երկու կառավարութեանց, լրացուցիչ տեղեկութիւններ ըստանալու համար :

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն Մարտ 3 թուականով.— Վարչապետը, Մոշէ Շարէթ, այսօր հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ Իսրայէլի խորհրդարանին մէջ, սահմանագլուխին վայ պատահած դէպքի մասին:

— « Եթէ Եգիպտոս շարունակէ պնդել թէ պատերազմական վիճակի մէջ կը գտնուի Իսրայէլի հետ, պէտք է կրէ իր դիրքին հետեւանքները, մէջն ըլլալով արիւնալի ճակատամարտները : Ներկայ կացութենէն կարելի է դուրս ելլել պատերազմով կամ բարեխղճօրէն յարգելով զինադադարի պայմանագրին տրամադրութիւնները եւ վճռապէս յառաջ քալելով դէպի խաղաղութիւն : Եգիպտոսի կը մնայ երկու ճամբաներէն մին ընտրել » :

Վարչապետը յետոյ ցաւով դիտել տըւաւ թէ Թուրքեւիրաքեան դաշինքը կը զօրացնէ արաբական պետութեանց դիրքը, «յամառօրէն մերժելու համար » հաշտութիւն կնքել Իսրայէլի հետ: Իր կարծիքով, այս դաշինքին ժխտական հետեւանքներուն պատասխանատուութիւնը պէտք է վերագրել Մ. Նահանգներուն եւ Մեծն Բրիտանիոյ հետեւած «վտանգաւոր» քաղաքականութեան :

× Փարիզի եգիպտական դեսպանը նամակ մը ուղղելով տեղական թերթերուն, իր կարգին կը հաստատէ արիւնալի յարձակումը: Այ սառթիւ կանխամտածութիւն կը վերագրէ Իսրայէլի, դիտել տալով թէ դէպքը տեղի կ'ունենայ ճիշդ այն պահուն երբ Իսրայէլի նախորդ վարչապետը, Պէն Կիւրիոն ազգ. պաշտպանութեան նախարար կը նշանակուի :

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

Ի ԶՈՒՐ ԿԸ ԿԵՂԾԵՆ

Ի զուր միամիտ կը ձեւանայ Պ. Ե. Արմէն, գրի առնելով հետեւեալ նախադասութիւնը.

— « Հաւատալի չէ երբեք որ պետական վերին հրահանգի մը հետեւանք ըլլայ Հայաստանի մամուլին մէջ օտար բառերու յորդահոսան խուժումը »:

Եւ ի զուր այս բարբարոսութեան ամբողջ մուրը կը քսէ գրողներու ճակտին, անոնց վերագրելով «գոյնզգոյն ուլունքներով պճնազարդուելու պչրամոլութիւն » :

Ողբերգութիւնը շատ աւելի խոր արմատներ ունի, եւ ներելի չէ որ Պայքարի «Հայաստանեան» աշխատակիցը անգիտանայ :

« Օտար բառերու յորդահոսան խուժումը» իրենց հետ բերին Հայաստանի նոր վարիչները, իրենց թերխաշ գիտելիքներով :

Անոնք իրենց թխածոյ հայերէնը — եւ ուղղագրութիւնը — պարտադրեցին բոլորին, — յայտնի բանաստեղծներու, հայկաբաններու, գրագէտներու եւ ակադեմականներու :

Պատերազմի բռնկումին, 1941ին, անոնք «դեկրետ» մըն ալ կը հրատարակէին, արգիլելով մօտաւորապէս քառասուն հայերէն բառերու գործածութիւնը :

Այդպէս էր որ հանրապետութիւնը դարձաւ «ռեսպուբլիկա», կուսակցութիւնը՝ «պարտիա», յեղափոխութիւնը՝ «ռեւոլուցիա», հակայեղափոխութիւնը՝ «կոնտրռեւոլուցիա»:

Եւ տակաւին դելեգատ, դեպուտատ, ասամբլեա, սեսիա, պրեմիեր–մինիստր, լաուրիատ եւն. :

Իբրեւ «օրինապահ» մարդիկ, այս հրամանները կ'արձակեն « Ինստիտուտ»ներու միջոցաւ, ակադեմական ջնարակ մը քսելու համար :

Անշուշտ կան տգէտներ եւ չտեսներ ալ, բայց բուն չարիքը անոնք չեն որ կը գործեն :

Տգէտներ չեն Մանուկ Աբեղեան, Արսէն Տէրտէրեան, Դերենիկ Դեմիրճեան, Աւետիս Իսահակեան, Յակոբ Մանանդեան եւ դեռ ուրիշ բազմաթիւ դէմքեր :

Անոնք ալ նոյնութեամբ կը գործածեն ոչ միայն անտեղի եւ աննորոնի օտարաբանութիւնները, այլ եւ նոյնքան անտեղի եւ յետադիմական, հակագիտական ուղղագրութիւնը :

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն անգամ ազատ չմնաց այս բռնադատումէն, իր « էջմիածին»ով :

Հարթ–հաւասար, ռուս–բոլշեւիկեան կաղապարին վրայ ձուլուած կուլտուրա մըն է որ կը պարտադրուի, վերէն վար :

Եւ լեզուական «Ինստիտուտ»ը շարունակ նոր գիտեր կը յղանայ, ձարկ տալով մայրենիին խաթարման :

Իսկ արտասահմանի մէջ գրող–բրոգներ կան, որոնք ոչ միայն չեն ըմբոստանար, այլ եւ կը թելադրեն որ ազատ արտասահմանի մէջ ալ հետեւինք այս թըւաբարբանութեանց :

Մարդիկ ի հարկին միամիտ կամ տգէտ ալ կը ձեւանան, որպէս զի...«թագաւորը չբարկանայ »:

ՎԱՀԷ

ԹԷՔԷԵԱՆԻ 35 ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ընկեր Բիւզանդ Աճէմեան հինգ հազար ֆրանք կը տրամադրէ, Թէքէեան Զաւարեան վարժարանի 35 չքաւոր աշակերտներուն սնունդ ճարելու համար :

Ընդհանուր գումար՝ 15.000 ֆրանք :

ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐ

ԵՒ ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ

Կազայի ոստիկանութիւնը եւ զօրքը Մարտ 2ին կրակ բացին ցրուելու համար հարիւրաւոր արաբ տարագիրներ որոնք բուռն ցոյցեր կատարած էին զինադադարի յանձնախումբին պաշտօնատան դէմ : Ազգաժողովի պաշտօնեաներուն տեղեկութեանց համաձայն, բազմաթիւ մարդիկ վիրաւորուած են: Անկարգութեանց պատճառ կը համարուին 250.000 գաղթականներու ծայրայեղ թշուառութիւնը եւ յուսահատութիւնը : Յանձնախումբին պաշտօնատունէն զատ, պաշտպանութեան տակ առնուած են հինգ անդամներուն եւ անոնց ընտանիքներուն բնակարանները : Օգնական զօրք հասած է Կազա, որուն եգիպտացի կառավարիչը յայտարարեց թէ հասկնալի է տարագիրներուն զայրոյթը եւ թէ անոնց թշուառ կացութեան պատասխանատու են Ազգաժողովը եւ Իսրայէլ: Ցետոյ աւելցուց,— « Իսրայէլ առեղծուեցաւ Ազգաժողովին կողմէ, բայց այս վերջինը ոչինչ կ'ընէ վերջ տալու համար յարձակումներուն եւ կը գոհանայ բանաձեւեր քուէարկելով : Այս տարագիրները թշուառութեան մէջ կ'ապրին եօթը տարիէ ի վեր: Անոնք յուսահատած են եւ պատրաստ են լսելու որեւէ մէկը»:

Ուրիշ եգիպտացի պաշտօնատար մը կը կարծէ թէ համայնավարները դեր ունեցած են անկարգութեանց մէջ :

Կազայէն 25 քիլոմեթր դէպի հարաւ, Խան Եունիսի գաղթակայանին մէջ բազմաթիւ ցուցարարներ հրկիզեցին ուտեստի շտեմարան մը որ կը պատկանի Ազգաժողովին: Կառավարիչը յայտարարեց թէ միջոցներ ձեռք առնուած են, ուտելիք ճարելու համար տարագիրներուն: Իսրայէլի զինեալ ուժերուն կողմէ կատարուած յարձակումը գրգռած է տարագիրները որոնք զէնք պահանջած են կռուելու համար, բայց եգիպտական իշխանութիւնները մերժած են :

× Արաբական երկիրներէ, նոյնիսկ Իրաքէն հեռագիրներ հասած են Գահիրէ, համերաշխութիւն յայտնելով Եգիպտոսի, պատահած դէպքին առթիւ :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

ՈՐՔԱՆ ԿՐՆԱՅ ՏԵՒԵԼ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԳԵՐԱԿՇՌՈՒԹԻՒՆԸ

Նախագահ Այզընհաուըր իր լրագրական ասուլիսին մէջ հաստատեց թէ Արեւմուտքը գերակշռութիւն կը վայելէ, հիւլէական զէնքերու տեսակէտով, ինչպէս կ'ըսէր Չըրչիլ. բայց խնդիր է թէ որքան կրնայ տեւել այդ գերակշռութիւնը: Թղթակից մը հարցուց.— « Չըրչիլ երէկ ըսաւ թէ Արեւմուտքը գերակշռութիւն կը վայելէ ջրածին ռումբերու սպառազինութեամբ. հետեւաբար Խ. Միութիւնը պիտի չփորձուի մեծ պատերազմի մը ձեռնարկել մինչեւ երեք չորս տարի : Ձեր տեղեկութեանց համաձայն, կը կարծէ՞ք թէ Ռուսիան Արեւմուտքի պիտի հաւասարի երեք չորս տարիէն»: Նախագահը պատասխանեց թէ ինչ որ ըսեն ենթադրութիւն պիտի ըլլայ : Ամէն պարագայի մէջ, անկարելի է գիտնալ թէ այդ գերակշռութիւնը պիտի պահպանուի ապագային: Խոհեմութիւնը կը պահանջէ վճռական եզրակացութիւններ չհանել :

Ցետոյ խօսելով զինաթափութեան մասին, ըսաւ թէ ամէն բան կախում ունի ուղղամտութենէ: Ասիական խնդիրներն ալ շօշափելով, յայտարարեց թէ արեւմտեան աշխարհը խաղաղութիւն կ'ուզէ Ֆորմոզայի շրջանին մէջ եւ թէ հակառակորդին կողմէ ձեռնարկ մը միայն կրնայ պատճառ ըլլալ ընդհարման : «Մ. Նա–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՆ ՈՒ ՎԱՍՏԱԿԸ

Դ.

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ

— «ԴՊՐՈՑ ԵՒ ԳԻՐՔ» — Ահա այն երկու միջոցները, «որոնք միայն կրնան փրկարար դեր կատարել, Հայ մնալու պայքարը մղել, հայ հոգիներու մէջ ազգային մակարդակը պատրաստել»։

Համազգայինը իր առաքելութիւնը լրիւ կատարած պիտի չըլլար, եթէ իր գործունէութիւնը կեդրոնացուցած ըլլար միայն դպրոցին վրայ։ Հայերէն գրքի հրատարակութիւնը, դասախօսութիւններու եւ սասունեաներու մեթոտիկ կազմակերպութիւնը ու թատրոնը, առաւել կամ նուազ յաջողութեամբ մտան իր գործունէութեան ընդհանուր շրջագծին մէջ։

Այս բոլոր ձեռնարկները իրենց առանձին պատմութիւնն ունին։ Առնենք նախ՝ հրատարակչականը։

1931ին, Ճեմարանի բացումէն մէկ տարի ետք, կը բացուէր Համազգայինի տպարանը, Պոլսէն եւ Պէյրութի մէջ ճարուած տպագրական տառերով եւ գործիքներով։ Կը պակսէին ոչ միայն տպագրիչ մեքենան, այլ եւ պահանջուած քանակութեամբ եւ տեսակներով տառեր։ Կը պակսէր նաեւ անմիջական ծախքերու համար պէտք եղած դրամը։

Համազգայինի Վարչութիւնը պատելու համար այս նոր մտահոգութենէն, Ն. Աղբալեանը «հաշուակցելով Ճեմարանի հետ, տպարանը կը դարձնէր իր սեփականութիւնը»։

Նոր զոհողութիւններով, տպարանը կ'ունենայ իր փոքր մեքենան, որով կարելի կ'ըլլար տպել «չորս փոքր էջեր, կամ մեծադիր երկու էջ»։

Տպարանը Ն. Աղբալեանի կողմէ կը կոչուէր «Յոյս»։ Հոս ըսենք անմիջապէս, որ «1947ին, Ն. Աղբալեանի մահով եւ իր կտակով, տպարանը կը դառնար Համազգայինի սեփականութիւն»։ Անկէ ետք, «Կեդր. Վարչութիւնը տպարանը կ'անուանէր տպարան «Համազգային Ընկերութեան»։

Աստիճանաբար տպարանը կը ճոխանայ նոր տառերով եւ կազմածներով։ Եւ ձեռնարկներ կը կատարուին՝ արդիական սարքաւորումներով օժտելու տպարանը։

Այսքան աղքատ եւ նախնական տպարանը, անցնող 25 տարիներու ընթացքին տըւած է պատկառելի արդիւնք։ Լոյս տեսած են դասագրքերու ճոխ շարք մը՝ կազմուած առաւելապէս Լ. Շանթի, ինչպէս եւ ուրիշ մանկավարժներու կողմէ։

Լ. Շանթի պատրաստած դասագրքերու շարքը կը բաղկանայ 18 գրքերէ։

Այս շարքին մէջ կը գտնենք մանկապարտէզի վերջին տարուան համար պատրաստուած այբենարանէն ետք, տարրական եւ բարձրագոյն նախակրթարաններու՝ ութ դասարաններու համար անհրաժեշտ հայերէնի դասաւանդութեան բոլոր գիրքերը։

Դպրոցական հրատարակութիւններու շարքին մէջ, կը գտնենք ողբացեալ Արշակ Յովհաննէսեանի — մէկը Համազգայինի ուխտեալներէն — նախակրթարաններու համար պատրաստուած Թուաբանութեան դասագիրքը։

Գ. Գիւզալեանը — Ճեմարանի հիմնական եւ վաստակաւոր ուսուցիչը — տուած է պատմութեան դասագիրք։

Համազգայինի հրատարակութեանց շարքին մէջ ան ունի վեց գիրքեր, որոնք արժէքաւոր ձեռնարկներ են ոչ միայն Ճեմարանի բարձրագոյն դասարաններու, այլ եւ ամէն կարգի մտաւորականներու համար։

Կարօ Սասունի — նոյնպէս Ճեմարանի երկարամեայ ուսուցիչ, հայերէնի եւ Հայոց գրականութեան ճիւղին — իր դասերէն պատրաստած է երկու հատորներ։

Համազգայինի հրատարակութեանց ցանկին մէջ կան տարբեր հրատարակութիւններ ալ՝ սահմանուած փոքրերու ընթերցանութեան։

Ն. Աղբալեանի բաժինը — աւա՜ղ, մեծ չէ եղած հրատարակուած գրքերու ցանկին մէջ։ «Մէկ լաւ Հայոց գրականութեան պատմութիւն» գրելու իր նպատակը՝ մնաց անիրագործելի։ Գրուեցաւ միայն մէկ հատոր, «Պատմութիւն Հայոց Գրականութեան» (Ներածութիւն)։ Անկէ զատ, իր մահէն ետք, հրատարակուեցաւ հատոր մը՝ դասախօսութիւններ հայ գրականութեան մասին։

Հրատարակութեանց այս շարքին մէջ կը գտնուին, Ն. Աղբալեանի ««Բանաստեղծի Յուշեր»ու 22 պրակներէն 14ը։

Գ. Իփէկեանը՝ Համազգայինի հրատարակչականի գլխաւոր սիւներէն մէկը, որ մանաւոր թափ մը տուաւ այս գործին, հրատարակութեանց ցանկը հարստացուցած է 1938 – 52ի այնքան հետաքրքրական Օրացոյց – Տարեգրքերու շարքով, ինչպէս եւ իր երեք տարբեր հրատարակութիւններով։

Կարելի չէ Համազգայինի հրատարակչական գործէն զատել Ն. Փալանճեանի Շրջանաւարտաց Միութեան հրատարակութիւնները, մասնաւորապէս «Ակօս» գրական պարբերաթերթը։

1944ին է, որ կը հրատարակուի այս պարբերաթերթը, առաջին ութ տարիներուն իբրեւ երկամսեայ, իսկ այժմ իբրեւ ամսաթերթ։

«Ակօս»էն առաջ, Շրջ. Միութիւնը հրատարակած է 1936 – 39ին, երեք տարեկան ժողովածուներ՝ գրական եւ պատմական։ Համազգայինի հրատարակած գիրքերէն մաս մը նախապէս լոյս տեսած է «Ակօս»ի մէջ, եւ ապա գիրքի վերածուած։

Այս շարքին կը պատկանին Լ. Շանթի՝ «Հոգիները Ծարաւի են» եւ «Հոգեկան Կարողութիւններու Զարգացումը Մինչեւ Մարդ», Ատոնցի՝ «Հայոց Նախարարութեան Ծագումը», Կոկոլի՝ «Բնսիչը» (Թարգմանութիւն Ա. Յովհաննիսեանի), Ե. Զարենցի «Դանդէական Առասպել»ը եւայլն։

Համազգայինը, իր սեփական եւ կամ զանազան հեղինակներու ծախքերով հրատարակած է շուրջ 187 գիրքեր եւ գրքոյկներ։ Յիշենք քանի մը օրինակներ միայն. — Սիպիլի՝ «Աղջկան մը սիրտը», Ժ. Վեռնի՝ «Ուղեւորութիւն դէպի երկրի կեդրոնը», Նարդոսի՝ «Սպաննուած Աղաւնին», Հ. Աճառեանի «Պատմութիւն Հայ Նոր Գրականութեան», Վ. Տէրեանի՝ «Մթնշաղի Անուրջները», Դուրեանի՝ «Տաղերը», Վ. Փափազեանի՝ «Իմ Յուշերը» (Բ. հատոր) եւ «Խոնարհ Հերոսները», Ս. Վրացեանի՝ «Հայաստանը Բոլշեւիկեան մուրճի եւ Թրքական սալի միջեւ», Մ. Իշխանի՝ «Տուներու երգը» եւն։

«Համազգայինը, ինչպէս իր բոլոր ձեռնարկները, հրատարակչական գործն ալ դարձուցած է մեր մշակոյթին ծառայելու եւ մեր ժողովուրդի մտաւոր վիճակը բարձրացնելու միջոց մը՝ առանց նիւթական ակնկալութեան։ Ընդհակառակն, աշխատած է իր հրատարակութիւնները տարածել ժողովրդական գիներով, երբեմն աչք առնելով կարեւոր վնասներ»։

Հակառակ այս ցայտուն իրականութեան, Համազգայինի հրատարակութիւնները — ինչպէս ընդհանրապէս հայկական բոլոր հրատարակութիւնները — սահմանափակ սպառում ունին։

Հայ գրքի համար, հայ մարդը՝ ընդհանրապէս միշտ ալ ժլատ է եւ անտարբեր։ Բոլորս ալ հայ գրքի տարածումը կը նկատենք ազգապահպանման գլխաւոր միջոցներէն մէկը. բայց անհրաժեշտ ճիգը չենք փորձեր, հայերէն գիրքը պահեստներէն դուրս հանելու եւ տարածելու համար։

Կրնա՞նք անկեղծօրէն ողեւորուիլ եւ կրկնել — Գիրքին եւ գրականութեան ի նպաստ եղած զոհողութիւնները անկորուստ կը մնան դարէ ի դար»։

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ...

●

Սիրելիդ իմ «Յառաջ», այս անգամ պիտի տամ մեր տարագրական բազմաթիւ ողբերգութիւններէն կենդանի օրինակ մը։

Սակայն, թոյլ տուր պահիկ մը ետ երթալ, շարժանկարը լրիւ ներկայացնելու համար։

Երկրորդ Աշխարհամարտին լրումի օրերուն էր։ Ուրեմն՝ շուրջ տասնեակ մը տարիներ առաջ։

Նորէն Մարսիլիա իջած էի ու կը դըտնուէի հայրենակիցի մը երդիքին տակ, իբրեւ հիւր։

Օրուան ընթացքին, պահ մը, հիւրընկալներս բոլորը կը բացակայէին, — ընտանիքին հայրը գործի էր։ Տանտիկինը դուրս ելած՝ գնումներ ընելու։ Տղաքը՝ դպրոց, ու ես մինակ էի այն պահուն ու սեղանին առջեւ գլուխս կախ՝ նամակագրութեամբ զբաղած։ Խորասուզուած՝ Հայրենի քաղցրիկ յիշատակներէն փըշրանքներ թղթիկի մը կը յանձնէի, ղրկելու համար դէպի Նոր Աշխարհ...։

Երբ գլուխս վեր առի, տեսայ որ տարեց՝ յիսունը հինգ – վաթսուննոց կին մը, անխօս, անշշուկ կեցած էր գլխուս վերեւ։ Չէի իմացած, զգացած իր մուտքը։ Ամառ էր ու դուռը բաց՝ վերկրնկին։

— Բարեւ տղաս, ի՞նչ կ'ընես, գի՞ր կու գրես, խօսեցաւ քնքուշօրէն։

— Այո, մայրիկ, ինչպէս կը տեսնէք։

«Գի՞ր կու գրես»։ Բարբառը շատ հարազատ՝ ճիշդ մեր գեղինը։ Բայց, բոլորովին անծանօթ մըն էր։

Ահ, ինչ անոյշ հնչեցին ականջիս այդքանի մը բառերը ու սիրտս ճըղճըղաց...

— Բայց դուք ո՞վ էք, մայրիկ, ներեցէք, որ ձեզ բնաւ չեմ տեսած ու չեմ ճանչնար։

— Ե՞ս, տղաս, ես ալ ձեր գեղացիըմ..

— Մեր գեղացի՞, ու հոս՝ Մարսիլիա կը բնակիք ու մինչեւ այսօր իրար չենք տեսած։

— Հա, մանչս։ Ձեր գեղացի ըմ։ Ուրիշ հեղ մըն ալ եկած էիր, շատ առաջ։ Ինչոք՝ լուրդ առի ելեր գացեր էիր։

— Ի՞նչ ունիք, ամուսին, զաւակներ եւ, ո՞ւրկէ եկած էք։

— Պուլկարիայէն։ Էրիկս — օրերը ձեգի — քարափին վրայ նաւ բեռցուցած ատեն արկածով մեռաւ։ Ունիմ երկու մանչ, երկու աղջիկ։ Ես Տ.ենցմէ եմ։ Հարդ մարդ կու ճաչնամ, քեզ՝ չէ, պզտիկ էիր...

Գիրկս թերթիկը կը հրեմ անդին։ Կը նստի ու կը խօսակցինք։ Կուտայ իրենց պատմութիւնը՝ համառօտ, կարճ.—

Տարագրութենէն առաջ չքաւորութիւնը զիրենք կը նետէ մինչեւ նահանգին կեդրոնը՝ Սեբաստիա։ Քանի մը տարի ետք հոնկէ ալ դաղթ՝ մինչեւ Պուլկարիա։

Հոն ալ կը կարգուի ու կեանքը կը կապէ Վասպուրականցիի մը հետ։ Չորս զաւակներ։ Նորէն չու՝ դէպի Մարսիլիա։

Իմացած էի, բայց մինչ այդ չէի տեսած, հանդիպած։

Բաժնուելու պահուն, տեսայ, կ'օրօրուէր, չէր կրնար ազատ քայլ փոխել։ Հարցուցի.

— Ի՞նչ ունիս մայրիկ, որ տանիկ դժուարաւ վեր կեցար ու չես ալ կրնար ըընական քալել։

— Ախ, ხալրուս, ռոմաթիզմա... քուքուրում, քուքուրում էղած ըմ։

Ու կը մեկնի, պատուիրելով, որ իրենց ալ հանդիպիմ անպայման։

Քանի մը տարի ալ կեանքը քարշ տալէ վերջ, կ'երթայ, կը միանայ էրկանը օտար հողերանց մէջ։

Ու այսպէս, ահա կ'իջնէ ողբերգութեան առաջին վարագոյրը ու կը բացուի երկ–

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

●

ՀՈՍԱՆՔՆԵՐ

Նրա ներկայութիւնը, ամէն մի խօսքը Թագւորեանի համար մտքի յափշտակութիւն էր ստեղծում եւ խանդ ու եռանդ ներշնչում։ Դեռ երէկ Թագւորեանը Սվաճեանին նկատել էր տուել, որ Նալբանդեանի հայեացքներն ու մտքերը բուրում են գարնանային թարմ օդի նման եւ յախուռն ներխուժում մարդկանց սրտերը, եթէ անգամ նրանց պատուհանները փակ լինեն։

Նալբանդեանին ճանապարհ դնելուց յետոյ, տան շէմի մօտ Թագւորեանը կանգնեցրեց Սվաճեանին ու յանդիմանեց.

— Ես չէ՞ի ըսեր, թէ Օտեանը հրաւիրելու չէ։

— Ինչո՞ւ, թող Նալբանդեանը ծանօթանայ մեր համայնքի հոսանքներուն։ Ես այս հրաւէրքը ըրի պարզ նպատակով մը, — պատասխանեց Սվաճեանը։

— Ուրեմն ինչո՞ւ Զամուռճեանն ալ չհրաւիրեցիր։

— Եթէ իրարու երես նայելու դէթ աննշան հնար մը ըլլար, անտարակոյս զինքն ալ պիտի բազմեցնէի սեղանիս քով, — իր մշտական նուրբ հեգնանքով պատասխանեց Սվաճեանը, ապա աւելացրեց. — Կ'ուզէի Նալբանդեանի այցելութիւնը Բարեգործական ընկերութեան եւ ազգային ժողովի շատ պատուելի անդամները պիտի վրդովէ, մանաւանդ կախարդութիւններու եւ դեւերու հաւատոյ քարոզիչ Զամուռճեանին... է, թող վրդովէ...

ՄԵՐԿ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Նալբանդեանն առաջին անգամ էր Յարութիւն Սվաճեանին տեսնում այդ վիճակում։ Նրա մշտախաղաղ դէմքը ենթադրել չէր տալիս այդքան կրակ ու կիրք։ Այդ փոքրամարմին երիտասարդը կարծես ամբողջովին բոց է դարձել եւ այրել էր ուզում սենեակի պատերը, այնբաղկաթոռը, որի վրայ հանդիստ նստել չէր կարողանում, սեւ, խաղաղութիւն ներշնչող աչքերն այժմ իրենց ակնակապիճներում խաղում, փայլատակում էին։

— Ի՞նչ է պատահել, սիրելի Յարութիւն, — այս օրերի ընթացքում բոլորովին մտերմացած՝ հարցրեց Նալբանդեանը։

— Քիչ մ'ալ ուշանայիր, պիտի ճաթէի. — գոչեց Սվաճեանը։ Նա սկսեց խօսել ինչ — որ տեղ բորբոքուած բանավէճը շարունակելու եղանակով։

— Կրօնական ժողովը չարագործի, յանցապարտի մը պաշտպան, կրնա՞ս երեւակայել... Ոհ, ներէ, որ վերջէն ըսկսեցի... Խօսքս Վանայ առաջնորդ Պօղոս վարդապետի, անոր չարագործութիւններուն կը վերաբերի... Պատմելն ալ սարսափելի է...

Սվաճեանի դէմքի մկանները կծկուեցին. դա արտայայտում էր նրա խոր վրդովմունքը։

— Այդ վանցի Պօղոսը վաղուց ի վեր կը ճնշէ, կը կեղեքէ ժողովուրդը։ Վերջերս ալ այդ չարագործը աղջկայ մը կուսութիւնը պղծելէ ետքը, իր փոքրաւորը եղող տղայի մը հետ կարգեր է... Տղան քան աղջիկը կրտսեր ըլլալով, աղջիկն անկէ զոհ չէ եղեր եւ ուրիշ էրիկ մը ուզեր է. Պօղոս վարդապետն ալ պսակը լուծելով՝ այդ կինը կրկին ուրիշ մարդու մը հետ կարգեր է։ Լուծեր է ան եւ ուրիշ պսակ մը՝ հինգ հարիւր ղրուշի։ Ցղի կին մը կապտեր ու այնքան ծեծեր է, որ անկէ ետքը երեխան վիժեր է... Ոհ, ինչ սարսափելի պղծութիւն... Եւ ի՞նչ կրօնական ժողովն այս անօրէն գայթակղիչը փոխանակ կարգալոյծ ընելու, հոգեւորական կոչումէն զրկելու, զրկեր է լոկ քահանայագործելու իրաւունքէն... Իսկ ինքը Պօղոսը փախեր է... Իսկ որո՞նք են պաշտպանները... Յովհաննէս Տէրոյենց Զամուռճեան շրուսացի պատուելին...

Սվաճեանի ձայնը խզուեց, երկար հազաց եւ հանգստացաւ, երբ Նալբանդեանը ջուր տուեց.

— Եթէ ձեր Սահմանադրութիւնն է կրօնական ժողովին յանձնել այդ իրաւասութիւնը, ապա պիտի ջնջել այդ օրէնքը։ Եկեղեցականը նախ եւ առաջ քաղաքացի է եւ իր գողութեան, անառակութեան, ըսպանութեան, մատնութեան համար նախ եւ առաջ պիտի դատուի քաղաքական եւ քրէական ատեաններէ առջեւ։ Ոչ, չպիտի լռել, չպիտի գիջանիլ, — բորբոքուած ձայնակցեց Սվաճեանին Միքայէլը։ Նա Վանեցի Պօղոսի պատմութիւնը գնահատում էր որպէս յարմար առիթ՝ պոլսահայ համայնքի գիտակցութիւնը արթնացնելու եւ Սահմանադրութեան սահեցած պատրանքը ոչնչացնելու համար։

Սվաճեանին հետաքրքրում էր, թէ ի՞նչ դիրք ունի Մեղուն։ Նա արդէն վճռել էր հրատարակել Պօղոս վարդապետին մերկացնող բոլոր փաստերը։ Բայց դա բոլորը չէր. ինչպէ՞ս ցոյց տալ ժողովուրդի վերաբերմունքը։ Եւ Նալբանդեանն էր որ անմիջապէս գտաւ անբարոյական վարդապետի եւ կրօնական ժողովի անարդար որոշման դէմ հասարակական կարծիքը կազմակերպելու միջոցը։

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

րորդը ··· :

Իրենց չորս զաւակները : Ահա, նոր է, որ, աւելի տխուր, ազգային խորունկ ողբերգութիւնը իր թեւերը — ճերմա՞կ ըլլամ թէ՝ սեւ — կը բանայ սիրելիդ իմ «Յառաջ» : —

Աղջկանը մէկը գերման գերիի մը ճիտը պլլուած ու՝ ալ մնաք բարով ազգ ու ազինք, քոյր ու աղբրտանք :

Երկրորդ աղջիկը կը նետուի նոյնպէս տեղացիի մը գիրկը ու կը հեռանան ուրիշ քաղաք մը :

Մեծ մա՞նչը ետ պիտի մնար քոյրերուն օրինակէն, — ան ալ Ֆրանսուհիի մը հետ կը կապէ իր կեանքը եւ գլուխը կ'առնէ կ'երթայ, մենաւոր ձգելով փոքր եղբայրը :

Այսպէսով, կ'իջնէ ողբերգութեան երկրորդ վարագոյրը տխուր, ու կը բացուի··

Երկրորդ եղբայրը, փոքրը, որ քանը-հինգը անց է արդէն, արկածի մը հետեւանքով մտային թեթեւ խախտում մը ունեցած ու դժբախտացած է··· Կը մնայ բոլորովին առանձին, մինակ, երբեմնի վեց հոգինոց ընտանիքէն : Ցերեկները, պայուսակը ուսէն կախ կ'երթայ դէպի քարափները հանապազօրեայ հացը ճարելու : Իրիկունները կը վերադառնայ տուն ու հոգեկան տուայտանքներով կ'անցընէ գիշերները ···:

Կը պատմեն դրացիներ, լուրեր, —երկար ատեն, գիշերները կուլար, կը մղկըտար, ու կը դառնար տան մէջ չարունակ «մամա, մամա» կանչերով :

Տո՞ւն՝ բնակարա՞ն : Ա՛հ, ես գացի ու անձամբ տեսայ···: Հազիւ ներս մտած՝ գլուխս պտոյտ եկաւ ու առանց շուրջ բոլորս նայելու ինքզինքս դուրս նետեցի··:

Ես մինակ հատ մը պատմեցի, սիրելիդ իմ «Յառաջ», իբրեւ նմոյշ : Որքա՜ն այսպիսի ողբերգութիւններ մեր տարագիր ժողովուրդին՝ ու ամէն վայրերու մէջ : Վէրքեր, որոնք արիւնոտ են ու խորունկ : Ո՞վ կ'ըսէ թէ՝ Մեծ Եղեռնը վերջացած է : Ոչ, Հայոց Մեծ Եղեռնը չէ վերջացած՝ կը շարունակուի տակաւին ցաւի, վիշտի տարբեր գոյներով ու երանգներով : Օտարութիւնը մեզ իր աճռելիկրունկներուն տակ՝ աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր կը տրորէ, կը հալեցնէ, կը ձուլէ ու կը փշրէ մեզ, բզկտելով՝ արիւնլուայ :

Ո՞ւր է մեր փրկութեան լաստը :
Մինչեւ ե՞րբ «խարխափէն հեռու »··· :

ՆԵՐՍԷՍ ՇԻՆԱԿԱՆ

ԱՄՈՒԽ ՀԱՅ ԿԱՐՕՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Այս տարի եւս Վալանսի չքաւոր Հայերը կրցան օգտուիլ ողբացեալ Շարլ Լիէնարի հանրօգուտ ձեռնարկէն :

«Լը Տօֆինէ Լիպէռէ»ի տնօրէնին այրին իր ամուսնոյն յիշատակը յարգելու համար, այս ձիւն - ձմեռ օրերուն ածուխ բաժնեց Վալանսի կարօտեալ ընտանիքներուն : Երեսուներեք հայ ընտանիքներ ալ ստացան յիսունէն հարիւր քիլօ ածուխ, համաձայն իրենց կարօտութեան :

Զմոռնանք յիշել նաեւ թէ Վալանսի Ազգ. Միութիւնը եւս իր նուէրներով նըպաստեց այս մարդասիրական ձեռնարկին : Մաղթենք որ միշտ նորոգուի այս եղբայրական օգնութիւնը : Շնորհակալութիւն ի դիմաց կարօտեալներուն :— Օ.Մ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ » ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

•

ՄԱՐՍԷՅԼ, 24 Փետրուար.— Անցեալ շաբաթ իրիկուն (Փետր. 19) Սալ Մաժընոյի մէջ, տեղի ունեցաւ Արենոյշներու կազմակերպած երեկոյթը, որուն իրենց եղբայրական մասնակցութիւնը բերած էին նախկին եւ նոր Արիները : Սրահը ամբողջապէս լեցուած էր բազմութեամբ, որուն մէջ կարեւոր թիւ մը կը կազմէին երիտասարդները : Կը բացակայէին արժանապատիւ քահանաներ եւ նոր հարուստները :

Արենոյշներ եւ արիները որոնք սովորութիւն ունին ոգեկոչելու «Վարդանանք»ը, այս տարի ալ ջանք չէին խնայած տօնակատարութեան համար : Բեմին ճակատը զարդարուած էր Վարդանի խոշոր եւ իւղաներկ նկարով, անոր առջեւ՝ աւանդական կանթեղը : Դուրսէն կը ղօղանջէր զանգակը եւ Արենոյշ մը կ'երգէր «Նորահրաշ»ը, երբ թեւիկներ եւ գայլիկները զափնեպսակներ զետեղեցին Վարդանի նկարին առջեւ :

Բեմին երկու կողմերը կեցած էին խմբապետուհի Լիւսի Նազաշեան եւ խմբապետ Կարօն իրենց դրօշակներով : Իսկ պարերու ատեն դաշնակի վրայ կը նուագէր, խմբապետուհի Մատլէն Մարկոսեանը :

Ընդհանուր կարգապահութեան կը հսկէր խմբապետուհի Քրիստինէ Շաքարեանը, խօսնակը՝ խմբ. Ալիս Ցարութիւնեանը, փոխան բացման խօսքի կարդաց Սիոն Եպիսկոպոսի «Խորհուրդ Վարդանանց»ը :

Վարագոյրը գոցուելէ եւ անմիջապէս բացուելէ վերջ, բեմի վրայ էին արդէն հարիւրի չափ Արիներ եւ Արենոյշները, որոնք երգեցին «Ազատութեան այն վառ սէրը», «Հիմի էլ լռենք» եւ «Հայ ազգինք եղբարք» երգերը : Գայլիկ մը յաջող կերպով արտասանեց «Կարմիր Վարդան, Հըզօր Վարդան» : Խմբապետուհի Ալիս Ցարութիւնեանը արտասանեց անմահն Եղիշէի «Տիկնայք փափկասունք»ը, ջերմ ծափեր խլելով : Խմբ. Եղիսաբէթ Կէօշկէրեան պարեց «Էնզիլի», իսկ արենոյշ Անահիտ Փափազեան «Շամիլի աղօթք» պարէն վերջ, գեղեցիկ գրուածք մը արտասանեց :

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ ընկերուհի Ն. Քիպրիթճեան, որ յուզուած եւ անխառն հրճուանքով ըսաւ.— «Կը սքանչանամ տեսնելով այս պատանիներուն, աղջիկներուն եւ երիտասարդներու գործունէութիւնը : Քսան տարի շարունակ այս սկաուտական Միութիւնները կը գործեն անվհատ եւ նորանոր նուաճումներ կատարելով : Ինչպէս չհիանալ, երբ գիտենք որ ասոնք բոլորը՝ հոս ծնած ու մեծցած են, գիտեն գրել ու կարդալ իրենց մայրենի լեզուով, կ'երգեն հայրենաշունչ երգեր եւ կը պահպանեն իրենց նուիրական աւանդութիւնները : Կը շնորհաւորեմ միութեան վարիչները եւ նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթեմ» : (Ծափեր) :

Մասիս Շամիրեանի կովկասեան պարէն վերջ, բեմ եկան «Շուշանիկ» ողբերգութեան բոլոր դերակատարները : Խօսնակը պարզեց իւրաքանչիւրին դերը :

Առաջին իսկ արարին երկու գլխաւոր դերակատարները՝ նախկին Արի Ժ. Մակարեան (Վազգէն Թագաւոր) եւ Արենոյշ Ալիս Շամիրեան (Շուշանիկ) ապացուցին թէ » խաղարկութիւնը յաջող պիտի անցնի : Ժ. Մակարեան թէ ձայնով, թէ առոգանութեամբ եւ թէ շարժումներով ու դիմախաղերով, կրցաւ յաջողութեամբ տալ վրացի ուրացող Վազգէն Թագաւորի լրիւ պատկերը : Ալիս Շամիրեան Շուշանիկի դերը կատարեց նոյնպէս յաջողութեամբ պատկերացնելով հաւատացեալ հայ կնոջ հաստատամտութիւնը, հոգեկան ապրումները : Երկուքն ալ իրենց դերերը այնքան լաւ սորված էին որ կը խաղային առանց յուշարարի : Յակոբ Տօլապճեան (նախկին արի) կը կատարէր Յովհան եպիսկոպոսի դերը, նոյնքան յաջող : Գրիգոր Կերկերեանը (նախկին արի) յաջող էր Վազգէն Թագաւորի եղբօր՝ Ջօջիկ իշխանի դերին մէջ, իբրեւ խըղճամիտ պաշտպանը Շուշանիկին : Յաջող էին նոյնպէս պատանի արիներ՝ Սիլվէն Շամիրեանը գթասիրտ բանտապահի, Յարութիւն Շալճեան անձնասէր բանտապետի, Եդուարդ Արպօեանը լրաբերի, Ժիրայր Շալճեանը ուխտաւորի, Մասիս Շամիրեանը թիկնապահի, Գէորգ Փափազեանը հայ իշխանի, Իսկուհի Տէր Նազարէթեանը վհուկ կնոջ, Մելինէ, Քնարիկ Տիւրկէրեաններ եւ Անահիտ Փափազեանը նաժիշտներու դերերուն մէջ :

Բոլոր դերակատարները լաւ սերտած էին իրենց դերերը : Լաւ ընտրութիւն կատարուած էր նաեւ հագուստներու եւ պէնքերուն համար : Թէեւ հիւանդ, բայց բեմին ետեւէն հանդէսը կը վարէր ընդհ. խմբապետուհի տիկին Մանուշ Մարտիրոսեան - Շամիրեանը :

Ամէնէն վերջ բեմ հրաւիրուեցաւ երկու միութեանց պատուակալ նախագահը, Պ. Տ. Թէքէեան, որ ըսաւ .— «Երբ փոքր էի եւ Մարսէյլի հայ գաղութը հարիւրէ հարիւր քսան անձերէ կը բաղկանար, մեր մեծերը ամէն տարի կը տօնէին «Վարդանանց»ը : Կը հաւաքուէինք մեծով պզտիկով փոքրիկ սրահի մը մէջ : Հոն կը խօսուէր Վարդանանց պատերազմի մասին, ուրախ երեկոյ մը կ'անցընէինք եւ կ'ապրէինք հայրենի յուշերով : Մեր հայ Արենոյշներ եւ Արիները խիստ գնահատելի, ազգօգուտ աշխատանք կը կատարեն : Մօտէն կը հետեւիմ իրենց գործունէութեան եւ շնորհաւորելի է իրենց վարիչը՝ տիկին Մանուշը : Սիրելի Արիներ եւ Արենոյշներ, սիրեցէք մեր պատմութիւնը, պահպանեցէք մեր աւանդութիւնները եւ հպարտ եղէք որ Հայ էք : (Բուռն ծափեր) :

Խումբ մը Արենոյշներու «Սուրերու պարէն» վերջ, խօսնակը բեմ գալով, շնորհակալութիւն յայտնեց հանդիսականներուն եւ հանդէսը փակուած յայտարարեց :

Հանդիսականները ցրուեցան մեծ գոհունակութեամբ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ կրկին պահանջեցին կարմիր Չինաստանէն որ ազատ արձակէ 41 Ամերիկացիներ : Չինաստան կը դժկամակի :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՆԻՒ ԵՈՐՔԷՆ գրուած նամակէ մը յալով կ'իմանանք թէ մեր սիրելի ընկերը, Արշաւիր Շիրակեան նորէն ինքնաշարժի արկածի մը հանդիպած եւ անկողին ինկած է : Արագ ապաքինում կը մաղթենք :

«ՆԻՆԻՇ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ» անունով ժողովարան մը բացուած է Թեհրանի Հայ Կանանց Բարեգործական Ընկերութեան նախաձեռնութեամբ : Տիկին Նինիշ Ստեփանեան նախագահուհին էր յիշեալ ընկերութեան : Այսպէս Թեհրանի համայնքը տէր կը դառնայ հանրապետական նոր շէնքի մը :

ԿՈՄԻՏԱՍ վարդապետի ցիրուցան գործերը հրատարակելու համար, Պոլսոյ իր սաները նախաձեռնարկ եղած են գանձանք հաւաքելու : Հրատարակելի գործին տպագրութեան հիմնադրամը պիտի ճարուի վարդապետին կենսագրական Ա. հատորին պահեստի օրինակներու վաճառման հասոյթէն :

ՀԱՅ ԵՐԻՏ. Դաշնակցութեան Պոսթընի կեդր. վարչութիւնը յունուար 25ի կոչով մը կը հրաւիրէ հաւաքուիլ իր դրօշին շուրջ, կենդանի պահել արդար պայքարի ոգին, պաշտպանել մեր ազգային իրաւունքները եւ դիմակազերծել ներքին ու արտաքին թշնամիները : Հաւատարիմ մնալ Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի գաղափարականին :

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Տիթրոյթի մէջ մեռած է ընկեր Պետրոս Սիրունեան, 72 տարեկան : Ծնած էր Քղի : 1904էն ի վեր կ'անդամակցէր Հ. Յ. Դաշնակցութեան : Կուսակցութեան կողմէ ղրկուած է Ֆիլիպէ Դաշնակցութեան զինուորական վարժարանը : Մէկուկէս տարի ուսանելէ ետք կը ղրկուի Կովկաս ֆետայական խումբերուն միանալու, սակայն ռուսական սահմանագլուխը կը ձերբակալուի եւ Օտեսայի մէջ հինգ տարի տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուելով կ'աքսորուի Սիպերիա : 1912ին Ամերիկա էր եւ 1915ին իբրեւ կամաւոր դարձեալ կը մեկնի Կովկաս, Անդրանիկի բանակին միանալով իբրեւ յիսնապետ : 1918ին կը կազմէ Հայ կամաւորներու ջոկատ մը Քղի - Կարին ճակատին պաշտպանութեան համար : Կը նահանջէն եւ Հայաստանի Հանրապետութեան օրերուն կը միանայ զօր. Սեպուհի բանակին : Հայաստանի անկումէն ետք կը վերադառնայ Ամերիկա, Տիթրոյթ : Ատեն մը գործարան կ'աշխատի, իսկ 1932ին Զաւարեան Տան հսկիչ կ'ընտրուի : Յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներէն գոյացած է 400 տոլար ի նպաստ Պէյրութի ճեմարանին : Ուրիշ նուէրներ ալ եղած են, համագումար է 583 տոլար, դարձեալ ի նպաստ ճեմարանին :

ՊՐԻՒՔՍԷԼԻ «Լը Պալ տը լա Մոնէ»ին մէջ մեր հայրենակիցը, Արման Մասիս ինչպէս անցեալ տարի այս տարի եւս Ա. մրցանակի արժանացաւ : Այս անգամ կը ներկայացնէր Վիքթոր Հիւկոյի «Նօթր տամ տը Փարի» վէպին Քազիմոտօն :

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը հատուցում պահանջեց Պերնի դեսպանատան վրայ կատարուած յարձակման վնասներուն համար :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (91)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

•

Կ'որոշեն քաշուիլ եկեղեցիին եւ քէօքին մէջ եւ այնտեղէն մղել ինքնապաշտպանութեան օրհասական կռիւը : Բայց այդ էլ չէ փրկում նրանց :

« Փամփուշտները միանգամ ընդ միշտ կը հատնին : Կը նետեն մի կողմ հրացաննե՛րը, կը քաշեն դաշոյնները՝ սկսելու համար ձեռնակռիւի : Կը սպասեն, որ թշնամին դռները ջարդ ու փշուր անէ եւ ներս մտնէ : Բայց թշնամին այդպէս չէ անում :

« Թուրքերը կը բերեն խոտ եւ կը դիզեն այն եկեղեցիի եւ Քէօշքի շուրջը ու կը հրդեհեն :

« Տղաները, ծուխի եւ մուխի մէջ շընչահեղձ չլինելու համար, կատաղած առիւծի նման դուրս կը նետուին եւ դաշոյններով կը սկսին աջ ու ձախ հարուածել, մինչեւ որ կ'ընկնին թշնամու գընդակների տարափին տակ :

« Ահա այդպէս կը վերջանայ այդ գիւղի կռիւը, որ իր սկզբնական շրջանին մի չքեղ յաղթանակ եղած էր մեր տղայոց համար, բայց յետոյ, փամփուշտի պակասութեան պատճառով դարձած ծանր մի պարտութիւն :

« Այլեւս չեմ ուզում խօսել այն զարհուրելի խժդժութիւնների մասին, որ Թուրքերը կատարեցին :

Բազմաթիւ գիւղեր թալանեցին, եւ սպաննեցին աւելի քան հարիւր ծերեր, կիներ եւ աղջիկներ : Ցաւեցինք, ափսոսացինք, բայց ի՞նչ կրնայինք անել : Շէյխ Եուսուֆից մինչեւ մեր սարը մօտաւորապէս ութը ժամ ճամբայ էր : Այնտեղ հասնելու համար՝ մէկ տասնեակ գիւղեր պէտք էր անցնիլ : Այդ էլ հնարաւոր չէր, քանի որ ամէն գիւղի մէջ պահակատուն կար եւ Թուրք զինուորներ :

« Եթէ նոյնիսկ կարող լինէինք յաղթել այդ խոչընդոտները, մեր օգնութիւնը դարձեալ բաւարար պիտի չլինէր, քանի որ մեր փամփուշտներն արդէն շատ քիչ էին, եւ հազիւ մի քանի ժամ կռիւից յետոյ, մենք էլ զոհ պիտի դառնայինք թըշնամիի գնդակներին :

« Մենք վստահ էինք, որ եթէ Մարտիկը իր ընկերների հետ բաւական ռազմամթերք ունեցած լինէր, պիտի կրնար կռուել մինչեւ իրիկնամուտ, ապա պիտի յաջողէր ճեղքել թշնամու շրջապատող շղթան եւ ազատուել, ինչպէս որ արած էր իրենց գիւղի նախորդ կռուի ժամանակ :

« Մենք այդ օրը եւս անցուցինք անտառին մէջ : Ստացանք առատ ուտելիք Հալուարինչէն եւ Հաւատորիկէն : Հաւատորիկցի խմբապետ Մարտիկը իրենց գիւղէն՝ մի քանի հարիւր փամփուշտներ եւս բերեց :

« Գիշերն անցաւ խաղաղ : Առաւօտեան մեր պահապանները լուր բերին Հերթապահ խմբապետին միջոցով, որ Բերդակի տղաները վերադարձել էին եւ կ'ուզէին Անդրանիկի կամ Գէորգ Չաւուշի հետ տեսնուիլ :

« Տղաները մօտեցան : Քաղաքից նամակ եւ դրամ բերած էին : Ղրկողը Վարդան վարդապետն էր : Նա գրում էր հետեւեալը .—

« Անգլիական հիւպատոսի տեղակալը դժգոհ է մնացել անյաջողութեան ձեր կռիւից : Բայց երբ նա տեսնուեցաւ Ուխս Օհանի հետ, ամէն բան պարզուեցաւ : Խոստացաւ միջոցներ ձեռք առնել, որ Դաշտի մէջ եղած գիւղերի հալածանքներին վերջ դրուի : Դուք գրում էիք, որ կ'ուզէիք հեռանալ երկրից առժամապէս : Դա ցաւալի հարց է : Ես ի՞նչպէս գրեմ եւ ստորագրեմ ու ըսեմ ձեզի, — Այո, կրնաք գնալ — : Գիտէք, թէ որքան մեծ ցաւ, եւ ծանր պատասխանատուութիւն դնում էք իմ վրայ : Ո՞վ կրնայ նախատեսել թէ՝ վաղը ի՞նչ պիտի պատահի : Ասէք, եթէ ձեր երթալէն յետոյ ընդհանուր կոտորած լինի, ո՞վ պիտի դիմէ այդ անզուսպ գազաններին :

«Դուք անցեալ օր գրած էի, թէ ձեր հոս մնալը կարեւոր է գործի տեսակէտէն : Եւ նոյնիսկ խնդրած էի, որ ձեր թիւը շատցնէիք եւ մի տեղ հաւաքուած մնայիք :

(Շար.)

ՑԵՊՈՒՀ

Հանդները չեն ուզեր մասնակցիլ որեւէ նախայարձակ պատերազմի» : Գալով Խ. Միութեան հետ եղած յարաբերութեանց, նախագահը գոհունակութիւն յայտնեց որ հողագործական մասնագէտներու պատուիրակութիւն մը պիտի այցելէ Խ. Միութենէն : Ամերիկեան կառավարութիւնը առ այժմ միտք չունի արմտիք ղրկելու Խ. Միութեան, թէեւ անտարբեր չէ մարդկային թշուառութեանց հանդէպ, ո՛ր երկրին մէջ ալ ըլլայ : Նախագահը առ այժմ միտք չունի Մ. Նահանգները հրաւիրելու մառեչալ Ժուկովը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ որոշեց լիազօրութիւն տալ վարչապետին, վստահութեան քուէ պահանջելու համար, ելմտացոյցի վճարանութեանց առթիւ : Վարչապետը միեւնոյն ատեն մասնաւոր իրաւասութիւններ պիտի պահանջէ մինչեւ Ապրիլ 30 : — Պ. Էտկառ Ֆոր լրացուց իր դահլիճին կազմը, վեց օգնական նախարարներ նշանակելով : Մէկը Նիսի երեսփոխան քաղաքապետն է, Պ. Ժան Մէտըսէն, ծնած 1890ին, երկու անգամ վիրաւորուած եւ չորս անգամ մասնաւոր յիշատակութեան արժանացած 1914–18ի պատերազմին : Պիտի վարէ վարչապետութեան եւ Ազգ. ժողովին յարաբերութիւնները :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ, ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ եւ Եուկոսլաւիոյ արտաքին նախարարները վերջացուցին իրենց խորհրդակցութիւնը Անգարայի մէջ : Որոշուեցաւ պալքանեան ընդհ. ժողով մը կազմել, քանական երեսփոխաններ առնելով իւրաքանչիւր երկրէ : Այս ժողովը պիտի ըլլայ յարեւման միացեալ Եւրոպայի Խորհուրդին :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ դահլիճին մէջ նոր փոփոխութիւններ կատարուեցան, երեք օրուան ընթացքին : Պաշտօնէ արձակուեցան, իբրեւ անկարող, ածուխի ճարտարագործութեան նախարարը, Զասիատկօ որ այդ պաշտօնը կը վարէր 1949էն ի վեր, եւ կոլխոզներու նախարարը, Կոզլով : Երկուքին դէմ ալ խիստ քննադատութիւններ հրատարակուած էին այն օրէն ի վեր որ մառեչալ Բուլկանին վարչապետ նշանակուեցաւ : Փոխուեցաւ նաեւ հողագործական նախարարը, Բենեդիկտով, կոլխոզներու նախարար նշանակուելով :

ՔԱՄՊՈՃԻ Թագաւորը, Նորոտոմ Սիհանուք, որ 32 տարեկան է, հրաժարելով գահը յանձնեց իր հօրը : Քամպոճ անկախ հռչակուած էր 1949ին, մաս կազմելով Ֆրանսական Միութեան եւ ունի 4.150.000 բնակիչ :

ՆԱԽԿԻՆ ԲՈԼՇԵՒԻԿ Մաթուսով, որ իր ընկերները մատնած էր, հարցաքննուելով Ամերիկեան երեսփ. ժողովի յանձնախումբին կողմէ, հաստատեց թէ սուտ վկայութիւն տուած էր 250 անձերու մասին :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախկին Թագաւորը Ֆարուք, դատապարտուեցաւ Քրիսթիան Տիորի վճարելու 4.550.000 ֆրանքի պարտք մը : Տասնըմէկ շրջազգեստ եւ վերարկուներ ապսպրած էր Թագուհի Նարիմանի համար, գահընկէցութենէն քիչ առաջ :

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ երկու Ֆրանսացիներ որոնք 208 կապարէ ադիւսներ գողցած էին Շաթիյոնի հիւլէական հաստատութենէն : Մէկը 24 տարեկան է, միւսը 21 : Մեղսակիցներն ալ կը փնտռուին :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Համա–խարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի :

Եղանակի լաւագոյն հայկ. երեկոյթը :

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Գլիւպի շքեղ սրահին մէջ, 51, ռիւ Կաբնեան :

Գեղարուեստական ընտիր բաժին :

Օրքէսթր ՖՐԱՆՍԻՍ ՍՔՕԹ

Տոմսերը ստանալու համար դիմել Միութեան բոլոր անդամներուն :

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Մուտք 250 փրանք :

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Փարիզի Հայ Աւետարանական Եկեղեցին ձեզ կը հրաւիրէ իր աւետարանական ժողովներուն որ տեղի պիտի ունենան յառաջիկայ կիրակի, երկուշաբթի եւ երեքշաբթի ժամը 20.30ին, 58 ռիւ Մատամի սրահին մէջ : Պիտի խօսին վերապատուելիներ՝ ՉԵՓԻԼԵԱՆ եւ ՀԷԼՎԱՃԵԱՆ :

Մեթրօ՝ Նօթր Տամ տէ Շան :

24ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Երգեններուն, սկաուտներուն եւ գայլիկներուն :

Մասնակցութեամբ՝ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն :

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ

Կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին

SALLE DE LA CHIMIE

28bis, Rue St. Dominique, Paris (7)

(Métro Invalides)

ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Տեղի կ'ունենայ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախագահութեամբ ճարտարապետներ Պ. Պ. ՄԻՒՋԻԻ եւ ՃԻՎԱՀԻՐԻ

FOIRE DE LYON - Pavillon Textileի

Ընդարձակ սրահներուն մէջ

ժամը 16էն կէս գիշեր

Պարահանդէսի ընթացքին, Պ. ՖՈՒՐՆԷՕԼի (Հիւսիէ) հսկողութեան տակ, պիտի կատարուի ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԷԿԱԹԻՆ՝ որ պիտի ցուցադրուի սրահին մէջ :

Մուտք՝ 200 Ֆրանք

Կը յանձնարարուի կանխաւ ապահովել իր սեղանը (300 ֆրանք), հեռաձայնելով BU. 27 - 22:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ի նպաստ ՍէՆ թ'Իլէռի սանաքռոխումբին

Մարտ 13ին, կիրակի ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ :

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

JEAN SARRAILHի

(Recteur de l'Académie de Paris)

եւ նախագահութեամբ ՏԻԿԻՆ ՍԱՌԱՅԻ

Մասնակցութեամբ հայկական, ամերիկեան, յունական, հունգարական, հնդկական, իտալական, ճափոնական, լեթոնական, լիթուանական, մեքսիքեան, լեհական, վիէթնամի խումբերուն :

Մուտք՝ 300, 200, 150 եւ 100 փրանք :

Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 5ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին :

Պոմոնի եկեղեցւոյ կից շքեղ սրահին մէջ :

Ղեկավարութեամբ Պ. ՆԱՓՕԼԷՈՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ :

Կարտանի Նոր Սերունդի Վարանդեան «Անդրանիկ» Թատերախումբը կը ներկայացնէ ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻՊԸ :

Կը նուագեն Ա. Մաթոյեան, Ս. Շիշմանեան եւ Ա. Մէշհուրեան :

Ս. ՅՈՎ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մեծ Պահքի ընթացքին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ Ս. պատարագէն ետք կը կատարուին Արեւագալի արարողութիւնները :

Կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ, այս բացառիկ պաշտամունքին : Պատարագը կը սկսի ժամը 10–ին : Արեւագալը ժամը 11ին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Պ. ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.45էն 10 հայածէս պատարագ պիտի հաղորդուի Փարիզի ձայնասփիւռէն (Փառի էնթէռ), Սէնթ Ժանն տը Շանթալի եկեղեցիէն : (Մէթրօ՝ Փորթ տը Սէն Քլու) :

ԱՐԵՒԱԳԱԼԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ. — Ազգ. Միութիւնը կը հրաւիրէ բարեպաշտ եկեղեցասէր ժողովուրդը ներկայ ըլլալ, Մեծ Պահքի կիրակի առաւօտները, յետ պատարագի, Արեւագալի հաւաքոյթ երգեցողութեանց :

6 ՄԱՐՏ 1955

ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 16էՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

« Պ Ա Ր Ա Հ Ա Ն Դ Է Ս Ը »

GRAND HOTELի Շքեղ սրահներու մէջ

2 Ռիւ Սքրիպ (Օփերա)

Ճոխ գեղարուեստական բաժին

Orchestre PEPE NUNEZ

(Vedette des disques PACIFIC) avec sa grande formation typique.

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով ՕՓԷՌԱ 54–48 :

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԷՆ ԱՄԷՆԷՆ ԳԵՂԵՑԻԿԸ

Կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր :

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան :

ՕԹԷԼ ԺՕՐԺ Ե.ի գեղեցիկ սրահներուն մէջ :

Նախագահութեամբ Մ. ՀԱՆՐԻ ԺՈՒԻԻ

(Նախագահ Սէնի նահանգային խորհուրդի)

եւ Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆի :

(Ատենապետ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովի) :

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր, առաջնակարգ նուագախումբ :

Ուշադրութիւն. — Յանձնարարելի է նախապէս վերապահել սեղանները, հեռաձայնելով Պ. Օգսէն Հայրութեանի, Փրօ. 82–38 եւ կամ Բարեգործականի գրասենեակը, Թրօ. 03–18 :

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ – ԾԻԾԱՂԻ ՕՐ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ, 15 ՄԱՐՏ ԺԱՄԸ 9ԻՆ

SALLE IENA — 10. Av d'Iéna — Métro : Iéna

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնեն հայ երգիծաբանութեան անմահ վարպետին Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Տոմսերը կը ծախուին Հ. Բալուեան գրատունը :

ՄՈՒՏՔԻ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի ժամը 11ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Տօքթ. Պօղոս Քոլոլեանի ողբացեալ տիկնոջ ՏԻԿԻՆ ՔՈԼՈԼԵԱՆԻ յիշատակին, մահուան առաջին տարելիցին առթիւ :

DU 16 AU 25 AVRIL 1955

IMPORTANTES FACILITES DE VOYAGE

Retenez dès à présent votre logement

Renseignement: LYON,

Rue Menestrier, (BU 55 - 05)

MODELES - PATRONS

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԶԳԵՍՏԻ ՀԱՄԱՐ

ԿԱՆԱՑԻ — Վերարկու, թայեօր, հագուստ, անսամպլ, շմիզիէ :

ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒ. — Սփոր, կապարտին, ֆլասիք, կաշի :

ՊԶՏԻԿՆԵՐՈՒ. — Մանչու եւ աղջկան

ARMAND DOGRA

10, Rue de Lancry, Paris (10)

Tél. BOT. 18 - 10

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՇԱՒԻԼ. — Տէր եւ Տիկին Հմայեակ եւ Նուարդ Տողրամաճեան եւ իրենց պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, նամակով, եւ բարենպաստ միութեանց նուիրատուութեամբ (փոխան ծաղկեպսակի) մասնակից եղան իրենց սուգին, իրենց մայրիկին ողբացեալ Այրի Տիկին Շահուբիկ Զաքալեանի մահուան առթիւ :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Ռոստոմ, Քրիստափոր, Ազբիւր – Սերոբ – Մ. Եօրղանդրայրեան, Րաֆֆի, Վահան Խորէնի եւ Փոքրիկ խումբերը, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սրճարան Պարպօթ (Կառ տիւ Նոռին դիմաց) :

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ. —

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն այս շաբաթ, ժամը 9ին :

ԱՐԱՄ խումբը այս շաբաթ ժամը 21ին :

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն այս կիրակի, ժամը 3.30ին :

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը այս կիրակի ժամը 3ին :

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները : Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները : Կարեւոր օրակարգ : Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

(Շար.)

ԱՌՆՈՒՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԱՆԻԵՌ ՍՈՒՐ ԲՈԼՈՄԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21–ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Հ. Օհանջանեան» ակումբին մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայանալ անդամատետրով :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները (Կրընոպլը, Լանսէ եւ Ռընաժ), այս շաբաթ ժամը 8.30ին դպրոցի սրահը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Կարեւոր օրակարգ :

ՏԷՍԻՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 4ին Հ. Յ. Դ. տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ եւ վարչութեան ընտրութիւն : Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի : Կը հրաւիրուի նաեւ դպրոցի հոգաբարձութիւնը :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 5 ՄԱՐՏ * SAMEDI 5 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7614 — 31e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3025

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՕՐԱՆԱԼ ԵՒ ԲԱՆԱԿՑԻԼ

●

Ա՛յս է արեւմտեան պետութեանց քաղաքական ուղեգիծը, այն օրէն ի վեր որ կնքուեցաւ Ատլանտեան դաշինքը, այլազան կազմակերպութիւններով :

Այս ուղղութեան վրայ կը ծանրանար Չըրչիլ, առջի օր, երբ ընդդիմադիրները հարցումներ կ'ուղղէին հիւլէական պատերազմի մասին :

Չափելով երկու կողմերուն ուժերը, ծերունի վարչապետը այն եզրակացութեան կը յանգէր թէ Արեւմուտքը գերակշռութիւն կը վայելէ եւ պիտի վայելէ մինչեւ երեք չորս տարի :

Իսկ անկէ վե՞րջը :

Մինչեւ այն ատեն Խ. Միութիւնն ալ կրնայ «բաւարար ուժ ունենալ, մահացու հարուածներ տալու համար » :

Բայց, «Արեւմտեան ճակատը ի վիճակի է աւելի ահարկու հարուածներ տալու » :

Հետեւաբար, ելքը պիտի ըլլայ կործանում, երկու կողմերուն, եթէ ոչ ամբողջ մարդկութեան համար :

Մէկ օր առքը, երբ թղթակիցներ կը հարցնէին Այզընհաուըրի թէ Խ. Միութիւնը պիտի կրնա՞յ հաւասարիլ Արեւմուտքի, երեք – չորս- տարիէն, նախագահը խուսափողական պատասխան մը կուտար :

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին վիճաբանութեանց ընթացքին, ընդդիմադիրները նեղացուցիչ հարցումներ ուղղեցին Չըրչիլի : Մանաւանդ այն պահուն երբ կ'ըսէր թէ քանի զօրանան, այնքան աւելի նպաստաւոր դիրքի մը մէջ կը գտնուին, բանակցելու համար Խ. Միութեան հետ :

Միջանկեալ ըսենք որ ընդդիմադիր ճակատը — աշխատաւորական — նոյնպէս համաձայն է հիւլէական սպառազինութեան : Բայց, միշտ ալ կը պահանջէ բանակցութիւններ կատարել :

Այդ օրն ալ, երբ հարցումները կարկուտի պէս կը տեղային, Չըրչիլ հարկադրուեցաւ կարգ մը խոստովանութիւններ կատարել :

Այսպէս, ըսաւ թէ 1953ին նախագահ Այզընհաուըր հակառակ էր Երեք Մեծերու ժողովի մը գումարման :

Ընդդիմադիրները անմիջապէս եզրակացուցին թէ Մ. Նահանգներն են որ տուն կուտան Անգլիոյ արտաքին քաղաքականութեան :

Չըրչիլ բողոքեց. բայց յետոյ սկսաւ պատմել.

— « 1953ին կ'ուզէի Մ. Նահանգները երթալ եւ նախագահը տեսնել, համոզելու համար : Այն ատեն միակն հրաւէր պիտի ուղղէինք Երեքներու խորհրդաժողով մը գումարելու համար : Սակայն յանկարծ բռնուեցայ հիւանդութենէ մը որ բոլորովին անդամալոյծ վիճակի մը մատնեց զիս : Ուրեմն հարկադրուեցայ յետաձգել այս ծրագիրը » :

Նկատելով որ ընդդիմադիրները կը քրթմնջեն, ծերունի վարչապետը շարունակեց.

— « Անցեալ տարի, վերջին այցելութենէս ետք, կը յուսայի թէ կարելի է երկուքով տեսակցութիւն մը Մալենկովի հետ, Սթոքհոլմի մէջ կամ այլուր. տեսակցութիւն մը որ կրնար նախաբանը կազմել Երեքով խորհրդաժողովի մը : Բայց այն ատեն էր որ խորհրդային կառավարութիւնը սկսաւ իր սադրանքները Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագրին վաւերացման դէմ » :

Ի վերջոյ, Չըրչիլ եզրակացուց թէ՝ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն ետք, որեւէ կառավարութիւն կրնայ վերսկսիլ բանակցութիւնները, արտաքին նախարարներու կամ վարչապետներու միջոցաւ :

Ընդհանուր տպաւորութիւնը այն էր թէ առ այժմ ինքն ալ յարմար չի գտներ որ եւ է բանակցութիւն :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ.-

«ԵԹԷ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԲՌՆՈՒԻՆՔ ԴԱՍ ՄԸ ՊԻՏԻ ՏԱՆՔ ԻՍՐԱՅԵԼԻ»

●

Եգիպտոսի վարչապետը, գնդ. Կամալ Նասըր, պատասխանելով Իսրայէլի վարչապետին յայտարարութեան, զոր հրատարակեր էինք երէկ, ճառ մը խօսեցաւ զինուորական վարժարանի աշակերտներուն առջեւ : Ահաւասիկ բովանդակութիւնը .

— Բանակը հրաման ստացած է զինուորութեամբ եւ անմիջապէս պատասխանելու Իսրայէլեան որեւէ նոր յարձակման : Եթէ ստիպուինք պատերազմի բռնուիլ, Իսրայէլի պիտի տանք դաս մը զոր երբեք պիտի չմոռնայ : Մենք երբեք չպարտուեցանք 1948ին, այլ զոհ գացինք Ապահովութեան Խորհուրդին եւ Իսրայէլի դաշնակիցներուն դաւաճանութեան : Յաղթականը Իսրայէլը չէր, այլ Ապահովութեան Խորհուրդը՝ Իսրայէլի դաշնակիցներով : Մենք այլեւս վստահութիւն չունինք Միացեալ Ազգերուն վրայ :

× Ապահովութեան Խորհուրդը երէկ սկսաւ քննել Կազայի դէպքը : Եգիպտոսէն ետք, Իսրայէլ եւս բողոքագիր մը ղրկած է Ազգաժողովին, մեղադրելով թէ Եգիպտոս յարձակողական եւ թշնամական դիրք մը բռնած է իրեն հանդէպ : Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Իսրայէլ այս ձեռնարկը կատարած է ոչ միայն իր բացատրութիւնը տալու համար Կազայի դէպքի մասին, այլ աւելի ընդլայնելու հարցը, ամբաստանելով թէ Եգիպտոս պատերազմական քաղաքականութիւն մը կը վարէ իրեն դէմ :

Ազգաժողովի շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը ուժ պիտի տայ Եգիպտոսի, առանց սպասելու խառն յանձնախումբի տեղեկագրին : Նոյն աղբիւրին համաձայն, Խ. Միութիւնը շատ աւելի յառաջ պիտի երթայ, նկատի առնելով միջազգային կացութիւնը, Թուրքեւիրաքեան դաշինքը եւ Եգիպտոսի քաղաքականութիւնը, որ կը ձգտի պահպանել չէզոքութեան սկզբունքը Միջին Արեւելքի մէջ :

Ապացուցանելու համար թէ Թուրքեւիրաքեան դաշինքը Եգիպտոսի դէմ ուղղուած չէ, Թուրքիա, որ անդամ է Ապահովութեան Խորհուրդին, նոյնպէս պիտի պաշտպանէ եգիպտական տեսակէտը : Նոյն դիրքը պիտի բռնեն Լիբանան, որ Միջին Արեւելքի ներկայացուցիչն է Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ եւ միւս արաբական երկիրները :

Այս պայմաններուն մէջ, Իսրայէլ դաշնակից պիտի չունենայ եւ պիտի փորձէ ապացուցանել թէ Եգիպտոս շարք մը թշնամական արարքներ կատարած է իրեն դէմ եւ թէ բոլոր մեղքերը իր վրայ չեն իյնար :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ԺՈՂՈՎԷՆ ՎԵՐՋ

Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ արտաքին գործերու նախարարները, որոնք ժողովի հրաւիրուած էին Անգարայի մէջ, հետեւեալ որոշումները տուին.—

1. Խորհրդակցական ժողով մը հաստատել, քսան երեսփոխան առնելով իւրաքանչիւր երկրէ : Ժողովը նիստ պիտի գումարէ տարին մէկ անգամ .— 2. Յառաջիկային ժողովի հրաւիրել երեք պետութեանց տնտեսական կազմակերպութիւնները, աւելի սերտ գործակցութիւն հաստատելու համար .— 3. Խառն յանձնախումբ մը կազմել, պալքանեան ուսումնասիրութեանց կաճառ մը հաստատելու համար Պլետի մէջ (Եուկոսլաւիա) :

Հրատարակուած զեկոյցը չի ծանրանար դաշինքին զինուորական հանգամանքին վրայ, թերեւս այն պատճառով որ Թիթօ կ'ուզէ պահել չէզոքութեան քաղաքականութիւնը եւ աւելի սերտ կապեր հաստատել Խ. Միութեան հետ : Զեկոյցը կ'ըսէ թէ «երեք բարեկամները եւ զինակիցները համաձայն են զօրացնելու իրենց պաշտպանողական գործակցութիւնը, բայց ոչ մէկ նոր յանձնառութիւն կը յիշէ : Լռութիւն կը պահէ նաեւ Իտալիոյ անդամակցութեան մասին : Իրազեկներ կը կարծեն թէ մարեչալ Թիթօ հակառակ է Իտալիոյ մասնակցութեան, որովհետեւ պիտի հարկադրուի նոր յանձնառութիւններ ստանձնել :

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԴԱՇԻՆՔ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԵՒ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

Եգիպտոս եւ Սուրիա զինուորական եւ քաղաքական դաշինք մը կնքեցին Մարտ 3ին, ի պատասխան Թուրքեւիրաքեան զինակցութեան : Մանրամասնութիւնները չեն հրատարակուած տակաւին, բայց իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ միւս բոլոր արաբական պետութիւնները պիտի հրաւիրուին մասնակցելու : Իրաքն ալ կրնայ մասնակցիլ դաշինքին, «երբ թօթափէ Թուրքիոյ հետ կնքած ուխտը» :

Կ'ըսուի թէ նոր դաշնագիրը կը նախատեսէ միացեալ հրամանատարութիւն անդամակից պետութեանց բանակներուն համար, առանց քաղաքական դաշնակցութիւն մը հաստատելու : Դաշինքին ստորագրութիւնը ծանուցուեցաւ Դամասկոսի մէջ, ուր կը գտնուէր Եգիպտոսի Ազգ. ուղղութեան նախարարը, Սալահ Սալեմ, հինգ օրէ ի վեր : Սուրիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Խալէտ Ազմ ալ հաստատեց լուրը : Յետոյ երկուքը միասին Ամման գացին, որպէսզի Յորդանանն ալ համոզեն : Պիտի մնան երկու օր : Այս առթիւ երկար տեսակցութիւն մը ունեցան Յորդանանի վարչապետին եւ արտաքին գործերու նախարարին հետ եւ ըսին թէ «լաւատես են» արդիւնքի մասին :

Ուրեմն, նոր զինակցութիւն մը կը կազմուի, առաջնորդութեամբ Եգիպտոսի : Իրաքի հանդէպ վերապահութիւնը կը շարունակուի, ըստ տնօրինութեան :

× Մասնագէտներու կարծիքով, միացեալ հրամանատարութեան ծրագրին գլխաւոր խոչընդոտներէն մէկն է յորդանանեան բանակը որուն ծախքերը կը հոգան Անգլիացիները եւ որ ենթակայ է իրենց : Սուրիական թերթ մը կ'առաջարկէ որ արաբական երկիրները տարեկան ութ միլիոն սթերլին տրամադրեն Յորդանանի, անգլիական դրամէն ազատելու համար : Գնդ. Սալահ Սալեմ Ամման հասած ատեն յայտարարեց .

— Մեր նպատակն է ապահովել արաբական շահերը, ո՛ւր որ ալ գտնուին, որպէսզի կարելի ըլլայ միութիւն հաստատել եւ անկեղծ ու արդիւնաւոր գործակցութեան մը յանգիլ : Ես մասնաւորապէս լաւատես եմ ցարդ ձեռք բերուած արդիւնքի մասին, մանաւանդ որ մեր պարտականութիւնն է, ներկայ փափուկ պարագաներուն մէջ, երբ Սիոնականները կը շարունակեն իրենց յարձակումները, ամէն գործնական եւ վճռական միջոց ձեռք առնել պաշտպանելու համար արաբական հողերը » :

Յետոյ բացատրեց թէ Սուրիոյ հետ կնքուած համաձայնութիւնը պիտի զօրացնէ հաւաքական ապահովութեան դաշինքը, քաղաքական, տնտեսական թէ զինուորական տեսակէտով : Ծրագիրը հաղորդուած է նաեւ Սէուտի Արաբիոյ կառավարութեան : Սուրիոյ հետ կնքուած դաշինքը գործադրելի է անմիջապէս :

× Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ խաղաղութիւնը վերահաստատուած է Կազայի մէջ, ուր արիւնալի յարձակում մը կատարուած էր երկուշաբթի օր : Զինադադարի յանձնախումբին քննատացի պատուիրակը, զօր. Պըրնս աչքէ անցուց ռազմադաշտը եւ հարցաքննեց տարագիրները որոնք ցոյցեր կատարած էին : Յետոյ գնաց Երուսաղէմ, իր տեղեկագիրը պատրաստելու համար :

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

50.000 ՖՐԱՆՔ ԵՐԵՔ ՕՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Ի՜նչ սրտառուչ տեսարան... Մեր ընթերցողները Մարտ 2ի «Օրը Օրին»ը հազիւ կարդացած, գումարներ կը նուիրեն, հեռաձայնով կամ անձամբ :

Ահա մայրիկ մը համեստ եւ բարեպաշտ, հազարնոց մը ձեռքը,— զաւակներուս յիշատակին :

Փոքրիկ Հրայրը, որ Հայկազեան դասընթացքին կը հետեւի, վազելով ներս կը մտնէ եւ հազարնոց մը կը դնէ սեղանին վրայ, «Յունաստանի աղքատիկներուս համար » :

Ետեւէն ալ, ծերունի բարեկամ մը .

— Գրեցէք, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Տամլամեան հինգ հազար ֆրանք, իրենց թոռնիկներուն՝ Էտի եւ Արմի անունով : (Տես ցանկը) :

Շարժավար մը, Յ. Զըրխնեան, կը յանձնէ երիտող մը, 2800 ֆրանքով .—

— « Երբ կարդացի Վահէի «Օրը Օրին»ը — « Ուտելիք չունին», կարծես սիրտս երկուքի պիտի բաժնուէր, աչքերէս արցունք ցայտեց : Ո՜վ մարդկային անարդարութիւն... Պատերազմի ատեն անգամ ցուցակներ կը կազմէին, ուտելիք ճարելու համար անչափահասներուն : Ահա ձեզի 2800 ֆրանք, իբրեւ հինգ օրուան ուտելիքի ծախք 35 չքաւոր աշակերտներուն համար : (Տես ցանկը) :

Ուրիշ նամակ մը՝ «Արաքս» մանկական եւ պատանեկան ամսագրի վարչութենէն .

— Սիրով ընդ առաջ կ'երթանք ձեր կոչին : Ներփակ՝ 16.800 ֆրանքի չէք մը, 35 աշակերտներու մէկ ամսուան ճաշին համար»—Ն. Յովհաննէսեան : (Տես ցանկը) :

Եւ վերջապէս Ֆրանսահայ Լսարանին ձեռնարկը, որ շարունակելի է, (ցանկը յաջորդով) :

Ձայն մըն ալ գաւառէն .—

ԼԻՈՆ, 2 Մարտ.— Կէս օրին կարդացինք «Օրը Օրին»ը, Աթէնքի Զաւարեան վարժարանի չքաւոր աշակերտներու մասին : Իբրեւ նախկին որբ Յունաստանի որբանոցներէն (Քորֆու եւ Կորնթոս), երբ կարդացի ձեր կոչը երկու փոքրիկներուս, Ազատուհին եւ Լեւոնիկը անմիջապէս հազարական ֆր. հանելով իրենց գանձանակէն ինծի յանձնեցին որպէսզի «Յառաջ»ի ղրկեմ : Եթէ 500 մանուկներ հազարական ֆրանք վճարեն, այդ չքաւորներուն ամենօրեայ ճաշը հոգալէ զատ, անոնց վրայ – գլուխն ալ կարելի է կոկել : Ղ. Ղազարեան :

×

ՃԱՇԱԳԻՆ ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ԶԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Արաքս ամսագրի վարչութենէն	16.800
Ֆրանսահայ Լսարանին միջոցաւ (Գր. Ադամեան)	7.300
Տէր եւ Տիկ. Բ. Տամլամեան	5000
Պ. Յ. Զըրխնեան	2.800
Տիկին Հրանդ Սամուէլեան	2000
Մայրիկ մը իր զաւակներու յիշատակին	1000
Փոքրիկն Հրայր Ա. Ուշագլեան	1000
Գումար՝	35.900
Երէկուան գումարը	15.000
Ընդհ. գումար	50.900

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովին մէջ մեծ զարմանք պատճառեց Չըրչիլի հետեւեալ յայտարարութիւնը, ի պատասխան հարցումի մը, — «Կ'ենթադրեմ թէ երբ Չրածին ռումբով յանկարծ յարձակում գործուի Մեծն Բրիտանիոյ դէմ, մեր ամերիկացի զինակիցները կրնան գրեթէ անմիջապէս հակազդել, առանց նախապէս խորհրդակցելու մեզի հետ» :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՆ ՈՒ ՎԱՍՏԱԿԸ

Ե.

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԹԱՏԵՐԱՍԷՐՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ.—

Դպրոցի եւ հրատարակութեան գործի կազմակերպութեան հետ, Համազգայինը չէր կրնար անտեսել թատրոնը՝ մշակոյթի անվիճելի եւ արժէքաւոր ճիւղերէն մէկը:

Կազմակերպուած եւ մշակուած թատրոնը, մեր ծանօթ պայմաններուն մէջ, կրնայ թանկագին օժանդակութիւն բերել ազգապահպանման գործին:

«Բեմը ժողովուրդին դպրոցն է: Բեմը հասարակութեան մօտ կ՚արթնցնէ ու վառ կը պահէ հայ լեզուի, հայ բարքերու եւ հայ մշակոյթի սէրը, ազգային զգացումները, ազգային հաւատքը: Կը զօրացնէ հանդիսատեսին գաղողութիւնը կը նրբացնէ անոր գեղարուեստական ճաշակը եւ որոշ չափով ալ՝ կը բարձրացնէ անոր ընդհանուր կրթութեան մակարդակը»:

Գաղթաշխարհին մէջ սակայն, դժբախտաբար, հայկ. թատրոնը շատ բան կորսնցուցած է իր բովանդակութենէն: Տարիներու ընթացքին, հոս ու հոն կատարուած բազմաթիւ փորձերը, վերջացած են անյաջողութեամբ, ծանօթ դժուարութիւններու եւ յուսախաբութիւններու ենթարկելով թատրոնին կապուած սակաւաթիւ, բայց արժէքաւոր ուժերը:

Համազգայինը փորձեր է թատրոնը դուրս բերել իր այս վիճակէն:

Դեռ 1930ին ձեռնարկներ կը կատարուէին կազմակերպելու թատերական գործերը: Գ. Իփէկեանի՝ Համազգայինի հիմնադիր – ղեկավարներէն, ներկայութիւնը Պէյրութի մէջ, անխուսափելիօրէն պէտք էր ծնունդ տար նաեւ թատերական շարժումի մը»: Ն. Աղբալեանի բնորոշումով «Թատերագիր» Գ. Իփէկեանի համար մեր մեծանուն թատերագիր Լ. Շանթի ներկայութիւնն ու գործակցութիւնը, նոր եւ բացառիկ պատեհութիւն մըն էր թափ տալու իր «թատերամոլութեանը»:

Կարճ ժամանակի մը մէջ, կը մարզէ իր շուրջը հաւաքած ամփոփ ուժերը — գլխաւորաբար տարեցներ եւ կը բեմադրէ մեծ յաջողութեամբ, Լ. Շանթի «Օշին – պայլը», իր տիկնոջ հետ ստանձնելով գլխաւոր դերերը: Աւելի վերջ, 1934ին, նոր յաջողութեամբ կը բեմադրէր իր հեղինակած «Արա» եւ «Շամիրամը»:

Խրախուսիչ էին նախնական այս փորձերը: Պէյրութի մէջ մասնաւորապէս այս ներկայացումները «բացառիկ երեւոյթներ էին այդ շրջանին»: Առաջադրուած նպատակին հասնելու համար, անհրաժեշտ էին, սակայն, նոր ճիգեր, նոր եւ հիմնական ձեռնարկներ:

1941ին, Համազգայինի Թատերասէրներու Միութիւնը կը ստանայ իր կազմութեան նոր եւ ամուր ձեւը: Գ. Իփէկեանի գլխաւորութեամբ՝ կ՚ընտրուի նոր վարչութիւն մը, կը մշակուի Միութեան Ծրագիր – Կանոնագիրը, նպատակ ունենալով.— «Զարկ տալ հայ թատերական արուեստին վերակենդանացմանը, տարածմանը եւ բարձրացմանը հայ գաղութներու մէջ եւ ստեղծել պայմաններ ու միջոցներ՝ անոր գոյատեւմանը համար»:

Որպէսզի կազմակերպութիւնը կարենար անշեղօրէն հետապնդել իր այս գլխաւոր նպատակը, իր ծրագիր – կանոնագրի մէջ նկատի կ՚առնէր հետեւեալ կէտերը. —

1. — Թատերասէրներու Միութիւնը պիտի ունենայ իր բացարձակ անկախութիւնը:

2.— Գոյացած բոլոր հասոյթները ամբողջութեամբ պիտի յատկացուին Միութեան թատերական կարիքներուն:

3.— Համազգայինը ոչ մէկ նիւթական ակնկալութիւն ունի այս գործէն, ընդհակառակն անոր կը շնորհէ իր հովանաւորութիւնը եւ աջակցութիւնը:

Տարիներու ընթացքին ձեռնարկը աւելի հիմնաւորուած էր: Ցամառ եւ հետեւողական աշխատանքով Գ. Իփէկեանը «հիմը դրաւ տեսակ մը թատերական դպրոցի եւ աւանդեց թատերական արուեստի հիմնական ըմբռնումները»:

Այս թատերական «Դպրոց»ին մէջ, իր շուրջը համախմբելով երիտասարդ ու կրթուած թատերական արուեստին կապուած ուժերը, Գ. Իփէկեան նոր եւ նոր յաջողութիւններ կ՚արձանագրէ տարիներու ընթացքին:

Դժուար պիտի ըլլար մեզի համար հանգամանօրէն ծանրանալ ձեռնարկի մանրամասնութիւններու վրայ: Եւ մանաւանդ, առանց մոռացութեան յիշելու այն բոլոր արժէքաւոր եւ խոստմնալի նոր ուժերը, որոնք Գ. Իփէկեանի հայրական եւ գորովալից, բայց, միշտ խիստ եւ ընդհանրապէս բծախնդիր արուեստագէտի շունչին տակ պատրաստուելով ու թրծուելով, եղան արժէքաւոր սիւներ՝ Համազգայինի Թատերասէրներու Միութեան ստեղծած թատրոնին:

Բաւականանանք յիշելով թէ շարժումը յաջողեցաւ ժողովրդի մէջ բարձրացնել թատերական արուեստի վայելքը ու սէրը:

Համազգայինի թատերախումբը՝ ստեղծուած եւ հասունցած Պէյրութի մէջ, ներկայացումներ տուաւ նաեւ Գահիրէի եւ Դամասկոսի մէջ: Ժողովրդական բոլոր խաւերէն գտած ջերմ ընդունելութիւնը, հայ եւ օտար մամուլի գնահատութիւնը լաւագոյն ապացոյցներ են ձեռք բերուած յառաջդիմութեան:

Վերջացնելու համար այս մասը, յիշենք թէ Համազգայինի ԹատերասէրՄիութեան խաղացանկի վրայ արձանագրուած 11 կտորներէն չորսը մեր հայ թատերագիրներուն կը պատկանին (Լ. Շանթ եւ Պարոնեան), իսկ եօթը՝ օտար: Շանթի «Ինկած Բերդի Իշխանուհին» եւ «Հին Աստուածները» ներկայացուած են տասնական անգամ:

Համազգային Թատերասէրներու Միութիւնը, «յաւերժացնելու համար իր ղեկավարին յիշատակը, 1952էն ի վեր կը կրէ «Գասպար Իփէկեան» անունը:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՍՈՒԼԻՍՆԵՐ.— Համազգայինի կրթական ձեռնարկներուն մէջ, ուշագրաւ տեղ մը կը բռնեն իր կազմակերպած հրապարակային դասախօսութիւնները, գրական հանդիպումները, յիշատակի եւ յոբելենական հանդիսութիւնները եւ վերջապէս, գրական դատավարութիւններն ու գիշերային զաւընթացքները:

Պէյրութի մէջ է, որ ընդհանրապէս, մեթոտիկ ծրագրով տարուած են այս աշխատանքները: Գահիրէի Համազգայինը իր կարգին տեւական աշխատանք կատարած է այս ուղղութեամբ:

Համազգայինի այս այլազան ձեռնարկները, նպաստեր են առաւելապէս դպրոցական տարիքը անցուցած երիտասարդութեան մտաւոր զարգացումին:

Այս ձեռնարկները, հնարաւորութիւն տուած են միաժամանակ՝ ամրապնդելու մտաւորական ուժերու համախմբումը, փոխադարձ ծանօթութիւնը եւ բարեկամութիւնը: Եւ վերջապէս, այս ձեռնարկները նպաստած են «հայ մշակոյթը ժողովրդական լայն զանգուածներուն ծանօթացնելու եւ հասկնալի դարձնելու»:

Երկար պիտի ըլլար թուել դասախօսութիւններու եւ դասախօսներու պատկառելի ցանկը:

Վերջացնելու համար հաստատենք միայն.— «Հաւատարիմ իր ծրագրին Համազգայինը աշխատած է ըլլալ կենդանի գործի կազմակերպութիւն մը»: Հարիւրներու հասնող իր հրապարակային ձեռնարկները «կը բաւեն ինքնին լաւագոյն կերպով վկայելու կատարուած գործին մեծութիւնը»:

Ցաջորդով՝ մեր ընդհանուր եզրակացութիւնները:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՖՐ. ՖԷՅՏԻԻ ՃԱՌԸ «ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»Ի ՅՈԲԵԼԵԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

●

ԽՄԲ.— Ստորեւ կուտանք ամփոփումը այն ճառին զոր մեր հայագէտ բարեկամը, Պ. Ֆրետերիք Ֆէյտի կարդաց կիրակի օր, Սորպոնի Ամփիթատրոնին մէջ, Համազգայինի ընկերութեան եւ Փալանճեան ճեմարանի 25ամեայ յոբելեանին առթիւ.—

Այսօր հոս հրաւիրուած էք ներկայ ըլլալու կազդուրիչ հանդիսութեան մը, կազդուրիչ գլխաւորաբար հայկական նաեւ ընդհանրապէս, մարդկային տեսակէտով: Ինքնաբեր հակազդեցութիւնն է աւելի պայմաններու տակ ցրուած ժողովուրդի մը, որուն բնորանին բնաջնջուած էր: Ի՞նչ կը մնար 1914ի աշխարհամարտէն ետք, պահելու համար կապերը Թրքահայերու միջեւ, որոնք ապաստան գտած էին աշխարհի չորս ծագերուն մէջ: Չկար հոգային միութիւն, ոչ ալ ընդհանուր կառավարութիւն, չկար տնտեսական կապ: Կը մնար միայն, այս աղէտէն ետք, այն ինչ որ ամէն մէկ ազատուած բեկոր իր հետ կը բերէր իր փախուստի միջոցին — վերացականը, գաղափարականը, ընդհանրութիւն մը սովորութեանց, լեզուի պատմական յիշատակներու, գրական եւ գեղարուեստական մշակոյթ մը: Բոլորը սակայն հաւասարապէս տէր չէին ատոնց: Մտաւորական տեսակէտով ամէնէն հարուստ տարրերը ուսուցիչներ, գրագէտներ, գիտուններ եւ լրագրողներ արժանի այս անունին, բնաջնջուեցան 1915ին: Ահաւոր օրէնքի մը համաձայն անշարժ տեւականութիւնը գոյութիւն չունի: Ինչ որ չի յառաջդիմեր, կը նահանջէ, ինչ որ չածիր, կը նուազի, կ՚ուժասպառի եւ կերպով մը կ՚անհետանայ: Կարելի չէ երկար ապրիլ իր դրամագլուխին վրայ: Որպէսզի Թրքահայ գաղթականները չարունակեն ազգային դիմագիծը պահող ժողովուրդ մը դառնալ, պէտք էր որ հաւաքուէին, հասարակաց դարձնելու ցրուած մտաւորական դրամագլուխը եւ կառավարել զայն կարող վարիչներով, պէտք էր համախմբէին մարդիկը եւ քաջութիւն տային անոնց, հրատարակէին կամ վերահրատարակէին կորսուելու դատապարտուած գործերը, պահելու հին սերունդը իր գիտելիքներու եւ իր յիշատակներուն մէջ, ապահովելու վերելքը գոհացուցիչ մակարդակի մը վրայ եւ վերստեղծելու մտաւորական բնորանին:

Արդիական ժողովուրդ մը, որ կազմակերպուած է եւ կ՚ապրի իր հողին վրայ ունի դպրոցներ որոնց գոյութիւնը կ՚ապահովուի Պետութեան կողմէ, ուր ուսուցումը կը նպաստաւորուի եւ կը տեւականանայ ազգային կեանքով: Հոս չկայ հասարակաց կեանք, բայց փոքրիկ կորիզներէ, մէկը միւսէն անկախաբար կազմուած, չկայ կառավարութիւն որպէսզի ստանձնէր ազգային դաստիարակութեան հոգը: Ամէն բան կախում ունէր գաղափարապաշտներու անհատական նախաձեռնութենէն, որոնք նիւթական միջոցներէ զուրկ էին, չունէին մարմին մը որ ապահովէր յարակցութիւնը: Անտարակոյս գոյութիւն ունէին արտասահմանի մէջ հայկական հաստատութիւններ, Մըխիթարեան Միաբանութիւններ որոնք արտասահման հաստատուած էին երկար ատենէ ի վեր, ինչպէս եւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանը Անթիլիասի մէջ կը պահէին մշակոյթը, բայց Համազգային Մըշակութային ընկերութիւնը, որու 25ամեայ գործունէութեան յոբելեանը կը տօնենք այսօր, կը խորհրդանշէ անհատական

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔԻՑ)

●

ՄԵՐԿ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

— «Մեղու» պիտի խնդրէ հասարակական կարծիքը. Թող Պօղոսի պաշտպանները եւ ժողովը իմանան, որ ժողովուրդը չի հանդուրժեր բարոյական այլանդակութիւնները, թեկուզ դրանք թաքնուած լինին վեղարի ու սքեմի տակ. Առաջինը ես կը գրեմ իմ կարծիքը, որ բորբոքեմ սրբապիղծ կրօնաւորի վրայ արդարադատութեան փայլակները:

Սվաճեանը ոգեւորուած գրկեց Նալբանդեանին:

— Աղ նոր քայլ մը կ՚ըլլայ, որ «Մեղու»ն պիտի կատարէ ժողովուրդի յառաջդիմութեան գործին մէջ, — ասաց նա:

— Հարկ է ժողովուրդին ցոյց տալ այդ Զամուռճեանի դէմքը: Տրորենք այդ դիւապաշտի ոսկորները ...

— Իմ ուզածն ալ աղ է ...

★

Վերադառնալով հիւրանոց՝ Նալբանդեանը սեղանի վրայ գտաւ մի երկտող.

«Յարգոյ պարոն Նալբանդեան, կը հասկնաք, որ ձեզի հիւրանոց այցելելը ինծի համար անկարելի բան մըն է: Ուստի կ՚աղաչեմ, յարգէք դժբախտութիւնս եւ ժամը երեքին եկէք Այա Սոֆիայի մօտ... Օրիորդ Կիւմրուքճեան»:

Երկտողի վրայ երկար խորհելու ժամանակ չկար, որովհետեւ ժամը երեքին մօտ էր եւ հարկաւոր էր շտապել տեսակցութեան:

Այա Սոֆիայի ֆոնի վրայ Նալբանդեան իսկոյն նկատեց օրիորդ Կիւմրուքճեանի նազելի կերպարանքը: Նա արագ մօտեցաւ եւ ամօթից աչքերը խոնարհած՝ շտապեցրեց առանձնանալ: Դէմքը ծածկուած էր սպիտակ քողով, որի տակից երեւում էին տխուր, տամուկ աչքերը եւ վարդագոյն շուրթերը:

Առանձնացան մզկիթից ոչ հեռու գտնուող փոքրիկ պուրակում, որտեղ օրուայ այս ժամին զբօսողները հազուագիւտ էին: Նստելուն պէս օրիորդը քողը ետ գցեց եւ աղերսական հայեացքով նայեց Միքայէլին:

— Դժբախտութի՞ւն է պատահել, օրիորդ, դուք շատ յուզուած էք,— հարցրեց Նալբանդեանը՝ նոր նկատելով Կիւմրուքճեանի քնքոյշ գեղեցկութիւնը, որ աւելի էր զարդարում նրան համակած տագնապից եւ տխրութիւնից:

— Հայրս տունէն վռնտեց զիս... Ըսաւ՝ կամ տունը, կամ թատրոնն ու խաղատակութիւնը ...— Ձեռքերը կոտրատելով խօսեց օրիորդ Աղաւնին:

— Եւ դուք էլ ընտրեցիք թատրո՞նը...

— Ցնորալի համոզմունքի մը մէջ եմ թէ ես ստեղծուած եմ բեմին համար ...

— Այդ ցնորք չէ, դուք իրօք ստեղծուած էք բեմը զարդարելու համար: Բայց դա ի հարկէ քիչ է՝ արդարացնելու համար ձեր քայլը ...

Զսպսելով, որ Նալբանդեան աւարտի իր խօսքը, օրիորդը յուսահատ հառաչեց եւ մօտենալով հասարակական վայրում գտնուիլը, դէմքը ձեռքերով ծածկած՝ սկսեց արտասուել:

— Լսէք մինչեւ վերջը, օրիորդ Աղաւնի... Դուք ժողովուրդի յառաջդիմութիւնն ու լուսաւորութեանը նուիրաբերելու գաղափարով պիտի արդարացնէք ձեր վարքագիծը: Ձեր հայրը յետադէմ ու դաժան մարդ է երեւում եւ անկարող է ըմբռնել իւր դստեր հերոսութիւնը ... — այս խօսքերն ասելիս Նալբանդեանը յիշեց Մարիամիկին եւ յանկարծ սրտի մի անասելի կսկիծ սախպեց աւելի հոգատար, աւելի կարեկից լինել խաւարամոլութեան առջեւ անզօր այս աղջկայ նկատմամբ:

— Կ՚երեւակայէ՞ք, թէ ինչ բան է հօրենական տունէն արտաքսուած ըլլալ ... — ասաց օրիորդը, — բարեկամներս ալ երես կը դարձնեն, կ՚ըսեն — հեռու մեզմէ, հեռու, գէշ աղջիկ, խայտառակ:

Օրիորդը մի պահ լռեց, ապա յայտնեց, թէ ինչու համար է դիմում Նալբանդեանին: Նա միակ մարդն է, որին վստահում է: Թող խորհուրդ տայ՝ ի՞նչ անել, ինչպէ՞ս դուրս գալ այս ծանր կացութիւնից, նահանջե՞լ, վերադառնալ տո՞ւն, դառնալ որեւէ վաճառականի կի՞ն, եւ գո՞հ մնալ կեանքից, թէ չզիջել, արհամարհել հասարակական կարծիքը ...

Նալպանդեանին թուաց թէ օրիորդ Կիւմրուքճեան այնպիսի վիճակի մէջ է, որ կը գերադասէր լսել նահանջի խորհուրդ: Բայց այնպիսի խորհուրդ Նալբանդեանը չէր կարող տալ. նա կարող էր խրախուսել, ամրացնել նրա կամքը, հաստատել հասարակական կեանք մտնելու եւ ժողովրդին ծառայելու նրա ձգտումը: Այդպէս էլ արեց, թէեւ զգում էր, որ օրիորդ Աղաւնու պէս երերուն էակը բոլորովին անպատրաստ է մաքառման համար: Այնքանն էլ լաւ էր, որ Կիւմրուքճեանը դուրս եկաւ յուսահատ վիճակից, տխուր ժպտաց եւ թախծոտ աչքերում աղջկային ուրախութեան փայլ երեւաց: Նրանք իրար հրաժեշտ տուեցին որպէս լաւ բարեկամներ:

— Ոհ, երանի թէ դուք Պոլիս մնայիք, այլեւս երբեք չպիտի մտահոգուէի... — հեռանալիս ասաց օրիորդը:

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ՏԱՐՕՆՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

•

Վարդանանցի տօնին առթիւ Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը սարքած էր խնճոյք – պարահանդէս մը, գեղարուեստական ընտիր բաժինով մը, կիրակի ժամը 15ին, ժողովրդական սրահի մը մէջ: Թէեւ նոյն ժամերուն հանդէսներ տեղի կ'ունենային Անիէռի, Ալֆորվիլի եւ Սորպոնի մէջ (Համազգային), բայց սրահը լեցուած էր ամբողջովին :

Օրուան նախագահը, Պ. Խաչիկ Մկրտիչեան, իր բացման խօսքին մէջ ուրուագծեց Վարդանանցին իմաստը եւ Տարօն աշխարհի դերը առ հասարակ հայկական կեանքին մէջ: Օրուան խօսնակը, Օր. Սաթենիկ Տակառեան, որ պիւֆէի մէջ ալ պարտականութիւններ ունէր, հետզհետէ բեմ հրաւիրեց երգիչները եւ արտասանողները : Յաջողապէս երգեց Ստեփան Պօղոսեան: Նոյնպէս յաջող արտասանութիւններ ըրին Մուրատ Սարգիսեան (Սիամանթոյէն) «Տարօնի համար», Յովսէփ եւ Անդրանիկ Տօնիկեան Հայաստանի բանաստեղծութիւններէն (Վահագն Դաւթեանէ եւ Սողոմոն Տարոնցիէ): Միութեան քարտուղարը, Լեւոն Տօնիկեան պարզեց Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան դերը արտասահմանի մէջ : «Ամերիկայի մեր Կեդր. վարչութեան բարերար օգնութեամբ մենք կրցած ենք պահել ուսանողներ, Կիպրոսի Մելքոնեան, Վենետիկի Մխիթարեան, Պէյրութի Համազգայինին եւ Սեւրի Մուրատեան վարժարաններուն մէջ: Այժմ Միութեան ծախքով կը պահուին երկու տղաք, մէկը Սեւրի վարժարանին, միւսը Փատովայի ճարտարարուեստական համալսարանին մէջ: Վերջինը աւարտած էր Վենետիկ, անցեալ տարի»: Այս առթիւ կոչ մը ուղղեց հայրենակիցներուն որ հաւաքուին Միութեան շուրջը, օրինակ առնելով Ամերիկայի մեր հայրենակիցներէն: Յետոյ անդրադարձաւ մեր ազգային անմխիթար կացութեան, տխուր եզրակացութեան մը յանգելով : Ըսաւ թէ հայրենիքի կառավարութիւնը եւ արտասահմանի մտաւորականութիւնը վերջ տալու են ժամանակավրէպ վէճերուն, օրինակ առնելով մեր ջարդարար դրացի Թուրքէն: (Քէմալականները նեբում շնորհեցին 150նոցներուն, որոնք վերադարձան երկիր, ծառայելու իրենց ժողովուրդին: Երկրի մէջ սկսած է փչել մեղմիկ ու անուշ զեփիւռ մը, ի պատուի են Րաֆֆին եւ Պատկանեանը, Զարենցի ու Նորենցը: Տպրուկ Բերիայի գոհերէն ոմանք ազատուեցան: Դիմանանք մինչեւ որ հայրենիքը տուն կանչէ մեզ »: Օր. Շաքէ Պէնկեան որ Պ. Մեսումենցի ղեկավարութեամբ սորված էր Տարօնի պարերգները, երգեց Մշոյ տարազով, խիստ յաջող ,արժանանալով բուռն ծափերու : Դաշնակով կ'ընկերանար իր վարպետը : Մեր հարսը, Արաքսի Մուրատեան իր գըլուխ ձայնով թնդացուց սրահը, իսկ ամուսինը, մեր խոստմնալից Զոհրապը իր կուռ արտասանութեամբ մագնիսացուց հանդիսականները: Այդ պահուն խումբ խումբ հասան հիւրեր՝ Սորպոնի հանդէսէն եւ սրահը նեղ կուգար: Բարեբախտաբար վերնայարկ մը եւս կար որ նոյնպէս լեցուեցաւ : Պ. Աւետիս Քիւփէլեան եւս նոր հասած ըլլալով, իր հաճելի երգեցողութեամբ զուարթութիւն սփռեց սրահին մէջ: Կազմակերպիչները բեմ հրաւիրեցին նաեւ Պ. Պ. Գմբէթեանը եւ Գրիգոր Վահանը: Առաջինը երգեց Պոլիս ապրող «Մշեցի պանդուխտին» երգը: Իսկ Պ. Պ. Վահան՝ Նշան Պէշիկթաշլեանի մէկ բանաստեղծութիւնը, «Աւանակին ուղեղը»: Երկուքն ալ ջերմապէս գնահատուեցան : Երիտասարդ Վարուժանի գլխաւորութեամբ (ջութակ եւ դաշնակ), քանի մը տղաք պարեցին Մշոյ Քոչարին : Յետոյ հայրենակից Հրաչ Տարօնեան արտասանեց Հայաստանի բանաստեղծներէն Գէորգ Էմինի «Կռունկ»ը, խորապէս յուզելով ներկաները :

Օրուան բանախօսը, Պ. Նշան Պէշիկթաշլեան, աւելի քան կէս ժամ հիպնոսացուց ներկաները: Լիովին իր սիրոյ եւ հիացման տուրքը տուաւ հանդէպ Տարօնի մարտիրոս ու հերոսական ժողովուրդին ու անոր ծննդավայրին: Երդիծաբան Նշանը, որ այնքան անողոք է իր սուր սլաքներովը, կարդ մը սին մարդոց հանդէպ, այդ օրը երեւան բերաւ ծայրագոյն հայրենասիրութիւն եւ անտարբերութիւնը խանձող բոցեղէն շունչ: Բուռն ծափերու մէջ երբ բանաստեղծ բանախօսը վար կ'իջնէր, երախտիքով լեցուած Մշեցի երկու ներկայացուցիչներ համբուրեցին իր ճակատը :

Կարօ Սարեանի համակրելի նուագախումբը զուարճացուց, հանդիսականները մինչեւ գիշերուան ժամը 12·30: Պիւֆէն երկու անգամ պարպուեցաւ եւ կազմակերպիչները հայ նպարավաճառներուն քունը խանգարեցին նոր պաշար ճարելու համար, ժողովուրդը ցրուելէն առաջ: Կազմակերպիչները կը խօսէին յաջորդ տարի «Սէրքըլ Միլիթէր» վարձելու մասին : Շնորհակալութիւն բոլորին :

ՏԱՐՕՆՑԻ

նախաձեռնութեան յաջողութիւնը :

Բուռ մը մարդիկ — ինը հոգի էին երբ գործի լծուեցան — բերին իրենց մտաւոր դրամագլուխը, կամ նիւթականը, եւ հիմնեցին 1928ին, մշակութային միութիւն մը « Համազգային»ը — այսինքն «ազգային» որուն նպատակը պարզ էր — պաշտպանել եւ յառաջ տանիլ հայկական մշակոյթը.— նկատի առնելով այլազան միջոցները համաձայն օրուան պահանջներուն, — դպրոցներ բանալ, դասախօսութիւններ կազմակերպել, փիլիսոփայական եւ գրական հանդէսներ հրատարակել կամ վերհրատարակել: Այսպիսի ձեռնարկ մը որուն հիմնադիրները ընդհանուր յարգանք կը վայելէին, չէին կրնար չխանդավառել բոլոր Հայերը, որոնց տիրական գիծերէն մէկն է մշակոյթի սէրը :

Այստեղ բանախօսը թուեց «Համազգայինի» ընկերութեան ծառայութիւնները մշակոյթի դետնի վրայ: Եւ շարունակեց.

— Աւելորդ է չեշտել թէ, Փալանճեան ճեմարանի ծրագրին մէջ, ինչպէս եւ դասախօսութեանց նիւթերուն մէջ, շատ կարեւոր տեղ կը գրաւեն, Ֆրանսերէն լեզուն եւ մշակոյթը որոնք ամէն Հայու իտէալը կը կազմեն»: Այս պատճառով շնորհակալութիւն կը յայտնէր կրթական նախարարութեան որ իր հովանաւորութեամբ կը պատուէ այս հանդիսութիւնը: Ւ Փարիզի համալսարանին որ սիրով տրամադրեց Սորպոնի Ամփիթատրոնը: «Կը հրճուիմ ոչ միայն Ֆրանսական մշակոյթի ծաւալումի տեսակէտէն, այլեւ ձեռնարկին մարդկային տեսակէտէն: Ի՞նչ աւելի կազդուրիչ երեւոյթ մարդկութեան համար: Ժողովուրդ մը որ ապահովելէ առաջ իր նիւթականը կը մտահոգուի մշակոյթի տեսլականով եւ ամէնէն առաջ անոր կը նուիրէ իր ճիգերը :

Վերջացնելով, Պ. Ֆէյտի մաղթեց Համազգային ընկերութեան համար ուրիշ յոբելեաններ, աւելի հանդիսաւոր եւ աւելի կազդուրիչ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Ի ՆՊԱՍՏ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

ԼԻՈՆ.— Մեր գաղութը անգամ մը եւս առիթը պիտի ունենայ պատմական օր մը ապրելու վաղը, կիրակի : Նախ տեղի պիտի ունենայ Եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան շինութեան փոնտին ի նպաստ կազմակերպուած մեծ վիճակահանութիւնը որ 1954 Դեկտեմբեր 4էն յետաձգուած էր Մարտ 6ին: Յետոյ եկեղեցաշէն յանձնախումբը հովանաւորութեամբ Ազգ. միութեան սարքած է մեծ պարահանդէս մը վաղը, կիրակի, վեց մարտ, գործակցութեամբ Տիկնանց եւ Երիտասարդաց յանձնախումբերու : Տիկինները արդէն ձեռնարկած են մեղուաջան աշխատանքի մը ճոխ եւ այլազան չքասեղանի մը պատրաստութեան, որուն սպասարկութիւնը յանձն առած է երկսեռ Երիտասարդաց: Անշուշտ գաղութը պիտի փութայ խուռներամ լեցնել հանդիսասրահները, ուր պիտի կատարուի նաեւ վիճակահանութիւնը :

Եկեղեցւոյ եւ Ազգ. տան շինութեան ծրագիրը մտած է արդէն գործնական ճամբու մէջ: Ստորերկրեայ աշխատանքները լրացած են եւ հիմերը կառուցուած: Տաղանդաւոր ճարտարապետ Պ. Ս. Ճէվահիր կարգադրած է բոլոր մանրամասնութիւնները «պեթոն առմէ»ի բաժնին, խորապէս գնահատելով ճարտարապետ Պ. Միւզէի կողմէ:

Օրերու հարց է այլեւս նուագուրդի գործողութիւնը: Անմիջապէս վերջ կը սկսի պատերուն բարձրացումը, աչունէն առաջ ողջունելու համար եկեղեցւոյ փառահեղ գմբէթը եւ Ազգ. Տան ցանկալի հանդիսասրահը :

Մեզի կը մնայ յարաճուն խանդավառութեամբ արդիւնաւորել շինարար յանձնախումբի ձեռնարկները, ինչպէս եւ վաղուան պարահանդէսը :

Ամէնուն համար գերագոյն հաճոյք մը պիտի ըլլայ սատարել շինութեան գործին: Ուրեմն ժամադրութիւնք վաղը, կիրակի, Փալէ տը լա Ֆուառի հիւսուածեղէնի հոյակապ սրահներուն մէջ :

Յ. Վ.

★

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն կազմակերպած էր խնճոյք մը, Փետրուար 27ի կիրակի օրը, Յոյներուն սրահին մէջ, Փետրուար 18ի տարեդարձին առթիւ : Ժամը 5ին խնճոյքի պաշտօնական բացումը կատարեց ընկ. Գ. Աճէմեան եւ այս օրը նկատելով «ոգեկոչումի եւ յիշատակի» օր ներկաներէն խնդրեց որպէսզի մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգեն յիշատակը բոլոր անոնց, որոնք զոհուեցան հայրենիքի ու ազատութեան համար :

Նոր Սերունդի անդամները երգեցին « Հայ ապրիք եղբարք» խմբերգը : Յետոյ սկսաւ գեղարուեստական բաժինը: Սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Սարգիս Առաքելեան որ Տէսինէն եկած էր խումբ մը ընկերներով: Տեղի ունեցան արտասանութիւններ եւ երգեր Նոր Սերունդի եւ բոլոր ներկաներուն կողմէ, ստեղծելով հաճելի եւ խանդավառ մթնոլորտ մը :

Պահ մը դադար տրուեցաւ երգերուն եւ պարերուն լսելու համար օրուան բանախօսը, ընկեր Ս. Միլտոնեան, որ պարզելով Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումը եւ զարգացումը, ծանրացաւ բոլշեւիկներու հետ կնքուած պայմանագրին վրայ :

Յետոյ պատմեց թէ ինչպէս ղրժուեցան տրուած խոստումները, զանգուածային ձերբակալութիւններով եւ բռնագրաւումներով, ի վերջոյ յանգելու համար ժողովրդային ապստամբութեան: «Արդարութեան համար տուինք արիւն, քրտինք եւ արցունք : Եւ անշուշտ հատուցումը պիտի գտնենք օր մը »:

Գեղարուեստական բաժինին փայլը աւելցուց մասնաւորապէս փոքրիկն Գրիգոր Պառաւեան, իր զուարթ երգերով եւ անոյշ ձայնով: Շնորհալի պատանի մը, աշակերտ Տէսինի դպրոցին, որ լաւ ապագայ կը խոստանայ ուսուցչուհի Տիկին Միլտոնեանի խնամքին տակ : Խօսք տրուեցաւ նաեւ ընկեր Մ. Միրզէին որ բացատրեց, թէ միայն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է որ անվհատ կը հետապնդէ հայկ. դատին լուծումը : Խնճոյքը շարունակուեցաւ մինչեւ կէս գիշեր եւ ժողովուրդը բաժնուեցաւ գոհ տրամադրութիւնով :

Յ. Հ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (91)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

•

Այս վերջին դէպքերին բաւական զոհեր տուինք թէեւ շատ մը շներ ալ սպաննեցինք: Ահա երէկ ալ Շէյխ–Եուսուֆի կռիւը, տըղաների զոհուիլը եւ գիւղացիների անխնայ կոտորումը սիրտս կտոր–կտոր է անում :

«Այդ բոլորից յետոյ, մտաբերում եմ, որ ձեր հայդուկների կուրծքերը փամփուշտներից դատարկուած են, եւ հնար չեղաւ որեւէ տեղից այդ պակասը լրացնելու: Որքան աշխատեցայ, դիմեցի մեր բարեկամ չէրքէզներին, առատ դրամ խոստացայ, ոչ մի արդիւնք:

« — Զունինք, չենք կրնար, վտանգաւոր ժամանակ է, ահա տրուած պատասխանները: Կ'ըսէին. — Հրովարտակ եկած է Սուլթանի կողմից թէ՝ ով որ կռուողներին օգնէ եւ ֆետայի պաշտպանէ, գլուխը վրայ կուտայ: Այդ հրամանը միայն հայ գիւղացիներու համար չէ, ընդհանուր է: Ով որ հակառակը գործէ, պիտի պատժուի որպէս դաւաճան եւ անհնազանդ կառավարութեան օրէնքներին:

«Այդ պայմանների մէջ, չէրքէզներից եւ քիւրտերից մի բան յուսալ անկարելի է: Տաժանելի պայմանների մէջ ենք, եւ դժուար է մի բան անել: Ցակամայից ասում եմ. — Արէք ինչ որ կը մտածէք յարմար: Ես եւ Տատրակը (Գեղամ Տէր Կարապետեան) համաձայն ենք ձեր անելիքին: Հաւատում ենք, որ ձեր ծրագիրը կը կազմէք ժողովրդի շահերի եւ Դաշնակցութեան իտէալի համաձայն:

«Գալիք դժուարութիւնները նկատի առնելով, ձեզ ուղարկեցինք այդ գումարը: Բարի ճանապարհ: Միայն թէ՝ ուր որ գնաք, կապ պահեցէք մեզ հետ եւ, ի սէր Աստուծոյ, մի խզէք այդ կապը: Այն օրը որ ձեզանից լուր չստանանք, Մշոյ աշխարհը սեւ խաւար պատած պիտի լինի: Այնհեր տարիքիս մէջ, բազկատարած, ձեռքերս դէպի երկինք, կ'աղօթեմ, որ Դաշնակցութեան եւ մեր պապերի Աստուածը ազատէ ձեզ ամէն մի փորձանքից եւ յաղթանակով վերադառնաք ու սրբէք արցունքը որբերի եւ այրիացեալ հարսների»:

«Այսպէս կը գրէր ֆետայիների Եսայի Մարգարէն: Որոշ էր, որ չէր ուզեր մեր հեռանալը: Բայց մտաբերելով Շէյխ Եուսուֆի գիւղի նման մի փախճան՝ յուսահատ կը հրահանգէր մեզ թողնել առժամապէս Երկիրը՝ յետոյ կրկին վերադառնալու եւ տէր կանգնելու համար մեր հայրենի լեռներին:

«Մեզ համար, այլեւս հաշիւ չկար երկար մնալ:

« Հետեւեալ օրը մեզ հաղորդեցին Բերդակից թէ՝ Քէօսէ – Պինպաշին պատրաստութիւններ կը տեսնի չորս կողմից շըրջապատելու Մառնիկի, Հալվառինջի եւ Բերդակայ սարերը: Մառնիչները լուր էին տուել, որ Կուրավլի կռուից յետոյ տղաները անցել են Բերդակայ կողմերը եւ ատոր համար ձեռնարկել էին խուզարկութեանց ամէն մի ժայռի խոռոչում, ամէն մի ծառի տակ :

« Թուրքի լրտեսների սրմատը չկարողացանք միանգամընդմիշտ կտրել : Նըրանք հոտառու բարակների նման կը հետեւէին մեր ամէն մի քայլին:

« Այդ տեղեկութեանց վրայ, որոշեցինք անմիջապէս փոխադրուել ուրիշ տեղ, գիշերանց մեկնել անորոշ ուղղութեամբ, առանց սեւէ մէկին հաղորդելու: Միայն Զինուորական Խորհուրդի անդամները գիտէին թէ՝ ո՞ւր պիտի մնայինք այդ գիշերէն վերջ :

« Մենք թէեւ Բերդակցիների վրայ այնքան վստահ էինք, որքան մեր վրայ, բայց դարձեալ ճամբու դրինք նրանց, ինչպէս նաեւ Հաւատորիկցի Մարտէին: Մարտէն կ'ուզէր տանիլ մեզ իրենց անառիկ սարերը : Նա շատ լաւ ծանօթ էր այդ տեղերին: Գիտէինք, որ կարելի էր առանց նշմարուելու պահուել այդ տեղերուն մէջ եւ խուսափիլ թշնամիին հետ բախում ունենալէ :

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Փետրուար 20ին Պէյրութի մէջ մեռած է բարերար Յակոբ Ապաճեան : Ազգային փառաշուք յուղարկաւորութիւն կատարուած է Ս. Նշան եկեղեցիին մէջ: Իր բազմարդիւն կեանքին փառքն ու պսակը կը հանդիսանայ Էշրէֆիէի եկեղեցիին շինութիւնը: Յարդ արարողութիւնները կը կատարուէին փայտաշէն եկեղեցիի մը մէջ: Այս գեղեցիկ նորակառոյց տաճարը կը յաւերժացնէ անոր յիշատակը: Հանգուցեալը ծնած է 1889ին Կեսարիա: Ա. Աշխարհամարտի ընթացքին տարագրութեան միջոցին Համայի մէջ կը հիմնէ հիւսուածեղէնի փոքր աշխատանոց մը, ուր կը բանէին գաղթական Հայեր: Զինադադարէն ետք կ'անցնի Ատանա, ուր կը հաստատէ մեծ վաճառատուն մը: 1921էն ետք, երբ կը հաստատուի Պէյրութ, կը հասնի բարձր դիրքերու, հանդիսանալով Պէյրութի առաջին հայ վաճառականներէն մէկը : Յակոբ Ապաճեան ճանչցուած էր իբրեւ ազգային իտէալներու տէր մարդ, յեղափոխականի յանդուգն տրամադրութիւններով: Կ'անդամակցի ազգ. Գաւառ. եւ Քաղաքական ժողովներուն եւ Ազգ. Կեդրոնական վարչութեան, ուր մեծ յարգ ու պատիւ կը վայելէ իբրեւ ուղղամիտ ժողովական եւ ազգանուէր Հայ :

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԾԱՅՐ · ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Ֆորմոզայի թնճուկը լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ Անգլիոյ մէջ, ուր շատ ալ համաձայն չեն Մ · Նահանգներու կարգ մը ձեռնարկներուն : Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Իտըն, Հնդկաստան գնաց, ելք մը գտնելու համար : Մ · Նահանգներու արտաքին նախարարն ալ, Տըլըս, Ֆորմոզա հանդիպեցաւ, նոյն մտահոգութեամբ : Այս առթիւ յայտարարեց թէ ազգայնական Չինաստանի հետ կնքուած դաշինքով, Չինաստան պէտք է մասնակցի որեւէ խորհրդաժողովի որ կապ ունի իրենց հողերուն պաշտպանութեան հետ : Ամերիկա պիտի պաշտպանէ Քուէմօ եւ Մացու կղզիները, եթէ համայնավարներու յարձակումը մեկնակէտ մը դառնայ Ֆորմոզայի դէմ գործելու համար : Ամերիկեան ուժերու գործածութեան որոշումը կ'իյնայ նախագահին, որ պիտի վճռէ համաձայն պարագաներուն եւ իր հայեցողութեան : Մ · Նահանգները ջերմապէս կը յուսան թէ չինացի համայնավարները պատերազմի պիտի չձեռնարկեն, պարտադրելու համար իրենց քաղաքականութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ որոշեց 12ուկէս միլիառ ֆրանքի յաւելուածական վարկ մը տրամադրել, աւելցնելու համար պետական պաշտօնեաներուն եւ նախկին ռազմիկներուն թոշակները : Կառավարութիւնը որոշած է բարեփոխել հարկային օրէնքը, բայց միեւնոյն ատեն յարգել տալ պետութեան հեղինակութիւնը : Այս առթիւ մասնաւոր հրահանգներ տրուած են նահանգապետներուն, մանաւանդ որ դանազան ցոյցեր կը կատարուին, տուրքերը չվճարելու համար :— Որոշուած է նաեւ անյապաղ վերսկսիլ բանակցութիւնները Թունուզի հետ եւ նոր միջոցներ ձեռք առնել, բարելաւելու համար Մարոքի կացութիւնը :

ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻՆ անդամ ընտրուեցան բանաստեղծ եւ վիպագիր Ժան Քոքթօ, որ 65 տարեկան է, Դանիէլ Ռոփս (54 տարեկան), հեղինակ պատմական եւ կրօնական գիրքերու եւ Ալպէր Պիւիսոն, որ 73 տարեկան է եւ Ակադեմիային դիւանապետը : Տակաւին կան երկու թափուր աթոռներ : Ակադեմիան հաստատուած է 1635ին, կարդինալ Ռիշըլիէօյի կողմէ, իբրեւ գլխաւոր նպատակ ունենալով կարգի դնել ֆրանսերէնի քերականութիւնը եւ պահպանել անոր հարազատութիւնը : Մեծ յաջողութիւն մը կը համարուի գրագէտ Քոքթոյի ընտրութիւնը, քանի որ անցեալին մէջ մերժուած են շատ մը գրական հսկաներ,— Պալզաք, Ֆլոպէռ, Զոլա, Սթանտալ եւն · :

Մ · ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ զատական նախարարին հրամանով, կրակի կը տրուին Մոսկուայի երկու պաշտօնաթերթերը, « Փրաւտա» եւ «Իզվեստիա» որոնց բաժանորդ են շատ մը Ամերիկացիներ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի ժամը 11ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Տօքթ · Պօղոս Քոլոլեանի ողբացեալ տիկնոջ ՏԻԿԻՆ ՔՈԼՈԼԵԱՆԻ յիշատակին, մահուան առաջին տարելիցին առթիւ :

×

Տէր եւ Տիկին Արմենակ Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Պուրսալեան եւ Տէր եւ Տիկին Թադէոս Շահինեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց մօր եւ զոքանչ մօր՝ ԱՆԻՑԱ ՏԻԱՐԵԱՆԻ (Իզմիրցի) մահուան քառասունքին առթիւ, Առնուվիլի եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

Ս · ՅՈՎ · ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մեծ Պահքի ընթացքին, Փարիզի Ս · Յովհ · Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ Ս · պատարագէն ետք կը կատարուին Արեւագալի արարողութիւնները :

Կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ, այս բացառիկ պաշտամունքին : Պատարագը կը սկսի ժամը 10ին : Արեւագալը ժամը 11ին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ Մայրերու փառատօնը Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, Մայիս 22ին, կիրակի ժամը 14·30ին :

× Հ · Յ · Դ · Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի պարահանդէս երեկոյթը կիրակի 20 մարտ :

24ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Երէցներուն, սկաուտներուն եւ գայլիկներուն :

Մասնակցութեամբ՝ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն :

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ

Կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին

SALLE DE LA CHIMIE
28bis, Rue St. Dominique, Paris (7)
(Métro Invalides)

Ներկայացումներ, երգեր եւ պարեր, ցուցադրութիւն սկաուտներուն կողմէ : Սկաուտական կեանքէ տեսարաններ : Հայկական պարեր Արենոյշներուն կողմէ :

Հանդէսին երկրորդ մասին սկաուտները եւ արենոյշները կը ներկայացնեն հայերէն Մոլիէռի

«Մէօսիէօ տը Փուրսօնեաք» կատակերգութիւնը :

Մուտք 500 եւ 300 ֆրանք :

Ճոխ պիւֆէ :

ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Տեղի կ'ունենայ
ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախագահութեամբ ճարտարապետներ
Պ. Պ. ՄԻՒՋԻԻ եւ ՃԷՎԱՀԻՐԻ
FOIRE DE LYON - Pavillon Textileի
Ընդարձակ սրահներուն մէջ
ժամը 16էն կէս գիշեր

ՏԱՐԵԿԱՆ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ · Յ · Դ · Պանեէօ Քաջունի Նոր Սերունդի կողմէ, կիրակի, 13 Մարտ ժամը 16էն մինչեւ 24, Օթէլ տէ էնժէնիէօր տը լ'էֆօլ Սանթրալի սրահներուն մէջ, 8 ռիւ Ժան Կուժօն Փարիզ (8) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Հայկական եւ կովկասեան պարեր մասնակցութեամբ Պանեէօ Քաջունի Նոր Սերունդի պարախումբին :

Արեւելեան սրահ ուր պիտի նուագէ Պ · ԳԱՐԵԳԻՆ (Թառ) :

Ցայտնի նուագախումբ ԺԱՔ ՄԱՏԻԼԵԱՆԻ :

Vainqueur de la Coupe de Variétés 1954 et de la Radio Luxembourg.

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Մուտք 300 ֆրանք :

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 19էն 21 · ԼԸՔուրպ 47 – 45 :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 5ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ · Կ · Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին :

Պօմոնի եկեղեցւոյ կից շքեղ սրահին մէջ :

Ղեկավարութեամբ Պ · ՆԱՓՈԼԷՈՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ :

Կարտանի Նոր Սերունդի Վարանդեան «Անդրանիկ» Թատերախումբը կը ներկայացնէ ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻՊԸ :

Կը նուագեն Ա · Մաթոյեան, Ս · Շիշմանեան եւ Ա · Մէչհուրեան :

Ֆ · ԿԱՊ · ԽԱՉ

Ֆ · Կ · Խաչի Կեդր · վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Ադնիւ Գալպաքեանէ հինգ հազար ֆրանք, ի նըպաստ կայանի չէնքին, իր ամուսնոյն մահուան 25րդ տարեդարձին առթիւ :

× Մասնաճիւղերէն կը խնդրուի կայանի շէնքին ի նպաստ եղած նուէրները օր առաջ ղրկել չէք փոստալով :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ · Կ · Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ողբացեալ Ստեփան Խաչըկեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները .— Պ · Պ · Յ · Էթմէքճեան 1500 ֆր · ոմն երկու հազար :

Վարչութիւնը Ա · Ահարոնեանի դամբանին շինութեան կը տրամադրէ երեք հազար ֆրանք : Նոյնպէս Ամերիկայէն Տիկին Սաթենիկ Յակոբեան կը նուիրէ հազար ֆրանք, նոյն նպատակին :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

6 ՄԱՐՏ 1955

ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 16էՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

« ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ »

GRAND HOTELի Շքեղ սրահներու մէջ
2 Ռիւ Սքրիպ (Օփերա)

Ճոխ գեղարուեստական բաժին

Orchestre PEPE NUNEZ

(Vedette des disques PACIFIC) avec sa grande formation typique.

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով ՕՓԷՌԱ 54–48 :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի :
Մէզօն տը լա Շիմի

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 8·45էն 10 հայածէս պատարագ պիտի հաղորդուի Փարիզի ձայնասփիւռէն (Փառի էնթէռ), Սէնթ Ժանն տը Շանթալի եկեղեցիէն : (Մէթրօ՝ Փորթ տը Սէն Քլու) :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս · Պ · ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ կաթող · պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ · Վ · ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Փարիզի Հայ Աւետարանական Եկեղեցին ձեզ կը հրաւիրէ իր աւետարանական ժողովներուն որ տեղի պիտի ունենան յառաջիկայ կիրակի, երկուշաբթի եւ երեքշաբթի ժամը 20·30ին, 58 ռիւ Մատամի սրահին մէջ : Պիտի խօսին վերապատուելիներ՝ ՋԵՓԻԼԵԱՆ եւ ՀԷԼՎԱՃԵԱՆ :

Մեթրօ՝ Նօթր Տամ տէ Շան :

Ֆ · Կ · ԽԱՉԻ Անիէռի մասնաճիւղը երկու հազար ֆր · կը նուիրէ Թաղին Հ · Յ · Դ · Նոր Սերունդին :

— ՅՈՒՇԱՑԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ · Յ · Դ · Եգիպտացի կոմիտէին ընդհ · ժողովի կը հրաւիրէ Ռոստոմ, Քրիստափոր, Աղբիւր – Սերոբ – Մ · Եօթնեղբայրեան, Րաֆֆի, Վահան Խորէնի եւ Փոքրիկ խումբերը, այս շաբաթ ժամը 20·30ին, սրճարան Պարպօթ (Կառ տիւ Նոռին դիմաց) :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ · Յ · Դ · Շրջ · կոմիտէն ընդհ · ժողովի կը հրաւիրէ .—

ՁԱԽԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն այս շաբաթ, ժամը 9ին :

ԱՐԱՄ խումբը այս շաբաթ ժամը 21ին :

ԸՆԿ · ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն այս կիրակի, ժամը 3·30ին :

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը այս կիրակի ժամը 3ին :

ԹԱԹՈՒԼ խումբը երկուշաբթի ժամը 21ին

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը երեքշբ · ժամը 21ին :

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները : Ներկայ կ'ըլլան Կ · Կ ·ի եւ Շրջ · Կ ·ի ներկայացուցիչները : Կարեւոր օրակարգ : Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

(Շար ·)

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ · Յ · Դ · Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ · ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՎԻԷՆ.— Հ · Յ · Դ · Անի կոմիտէն ընդհ · ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20·30ին, «Հ · Օհանջանեան» ակումբին մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայանալ անդամատետրով :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ · Յ · Դ · Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ · ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները (Կրընոպլը, Լանսէ եւ Ռընաժ), այս շաբաթ ժամը 8·30ին դպրոցի սրահը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Կարեւոր օրակարգ :

ՏԷՍԻՆ.— Ֆ · Կ · Խաչի մասնաճիւղը ընդհ · ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիներ այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը4ին Հ · Յ · Դ · տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ եւվարչութեան ընտրութիւն : Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի : Կը հրաւիրուի նաեւ դպրոցի հոգաբարձութիւնը :

ԱՐԵՒԱԳԱԼԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Ազգ · Միութիւնը կը հրաւիրէ բարեպաշտ եկեղեցասէր ժողովուրդը ներկայ ըլլալ, Մեծ Պահքի կիրակի առաւօտները, յետ պատարագի, Արեւագալի հոգեյոյզ երգեցողութեանց :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ * DIMANCHE 6 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7615 31e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3026

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԵՍԱԿԷՏ ԵՒ ԴԻՐՔ

Դժբախտութիւն է որ մեր ուսումնական կոչուած դասը չունի որոշ տեսակէտ՝ հիմնական հարցերու մասին :

Ուրեմն իր դիրքն ալ կը մնայ թարթափուն :

Իրականին մէջ, քանի մը հատուածներու կը բաժնուի գրող – բրոյներու դասը, նոյն իսկ լեզուական հարցին մէջ :

Եւ այդ խմբակցութիւնները կը ներկայացնեն պատկեր մը որ արժանի է լուրջ մտահոգութեան :

Մեծ մասը բռնած է երկդիմի, ընդվզեցուցիչ դիրք մը :

Կը տեսնէ «օտար բառերու յորդահոսան խուժումը» Հայաստանի մամուլին մէջ :

Եւ սակայն, չըմբռներ հարցին էութիւնը : Չի խորանար : Չի վերլուծեր : Կ'անճրկի, տրամաբանական եզրակացութեան յանգելու համար :

Կարծէք մէկը իր ետեւէն բռնած՝ կը բռնադատէ որ պարտկէ կամ կեղծէ, փոխանակ ազատօրէն գրի առնելու իր մտածումը :

Ուրեմն, հոգեբանական է պատճառը : Տեսակ մը վախ :

Կարելի է քաղաքական դաւանանք փոխել : Կարելի է դառնալ ուղեկից կամ աւելի յառաջ երթալ :

Բայց այդ պարագան չի կրնար պատրուակ ծառայել, պաշտպանելու, արդար դատ մը ժխտելու կամ ձեւափոխելու :

«Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրի 1954 Նոյ.ի թիւին մէջ, հանրածանօթ բանաստեղծ մը, Նայիրի Զարեան, իրարու վրայ կը բարդէ հետեւեալ բառերը .—

էմոցիոնալ պրոցես , անկոնֆլիկտայնութեան թէորիա, կուլտուրայի ֆրոնտ, տրադիցիաները , ապոլիտիկ պոէզիա , ռիտորիկա, պրոզայիկ , ակտուալ , պասսիվ, ակտիվ , մոմենտ , սիւժէ, լիրիկա, լիրիկական, ժուռնալ, եւն. :

Պսակաւոր բանաստեղծը, որ հատորներ հրատարակած է, չի՞ գիտեր այս բառերուն հայերէնը :

Գիտէ : Աւելին ալ գիտէ եւ կրնայ դաս տալ շատ մը ուղեկիցներու :

Եւ սակայն, ահա իր ուսումնասիրութիւնը կը յորդի աւաղով եւ յարդով :

Պատճա՞ռը, — իշխանութիւնը կամ «Ինստիտուտ»ը պատուիրած են լեզու չինել, հետեւելով թխածոյ կաղապարի մը :

« Եւ չինում են, հա՛ չինում »… քանդելով լեզուին ազատ եւ բնական զարգացման հիմքերը :

Իսկ դուք, ազատ արտասահմանի մէջ, սխալուած էք հայերէնի վերածել այդ «չինծու»ն, որպէսզի ընթերցողները կարենան հասկնալ :

Մեր ուսումնական դասուն հետ, երկդիմի դիրք մը բռնած են շատ մը թերթեր ալ :

Փոխանակ վճռապէս պայքարելու ականերեւ չարիքին դէմ, անոնք սիւնակներ կը լեցնեն նոյն անճոռնի հայերէնով :

Կան ալ որ ուղղագրութիւնն անգամ խեղացուցած են, պարտկելու համար իրենց տգիտութիւնը :

Անոնք շատ բնական կը գտնեն, երբ հայրենիքի սէրը կը դառնայ սէր , վերածելով կաթնեղէնի : Կամ երբ քերականօրէն կազմուած « յետոյ »ն կը գրուի հետո ? :

Դեռ չենք խօսիր կարգ մը բրածոներու մասին որոնք միշտ հիւրընկալ էջեր կը գտնեն, նոյն աւերը տարածելու համար գաղութէ գաղութ :

Այդ ինքնահաւան եւ քարացած տիպարներուն չափ յանցաւոր են խմբագրութիւնները որոնք երկիւղածութեամբ տեղ կուտան խանիճաղանճ շարադրութեանց :

Պարզապէս անոր համար որ ոչ տեսակէտ ունին, ոչ ալ նախաձեռնողութիւն :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ԻՍՐԱՅԷԼԸ

*

ԵԳԻՊՏՈՍ ԶԻՆՈՒՈ՞Ր ԿԸ ՀԱՍԱԽՄԲԷ

Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդը Մարտ 4ի նիստին մէջ քննելով Կազայի դէպքը, որոշեց Նիւ Եորք հրաւիրել Պաղեստինի զինադադարի յանձնախումբին նախագահը, զոր. Պըրնս, անձամբ զեկուցում տալու համար արիւնալի յարձակման մասին : Նիստին բացումը կատարեց Թրքական դեսպանը, Սելիմ Սարփէր, առաջարկելով քննել օրակարգի առաջին կէտը, Եգիպտոսի բողոքագիրը, որ կը մեղադրէր Իսրայէլը թէ «կանխամտածեալ յարձակում» կատարած է Կազայի շրջանին մէջ :

Առաջին անգամ գօսք առաւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը, առաջարկելով Նիւ Եորք հրաւիրել զինադադարի յանձնախումբին նախագահը : Այս առթիւ ներբողեց Եգիպտոսի կառավարութիւնը որ զովելի չափաւորութիւն մը ցոյց տուած էր «ծանրապէս գրգռիչ արարքի մը հանդէպ» : Եւ յոյս յայտնեց թէ Եգիպտոս պիտի պահէ այդ չափաւոր դիրքը : Ֆըրանսայի ներկայացուցիչն ալ մտահոգութիւն յայտնելով, մեղադրեց Իսրայէլի բիրտ արարքը եւ ջերմապէս շնորհաւորեց Եգիպտոսը, իր չափաւորութեան համար : Ցետոյ ձայնակցեցաւ իր ամերիկացի պաշտօնակցին, առաջարկելով Նիւ Եորք հրաւիրել զոր. Պըրնսը : Նոյն իմաստով խօսեցաւ բրիտանական պատուիրակը : Արեւմտեան 3 ներկայացուցիչներուն առաջարկութեամբ, որոշուեցաւ յետաձգել նիստը, սպասելով զոր. Պըրնսի ժամանումին : Ժողովը փակելէ առաջ, խորհուրդը հանդիսաւոր կոչ մը ուղղեց Իսրայէլի եւ Եգիպտոսի, որպէս զի իրենց կարելին փորձեն անդորրութիւնը պահպանելու համար, զգուշանալով որեւէ բռնութենէ որ կրնայ ծանրացնել կացութիւնը սահմանագլուխին վրայ :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ վիճաբանութեանց ընթացքին բոլոր անդամները դատապարտեցին կատարուած յարձակումը, «անպաշտպանելի» եւ «զինադադարի բացորոշ բռնաբարում» կոչելով զայն : Ձեռնպահ մնաց միայն Խ. Միութեան պատուիրակը : Կարգով խօսեցան Թուրքիոյ, Պելժիոյ, Պրազիլիոյ, ազգայնական Չինաստանի, Նոր Զելանտայի, Փերուի եւ Իրանի ներկայացուցիչները :

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը անմիջապէս գործի ձեռնարկեց, Նիւ Եորք հրաւիրելու համար զոր. Պըրնսը, միեւնոյն ատեն գիտել տալով թէ «իր ներկայութիւնը կրնայ անհրաժեշտ ըլլալ Պաղեստինի մէջ» :

Եգիպտոսի պատուիրակը, Օմար Լութֆի պատրաստուած էր յայտարարութիւն մը կարդալու, բայց հաւանեցաւ յետաձգել մինչեւ զօրավարին ժամանումը :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Ապահովութեան Խորհուրդին տասնմէկ անդամներէն տասը հետեւեալ եզրակացութեան յանգեցան ,—

1. Ըստ երեւոյթին Իսրայէլ կանխամտածեալ արշաւանք մը կատարած է եգիպտական հողին վրայ, ուղղակի խախտելով զինադադարի համաձայնութիւնը եւ Ապահովութեան Խորհուրդին որոշումը Պաղեստինի մասին :

2. Տասը անդամները կը մերժեն Իսրայէլի այն առարկութիւնը թէ Կազայի դէպքը հետեւանք է Եգիպտոսի կողմէ նախապէս կատարուած բռնութեանց : Բոլորն ալ համաձայն են թէ բաղդատաբար հանդարտութիւն կը տիրէր սահմանագլուխին վրայ, վերջին ամիսներու ընթացքին :

3. Տասը անդամները կը գովեն Եգիպտոսի չափաւորութիւնը «ծայրայեղ գըր-

ՆՈՐ ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

*

ԱՆԳԼԻԱ ԿԸ ՄԻԱՆԱՅ ԹՈՒՐՔԵՒԻՐԱՔԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Սըր Էնթընի Իտըն, որ պտոյտ մը կը կատարէր Ասիոյ մէջ, Պաղտատ հասաւ Մարտ 4ին եւ անմիջապէս տեսակցութիւն մը ունեցաւ Իրաքի վարչապետին հետ : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ երկու նախարարները որոշեցին բանակցութիւններ կատարել մօտերս, Լոնտոնի մէջ, ջնջելու համար անգլեւիրաքեան դաշինքը, որուն պայմանաժամը կը վերջանայ 1957ին : Փոխան այս զինակցութեան, Մեծն Բրիտանիա պիտի յարի Թուրքեւիրաքեան դաշինքին որ վաւերացուեցաւ Թուրքիոյ եւ Իրաքի խորհրդարաններուն կողմէ եւ որուն հետեւանքով Եգիպտոս անմիջապէս դաշնագիր մը կնքեց Սուրիոյ հետ : Մասնակցելով Թուրքեւիրաքեան դաշինքին, Անգլիա կը յուսայ պահել իր զինուորական էական դիրքերը այդ կարեւոր շրջանին մէջ, ուր Ֆրանսան 1946էն ի վեր հեռացած ըլլալով, Մեծն Բրիտանիա կը գտնուի դէմ դիմաց՝ Մ. Նահանգներուն հետ :

Տեղական թերթերը կը կարծեն թէ Լոնտոնի Ֆրանսական դեսպանը ուշադրութեամբ կը հետեւի անցուդարձին, տեղեկութիւններ ստանալով Անգլիոյ կատարած բանակցութեանց մասին : Առջի օր Լոնտոն գացած էր արտաքին գործերու նախարարութեան Արեւելքի բաժնին տընօրէնը :

Կը կարծուի թէ Անգլիոյ յարումը Թուրքեւիրաքեան դաշինքին տեղի պիտի ունենայ մինչեւ վեց շաբաթ : Հաւանական է որ Փաքիստան եւս միանայ, արդէն դաշնագիր մը կնքած ըլլալով Թուրքիոյ հետ : Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ «նախարարական յանձնախումբ մը» պիտի կազմուի նոր զինակցութեան համար, երբ չորս պետութիւնները վերջնապէս կապ-

ւութեան հանդէպ» :

× Գահիրէի զինուորական շրջանակներէն քաղուած տեղեկութեանց համաձայն, Եգիպտոս երեք օրէ ի վեր զինուոր կը համախմբէ Կազայի հողաշերտին մօտ, ի նախատեսութիւն իսրայէլեան որեւէ նոր յարձակումի : Տեղեկութիւններ կը պակսին զինուորներու թիւի մասին : Միեւնոյն ատեն զինամթերքի փոխադրութիւններ կը կատարուին, հարուածին հարուածով պատասխանելու համար :

× Ամերիկեան շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Կազայի դէպքին պատասխանատուն է Իսրայէլի նախորդ վարչապետը, Պեն Կիւրիոն, որ քաղաքական կեանքէ քաշուած էր, բայց վերադառնալով ազգ. պաշտպանութեան նախարար նշանակուեցաւ : Ամէն պարագայի մէջ, դէպքը մեծ սրտնեղութիւն պատճառած է Մ. Նահանգներուն, որոնք հետեւեալ նպատակները կը հետապնդեն Միջին Արեւելքի մէջ. —

1. Զինակցութեանց կամ փոխադարձ օգնութեան դաշինքներու ցանց մը հիւսել, պաշտպանելու համար այդ շրջանը եւ իր քարիւղաբեր կեդրոնները համայնավարական սպառնալիքին կամ որեւէ վըտանգի դէմ : — 2. Համերաշխութեան կարգ ու սարք մը հաստատել, անկախ՝ Արաբական Դաշնակցութենէն :

Այդ առաջադրութեամբ, միջոցներ ձեռք առնուած էին, ամրացնելու համար « Միջին Արեւելքի վերնայարկը» (Թուրքիա, Իրաք, Իրան եւ Փաքիստան) : Երկու պարագաներուն մէջ ալ, Իսրայէլը դուրս ձգուած էր. բայց այժմ նոր ելքեր կը փնտռեն, նկատելով որ Մ. Նահանգներու հանրային կարծիքին մէջ զօրաւոր հոսանք մը կը տիրէ ի նպաստ Իսրայէլի :

ՃԱՇԱԳԻՆ

ԶՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ԶԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Փոքրիկներ՝ Վարդանիկ եւ Ալէն (Քլամառ)	5.000
Միմի, Արմէն եւ Արփիկ (Քլամառ)	5.000
Փոքրիկն Սուրէն Փափազեան (Փարիզ)	1.000
Ադէլ քհնյ. Փայլակեան	1.000
Ղազար Ներկարարեան	2.000
Գումար՝	14.000
Երէկուան գումարը՝	50.900
Ընդհ. գումար՝	64.900

ուին փոխադարձ օգնութեան դաշնագիրներով :

× Հակասական լուրեր կը հըջին Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ միջեւ կնքուած համաձայնութեան մասին : Կարգ մը թերթեր կ'ըսեն թէ զինակցութիւն կնքուած է, ուրիշներ կը խօսին դաշնակցային միութեան մը մասին : Սուրիոյ վարչապետը, Սապրի Ասալի հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ այս առթիւ. — «Արդարեւ հասարակաց յայտարարութիւն մը ստորագրուած է եւ պիտի հրատարակուի երկու – երեք օրէն : Ցայտարարութիւնը կը նախատեսէ խորհրդակցութիւն մը այն խնդիրներու մասին որոնք կրնան զօրացնել արաբական դիրքը» :

Ուրիշ տեղեկութեան մը համաձայն, Ցորդանան տրամադիր չէ միանալու եգիպտական ծրագիրներուն : Այդ երկիրը ենթակայ է Անգլիոյ, որ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Թուրքեւիրաքեան դաշինքին : Իսկ Լիբանան կը մնայ միշտ վերապահ ,այնպէս որ Եգիպտոսի ազգ. առաջնորդութեան նախարարը աւելորդ նկատեց Պէյրութ հանդիպիլ : Բայց եւ այնպէս, իրողութիւն է որ Եգիպտոս եւ Սուրիա կը ջանան Ցորդանանը բաժնել Իրաքէն : Թուրքեւիրաքեան դաշինքին մանրամասնութիւնները չեն հրատարակուած, բայց Դամասկոսի մէջ կը կարծեն թէ Արդաւանդ Մահիկի ճամբան հարթելու փորձ մըն է որ կը կատարուի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼՊԱՆԻԱՅԷՆ հասած լուրերու համաձայն, ուտելիքի տագնապը սաստկացած է : Նախագահ Այզընհաուըր պատրաստակամութիւն յայտնեց 850.000 տոլարի ուտեստ ղրկելու, միջազգային Կարմիր Խաչին միջոցաւ :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ելմտական յանձնախումբը 19ի դէմ 19 ձայնով, ուրեմն հաւասար հաւասար, մերժեց կառավարութեան առաջարկած վարկերը պետական պաշտօնեաներուն թոշակի յաւելման համար, անբաւական գտնելով գումարը :

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ծանրութեան դէմ պայքարը կը շարունակուի, նախաձեռնութեամբ գրավաճառ Փուժատի, որ կազմակերպութիւն մը ստեղծած է արդէն : Իր հետեւորդները առջի օր Փարիզի քաղաքապետութեան աճուրդի պաշտօնատունը, Օթէլ Տրուօ խուժեցին, խափանելու համար աճուրդի գործողութիւն մը : Փարիզեան խանութպանի մը կարասիները ծախու հանուած էին, տուրքերը վճարուած չըլլալով : Ցուցարարները սկսան պոռալ – կանչել, աճուրդի գործակալին ձայնը խեղդելու համար : Հարկ եղաւ դադրեցնել աճուրդը, մինչեւ որ ոստիկանութիւնը օգնութեան հասնելով ցրուեց բազմութիւնը :

ԿԱՐՄԻՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ զինուորները 40 մարտանաւերով եւ ուրիշ սպառազէն նաւերով յարձակեցան Մացու կղզեխումբին վրայ, բայց ետ մղուեցան, ինչպէս կը հաղորդեն ազգայնական աղբիւրէ : Եթէ այս կղզեխումբն ալ գրաւեն, արշաւանքը պիտի շարունակուի դէպի Ֆորմոզա :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՂԹԵՐԳՈՒԹԻՒՆ …ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ (*)

Ա.

«Ժողովեցէ՛ք զնշխարհեալ կոտորսդ, զի մի՛ ինչ կորիցէ» (Յովհ. Զ. 12)։

— Տէ՛ր, եթէ ծովը արգելք չհանդիսանա՛ր այսօր …

Աշխէտ ձին, որ, օրերո՛վ, սուրացեր էր աւազի ամպերուն մէջէն՝ դոփելով Ափրիկեան անապատը արեւելքէն արեւմուտք, արար բանաստեղծները կ'աւանդեն թէ ճողփիւն տալով մտեր էր ծով՝ պատրաստ, կարծես, գրոհ տալու ալիքներուն դէմ, որոնք կը նմանէին յովատակի հողմածածան բաշերու։

— Տէ՛ր, եթէ ծովը արգելք չհանդիսանա՛ր, այսօր պիտի անցնէի դիմաց, պիտի ցատկէի մի՛ւս ցամաքին վրայ, «Ալլահ էքպէր» կանչելու համար հոն ուր կ'ապրին դեռ քեաֆիր ու քիւֆրան։

Անապատներու յաղթականը, զօրավար Օքպա, այսպէ՛ս կ'ափսոսար Ատլանտեան ովկիանոսին առջեւ, աչքերը յառած արեւմտեան հորիզոնին։ Ան որ հովի նման անցեր էր Մասրէն ու Կարքեդոնէն, կոտորեր էր Բիւզանդացիները եւ Պէրպէրները, կործաներ էր Պիւքրայի եւ Աւրէսի ամրութիւնները, շղթայի զարկեր էր Ապու Ալ Մուհաճիրը եւ Քոսայլան, հիմա տխրութեամբ կը նայէր երկնքի արեւուն եւ իր արեւուն,— տարիքը լիացեր՝ արդէն ծեր, ինչպէս յուսար, աւելի ուշ, անցնիլ չամբուշ ծովէն, յաճախ կասկած, միշտ անվստահելի։ Արեւն անգամ, երկնակամարն ի վար խոնարհած, կը յիշեցնէր կարծես թէ ոչ ոք կրնայ երկար մնալ յաղթութեան կամարին վրայ։ Օրն ունի առաւօտ, ունի երեկոյ։ Արդարեւ, արար նոյն ծերունի զօրավարը, որ, պահ մը, մարտահրաւէր կը կարդար ովկիանոսին եւ, ճիշդ ինչպէս Քսերքսէս, որ խարազանեց Միջերկրականը՝ վրէժը լուծելու համար իր անկարողութեան, դէպի Ատլանտեան կ'աշտանակէր ձին, որպէսզի դոփէր ովկիանոսին ալիքները, կարճ ժամանակ մը անց՝ կը սպաննուէր, ըմբոստներուն դէմ մղած ճակատամարտի մը մէջ։

Մեծ զօրավարնե՛ր են խաղացեր Ափրիկէի աւազներու թագաւորութեան սահմաններուն մէջ։ Հռովմայեցիներ, Բիւզանդացիներ, Արաբներ։

Եւ Հայեր։

Կը զարմանա՞ք։ Տարինե՛ր առաջ, երաժշտութեան պատմութեան գրքի մը մէջ, որ ձեռքս անցեր էր պատահաբար՝ առանց կողքի եւ բազմաթիւ էջեր պակաս,— ուստի չկրցայ ստուգել հեղինակը,— կարդացի զարմանալի վկայութիւն մը թէ Մաւրիտանացիները, անոնք որ ժամանակ մը դարձած էին Հռովմայեցիներուն սարսափը Ափրիկէի մէջ, ծնունդ են հայկական եւ լիբիական անկողիններու(**)։ Աւելի ետքը, կարդացի Զէլիկմանը, որ նոյնպէս, ցեղանիշերու հիման վրայ, կը հաստատէր թէ հայկական արիւնը սպրդած է մինչեւ Ափրիկեցիներու երակները։

Թէ Հայու կրունկներ կոխոտած են Ափրիկեան տաք հողը, թէ հայ քաջեր կռուած են Ափրիկեան անապատներուն մէջ՝ ճիշդ կոնակը հռչակաւոր եւ հզօր Կարքեդոնի, որուն մէկ ահեղ դէմքը, Աննիբալ, ըստ աւանդութեան՝ Հայաստան է ապաստանած ժամանակ մը եւ այնտեղ հիմնած բերդաքաղաք մը, կը հաւաստեն երկու հին մատենագիրներ։

Առաջինն է Սալլուստիոս, լատին պատմագիրը, որ գրած է Յուգուրթայի կեանքը եւ Կատիլինայի դաւակցութիւնը, Քրիստոսէ առաջ։ Երկրորդը՝ Պրոկոպիոս, Բիւզանդացի պատմագիրը (Ե. դար), որ փառաբանած է Յուստինիանոսը եւ իր դարը, բայց գաղտնօրէն գրած տարբեր պատմութեամբ մը՝ վրէժ լուծած նոյն Յուստինիանոսէն, (Ս. Ժընըվիեւի մատենադարանին մէջ կայ յունարէն հին տպատառով օրինակ մը, դժուարընթեռնլի, որու կողքին վրայ կ'երեւի հայ Ներսէհ զօրավարին պատկերը)։

Նախ տանք Սալլուստիոսի պահպանած աւանդութիւնը.—

Հզօր աշխարհակալ մը, զոր փիւնիկեան դիւանագիրքերը կ'անուանեն Հերակլէս, գործողով կը կատարէ եւ Ասիոյ բոլոր ցեղերուն զինուորեալ երիտասարդութենէն բանակներ կազմած՝ կը քալէ դէպի արեւմուտք,— կարծես վիթխարի Ասիան է որ կ'ամպանայ եւ կը թափի Ափրիկէի վրայ։ Ասպատակները, մարախի նման, կը ծածկեն ամբողջ Հիւս. Ափրիկէն, Նեղոսի բերնէն մինչեւ Կարքեդոն ու մինչեւ հոն ուր Ափրիկէ շրթունք կ'երկարէ Եւրոպայի։ Աշխարհակալը կ'աճապարէ, նաւեր շինել կուտայ եւ բանակը կ'անցընէ Եւրոպա(***)։ Բայց կը մեռնի՝ երբ, Սպանիոյ վրայով, կը բարձրանար դէպի հիւսիս։

Կը քայքայուի բանակը նոյնհետայն եւ կը սկսի նահանջը։

Մարդկային անօրինակ այդ հեղեղին մէջէն կը զատուին հայկական, մարական եւ պարսկական բանակները, կ'իջնեն Սպանիոյ ծովեզերքը, նաւ կը նստին, կ'անցնին Ափրիկէ։ Պահ մը կը հաստատուին Հիւս. Ափրիկէ, ծովեզերեայ երկար ժապաւէնի մը վրայ։ Ժամանակ մը ետքը, Պարսիկները կ'անջատուին, կը հեռանան դէպի արեւմուտք, դէպի ովկիանոս։ Անապատ էր դարձեր երկիրը (Ասիան էր անցեր), որեւէ նիւթ չկար՝ խրճիթ շինելու, ուստի շրջելով իրենց նաւերը, բնակեցան նաւերուն ներքեւ, յետոյ ամուսնացան Գետուղացիներուն հետ, եւ այս միութենէն յառաջ եկաւ նոր ժողովուրդ մը, Նումիդիացիները։

Իսկ Հայերը, Մարերուն հետ, մնալով Հիւս. Ափրիկէի ծովեզերեայ երկար գօտիին վրայ, Միջերկրականի ափը, ամուսնութիւն կնքեցին Լիբիացիներուն հետ։ Ծովուն եզերքը հաստատուած՝ նաւերով Սպանիայէն բերին անհրաժեշտ նիւթերը եւ քաղաքներ շինեցին, քաղաքակրթութիւն ստեղծեցին։ Լիբիացիները, բարբարոս ժողովուրդ, Հայերուն ու Մարերուն տուին մաւր (= մօր) անունը, փոխանակ արտասանելու հայկական հնչումով եւ կոչելու մար։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Ճամբորդութիւնս այնպէս բերաւ որ ներս մտնեմ Ասիայէն, դուրս ելլեմ… Ափրիկէէն։ Եւ եթէ այժմ կը սկսիմ պատմել… Ափրիկէէն, պատճառն այն է որ Ասիայէն բերած տոպրակս շատ ծանր է, անսպառ նիւթերով լեցուն, մինչ Ափրիկէէն բերածս… մախաղ մը միայն հովուական, յոյժ թեթեւ։ Շուտ կը պարպուի։

(**) Նման ակնարկ մըն ալ գտայ Ափրիկեան ցեղերու նկարագրութեան մը մէջ (տես *Փարի – Սուար*, 1936 Հոկտ. 22)։

(***) Ֆրանսացի գրող մը, վէպի մը մէջ, կը մարգարէանայ թէ Ասիան դարձեալ պիտի արշաւէ Եւրոպայի վրայ։ Մանաւանդ երբ զօրանան Չինացիները։ Այն ատեն, ո՞վ պիտի ըլլայ դատախազը, որ կրկնէ անգլիացի ծանօթ քաղաքագէտին խօսքերը՝ «եւրոպական համերգը» խանգարողներուն դէմ,— չեմ գիտեր։ Ըստ ֆրանսացի վիպասանին, աշխարհակալութեան ճամբան պիտի հետեւի, այս անգամ, ոչ թէ Հերակլէսի, այլ Մեծն Միհրդատի գծին։

ՍՐԲԱԶԱՆ ԾԱՌԵՐ

ՆՌՆԵՆԻ

●

Նռնենիին հասակը կարճ է, հազիւ թէ կարելի ըլլար ծառ կոչել զայն։ Կրնաք դիւրութեամբ նուռ քաղել, առանց վրան բարձրանալու։ Բունը առհասարակ շիտակ է, ոստերը խիտ են եւ տարածուն։ Նուռէն ախորժելի օշարակ կը շինուի։ Նռնենիին հայրենիքը եղած են Պաղեստին, Ասորիք ու Պարսկաստան։

Նռնենի կոչուած ծառը, շատ հին դարերէ ի վեր ծանօթ է մարդկութեան։ Ծիրանեգոյն, կարմիր ծաղիկներ կը բանայ, գրաւիչ բան մը ունին իր ծաղիկները, զուարթ եւ խնդուն են, կախարդական ոգեւորութեամբ մը տարածուած։ Նուռը խնձորի մը մեծութիւնը ունի։ Կեղեւը աւելի շատ մաշկի կը նմանի, ներսը, մաշկի տակ շարուած նռնահատիկները կարմրագոյն են եւ թաղանթներով իրարմէ զատուած։ Մեր ժողովուրդը այս պտուղին համար ունի սա խօսքը. — «Աստծու շարած, մարդու քակած», այսինքն՝ Աստուած հատիկ հատիկ շարած է ու մարդը զայն ուտելու համար պէտք է քակէ։

Նռան կեղեւները ողորկ են։ Հայաստանի մէջ նռան հատիկները կ'ուտեն, իսկ կեղեւները ձմրան համար կը չորցնեն, կը պահեն եւ երբ մէկը հազէ բռնուի՝ կը խաշեն ու պտղաջուրը կը խմցնեն։ Բայց աւելի շատ կը գործածուի երիզորդները թափել տալու համար։

Նռնենին եւ նուռը, այսինքն՝ ծառն ու պտուղը, քանի մը Արեւելքցի հին ժողովուրդներու մէջ դարձած են խորհուրդ, յարգանքի ու մեծարանքի արժանի, հաւանաբար պաշտուած։ Հրէական քահանայապետներու հագուստներուն վրայ նռնաձեւ զարդեր կը գտնուէին։ Նռնաձեւ զարդեր գտնուած են մեհեաններու եւ տաճարներու պատերուն վրայ իբրեւ գեղեցկութեան կամ արուեստի զրուագ, անշուշտ նաեւ իբրեւ կրօնական առեղծուածքի մը բացայայտութիւն։

Կարելի չէ ստուգապէս ըսել թէ նռնենին Հայաստանի բնիկ ծառերէ՞ն է, ինչպէս ծիրանը, խնձորը եւ խաղողը։ Նռնենին կ'աճի հայաշխարհի հովիտներու եւ կիրճերու մէջ, լեռներու արեւահայեաց կողերուն վրայ, բայց մեր բոլոր նահանգներու մէջ հաւասարապէս չի գտնուիր, ուրեմն՝ մեր երկրին մէջ, նուռը հասարակաց պտուղ մը չէ։ Թերեւս ասոր համար է որ նուռը յարգելի դարձած է մեր ժողովուրդին համար, կամ՝ անոր զուրգուրանքին արժանացած։

Երբեմն, հայկական պարերգներու մէջ կը հանդիպինք նուռի եւ նռան ծաղկի յիշատակութեան, իբրեւ բաղդատական՝ աղջկան մը դէմքի կարմիրին, երեսի փայլին, աչքերու գրաւիչ զուարթութեան, մորթի ողորկութեան եւ անբծութեան։ Հայկական պարերգ մը, ջերմիկ ու սիրավառ, յանդգներ է հայ նախապաշարուած միջավայրէն եւ ամօթխածութեան պատուարէն դուրս ցատկել եւ արտասանել սիրոյ ամէնէն բարբարոս խօսքը։

«Նըռան գինին քեզ հետ խըմեմ,
Սարխօշանամ քո ծոց պառկեմ»։

Արդեօք դարեր առաջ, կամ որեւէ ատեն մեր երկրի անդնդախոր կիրճերն ու ձորերը, գետահովիտներն ու լեռնադօտերը կրցա՞ծ են մեր ժողովուրդին համար արտադրել այնքան նուռ, որ բաւեր թէ ուտելու եւ թէ գինիի վերածուելու։ Հաւանական չէ։

Նռնենին մեր ժողովուրդին մտքին մէջ դիւթական ծառի մը համբաւն ունի, իբրեւ նուիրական ու խորհրդաւոր ծառ մը։ Անոր այս հռչակը մեզի կուգայ անկասկած դարերէ փոխանցուած կրօնական հոգեբանութենէ մը զգեցած խորհրդաւոր տարազ եւ օծուն՝ պաշտամունքի սրբազնութեամբ։

Նռնենիի ծաղիկներու քաղցր տպաւորութիւնը միացած իր պտուղին հատիկներուն ներդաշնակ շարուածքին՝ զինքը կը դասէ Հայերու կողմէ պաշտուած ծառերու կարգին։ Հաւանաբար նռնենին նուիրուած է հռչակաւոր ոգիի մը՝ իբրեւ օթեւան կամ բնակարան, կամ՝ ձօնուած է մեզի անծանօթ դիցուհիի մը։

Իբրեւ պտուղ՝ նուռը բարդ է, իբրեւ կառուցուածք՝ արուեստի հմայք ունի։ Նռնենիին եւ իր պտուղին բացառիկ հան-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (7)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

●

ՄԵՐԿ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Երեկոյեան Սվաճեանն ու Նալբանդեանը նորից հանդիպեցին։

— Այսօր տեսնուե՞լ ես օրիորդ Կիւմրուքճեանի հետ,— խորհրդաւորութեամբ հարցրեց նա։

— Այո։ Ինչպէ՞ս իմացար։

— Օրիորդ Փափազեանը յայտնեց։

Նալբանդեանը նոր գլխի ընկաւ, որ Սվաճեանն անտարբեր չէր դէպի օրիորդ Ագաւնին, գուցէ եւ աւելին։

— Խեղճը շատ յուսահատ վիճակի մէջ էր, ինձնից խորհուրդ էր հարցնում,— ասաց Միքայէլը։

— Հանելուկային աղջիկ մը … Չի ուզեր գիս իր կեանքի վստահելի նեցուկը տեսնել… ինչո՞ւ, ինչո՞ւ… Միթէ՞ գոյութիւն ունի անձ մը, որ ինձմէ աւելի կը սիրէ զայն …— Սվաճեանն ինքն էլ չզգաց, թէ ինչպէս առաջին անգամ իր սրտի գաղտնիքը բաց արեց, եւ այնպէս յանկարծ, անսպասելի։

— Իսկ ինքը գիտէ՞ այդ մասին,— հարցրեց Միքայէլը։ Սվաճեանը բացասաբար գլուխը շարժեց,— Ուրեմն ինչպէ՞ս ես մեղադրում նրան։

— Եւ չպիտի կրնամ այդ մասին բան մը իսկ թոթովել,— այդ հարցում իր անզօրութեան հետ հաշտուած ասաց Սվաճեանը։

— Գոնէ որեւէ ակնարկ անէիր։ Ես կարծում եմ՝ նրա վիճակն այնպէս ծանր է, որ քեզ նման նեցուկ ունենալը կատարեալ փրկութիւն պիտի լինի իր համար,— ասաց Նալբանդեանը։

— Սիրայիրութենէն աւելի ի՞նչ ակնարկ կրնամ ընել … Աղջկայ սիրտը սառն է ինձ հանդէպ, նեցուկ ըլլալս բնաւ պարտաւորութիւն մը չէ …

— Ուզո՞ւմ ես թարգման դառնամ քո զգացմունքներին։

— Կ'աղաչեմ, Միքայէլ, գիս սաստիկ վիրաւորած կ'ըլլաս, եթէ ակնարկ մը իսկ ընես,— կտրուկ ասաց Սվաճեանը եւ այնպէս յուզուեց, որ այլեւս մնալ չկարողացաւ։

⁂

Նալբանդեան այցելեց Պոլսի հայ համայնքի լուսաւորական եւ կրթական հիմնարկները։ Եղաւ Օրթագիւղի վերածնութեան թանգարանում, Մեսրոպեան հրատարակչականը, Գում Գափուի ընթերցասէրների միութիւնում, Միւհէնտիսեանի տպարանում, որտեղ հրատարակւում էր «Մեղուն», եղաւ նաեւ Ազգային հիւանդանոցում։ Այստեղ Նալբանդեանը հանդիպեց Բարեգործական ընկերութեան խնամակալ տիկիններին, որոնք կարուած սպիտակեղէն էին բերել հիւանդներին եւ իրենց ձեռքով էլ հագցնում էին։ Երիտասարդ բժիշկներից մէկը, որ իր արտաքինով անյոյս հիւանդներից ոչինչով չէր տարբերւում, գանգատուեց Նալբանդեանին, որ հարուստները արհամարհում են իրենց հիւանդանոցը եւ գերադասում են բուժուել ֆրանսիական եւ անգլիական հիւանդանոցներում։

Բացի Պոլսում, Զմիւռնիայում եւ Վենետիկում հրատարակուած մի քանի հայերէն գրքերից, Խաչատուր Էլմասեանի գրավաճառանոցում Նալբանդեանը գնեց Հեգելի, Ռուսոյի, Օուէնի, Վերթէրի, Ֆիխթէի նոր հրատարակութիւնները գերմաներէն ու ֆրանսերէն։ Գնեց նաեւ Շիլլերի «Վիլհելմ Տելլը» եւ Գէօթէի «Ֆաուստը»։

Նալբանդեան այցելեց նաեւ արական ու իգական հայ վարժարանները, լսեց մայրենի լեզուի դասերը, դժգոհ մնաց անկենդան դասաւանդումից։ Այդ օրը նա երկար խորհեց կեանքի փաստերով յագեցած ձեռնարկներ եւ աշխարհաբարի քերականութեան դասագիրք գրելու մասին։

Ընթերցասէրների միութեան բակում մի պատանի Նալբանդեանին դիմելով՝ ըստ երեւոյթին մեծերի դրդմամբ արտասանեց «Օջախը», որ նոր էր տպուել «Մեղու»ում։

Նալբանդեանը գրկեց պատանուն, համբուրեց նրա ճակատը եւ յուզուած ասաց.

— Նոր սերունդ, մեր յոյս ու ապաւէն…

Նա այդ խօսքերն այնքան բարձր ասաց, որ բակում հաւաքուածները լսեցին։ Հնչեց կոչի նման, ու յանկարծ պատանիների ու երիտասարդների միջով տաք հոսանք անցաւ։ Նրանցից մէկը գոչաց՝ կեցցէ՛ պարոն Նալբանդեանը … Ու նրան միացան տասնեակ զնգուն, թարմ ձայներ՝ կեցցէ՛, կեցցէ՛ …

Հայկական այդ օջախները շրջելուց յետոյ, Նալբանդեանի մէջ տպաւորուեց մարդկանց լուռ, բայց արտայայտիչ մտավախութիւնը. Սահմանադրութեան ուժով թոյլատրուած լուսաւորական այս հիմնարկները մի օր շատ հեշտութեամբ կարող էին դադարել գոյութիւն ունենալուց։ Այդ հեռանկարը շատ գործիչների դարձրել էր երկչոտ եւ ստիպում էր քծնել ու անընդհատ սիրաշահել Թիւրք իշխանութեան ամենաստոր պաշտօնեային անգամ։ Ձեւական իրաւունքների ազատութեան վրայ կախուած էր մի ահաւոր սպառնալիք։

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ԹՈՄՍԵՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐ...

•

— Իմացայ որ ձեր ընկերութիւնը ազգին գործերով կը զբաղի եղեր. իրա՞ւ է։

— Սուտ չէ. ի՞նչ ձեւով կրնայինք օգտակար ըլլալ ձեզի, պարոն :

— Լսէ՛. աղբօրս աղջիկը ամուսնացուցի ասկէ քանի մը տարի առաջ։ Տղան չիտակ էր, սկիզբները, բայց վերջերս չիտակ ճամբէն դուրս ելեր է։ Գիշերները ուշ տուն կ'երթայ, կը խմէ, կը խաղայ եւ կը հայհոյէ. գործին ալ նայած չունի ...

— Մեղք ...

— Դուք կրնա՞ք իրեն խօսք հասկցնել. մենք ալ Հայ ենք եւ տէրտէրի տղայ ...

— Կը ցաւիմ ըսելու որ մեր կազմակերպութիւնը ընտանեկան վէճերով զբաղելու ժամանակ չունի։ Դիմեցէք մեր եպիսկոպոսին ...

— Ըսել է fի դուք ազգին դրամները կ'առնէք, կ'ուտէք, բայց ազգին ցաւերով չէք հետաքրքրուիր։ Օղորմած հոգի հայրս խելացի մարդ է եղեր ... «Ազգին ընկերութիւններէն հեռու կեցիր, տղաս» կ'ըսէր ամէն առտու ... Ամօթ ձեզի ...

— Տանս վերի յարկը օտար ընտանիքի մը վարձու տուած էի։ Անցածները, իրենց լուր տալու որ ելլեն, որովհետեւ աղջիկս ամուսնացուցի եւ վերը պիտի բնակի ... Մարդը խօսք մտիկ չըներ և տունէն չելլեր։ Ձեր ընկերութիւնը բան մը չի՞ կրնար ընել ... Պարոն Սեդրակէն իմացայ որ դուք ազգի՛ գործերուն հոգ կը տանիք եղեր ...

— Կը ցաւիմ. ձեր ներկայացուցած խնդիրը ազգային հանգամանք չունի։ Շատ չատ կրնանք փաստաբանի մը հասցէն տալ ...

— Էհ, աս ինչի՞ս ազգային ընկերութիւնն է, որ աստնկ կարեւոր գործով մը չզբաղիր ... Օղորմած հոգի Կարապետ էփէնտի մը ունէինք, ժամանակին ... «Ազգային ընկերութիւններուն ականջ մի կախէք» կ'ըսէր, կը կենար։ Շատ ճիշդ է եղեր իր ըսածը։ Խելքս չի հասնիր — աս ձեր ժողված փարաները ի՞նչ կ'ընէք ...

— Հալօ, հալօ, ասիկա Ազգասէրներու Միութեան գրասենեա՞կն է ...

— Այո, Տիկին ...

— Ձեզի խնդիրք մը ունիմ ...

— Հրամեցէք ...

— Թաղխանային վրայ կարգ կը դրուի՞ ...

— Խոհարարութենէ բան չենք հասկնար, Տիկին, չատ կը ցաւինք ...

— Աս ի՞նչ տեսակ Միութիւն է որ ազգային կերակուրներու մասին տեղեկութիւն չի կրնար տալ։ Ան չէ՞, ամա, դուք ազգին փարաները կ'առնէք, ի՞նչ կ'ընէք։ Օղորմած հոգի մեծ հայրիկս կ'ըսէր — «Եղունգ ունիս, գլուխդ դուն քերէ. ազգին ընկերութիւններէն խեր մի սպասեր»։ Մարդը իրաւունք ունի եղեր : Ցը ...

— Ձեր ընկերութեան մենծը հո՞ս է ...

— Ոչ, տիկին, օղափոխութեան գացած է. խնդրա՞նք մը ունէիք :

— Այո, Եգիպտոս պիտի երթամ, ո՞ր ճամբով երթամ՝ աժան կ'ըլլայ ...

— Դժբախտաբար չենք գիտեր :

— Թէլէփօն մը ըրէք, հասկցէք ...

— Դո՞ւք ինչու չէք ըներ, Տիկին ..

— Ճանըմ աս ինչ խօսք է, դուք աս ազգին խնդիրներով չէ՞ք զբաղիր ...

— Այո, բայց ...

— Բա՞յցս որն է։ Հասկցայ, ազգին փարաները առէք, նստէք։ Մեր օղորմած հոգի վարժապետին ըսածն է — «Ազգին ընկերութիւնները մինակ իրենց պաշտօնեաներուն մասին կը մտածեն ...» Աս ըրածնիդ չի վայլեր, չիտակը ...

Աստուած համբերութիւն տայ ազգը վարողներուն ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

պամանքը անհրաժեշտ էր բարձրանալու համար պաշտուած ծառերու դիրքին :

Նանենին մեր մէջ նկատուած է երջանիկ ու մշտադալար կեանքի մը խորհրդանշանը։ Իսկ նուռը՝ արգասաբերութեան կամ բեղմնաւորութեան։ Երբ պսակուած զոյգը եկեղեցիէն հարսնետունը կը բերեն, տան դրան առջեւը հասած պահուն՝ Հարսանեկան Թափօրը կանգ կ'առնէ։ Հարսին ձեռքը կուտան լեցունկեկ եւ ծանր նուռ մը, եւ կը հրահանգեն նուռը զարնել դրան ճակտին, այնքան ուժով՝ որ նուռը ջարդ ու փշուր ըլլայ, մաշկը պատռի, նաւն հատիկները հոս ու հոն ցրցքնուին։

Հարսը կը կատարէ հրահանգը։

Բացատրութի՞ւնը։

— Օրհնեալ ըլլայ հարսի արգանդ մայրութիւնը, այնքան չատ երկունքի նստի, զաւակներ ծնի, որ համրանքը հասնի նուռի հատիկներու գումարին ...

ՍՕՍ - ՎԱՆԻ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԳՐՈՂՆԵՐԸ

(Ի՞ՆՉ ԿԸ ԳՐԵՆ ԵՒ ԻՆՉ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ)

★

Բացի այն հեղինակներէն որոնք կը գրեն ոստիկանական վէպեր, ժողովրդական գիտութեան գիրքեր, եւ փոքրերու յատուկ վէպեր, Մ. Նահանգներու մէջ հազիւ երկու հարիւր հեղինակներ կը չահին իրենց ապրուստը գրելով ինքնատիպ երկեր, կը գրէ Մալքոլմ Քաուլի նոր գիրքի մը մէջ («Պատկեր Ամերիկայի գրական վիճակի մասին») :

Տասնըվեց հազար գրագէտներէն, որոնց վեց հազարը կիներ են, իննըսուն առ հարիւրը կը չահին միայն տարեկան երեք հազար տոլար, այնքան որքան կը չահի վերելակի մը պաշտօնեան :

Ամերիկայի մէջ այսօր երկու անգամ աւելի վէպ կը հրատարակուի քան յիսուն տարի առաջ (միջին հաշուով ամսական մօտ հարիւր հատ), սակայն անոնցմէ կէսը չի կրնար ծախել հինգ հազար օրինակը, ինչ որ անհրաժեշտ է չահ մը ապահովելու համար թէ հեղինակին եւ թէ հրատարակիչին :

Մ. Թոմփսընի «Ոչ իբրեւ օտարական մը» չատ սպառում ունեցող գիրքը, 175 հազար օրինակի հասաւ եւ դարձեալ Լիլիան Հէլ Սմիթի չատ սպառում ունեցող գիրքը «Տարօրինակ պտուղ»ը տասը տարի առաջ կէս միլիոնի կը հասնէր մէկ տարուան միջոցին :

Գաղափարական կամ պարզապէս նոր եւ ինքնատիպ վէպերու համար ամերիկացի ժողովուրդին հակակրութեան արդիւնքը այն կ'ըլլայ որ հեղինակ մը երջանիկ է եթէ հազար տոլար ստանայ գիրքի մը համար որ պիտի հրատարակուի մէկ կամ երկու տարիէն : Հեղինակի իրաւունքը քսան առ հարիւրէն իջած է միջին հաշուով տասներկու առ հարիւրի :

Ժողովրդական հեղինակ մը, ինչպէս Հէմինկուէյ կամ Սթէյնպէք աւելի դրամ կը չահին Հոլիվուտի ծախելով իրենց հեղինակութեան իրաւունքը, քան գրքին սպառումէն, մէջն ըլլալով աժան գիրքերը, որոնք միլիոններ ապահովեցին հեղինակներուն :

Ապրելու համար, ամերիկացի գրագէտ մը պէտք է որ երկրորդ արհեստ մը ունենայ, այսինքն նուիրուի ձայնասփիւռին, հեռապատկերին, արտադրէ «պատմական» կոչուած վէպեր, եւայլն, բայց երբեք բանաստեղծութիւն։ Երկու Ամերիկացիներ կ'ապրին տակաւին իրենց բանաստեղծութիւններով Ռոպըրթ Ֆրոսթ եւ Օկտըն Նէշ եւ կ'աւելցնեն իրենց եկամուտը՝ գրելով «Ապարանք»ի վրայ, աշխարհիկ պարբերաթերթերու համար :

Հրատարակիչները մէջէն կ'ելլեն չնորհիւ նախ աժան հրատարակութեանց որոնք մեծ սպառում ունին, մէկ սէնթէն (3 Փր. 50) աւելի չեն բերեր օրինակ գլուխ։ Այս տարի աւելի եկամուտ պիտի ապահովեն անոնց, չհրատարակուած կամ սպառած գործերը : 1954ին 340 միլիոն գրպանի գիրք ծախուեցան, ինչ որ մրցանիշ մըն է եւ արտադրութիւնը այնպէս էր (500 միլիոն) որ հրատարակիչները ստիպուեցան այրել չծախուած գիրքերը քան թէ ողողել հրապարակը :

Հրատարակիչին համար ուրիշ արդելք մըն է նաեւ գրքի Ակումբը որ ձեռագրին վրայէն կ'առնէ 20 կամ 30 կամ 40.000 օրինակ կանխիկ։ Ամէնէն չատ ծանօթը «Պուք աֆ ռհը Մընթհ Քլըպ»ը այժմ կը վճարէ քառասուն հազար տոլար իբրեւ երաշխիք (մինչեւ հարիւր հազար տոլար վճարեց քանի մը տարի առաջ) որուն կէսը կ'երթայ հրատարակիչին եւ միւսը հեղինակին։ Ասիկա ապահով հարստութիւն մըն է, որովհետեւ «Ակումբը» չնչին բան մը կը վճարէ գիրք գլուխ եւ կը ցրուէ իր անդամներուն։ Իսկ «Ակումբները» կը նուազին իբրեւ հետեւանք «ընտրութեան» որ հաճելի չէ տարբեր ճաշակի ընթերցողներու : Միւս կողմէ փոփոխութիւն մը յառաջ եկած է ամերիկեան գրական ճաշակին մէջ։

Ի՞նչ է ուրեմն ընթերցող ժողովուրդին ճաշակը, բացի մտաւորականէն, թէեւ իր պարապ ժամերը բաժնուած են ձայնասփիւռին, հեռապատկերին, թերթերուն եւ պարբերաթերթերու միջեւ։ Ամերիկացին կ'ուզէ 1) Գտնել Աստուածը, 2) Արագօրէն նիհարնալ, նուազագոյն ճիգով, 3) Կորսուիլ պատմական գիրքերու մէջ, 4) Վերանորոգել իր կարասիները քիչ ծախսով։ Եւ մանաւանդ չանտնալ հարիւրաւոր էջերու մէջ մինչեւ գերագոյն ատրճանին հասնիլը։ Ասկէ յառաջ կուգայ «խտացումի» եւ ընտրութեան իր ճաշակը :

Հրատարակիչները որոշած են յարմարցնել արդիական ճարտարարուեստական մեթոտները գրական արտադրութեան։ Անոնք գտած են թէ ինչ տեսակ գիրք կ'ուզէ զանգուածը որոշ մէկ չրջանի մը — պատմական գիրք, ճամբորդական յիշատակներ, տուն չտկելու գիտութիւն եւն., այս բոլորը իբրեւ ժողովրդական գործ գլած անցած են բոլոր միւս տեսակի գիրքերը 1954ին, ինչպէս եւ կրօնական գիրքերը։

Երբ հրատարակիչ մը հաշուէ թէ ինչ կրնայ ծախել, կը դիմէ ոչ թէ դժբախտ գրագէտի մը, այլ մասնագէտի մը :

Տեսակ մը գրական գործավարի նոր դասակարգ մը ստեղծուած է, որ կը գրէ յանձնարարութեան վրայ, ինչպէս մասփաճառ մը որու կ'ապսպրեն հորթի խորոված մը։ Հրատարակիչը տեսակ մը նպարավաճառ է ուրեմն, որ պէտք է գիտնայ թէ ամառը թեթեւ եւ զովացուցիչ ուտելիք կ'անցնի եւայլն։ Փոխանակ ստեղծելու ժողովուրդին մէջ ճաշակ նոր գաղափարներու, սրելու ժողովուրդին մտաւորական ախորժակը, այս «պատրաստ չինուած» գրականութիւնը գոհացում կուտայ անոր։ Կան նաեւ «Տայճէսթ»ները, ուր ամէն բան նախապէս մարսուած է եւ յարմարցուած ընթերցողին մակարդակին։

Քննութիւն մը բացուեցաւ Ֆիլատելֆիոյ մէջ, հասկնալու համար թէ հեռապատկերը (թէլէվիզիօն) ինչ ազդեցութիւն ունի ժողովուրդի գրական սովորութեանց վրայ, եւ հաստատուեցաւ թէ «պատրաստ չինուածը» կը համապատասխանէ նոր ձգտումին մտաւորական ապարէզին մէջ։ Հեռապատկերը կը խթանէ ընթերցող ժողովուրդին ճաշակը եւ կարդալ կուտայ անոր :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (92)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

•

Բայց միւս կողմէն՝ խոստացել էինք ընկերներին, որ պիտի հեռանայինք։ Իսկ հակառակ մեր խոստումին եթէ չհեռանայինք եւ կռիւի բռնուէինք կամ ուրիշ դժբախտութեան պատճառ դառնայինք, ընկերների առջեւ սեւերես պիտի լինէինք եւ իբր անպարտաճանաչ պիտի դատապարտուէինք :

« Ուստի Անդրանիկ Մարտոյին էլ ճանապարհի դրաւ։ Միայն պատուիրեց, որ գտնեն Մանիկի Պօղոյին եւ Սպեղանայ Մակարին եւ յայտնեն, որ աւելի վերերը քաշուին Մանիկի լեռից եւ գնան դէպի Կանկու - Կէօլ, Ծովասարի մօտ :

« Մարտոն էլ մեկնեցաւ։ Մենք քալեցինք դէպի դաշտեր, որպէս թէ էր մեկնէինք դէպի Ալվառինջի սարը։ Բայց կէս ճանապարհին չեղուեցանք, Ծծմակայ Քիթի մօտէն անցանք եւ այդ օրն իսկ հասանք Արքավանք։ Բոլորս 72 տղաներ էինք։ Հիւր եղանք այդ գիւղի կարիճ եւ անձնուէր գիւղացիներին։ Գիւղի տանուտէրն էր Ուէս Բենօն :

« Երբ գիւղէն ներս մտանք, տասնեակների բաժնեցինք խումբը։ Ընդամէնը՝ 7 տասնեակ։ Ամէն մի տասնեակ՝ ընկերացած իր տասնապետին՝ գնաց որոշուած տեղը։ Պատուիրեցինք, որ ոչ ելից ըմպելիներից հեռու մնան եւ իրենց մտած տուներից ներս կամ դուրս չերթան, միմիայն վտանգի րոպէին պատրաստ դուրս թռնեն եւ գիւղի տանիքների վրայ դիրք բռնեն, որովհետեւ գիւղը տափարակ դաշտի մէջ էր, եւ միայն գիւղն էր որ յարմարութիւն ունէր կռիւի համար :

« Ես եւ Անդրանիկը մի տասնեակով մնացինք Ուէս Բենոյի տունը։ Գիւղացիները՝ իրենք պահապանութիւն արին, եւ Ուէս Բենօն անձամբ հսկեց, որ պահապանները իրենց պաշտօնների մէջ չթերանային :

« Այդ ըմբոստ եւ չարքաշ ժողովուրդի զաւակներին կարելի էր վստահիլ ոչ թէ մի կեանք, այլ հազար կեանքեր :

« Այդ օրը մինչեւ կէս օր՝ առանց զարթնելու՝ քնացանք։ Այս գիւղի մասին մեր ստացած տեղեկութիւնները խիստ նպաստաւոր էին :

«Գիւղի մէջ լսած էին Կուրավի գիւղի գլխին եկած աղէտի մասին։ Գիտէին Շէյխ Եուսուֆ գիւղի կանանց բռնաբարումների մանրամասնութիւնները : Գիտէին թէ՝ ինչպէս Թուրքերը այրած էին Ավրանը եւ Ջխաուն։ Սակայն, գիւղի ժողովուրդը, հակառակ իր ստացած սոսկալի տեղեկութիւններին, տոկունջ չյայտնեց, արհամարհեց Թուրք կառավարութեան ծրագրած եւ գործադրած բոլոր զազանային արարքները եւ հիւրընկալեց մեզ իր նահապետական օճախների մէջ։

«Տարիներ չարունակ, ասում էր Ուէս Բենօն, տանջուել ենք այդ անօրէնների ձեռքից եւ բեզարել ենք կեանքից։ Թող մահը չուտ գայ, մեզ տանի, որ չտեսնենք այն զուլումը։ Օտարների վրայ յոյս դնելը յիմարութիւն է։ Եթէ մի բան անենք, այդ էլ մեր ուժին ապաւինելով էր։ Ես միայն աստուծոյ կը հաւատամ։ Ահա Սասունը մեզ օրինակ։ Այժմ մենք ունինք մեր փոքր ուժը։ Ունինք մեզ հետ ձեր ուժը։ Մեր գիւղն էլ, մեր տուներն էլ մատաղ լինին ձեզի։ Պառկեցէք հանգիստ եւ, եթէ մի բան պատահի, բոլորս միասին կը կռուենք, ու անկից յետոյ ողջ մնացողին՝ բարի ճանապարհ :

«Այդ օրն էլ խաղաղ անցաւ։ Մինչեւ արեւմուտք որեւէ նոր բան չպատահեց :

«Հրահանգ տուեց տղայոց, որ «պատրաստ» լինեն, մէկ ժամէն մեկնելու գիւղից։ Խումբի տասնեակները այդ պատրաստութեանց մէջ էին, երբ երկու սուրհանդակներ եկան եւ ասին. «Բերդակցիներից մեզ իմացուցին, որ դուք մեր լեռան մօտերը կը գտնուիք։ Խնդրեցին որ ձեզի մի կերպով տեղեկացնենք Քէօսէ Պինպաշիի զինուորների մասին։ Նա բանակ է դրել Աոզաց մօտը։ Ձիաւոր խուզարկուներ ղրկուել են զանազան ուղղութեամբ։ Բերդակցիները մեզ ասում էին, որ եթէ ֆետայիները ձեր կողմերն են, աչք նրանց, որ թող քաշուեն մի ուրիշ վայր, ի դերեւ հանելու համար Քէօսէ Պինպաշիի ջանքերը» :

«Այդ լուրը հաստատուեցաւ նաեւ մեր ունեցած «գիտողներ»ի եւ Թուրքերի մէջ ունեցած մեր լրտեսների միջոցով։ Այլեւս մեզ կը մնար այդ չրջանից էլ հեռանալ չուտով՝ չպաշարուելու համար :

«Վտանգը ամէն րոպէ մեր ետեւէն կը վազէր։ Մինչեւ որ այդ չարժումների չրջանակէն դուրս չգայինք, պիտի չկարողանայինք ազատիլ։ Մեր ձեռք առած միջոցները բաւարար չէին պատժելու թշնամին :

«Զինուորական խորհուրդը այդ լուրերի վրայ որոշեց՝ ինչ գնով էլ լինի այս չրջանէնմէջ խոյս տալ ընդհարումից, որպէսզի հայ գիւղերի յաւելուածական աւերումների պատրուակ չստեղծուի :

«Արդէն յայտնի էր, որ երկար կռուելու հնարաւորութիւն չունէինք. ռազմամթերքի սակաւութեան պատճառով :

«Խորհեցանք մի ցերեկ էլ հիւր լինել Շանթ քահանային, եւ հետեւեալ գիշերը անցնել Մուշաղչէն գիւղը՝ Գասպար էֆէնտիի մօտ :

«Զինուորական մարմնի մի քանի անդամները կը պնդէին, որ այդ գիշեր իսկ անպայման կարենք անցնինք Ջխուրը եւ հասնինք Նեմրութի սարերը :

(Շար.) ԱՆԴՐԻՀ

Մառնչալ Զանկ Քայ Շէք ըսեր է թէ Մացու եւ Քուէմոյ կղզիները պարպուած ատեն, կարմիրները մէկ միլիոն զինուոր տրամադրելի պիտի ունենան։ Անգլիա կը փորձէ միջին ճամբայ մը գտնել, որպէս զի յարձակում չկատարուի Ֆորմոզայի վրայ, բարդացնելով կացութիւնը։

ՀԻՒԼԷԱԳԷՏ Փոնթեքորվօ, որ Իտալացի է բայց անգլիական հպատակ եղած էր, լրագրական ասուլիս մը սարքած է Մոսկուայի մէջ, ուր կը գտնուի 1950էն ի վեր։ Այս առթիւ ըսեր է թէ խորհրդային հպատակ է այժմ։ «Պատերազմի պարագային պատրաստ եմ ամբողջ ուժովս ծառայելու բոլոր խորհրդային ժողովուրդներուն, բոլոր տրամադրելի միջոցներով. բայց կը յիշեցնեմ թէ խորհրդային ժողովուրդը ամբողջութեամբ կը պայքարի խաղաղութեան համար, պահանջելով արգիլել հիւլէական զէնքերը։ Բացէ ի բաց կ'ըսեմ թէ իմ անձնական փորձերս շատ վար կը մնան խորհրդային գիտուններու փորձերէն, թէեւ պատերազմէն անմիջապէս ետք Խ. Միութիւնը կարգ մը յապաղումներ ունէր հիւլէական ասպարէզին մէջ. բայց իրողութիւն է որ հիւլէական ուժի առաջին կեդրոնը հաստատուած է Խ. Միութեան մէջ, խաղաղասիրական նպատակներով։ Խորհրդային բնագիտութիւնը առաջին տեղը կը բռնէ աշխարհի մէջ»։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», խստօրէն կը քննադատէ Զըրչիլի վերջին ճառը հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու գործածութեան մասին, եղեռնական կոչելով զայն։ Եւ կը հերքէ այն պնդումը թէ Խ. Միութիւնը ետ մնացած է այս ասպարէզին մէջ։

ԼԻՈՆԻ քաղաքապետը, Էտ. Էռիօ, որ 82 տարեկան է եւ 1905էն ի վեր կը վարէր այդ պաշտօնը, հրաժարեցաւ տեղական վէճերու հետեւանքով։ Էռիօ երեք անգամ վարչապետ եղած է Գ. Հանրապետութեան օրով, իսկ 11 տարի Նախագահ Ազգ. Ժողովին, պատերազմէն առաջ թէ վերջը։ Հակառակ ըլլալով Ֆրանսայի անձնատրութեան, արգելափակուեցաւ Վիշիի կառավարութեան կողմէ։ Յետոյ Գերմանացիները Փոցտամ փոխադրեցին զինքը, մինչեւ զինադադար։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ համար 500 միլիոն Ֆրանքի ուտելիք պիտի ղրկուի, եւ տարական 300 միլիոն Ֆրանք պիտի տրամադրուի, գործազրկութեան դէմ։

ԿՐՈՒՓ ՄԱՆՈՒՇԵԱՆ ՓՈՂՈՑԻ անուանակոչութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ այսօր, կիրակի, առտուան ժամը 10·30ին։ Խօսք պիտի առնեն քաղաքապետ Պ. Պերնառ Լաֆէ, նախկին նախարար Ժիւսթէն Կոտառ, կուսակցութեանց ներկայացուցիչները եւ ուրիշներ։ Իջնել Մեթրօ Սէն Ֆարժօ։

ՍԹԱԼԻՆԻ մահուան տարեդարձը աննշմար անցաւ Մոսկուայի մէջ, ինչպէս կը հաղորդեն թերթերը։

ՍԱՐԻ ՄԱՍԻՆ զեկոյց մը հրատարակեց Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը, դիտել տալով թէ ծրագրուած եւրոպականացումը պէտք է գործադրուի կարելի եղածին չափ շուտ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՏԷՍԻՆ, Ցանձնանուամբ.— Մարտ 5ի թատերական ազդը ստացանք ուրբաթ կէսօրին, երբ թերթը լոյս տեսած էր արդէն։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ Մայրերու փառատօնը Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, Մայիս 22ին, կիրակի ժամը 14·30ին։

× Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Աչհարոնեան խումբի պարանցիկ երեկոյթը Կիրակի 20 Մարտ։

***

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ Մուրատ Ռուսումնասիրացի տարեկան հանդէսին, Ապրիլ 3ին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պաննէօ Քաչանի Նոր Սերունդի կողմէ, կիրակի, 13 Մարտ ժամը 16էն մինչեւ 24, Օթէլ տէ էնժէնիէօր տը լ'էֆօլ Սանթրալի սրահներուն մէջ, 8 ռիւ ժան Կուժօն Փարիզ (8)։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Հայկական եւ կովկասեան պարեր մասնակցութեամբ Պաննէօ Քաչանի Նոր Սերունդի պարախումբին։

Արեւելեան սրահ ուր պիտի նուագէ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ)։

Յայտնի նուագախումբ ԺԱՔ ՄԱՏԻԼԵԱՆի։

Vainqueur de la Coupe de Variétés 1954 et de la Radio Luxembourg.

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Մուտք 300 Ֆրանք։

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 19էն 21։

ԼԸՔուուրպ 47 – 45։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ (Քաֆէ Ռէժան)։

Դասախօս՝ Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ
Նիւթը՝ Ամերիկահայութիւնը։
Մուտքը ազատ է։

ՀԱՆԴԷՍ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպութեամբ Ավինեոնի Մուրատ խումբին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի։

Կը նախագահէ Ա. ՊԵՏԻԿԵԱՆ
Կը խօսի Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Այս Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 28, Մօրիէ, Ռըկպի պարի սրահին մէջ։

Գեղարուեստական բաժին, արտասանութիւն, երգ, հայկական տարազներով պարեր։ Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն Մարսէյլէն հրաւիրուած դերակատարները։ Մուտքը ազատ է

ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՖՖԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղը կը տեղեկացնէ թէ՝

12 ՄԱՐՏԻ

Աննախընթաց պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ՝

VAMPING, Les CATALANS

շքեղ սրահին մէջ։

Նոյն օրը տոմսակ պիտի չծախուի եւ բոլոր սեղաններ թուագրուած պիտի ըլլան։ Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները։ Դիմել Միութեան բոլոր անդամներուն

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԾԱՊՏԵԱԼ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, Մարտ 17ին, ժամը 15էն 20, Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ ժան Կուժօն։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՄԱՐՏ 27ԻՆ

Կը ներկայացուի Յ. Պարոնեանի
ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ
Ծանօթ դերասաններու կողմէ։
Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ Չորեքշաբթի երեկոյ Քատէ սրճարանի վերնայարկը։ Կը կատարուին մտքերու փոխանակութիւն Վ. Մելիքեանի կողմէ, Փետր. 18 մասին տրուած պարզաբանութեան եւ Ստեփան Քոչարեանի դասախօսութիւնը նոյն դէպքի մասին։

Մուտքը ազատ է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Զատիկի կիրակին Ապրիլ 10ին Վամփինկի մէջ։

Կախարդական մթնոլորտի մէջ։

Հաճելի անակնկալներ եւ առաջնակարգ նուագախումբ՝

ՓՈԼ ՄՈՐԻՍ

Պիտի զուարճանաք միաժամանակ օգտակար ըլլալով։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԷՆ ԱՄԷՆԷՆ ԳԵՂԵՑԻԿԸ

կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր։

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան։

ՕԹԷԼ ԺՕՐԺ Ե.ի գեղեցիկ սրահներունմէջ։

Նախագահութեամբ Մ. ՀԱՆՐԻ ԺՈՒՒԻ
(Նախագահ Սէնի նահանգային խորհուրդի)
եւ Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ։
(Ատենապետ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովի)։

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր, առաջնակարգ նուագախումբ։

Ուշադրութիւն.— Յանձնարարելի է նախապէս վերապահել սեղանները, հեռաձայնելով Պ. Օգսէն Հայրութեանի, Փրօ.82–38 ե կամ Բարեգործականի դրասենեակը, Թրօ. 03–18։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի։
Մէզօն տը լա Շիմի

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Փարիզի Հայ Աւետարանական Եկեղեցին ձեզ կը հրաւիրէ իր աւետարանական ժողովներուն որ տեղի պիտի ունենան յառաջիկայ կիրակի, երկուշաբթի եւ եւրեքշաբթի ժամը 20·30ին, 58 ռիւ Մատամի սրահին մէջ։ Պիտի խօսին վերապատուելիներ՝ ՋԵՓԻԼԵԱՆ եւ ՀԻԼՎԱՃԵԱՆ։

Մեթրօ՝ Նօթր Տամ տէ Շան։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի ժամը 11ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Տօքթ. Պօղոս Քոլոլեանի ողբացեալ տիկնոջ ՏԻԿԻՆ ՔՈԼՈԼԵԱՆԻ յիշատակին, մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Գրիգոր Աղամեան, Տէր եւ Տիկին Հր. Սամուէլեան, Տէր եւ Տիկին Միհրան Կարապետեան 10·000ական Ֆրանք, Ոմն 5000, Մեսրոպ Հաճիճանեան, Մկրտիչ Գազանճեան, Վրոյր Զիթունի 3000ական, Համբարձում Թօփալեան 1500, Յարութիւն Փափազեան, Մեսրոպ Տէր Գրիգորեան, Բարսեղ Տամլամեան հազարական, Տէր եւ Տիկին Արամ Պասմաճեան 2000։ Գումար 50·000, նախորդ գումար 65·000։ Ընդհ. գումար 115·500։ (Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԷՍԻՆ.— Այրի Տիկին Հոփսիմէ Փանոսեան, Տէր եւ Տիկին Փանոս Փանոսեան, Պ. Պ. Խաչիկ եւ Յարութիւն Փանոսեան՝ իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ ծաղկեպսակներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր Թորոս Փանոսեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ։

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, փոխան ծաղկեպսակի, Ստեփան Խաչիկեանի մահուան առիթով, հետեւեալ նուէրները,— Պ. Յ. Էթմէքճեան (Մարսէյլէն) 1500 Ֆրանք, ոմն (Մարսէյլէն) հազար Ֆրանք, իրենց ննջեցեալներու յիշատակին, Տէր եւ Տիկին Գրիգորեան, Մարսէյլ Փիւժէթէն հազար Ֆրանք։

×

Պ. Գարեգին Մեսրոպեան, ի յիշատակ իր ծնողաց, եղբօր՝ Վաղարշակ Մեսրոպեանի եւ քրոջ Վ. Ճիփանեանի՝ հինգ հազար Ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Անիէնի մասնաճիւղին, Կապոյտ Խաչի կազդուրման կայանին նորոգման համար։

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն այս կիրակի, ժամը 3·30ին։

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը այս կիրակի ժամը 3ին։

ԹԱԹՈՒԼ խումբը երկուշաբթի ժամը 21ին

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը երեքշբ. ժամը 21ին։

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ (Շար.)

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ի նպաստ Սէն թ'Իլէռի սանաթօռիոմին

Մարտ 13ին, կիրակի ժամը 14·30ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ։

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

JEAN SARRAILHի
(Recteur de l'Académie de Paris)

եւ նախագահութեամբ ՏԻԿԻՆ ՍԱՌԱՅԻ

Մասնակցութեամբ հայկական, ամերիկեան, յունական, հունգարական, հնդկական, իտալական, ճափոնական, լեթոնական, լիթուանական, մեքսիքեան, լեհական, վիէթնամի եւ սենեկալի խումբերուն։

Մուտք՝ 300, 200, 150 եւ 100 Ֆրանք։
Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ։

Գրական էջեր.— Հայկ. Կեանք, Արուեստի աշխարհ, Հայաստան, կէս-բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն.։

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1300։ Դիմել՝ «Յառաջ»ի գրատուն Հրանտ Սամուէլի։ ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆի՝

3, Bd. Théodore Turner, Marseille

Imp. Araxes - 46, Rue Richer Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՄԱՐՏ * MARDI 8 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7616 31e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3027

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՌՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԵՏՔՆ ԱԼ

•

Պոլսոյ թերթերէն քաղելով, այսօր հրատարակած ենք «Եօթանասուն տարեկան Թուրք սպայի մը յիշատակները» :

Այս վկայութեամբ, անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ՝ քառասուն տարի ետքն ալ, չզղջացող Թուրք մտաւորական մը որ զզուում յայտնէր : Կամ լման պատմէր ամէն բան :

Մինչ հարեւանցի կ'անցնին : Կողմնակի դրուագներ կ'արձանագրեն : Կը սուտեն ու կը խեղաթիւրեն : Եւ ամբողջ պատմութիւնը վեր ի վայր կը շրջեն :

Ահաւասիկ այս ծերունին ալ կ'ուզէ այն տպաւորութիւնը ձգել թէ ոճիր – արկածէ մը տարբերութիւն չունի եղածը :

Աւելի քան մէկ միլիոն ժողովուրդ քանի մը օրուան մէջ «այլուր փոխադրելու» ձեռնարկելով անխնայ խոշտանգած, խեղդած, խողխողած են :

Հարիւր հազարներ բնաջնջած են դաշոյնով, հրացանով, թնդանօթով, բիրով, բահով, կացինով :

Երկու – երկու, չորս – չորս իրարու կապելով եւ հրացանի բռնելով :

Մզկիթներու, եկեղեցիներու, ախոռներու մէջ թխելով եւ հրկիզելով :

Հազարաւորներ ողջ ողջ թաղած կամ գետը նետած են :

Բանակին զինուորներն անգամ խմբովին գնդակահարած, կամ ոչնչացուցած են աննկարագրելի բարբարոսութեամբ :

Ոչ մէկ խտրութիւն դասակարգի, դաւանանքի, սեռի եւ տարիքի :

Հազարաւոր կիներ, աղջիկներ, նոյնիսկ մանուկներ չարաչար ըլկած, դիակներու վեռած են լեռնէ լեռ քշելով մինչեւ 60 օրուան ճամբայ : Անօթի ծարաւ :

Անապատէ անապատ քշուելով Տէր Զօրի մէջ ծուարած բազմութիւնն ալ փոչնչացուցած են վերջին պահուն, 1916ի գարնան :

Անհաշուելի անհատական եւ հանրային հարստութիւններ յափշտակած, դպրոցներ, եկեղեցիներ, յիշատակարաններ քանդած, փոշիացուցած են, ոչնչացնելու համար ամէն հայկական հետք :

Ցեղասպանութեան ո՞ր մէկ տեսակը պակաս մնաց : Ո՞ր մէկէն ետ մնաց Չարդարար պետութիւնը, զինելով եւ առաջնորդելով սանձակոտոր խուժանը :

Թոպամահ : Սրամահ : Հրամահ : Ջրամահ : Սովամահ :

Եւ ահաւասիկ եօթանասուն տարեկան Թուրք սպան կը գրէ, ամենայն լրբութեամբ.

— « Անկազմակերպ այս գաղթի ընթացքին հայ գաղթականներու միջեւ յոգնութենէ եւ հիւանդութենէ մեռնողներ եղած են : Բայց այն առեւտրան հաշիւներուն համաձայն, թուրք բնակչութեան զուլումէ տուած կորուստը Հայերէն շատ աւելի է » :

Կրնայ ըլլալ որ Թուրքերը շատ աւելի կորուստներ կրած ըլլան բուն խկ պատերազմին պատճառով,— պարտութեան, խուճապահար նահանջի, անօթութեան, համաճարակներու հետեւանքով :

Բայց, կարելի՞ է բաղդատել այս տարերային զուլումը՝ յատկապէս ծրագրուած, գիտական ճշգութեամբ մշակուած եւ գաղանային կատաղութեամբ գործադրուած Սպանդին, ամբողջ ժողովուրդի մը բնաջնջումին հետ :

Թուրք սպան կը խօսի «Վանայ լիճին ջուրերուն վրայ ծփացող Թուրք դիակներու» մասին :

Այս առթիւ, կը յիշէ «Հայոց համբաւաւոր Պարաթով զօրաբաժինը» :

Կեղծիք մըն ալ այս, ըսելու համար թէ Հայերը հազարաւոր Թուրքեր ջարդած են : (Պարաթով ռուս զօրավար մըն է որ մեռաւ Եւրոպայի մէջ) :

Դեռ ուրիշ ցնդաբանութիւններ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ԻՍՐԱՅԷԼԸ

*

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ԵՒ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐ

Վերջին լուրերու համաձայն, յարաբերութեանց լարումը կը շարունակուի Միջին Արեւելքի մէջ, իբրեւ հետեւանք անցեալ երկուշաբթի օրուան արիւնալի ընդհարման :

Ինչպէս գրած էինք, Ապահովութեան Խորհուրդը յետաձգեց իր նիստը, սպասելով Պաղեստինի զինադադարի յանձնախումբին զեկուցման : Մինչ այս մինչ այն, նոր դէպքեր ծագեցան եւ Ազգաժողովին ներկայացուցիչներուն կիները եւ զաւակները Կազայի շրջանէն փոխադրուեցան Երուսաղէմ : Կազայի զինուորական կառավարիչը կը հաստատէ թէ Իսրայէլացիները նորէն կրակ բացին եգիպտական դիրքին վրայ, առանց մարդկային կորուստ պատճառելու : Ամմանի արաբական գունդն ալ կը ծանուցանէ թէ քսան Իսրայէլացի զինուորներ Յորդանան մտնելով առեւանգեցին վեց Պետուիններ եւ հինգը սպաննեցին : Նոյն աղբիւրին համաձայն յորդանանեան պահակախումբ մըն ալ յարձակում կրած է գնդացիրով եւ հրասանդով : Կազայի շրջանին մէջ երկու եգիպտացի սպաներ բարձրախօսով աղաղակեցին արաբ տարագիրներուն թէ որեւէ բռնութիւն պիտի պատժուի զինուորութեամբ : Այդ շրջանին մէջ տեղաւորուած 200 – 250.000 արաբ տարագիրները խորապէս գրգռուած են անցեալ Բշ. օրուան դէպքէն :

Եւրոպացիներուն հրամայուած է դուրս չելլել առանց զինուորական հետեւորդներու : Զինադադարի յանձնախումբը հրամայած է եգիպտական եւ իսրայէլեան ուժերուն չխախտել սահմանագիծը : Իսրայէլեան բանակին բանբերը կը ծանուցանէ թէ Իսրայէլացի մը վիրաւորուած է սուրիական դիրքէ մը կատարուած հրացանաձգութենէն : Իսկ Սուրիոյ կառավարութիւնը բողոքագիր մը ուղղած է զինադադարի յանձնախումբին, գանգատելով թէ իսրայէլեան ուժեր խախտած են զինադադարի պայմանագրին տրամադրութիւնները : Բողոքագիրը կ'ըսէ թէ երկու հարիւր իսրայէլեան զինուորներ յանկարծ առաջինեալ շրջանը մտնելով կրակ բացած են սուրիական դիրքի մը վրայ, երեսուն վայրկեան տեւողութեամբ :

× Զինադադարի յանձնախումբը Մարտ 6ին արտակարգ նիստ գումարեց չէզոք վայր մը, փայտաշէն խրճիթի մը մէջ որ նախապէս եգիպտական պահականոց մըն էր : Կը նախագահէր Ֆրանսացի անդամը, զօր. Ժիւքոմաճճի : Ներկայ էին երեք եգիպտացի եւ երեք իսրայէլացի սպաներ : Ժողովին առաջին երեքուկէս ժամը անցաւ օրինական ձեւակերպութեանց քննութեամբ : Յանձնախումբը պաշտպանեց եգիպտական բանաձեւ մը որ կը մեղադրէ Իսրայէլը թէ զինեալ յարձակում գործած է Կազայի եգիպտական դիրքին վրայ եւ թակարդը ձգած է եգիպտական բեռնակառք մը որ օգնական ուժ կը փոխադրէր : Իսրայէլի ներկայացուցիչներն ալ բանաձեւ մը յանձնած էին, գանգատելով թէ եգիպտական պահակախումբը նոյն գիշերը յարձակում գործած է եգիպտական հողին վրայ : Յանձնախումբը չքուէարկեց այս բանաձեւը :

× Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Իսրայէլացիները իրենց բռնած վեց Պետուիններէն հինգը սպաննելով, վեցերորդը ազատ արձակած են հետեւեալ յանձնարարութեամբ, — «Գնա ըսէ ձեր կառավարութեան եւ ցեղախումբի՛ թէ հինգը սպաննեցինք երկու իսրայէլացի

ՀԱԿԱՄԱՐՏ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

*

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ, ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԱՐԱԲԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ դիւանագիտական յարաճուն գործունէութիւն մը կը տիրէ Միջին Արեւելքի մէջ : Պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, Եգիպտոս, Արաբիա եւ Սուրիա համաձայնութիւն մը կնքած են որուն տրամադրութեամբ իւրաքանչիւրը յանձն կ'առնէ.

1.— Չյարիլ Թուրքեւիրաքեան դաշինքին, ոչ ալ ուրիշ միջազգային զինակցութեանց, առանց միւս երկուքին հաւանութեան :

2. Միացեալ հրամանատարութեան տակ դնել իր զինեալ ուժերը :

3. Արաբական դրամատուն մը հաստատել, դիւրացնելու համար առեւտրական փոխանակութիւնները եւ դրամական գործառնութիւնները արաբական աշխարհին մէջ :

Համաձայնութեան բնագիրը միւս արաբական երկիրներուն պիտի յանձնուի խորհրդածութեան մը մէջ որ պիտի գումարուի այս ամսուան ընթացքին : Իւրաքանչիւր երկիր ազատ պիտի ըլլայ անոր յարելու.

Եգիպտոսի ազգ. առաջնորդութեան նախարարը, Սալահ Սալեմ պիտի շարունակէ իր բանակցութիւնները Լիբանանի վարիչներուն հետ, ինչպէս ըրաւ Սուրիոյ, Յորդանանի եւ Արաբիոյ մէջ, որպէսզի բոլորն ալ յարին համարաբական ապահովութեան դաշինքին :

Սէուտ Արաբիոյ Թագաւորը յայտարարեց.

— «Մենք հասարակաց նպատակներ եւ հասարակաց շահեր ունինք : Միացեալ ճակատ կազմելով պիտի կրնանք հարթել բոլոր խոչընդոտները : Միութիւնը ուժ է : Ցորչափ միացեալ մնան արաբ ազգերը, բոլոր Արաբներուն վերաբերեալ գլխաւոր խնդիրը՝ Պաղեստինի հարցը պիտի լուծուի եւ տարագիրները պիտի կրնան իրենց հայրենիքը վերադառնալ » :

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահը, Ճէլալ Պայար Պաղտատ հասաւ եւ պիտի մնայ հինգ օր : Թուրքիոյ վարչապետը, Ատնան Մէնտերէս, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ Անատոլուի գործակալութեան.

— « Եգիպտոս ապօրէն գործ մը կը կատարէ, համաձայնութիւն մը կնքելով Սուրիոյ հետ, վիժեցնելու համար Թուրքեւիրաքեան դաշինքը : Եգիպտոսի վարիչները այնքան ճնշում բանեցուցած են Սուրիացիներուն վրայ որ անոնք հարկադրուած են գլուխ ծռել : Եթէ այդ համաձայնութիւնը ընդարձակուի, դժուար պիտի ըլլայ մտահոգութեան չմատնուիլ, վասնզի Թուրքիա մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ որպէսզի եղբայրական յարաբերութիւններ հաստատուին Սուրիոյ հետ» :

× Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Իտըն, որ քննական պտոյտ մը կը կատարէր հեռաւոր եւ մօտաւոր Արեւելքի մէջ, Լոնտոն վերադարձաւ երէկ : Նախարարը այցելած է Նոր Տելհի (Հնդկաստան), Սիամ, Գահիրէ, Պաղտատ եւ Պէյրութ : Այդ առթիւ իր համակրանքը յայտնած էր Թուրքեւիրաքեան դաշինքին համար, ինչ որ մեծ զարմանք չպատճառեց : Իրազեկներու կարծիքով, Մեծն Բրիտանիոյ դիւանագիտութիւնը կը ձգտի Միջին Արեւելքի զինակցութիւնները կեդրոնացնել Թուրքիա – Փաքիստան առանցքին վրայ :

երիտասարդներու համար» :

× Նիւ Եորքէն հասած լուրերու համաձայն, Ապահովութեան Խորհուրդին անդամները համոզուած են Իսրայէլի թէ ծանր դատապարտութիւն մը պիտի կրէ, եթէ չկարենայ արդարացնել իր դիրքը Կազայի դէպքին մէջ :

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ՄԷԿ ՏԱՐՈՒԱՆ ՃԱՇԱԳԻՆ

Միտք չունէինք նոր ցանկ մը բանալու, մանաւանդ որ հանգանակութիւնները իրար կը հրմշտկեն, այս միջոցին :

Պարտք սեպեցինք արձանագրել սրտաճմլիկ իրողութիւն մը : Եւ ահա գումարները կը հոսին ինքնաբերաբար :

Քանի որ սկսանք, պարտաւոր ենք տրամաբանական ելքի մը յանգիլ :

Նախապէս կ'ուզէինք գոնէ վեց ամիս ապահովել Աթէնքի Ջաւարեան վարժարանին 35 աշակերտներուն ճաշը,— հարիւր հազար ֆրանք, (օրական 16 ֆրանք իւրաքանչիւրին համար) :

Մեր նախատեսածէն աւելին եկաւ չորսհինգ օրուան մէջ :

Շնորհակալութիւն յայտնելով բոլորին, որոշեցինք ցանկը փակել 200.000 ֆրանքով : Այսպէս «Յառաջ»ի ընթերցողները ապահոված կ'ըլլան 35 թշուառ դպրոցականներու *տարեկան* ճաշագինը, մէկ տարուան համար :

ՃԱՇԱԳԻՆ ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՋԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Մուշեղ Ճիլէրեան, (Մոնթէ Քարլօ)	25.000
Ընկ. Տէր Աբրահամեան	10.000
Ղ. Ղազարեան (Լիոն)	2.000
Փոքրիկն Ժիրայր Պալանճեան	1.000
Արմենակ Յակոբեան	2.000
Այրի Տիկին Լուսին Անդրէասեան	2.000
Գումար	42.000
Մարտ 6ի գումարը	64.900
Ընդհ. գումար՝	106.900

«ԿՐՈՒՓ ՄԱՆՈՒՇԵԱՆ» ՓՈՂՈՑ

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ «Կրուփ Մանուշեան» փողոցին անուանակոչութեան արարողութիւնը, Փարիզի 20րդ թաղամասին մէջ : Ներկայ էին բազմաթիւ ականաւոր անձնաւորութիւններ, կուսակցութեանց անդամներ, լեհական, ռումանական, հունգարական եւ իտալական գեսպանատուններու ներկայացուցիչները, Ազատագրութեան կոմիտէի անդամներ եւն :

Բացման ճառը խօսեցաւ Փարիզի քաղաքապետը, Պ. Պերնառ Լաֆէ, որ միեւնոյն ատեն առողջապահական նախարարն է : Բանախօսը ջերմապէս ներբողեց 23 հերոսները որոնք մարտնչեցան մինչեւ մահ, միասնաբար ատելով թշնամին եւ սիրելով Ֆրանսան : Յետոյ խօսք առաւ Պ. Ժիւ. – թէն Կոտառ, նախկին նախարար որ այժմ նախագահն է տարագիրներու պաշտպանութեան Ֆրանսական կոմիտէին : «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ բանախօսը իր սրտաշարժ ճառին մէջ յիշեց որ Մանուշեան խումբին անդամներէն երկուքը, Կոստանդինեան եւ Մավրեան այժմ հսկողութեան տակ են Քլերմոն Ֆեռանի մէջ : «Արդարութիւնը հատուցինք մեռեալներուն. այժմ պէտք է հատուցանենք նաեւ ողջերուն» : Յետոյ խօսեցաւ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ներկայացուցիչը, յիշելով 23 զոհերուն քաջագործութիւնները եւ Միսաք Մանուշեանի վերջին խօսքերը.— « Մահուան ժամուն, կը յայտարարեմ թէ որեւէ ատելութիւն չունիմ գերման ժողովուրդին հանդէպ» : Բանախօսը մաղթեց որ ժողովուրդները ապրին խաղաղութեամբ եւ եղբայրութեամբ : «Ինչպէս Մանուշեան եւ իր 22 ընկերները, մենք ատելութիւն չունինք գերման ժողովուրդին դէմ որ պէտք չէ շփոթել նացի եւ հիթլերական վարիչնե –

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՆ ՈՒ ՎԱՍՏԱԿԸ

(Զ. եւ վերջին մաս)

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ.— «Ամբողջ 25 տարի «Համազգային»ը ծանր պայմաններու մէջ աշխատեցաւ իր գաղափարները տարածելու եւ կեանքի կոչելու։ Հիմնեց Հայեցի կրթութեան օճախ մը՝ Ճեմարանը, կազմակերպեց մասնաճիւղեր զանազան գաղութներու մէջ, որոնք ունեցան մշակութային բեղուն գործունէութիւն, հրատարակեց դասագրքեր, գրական երկեր, մանկական–պատանեկան մատենաշար, հանրութիւնը դաստիարակեց պարբերական դասախօսութիւններով, վարկ տուաւ թատերական շարժումին, քաջալերեց հայ արուեստը եւ արուեստագէտները եւ ամէն ճիգ ի գործ դրաւ որպէսզի վառ պահէ արժէքներու գիտակցութիւնը հայ հոգիներու մէջ։ Հաստեց ճեմարանական սերունդ մը, որու մէջ աչքառու տեղ կը գրաւեն գրագէտ–բանաստեղծները, լրագրողները եւ կրթական մշակները»։

Ն. Փալանճեան Ճեմարանը՝ «Զօրս դասարանով սկսած այս հաստատութիւնը ներկայիս ունի մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ Լիսէի բոլոր կարգերը։ Հին վարձու շէնքերուն փոխարէն ունի իր սեփական կալուածը՝ երկու մեծ շէնքերով, խաղավայրով, պարտէզով եւ յարակից բոլոր յարմարութիւններով»։

Համազգային միացեալ ճիգերո՞վ էր, որ ձեռք բերուեցաւ այս հոյակապ արդիւնքը։

— Դժբախտաբար, ոչ։

Ծանրօրէն պառակտուած էինք այս ձեռնարկէն առաջ։ Ազգին մէջ, տարբեր ազգեր էինք դարձեր՝ քանդելով միութեան եւ տեւականացման բոլոր ստորոգելիները…

«Անոնք մեզ չեն հասկնար, իսկ մենք զիրենք» կ'աղաղակէր Լ. Շանթը։

Զհասկցանք իրար՝ քաղաքականապէս։ Զհասկցանք իրար՝ գաղթահայութեան հաւաքական ապահովութեան կենսական որեւէ խնդրին շուրջ։ Եւ մնացինք բաժնուած, մեր ընդհանրական հրաշափառ լեզուն, մեր ազգային հարուստ մշակոյթը պահելու եւ զարգացնելու պայքարին մէջ։

Համազգային Հայ Մշակութային Ընկերութեան սեղծումը, մասամբ հետեւանք մեր այս ողբալի իրականութեան, տարիներ շարունակ բանադրուեցաւ մեր ժողովուրդի մէկ մասէն։ Քսանեւհինգ տարուան իր տաղնապալի շրջաններուն, ազգին մէկ մասը միայն օգնութեան հասաւ, զօրավիգ դարձաւ, որպէսզի ապրի եւ ամբապնդուի ազգապահպանման այս մեծ ձեռնարկը։

Այսօր, շատ բան փոխուած է։

Հատուածի մը նախաձեռնութեամբ եւ գոհաբերութեամբ ստեղծուած գործը՝ արժանացած է համազգային, ազգին բոլոր խաւերու գնահատանքին։

Ն. Փալանճեան Ճեմարանը եւ Համազգայինի կրթական միւս ձեռնարկները, այսօր հատուածի մը չեն պատկանիր, այլ բովանդակ հայութեան։

Վկայ, այն ընդհանուր խանդավառութիւնը եւ գործնական գոհաբերութեան նոր փաստերը, որ կը յայտնաբերուին գաղթաշխարհի բոլոր մասերէն։

Այս իրողութիւնը, որ հաճոյքով մոռացնել կուտայ տխուր անցեալը, փառապսակ մըն է հայկ. մշակոյթին եւ յաղթանակ՝ իր անխորտակելի եւ գերազանց ուժին։

Եւ նաեւ Համազգայինի «հիմնադիրներու յաղթանակն է այս, որ տարուէ տարի ամրացաւ, ուռճացաւ եւ այս գեղեցիկ արդիւնքով պսակուեցաւ, անգամ մը եւս հաստատելով այն իրողութիւնը թէ՛ որքան հզօր է գաղափարին ուժը եւ ինչ հրաշքներ կրնայ գործել նուիրումի եւ զոհողութեան ոգին»։

Համազգայինի երկրորդ քսանհինգամեակը կը սկսի նոր պայմաններու մէջ, եւ նոր առաջադրութիւններով։

Հիմնական նպատակը իրականացած է։ Նախնական ծրագիրները՝ գործի են վերածուած։

Համազգայինի ղեկավարութեան նոր առաջադրութիւնն է.—

Պահել, զարգացնել, ամրապնդել եւ ընդլայնել Ն. Փալանճեան Ճեմարանը եւ կրթական միւս ձեռնարկները։

Անտարակոյս նոր զոհողութիւններ, տեւական ճիգ եւ աշխատանք կը պահանջեն այս բոլորը։

Ինչպէս տեսանք, անցեալին կատարուած ճիգերն ու գոհաբերութիւնները ծանրացած էին առաւելաբար Եգիպտոսի, Լիբանանի եւ Ամերիկայի համեմատաբար սահմանափակ կազմակերպութիւններու վրայ։

Այսօր ընդարձակուած է այս շրջանակը։ Վաղը՝ աւելի եւս պէտք է, որ ընդարձակուի, տարածուելով բոլոր գաղութներուն մէջ։

Լիբանանը, ուր հաստատուած է Ն. Փալանճեան Ճեմարանը եւ Կեդրոնը Համազգային Ընկերութեան, գործնապէս ցոյց տուաւ իր գնահատանքը ընդհանուր գործին։ Կեդրոնական Վարչութիւնը կազմուած Համազգայինի հին եւ նոր գործիչներէն, որոշած է շարունակել գործը եւ իր լրիւ կատարելութեան հասցնել։

Եթէ առաջին քսանհինգամեակին, համեմատաբար մեծ չեղաւ Լիբանանի նիւթական գոհաբերութիւնը, այսօր արդէն կը ձգտի առաջնութեան մրցանիշը խլել։ Պէյրութի մէջ բացուած հանգանակութիւնը արդէն իսկ հասած է հարիւր հազար լ. ոսկիի, մեր դրամով շուրջ 11ուկէս միլիոն ֆրանք։

Ամերիկան, ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս շարժման մէջ է, իր պատուաւոր բաժինը բերելու համար։ Հակառակ տեղական բազմապիսի կենսական պահանջներուն, կը կարծուի, թէ հարիւր հազար տոլարի կրնայ հասնիլ գաղութին այս նոր օժանդակութիւնները։

Կասկածէ դուրս է, որ մեր միւս գաղութները նոյնպէս պիտի կատարեն իրենց պարտականութիւնը։

Իսկ Ֆրանսա՞ն, եւ արեւմտեան Եւրոպայի միւս գաղութնե՞րը։

Անցած քսանհինգ տարիներու ընթացքին մեր այս գաղութները, մասնաւորապէս Ֆրանսականը մնացին միշտ անտարբեր Համազգայինի ձեռնարկներուն հանդէպ։ Իբրեւ միակ զոհողութիւն այս շրջանին, թող ներուի մեզ ըսել՝ սահմանափակուած է քանի մը կապոց գրքերով եւ 25 հազար ֆրանք հնչուն դրամով…

Համեստ, բայց սրտով հարուստ հայրենակցի մը, Պ. Միւթէվէլեանի մէկ միլիոնի նոր նուիրատուութեամբ, կը յուսանք թէ Ֆրանսահայութիւնը իր տեղը պիտի գրաւէ Համազգայինի երկրորդ քսանհինգամեայ պատմութեան մէջ։

Յաւերժացնելու համար Համազգային Ընկերութեան մեզմէ անդարձ հեռացող մեծ առաքեալներու յիշատակը, պահպանելու եւ զօրացնելու ազգապահպանումի զօրաւոր զէնքերը, եւ վերջապէս փառաւորելու մեր ազգային մշակոյթը՝ կը պարտադրէ բոլորիս նոր ճիգ եւ զոհողութիւն։

Կատարենք մեր պարտքը, հաստատելով, որ «Հայ ժողովուրդը գիտցաւ ըմբռնել Համազգայինի վարիչներու հետապնդած նպատակին բարձր արժէքը եւ բարոյապէս եւ նիւթապէս աջակից հանդիսացաւ անոր»։

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻ ՄԸ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՊԱՆ ՋԱՐԴԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ «Սոն փոստա» թերթը կը հրատարակէ «եօթանասունինց սպայի մը», Րահմի Արաքի յիշատակները հայկական ջարդերու մասին (24 Փետր.)։ Պոլսահայ թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ թարգմանութիւնը, որ ամբողջական չերեւար.—

Յօդուածագիրը նախորդ ընդհ. պատերազմի յիշատակները պատմելէ վերջ կը շարունակէ.

— Միատիսէ սկսեալ հայ գաղթականներու հանդիպիլ սկսած էինք։ Ասոնք Անատոլուի այլազան շրջաններէն Եփրատի հովիտն ի վեր աքսորուած Հայերն էին։ Միատիսի մէջ խիկոյն աշխատիլ սկսեր են, արճարաններ, կաթնարաններ բացեր են։ Արաբները այսպիսի բան չեն գիտեր։ Անոնց շնորհիւ լաւ նախաճաշ մը ըրի։

Հայ գաղթականներով բերնէ բերան լեցուն էին սենեակները այն խանին, ուր գիշերը իջեւանած էի։ Ցողած ըլլալով սխալուած էի քնանալ։ Բայց անոնք բարձրաձայն այնքան շատ շաղակրատեցին որ չկրցայ քնանալ։ Իրենց լքած ծննդավայրերուն ինչքերն ու հարստութիւնները պատմեցին, խրատներ տուին իրարու։ Այս աղէտի օրերուն ալ կը սոնքան։ Այս վշտակոծ մարդիկը չվշտացնելու համար ղանոնք լռելու չհրաւիրեցի։ Անքնութեան համակերպեցայ։

Էլպուքէմալի մէջ ալ բաւական Հայեր հաւաքուեր են։ Աշխատիլ սկսեր են։ Բընականաբար բնակարանային տագնապ կը տիրէ։ Մէկ մասը Արաբներուն նեղ ու յոռի տուները, մէկ մասն ալ խաները տեղաւորուեր են։ Էլպուքէմալէ վերջ Տէր Զօր եկայ։ Այն ատեն Մութէսարըֆութիւն էր այստեղ։

Տէր Զօրի եւ Մէսքէնէի միջեւ, ճամբուն աջակողմը եւ ձախակողմը այս գաղթականի կարաւաններէն հիւանդանալով մեռած եւ չթաղուած դիակներ տեսայ։ Այն ատեն աչքիս առջեւ գծագրուեցան Վանայ լճին ջուրին վրայ ծփացող խեղդուած Թուրք այրերուն, կիներուն եւ տղոց դիակները։ Մեր առաջին արշաւախումբը հետապնդելով Վանայ շրջանը մտած Հայոց հրամանատար Պարաթօֆ զօրաբաժինը այս տեղէն հեռանալ ուղղող Թուրք բնակչութեան տասը հազարէ աւելին սպաննած էր։ Ասոնց մէկ մասը նաւակները եւ փոքր նաւերը լեցուելով լճին մէջտեղը ջուրը նետուած էին։ Մայրեր, հայրեր եւ տղաքներ աղիողորմ ճիչեր արձակելով խեղդուած էին։ Դատուանի եւ Ախլաթի մէջ մինչեւ լճին ափերը քըշուած այս դիակները կը տեսնէինք ու կուլային։

Հակառակ այս աղէտին, ցաւեցայ գաղթի ընթացքին հիւանդութենէ մեռած Հայերուն։ Ռուսական կայսրութիւնը պատմութեան ընթացքին զիրար խողխողել տուած է Թուրքերը, Հայերը եւ Քիւրտերը։ Ռուսերն են որ Հայերը գրգռած են իրենց հայրենակից Թուրքերուն դէմ։ Ցարական Ռուսիա Հայաստանի վրայէն Իսկէնտէրուն իջնելու մտօք իբրեւ թէ անկախ Հայաստան մը հիմնելու հետամտած ու հայ ղեկավարներն ալ գինովցի ու արհեստաւոր Հայերը Ռուսերուն հաշւոյն թունաւորած են։

Իթթիհատ եւ Թէրաքքըի կառավարութիւնը պատերազմի անհրաժեշտութեանց բերումով կռուադաշտի մօտիկ շրջաններու այս Հայերը հեռացնելու հարկին տակ մնացած է։ Անկազմակերպ այս գաղթին ընթացքին հայ գաղթականներու միջեւ յոգնութենէ եւ հիւանդութենէ մեռնողներ եղած են։ Բայց այն ատենուան հաշիւներուն համաձայն, Թուրք բնակչութեան փոխսվէ տուած կորուստը Հայերէն շատ աւելի է։

Եփրատի հովիտը աքսորուած այս Հայերուն կարեւոր մէկ մասը բանակի հրամանատար Ճէմալ փաշա Սուրիա առած է։

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ՄԵՐԿ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Նալբանդեանը ոտքի տակ տուեց ամբողջ Պոլիսը։ Կառք համարեայ չէր նստում, նախ՝ խորդուբորդ փողոցներով անիւների անցնելը յոգնեցուցիչ ու տանջալից էր, ապա՝ միթէ՞ կառքը կարող էր մտնել ամէն տեղ, ամէն անկիւն, որտեղ մի շունչ կար, կեանքի մի նշոյլ։

Շուկաներում, եկեղեցիների ու մզկիթների մօտ, գերեզմանատներում եւ նաւահանգիստներում վխտում էին ցնցոտիաւոր մուրացկաններ, անօգնական կոյրեր։ Հանդիպում էին բոլորովին մերկ, ցնոտուած մարդիկ, որոնց կեղտոտ մաշկը չորութիւնից ճաքճքած կաւահողի նման էր։ Նրանք իրենց գզգզուած, ցից–ցից մազերով, ոտների ու ձեռքերի երկար եղունգներով, կարմրած աչքերով ու չուռ եկած, բորբոքուած կոպերով, հին վէրքի ոպիներով եւ մարմնի ու դէմքի վրայ բացուած խոցերով սարսափելի տպաւորութիւն էին թողնում։ Դժուար էր նրանց նոյնիսկ կարեկցելը, այնքան կորցրել էին մարդկային կերպարանքը, այնքան վայրենացել։

— Երեւում է, սրանք մխիթարւում են նրանով, որ ղուռանը թոյլ է տալիս չափէկը փոխել մի քանի տարին մէկ անգամ, — զառնութեամբ նկատեց Միքայէլը։ Սվաճեանը, որ Վիրգիլիոսի նման ուղեկցում էր Նալբանդեանին, գուցէ աւելի յարմար խօսք չգտնէր ասելու, քան եթէ—

Լաւ նայիր այժմ, դի տեսնելու ես բաներ,

Որ խօսքերիս պիտ հաւաստիքը լինին..

Փողոցներից մէկում երկար պեխերով, կիսալուսնի եւ աստղի նշան կրող Փէսերը գլխին թէք դրած, ցուլերի նմանող թիւրք ոստիկանները, փոշու մէջ թաւալելով, քարշ էին տալիս մի Թիւրքի, որը գոռում էր.

— Օսմանլին մեղք չունի՛, ալլահը վըկայ, մեղք չունի…

Նա իրեն գետին էր գլորում ոստիկաններին ձեռքից ազատուելու համար, բայց սրանք անողոքաբար ոտնահարելով՝ շարունակում էին փալասի նման քարշ տալ, իրենց վայրենութիւնը համեմելով թունդ հայհոյանքներով։

— Ի՞նչ է այդ մարդու մեղքը, — հետաքրքրուեց Նալբանդեանը։

Սվաճեանի կարծիքով այդ թշուառը մեղք չպէտք է ունենար։ Հաւանական է, որ այս Օսմանլին մի ուրիշ, յանցապարտ Օսմանլիի հետ են շփոթել։ Դա թուրք ոստիկանութեան հետ յաճախ է պատահում։

— Իսկ ի՞նչ է լինում հետեւանքը։

— Հետքը կորցնելու համար դատ ու դատաստան չպիտի ըլլայ։ Բանտին մէջ խեղդամահ ընելէ ետքը կը յայտարարեն, թէ, թուլամորթ զտնուեցաւ եւ ինքզինքը սպաննեց, — պարզաբանեց Սվաճեանը։

Բազմաթիւ փակուած արհեստանոցների առջեւ, մռայլ, տրադիկական անտարբերութեամբ նստած էին արհեստաւորներ, որոնք սաղաֆի երկար համրիչները քաշելով՝ երեւի որոշում էին իրենց ճակատագիրը։

— Վաղ թէ ուշ չանաֆութիւնը մուրացկաններու դասին պիտի խառնուի։ Ազգային վաճառականութիւնն ալ մխիթարական վիճակի մէջ չէ։ Ամբողջ Թիւրքիան եւրոպական ապրանքներով կը հեղեղուի, — ասաց Սվաճեանը։

Բայց գոյութիւն ունէր եւ մի ուրիշ Պոլիս։

Եւրոպական կաֆէներում, ու պանդոկներում, Ասիայի եւ Եւրոպայի Քաղցր ջրեր զբօսավայրերում, Իշխանաց կղզիներում, Պէյոլլ Տէրէյում, Թէրապիայում եւ Փերայի կեդրոնում տիրում էր անհոգութիւնն ու զուարճութիւնը, խրախճանքն ու զեխութիւնը, կեանքը շամպանյի փրփուրի նման դուրս էր ցայտում, արբեցնում, յօդս ցնդում ու թողնում ծանր զարշելի նստուածք մաքերի ու հոգիների վրայ։

Եւրոպական քաղաքականութիւնը բերել էր իր բարքերը, նորաձեւութիւնները, իր դաւանանքը։ Ֆրանսիացիներն ու Անգլիացիներն այնպէս էինիրենցպահում, կարծես իրենք էին Պոլսի տէրերը՝ յաւակնոտ եւ ինքնավստահ, ամբարտաւան ու սեթեւեթ։

Հարուստների նորաձեւութիւններին ամէնից առաջ արձագանգում էր Պոլիսը։ Մօտայաւէր Ֆրանսուհիների հետ մրցում էին նոյնիսկ հայ հարուստների, ազգային գործիչների կանայք։ «Մեղու» ծաղրանկարներով յաճախ էր ձաղկում հայ տիկինների կապկումը այլազգիներին։ Նալբանդեանը չկարողացաւ ծիծաղը զսպել, երբ ազգային հիւանդանոցում, խնամակալ հայ տիկինների մի քանիսի գլխին տեսաւ «կարիբալդիական» կոչւող վերջին մօտայի գլխարկները։

— Յառաջդիմել են հայ կանայք, աւել են գլխներին կպցնում, — Սվաճեանի ականջին ասաց Միքայէլը։

Պահպանողական էին տղամարդիկ։ Նրանք իրենց եւրոպական հագուստներով անգամ չէին հրաժարւում տրադիցիոն Փէսից։

Երեք օր անընդհատ շրջելուց յետոյ, Միքայէլը չափազանց յոգնեց։ Վերջին օրը բազմաթիւ տպաւորութիւններից ճընշուած վերադարձաւ հիւրանոց եւ իսկոյն պառկեց հանգստանալու։

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԸ
Մ. ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

★

ՎԵՆԵՏԻԿ.— Վարդանանց տօնն էր: Ամբողջ վարժարանը իր մթնոլորտով անօրինակ խանդավառութեան եւ եռուզեռի մէջ էր:

Առտուն, վարժարանին մատրան մէջ ձայնաւոր պատարագ: Ամբողջ աշակերտութիւնը յուզումով երգեց Եկմալեան պատարագը դաշնամուրի ընկերակցութեամբ: Տեսուչը, Հ. Եղիա Վ. Փէչիկեան պերճախօս քարոզ մը խօսեցաւ, ունկնդիրները փոխադրելով Աւարայրի արիւնոտ դաշտը՝ ուր կը մղուէր հերոսական պայքար մը կրօնի եւ հայրենիքի համար:

Որքան սրտառուչ էր «Տէր Ողորմեա»ն որուն մէջ հեռաւոր աշխարհներէ խլմբուած պանդուխտ հայորդիները սէր եւ միութի կը հայցեն:

Երեկոյեան մօտ ոեղի կ'ունենար հանդէսը գրական — երաժշտական ճոխ յայտագրով, վարժարանի դահլիճին մէջ: Բեմին խորը կը բարձրանար Աւարայրի դիւցազներուն Ալիշանեան պատկերը արիւնագոյն ծիրաններով, իսկ անոր առջեւ բոցավառ ջահեր, կարմիր ծաղիկներ, բուրվառ մը խնկարկու անմահներուն որոնց գլխուն վերեւ կը հսկէր հայկական եռագոյնը:

Ամէն ինչ խօսուն էր ու խորհրդաւոր: Հոն էին վարժարանին հայրերը, նախկին սաներ, ամբողջ աշակերտութիւնը եւ քաղաքին փոքրաթիւ հայ գաղութը:

Հանդէսը բացուեցաւ Շնորհալիի հոգեշունչ մարտական «Նորահրաշ» շարականով, զոր երգեց աշակերտներու խումբը: Յետոյ բարձրագոյն դասարանի աշակերտներէն Գալայճեան Յովհաննէս տաք շունչով գրութիւն մը կարդաց ոգեկոչելով օրուան մեծ յիշատակը, հրաւիրելով իր ընկերները նահատակներու կտակին հաւատարիմ մնալ մինչեւ մահ: Փոքրիկ Ժիրայր Ռափայէլեան արտասանեց Հ. Վահան Յովհաննէսեանի «Վարդանը քաջ զօրավար էր» քերթուածը: Պալճօղեան Արա դաշնամուրի վրայ նուագեց Պ. Հէքիմեանի մելամաղձիկ «Արաքսի ալիքները» ամէնուն սրտերն յուզելով հեռաւոր հայրենիքի կարօտով:

Բեմ բարձրացաւ Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան, որ իր պատմաբանի հմտութեամբ վերլուծեց Աւարայրի դիւցազնամարտը, բացատրելով անոր գաղափարական մեծ նշանակութիւնն եւ արժէքը մեր ազգին գոյութեան համար: Գծեց ու քանդակեց իրեն յատուկ զօրեղ հռետորութեամբ կենդանի պատկերը Վարդանի՝ Մամիկոնեան տան այդ բազմայաղթ պանծալի շառաւիղին, որ իր անմահ քաջագործութեամբ անմահացաւ հայ սրտերուն մէջ. ու անդին անարգ պատկերը Վասակի որ Թագի եւ փառքի մոլուցքէն բռնուած դաւաճանեց ազգին: Հ. Սահակ Վ. իր բանախօսութիւնը վերջացուց եզրակացնելով թէ «ի զուր պիտի փնտռեմ շիրիմ ու տապանաքար մեր մեծ նահատակներուն, հայ սրտերն են անոնց իրական ու կենդանի շիրիմները ու՛ր անոնք պիտի խնկարկուին սիրոյ յաւերժական պաշտամունքով»:

Լսեցինք ապա գեղեցիկ քերթուածը բանաստեղծ Ճէլալեանի՝ Վարդանանց յիշատակին ձօնուած ու յետոյ իր ճարտար նուագածը դաշնամուրի վրայ Կոմիտասի եւ Մեսումենցի կտորներով: Շարապխանեան Մարգար ուղերձ մը կարդաց նահատակներուն նուիրուած. Մարտիկեան Յակոբ կրակոտ արտասանութեամբ ապրեցուց Վ. Թէքէեանի «Խորհուրդ Վարդանանց»ը: Հուսկ աշակերտներու խմբերգը երգեց Գ. Ալէմշահի խորհրդաւոր ու մելամաղձիկ «Հաւասարեցէ մահս մեր»ը:

Յայտագիրը լրացած էր: Տեսուչ Հայրը շնորհակալութիւն յայտնեց հրաւիրեալներուն, քաջալերեց աշակերտները եւ հրահրեց զանոնք իւրացնելու կտակն, ու գաղափարականը Աւարայրի դիւցազներուն՝ միշտ պատրաստ անոնց պէս պաշտպանելու հայրենի սրբութիւնները:

Ու հանդէսը կ'աւարտէր ներշնչելով գոհունակութիւն ու վերանորոգում:

ՌՈՆԿՆԴԻՐ

Նոյնիսկ Հալէպի շրջանին մէջ կախաղան բարձրացուցած է քանի մը Իթթիհատական փետայի Թուրքեր, Հայոց դէմ ծայրայեղութեան դիմած ըլլալնուն համար եւ կասեցուցած պոռթկումը: Կրնամ ըսել որ Ճէմալ փաշա մեծ օժանդակութիւն ըրած է հարիւր հազարաւոր հայ Հալէպի եւ Դամասկոսի շրջանները պատսպարելով:

× Յաջորդ համարէն (25 Փետր.) թարգմանուած է միայն հետեւեալը.

— «Բայց մեղք որ երբ պատերազմը լրանալուն Ճէմալ փաշա բոլշեւիկ Ռուսիա քաշուեցաւ, Թիֆլիսի փողոցներուն մէջ զայն սպանողը Հայերը եղան: Բարիք ըրէ չարիք գտիր: Ասկէ մեծ ապերախտութի՞ւն կ'ըլլայ: Երբ Մէսքէն հասայ, այստեղ հարաւ անցնելու համար հաւաքուած հազարաւոր Հայեր տեսայ: Ասոնց պարենաւորումի եւ ճամբորդութեան գործով կը զբաղէր երիտասարդ Հայ պահեստի սպայ մը որ ինծի գաղտօրէն գանգատեցաւ իր ցեղակիցներուն անհնազանդութեանը եւ աղտեղութեան դէմ»:

ԽՄԲ.— Տես այսօրուան խմբագրականը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Միշտ անցեալը կը փնտռենք, անշուշտ աւելի մօտիկ անցեալը՝ պատերազմէն առաջ, երբ ամէն շաբաթ, կամ գեղեցիկ ներկայացում եւ կամ հանդէս մը կը կազմակերպուէր Վիէնի մէջ:

Մեր հայրենակիցները, գիտէին թէ շաբաթ իրիկուն եւ կամ կիրակի կէս օրէ ետք ո՞ւր պիտի երթային: Հիմա, տեսակ մը անորոշութիւն կը տիրէ: Առ հասարակ տատամսելով կը մօտենանք ծրագրուած ձեռնարկներուն, թէեւ, տեղի կ'ունենան անոնք պարբերաբար:

Իսկ ուրիշներ, վաղուց լուծած են այդ հարցը՝ «քաջարար» քաշուելով իրենց պատեանին մէջ: Թէեւ խուլ ամէն կանչի ու կոչի, անոնք սրատես եւ ամէնատես են, ոչ մէկ յոգնութիւն կրելով հանդերձ, իրենք զիրենք աւելի աշխոյժ, գործունեայ եւ եթէ կ'ուզէք՝ ազգասէր, հայրենասէր կը նկատեն:

Դեռ վերջերս, Վիէնէն՝ անցորդ մը, Միջերկրականեան հովերով սնած՝ կը փորձէր արդարացնել, փաստաբանական ճամարտակութեամբ, այդ հիւանդագին երեւոյթը, որուն զոհն են դարձած իրենք եւ իրենց զրացիները՝ դժբախտաբար...

— Փետրուարի ընթացքին, (19 Փետր.) շաբաթ իրիկունը, մեր Տարօնցի հայրենակիցները, իրենց ընտանեկան պարագաներով հաւաքուեցան Պ. Գ. Ալոյեանի սրճարանին մէջ, ոգեկոչելու համար Վարդանանց յիշատակը: Ընտանեկան ճոխ սեղաններու առջեւ, ուղերձ, երգ եւ արտասանութիւններ իրարու յաջորդեցին մինչեւ ուշ գիշեր: Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան առաջին ձեռնարկն էր այդ երեկոյթը:

Հ. Մ. Ը. Մ.— Ինչպէս յիշած եմ ուրիշ անգամներ, մեր Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղաքը այս տարի եռանդով եւ կարգապահութեամբ վերջացնելու վրայ են ախոյենական մրցումներու եղանակը: Երկրորդ դասակարգի խումբերու գլուխը գտնուելով Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ստացած էր անպարտելի ախոյեանը եւ պահած էր զայն անաղարտ, երբ փետրուար 20ին, մեր դաշտին վրայ մերինները իրենց առաջին պարտութիւնը կրեցին Ֆէյզէնի ուժեղ խումբէն 3 – 2ով:

Տարակոյս չկայ թէ այդ պարտութիւնը պիտի չազդէ մեր խումբին յառաջապահի դիրքին վրայ, գէթ հիմակուհիմա: Կը մաղթենք որ մնացած երկու ախոյենական մրցումները՝ Ուլէնի եւ Շարլիի մէջ, վերջնական փայլուն յաղթանակներով:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ վարչութիւնը երկար ժամանակէ ի վեր ծրագրած էր պարահանդէսի մը կազմակերպումը: Շաբաթ իրիկունը 26 Փետրուար, քաղաքապետական ընդարձակ սրահներուն մէջ տեղի ունեցաւ առաջին պարահանդէսը:

Տեղական թերթերը օրեր առաջ հրատարակած էին մեր Խաչուհիներու եւ Սանուհիներու խմբանկարները եւ Միութեան գործունէութեան եւ նպատակներու շուրջ տուած էին ընդարձակ ծանօթութիւններ:

Պարահանդէսին հրապարակային հանդ. անքը որոշ դժուարութիւններ պատճառած է կազմակերպիչ յանձնախումբին: Իսկ հասո՞յթը, ինչպէս կ'իմանամ շատ գոհացուցիչ եղած է:

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

★

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ.— Փետրուար 17ին տեղի ունեցաւ «Արաքս» երգչախումբին երգահանդէսը ի ներկայութեան խուռն բազմութեան: Ներկայ էին նաեւ Վալանսի Պապիկեան քահանան, Հ. Յ. Վ. Լեւոնեան եւ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Անտոնեան:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյեզ»ով եւ «Բամ Փորոտան»ով ղեկավարութեամբ Օր. Ն. Աւճեանի: Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր: Եղան արտասանութիւններ եւ երգեր, բոլորն ալ յաջող, մանաւանդ փոքրիկն Աւճեանի եւ Օր. Խաչատուրեանի մեներգներն ու արտասանութիւնները կրկնութեան արժանացան:

Պապիկեան քահանայ խօսք առնելով գովեց Փոն տը Շէրիի Հայերու ազգասիրութիւնը եւ եկեղեցասիրութիւնը եւ յորդորներ ուղղեց: Այս առթիւ շնորհակալութիւն կը յայտնենք Օր. Ն. Աւճեանի որ անձնուիրաբար կը սորվեցնէ երգեր եւ արտասանութիւններ:

Ազգ. Միութեան կողմէ հաւ մը եւ շիշ մը շամփանեայ աճուրդի դրուեցաւ: Կնքահայրն էր Պ. Յ. Զիտէմեան որ ինչպէս ուրիշ առիթներով այս անգամ եւս նուիրեց երկու հազար ֆրանք: Աճուրդէն գոյացաւ 19.000 ֆր. եւ շահեցաւ «Արաքս» երգչախումբը: Երգահանդէսին երկրորդ մասին Ազգ. Միութիւնը նախընթրիք բաժնեց երգչախումբի անդամներուն:

Շնորհակալութիւն նաեւ Պ. Յ. Թիւրքմանեանի եւ Վ. Վարդանեանի որոնք անձնուիրաբար նուագեցին: Բոլոր ներկաները գոհ մեկնեցան հանդէսէն, փափաքելով որ կրկնուին նման հանդէսներ:

Յ. Մ. ՊԻՋԱՔՃԵԱՆ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐ ՋՈՒԹԱԿ ՄԸ

Խորհրդային մամուլը կը գրէ թէ Երեւանի մէջ երաժշտագէտ մը կայ որ կը կոչուի Տէր Ղազարեան: Այս արուեստագէտը վերջերս լսած ըլլալով որ մանրանկար ջութակ մը նուիրուած էր համբաւաւոր երաժշտագէտ Դաւիթ Օյսթրաքի, որոշեց աւելի լաւը շինել: Խարտոցով մը եւ կարի շատ սուր ասեղով մը երկու ամսուան մէջ շինեց «շատ փոքր ջութակ» մը որուն երկայնութիւնը 12 սանթիմեթր է եւ ծանրութիւնը հինգ կրամ: Լարերը, մետաքսի թելէ շինուած, հազիւ պարզ աչքով կը տեսնուին: Սովորական ջութակի մը կատարեալ նմանութիւնն է պզտիկցած ձեւի մէջ: Տէր Ղազարեան ուրիշ աշխատանքներ ալ նկատի ունի, գլխաւորաբար «շատ փոքր մեքենաշարժ արօր մը» որ սովորական մեծութեամբ մետաղեայ ցորենի հատիկի մը վրայ պիտի դրուի: Անոր շարժիչ ուժը (մօթէօռ) պիտի կրէ դրօշակ մը, որու վրայ պիտի փորագրուի պատգամ մը խորհրդային մշակներուն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (93)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ
ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

« Սակայն, մինչեւ հոն բաց տարածութեան երկայնութիւնն ու ընդարձակութիւնը նկատի ունենալով՝ քալելով բոլորովին ուժասպառ կրնայինք լինել: Այդ պատճառով էլ որոշեցինք մնալ մի օր եւս Մզրայում:

« Խումբի յառաջապահներ եւ յետնապահներ նշանակեցինք եւ Արեւմուտքի գիւղացիներին «մնաք բարով» ասելով, անյայտացանք մթութեան մէջ:

« Մեր բախտէն այդ օրերին երկինքը միշտ մութ ամպերով էր ծածկուած, ինչ որ մեզ համար յաջողութիւն եղաւ:

« Գիւղից վալաններ առինք մեզ հետ, թէեւ մեզ մօտ էլ ճանապարհները գիտցողներ կային, մանաւանդ Քղեցի Սարգիսը, որ եթէ մէկ անգամ նայէր իր շուրջը, անսխալ կ'որոշէր տեղը:

« Այդ զարմանալի քղեցի տղայի կեանքը մի շատ հետաքրքիր պատմութիւն ունէր:

« Կ'ըսէին թէ՝ իր մայրը մինչեւ երեխային երկու եւ կէս տարեկանը ծիծ էր տուել եւ մայրական կաթով սնուցել: Մայրը մի օր անտառն էր գնացել վայրի բանջար քաղելու: Մանուկը մի ծառի տակ էր թողել: Երբ կը վերադառնայ, կը տեսնէ, որ տղան չկայ ծառին տակ: Երկար փնտռտուքները ի զուր կ'անցնին: Յուսահատ՝ որդեկորոյս մայրը կը վերադառնայ քաղաք եւ կը յայտնէ եղելութիւնը իր ամուսինին:

« Եղանակը աշուն էր լինում: Կորսուած տղային հայրը եւ իր դրացիները լապտերների լոյսով կը շտապեն դէպի անտառ, մինչեւ լոյս կը փնտռեն ամէն կողմ եւ ձեռնունայն կը վերադառնան տուն: Տան մէջ սուգը կը պատէ: Ձմեռը կուգայ, ձիւնը կը ծածկէ սար ու ձոր, ծառ ու ճիւղ սպիտակ սաւանով կը ծածկուին, եւ Սարգիսը կը նկատուի որպէս «անդառնալիօրէն կորսուած»: Ոմանք կ'ըսեն թէ՝ «գայլերը տարած ու բզքտած են»: Ուրիշներ տարբեր տարբեր ենթադրութիւններ կ'ընեն:

« Ձմեռն էլ կ'անցնի: Քաղաքացիք իրենց աւանակներով լեռը կը գնան փայտ բերելու: Այդ փայտահատներից մէկը մի օր յանկարծ մի գայլի կը հանդիպի եւ հաւար կը ձգէ: Իր մօտ եղող բոլոր փայտահատները, քարերով եւ փայտերով կը փութան օգնութեան, կ'զատեն մարդը եւ կը հալածեն գազանը՝ սպաննելու համար այն:

« Կը հետապնդեն գազանին, մինչեւ որ նա կը հասնի մի քարայրի առջեւ, որ իր որջն էր: Կը ջանայ ներս մտնել, բայց տեսնելով հալածողները՝ կը վազէ ետ առաջ: Այդ միջոցին քարայրից դուրս կ'ելլէ մի փոքրիկ տղայ եւ կը սկսի վազել գազանի ետեւէն: Նա չի ազատուիր հալածող մարդկանց ձեռքից: Նրան կը բռնեն: Մանուկը կը սկսի գայլի նման ճանկել: Այդ շարժումներէն կ'եզրակացընեն, որ ամբողջ ուժ ամիս՝ այդ գայլին որջը մնացել է եւ անկէ խնամուել:

« Ի հարկէ, վերապահութեամբ պէտք է ընդունել այդ պատմութիւնը: Բայց պէտք է խոստովանիլ, որ նա ունէր շատ տարօրինակ բնաւորութիւն:

«Առաջին՝ նա կը տեսնէր մութին մէջ: Երկրորդ՝ խղճահարութիւն չունէր. կ'ուզէր միշտ սպաննել, ծեծել, հոգ չէ թէ մէկը անմեղ լինէր:

« Ահա այդ Սարգիսն էլ մեզ հետ էր: Բայց նորից վալաններով կ'երթայինք ամէն տեղ, բացի Սասնոյ լեռներից եւ անդունդներից, որոնք ծանօթ էին մեզ այբուբենի պէս»:

***

Մուրատ յոգնած էր, կ'ուզէր պառկիլ: Բայց, իմ թախանձանքիս վրայ կրկին շարունակեց.

— «Արեւմուտքից Մկրագոմ շատ հեռու չէր: Բայց կամաց կամաց կը քալէինք: Ժամը չորսի առեններն էր, երբ Մեղրագետն անցանք եւ մի փլի տակ նստեցանք:

« Վալաններ ղրկեցինք «Շանթ»ի մօտ: Խնդրեցինք որ գիւղի մէջ մեզ համար 7 կամ 8 տեղ պատրաստէ եւ յետոյ գայ մեզ մօտ, որպէսզի միասին մտնենք գիւղ:

«Մեր չար բախտէն գիւղի մէջ ոստիկաններ կը լինին: Բայց «Շանթը»՝ նրանց բանի տեղ չդնելով՝ պատսպարուելիք տեղերը կ'որոշէ, եւ ապա քոլոզը գլխին փոշին փաթթած իր շուրջը, հրացանը ձեռքին, իբր կատարեալ մի քիւրտ Շէյխ, ճամբայ կ'ելլէ: Այդպէս եկաւ մեզ մօտ: Կը յիշե՞ս առաջին անգամ, երբ միասին տեսանք «Շանթ»ը, դու վիրաւորուած էիր, նրա ձիու վրայ նստար: Այդ առեն նա քահանայի երեւոյթ ունէր: Մօտեցայ իրեն եւ հարցուցի.

— Այդ ի՞նչ է, Տէր Հայր:

= «Էհ, պարոն Մուրատ, մինչեւ հայ քահանան՝ Աւետարանի եւ խաչի փոխարէն հրացանը եւ փամփշտակալը ձեռք չառնէ, մեր ժողովուրդը չի փրկուիր:

— «Ինչ որ է, Տէր Հայր, գիւղը ապահո՞վ է, հարցուց Գէորգ Չաւուշը, կամ շուն, գէլ չկա՞ն:

= Շուն էլ կայ, գէլ էլ կայ: Մկա զի՞նչ անել: Եկել էք վրր իմ գլխին, վրր իմ աչքին: Մկա մենք զի՞նչ ձեզնից մախսուլ ենք: Ուր կորաւ կայը, անիծեմ Տիրոջ պապը: Շատ չատ՝ մեր գիւղն էլ չէն գիւղերին պէս պիտի աւերեն: Դուք ողջ եղնիք: Ազգը, Դաշնակցութիւնը ողջ մնան»:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

րուն հետ»: Այս կոչ մը ուղղեց որպէսզի պայքարը շարունակուի «վերժէխնդիր Գերմանիայի մը վերազինման դէմ: Այսպէս հաւատարիմ մնացած պիտի ըլլանք Մանուշեան խումբին հերոսներուն»:

Խօսք առին նաեւ ռազմիկներու ներկայացուցիչները եւ քաղաքապետական խորհուրդի անդամներ:

«Կրուփ Մանուշեան» փողոցը նախապէս կը կոչուէր Էնփաս Ֆլէօրի: (Թոմպա կ՚ըսէ. «Էնփաս տիւ Փրոկրէ», փոքր լուսանկար մըն ալ դնելով):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՐԻ ՄԱՍԻՆ նոր բանակցութիւն մը սկսած է Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ միջեւ, իբրեւ հետեւանք Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման: Արեւմտեան Գերմանիոյ կիրակնօրեայ թերթերը իրենց առաջին էջերուն վրայ հրատարակեցին Ֆրանսայի արտ. գործերու նախարարութեան դիտողութիւնը՝ Տոքթ. Ատընաուըրի կողմէ եղած մեկնութեանց առթիւ: Կը կարծուի թէ Գերմանիա կ՚ուզէ դուռ բանալ նոր բանակցութեանց:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ նախորդ վարչապետին՝ Մալենկովի դէմ թղթածրար մը կը պատրաստուի Մոսկուայի մէջ, համաձայն ամերիկեան թերթերու տեղեկութեանց: Մալենկով կը մեղադրուի թէ գաղափարական շեղումներ կատարած է: — Նոր վարչապետը, մարաջախտ Բուլկանին, սրուեց ունկնդրութեան ընդունիլ օտար դեսպանները, սկսելով երիցագոյն անդամէն որ Շուէտի դեսպանն է:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ հինգ հանրապետութիւններ վերջացուցին Գերագոյն Խորհուրդի ընտրութիւնները (Հայաստան, Ազրբէջան, Խազախստան, Քըրկըզիստան եւ Ֆիննական Քարելիա): Միւս 11 հանրապետութեանց ընտրութիւնները կատարուած էին անցեալ կիրակի:

ՄԱՀԱՊԱՐՏ ՏՈՄԻՆԻՋԻ կրկին հարցաքննելով, ամբաստանեց իր զաւակներէն Կիւսթաւը եւ մէկ թոռը:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ կոփամարտիկ Կարպիս Զաքարեան ջախջախիչ պարտութեան մը մատնած է հակառակորդը, Լամպիոխ, չահելով Ժաք Հայրապետեանի եւ Շիշլիի բաժակները: Մրցումին ներկայ եղած են 5000 հոգի:

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը Դչ. երեկոյթատէ սրճարանի վերնայարկը: Կը կատարուի մտքերու փոխանակութիւն Վ. Մենիշեանի կողմէ Փետր. 18ի առթիւ տրրուած պարզաբանութեան եւ Ստեփան Քոչարեանի դասախօսութիւնը նոյն դէպքի մասին:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

Շ. Նարդունիի հիմնդութեան պատճառով, ՀԱՅ – ԲՈՅԺի առաքումը պիտի ուշանայ քիչ մը եւս: Պատրաստ է բացառիկը, 110 էջ, որ նուէր կը ղրկուի կանխիկ վճարողներուն: Մէկ մասը յանձնուած է արդէն փոստի, մնացեալն ալ կը ղրկուի մինչեւ ամսու վերջ: Լոյս տեսաւ Յունուար – Փետրուար թիւն ալ, 48 էջ, որ պիտի ղրկուի առաջինին առաքումէն ետքը: Հայ – Բոյժի վարչութիւնը ներողութիւն կը խնդրէ այս ակամայ յապաղումներուն համար, վստահեցնելով որ ոչ ոք պիտի ղրկուի իր թերթէն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ Մուրատ Ռուսումնասիրացի տարեկան հանդէսին, Ապրիլ 3ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պանեջօ Քաչանի Նոր Սերունդի կողմէ, կիրակի, 13 Մարտ ժամը 16էն մինչեւ 24, Օթէլ տէ էնժէնիէօր տը լ՚էֆօլ Սանթրալի սրահներուն մէջ, 8 ռիւ Ժան Կուժօն Փարիզ (8):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Հայկական եւ կովկասեան պարեր մասնակցութեամբ Պանեջօ Քաչանի Նոր Սերունդի պարախումբին:

Արեւելեան սրահ ուր պիտի նուագէ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ):

Ցայտնի նուագախումբ

ԺԱՔ ՄԱՏԻԼԵԱՆ

Vainqueur de la Coupe de Variétés 1954 et de la Radio Luxembourg.

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Մուտք 300 ֆրանք:

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 19էն 21.

ԼԸՔուռպ 47 – 45:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: (Քաֆէ Ռէժան):

Դասախօս՝ Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Նիւթը՝ Ամերիկահայութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՆԴԷՍ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպութեամբ Ավինեոնի Մուրատ խումբին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի:

Կը նախագահէ Ա. ՊԵՏԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Այս Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 28, Մօրիէ, Ռըկպի պարի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին, արտասանութիւն, երգ, հայկական տարազներով պարեր: գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն Մարսէյլէն հրաւիրուած դերակատարները: Մուտքը ազատ է

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18ԻՆ ԱՌԹԻՒ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէին:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի:
Մէզօն տը լա Շիմի

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Դիւցազնամարտի տօնակատարութիւն

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Մարսէյլի Հայ Արիներու եւ Արենուշներու:

Այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30–ին: Բաթրօնաժ տէ Կարսօն (Շըմէն տէ Ղ՚էյկալատ (վարի գերեզմանատան մօտ):

Պիտի ներկայացուի Վերապ. Աւետիս Տարաքճեանի «ՇՈՒՇԱՆԻԿԸ»

Ողբերգութիւն վեց արար:

Շուշանիկի դերը պիտի կատարէ Արենուշ Օր. Ալիս Շամիրեան:

Խօսնակ Օր. Ալիս Յարութիւնեան:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»Ը

Մարտ 15ի շարժանկարի ցուցադրութեամբ մը խաչաձեւուած ըլլալով

ԳՄԲԷԹԵԱՆ ԵՒ ԳՐ. ՎԱՀԱՆ

Մարտ 22ին, երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին յետաձգած են Յ. Պարոնեանի

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»

Կատակերգութեան ներկայացումը

Միշտ Իէնայի սրահին մէջ, 10 Ավընիւ տ՚Իէնա:

Յարդ. ծախուած տոմսերը ի զօրու են նոր թուականին:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՒ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ

JACQUES HELIAN ի

եւ իր նուագախումբի ամբողջական կազմին

12 ՄԱՐՏ ՇԱԲԱԹ ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

VAMPING, Les CATALANS

կազմակերպուած

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մ. ԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝

Պարտաւորիչ է գիշերուան զգեստը:

Նոյն օրը տոմսակ պիտի չծախուի ուստի, կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն որ ժամանակին սեղաններ ապահոված են, չուշով առնել տոմսերը, դիմելով՝

Պր. Արամ Շեխիկեանի Pharmacie Centrale, 1 Bd. d'Athénes, Tél. CO. 33-80

Պ. Սուրիկ Էքսէրճեանի՝ 40 Canebière, Marseille. Tél. CO. 30-88

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԷՆ ԱՄԷՆԷՆ ԳԵՂԵՑԻԿԸ

Կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր:

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան:

Օթէլ ԺՕՐԺ Ե.ի գեղեցիկ սրահներունմէջ:

Նախագահութեամբ Մ. ՀԱՆՐԻ ԺՈՒԻԻ

(Նախագահ Սէնի նահանգային խոր հուրդի)

եւ Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ:

(Ատենապետ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովի):

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր, առաջնակարգ նուագախումբ:

Ուշադրութիւն.— Յանձնարարելի է նախապէս վերապահել սեղանները, հեռաձայնելով Պ. Օգսէն Հայրութեանի, Փրօ.82–38 ե կամ Բարեգործականի գրասենեակը, Թրօ. 03–18:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԾՊՏԵԱԼ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, Մարտ 17ին, ժամը 15էն 20, Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ Ժան Կուժօն:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Անիէռէն Պրն. Յարէթ Յարութիւնեան իր տիկնոջ ապաքինման առթիւ հազարական ֆրանք կը նուիրէ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան, Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերուն Անիէռի մասնաճիւղերուն, Համազգային Ընկերութեան եւ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար: Բոլորն ալ իրենց շնորհակալութեան հետ ա... կը մաղթեն Տիկին Յարութիւնեանի:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԻՄ ՅՈՒՇԵՐԻՑ, Աւ. Իսահակեանի (18 ականաւոր դէմքերու նկարներով եւ գրչանկարներով): Հրատ. Էտվան, Պէյրութ: Գին 75 սէնթ:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—
ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը երեքշ. ժամը 21ին:
ԱԷՆՈՒՆԻ ենթ. հինգշաբթի ժամը 21ին:
ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ Ուրբաթ ժամը 19ին:

Սոյն ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ՚ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

(Շար.)

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս չորեք իրիկուն ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Պօմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս չորեք իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին իր սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ:

Գրական էջեր.— Հայկ. կեանք, Արուեստի աշխարհ, Հայաստան, Կէս – բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահապրութիւն, օրացոյց եւն.:

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1300: Դիմել «Յառաջ»ի գրատուն Հրանտ Սամուէլի: ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ՝

3, Bd. Théodore Turner, Marseille

Imp. Araxes - 46, Rue Richer Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ — HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՄԱՐՏ * MERCREDI 9 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — 31e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3028

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՄԵՌՆՈՂՆԵՐ ԵՂԱԾ ԵՆ»

Եօթանասուն տարեկան Թուրք սպան, Բահմի Արաք, այսպէ՛ս կը ներկայացնէ Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին բնաջնջումը:

— «Իթթիհատ եւ Թէրագգըի կառավարութիւնը պատերազմի անհրաժեշտութեանց բերումով կռուադաշտի մօտիկ շրջաններու Հայերը հեռացնելու հարկին տակ մնացած է: Անկազմակերպ այս գաղթի ընթացքին հայ գաղթականներու միջեւ յոգնութենէ եւ հիւանդութենէ մեռնողներ եղած են»:

Այսքան եւ ուրիշ ոչինչ:

Ինքն ալ, որ այն ատեն 30 – 35 տարեկան երիտասարդ մը ըլլալու էր, «հիւանդանալով մեռած եւ չթաղուած դիակներ» տեսեր է Տէր Զօրի եւ Մէսքէնէի միջեւ, «ճամբուն աջ եւ ձախ կողմը»:

Տեսեր եւ ցաւե՛ր է...

Ընենք մէկ անգամէն, թէ Ջէրքէզ Հասան մը շատ աւելի պարկեշտ է, քան այս կոկորդիլոսը:

Ինչպէս հաղորդած էինք Փետր. 10ին, Ջէրքէզ Հասան բացէ ի բաց կը վկայէր, «Աքշամ»ի միջոցաւ.

— Պատերազմի ընթացքին որոշուած էր մօտ մէկ միլիոն հայութիւնը տարագրել:

Եօթանասուն տարեկան Թուրք սպան շատ լաւ գիտէ որ այս որոշումը գործադրուեցաւ սանձակոտոր կատաղութեամբ:

Գիտէ որ ամբողջ բազմութիւններ իրենց բնակավայրերէն հալէ դուրս հանուած, կը յանձնուէին ջարդարար խուժաններուն: Եւ կը կոտորուէին ամայի դաշտի մը, անդնդախոր ձորի մը մէջ կամ գետի մը ափը:

Բնաջնջումը կը կատարուէր համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը:

Հրամայուած էր անխնայ կոտորել այրերը, 7էն մինչեւ 70 տարեկան, ամուրի տալ գեղեցիկ աղջիկները եւ կիները, իսկ մնացեալը քշել դէպի անապատ:

Այս մնացորդներն էին որ կը ծիւրէին եւ կը մեռնէին յոգնութենէն եւ հիւանդութենէն:

Պայ Բահմի Արաք երբեք չի խօսիր ջարդերու մասին:

Չի խոստովանիր թէ ահուսարսափի, անլուր չարչարանքներու, ոստիկանութեան եւ խուժանին խժդժութեանց զոհերէն ցիրուցան բեկորներ միայն կրցեր էին Մէսքէնէ կամ Տէր Զօր հասնիլ: Մեծ մասով պառաւներ եւ մանուկներ:

Երբ ինք խանի մը մէջ կը խօսէր, լսելով աքսորականներու խօսակցութիւնը, չհարցո՞ւց թէ ուր են «արեւելեան նահանգներուն», Սեւ Ծովու ափերուն, կեդրոնական Թուրքիոյ, Կիլիկիոյ, Թրակիոյ, Բիւթանիոյ Հայերը:

Միայն վեց նահանգներէն իւրաքանչիւրը 180 – 200.000 հայութիւն կը հաշուէր:

Ո՞ւր են: Ի՞նչ եղան:

Եթէ Էրզրումը կամ Վանը «ռազմադաշտի մօտիկ շրջաններ» էին, ինչո՞ւ ջարդարար բոզուկը հասաւ, օրինակ, մինչեւ Գասթէմունի որուն կուսակալը, Րէշիտ փաշա, անձամբ կ՚երաշխաւորէր նահանգին հայութեան հաւատարմութիւնը:

Ինչո՞ւ աքսորը եւ անճիտումը նոյն մոլեգնութեամբ գործադրուեցան Թուրքիոյ ամբողջ տարածութեան վրայ, քաղաքէն մինչեւ յետին գիւղը: Ցեղասպանութեան ամէնէն հրէշային ձեւերով:

Թուրք սպան սուտ մը եւս կը գրէ, ըսելով թէ Ճէմալ փաշա կախաղան բարձրացուցած էր «քանի մը իթթիհատական ֆետայի Թուրքեր», որոնք ծայրայեղութեան դիմած էին Հայոց դէմ»:

Միայն երկու Ջէրքէզներ կախուեցան Հալէպի մէջ, Զօհրապի եւ Վարդգէսի սպանութեան առթիւ: Պարզապէս երեսփոխանները փրկելու համար:

Երկու խօսք եւս:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐԷՆ ԲԱՆԱՎԷՃ ՍԱՐԻ ՄԱՍԻՆ

*

Կ՚ՍՌԱՋԱՐԿԵՆ ՈՐ ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՃՇԴԵՆ ԻՐԵՆՑ ԴԻՐՔԸ

Տեղական թերթերը մտահոգութիւն կը յայտնեն Սարի համաձայնութեան մասին ծագած թիւրիմացութեանց առթիւ: Ազգ. ժողովին աջին օրուան նիստին մէջ, զօր. տը Կոլի ալղականներէն եւ նախկին կուսակիցներէն Ժաք Վանտոռ առաջարկեց կառավարութեան պահանջել որ Մ. Նահանգները եւ Անգլիա ճշդեն իրենց դիրքը: Բանաձեւը դժուարութեան պիտի մատնէ դահլիճը:

Խնդիրը հետեւեալն է, համաձայն հրատարակուած տեղեկութեանց.— Անգլիա եւ Մ. Նահանգները նախապէս հաւաստիքտուած էին Ֆրանսայի թէ պիտի պաշտպանեն իր պահանջները՝ Սարի շրջանը Գերմանիայէն անջատելու մասին, երբ վերջնապէս քննուի Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագիրը: Արդ, այժմ համաձայնութիւն մը կնքուած ըլլալով արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ, Փարիզի մէջ պատճառ չեն տեսներ որ այժմէն չեղեալ համարուին Անգլիոյ և Մ. Նահանգներուն յանձնառութիւնները: Իսկ Արեւմտեան Գերմանիոյ վարիչները գիտել կուտան թէ այդ յանձնառութիւնները այլ եւս ի զօրու չեն, քանի որ համաձայնութիւն կնքուեցաւ Տոքթ. Ատընաուըրի եւ Պ. Մենտէս Ֆրանսի միջեւ: Համաձայնութիւնը կը տրամադրէ «եւրոպականացման» կարգուսարք մը հաստատել Սարի շրջանին համար: Յետոյ, երբ հաշտութեան դաշնագիրը քննուի, Սարի ժողովուրդը իրաւունք պիտի ունենայ իր ճակատագիրը որոշելու վերջնական հանրաքուէ մը կատարելով, «առանց որեւէ սահմանափակման»:

Գերմանները տարական իմաստով կ՚առնեն այս վերջին պարբերութիւնը: Ուրիշ խօսքով, կը պնդեն թէ Սարի գերմանախօս ժողովուրդին կը մնայ վերջին խօսքը, — «Եւրոպականացո՞ծ» կ՚ուզեն մընալ թէ վերատանալ իրենց նախկին վիճակը, իբրեւ ամբողջական մասը Գերմանիոյ:

Միւս կողմէ, կնքուած համաձայնութիւնը կը տրամադրէ որ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները երաշխաւորեն Սարի մասին ծրագրուած նոր կարգուսարքը, երբ վաւերացուի Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ կողմէ:

Ուրեմն, Ֆրանսացիները եւ Գերմանները պիտի խնդրեն Մ. Նահանգներէն եւ Անգլիայէն որ երաշխաւորեն Սարի բնակչութեան վերջնական իրաւունքը, «առանց որ եւ է սահմանափակման»: Տոքթ. Ատընաուըրի կողմէ արեւմտեան Գերմանիոյ երեսփ. ժողովին մէջ եղած յայտարարութեան մը համաձայն, անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութիւնները հրաժարած կ՚ըլլան իրենց նախկին յանձնառութիւններէն:

Երկրորդ թիւրիմացութիւն մըն ալ կը պղտորէ մթնոլորտը: Սարի համաձայնութեան 6րդ յօդուածին տրամադրութեամբ, այդ շրջանին եւրոպական կարգուսարքը չի կրնար վիճելի դառնալ մինչեւ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը, եթէ Սարի ժողովուրդը հաւանութիւն յայտնած ըլլայ հանրաքուէ մը կատարելով, համաձայնութեան վաւերացումէն անմիջապէս ետք: Գերմանները կ՚առարկեն թէ այս յօդուածին համաձայն Սարի գերմանասէր կուսակցութիւնները պիտի չկրնան պահանջել եւրոպական կարգուսարքին ջնջումը՝ հաշտութեան դաշնագրին կնքումէն առաջ:

Ֆրանսայի արտաքին գործերու նախարարը, նախկին վարչապետ Փինէ, անցեալ ուրբաթ օր բացարձակապէս յայտարարեց թէ ապօրէն պիտի համարէին որեւէ արտաքին գործունէութիւն որ կը ձգտի փոխել ծրագրուած կարգուսարքը, մինչեւ հաշտութեան դաշնագրի բանակցութիւնները: Այս առթիւ կ՚ըսէր թէ բացորոշ է համաձայնութեան բնագիրը: «առանց որ եւ է երկդիմութեան»: Իրազեկներ գիտել կուտան թէ Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան ցեկոյցը կը հակասէ Պ. Մենտէս Ֆրանսի կողմէ տրուած հաւաստիքներուն: Թերթերը գիտել կուտան թէ խիստ բացորոշ լուսաբանութիւն մը Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն կողմէ՝ կրնայ ազդել Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարաններուն վրայ, որոնք դեռ չեն լրացուցած Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը:

× Վերջին լուրերու համաձայն, արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը կ՚ուզէ կարճ կապել հրապարակային բանավէճը, վտանգաւոր համարելով պայքարին սաստկացումը: Մանաւանդ որ, իր տեսակէտը Փարիզ հաղորդած է արդէն: Անգլիա եւս չուզեր դիրք ճշդել, գոնէ առ այժմ:

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ մանրամասն ծրագիր մը յօրինած է, տուրքերը թեթեւցնելու, պետական պաշտօնեաներու թոշակը աւելցնելու, հողագործներու վիճակը բարւոքելու եւ աշխատավարձքի խնդիրը քննելու համար: Բուռն վիճաբանութիւններ կը սպասուին Ազգ. Ժողովին մէջ: Սենտիքաները կը պահանջեն ապրելէն առաջ կարգադրել աշխատավարձքի խնդիրը:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

*

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Պաղեստինի զինադադարի յանձնախումբը պարսաւանքի բանաձեւ մը քուէարկեց Մարտ 7ին, մէկ անգամ Եգիպտոսի երկու անգամ Իսրայէլի համար, մեղադրելով թէ խախտած են պայմանագիրը: Իւրաքանչիւր քուէարկութեան ատեն վճռական ձայն ունեցաւ յանձնախումբին Ֆրանսացի նախագահը: Եգիպտոս կը մեղադրուի թէ Փետրուար 22ին բազմաթիւ քաղաքացիներ անցած են Կազայի սահմանագիծը, եւ կրակ բացած են երբ Իսրայէլի պահակախումբը կը մօտենար: Աւելի ծանր են Իսրայէլի դէմ եղած մեղադրանքները:

× Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Իսրայէլի դեսպանը երկու անգամ արտաքին գործերու պաշտօնատունը հրաւիրուեցաւ բացատրութիւն տալու համար Կազայի դէպքի մասին:

× Գահիրէի թերթերը կը գրեն թէ Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Արաբիոյ միջեւ կնքուած համաձայնութիւնը իսկ եւ իսկ համարաբական դաշինք մըն է: Դիւանագիտական տենդագին գործունէութիւն մը կը տիրէ արաբական երկիրներուն մէջ: Կնքուած համաձայնութիւնը պիտի քննուի խորհրդաժողովի մը մէջ որ պիտի գումարուի այս ամսուան ընթացքին, Գահիրէի մէջ: Եգիպտոսի ազգ. առաջնորդութեան նախարարը, Սալէհ Սալեմ Պէյրութէն մեկնեցաւ, Լիբանանի կառավարութեան յանձնելով համաձայնութեան բնագիրը: Յորդանանի կառավարութիւնն ալ ստացած է դաշնագիրը, որուն համաձայն կ՚երեւայ սկզբունքով: Բայց թէ Լիբանան եւ թէ Յորդանան ժամանակ խնդրած են մտածելու համար, վերջնական պատասխան տալէ առաջ:

Սուրիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Խալէտ էլ Ազմ, յայտարարեց թէ Իրաք ալ պիտի հրաւիրուի ծրագրուած խորհրդաժողովին, պայմանաւ որ խզէ Թուրքիոյ հետ կնքած դաշինքը:

Լաւատեղեակ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Իրաք ալ պիտի մասնակցի Արաբական Դաշնակցութեան ժողովին, որ պիտի գումարուի Մարտ 22ին, Գահիրէի մէջ:

ՃԱՇԱԳԻՆ

ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՋԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Խաչիկ Կարապետեան, Պրիւսէլ	5.000
Վ. Աճօղլանեան	1.000
Երուանդ Ադամեան	2.000
Գէորգ Մանիշակեան	1.000
Ազնիւ Ս. Սարգիսեան (իր գանձանակէն, Ալֆորվիլ)	2.000
Փոքրիկն Մարի Ռոզ Սօֆեան	1.000
Ծնունդ եւ Թագուհի Յովհանէսեան (Սէն Տընի) իրենց գանձանակէն)	1.000
Ֆրանսահայ Լսարանէն (Գ. Ադամեանի միջոցով Բ. անգամ, ցանկը առանձին)	12.000
Պ. Գըլըճեան (Անիէռ)	2.000
Վարուժան Գալփայեան (Լիլայի գլըրոյցէն, իր գանձանակը պարպելով)	3.500
Տիկ. Նունիկ Ներսէսեան (Յունաստանի մէջ իր կորսնցուցած զաւակներուն եւ ամուսնոյն յիշատակին)	1.000
Աբրահամ Շահպազեան	5.000
Կարպիս Գասպարեան	5.000
Էտուար Խաչերեան	3.000
Զարմայր Մելքոնեան	1.000
Օննիկ Թուֆանեան	1.000
Գումար՝	46.500
Նախորդ գումար	106.900
Ընդհ. գումար՝	153.400

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ա. Ահարոնեանի դամբարանին շին. յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հայրենակից Պ. Լեւոն Տօնիկեանէ 5000 ֆրանք

Տէր եւ Տիկին Վ. Վարպետեանէ 1000 ֆրանք, իրենց այցելութեան առթիւ:

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՐԱՆՑՈՒՄ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

Միջազգային մամուլը սենսակներով տեղեկութիւններ կը հրատարակէ հիւլէական զէնքերու մասին, թանձրացնելով քաղաքական մթնոլորտը:

Կ՚ամփոփենք ամէնէն կարեւոր լուրերը.—

Եուկոսլաւիոյ նախագահը, մարեշալ Թիթօ, զեկուցում տալով Ազգ. Ժողովին մէջ, յայտարարեց.

— «Կը կարծենք թէ անհրաժեշտ է ոչնչացնել բոլոր հիւլէական զէնքերը եւ անոնց յատուկ նիւթերը օգտագործել իբրեւ ուժի աղբիւր, ի շահ մարդկութեան: Մասնագիտօրէն շատ դիւրին է այս գործը եւ արագօրէն իրագործելի»:

Մարեշալը այս առթիւ պահանջեց ջնջել հիւլէական գաղտնիքը: «Արդարեւ, աղետալի պիտի ըլլայ մարդկութեան համար թոյլ տալ որ այս ահագին ուժը գործածուի իբրեւ միջոց քանդումի եւ բնաջնջումի»: Յետոյ ըսաւ թէ Եուկոսլաւիան իւրանիումի կարեւոր հանքեր ունի: «Թող մեր ժողովուրդը գիտնայ թէ հիւլէական եւ ջրածին ուժը կարգ մը մեծ պետութեանց մենաշնորհը չէ եւ թէ մեր փոքր երկրին մէջ ալ կան թանկագին նախանիւթեր:

× Ուաշինկթընի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ Ամերիկացիները Անգլիոյ պիտի չհաղորդեն իրենց ջրածին ռումբի շինութեան գաղտնիքները: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Մ. Նահանգները նոր եւ շատ աւելի զօրաւոր հիւլէական զէնք մը հնարած են, բայց ամէն բան խստօրէն գաղտնի կը պահեն:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Մ Ե Ր ԽՕՍԱԿՑԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒՆ

Ուրախալի է որ, վերջերս, կարեւորութիւն կը տրուի մեր լեզուին :

Հայ մամուլը լրջութեամբ կը զբաղի հայերէնի մշակման ու տարածման անհրաժեշտ գործով, շեշտելով անոր ազգային արժէքը, գեղեցկութիւնը, քերականական ու գիտական նշանակութիւնը : Ջանք կը թափուի պահել զայն, անխախտ ու նաեւ, գեղեցկութեամբ, իբրեւ հայկական հանճարին լաւագոյն ու բարձրագոյն արտայայտութիւնը :

Արդարեւ, լեզուն միայն արտայայտութեան միջոց մը չէ․ այդպէս կրնան մտածել միայն կարճամիտները : Լեզուն ստեղծագործական հրաշալիք մըն է․ հոգեկան ու իմացական գերագոյն արտայայտութիւն մը : Անշուշտ, իբրեւ սովորական բացատրութիւն, կրնանք ըսել թէ անիկա «գործիք» մըն է պարզապէս, մեր միտքերն ու զգացումները արտայայտելու : Սակայն այս բացատրութիւնը, թէեւ իրական, սակայն նախնական բացատրութիւն մըն է :

Կրնանք ըսել որ դաշնակն ու ջութակն ալ երաժշտական գործիքներ են․ նուագածութեան միջոցներ, սակայն մեզ հետաքրքրողը՝ գործիքները չեն, այլ այդ գործիքներէն բխած երաժշտութիւնը․ այն գեղեցկութիւնը՝ որ անոնց ստեղներէն ու լարերէն կը բխի, հասնելու համար մինչեւ մարդոց հոգիները : Այսպէս է նաեւ որեւէ լեզու, հայերէնը մասնաւորաբար, մեզի համար : Կարեւորը այն չէ ուրեմն, որ կերպով մը, որեւէ ձեւով գործածենք արտայայտութեան այդ «գործիքը»․ այլ կարեւորը այն է, որ լաւ կերպով գործածենք զայն, գեղեցկօրէն, ճշգրտութեամբ : Մէկ խօսքով՝ արուեստով ու գիտութեամբ, անհուն հոգածութեամբ : Կրնա՞նք, օրինակի համար, որեւէ կերպով գործածել դաշնակն ու ջութակը․ չենք կրնար․ մասնաւոր ջանք մը պիտի ընենք սորվելու, մարզուելու, թէքնիքին հետ հոգեկանն ալ ուսումնասիրելու, լաւագոյն կերպով նուագելու համար :

Լեզուի պարագան, մօտաւորապէս, նոյնն է :

Չենք կրնար, բնականաբար, ժողովրդական բոլոր խաւերէն պահանջել որ հաւասար գիտութեամբ ու արուեստով, ճշգրտութեամբ գրեն ու խօսին : Սակայն, մեր իրաւունքն է պահանջել, որ գոնէ գրողները, « գրող – բրոց»ները, ինչպէս կ'ըսուի, ճիշդ ու ճաշակով գրեն այն գիտակցութեամբ թէ հայ լեզուին մէջ խտացած են մեր ժողովուրդի հոգին ու միտքը, անոր մտածումներն ու զգացումները, անոր ցեղային ստեղծագործութեան բովանդակ թափը, հրաշալի պատմութիւնն ու մշակոյթը :

Ցաւագին տպաւորութիւն մը կ'առնենք, երբ զանազան թերթեր ու գրողներ, հայ գրի ու մշակոյթի մասին յօդուածներ կը կարդան, կը պանծացնեն հայ միտքը, սակայն իրենք ողորմելի, երբեմն՝ սխալ հայերէնով մը կը գրեն ու կը խօսին : Այս տպաւորութիւնը, նման պարագաներու մէջ, ի վերջոյ կը դառնայ ծիծաղելի : Մարդիկ, այսինքն՝ հանրային կարծիք վարելու կոչուած մարդիկ, հայ դրականութեան ու մշակոյթի մասին որպէս թէ «տեսակէտ» ունեցող անձեր, յաճախ, շատ ալ կարեւորութիւն չեն տար այդ բոլորին, լեզուն նկատելով պարզապէս «գործիք» մը : Անոնք կը գոհանան իրենց հանճարեղ ու խորունկ մտքերը յայտնել, թոյլ տալով որ ընթերցողները հասկնան, իրենց ըսածները եւ թափանցեն անոնց : Ասիկա հոգեկան ու իմացական այլասերման երեւոյթ մըն է, որուն թերեւս չեն անդրադառնար : Ի՞նչ պիտի ըսէինք այն ջութակահարին, որ բեմ կը բարձրանայ Պեթհովէն ու Պախ նուագելու՝ ճաթած ջութակի մը վրայ ...

Հայերէնի հետ այդպէս վարուողները պիտի համարձակէի՞ն նոյնը ընելու օտար լեզուի մը, ֆրանսերէնի ու անգլերէնի հանդէպ : Չեն համարձակիր․ տասը բառարան կը բանան ու հազար դուռ կը զարնեն, գիտցողներուն կը դիմեն նամակի մը, պաշտօնագրի մը, յօդուածի մը խմբագրութեան համար : Հայերէնը սակայն, անոնք կը նկատեն հասարակ, արհամարհելի լեզու մը, որուն հետ կարելի է վարուիլ որեւէ կերպով․ բաց ագարակ մը, ուրկէ ներս կարելի է մտնել թեւերը փարթելով... Ստորադասութեան ու այլասերումի, ազգային ստորադասութեան հիւանդագին զգացում մըն է աս, որ ի վերջոյ կը փոխուի ազգային ողբերգութեան :

Սակայն, լեզուն միայն գրաւոր կերպով չօգտագործուիր, այլեւ խօսքով․ բերանացի :

Ամէն ջանք կը թափենք մեր նոր սերունդին հայերէն սորվեցնելու․ կը գովենք մեր լեզուն․ կը պանծացնենք անոր գեղեցկութիւնը, նշանակութիւնը, սակայն չենք անդրադառնար, թէ անհուն դժուարութիւններու կը մատնենք մեր նորահասները, անոնք նոյնիսկ, որոնք հաճոյքով պիտի ուզէին սորվիլ զայն : Չենք հարցներ մենք մեզի՝ թէ ո՞ր հայերէնը պիտի սորվեցնենք, մանաւանդ Ամերիկայի մէջ, ուր բազմաթիւ բարբառներ կը խօսուին, օտար լեզուներէն եկած բառերով ալ խառն, որոնց կարգին՝ թուրքերէնի այլանդակ ու կոպիտ բառերն ու բացատրութիւնները ...

Մեր խօսակցութիւնը հայերէն պէտք է ըլլայ եւ մեր բոլորին ջանքը պիտի ըլլայ մաքրել ու զտել մեր լեզուն, բիւրեղացնելով ու գեղեցկացնելով զայն․ դուրս բոլոր խորթ ու օտար, մանաւանդ թուրք բառերը, որոնք կ'աղաւաղեն ու կը տգեղցնեն մեր գեղեցիկ բարբառը : Այս կերպով, ոչ միայն նոր սերունդը աւելի դիւրաւ կը սորվի հայերէնը եւ աւելի ախորժակով, այլեւ կը գեղեցկանայ մեր լեզուն : Հայերէնը քաղցրահնչիւն լեզու է, պայմանաւ սակայն որ լաւ խօսուի, անխառն ու հարազատ, յղկուած ու զտուած բառերով : Մեզի համար ըլլայ թէ օտարներուն, մեր լեզուն կը դառնայ անախորժ, խոպոտ ու խրթին :

Լեզու մը միշտ ժողովուրդինն է, բայց դարերու ընթացքին կոկուած, յղկուած եւ դարձած է արուեստի գործ մը․ արուեստագէտներու, ճաշակի տէր, գրագէտ ու ոչ – գրագէտ մարդոց հոգածութեամբ դարձած է ոսկեղինիկ : Այս օրերուն մանաւանդ, երբ մեր գանձերէն շատերը կորսնցուցած ենք, տէր կենանք լեզուական մեր գանձին․ այնպէս ընենք որ չըլլայ թէ մեր ոսկին պղինձի ու թիթեղի վերածուի ...

Զգոյշ ու զգաստ ըլլանք մեր գրութեան հանդէպ, եւ, մանաւանդ, մեր խօսակցութեան ընթացքին, որովհետեւ ի վերջոյ, լեզուի մը տէրը ժողովուրդն է : Ատաղձը, զոր ժողովուրդը կը հայթայթէ, թող ըլլայ առողջ ու հարազատ, որպէսզի ճարտարապետը, այսինքն՝ գրագէտը կարենայ հրաշակերտել : Լեզուն մեր ցեղային մշակոյթն է, մեր հոգեկան անկախութիւնը, մեր իմացական ազատութիւնը : Տէր կենանք անոր, անտէր ու անդէմ չմնալու համար :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ՎՐԱՅ(*)

(1955)

Երբեմն աւելի պերճախօս են թիւերը, քան թէ բառերն ու ճարտասանական մարզանքները :

Պիտի գոհանամ ուրեմն երեւութապէս «չոր» այդ նշաններով, առանց երկարապատում վերլուծումներու, խորհրդածութիւնը ձգելով ընթերցողին : Անշուշտ կարգ մը ընդգծումներ եւ մատնանշումներ անհրաժեշտ են, երբ մէջտեղ գան յատկանշական գումարներ :

Ձեռքս ունիմ Մոսկուա հրատարակուած հատորիկ մը՝ Խ. Միութեան օրաթերթերուն եւ պարբերաթերթերուն մասին (1955) : Ընդամէնը՝ 380 հատ, բազմաթիւ լեզուներով :

Ասոնց 266ը՝ ռուսերէն ...

251 հատ կը հրատարակուին Մեծն Ռուսիոյ, իսկ 15 օրաթերթեր՝ մնացեալ 15 Խորհրդային Հանրապետութեանց մէջ : Իւրաքանչիւրին համար մէկ հատ :

Յատկանշական է այն պարագան, թէ րուն Ռուսիոյ Ս. Ս. Հանրապետութեան հրատարակութիւնները նոյնացած են համամիութենական,— այսինքն կեդրոնական կառավարութեան — հրատարակութեանց հետ : Նոյնպէս յատկանշական թէ բոլոր գիտական, եւ մասնագիտական թերթերը լոյս կը տեսնեն ռուսերէն եւ րուն Ռուսիոյ մէջ :

Արդարեւ՝ եթէ 251ի վրայ միայն 18ը կառավարական պաշտօնաթերթեր են, մնացեալ 233ը կապուած են կեդրոնական կառավարութեան զանազան հաստատութիւններու միջոցաւ, գիտական կամ քաղաքական :

Մանրամասնեմ :—

18 պաշտօնաթերթերէն 13ը օրաթերթ կամ երկօրեայ են : Օրաթերթերը շաբաթական վեց օր լոյս կը տեսնեն, բացի « Փրաւտա» պաշտօնաթերթէն, որ տարեկան 365 թիւ կը հրատարակէ : Ուրեմն Ռուսիոյ եւ միւս հանրապետութիւններուն մէջ լոյս կը տեսնեն 13+15= 28 ռուսերէն օրաթերթեր, ընդդէմ ընդհանրապէս մէկ օրաթերթի՝ «ազգային» լեզուով, իւրաքանչիւր հանրապետութեան մէջ :

Մնացեալ հինգ պարբերականներէն մին՝ (Վէտոմոստի Վերխովնոյ Սովիէտա Ս. Ս. Ս. Հանր.» (անկանոն) կը թարգմանուի 15 հանրապետութեանց լեզուներով :

Իսկ 233 պարբերաթերթերը կը ներկայացնեն հետեւեալ բաժինները :—

ա) Տնտեսագիտութիւն, ընկերագիտութիւն, քաղաքականութիւն․— 25 հատ :

բ) Գիտական․— 47 հատ :

գ) Ճարտարարուեստ, ճարտարապետութիւն, հաղորդակցութիւն․— 52 հատ :

դ) Գիւղատնտեսութիւն, կենդանաբանութիւն․— 23 հատ :

ե) Բժշկութիւն, կենսաբանութիւն, բնախօսութիւն, 33 հատ :

զ) Գրականութիւն, քննադատութիւն, արուեստ, նկարազարդուածներ, եւն․ 23 հատ :

է) Մանկական, պատանեկան, 8 հատ :

ը) Մանկավարժական, 22 հատ :

Ռուսերէն լեզուով այս զանգուածային հրատարակութիւններէն վերջ, նախքան իւրաքանչիւր հանրապետութեան հրատարակութեանց անցնիլը, քանի մը թիւեր օտարալեզու պարբերականներու մասին․—

1. Չինարէն․— երկու հատ : 2. Անգլիերէն․— վեց հատ : 3. Ֆրանսերէն․— 4 հատ : 4. Գերմաներէն․ — 4 հատ : 5. Լեհերէն․— 1 հատ : 6. Սպաներէն․— 4 հատ : 7. Շուետերէն․— մէկ հատ : 8. Բազմաթիւ լեզուներով․— 4 հատ : Գումարը՝ 26 :

Ուրեմն 380(*) հրատարակութեանց վրայ 251 (ռուսերէն) + 26 (օտար լեզու) = 277ը կը հրատարակուին Մեծն Ռուսիոյ

(*) Այս պատկերը կը վերաբերի կեդր․ կառավարութեան կամ զանազան հանրապետութիւններուն պաշտօնական հրատարակութեանց միայն : Նկատի չէ առնուած գաւառական մամուլը :

(*) 380 Պարբերաթերթերէն․—
266 հատ ռուսերէն :
26 հատ օտար լեզուով :
88 հատ խորհրդային ուրիշ լեզուներով :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ՄԵՐԿ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

— Ընթրիքը պատրաստ է, էֆէնտիս :

Նալբանդեանը Սվաճեանի ու Թագւորեանի հետ ընթրել էր Փերայի առաջնակարգ ու ազնիւ ճաշարաններից մէկում : Նրանց էին միացել Իզմիրից եկած «Մաղիկ» հանդէսի խմբագիրներ Հայկունին եւ Ձիլինկիրեանը, ազգային վարչութեան մի քանի անդամներ եւ ընթրիքը ձանձրացնելու չափ երկարել էր : Խօսուել էր ամէն ինչի մասին, սկսած Սուէզի ջրանցքի բացումից, իտալական դէպքերից մինչեւ Ֆրանսիացի ճանապարհորդ Ալբեր Այնոյի Տաճկաստանից ստացած տպաւորութիւնները եւ «մազ ներկելու գիւրին եւ օգտակար ջուր» վաճառող Պարտիզպանեանի խանութը :

Միքայէլի գլխացաւը կարծես թեթեւացաւ ինչ որ ախորժելի հոտից :

Պերիկլէսը յայտնեց, որ սենեակում այրւում են նոճու տերեւներ :

— Ճանապարհորդներին շատ ախորժելի է... կարծեմ թէ սա բուրմունքը ձեր յոգնութիւնը թեթեւցուց :

Նալբանդեանը շնորհակալութիւն յայտնեց եւ ծառայական սպասաւորին մեկնեց մի քանի ղուռուշ : Պերիկլէսը դրամը չվերցրեց : Նրա հայեացքն այդ պահին ուրիշ տրամադրութիւն էր արտայայտում :

— Չէ, էֆէնտի, ձեզի համար առանց վարձի, — շշնջաց նա խորհրդաւորութեամբ :

— Ինչո՞ւ :

— Դուք այլազգի չէք :

— Հապա ի՞նչ եմ :

— Ռուսիացի էք ...

— Իսկ դու ի՞նչ գիտես Ռուսիայի մասին :

— Մեծ երկիր է ...

Յետոյ Պերիկլէսը պատմեց, որ նա եղել է Թուրքիայի ռազմական նաւատորմում ու մասնակցել է Սինոպի ճակատամարտին : Թուրքական նաւատորմի ջախջախումից յետոյ նրան ներկայացրել են ծովակալ Նախիմովին, որը լսելով Պերիկլեսի Յոյն լինելը՝ եւ նրա կեանքին պատմութիւնը, գերութիւնից ազատել է : Այդ օրուանից յոյն երիտասարդը ակնածանքով է նայում դէպի հիւսիս եւ յատուկ սիրով սպասարկում Ռուսաստանից եկող հիւրերին : Երբ Նալբանդեանը սպասաւորին յայտնեց, որ Նախիմովը սպանուել է, Պերիկլեսը գունատուեց, մռայլուեց ու հեռացաւ :

Իսկ Նալբանդեանը պարուրուեց մի հաճելի զգացումով, ներքին հպարտութեամբ, որ ինքն այնպէս կապուած է Ռուսաստանի ու նրա մեծ ժողովուրդի հետ ջերմ սիրով :

Մօտիկ մինարէից լսուեց մոլլայի երեկոյեան միալար մուէզինը :

Նալբանդեանն աչքերը փակեց ու նրա առջեւով անցան բոլոր մտերիմ մարդիկ, որոնց արդէն կարօտել, ուզում էր տեսնել եւ հաղորդակից դարձնել իր առաջին տպաւորութիւններին :

Վեր կացաւ ու գրեց երեք նամակ՝ Սերնո Սոլովեւիչին, Հայրապետեանին եւ Մարիամիկին :

⁂

Միւս օրը, Նալբանդեանը Սվաճեանի ու Թագւորեանի հետ խօսեց Սահմանադրութեան մասին : Միքայէլն այս անգամ որոշեց վերջնականապէս ցրել ազգային սահմանադրութեան հետ կապուած պատրանքները, այն միտքը, որ արգիլում է պարզ տեսնել իրականութիւնը եւ կողմնորոշուել ապագայի նկատմամբ :

— Սահմանադրութիւնը հիմա ձեզ համար դարձրել էք չափաւորութեան միջոց, իսկ չափաւորութեամբ ժողովուրդն իր կատարեալ ազատութեանը երբեք չի հասնի : Պատրիարքարանի, ամիրաների ու էֆէնտիների կամքով չէ, որ ազգը իր բախտը պիտի տնօրինէ : Բաւ է, որչափ ժողովուրդը ստիպուեց հետեւելու իր ռահվէրների թելադրութեամբ : Ի հարկէ, Սահմանադրութիւնը տալիս է ազգային որոշ իրաւունքներ, բայց ազատութիւն աղքատ ժողովրդին՝ երբեք : Սահմանադրութիւնը «շնորհած» բռնակալը շարունակում է եաթաղանը ձեռքում պահել, որ ուզած պահին այդ թղթի կտորը երկու կէս անի : Մեր դարում թղթերը չեն որոշում ժողովուրդի բախտը, նրա ապագան ... Վճռողը գործն է եւ միայն գործը :

Սվաճեանն ու Թագւորեանը զգում էին որ Ռուսաստանից եկած այս մարդը օր–օրի վրայ աւելի է տիրում իրենց մտքերին ու զգացմունքներին : Նրանց համար այլեւս ոչ մի հեղինակութիւն չէր մնացել, բացի Նալբանդեանից : Այն բոլոր կասկածներն ու տարակուսանքները, որ նրանք ունէին մինչեւ Նալբանդեանի հետ հանդիպելը իրենց համայնքի կեանքի մասին, հաստատւում էին : Այժմ իրենց ռուսահայ բարեկամը ասում է՝ «գործ եւ միայն գործ» . ի՞նչ գործի մասին է խօսքը :

— Այժմ միակ ճշմարիտ վարդապետութիւնը ժողովուրդներին բռնապետութիւնից ազատելու գաղափարն է : Ես եկել եմ այն մեծ երկրից, որտեղ տարածւում է այդ գաղափարը : Ինչո՞ւ ուրեմն դուք անմաս մնաք դրանից :

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

մէջ, հովանաւորութեամբ Կրեմլինի ։

Կը մնան 103 հրատարակութիւններ՝ միւս 15 հանրապետութիւններուն համար «ազգային» լեզուներով... բայց, ինչպէս ըսենք, 15 օրաթերթ՝ ռուսերէնով։ Այսինքն միայն 88 հրատարակութիւններ, ռուսերէնէ դուրս՝ խորհրդային այլ լեզուներով։ Տեսէ՛ք.—

1.— ՈՒՔՐԱՆԻԱ (ուքրաներէն) երկու շաբաթաթերթ, երկու օրաթերթ (մէկը ռուսերէն), ինը ամսաթերթ ։

2.— ՍՊԻՏԱԿ ՌՈՒՍԻԱ (պիէլոռուսերէն).— Հինգ օրաթերթ (մէկը ռուսերէն), հինգ ամսաթերթ ։

3.— ՈՒԶԲԷԿԻՍՏԱՆ.— (Ուզպեկերէն) երեք օրաթերթ (մէկը ռուսերէն), երեք ամսաթերթ ։

4.— ՔԱԶԱՔԻՍՏԱՆ.— (Քազաքերէն) 2 օրաթերթ (մէկը ռուսերէն), 2 ամսաթերթ։

5.— ՎՐԱՍՏԱՆ (վրացերէն).— Երեք օրաթերթ (մէկը ռուսերէն, երկրորդը՝ եռօրեայ հայերէն), չորս ամսաթերթ ։

6.— ԱԶՐՊԷՅՃԱՆ (ազրպէյճաներէն). — երեք օրաթերթ (մէկը ռուսերէն, երկրորդը հայերէն), մէկ եռօրեայ, երկու շաբաթաթերթ, երկու ամսաթերթ ։

7.— ԼԻԹՈՒԱՆԻԱ (լիթուաներէն).— 5 օրաթերթ (մէկը ռուսերէն), 5 ամսաթերթ ։

8. ՄՈԼՏԱՒԻԱ (մոլտաւերէն).—2 օրաթերթ (մէկը ռուսերէն), 2 ամսաթերթ։

9. ԼԵԹՈՆԻԱ (լեթոներէն).— 2 օրաթերթ (մէկը ռուսերէն), 2 շաբաթաթերթ, հինգ ամսաթերթ ։

10. ՔԸՐԿԸԶԻՍՏԱՆ (քըրկըզերէն).— 2 օրաթերթ (մէկը ռուսերէն), 1 ամսաթերթ։

11 ՏԱՃԻԿԻՍՏԱՆ (տաճիկերէն).— 3 օրաթերթ (մէկը ռուսերէն), 3 ամսաթերթ։

12. ՀԱՅԱՍՏԱՆ (հայերէն).— 3 օրաթերթ (մէկը ռուսերէն, երկրորդը թաթարերէն), մէկ եռօրեայ, մէկ շաբաթօրեայ, չորս ամսօրեայ ։

13. ԹՈՒՐՔՄԷՆԻՍՏԱՆ (թուրքմեներէն).— 2 օրաթերթ (մէկը ռուսերէն), 3 պարբերական ։

14. ԷՍԹՈՆԻԱ (էսթոներէն) 2 օրաթերթ (մէկը ռուսերէն), 4 ամսաթերթ։

15. ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ՔԱՐԵԼԻԱ (ֆիններէն).— երկու օրաթերթ, (մէկը ռուսերէն), 1 եռամսեայ։

Թիւերու այս ջրվէժին առջեւ, չեմ գիտեր թէ ինչ խորհրդածութիւններ պիտի ունենայ ընթերցողը ։ Անձնապէս, կանգ կ'առնեմ մանաւանդ երկու իրականութեանց առջեւ .—

Ա.— Խ. Միութեան մէջ, ուր 2.500.000 Հայեր կը բնակին (1.150.000 Հայաստան, 1.350.000ուրիշ հանրապետութեանց մէջ) հայերէն մամուլը յարաբերաբար աղքատ է ։

Հայաստանէն դուրս երեք հրատարակութիւն՝

ա) Համամիութենական «Վեստնոյթի Վերխովնոկո Սովիէտա»ն (Ռուսաստան — անկանոն պարբերաթերթ)։

բ) «Սովիէտական Վրաստան» (Վրաստան — եռօրեայ) ։

գ) «Կոմունիստ» (Ազրպէյճան — շաբաթը հինգ թիւ)։

Հայաստան՝ 7 հատ ։

ա) Մէկ օրաթերթ — «Սովետական Հայաստան»։

բ) Մէկ եռօրեայ — «Պիոների կանչը»։

գ) Մէկ շաբաթօրեայ — «Գրական թերթ»։

դ) Չորս ամսաթերթ.— «Պարտիական կեանք», «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ», «Պիոներ», «Սովետական Հայաստան»։

Ընդամէնը տասը հայերէն թերթ ու պարբերական միայն, ամբողջ Խ. Միութեան մէջ ։

Բ.— Երկրորդ եզրակացութիւնս է երեքին չնչին կանոն մը։ Ռուսերէն՝ 266 հրատարակութիւն իսկ խորհրդային այլ լեզուներով՝ միայն 88ը։ Արդ, Ռուսերը 110ը միլիոն են, 95 միլիոն «օտարներու» հետ Խ. «Միութեան» մէջ ։

Ուրեմն՝ ժողովուրդին մօտ 53 առ հարիւրը միայն։ Իսկ հրատարակութիւնները... 75 առ հարիւրը ռուսերէն ։ Եւ դեռ չեմ հաշուեր «ազգային» լեզուներու մէջ թխուած ռուսերէն բառերն եւ ուրիշ օտարաբանութիւններ ։

Ա. Վ-ԱԶԱՏ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

★

Վերջերս շահեկան վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Թուրքիոյ Ազգ. Մեծ Ժողովին մէջ, երեսփոխան մը, Հիքմէթ Պայուր պնդատեցաւ որ պանդոկներու մէջ ամուսնական վկայագիր կը պահանջեն ։

— Չափահաս կին մը եւ չափահաս այր մը այլեւս քիչ մը ազատ ձգելու է։ Կ'ըլլեն ինքնաբերաբար պանդոկները, տուները կը կոխեն ։Այլեւս հրաժարելու է ասոնցմէ։ Յետոյ ասոնք արտասահմանի մէջ մեզի դէմ յոռի քարոզութեան ծնունդ կու տան։ Օրինակ վայնասուն փրթաւ որ ամերիկացի յիսնապետ մը Իզմիրի մէջ պանի չորս արուեստագիտուհի տունը տարած է։

Սինան Թէքէլիօղլու իր կարգին ըսաւ.

— Ֆիլմերուն համբոյրի տեսարանները մեր տղայոց բարոյականը կը խաթարեն ։ Արգիլելու է ։

Տոքթ. Էնվէր Գարան դիտել տուաւ թէ երկրին բարոյականին համար նոյնքան տնպատեհ են թերթերու եւ հանդէսներու մէջ ցուցադրուած բաց լուսանկարները ։ Ըսաւ թէ հանդէսի մը մէջ մարմնին գաղտնի ծալքերը ցոյց տուող նկար մը տեսած է եւ հարցուց.— «Արդեօք Իսթանպուլի ընդհ. դատախազը կը քնանա՞յ»։

Պետական գործավար Տոքթ. Մ. Սարոլ պատասխանելով ամուսնութեան վկայագիր պահանջելու հարցին, ըսաւ.

— Կարծես թէ կուսութեան գօտի անցնելու հետամտէինք։ Մեզի չիյնար պաշտպանել օտարներուն բարոյականը։

Կրօնից տեսչութեան ելմտացոյցին քննութեան առթիւ հոճա մը պահանջեց կարեւորութիւն ընծայել կրօնական գործերուն։ Ըսաւ թէ Ամերիկացիները 54 եկեղեցիներ շինած են տասը տարուան մէջ։ Ճեմոյ բացականչեց.

— Այս երկրին մէջ յետադիմութիւն, յետադիմական չկայ։ Բոլորս ալ յառաջդիմել կ'ուզենք։ Մուհամմէտ Մարգարէ «միշտ յառաջացէք» ըսած է։

Հալքեան երեսփոխան Նուրի Օճաքչըօղլու ալ պահանջեց աւելցնել իմամներուն թոշակները։

Հիքմէթ Պայուր իր կարգին ըսաւ.

— Բազմաթիւ քարոզիչներ յեղաշրջութիւններուն դէմ թշնամական քարոզ կու տան։ Կրօնից տեսչութիւնը պէտք է արտաքսէ զանոնք։

Երբ Հիքմէթ Պայուր յայտնեց որ կան քարոզիչներ որոնք նոյնիսկ երեսփոխանուհիներուն կըյանձնարարեն գլխու ծածկոց գործածել, քանի մը երեսփոխաններ նստարանի կափարիչները զարկին եւ պոռացին ։

Պայուր յիշեցուց որ Կրօնից Տեսչութիւնը ոչ մէկ պատիժ է սահմանած դպրոցական աղջիկ մը բռնաբարած ըլլալուն համար դատապարտուած մզկիթին իմամին։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

•

ՎԵՆԵՏԻԿ.— Փետրուար 20 եւ 21ին տեղի ունեցան Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի թատերական ներկայացումները Բարեկենդանի շրջանին՝ փայլուն յաջողութեամբ ։

Առաջին օրը իտալացի հասարակութեան համար սահմանուած էր, իսկ երկրորդը հայ գաղութին եւ Ս. Ղազարի Վանական Հայրերուն եւ աշակերտներուն։

Բեմադրուեցաւ իտալերէն ընտիր տռամ մը «Մեծ լռութիւնը», որուն մէջ բացի երկու – երեք իտալացի բարեկամներէ՝ կարեւոր դերեր խաղացին մեծ յաջողութեամբ վարժարանին աշակերտներէն Յովհաննէս Գալայճեան, Յակոբ Ճէլալեան, Վարուժան Գարամանեան, Ալեքսան Դանիէլեան, Շահան Ֆարաճեան եւ նախկին սաներէն Ալեքսիս Պասմաճեան եւ Պօղոս Խաչատուրեան ։

Զաւեշտը «Պաշտօնս է խորդալ» մեծ յաջողութեամբ անցաւ։ Գլխաւոր դերակատարներն էին Յակոբ Մարտիկեան, Երուանդ Ճանիկեան, Վարուժան Գարամանեան եւ Պետրոս Քիւչիւկեան։ Միջնարարներուն տեղի ունեցան ծիծաղաշարժ երգախառն պատկերներ, ինչպէս «Սափրիչն ու յաճախորդը», որուն մէջ փայլեցան Յակոբ Ճէլալեան եւ Յովհաննէս Գալայճեան. իսկ «Աստամնաբոյժն ու հիւանդ»ին մէջ Ա. Պասմաճեան եւ Պ. Խաչատուրեան ։

Ճէլալեան Յ. եւ Պալեօզեան Արա արուեստագէտ սաները դաշնամուրի վրայ մեծ ճարտարութեամբ նուագեցին գեղեցիկ կտորներ Շոփէնէն եւ Ալպենիծէն ։

Հայ հրաւիրեալները իտալական փայլուն տռամէն զատ վայելեցին հայերէն, «Անձրեւոտ գիշեր» զաւեշտը, որուն մէջ խրախճ յաջող դուրս եկան Գէորգ Վարդանեան եւ Վարուժան Թորոսեան սաները ։

Եղան նաեւ զանազան արտասանութիւններ եւ մենախօսութիւններ, ջերմապէս գնահատուելով, որոնց մենք ալ կ'ուզենք յայտնել մեր ջերմ խնդակցութիւնները եւ քաջալերութիւնը։

Մեր խնդակցութիւնը կը յայտնենք Վարժարանին Տեսչութեան եւ վաստակաւոր Հայրերուն, որոնց աշխատանքին շնորհիւ աշակերտութիւնը յաջողած էր այդքան խնամքով եւ յաջողութեամբ պատրաստել բեմական ներկայացումները։

Ականատես

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՓԱՐԻԶ.— Սիրելի «Յառաջ», սիրով ընդառաջ կ'երթանք ձեր կոչին ։

Ինչպէս կ'ըսէր ողբացեալ քոյրս, «Ով որ իր մեռելներուն հոգւոյն համար կտոր մը հաց կուտայ չքաւորին, տասը պատարագ ու հոգեհանգիստ կ'արժէ»։

Իր յիշատակին 2000 ֆրանք կը նուիրեմ Աթէնքի Ջաւարեան վարժարանի չքաւոր աշակերտներուն։ Զոքանչ մայրս ալ, Այրի տիկին Լուսին Անդրէասեան իր ողբացեալ զաւկին (սպաննուած Գերմաններուն կողմէ) եւ իր ամուսնոյն, փոխան հոգեհանգստի 2000 ֆրանք կը նուիրէ, որպէսզի այդ աշակերտները տաք ապուր ունեն։

Արամ Յակոբեան

(ԽՄԲ.— Տես մարտ 8ի ցանկը)։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Յառաջիկայ ապրիլ 2ին Պէյրութի մէջ տեղի պիտի ունենայ Հրանտ Ղազարեան — Ժ. Սադր կոփամարտի մրցումը որ յետաձգուած էր։ Այս միջոցին Պէյրութ կը գտնուի Եւրոպայի կէս ծանրութեանց նախկին ախոյեան Ժաք Հայրապետեան որ աւելի քան չորս ամիսէ ի վեր կը շրջէր Միջին Արեւելքի մէջ։ Հայրապետեան վերջերս նշանուած է Օր. Մ. Փոստայեանի հետ եւ գործողութեան պիտի ենթարկուի աջ թեւը որ վնասուած էր Հեխտի դէմ կատարած մրցումին առթիւ ։

ՎԱԼԱՆՍԷՆ կը գրեն թէ Թոնուզի պէյը «Իփթիխար»ի պատուանշանը շնորհած է Ճերմնեան եղբայրներու գործարանի վարիչներուն։ Հաստատութիւնը չորս ընտիր «ժիլէ»ներ շինած էր պէյին որդւոյն համար որ շատ գոհ մնացած էր։

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

«Տէր Հայրը մեր առաջից ընկաւ, եւ մենք մտանք գիւղ։

«Ամէն մի տասնեակ գնաց որոշուած տեղը։ Հրահանգները նոյնն էին, ինչ որ միւս գիւղերը մտած ատեններս։

«Տղաներին չէինք ասած, որ գիւղի մէջ ոստիկաններ կային։ Միայն խմբապետները գիտէին։ Գիւղի մէջ, սակայն, ապատ չկրցանք քնանալ, ինչպէս երէկ Ռէսբենոյի գիւղում։ Կարծես ներքին մի ձայն ինձ ասում էր թէ՝ հրացանները կրկին պիտի որոտան։ Զարմանալի բան էր, այն օրը, որ կռիւ պիտի ունենայինք, նախորդ գիշերը, կարծես, կը նախազգայինք բոլորս եւ երբ վեր կենայինք, կը պատմէինք մեր երազներն ու ունեցած նախազգացումները։

Կայէն Աստուրի հետ մեզ մօտ էին։ Կայէն պատմեց իր ե ազը։ «Տղաք, տեսայ նա, Սմբատը բարձր մի բլուրի վրայ կանգնած կը պարէր։ Այս կը նշանակէ թէ կռիւ պիտի ունենանք, եւ անպայման Սմբատը պիտի լինի առաջին հրացան արձակողը։

«Զարմանալի զուգադիպութիւն։

«Հազիւ կէս օրն անցած էր, երբ մի ոստիկան Սմբատի բնակած տան դուռը կը զանէ եւ մի բան կը պահանջէ։ Բայց դուռը բանալը եւ եա փախչիլը մէկ կը լինի։ Նա կը ձայն հասար թէ՝ «գիւղում ֆետայիներ կան»։ Սմբատի մօտն եղած ռազմերը ոստիկանի ետեւից կ'ընկնեն եւ կը կրակեն, բայց չեն յաջողիր բռնել կամ սպաննել նրան։ Ոստիկանների ընկերները դուրս կը գան, եւ կռիւը կը սկսի։

«Ահա մեր կամքից անկախ մի ընդհարում եւս։ Որքան խոյս տայինք, այնքան փորձանքը մեր առջին կ'ելլէր։

«Մենք էլ դուրս ելանք։ Ոստիկանները թիւով քիչ էին, հազիւ երեսուն հոգի, մինչ մենք 70 հոգի էինք։ Սակայն, անոնք ալ քաջաբար կը կռուէին։ Ի հարկէ, մեզ համար այդ երեսուն հոգին հաշ. մաքրելը խաղալիքի պէս մի բան էր, եթէ, սակայն, մօտակայ գիւղերի ոստիկաններն ու զինուորները դիակներ թըռչունների նման չգային Թուրքերի օգնութեան։

«Երկու ոստիկաններ ձիերի վրայ նստած՝ կը փախչէին։ Մեր տղայոց զընդակներից ընկան, ձիերը դէպի մեր կողմը փախան, տղաքը բռնեցին ձիերը եւ տարին ու մի բակի մէջ կապեցին ։

«Կռիւը կը շարունակուէր։ Հրացաններր կ'որոտային։ Երկու կողմերն էլ քաջարար կը կռուէին եւ կ'ուզէին մէկը միւսին տապալել ։

«Արեւը կը դանդաղէր։ Մենք կ'ուզէինք, որ շուտով մայր մտնէր եւ մենք հեռանայինք։ Բայց այդպէս չեղաւ ։

«Մօտակայ գիւղերի Քիւրտերը օգնութեան հասան Թուրքերին։ Մեր հեռաձիգ մօզիններով թոյլ չէինք տար, որ գիւղին մօտենան։ Գիւղը կը դղրդար։ Կիներ եւ երեխաներ վայնասուն ձգել էին։ Մեր մխիթարական խօսքերը ոեւէ ազդեցութիւն չգործեցին նրանց վրայ, որովհետեւ նրանք շատ լաւ գիտէին այդ բորենիների վարքն եւ բարքը։ Սակայն, այդ կիների մէջ գտնուեցան նաեւ այնպիսիներ, որոնք հերոսուհիներ դարձան։ Կը խրախուսէին տղաներին եւ կը գոչէին. «Զարկէք այդ անհամբոյս շներին, սպաննեցէք, գնդակնիդ պարապ մի արձակէք»։

«Իրիկնամուտի ժամանակը եկաւ։ Փոշի բարձրացաւ Ծծմակի – Քիթի կողմից։ Հեռաւորութիւնից այնպէս կը հետեւցնէինք որ եթէ հետեւակ զինուորներ էին, երկու ժամից հազիւ պիտի հասնէին. իսկ եթէ ձիաւորներ էին՝ զոնէ մէկ ժամ կ'առնէր մեզ դէմ հասնելու համար։ Մինչ այդ, արդէն մութը պատած կը լինէր, եւ մենք կրնայինք ուրիշ տեղ փոխադրուիլ ։

«Կռիւը բաւական թոյլ էր սկիզբից, բայց երբ Քիւրտերը պաշարել սկսեցին գիւղը իր չորս կողմից, կռիւը սաստկացաւ։ Խօսք իր խումբովը ուղարկեցինք գետի ափը, որպէսզի թանձր մութը պատելուն պէս անցնէինք գետը ։

«Եթէ թշնամին գետի այդ հունը բռնած լինէր, մեզ ծուղակի մէջ առած պիտի լինէր, մանաւանդ որ զինուորները նրանց օգնութեան կը գային արդէն։

«Մեր տղաների չեչտակի հարուածներից Քիւրտերը հեռացան եւ մտան առուների մէջ։ Գետին եզերքը բաց դաշտ էր։ Անդրանիկը խորհուրդ տուաւ «Շանթ» քահանային, որ այդ գետի եզերքի ճամբով հեռացնէ կիներն եւ աղջիկները դէպի «Շամբ», որ մարդադետինի նման մի տափարակ վայր էր, ուր եղէգի նման խոտեր բուսած էին։ Դրա մօտը կը գտնուէր պատմական Օձ քաղաքը, որ մի օր մեր նախահայրերից մէկը՝ Գայլ Վահանը գալով մտած իր երեսուն քաջերով, կոտորել էր հազարաւոր Պարսիկներ։

«Կիներն եւ մանուկները մութին հետ քաշուեցան այդ վայրը, իսկ գիւղի երիտասարդները մնացին մեզ մօտ, որ կռուեն թշնամիին դէմ։ Բայց նրանց էլ հրահանգ տրուեցաւ որ հեռանան գիւղից, մինչեւ որ Թուրքերի եւ Քիւրտերի բարկութիւնը անցնէր ։

«Գիւղը գրեթէ դատարկուեց գիւղացիներից ։

«Քիւրտերը `մութից օգտուելով՝ մօտեցել էին Առաքել Աղայի եւ Սէյտօ Պօղոսի դիրքերին եւ յարձակում գործել։ Կայծակը (Աղան), իր ձեռքին ունեցած ռումբի պատրոյգը վառելով, տանիքից նետել էր այն դէպի թշնամին։ Քիւրտերը, ռումբի պայթումից սարսափահար, փախուստ էին դիմել ։

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

× Մ. Նահանգներուն գլխաւորներու Դաշնակցութիւնը խնդրեց արտաքին գործերու նախարարութենէն եւ Ազգածողովին ամերիկեան պատուիրակութենէն միջազգային յանձնաժողով մը առաջարկել, ուսումնասիրելու համար հիւլէական պայթումներու վտանգները: Այս յանձնաժողովին պաշտօնը պիտի ըլլայ ճշդել հիւլէական կամ ջրածին ռումբերու փորձերը, որոնք ծանր վտանգներ կը կազմեն մարդկութեան համար:

× Ամերիկացիները չորրորդ եւ ամենամեծ պայթիւնը կատարեցին Նեւատայի անապատին մէջ եւ արդիւնքը գոհացուցիչ կը նկատեն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս, որ քննական պտոյտ մը կատարած էր Ծայր. Արեւելքի մէջ, մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց նախագահ Այզընհաուըրի: Զեկուցում պիտի տայ նաեւ ծերակոյտին եւ երեսփ. ժողովին առջեւ: Ինք համաձայն չէ որ Մ. Նահանգները ընկրկին Ասիոյ մէջ: Չինական Քէմոյ եւ Մացու կղզիները պէտք է պաշտպանուին ամերիկեան նախաբաժնին կողմէ: Եթէ կարմիրները յարձակում գործեն, Մ. Նահանգները պիտի պատասխանեն եռապատիկ ուժգնութեամբ, առանց սահմանափակուելու յարձակման վայրին մէջ: Պիտի աւելցնեն Ֆորմոզայի տրամադրուած զինուորական օգնութիւնը: Բոլորովին մէկդի դրուած է չինական ցամաքամասը ետ առնելու որ եւ է գաղափար: Նախագահը հակառակ է նախայարձակ պատերազմի մը:

ԱԼՊԱՆԻԱ մերժեց Մ. Նահանգներուն կողմէ տրամադրուած օգնութիւնը (ուտեստ): Պաշտօնական գործակալութիւնը կ'ըսէ թէ «Ալպանիոյ ժողովուրդը արհամարհանքով կը մերժէ այդ միջամտութիւնը իր ներքին գործերուն մէջ»:

ԳԱՀԻՐԷԻ ոստիկանութիւնը գտաւ հարիւր հազար ոսկի արժողութեամբ գոհարեղէններ, որոնք անհետացած էին Ֆարուքի պալատէն: Կ'ըսուի թէ կորուստին մէկ հինգերորդը միայն գտնուած է: Ձերբակալուած են երեք յանցաւորներ:

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ Փաքիստան ալ այսօր-վաղը պիտի միանայ Թուրքեւիրաքեան դաշինքին: Իրաք որոշած է ամէն գնով զօրացնել Թրքական գինակցութիւնը:

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ կառավարութիւնը գեկոյց մը հրատարակեց որուն համաձայն այն ռումանացի տարագիրները որոնք Պերնի խորհրդային դեսպանատունը մըտած էին Փետրուար 14ին, յատկապէս ղրկուած էին Գերմանիայէն, գաղտնի վաւերագիրներ թռցնելու համար:

ՁԻՒՆ ԿԸ ՏԵՂԱՅ Փարիզէն մինչեւ Նիս: Բազմաթիւ մահացու արկածներ պատահած են ճամբաներուն վրայ: Հաղորդակցութիւնները դժուարացած են լեռնային շրջաններու մէջ: Շատ աւելի ծանր լուրեր կը հասնին Իտալիայէն:

●

ՅԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

ՎԻԷՆ, 7 Մարտ.— Երէկ, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ի ատենները ընկեր Կարապետ Մուրատեան եւ Պ. Տօնապետ Բալոյեան սինեմա գացած ատեն ինքնաշարժի մը հանդիպեցան: Օթօն մայթին վրայ կ'ելլէ երկուքին ալ զարնուելով եւ մէկը աջին, միւսը ձախին կը նետէ: Ընկ. Կ. Մուրատեանի ոտքը կը կոտրի, իսկ Պ. Տ. Բալոյեան թեթեւապէս կը վիրաւորուի ոտքէն: Այժմ երկուքն ալ Վիէնի հիւանդանոցն են: Հ. Յ. Դ. կոմիտէն եւ Ֆ. Կապ. Խաչի վարչութիւնը արագ ապաքինում կը մաղթեն երկու վիրաւորներուն:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ի նպաստ Սէն թ'Իլէռի սանաթօռիոմին

Մարտ 13ին, կիրակի ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ:

Բարձր հովանաւորութեամբ

JEAN SARRAILHի

(Recteur de l'Académie de Paris)

եւ նախագահութեամբ ՏԻԿԻՆ ՍԱՌԱՅԻ

Մասնակցութեամբ հայկական, ամերիկեան, յունական, հունգարական, հնդկական, իտալական, ճափոնական, լեթոնական, լիթուանական, մեքսիքեան, լեհական, վիէթնամի եւ սենեկալի խումբերուն:

Մուտք՝ 300, 200, 150 եւ 100 ֆրանք: Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Մայիս 28ին, Շաբաթ իրիկուն Ե. Թաղամասի սրահը:

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂԷՆ «ՖՐԵՆԱԹ»Ը ՇԱՀՈՂ ԹԻՒՆ Է՝ 9509

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: (Քաֆէ Ռէժան):

Դասախօս՝ Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Նիւթը՝ Ամերիկահայութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Դիւցազնամարտի տօնակատարութիւն

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Մարսէյլի Հայ Արիներու եւ Արենուշներու:

Այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30-ին: Բաթրօնաժ տէ Կարսօն (Շըմէն տէ գ'էյկալատ (վարի գերեզմանատան մօտ):

Պիտի ներկայացուի Վերապ. Աւետիս Տարաքճեանի «ՇՈՒՇԱՆԻԿԸ»

Ողբերգութիւն վեց արար:

Շուշանիկի դերը պիտի կատարէ Արենուշ Օր. Ալիս Շամիրեան:

Խօսնակ Օր. Ալիս Յարութիւնեան:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի:

Մէզօն տը լա Շիմի

ՀԱՆԴԷՍ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպութեամբ Ավինեոնի Մուրատ խումբին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի:

Կը նախագահէ Ա. ՊԵՏԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Այս Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 28, Մօրիէ, Ռըկպի պարի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին, արտասանութիւն, երգ, հայկական տարազներով պարեր: գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն Մարսէյլէն հրաւիրուած դերակատարները: Մուտքը ազատ է

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18ԻՆ ԱՌԹԻՒ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէին:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»Ը

Մարտ 15ի շարժանկարի ցուցադրութեամբ մը խաչաձեւուած ըլլալով

ԳՄԲԷԹԵԱՆ ԵՒ ԳՐ. ՎԱՀԱՆ

Մարտ 22ին, երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին յետաձգած են Յ. Պարոնեանի

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»

կատակերգութեան ներկայացումը

Միշտ Իէնայի սրահին մէջ, 10 Ավընիւ տ'Իէնա:

Ցարդ ծախուած տոմսերը ի զօրու են նոր թուականին:

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 25ԱՄԵԱԿԸ (1929 – 1954)

Ամբողջական գաղափար մը կազմելու համար կատարուած աշխատանքին վրայ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը Ապրիլ 16ին, Պէրրի Միլիէ սրահներուն մէջ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Ֆ. Կ. Խաչի հանդէսը Ապրիլ 2ին: Օ Ֆուայէ տը լա Սալ տէ Ֆէթի սրահին մէջ:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՒ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ

JACQUES HELIAN ի

եւ իր նուագախումբի ամբողջական կազմին

12 ՄԱՐՏ ՇԱԲԱԹ ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

VAMPING, Les CATALANS

կազմակերպուած

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մ.ԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

ՈՒՇԴՐՈՒԹԻՒՆ՝

Պարտաւորիչ է գիշերուան զգեստը:

Նոյն օրը տոմսակ պիտի չծախուի ուստի, կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն որ ժամանակին սեղաններ ապահոված են, չուշով առնել տոմսերը, դիմելով՝

Դր. Արամ Շեխիկեանի Pharmacie Centrale, 1 Bd. d'Athénes, Tél. CO. 33-80

Պ. Սուրիկ Էքսէրճեանի՝ 40 Canebière, Marseille, Tél. CO. 30-88

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պանեչօ Քաչանի Նոր Սերունդի կողմէ, կիրակի, 13 Մարտ ժամը 16էն մինչեւ 24, Օթէլ տէ էնժէնիէօր տը լ'էֆօլ Սանթրալի սրահներուն մէջ, 8 ռիւ ժան Կուժօն Փարիզ (8):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Հայկական եւ կովկասեան պարեր մասնակցութեամբ Պանեչօ Քաչանի Նոր Սերունդի պարախումբին:

Արեւելեան սրահ ուր պիտի նուագէ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ (Թառ):

Ցայտնի նուագախումբ

ԺԱՔ ՄԱՏԻԼԵԱՆ

Vainqueur de la Coupe de Variétés 1954 et de la Radio Luxembourg.

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Մուտք 300 ֆրանք:

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 19էն 21.

ԼԸՔուռպ 47 – 45:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԷՆ ԱՄԷՆԷՆ ԳԵՂԵՑԻԿԸ

Կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր:

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան:

ՕԹԷԼ ԺՕՐԺ Ե.ի գեղեցիկ սրահներուն մէջ:

Նախագահութեամբ Մ. ՀԱՆՐԻ ԺՈՒԻԻ

(Նախագահ Սէնի նահանգային խորհուրդի)

եւ Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ:

(Ատենապետ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովի):

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր, առաջնակարգ նուագախումբ:

Ուշադրութիւն.— Յանձնարարելի է նախապէս վերապահել սեղանները, հեռաձայնելով Պ. Օգսէն Հայրութեանի, Փրօ.82-38 ե կամ Բարեգործականի գրասենեակը, Թրօ. 03-18:

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԾՊՏԵԱԼ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, Մարտ 17ին, ժամը 15էն 20, Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ ժան Կուժօն:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը Դչ.երեկոյթատ սրճարանի վերնայարկը: Կը կատարուի մտքերու փոխանակութիւն Վ. Մելիքեանի կողմէ Փետր. 18ի առթիւ տըրուած պարզաբանութեան եւ Ստեփան Քոչարեանի դասախօսութիւնը նոյն դէպքի մասին:

Մուտքը ազատ է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԷՆ ԺԵՌՈՄ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, փոխան ծաղկեպսակի Պ. Գիրգիր Աճիլեանի մահուան առթիւ.— Պ. Պ. Հրայր Գրիգորեանէ 500, Կարպիս Թորոսեանէ 500, Նշան Մազմանեանէ հազար ֆրանք:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը Փետրուար վեցի խնջոյքին առթիւ, իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր ներկաներուն որոնք իրենց աջակցութիւնը բերին նիւթապէս եւ բարոյապէս, մասնաւորապէս Պ. Պ. Կ. Բագոսեանի, Մ. Անհամեանի եւ Թէնէքէճեանի, որոնք իրենց աշխատանքով քաջալերեցին մեզ.

Ահա նուիրատուներուն ցանկը.—

Պ. Պ. Զօրաբաբելեան Մեսրոպ 5000 ֆրանք, Սահակեան Հաճի Յովսէփ 2000, Պետրոսեան Հանըմիկ հազար ֆրանք, Յովսէփ, Փաչաեան Մարիամ, Պիպերեան Արմենակ, Ագուչեան Պետրոս, Մելքոնեան Յարութիւն, Մուրատեան Երանուհի, Նոտարեան Գաբրիէլ, Փաչաեան Յակոբ, Փաչաեան Սիլֆի, Տօնիկեան Եփրեմ, Իշխանեան Ղազարոս, Մանուկեան Մանուկ և Գալուստեան Խաչիկ հազարական ֆրանք: Քըրճեան Յովհաննէս 2000, Գալայճեան Օսկիան 2000, Սարգիսեան Սարգիս, Տէր Վարդանեան Գոհար, Քիւթիւկեան Էլլէն, հազարական, Յակոբեան Վահէ, Յովհաննէսեան Վիքթոր, Զարչաֆեան Յակոբ, ՄարգարեանՍուրէն, Արքահամեան Աննիկ, Պալեան Ազատի, Եգիչէեան Յովհաննէս, մոռցուած անուն մը 500ական ֆրանք: Գումար 33000 Ֆր.:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—
ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը երեքշր. ժամը 21ին:
ԱԿՆՈՒՆԻ ենթ. հինգշաբթի ժամը 21ին:
ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ Ուրբաթ ժամը 19ին:
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթ. Շաբաթ ժամը 21ին:
ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթ. չաբաթ ժամը 21ին:
ՄՈՒՐԱՏ ենթ. կիրակի ժամը 10ին:

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, 101, Ավընիւ Սաքսի անկիւնի սրճարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ անհրաժեշտ է:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Պօմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին իր սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 16ին, Քաֆէ Ռեժան:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
10
ՄԱՐՏ
*
JEUDI
10 MARS
1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7618 31e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3029

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԻՉ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

●

Ինչպէս ամէն Թուրք, «եօթանասուն տարեկան սպան» ալ, Բահմի Արաք, իր խառնիխուռն պատմութեան մէջ կ'ուզէ այն տպաւորութիւնը ձգել թէ Հայերը եւ Թուրքերը իրար ջարդած են, Ռուսերու գրգռումով:

Տարիներ առաջ, մասնաւոր բառ մըն ալ կը գործածէին, այս բովանդակութեամբ, «մուզաթէլէ», = փոխադարձ սպանու–թիւն:

Այսպէս, անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ Թուրքերը իրենց պատմութիւնն ալ չեն գիտեր: Աւելի ճիշդ՝ չեն ուզեր գիտ–նալ:

Ամբողջ Օսմ. կայսրութիւնը հիմնուած էր արեան գետերու եւ լեռնակուտակ ա–ւերակներու վրայ, տարածուելով մինչեւ Արաբիա եւ Վիէննա:

Դարերու ընթացքին, ինքնապաշտպա–նութեան բնազդը եւ դիմադրական պայ–քարը ձեւ ու մարմին առին:

Արեան ճապաղիքներու մէջ բարձրացած գահը փլաւ, ընկրկեցաւ եւ կծկուեցաւ: Ամբողջ ժողովուրդներ փրկուեցան: Յա–ջորդաբար: Օսմանեան տիրապետութեան դէմ ցցուեցան նորագատ պետութիւններ:

Մնացած էր Հայաստանը, թշուառ եւ անտէր: Վերջին ժողովուրդը որ ամէնէն աւելի տառապած, խոշտանգուած, խող–խողուած էր:

Շատ համեստ էին իր պահանջները, — բարենորոգում:

Դեռ 1860 – 70ական Թուականներէն, Պոլսոյ Պատրիարքարանը տեղեկագիրներ կը ստանար Գաւառէն, Թրքական եւ քըր–տական հարստահարութեանց մասին:

Կառավարութիւնը ինք ալ գիտէր թէ ի՛նչ անլուր խժդժութիւններ կը կատար–ուէին:

Գիտէր, խոստումներ կուտար եւ ամէն բան կը մոռնար: Աւելի ճիշդ, կը խրա–խուսէր, կը ձեւակերպէր հալածանքները, ճամբան հարթելով մինչեւ զանգուածա–յին ջարդ:

Բար ըլլար, պիտի ճաթէր:

Վարչաձեւերը իրարու յաջորդեցին նոյն միօրինակութեամբ: Հայ ժողովուրդին մէջ ալ արթնցած էր ինքնապաշտպանու–թեան բնազդը:

Որ եւ է իմաստուն կառավարութեան տարրական պարտականութիւնը պիտի ըլ–լար լսել բողոքները, եւ ընդ առաջ եր–թալ, բարենորոգումներ կատարելով:

Նոյն խսկ իր շահը ա՛յդ կը պահանջէր, խուսափելու համար օտար միջամտու–թիւններէ:

Եթէ Ռուսերը ծրագիր ունէին Միջերկ–րական իջնելու, իրենց պարտքն էր բա–րեկարգել երկիրը, տանելի վիճակ ստեղ–ծելով բոլոր ժողովուրդներուն համար:

Մինչդեռ, յաճախ ցարական իշխանու–թենէն ալ օգտուեցան, սաստկացնելու համար վայրենի հալածանքը հայ ժողո–վուրդին դէմ:

Ինչպէս որ, Ա. Աշխարհամարտէն ետք, պիտի օգտուէին ռուսական ուրիշ իշխա–նութենէ մը, ոտքի կանգնելու եւ արե–ւելեան Հայաստանն ալ տրորելու համար:

Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, երբ հարստահարութիւնները կը վերսկս–ուէին եւ բաժակը սկսած էր յորդիլ, գտ–նուեցան Թուրք հրապարակագիրներ ո–րոնք արհամարհական կարօտով մը կը յի–շէին Սուլթան Սելիմի ծրագիրը – բնա–ջնջում քրիստոնեաներու:

Աշխարհ բռնկած էր 1914ին: Ի՛նչ թան–կագին պատեհութիւն թուրքերուն համար: Անմիջապէս յիշեցին դարաւոր կտակը:

Միեւնոյն ատեն Լօրանովի ծրագիրն էր որ պիտի գործադրուէր, արեւմտեան Հա–յաստանը դարձնելով գերեզմանատուն, իսկ Թուրքիոյ մնացեալ հայութիւնը՝ զանցառելի քանակութիւն:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՏԵՐԱ՞ԶՄ ԹԷ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

*

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ԴԻՐՔԸ ՎՏԱՆԳԻՆ ՀԱՆԴԷՊ

Մ. Նահանգներու արտաքին գործերու նախարարը, Ֆ. Տըլըս Մարտ 8ին մանրա–մասն տեղեկութիւններ հաղորդեց երեսփ. ժողովի եւ ծերակոյտի արտաքին յարա–բերութեան [illegible] յանձնաժողովներուն մէջ, իր կատարած ճամբորդութեանց մասին: Երկու նիստերն ալ գոնփակ էին: Նախա–րարը յետոյ ճառ մը խօսեցաւ որուն մի–լիոնաւոր քաղաքացիներ հետեւեցան ան–թելով եւ հեռապատկերով:

Հրատարակուած տեղեկութեանց հա–մաձայն, խաղաղութիւնը պիտի վտան–գուի հարաւ. արեւելեան Ասիոյ մէջ, եթէ Մ. Նահանգները գործնապէս չզգացնեն իրենց ազդեցութիւնը: Ահաւասիկ Տըլըսի յայտարարութեան ամփոփումը. — Հա–մայնավարները Հիւս. Ամերիկան կը ներ–կայացնեն իբրեւ տկար երկիր մը: Եթէ ազատ ժողովուրդները շօշափելի փաստեր չստանան Մ. Նահանգներուն զօրութեան եւ զայն գործածելու վճռականութեան մասին, պիտի եզրակացնեն թէ համայնա–վարութիւնը պիտի շահի յաղթանակը, հետեւաբար նախընտրելի է անոր դաշ–նակից դառնալ:

Պ. Տըլըս հակառակ է Քուէմոյ եւ Մացու կղզիները կարմիր Չինաստանի վերադար–ձնելու գաղափարին եւ չի հաւատար թէ այդ զիջումով կարելի է ապահովել ազա–տութիւնը եւ խաղաղութիւնը: Նախարա–րը դոհ կ'երեւայ Սիամի մէջ գումարուած խորհրդաժողովէն: «Ներկայիս համայնա–վարական խլրտումը շատ աւելի մեծ վը–տանգ մը կը կազմէ հարաւ – արեւելեան Ասիոյ համար քան ուղղակի զինուորական գործողութիւն մը: Հարկ է շատ սեղմ շրջանակի մը մէջ քննել խռովարար գոր–ծունէութեանց դէմ գործադրելի միջոց–ները: Գալով Հնդկաչինի, նախարարը շատ դէշ կը գտնէ հիւսիս. Վիէթնամի տնտեսական կացութիւնը:

Պ. Տըլըս այցելած էր եօթը երկիրներ: Իր յայտարարութենէն կը հետեւի թէ նա–խայարձակ արշաւանքէ մը չի վախնար, բայց եւ այնպէս երերուն կը գտնէ պա–տերազմի եւ խաղաղութեան նժարը՝ Ծայր. Արեւելքի մէջ: Ուրեմն Մ. Նա–հանգները պէտք չէ տեղի տան: Որեւէ ընկրկում պարզապէս պիտի քաջալերէ համայնավարները զինեալ յարձակումներ կատարելու կամ խռովութիւններ յարու–ցանելու համար: Իր կարծիքով, կարմիր Չինաստանը աննպաստ վիճակի մը պիտի մատնուի, ընդհանուր պատերազմի մը պարագային:

ԱՅԼ ԱՌԱԿ ԼՈՒԱՐՈՒՔ

Նոյն օրը Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Իտըն եւս զեկուցում կուտար երեսփ. ժողովին առջեւ, իր 16.000 մղոն ճամբորդութեան մասին որ տեւած էր 16 օր: Զեկուցումը շատ կարճ տեւեց, հազիւ 16 վայրկեան, բայց նախարարը կրցաւ բացորոշ ազդարարութիւն մը ուղղել Քուէմոյ եւ Մացու կղզիներու եւ առ հասարակ Ֆորմոզայի մասին: Իր յայ–տարարութեան համաձայն, ազգայնական Չինացիները պէտք է պարպեն ծովեզեր–եայ բոլոր կղզիները, որպէսզի կացու–թիւնը աւելի չծանրանայ: Իր տեղեկու–թիւնները կը հաստատեն թէ համայնա–վար Չինաստանը այնպիսի դիրք մը բռը–նած է որ առ այժմ անկարելի կը դառնայ որ եւ է խորհրդաժողով Ֆորմոզայի մա–սին: Հնդկաստանի վարչապետը հաստա–տած է թէ կարմիր Չինաստանը միշտ կը մերժէ ազգայնական Չինաստանի մաս–նակցութիւնը որ եւ է խորհրդաժողովի:

«ԱՆԳԼԻԱՆ ԿԸ ԿՈՐԾԱՆԻ ԵՐԿՈՒ - ԵՐԵՔ ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲՈՎ»

*

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ զօրավար Իլիա Էրէնպուրկ ճառ մը խօսեցաւ Խա–ղաղութեան Կոմիտէին առջեւ, ի պատաս–խան Չըրչիլի անցեալ շաբթուան ճառին ուր անհրաժեշտ կը գտնէր հիւլէական զէնքերու գործածութիւնը: Էրէնպուրկ ըսաւ.

— Շիտակն ըսելով, ես չեմ համրած թէ քանի հիւլէական ռումբեր ունինք մենք եւ քանի՛ հատ՝ Ամերիկացիները: Չեմ կարծեր որ Չըրչիլ ալ համրած ըլլայ: Բայց եւ այնպէս, պարզ է թէ չափազանց խճողուած Անգլիոյ համար երկու երեք ջրածին ռումբեր բաւական են»:

«Քանի մը օր առաջ, Չըրչիլ ճառ մը խօսեցաւ, պաշտպանելով հիւլէական զէն–քերը, Առարկութիւն չունիմ իր տեսու–թեանց դէմ, մարդկային տեսակէտով: Միայն կ'ուզեմ ըսել թէ իր խօսքերը խո–հեմութիւն չեն դիւանագէտի մը համար, ոչ ալ ժուժկալ՝ գործի մարդու մը հա–մար»:

Անցեալ շաբթու Մոսկուայի կուսակ–ցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա» եւս խմբագրականով մը կ'ազդարարէր թէ խիտ բնակչութեամբ երկիրները աւելի շատ պատճառներ ունին վախնալու հիւ–լէական եւ ջրածին ռումբերէն: Այժմ նոյն իմաստով կ'արտայայտուի զօրավար Է–րէնպուրկ, խաղաղութեան սովետական կոմիտէին լիագումար նիստին առթիւ որ բացուեցաւ Մարտ 8ին, Մոսկուայի մէջ: Այս առթիւ տեղեկագիրներ ներկայացու–ցին բանաստեղծ Տիխոնով եւ շարժանկա–րիչ Գերասիմով: Յետոյ սկսան վիճաբա–նութիւնները, մօտ քսան ճառերով:

Քուէարկուած բանաձեւերէն մին կը տրամադրէ համրագրութիւններ հաւաքել հիւլէական պատերազմին դէմ: Այս պայ–քարին նպատակը պիտի ըլլայ շարժման մէջ դնել ամբողջ խորհրդային ժողովուր–դը, յանուն խաղաղութեան եւ միջազգա–յին յարաբերութեանց բարւոքման:

Ուրիշ բանաձեւ մը կը տրամադրէ Մա–յիս 10ին նիստի հրաւիրել խաղաղութեան կուսակիցներու Ը. համագումարը, ուր զօրավար Կորնէչուկ տեղեկագիր մը պիտի ներկայացնէ միջազգային կացութեան եւ խաղաղասիրական պայքարի մասին: Այս առթիւ պիտի ընտրուին խաղաղութեան համաշխարհային խորհրդաժողովին պատ–ուիրակները:

Հետեւաբար, ներկայ պարագաներուն մէջ դիւանագիտութեան գործը պիտի ըլլայ ամրապնդել զինադադարը Ֆորմոզայի նե–ղուցին մէջ: Իտըն բացարձակապէս հա–մոզուած է թէ ամերիկեան քաղաքակա–նութեան հիմնական նպատակն է պակսե–ցնել պատերազմի վտանգները այդ շրջա–նին մէջ, ինչպէս կ'ապացուցանեն Թաշէն եւ Նանչի կղզիներուն պարպումը եւ ազ–գայնական Չինացիներու գործողութեանց դադարումը: Եզրակացութիւն, — երբ զինուորական գործողութիւնները դադ–րին, այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ բա–նակցութիւններ կատարել եւ կարգադրել Ֆորմոզայի խնդիրը:

Կարգ մը անգլ. թերթեր կը կարծեն թէ Իտըն շատ լաւատես կ'երեւայ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, Կամալ Նա–սըր տեսակցութիւն մը ունեցաւ նախորդ նախագահ զօր. Նեկիպի հետ, հիւանդա–նոցին մէջ, ուր կը դարմանուի Նեկիպի քոյրը: Առաջին տեսակցութիւնն է այս, անցեալ Նոյեմբերէն ի վեր:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ վարչապետը, Իմրէ Նակի, ամբաստանութեան տակ առնուած է, իբրեւ ուղիղ գծէն շեղած: Կեդր. Կո–միտէն կը պահանջէ զարկ տալ ծանր ճար–տարագործութեան:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՇԱԳԻՆ ԶՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՃԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

ԽՄԲ.— Ցանկը պիտի փակուի վաղը, վերջին պահուն ստացուած քանի մը գու–մարներով: Կրկին շնորհակալութիւն:

Տէր եւ Տիկ. Միսլեան (Կրընոպլը)	5.000
Տիկ. Սէրճանեան	5.000
Օր. Քէշիշեան	2.500
Արսէն Սվաճեան	2.000
Տիկին վեհանուշ Մ. Պասմա–ճեան (հօրը յիշատակին)	2.000
Պեռնառ եւ Դաւիթ Մաքսուտ–եան (Վալանս)	2.000
Քրիստինէ եւ Սէլվի Եալընըզեան	2.000
Հիւանդ մը (Ալֆորվիլէն)	1.000
Խաչիկ Մկրեան	1.000
Տիկին Լիւսի Նշանեան	1.000
Յարութիւն Գասպարեան	1.000
Տիկին Բ. Վէզիրեան	500
Պ. Հ. Կոթողեան	500
Անդր. Անդրանիկեան	500
Սիրանուշ Ճնկտրեան	500
Անդ. Թումիկեան	500
Վահր. Քիւրտեան	500
Մարտիրոս Միքայէլեան	500
Սարգիս Սէթեան	500
Կիրակոս Միրաքեան	500
Ոսկիան Գալուստեան	250
Ոմն	200
Ժիրայր Պարոնեան	200
Գումար՝	29.650
Երէկուան գումարը	153.400
Ընդհ. գումար՝	183.050

ՎՐԻՊԱԿ.— Մարտ 8ի ցանկին մէջ տա–սը հազար փրանքի նուիրատուն կարդալ ընկեր Յովնան Աբրահամեան:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ազգ. Ժողովը գիշերային նիստի մը մէջ վաւերացուց պետական պաշտօնեաներու թոշակներուն յաւելման օրինագիծը, 242ի դէմ 364 ձայնով: Կառավարութիւնը ի հարկին վստահութեան քուէ պիտի պա–հանջէր. բայց վիճաբանութիւնները կարճ տեւեցին: Ելմտական նախարարը բա–ցատրեց թէ տասը ամսուան ընթացքին 96 միլիառ ֆրանքի յաւելուածական վարկեր քուէարկուած են պետական պաշտօնեա–ներուն համար: Վարչապետն ալ հաստա–տեց թէ գանձին վիճակը բարւոքած է, «բայց մի կարծէք թէ կրնայ անսահման ժամանակով տեւել այդ բարւոքումը:

× Սարի համաձայնութեան մասին բա–նավէճը կը շարունակուի մամուլին եւ խորհրդարանական շրջանակներու մէջ: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ համայ–նավարները ճնշում կը բանեցնեն ծերա–կուտականներուն վրայ, նկատելով որ Հանրապետութեան Խորհուրդը երկարդին պիտի վաւերացնէ Փարիզի համաձայնու–թիւնները: Կարգ մը ծերակուտականներ կը հաստատեն թէ հեռաձայնը անընդհատ կը բանի, թէ բազմաթիւ նամակներ կը ստանան եւ պատուիրակութիւններ կ'ըն–դունին ամէն օր. բոլորն ալ նոյն պահան–ջը կը դնեն, — մերժել Փարիզի համա–ձայնութեանց վաւերացումը:

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակ–ցութիւնը ծանր տագնապ մը կ'անցընէ այս միջոցին: Աջ եւ ձախ թեւերուն պայքարը, որ կը տեւէ չորս տարիէ ի վեր, սաստկա–ցած է քանի մը օրուան մէջ: Կուսակցու–թիւնը կը սպառնայ վտարել ձախ թեւին առաջնորդը, Պիւըն, որ շարունակ յան–դուգն ելոյթներ կը կատարէ: Աջ թեւին վարիչն է նախորդ վարչապետը, Էթլի: Եթէ Չըրչիլ որոշէ նոր ընտրութիւններ կատարել պայմանաժամէն առաջ (1956 հոկտ.), այն ատեն աշխատաւորական կուսակցութիւնը պառակտեալ վիճակի մը մէջ պիտի գտնուի:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ը.

Ցատկանչական է Նիւ Եորքի համայնապատկերը՝ Էմփայր Սթէյթի վիթխարի շէնքին վրայէն: Մասնաւոր վերելակ մը քեզ ութսուներորդ յարկը կը հանէ մէկ անգամէն, ուրկէ վերջը երկրորդ վերելակ մը կը հասցնէ «պիլտինկ»ին մինչեւ գագաթը: Հոնկէ ամբողջ Նիւ Եորքը ոտքիդ տակը կը տեսնես: Հարաւէն հիւսիս, արեւելքէն արեւմուտք, Ազատութեան արձանէն մինչեւ Պրոնքսի վերջին թաղամասը, աջիդ՝ Ատլանտեանը, ձախիդ՝ Հըտսըն գետը:

Էյֆէլեան աշտարակէն աւելի բարձր այս շինութեան կատարէն, ներկայ կ'ըլլաս տեսակ մը սարքուած հրախաղութեան, երբ չորս կողմէդ հարիւրէ աւելի «պիլտինկ»ները Նիւ Եորքին, հրթիռներու պէս հողէն դէպի վեր կը սլանան, գետնին փակած մարդերու եւ «քար»երու մրջնային բազմութիւնը ձգելով վարը, եւ յաջորդաբար կանգ առնելով օդին մէջ, կ'անշարժանան յանկարծ, յարկերու կոյտերուն ծայրը: Այդ «պիլտինկ»ներէն ոչ մէկը կը թուի հասնիլ Էմփայր Սթէյթի մինչեւ լանջքին:

Եւ վայրի բան մը կայ այս համայնապատկերին մէջ: Եանքիական այս շինութիւնները նիզակներու պէս կը ցցուին, եւ ամպերու երամները երբ անցնին անոնց վրայէն, իրենց շուքէն միշտ բան մը կը կառչի անոնց գագաթներուն:

Երբ կը նայիս Նիւ Եորքին հեռուէն եւ վարէն, համայնապատկերը կը փոխուի:

Այս անգամ, քանի մը յարկ միայն ունեցող բազմաթիւ միւս շէնքերուն կազմած միօրինակ եւ ընդարձակ դաշտին վրայ կոթողուած՝ Մանհաթընի «պիլտինկները» հսկայ Մենհիրներու կընմանին տաշուած քարի շրջանէն մնացած մեկալիթիք յիշատակարաններու եւ կ'ողեկոչեն նախապատմական ապաշնորհ եւ այչեցուցիչ չքեղութիւններ:

Մինչեւ Մոն Պալատինի բարձունքէն Հռոմի վրայ երբ կը նայիս, Վերածնունդի հանճարին յօրինած լայնածիր գմբէթներուն լուսաւոր կորութիւնները եւ հոս, հոն, նրբաւարտ Քամփանիլէներուն պարմանի հասակները կը շոյեն տեսողութիւնդ, եւ ամբողջ քաղաքէն քեզի կը հասնի կապոյտ երկինքին անթերի կամարին տակ խայտացող իտալական փառընկէնթէին արձագանգը:

Նիւ Եորքի փողոցներունմէջ կը հանդիպիս մարդերու որոնք իրենք իրենց հետ կը խօսին: Ինծի ըսին թէ անոնք շատ անգամ քաղաքին մէջ առանձին կը շարունակեն վէճ մը, որ իրենց կնոջ հետ սկսած են տունին մէջ: Ազատ ձգուած անվնաս խենդերուն թիւը բուժարաններու մէջ բժշկական խնամքներ ստացողներէն աւելի է: Մտային հաւասարակշռութեան այս խանգարումը արդիւնք է ալքոլամոլութեան, ասիկա, եթէ կ'ուզէք, տեսակ մը ինքնապաշտպանութիւն է որուն կը դիմեն այրերը երբ տան մէջ իրենց կիներուն հետ գլուխ չեն կրնար ելլել: Ամերիկացի կիները չարաչար կը գործածեն երբեմն այն հեղինակութիւնը զոր կը վայելեն: Ամերիկայի մէջ փոխյարաբերութիւնը զօրաւոր եւ տկար երկու սեռերուն միջեւ, շըրջած է: Եւ մասնաւորաբար տան մէջ կինն է որ ամէն բանի վրայ ունի վերին իշխանութիւնը: Այս կացութիւնը երբեմն ամուսնալուծումի կ'առաջնորդէ, երբեմն ալ ալքոլամոլութեան եւ խենդութեան: Ընդհանրապէս, մարդը կը հնազանդի կնոջ եւ ամէն ինչ կարգին կը մնայ:

Կարեւոր թիւ մը կը կազմեն Ամերիկայի մէջ այն մարդերը որոնք իրաւամբ արժանի են «Մեծ Ամերիկացի» մակդիրին եւ որոնք հիմնած են դպրոցներ, գրադարաններ, գեղարուեստական հաստատութիւններ, հիւանդանոցներ, իրերօգնութեան կեդրոններ եւ շատ մը ուրիշ մարդասիրական գործեր: Այս մարդիկը ամերիկեան պատիւը կը հասցնեն պատկառելի բարձրութեան մը մարդկութեան մէջ: Երբ մանաւանդ Ամերիկա կ'այցելես կը համոզուիս որ մարդը մարդուն համար միշտ ալ գայլ մը չէ ...:

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՆՈՐ «ԱՆՄԱՀ» ՄԸ
JEAN COCTEAU

●

Անակնկալ մը չեղաւ Քոքթոյի մուտքը, անցեալ շաբաթ, Ֆրանսական Ակադեմիային ներս: Անտարակոյս 35 «Անմահները» իրենք իրենց թոյլ չէին կրնար տալ մերժել մէկը որուն թեկնածութիւնը արդէն բացառիկ երեւոյթ մըն էր:

Ֆրանսացի այս ինքնատիպ եւ տաղանդաւոր բանաստեղծը դժուար համակերպած էր արդէն այն բոլոր աւանդական արարողութեանց որ կը պահանջուին թեկնածուէ մը եւ իր համակերպումէն կարելի էր ենթադրել թէ ամէն ապահովութիւն ունէր ընտրուելու, նոյնիսկ եթէ միաձայնութիւն չգոյանար իր անունին շուրջ: Քոքթօ չէր կրնար միաձայնութիւն սպասել որեւէ տեղ ուր Ֆրանսուա Մորիաքը կայ, քանի որ այս վերջինը, Երկնից «դեսպան» Ցերկլիս, չէր ներած յանդուգն Քոքթոյին կարգ մը ելոյթները հանդէպ Եկեղեցւոյ, «Բաքոս» թատերախաղին մէջ:

Քոքթօ ծնած է 1889ին, Փարիզի մօտ, Մէզոն Լաֆիթ: Թէեւ միշտ առողջ եղած է, բայց վերջերս անշարժութեան դատապարտուած էր սրտի բաւական ծանր տկարութեան մը հետեւանքով եւ, ուրախ եղաւ որ ամէն բան արգիլուած ըլլալով հանդերձ, կրնար «ուիսկի» խմել բժիշկին իսկ թելադրութեամբ, սիրտը ուժովցնելու համար:

Բազմատաղանդ մէկն է ակադեմական Քոքթօ,— Գրագէտ, նկարիչ, բանաստեղծ, թատերագիր եւն.: Ժամանակ մը շարժանկարով ալ զբաղած է եւ իբրեւ բեմադրիչ ցոյց տուած բացառիկ ինքնատպութիւն մը, ինչպէս իր բոլոր գործերուն մէջ: Կարծեմ այս ինքնատպութիւնն է արդէն իր յատկանշական գիծը: Ինքնատիպ բանաստեղծ մըն է, ինքնատիպ գրագէտ մը եւ ինքնատիպ թատերագիր: Ամբողջացնելու համար իր բազմակողմանի արուեստները, յիշենք նաեւ որ եղած է քննադատ, մեծ բարեկամ երաժիշտներու եւ գեղեցիկ էջեր ունի Ստրավինսկիի, Րավէլի եւ ուրիշներու մասին: Եղած է նաեւ տաղանդներ երեւան հանող մը, ամէն ասպարէզի մէջ:

Ֆրանսան իրեն կը պարտի գրագէտ Ռատիկէն որուն «Լը Տիապլ օ Քոր» եւ «Կոմս Օրժէլի պարահանդէսը» անծանօթ կրնային մնալ: Ինք է նաեւ որ երեւան բերած է Պեռառը, բեմադրութեան նուրբ բանաստեղծ մը, Մարիան Օսվալտը՝ տաղանդաւոր դերասանուհի, Ժան Մառէն, կատարեալ դերասան մը բեմի եւ շարժանկարի:

Իր բանաստեղծական կարեւոր գործերն են.— «Սոփոկլէսի պարը», «Ալատէնի Լամբարը», «Օփերա» գրուած առաջին պատերազմէն առաջ: Բանաստեղծութեան վերջին հատորն է «Լոյս եւ Ստուեր», որուն մէջ կան նաեւ նկարիչներու դիմագիծներ, երգեր, եւն.:

Իբրեւ վիպագիր, Քոքթոյի ծանօթ գործերն են «Փոթօմաքը», «Լը Կրան Էքառ»ը ուր հայ հերոս մը՛ն ալ կը ներկայանայ,— «Տիգրան տ'Իպրէօ» զաւակը Գահիրէցի Հայու մը, որ դրօշմաթուղթի հաւաքածոներ կը կազմէր եւ սիրտ խառնուելիք անուշեղէններ կը պատրաստէր քարիւղէ լամբարի մը վրայ: Իր կարկտած կօշիկները եւ մեղրի կարկանդակները կը վկայէին թագաւորական բայց փնթի ցեղ մը ...»: Աշխարհի ամէնէն զարգացած մարդն ալ կրնայ լուր չունենալ Հայոց պատմութենէն: Քոքթօ ունի նաեւ իբրեւ վէպ՝ «Խեռ տղաքը», «Փոթոմաքին վերջը»:

Թատերագիր Քոքթոյէն յիշենք «Իդիպոս Արքան», «Անթիկոնէ»ն, «Որփէոսը», «Մարդկային ձայնը» որ մէկ արարնոց շատ շահեկան կտոր մըն է: Կին մը հեռաձայնով կը խօսի իր սիրահարին հետ որ զինքը լքած է: Կէս ժամ կը տեւէ այս թատերախաղը, ուր հեղինակը կրցած է ֆըրանսերէնի սխալներով եւ ընդմիջումներով հարազատ պատկեր մը տալ այնքան բնական եւ յուզիչ լքուած կնոջ մը որ կ'ապրէր միայն իր սէրով եւ որ յուսահատ՝ կը կառչի սիրոյ մը որ հեռաձայնի թելէ մը միայն կախուած է այլեւս:

Ֆրանսական ազգ. բեմին վրայ Պեռթ Պովի քանիցս խաղացած է այս դժուարին դերը, մինակ՝ բեմին վրայ, ձեռքը հեռաձայնի գործիք մը: «Դժոխային մեքենան» որուն նիւթը կրկին Իդիպոսն է վերջերս ներկայացուեցաւ Փարիզ Ժան Մառէի խաղարկութեամբ: Յիշենք նաեւ «Էյ Փառան Թեռիպլը» որ առարկայօրէն կը ներկայացնէ ծնողաց, մասնաւորաբար մօր մը անձնասէր սէրը հանդէպ իր տղուն: Սէր մը՝ այլամերժ եւ անգիտակից իր հետեւանքներուն:

Շատ գեղեցիկ ռոմանտիկ — թատերախաղ մըն է նաեւ «Ռընօ եւ Արմիտը» ներկայացուած 1943ին Ֆրանսայի ազգային թատրոնին կողմէ: Բանաստեղծական եւ հէքեաթային սիրոյ մը պատմութիւնը, սքանչելի լեզուով մը:

1930ին առաջին անգամ Քոքթօ մօտեցած է շարժանկարին «Բանաստեղծի մը արիւնը» գործով որ այսօր կը ներկայացուի «Սինէ-Քլիւպ»ներու մէջ դասականներու կարգին: Գրաւման շրջանին տուաւ «Յաւիտենական վերադարձը» որ Թրիսթան եւ Իզոլտի պատմութիւնն է, Ազատագրումէն ետք «Լա Պէլ է լա Պէթը» որուն բեմադրերը պատրաստած էր Քըրիսթիան Պեռառ: Շատ ինքնատիպ եւ շահեկան գործ մը: Յետոյ «Որփէոսը», «Երկու գլխով Արծիւը» եւն.:

Իբրեւ գծագրիչ, Քոքթօ ունի բազմաթիւ գործեր, մասնաւորաբար նկարազարդած է իր գլխաւոր գիրքերը:

Դժուար է օրաթերթի մը կարճ սիւնակներուն մէջ լրիւ ներկայացնել մեծ գրագէտը: Այս համառօտ ակնարկով մեր նպատակն էր գաղափար մը տալ Քոքթոյի մասին որ այժմ իր տեղը գրաւած է ակադեմականներու շարքին մէջ, թէեւ ժամանակին արհամարհած էր Ակադեմիան, երբ զինք կը վարձատրէր: Բայց «Մեծ Տիկինը» միշտ ներող եղած է: Սկեպտիկ Քոքթօն որ, իր վէպերէն մէկուն մէջ իրաւամբ կը խօսի բոլոր մահկանացուներու «հասնելու» փափաքին մասին եւ կը գրէ.— «Հասնիլ, գիտնալ թէ ո՞ւր կը հասնինք, Պոնափարթ պահի՞ն հասաւ թէ Ս. Հելէն» ինքն ալ իր կարգին հասաւ Անմահութեան:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐ. Է. ՄԷՔ ՔԱԼԸՄ, Լիբանանի քանատական դեսպանուհին, որ նոր հասած է Պէյրութ, ծանօթ է Հայերուն: Աւելի քան կէս դար Մէք Քալըմ ընտանիքը Կիլիկիոյ հայութեան ծոցին մէջ ապրած եւ աշխատած է: Իր հայրը պաշտօնավարած է Էրզրումի եւ Մարաշի մէջ տասնըհօթ տարի: Պոլսոյ մէջ կը կատարէր Աստուածաշունչի Բ. Թարգմանութիւնը: Օր. Է. Մէք Քալըմ ծնած է Մարաշ: Ընդհ. պատերազմին Մոսկուայի քանատական դեսպանատան կցորդ, 1949–ին նոյն պաշտօնը ունէր Աթէնքի մէջ: Շատ կը հետաքրքրուի հայկական կեանքով, «ինծի համար հաճոյք մը պիտի սեպեմ ներկայ ըլլալ ձեր հանրային — մարդասիրական ձեռնարկներուն», ըսած է «Ազդակ»ի թղթակցին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »
(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

●

ՄԵՐԿ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

— Մենք անմահ չենք, Միքայէլ,— խօսեց Սվաճեանը:— «Հիւսիսափայլի» երկրպագուն ենք: Այդ պատուական հանդէսըն իր հեռաւոր փայլով մեզի ուժ կը ներշնչէ, մանաւանդ Կոմս Էմմանուէլի ռազմական կոչը... Եթէ միեւնոյն հողին վրայ չկրնանք միանալ, գոնէ կը միանանք սրտով ու տենչանօք ...

Նալբանդեանը մի պահ լռեց. արդեօ՞ք ամէն ինչ ասել «Հիւսիսափայլի» եւ նրա խմբագրի մասին: Կշռադատելով՝ Միքայէլը նպատակայարմար գտաւ ուրիշ կերպ մօտենալ հարցին:

— Պէտք ստեղծել հայ ազատ մամուլ, ինքնուրոյն, անկախ մի օրագիր ... — ասաց նա:

— Իսկ «Հիւսիսափայլը՞», «Մեղո՞ւն» ... — Սվաճեանն այնպիսի դէմք ընդունեց, որն արտայայտում էր հարցի անյետաձգելի, ուղիղ պատասխանի պահանջ: Խուսափել այլեւս անկարելի եւ անիմաստ էր:

— «Հիւսիսափայլը» կամ պիտի չափաւոր լինի, որ գոյութիւն ունենայ, կամ պիտի կուլ դրօշ բարձրացնի ու մարի... Ստեփանոս Նազարեանը նախընտրել է ջուր սրսկել, որ բարձրացող բոցի կայծերը չխանձեն բռնակալների պատմուճանները, էլ չեմ ասում մարմինը ...

Սվաճեանի համար երեւի անսպասելի էր Նալբանդեանի յայտնածը: Թէեւ նա գիտէր, որ բռնակալութեան պայմաններում ազատ օրագիրը զարմանալի երեւոյթ է, բայց բոլորովին չէր սպասում, որ Նալբանդեանն այդպէս կարող է արտայայտուել: Այլեւս «Մեղու»ի մասին ոչինչ չասաց: Պարզ էր, որ այս օրագիրը նոյնպէս իր ամբողջ ձայնով չէր կարող ասել այն, ինչ մտածում էր ժողովուրդը, ինչին ձգտում էին թիւրքահայ արմատականները:

— Ստեփան Ոսկանը Փարիզում «Արեւմուտք»ը կը հրատարակէ... Թերեւս անիկա օգտակար ըլլար մեր նպատակներուն,— գործնականութեան իր ջիղը հանդէս բերեց Թադէոսեանը:

«Մեր նպատակներուն» — Թադէոսեանի այդ երկու բառը Նալբանդեանն ընդունեց որպէս համաձայնութեան եւ միաբանութեան առաջին երաշխիք ...

★

ՏԱԳՆԱՊԱԼԻՑ ԼՈՒՐԵՐ ԼԵՌՆԵՐԻՑ

Զամուռճեանը երբեք այդպէս զայրացած չէր եղել: Առաւօտեան աղօթքը դեռ չկատարած՝ բերեցին «Մեղուի» Դեկտեմբերի տասնի (հին տոմարով) համարը: Կարդաց եւ գուցէ առաջին անգամ կեանքում՝ աղօթքը մոռացաւ:

«Երեւակի» խմբագիրը ատելութեամբ եւ ահուդողով էր թերթում այդ օրագիրը, միշտ մի խայթոց, մի հարուած էր սպասում ... Այս անգամ էլ ճպռոտ աչքերին դնելով ակնոցը եւ երկար քիթը կախելով օրագրի էջերի վրայ՝ սկսեց կարդալ վերնագիրը: Եւ յանկարծ կարդաց՝ «Հրաշափառ խայտառակութիւն» — ստորագրուած՝ Շահբեդ: Կարծես նախազգալով, որ յօդուածն իրեն է վերաբերում, Զամուռճեանն արագ անցաւ տողերի վրայով, գոյն առաւ — գոյն տուեց, ձեռքերը դողացին, եւ յանկարծ մի անբնական ճիչ արձակելով՝ «Մեղուն» երկու կէս արեց: Բայց քիչ յետոյ զղջալով՝ իրար միացրեց կտորներն ու սկսեց կարդալ, այս անգամ դանդաղ, կշռադատելով ամէն մի բառը:

«Պարոն Զամուռճեանի անժխտելի տըրամաբանութիւնն է, որ այսօր ապացուցել է մեզ, թէ դեւերի գոյութիւնը, կամ կախարդութեան լինելութիւնը մերժելը, համազօր է Քրիստոսի փրկագործ տնօրինութիւնը մերժելուն ...»:

— Ո՞վ է այդ Շահբէդը, — կարդում եւ մտածում էր Զամուռճեանը:

«Որպէս Հայ, ամօթահար զայրանում ենք, որ այս ժամանակներում հայ մամուլից արձակւում են այսպիսի ցնորաբանութիւնք: Մինչեւ ե՞րբ պիտի խայտառակուին եւ իւրեանց հետ միասին պիտի խայտառակեն հայ մամուլը, մեր այս դեւընկալ իմաստունքը. կարծես թէ ժամանակ է արդէն սթափելու միջին դարերի արբեցութիւնից»:

— Ո՞վ է այդ Շահբէդը ...

«Տարակոյս չկայ որ պարոն Զամուռճեանը ենթակայ է մի հոգեկան հիւանդութեան ...»:

— Շահբէ՛դ ...

Զամուռճեանը յանկարծ յիշեց, որ այդ անունը մի քանի անգամ հանդիպել է «Հիւսիսափայլում»՝ Կոմս Էմմանուէլի «Յիշատակարանում»:

— Նալբանդեանն է... — Եզրակացրեց Յովհաննէս պատուելի՛ ու աչքերը մթնեցին: «Մեղուի» կողմից նման սուր հարուած նա դեռ երբեք չէր ստացել:

Կատաղութիւնը նրան այնպէս հանեց հաւասարակշռութիւնից, որ ոչ լուացուեց, ոչ հաց կերաւ, եւ ոչ իսկ աղօթեց: Նա նստեց անմիջապէս պատասխան յօդուած գրելու:

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ԹՈՒՐՔԻԱ
ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

★

Թուրքիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ արտաքին քաղաքականութեան մասին, ելմտացոյցի քննութեան առթիւ .—

Բ. աշխարհամարտը վերջ գտնելէն ի վեր ամէնէն կենսական հարցն է խաղաղասէր ազգերուն կողմէ հիմնել նոր երաւակարգ մը անդորրութեամբ ապրելու համար: Այս կենսական հարցը պարբերական փոփոխութիւններով մինչեւ այսօր իր այժմէականութիւնը կը պահէ յարակից բոլոր վտանգներով. Հետեւաբար երէկուան պէս այսօր ալ կ'ապրինք պաղ պատերազմի շրջանը, որ ջիղերը կը մաշեցնէ: Սոսկուեցանք վտանգին դիմաց պաշտպանութեան միջոցներուն դիմել, սակայն հակառակորդը այս կացութեան առջեւ «թաքթիկ» փոխեց ու ջանաց քանդել խաղաղասէր ազգերը, ընդհ. հրամանատարութեան մը խօսքեր ընելով .

— Անկարելի չէ որ նման խարուսիկ բայց առաջին ակնարկով հրապուրիչ առաջարկներ չազդեն խաղաղութեան ծարաւի ազգերուն վրայ: Այս պատճառաւ ալ հոգեբանական յարձակողականի այս շրջանը ամէնէն վտանգաւորն է, ամէնէն քայքայիչը, եթէ երբեք նիւթական եւ բարոյական հակամիջոցներ ձեռք չառնենք:

Մենք ալ, բոլոր միւս խաղաղասէր ազգերուն պէս, բարոյական հանդիստի եւ անդորրութեան ծարաւի ենք եւ իբրեւ իրատես, երբեք չենք շեղիր արթնութեան եւ պաշտպանութեան ուղիէն: Եւ գիտենք թէ իսկական խաղաղութիւնը գտնելու համար պէտք է պատճառները չէզոքացնել եւ անակնկալի գալու վտանգն ալ անհետացնել: Բարեբախտաբար Թուրք ազգը աշխարհիս սպառնացող վտանգին մեծութիւնը յստակօրէն տեսնելով չի տարուիր հակառակորդ կողմին խարուսիկ եւ ցնորական թելադրութիւններէն: Այս տեսակէտն ու ըմբռնումն է որ Թուրքիան մեծցուց միջազգային բեմի վրայ: Ամէն ճշդատես մարդ գիտէ թէ ազատ ազգերը պատերազմի առաջքը առնելու համար միայն յանձնառութիւններու տակ կը մտնեն: Եթէ խաղաղասէր ազգերուն հաւաքական ուժը ի վիճակի չըլլայ արշաւանքի մը առաջքը առնել, եւ եթէ մեր զինուորական ուժը նուազեցնենք խարուսիկ խօսքերէ տարուելով, աղէտը կատարեալ պիտի ըլլայ:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Նախարարը յետոյ բացատրեց թէ Հիւս. Ատլանտեան Կազմակերպութիւնը (Նաթօ - Հակ) ազգային քաղաքականութիւն մը կը կազմէ Թուրքիոյ համար:

Ըսաւ թէ զինուորական ծախքերու համար 490 միլիոն ոսկի մտած է երկիր, 1500 քիլոմեթր երկայնութեամբ քարիւղի խողովակով, 15 օդակայան եւ ուրիշ խարիսխներ շինուած են:

Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն հետ եղած յարաբերութեանց մասին խօսելէ ետք, անցաւ Խ. Միութեան:

Խ. Միութեան հետ մեր յարաբերութեանց մէջ փոփոխութիւն մը չէ եղած: Արտաքին նախարար Մոլոթով Գերագոյն Խորհուրդի վերջին նիստին արտասանած ճառին մէջ մեր երկրին ալ անդրադառնալով ըսած էր.— «Թուրքիոյ մեր կատարած բարեկամական առաջարկները անպատասխանի մնացին»: Մեզի համար հաճոյք մը չէ հաստատել թէ որեւէ պետութիւն, մանաւանդ այնքան զօրաւոր հարեւանի մը հետ մեր յարաբերութիւնները բարեկարգութեան կը կարօտին: Միայն թէ, իրապաշտ ընթացք մը չըլլար սպասել որ այս յարաբերութեանց բարելաւումի մարզին մէջ մոռնանք ազատ աշխարհի եւ անոր սերտօրէն կապուած մեր պաշտպանութեան խնդիրները: Անցեալի դառն փորձառութիւնները մեզի ցոյց տուին որ քաղաքականութիւնը ոչ թէ խօսքով, այլ եւ նիւթական փաստերով պէտք է հաստատուի: Երբեք պէտք չէ մոռնալ որ Խ. Միութեան քաղաքականութիւնը հանդէպ Թուրքիոյ համաշխարհային ընդհանուր քաղաքականութեան մէկ մասնիկը կը կազմէ: Հետեւաբար շատ բնական է որ մեր փոխադարձ յարաբերութիւնները՝ Խ. Միութեան ազատութեան ճակատին հետ մշակած յարաբերութիւններուն բնոյթը ունենան »:

Քէօփրիւլիւ, ապա, յայտնեց որ Գերմանիայէն 225 միլիոն մարք, Ֆրանսայէն քան միլիառ ֆրանք, Իտալիայէն 25 միլիոն տոլար, Աւստրիայէն քան միլիոն տոլար, Անգլիայէն 12 միլիոն սթերլին, Ամերիկայէն 6.5 միլիոն տոլար վարկ ապահովուած է:

Ի վերջոյ քուէարկուեցաւ ելմտացոյցը:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ գիւղերու զանազան հայրենակցական միութիւններէն կեդր. վարչութիւն մը կազմելու համար ««Հայրենիք»ի մէջ «Հ. Կովտունցի» ստորագրութեամբ յօդուած մը կ'առաջարկէ օգտագործել Սեբաստիոյ միութիւններու դրամները, մօտ 32.000 տոլար, որոնք ի պահ դրուած են ամերիկեան դրամատուներուն մէջ, որովհետեւ տասը - տասնըհինգ տարի ետք ատոնք պիտի կորսուին հին սերունդին անհետացումով: Մինչդեռ այսօր երկրին մէջ պէտք կան դպրոցներու, եկեղեցիի, եւ մանաւանդ կարելի է սաներ պահել ճեմարաններուն մէջ:

ԽԱՐԹՈՒՄԻ (Սուտան) նորակառոյց եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցած է Աւարայրի դիւցազներուն յիշատակին տպաւորիչ հանդիսութիւն մը. Առաջին անգամ ըլլալով ներկաները լսած են «Արեւագալ»ի երգեցողութիւնը, ղեկավարութեամբ Բիւզանդ Տիւլկէրեանի: Հոգեհանգստեան արարողութենէն ետք, աշակերտները յաջողապէս երգած են «Նորահրաշ պսակաւոր», «Թէ հայրենեաց պսակադիր», «Մենք պէտք է կռուինք» եւ «Վարդան մեր քաջ զօրավար»ը: Դպրոցի տնօրէն Բ. Տիւլկէրեան խանդավառ բանախօսութեամբ ներկայացուցած է Աւարայրի հերոսամարտին իմաստը եւ եզրակացնելով ըսած է թէ ապրելու եւ ստեղծագործելու համար հայութիւնը պէտք է իրեն ուղեցոյց ունենայ կրօնասիրութեան, հայրենասիրութեան եւ ազատասիրութեան ոգին, որով կռուեցաւ Վարդանանց սերունդը:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ս. Աթոռի Կիւլպէնկեան մատենադարանը որ մեծապէս վնասուած էր ռմբակոծումներէ, 1948ին մասնակի նորոգութեանց ենթարկուեցաւ: Հիմնական նորոգութեան մը համար դիմում կատարուեցաւ Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեանին, որու ներկայացուցիչը Պ. Նուպար Էքսէրճեան տեղւոյն վրայ քննելով, եւ բարերարին հաւանութեամբ 1550 յորդանանեան տինար տրամադրեց: Անցեալ Մայիսէն ի վեր Կիւլպէնկեան մատենադարանը ներքնապէս եւ արտաքնապէս, նոր շէնքի մը երեւոյթը առած է: Այս տարի Կիւլպէնկեան Մատենադարանի տեսչութիւնը ստացած է նաեւ 16 հատոր համայնագիտարանի նոր շարք մը, ինչպէս եւ գործնական գիտելիքներու վեց հատոր նոր շարք մը: Վանքին միւս վնասներուն համար Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեան ղրկած է 700 ոսկի եւս, որով պիտի վերանորոգուի Ժառանգաւորաց Վարժարանի վնասուած մասերը, ճեմարանի պատուհաններն ու ապակիները, Էջմիածնի եկեղեցիին տանիքն ու պատուհանները եւ Պատրիարքարանի մուտքի սրահին տանիքը: (Սիոն):

ԷՍԱԵԱՆ վարժարանի (Պոլիս) 60ամեայ յոբելեանը պիտի տօնուի յառաջիկայ Մայիսին: 1895 Սեպտեմբերին Յովհաննէս եւ Մկրտիչ Էսաեաններու կողմէ գեղակերտ շէնքը յանձնուած է Բերայի Թաղ. Խորհուրդին եւ նոյն տարին մեծ հանդիսութեամբ կատարուած է բացումը: Բարեբախտ զուգադիպութեամբ մը: վարժարանը կը պատրաստուի միեւնոյն ատեն տալու իր Լիսէի Բ. շրջանի անդրանիկ ընթացաւարտները: Յոբելեանի հովանաւորութիւնը ստանձնած է Բերայի Թաղ. Խորհուրդը: Յանձնախումբը կազմուած է Թաղ. Խորհուրդի անդամներէ, դպրոցին եւ Սանուց Միութեան ներկայացուցիչներէ եւ ծանօթ ազգայիններէ: Յոբելեանին առթիւ ձեռնարկուած է նաեւ գրքոյկի մը պատրաստութեան որ պիտի տայ վարժարանին վերջին տասնամեակի պատմութիւնը եւ շարունակութիւնը պիտի կազմէ վարժարանին յիսնամեայ ընդարձակ պատմութեան որ հրատարակուած էր 1945ին:

ԿՈՄԻՏԱՍ Վարդապետի երաժշտագիտական արտադրութեանց հաւաքածոյին հրատարակութեան առթիւ — իրեն ղըրկուած Ա. հատորին փոխարէն — ծանօթ առեւտրական Պ. Կարպիս Զամպաք երկու հարիւր ոսկի տրամադրած է տպագրական ծախքերուն, դառնալով առաջին ստորողը ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը:

ՏԻԹՐՈՅԹԻ (Մ. Նահանգներ) «Վէյն Համալսարանի հայ ուսանողներու միութիւնը կ'աշխատի սերտ յարաբերութիւն ստեղծել Տիթրոյթի հայութեան եւ հայ ուսանողներու միջեւ, պայքարիլ ապազգայնացման վտանգաւոր ազդակներուն դէմ, եւ ծառայել հայ մշակոյթին: Կազմակերպած է Կոմիտաս վարդապետի նուիրուած երեկոյթ մը, ոչ միայն Հայերուն այլեւ օտարներուն համար: Վէյն Համալսարանի փիլիսոփայութեան դասախօս Գէորգ Նախնիքեան ներկայացուցած է Կոմիտաս վարդապետը անգլերէն լեզուով, երգասնակներու միջոցաւ ցոյց տալով ներկաներուն Կոմիտասի երաժշտութեան տարբերութիւնը ուրիշ երաժիշտներէ:

ՏՈՔԹ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Հախնազարեան, որ դասախօս է Իրանի պետական համալսարանին եւ տեսուչ Թեհրանի Դաւթեան դպրոցներու, վերընտրուած է անդամ Իրանի Կրթական նախարարութեան բարձրագոյն խորհուրդի դրական եւ գիտական յանձնախումբի:

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Ռոման Զամչիկեան՝ շրջանաւարտ Իտալիոյ Վէրտիի երաժշտանոցէն եւ մեծապէս գնահատուած, այժմ դասախօս նշանակուած է Քոլոմպիայի երաժշտանոցին (Նիւ Եորք): Շուտով Զամչիկեան կը մեկնի Իտալիայէն, ստանձնելու իր նոր պաշտօնը:

ԲԱԶՄԱՎԱՍՏԱԿ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ Տիկ. Անժէլ Պաղտատլեանի ուսուցչական գործունէութեան յիսնամեայ յոբելեանը պիտի տօնուի Պոլսոյ մէջ, նախաձեռնութեամբ Գարակէօզեան Սանուց Միութեան: Տիկ. Պաղտատլեան կինն է ուսուցիչ Արմենակ Պաղտատլեանի: Երկուքն ալ եղած են բազմարդիւն մշակներ, դաստիարակած ըլլալով բազմաթիւ սերունդներ: Պ. Պաղտատլեան Պէրպէրեանի մէջ կը դասաւանդէր տոմարակալութեան եւ թըւաբանութեան, իսկ կինը Անժէլ 1906էն ի վեր ուսուցչուհի եղած է քերականութեան եւ ընթերցանութեան Պաղրգիւղի Տատեան Ազգ. վարժարանին, եւ Սամաթիոյ մէջ: Երկար ատենէ ի վեր կը պաշտօնավարէ Գարակէօզեան որբանոցին մէջ եւ եղած է աշակերտներուն «անզուգական մայրիկը»:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ հատիկ - հատիկ գրել անուն, մականուն, ստորագրութիւն, քաղաքի, գիւղի, փողոցի կամ սրահի անուն, նուիրատուներու եւ վարչութեանց անդամներու ցանկեր, եւայլն:

Խմբագիրը դրաշարը հանելուկ լուծելու պարտականութիւն չունին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (95)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Չգիտցանք թէ նրանք քանի՞ վիրաւոր կամ սպաննուած ունեցան, բայց հեռացան, եւ հրացանաձգութիւնը դադարեց:

« Ձայները լռեցին այդ արտակարգ պայթումից յետոյ: Քիւրտերը լսել էին, որ ֆետայիները « գրպանի թնդանօթ » կ'ունենան: Եւ Առաքել Աղայի ձեռնառումբը սարսափեցուց Քիւրտերը, եւ մեր ճանապարհը բացուեց ամէն կողմից:

« Սէյտօ Պօղոսը Քիւրտից աւելի լաւ քիւրտերէն գիտէր: Այդ պայթումից յետոյ նա գոռում էր փախչող Քիւրտերին, «ով որ մեր ճանապարհի դէմ կենայ, մեր գրպանի ռումբերով օդը պիտի հանենք բոլորին»:

« Բոլոր ճանապարհները բաց եղան: Պատեհութիւնից օգտուելով՝ մեր երեք վիրաւորները դրինք թշնամիից խլուած երեք ձիերի վրայ, եւ խումբը ճանապարհուեց դէպի գետի հունը:

«Գիւղին մէջ թողուցինք մի քանի պահակներ զանազան կէտերի վրայ, որպէսզի մեր երթը պաշտպանէին: Երբ մենք գետին միւս ափը ապահով հասնէինք, նըրանց լուր պիտի տայինք, որպէսզի նրանք էլ գային, եւ բոլորս միասին ճանապարհուէինք մեր նպատակավայրը:

« Մեղրագետը գարնան բաւական խոր կը լինէր: Շատ անգամներ «տափ»երով կ'անցնէինք գիւղի առաջը գտնուած այդ մասէն: Բայց տարուան այս եղանակին գետը ծանծաղ էր:

« Մեր մի մասը գետի ափում դիրք բռնեց, իսկ միւս մասը անցաւ գետը: Յետոյ գետը անցնողները դիրք բռնեցին զանազան կէտերի վրայ, եւ այս անգամ մնացածները անցան գետին միւս ափը ապահովութեամբ:

« Երկու գիւղացիներ գիւղը գտնուած տղայոց ետեւէն գնացին: Նրանք էլ եկան ու գետը անցնելով հասան մեզի:

« Սեւ խաւարը մեր ընկերն ու ապաւէնն էր: Սրտերից ահը փարատած էր:

« Գիւղացիներից մեծ մասը գնացած էր «Շամբ»ը, մի փոքր մասն էլ՝ Արքավանք: Հայի մի քանի պառաւներ մնացել էին գիւղի մէջ:

« Շանթը» իր քոլոզը վրան, զէնք ի ձեռին, մեզ ճանապարհ դրաւ: Յետոյ նա էլ գնաց Շամբի կողմը՝ հօն անցնելու համար գիշերը:

« Գիւղից բաւական հեռացած էինք: Յանկարծ երկինքը լուսաւորուեց: Երբ մեր ետին դարձանք, ի՞նչ տեսնենք: Գիւղի ամբողջ խոտերը կրակի էին տուել: Վայրագ եւ վայրենի Քիւրտերն ու ոստիկանները այրում էին գիւղի անասուններին ամբողջ ձմեռուան պաշարը:

«Գիտէինք, որ կռուից վերջ այդ գիւղն էլ պիտի թալանէին, տանէին բոլոր արժուն առարկաներն ու ընտանի կենդանիները: Գոնէ յիմարները չհրդեհէին անասունների կերը: Բայց Քիւրտին ու Թուրքին խոտը ի՞նչ պէտքն էր: Նա այդ կենդանիները պիտի մորթէր վաղը եւ իր ձմռան ուտելիքը պատրաստէր:

« Անցնում էինք հայրենի պատմական հողերից: Տեղւոյն ծանօթները մեզ բացատրում էին թէ՝ ո՞ր պատմական տեղերը կը գտնուէինք:

« Ահա հեռուից մի լոյս պլպլաց: Աւզար գիւղն էր, ուր Հայերը կռուեցին Մուսա Բէկի անիրաւութեանց դէմ: Թուրք կառավարութիւնը, աւաղ, Մուսա Բէկին պատժելու փոխարէն, տասնեակ Հայերով լեցուց բանտերը: Շատերուն 101 տարի բանտարկութեան վճիռ տուաւ, շղթայակապ զնդանները նետեց: Շատերը, շղթան վիզերնին բանտերի մէջ նահատակուեցին:

Ահա քիչ վերջը երեւաց Վարդենիսը: Մութի մէջ նա չոքած էր ուղտի նման: Մի զոյգ լոյսեր երեւում էին, ինչպէս մի զոյգ աչքեր:

« Աւազակապետ» Ղազարը այդ գիւղից էր: Նա, որ Կարսի մօտ, Քիւրէք Տէրէ գիւղում սպաննուեց ռուս քօզաքների ձեռքով:

« Այդ գիւղից էր նաեւ յեղափոխութեան առաջին առաքեալներից Մարգար վարժապետը: Թուրք կառավարութիւնը նախ զայն բանտարկեց եւ յետոյ Բաղէշի Կէօք-Մէյտան հրապարակի վրայ կախաղան բարձրացուց: Նա թաղուեցաւ Ս. Խնդրակատար Եկեղեցիի բակին մէջ: Նրա գերեզմանը Հայերիս համար դարձաւ մի սրբավայր: Տարիներ յետոյ Ախլաթի առիւծին՝ Աղբիւր Սերոբի գլուխն էլ թաղուեցաւ նրա գերեզմանի ճիշդ մօտը:

«Գաղափարի այդ զոյգ քուրմերը իրե՞նց գերեզմանից ոտք եւ եռանդ էին ներշնչում Սալնոյ Ջորի քաջերին:

« Ահա մեր ձախ կողմում՝ մի ուրիշ պատմական ժայռ, ուր հայ քաջերը, Առապարի հետ, անցքը գոցեր էին աւազակապետ Քիւրտերի առաջ եւ չէին թողլ տուել, որ նրանք փոխադրէին Վարդենիսի եւ Արտօնայ թալանը:

«Այրուած գիւղի կրակի լոյսը կամաց կամաց մարում էր եւ մոխիր դառնում:

« Անդրանիկը մօտեցաւ ինձ: Տեսայ, որ տխուր էր: Ուզեցի խօսիլ հետը, դժուարաւ պատասխանեց: Այդ դէպքը շատ գէշ էր ազդել իր վրայ:

« Նա ասաց ինձ.

— « Եթէ այստեղ մեր դէմը թշնամի կանոնաւոր մի բանակ զօր կռուելու եւ մեզ կոտորելու, այսքան պիտի չցաւէի:»

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ պատրիարքին Հիւս. եւ Հարաւ. Ամերիկայի ներկայացուցիչը, Բորիս արք. Մոսկուա վերադարձաւ: Ամերիկացիները մերժեցին երկարաձգել իր անցագիրը, քաղաքական պատճառներով, ինչպէս ինքն ալ կը խոստովանի: Արքեպիսկոպոսը, որ վաթսուն օր մնացած էր Մ. Նահանգներուն մէջ, յայտարարութիւն մը հրատարակելով կ'ըսէ.— «Շատ կը ցաւիմ ամերիկեան իշխանութեանց տուած որոշման համար, վասն զի կանխակալ կողմնակցութիւն մը կը տեսնեմ ռուս օրթոտոքս եկեղեցւոյ ներկայացուցիչներուն հանդէպ, մինչդեռ ուրիշ եկեղեցիներու ներկայացուցիչները կրնան իրենց գործունէութիւնը շարունակել անարգել: Անվիճելի է Մոսկուայի պատրիարքին կանոնական իրաւասութիւնը Ամերիկայի ռուս օրթոտոքս թեմերուն վրայ. հետեւաբար կը զարմանամ . . . ինծի հանդէպ տրուած որոշման համար»:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ առեւտրականները Գչ. օր փակեցին իրենց խանութները, բողոքելու համար վարձքերու նոր օրէնքին դէմ: Իրազեկներ դիտել կու տան թէ ձեռնարկը միայն բարոյական նշանակութիւն ունի, վասն զի միջոցներ կը պակսին, պայքարը երկար ատեն շարունակելու համար:

ՇՌՆԴԱԼԻՑ ԴԱՏ ՄԸ բացուած է Մ. Նահանգներուն մէջ, այլանդակ տեսարաններով: Ամբաստանեալն է «մարկարինի թագաւորին» տղան, Միքի, որ 1953ին երեքէն վեց տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր, իբրեւ բռնարած եւ կաւատ: Ատեն մը եօք վճիռը բեկանուեցաւ, վասն զի դատավարութիւնը տեղի ունեցած էր գոնփակ, ինչ որ չէ նախատեսուած այս պարագային համար: Դատապարտեալը միայն ութ ամիս բանտը մնաց, արգիլեալ զէնք պահելուն համար եւ ազատ արձակուեցաւ 45.000 տոլարի երաշխաւորութեամբ: Ամբաստանագիրը կ'"ըսէ թէ մանկամարդ աղջիկներ պոռնկութեան կը մղէր, իւրաքանչիւրին համար այցելին որոշելով 50 – 100 տոլար եւ խլրացնելով վաստակին մէկ մասը: Ամբողջ գործը բարքերու ապականութեան չարժանկար մը կը ներկայացնէ:

ԱՆԳԼԻՈՅ արքունիքը, Եկեղեցին, խորհրդարանը եւ մամուլը իրար անցած են, որովհետեւ Թագուհի Էլիզապէթի քոյրը, իշխանուհի Մարգարիտ, որ վերջերս պտոյտ մը կատարեց բրիտանական գաղթավայրերուն մէջ, կ'ուզէ պսակուիլ ամուսնալուծեալ սպայի մը հետ: Թերթերն ալ թեր ու դէմ պայքար մը կը մղեն այս առթիւ, լրագրական պատշաճութեան զասեր տալով իրարու:

ԲՈՒՌՆ ՓՈԹՈՐԻԿ մը պայթեցաւ Յունաստանի վրայ, տեւելով աւելի քան 24 ժամ: Նաւագնացութիւնը դադրած է Կորնթոսի մէջ: Ծանր վնասներ կրած է Փաթրասի նաւահանգիստը: Կորնթոսի շրջանին գիւղացիները ստիպուած են խարոյկներ վառել այգիներուն մէջ, որպէս զի պտուղները չսառին: Ձիթենիներն ալ մեծ վնասներ կրած են Վոլոյի եւ Սելանիկի մէջ:

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԾՊՏԵԱԼ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, Մարտ 17ին, ժամը 15էն 20, Սալ տէ Սանքրօ, 8 րիւ ժան Կուժոն:

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մարսէյլէն Պ. Ա. Հայրապետեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Փարիզի Մշակոյթի ֆոնտին, իր զաւկին՝ Գ. Հայրապետեանի ամուսնութեան առթիւ:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Մայիս 28ին, Շաբաթ իրիկուն Ե. Թաղամասի սրահը:

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂԷՆ «ՖՐԵՆԿԱԹ»Ը ՇԱՀՈՂ ԹԻՒՆ Է՝ 9509

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: (Քաֆէ Ռէժան):

Դասախօս՝ Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Նիւթը՝ Ամերիկահայութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Դիւցազնամարտի տօնակատարութիւն

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Մարսէյլի Հայ Արիներու եւ Արենուշներու:

Այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30–ին: Բաթրօնաժ տէ Կարսօն (Շըմէն տէ Գ'էյկալատ (վարի գերեզմանատան մօտ):

Պիտի ներկայացուի Վերապ. Աւետիս Տարաքճեանի «ՇՈՒՇԱՆԻԿԸ»

Ողբերգութիւն վեց արար:

Շուշանիկի դերը պիտի կատարէ Արենուշ Օր. Ալիս Շամիրեան:

Խոսնակ Օր. Ալիս Յարութիւնեան:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի:

Մէզօն տը լա Շիմի

ՀԱՆԴԷՍ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպութեամբ Ալֆորվիլի Մուրատ խումբին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի:

Կը նախագահէ Ա. ՊԵՏԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Այս Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 28, Մօրիէ, Ռըկպի պարի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին, արտասանութիւն, երգ, հայկական տարազներով պարեր: գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն Մարսէյլէն հրաւիրուած դերակատարները:

Մուտքը ազատ է

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ քոյր կազմակերպութեանց:

Այս կիրակի, ժամը 3.30էն մինչեւ կէս գիշեր, Խրիմեան դպրոցը, 2 րիւ տը լա Տէֆանս: Հանդէսէն վերջ խնջոյք:

Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կը նուագէ Պ. ՍԷՅՐԱՆ:

Մուտքը ազատ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արուսեակ Ատոմեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի այս կիրակի ժամը 15.30ին Կրոյէի գերեզմանատունը, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՏՈՄԵԱՆԻ

մահուան 5րդ տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող ընկերները եւ բարեկամները:

Հաղ. միջոց.— Կառ տիւ Նոռէն կառախումբ 14.30, Անկէնի կայարանէն օթօպիւս ժամը 15ին:

×

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 11ին, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ի յիշատակ ողբացեալ ՄԻՀՐԱՆ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ, Գրիգոր ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆԻ եւ Տիկին ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ, իրենց մահուան տարեդարձին առթիւ: Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները:

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համաչխարհանճարի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը, Զատկի առթիւ հաւկիթախաղ մը սարքած է, Ապրիլ 11ին, երկուշաբթի ժամը 14ին, Ցոյներու սրահը, 5 րիւ Պօնֆուա:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՆԹԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Այս կիրակի ժամը 16էն – 24, Օթէլ տէ էնժէնիէօր տը լ'էքօլ Սանթրալի սրահներուն մէջ, 8 րիւ ժան Կուժոն փարիզ (8):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Հայկական եւ կովկասեան պարեր մասնակցութեամբ Պանթէօ Քաշանի Նոր Սերունդի պարախումբին:

Արեւելեան սրահ ու պիտի նուագէ՝ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ (Թառ):

Ցայտնի նուագախումբ

ԺԱԳ ՄԱՏԻԼԵԱՆ

Vainqueur de la Coupe de Variétés 1954 et de la Radio Luxembourg.

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Մուտք 300 ֆրանք:

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 19էն 21.

ԼԸՔուպ 47 – 45:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՒ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ

JACQUES HELIAN ի

եւ իր նուագախումբի ամբողջական կազմին

12 ՄԱՐՏ ՇԱԲԱԹ ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

VAMPING, Les CATALANS

կազմակերպուած

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մ. ԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝

Պարտաւորիչ է գիշերուան զգեստը:

Նոյն օրը տոմսակ պիտի չծախուի ուստի, կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն որ ժամանակին սեղաններ ապահոված են, չուտով առնել տոմսերը, դիմելով՝

Դր. Արամ Շեխիկեանի Pharmacie Centrale, 1 Bd. d'Athénes, Tél. CO. 33-80

Պ. Սուրիկ Էքսէրճեանի՝ 40 Canebière, Marseille, Tél. CO. 30-88

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԷՆ ԱՄԷՆԷՆ ԳԵՂԵՑԻԿԸ

Կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր:

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան:

Օթէլ ԺՕՐԺ Ե.ի գեղեցիկ սրահներուն մէջ:

Նախագահութեամբ Մ. ՀԱՆՐԻ ԺՈՒԻԻ

(Նախագահ Սէնի նահանգային խորհուրդի)

եւ Պ. ՆՈՒԲԱՐ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ:

(Ատենապետ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովի):

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր, առաջնակարգ նուագախումբ:

Ուշադրութիւն.— Ցանձնարարելի է նախապէս վերապահել սեղանները, հեռաձայնելով Պ. Օգսէն Հայրութեանի, Փրօ. 82–38 ի կամ Բարեգործականի գրասենեակը, Թրօ. 03–18:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Աղքատախնամ – Որբախնամ Միութեան վարչութիւնը կը փութայ ծանուցանել թէ այս տարի եւս հրապարակ հանած է ի նպաստ Որբերու եւ աղքատներու վիճակախաղ մը, բազմաթիւ առարկաներով:

Վիճակահանութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մխիթարեան Սանուց Միութեան Վամփինկի շքեղ սրահին մէջ, կազմակերպուած պարահանդէսին միջոցին: Շահող թիւերը կը ծանուցուին մամուլի միջոցաւ: Պարգեւները կրնան ստանալ Յակոբ Փափազեանի վաճառատունէն 3 րիւ Լաֆայէթ:

Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ողբացեալ Ստեփան Խաչիկեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, հետեւեալ նուէրները.— Պ. Պ. Յ. Մարաշլեան հազար ֆրանք, Յ. Քէչեան հազար ֆրանք, Յ. Փափազեան հազար ֆրանք:

ՏԷՍԻՆԻ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ մօտերս տեղի պիտի ունենայ ժողովրդային ընդհ. քուէարկութիւն, Կրօն. Ընկ. վարչութեան ընտրութեան համար: Արձանագրութեան պայմանաժամ որոշուած է մինչեւ 26 Մարտ:

Ծրագիր կանոնագրի տրամադրութեան համաձայն, քուէարկութեան մասնակցելու համար պէտք է լրացնել հետեւեալ պայմանները.— ա) Քուէարկութեան կրնան մասնակցիլ այն այրերը՝ որոնք 21 տարիքը լրացուցած են: բ) Կը պատկանի Հայ Առաքելական ուղղափառ եկեղեցւոյ: գ) Մէկ տարիէ ի վեր Տէսին կը բնակին: դ) Վճարած են հարիւր Ֆր. իբրեւ արձանագրութեան տուրք:

Վստահ ենք թէ գաղութը անխտիր պիտի մասնակցի այս քուէարկութեան՝ ընտրելու համար Կրօն. ընկերակցութեան օրինաւոր վարչութիւնը:

Քուէարկութեան արձանագրող յանձնախումբ՝ Վահան Յակոբեան, Սարգիս Քէօլէեան, Խորէն Գարակէօզեան:

Յ. Գ.— Արձանագրութեան համար դիմել, ամէն շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3էն վեց, եկեղեցին:

Ծանօթ.— Քուէարկութեան օրը եւ ուրիշ մանրամասնութիւններ պիտի հաղորդուին առանձնապէս:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տիկին Բ. Սերճանեան (Կանյի) երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կապ. Խաչի չէնքին, եւ երկու հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար: Ստանալ «Յառաջ»էն: (Առանձին կը ծանուցանենք նաեւ Նշան Փալանճեան Ճեմարանին եւ Զաւարեան դպրոցին նուէրները):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթ. հինգշաբթի ժամը 21ին:
ՆԻԿՈՂ ԴՈՒՄԱՆ Ուրբաթ ժամը 19ին:
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթ. Շաբաթ ժամը 21ին:
ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթ. չաբաթ ժամը 21ին:
ՄՈՒՐԱՏ ենթ. կիրակի ժամը 10ին:

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկա կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի Վռամեան ենթկ.ի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ իրիկուան ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, 101, Ավընիւ Սաքսի անկիւնի սրճարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ անհրաժեշտ է:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Պօմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին իր սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը՝ այս չաբաթ գիշեր ժամը 9ին, 4 րիւ Քոմփան:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 16ին, Քաֆէ Ռեժան:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 11 ՄԱՐՏ * VENDREDI 11 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7619 31e ANNEE · Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ · ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3030

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԼԵԿՈԾ ԱՐԵՒԵԼՔԸ

Վրդովիչ անստուգութիւն մը կը տիրէ Արեւելքի մէջ, մօտաւորէն մինչեւ Հեռաւորը :

Խմորումներ, խլրտումներ եւ հակամարտ ձեռնարկներ իրարու կը յաջորդեն։

Հեռանկարը այնքան մութ է որ, ամէնէն առաջ Մեծերը անձկութեան մատնուած են, ինչպէս կը կարդաք ամէն օր։

Դեռ նոր զեկուցում տուին Մ. Նահանգներուն եւ Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին գործերու նախարարները, որոնք սրընթաց պտոյտ մը կատարած էին Արեւելքի մէջ։

Առաջինը, Ֆ. Տըլըս, Ծայր. Արեւելքէն դուրս չելաւ։ Իսկ երկրորդը, Սըր Էնթընի Իտըն, Միջին Արեւելքէն ալ անցաւ, իբրեւ վերջին կայան ընտրելով Պաղտատը :

Ամերիկացի նախարարը չկրցաւ ծածկել իր մտահոգութիւնը՝ Ծայր. Արեւելքի կացութեան մասին։ Վճռական երեւալով հանդերձ, չուզեց արտասանել վերջին խօսքը :

Ահաւասիկ մէկ – երկու հատուածներ իր յայտարարութենէն.

— « Կը թուի թէ չինացի համայնավարները վճռած են վերագրաւել Ֆորմոզան։ Մ. Նահանգներուն պատասխանը կարեւոր պիտի ըլլայ թէ՛ բուն իսկ Ֆորմոզայի եւ թէ՛ հարաւ – արեւելեան Ասիոյ եւ խաղաղականի բոլոր ազգերուն համար։ Որ եւ է նախայարձակում Փեքինի կողմէ՝ տեղի պիտի տայ ընդհանուր պատերազմի մը՝ Ասիոյ մէջ»։

Տարակոյս չկայ թէ նախարարը շատ աւելին ըսած է յանձնաժողովներու դռնփակ նիստին մէջ։

Նոյն օրը կարճ զեկուցում մը կուտար Իտըն, աւելի զգոյշ, իսկապէս դիւանագիտական լեզու մը գործածելով :

Սկիզբէն ի վեր, Մեծն Բրիտանիոյ քաղաքականութիւնը կը ձգտի պահել հաւասարակշռութիւնը, չափաւորութեան խորհուրդներ տալով ամէն տեղ :

Այս ուղղութիւնը երբեմն տհաճութիւն կը պատճառէ Մ. Նահանգներուն, որոնց վարիչները կը սիրեն բուռն ելոյթներ կատարել, մղուելով իրենց տնտեսական եւ ռազմական գերազանցութենէն :

Բայց եւ այնպէս, երկու պետութիւնները իրար կը դիմաւորեն որոշ կէտի մը վրայ, ամէն անգամ որ կացութիւնը ծանրանայ :

Մեծ տարբերութիւն մը չկայ հիմնական նպատակներուն մէջ։ Գործելու եղանակներն են որ կը տարբերին։

Բնականաբար շատ աւելի փորձառու է ծանրաբարոյ Ալպիոնը, իր դարաւոր եւ միշտ ճկուն դիւանագիտութեամբ :

Նոյն իսկ իշխանութիւնը փոխուած ատեն, նոյն աւանդական ոգին է որ կը տիրապետէ Անգլիոյ արտաքին քաղաքականութեան մէջ։

Եւ եթէ ընդդիմադիրները — աշխատաւորական — յաճախ ճակատ կը յարդարեն, պատճառը նոյն պաղարիւն տրամաբանութիւնն է, — զգուշանալ ծայրայեղութիւններէ, եւ կարելին փորձել, հաւասարակշռութիւնը պահպանելու համար, յանուն խաղաղութեան :

Երկու պետութիւնները յաճախ կ'ընդհարին, նաեւ, Միջին Արեւելքի մէջ, ուր նոյնքան պղտոր է կացութիւնը :

Երկուքն ալ ամէն միջոց կը փորձեն, կարելի եղածին չափ զօրաւոր ցանց մը կազմելու համար, գլխաւորութեամբ Թուրքիոյ :

Վերջին ապացոյց՝ Պաղտատի դաշինքը, որուն պիտի միանայ նաեւ Անգլիա :

Եւ սակայն միշտ ալ անակնկալ մը կը խանգարէ իրենց հաշիւները :

Քանի մը խօսք ալ այդ մասին :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՍԱՐԻ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

Նախարարական խորհուրդը առջի օր անգամ մը եւս քննեց Սարի համաձայնութեան մասին ծագած թիւրիմացութիւնները, մանաւանդ որ երեսփոխան մը առաջարկած էր նոր հաւաստիքներ ստանալ Անգլիայէն եւ Մ. Նահանգներէն։ Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ կառավարութիւնը չափազանցեալ կարեւորութիւն չընծայեր այս հարցին, պարզապէս խորհրդարանական գործ մը համարելով զայն։ Դահլիճը կը յուսայ թէ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը պիտի յաջողի յարգել տալ կնքուած համաձայնութիւնը։

Արտաքին նախարարը, Պ. Անթուան Փինէ մանրամասն զեկուցում մը տալով իր պաշտօնակիցներուն, ըսաւ թէ կը յուսայ առեւտրական նոր համաձայնութիւն մը կնքել Սարի կառավարութեան հետ, Փարիզի համաձայնութեանց վերջնական վաւերացումէն առաջ։ Ծերակոյտը այս հարցին քննութիւնը պիտի սկսի Մարտ 22ին։ Վարչապետը Գշ. օր զեկուցում պիտի տայ ծերակոյտին արտաքին գործերու յանձնաժողովին առջեւ :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, կառավարութիւնը պիտի ջանայ տնտեսապէս գոհացում տալ Սարի բնակիչներուն, առանց նոր հաւաստիքներ սպասելու Անգլիայէն եւ Մ. Նահանգներէն։

Ծերակոյտին (Հանրապետութեան Խորհուրդ) տնտեսական յանձնաժողովը վեցի դէմ 11 ձայնով մերժեց յետաձգել Փարիզի համաձայնութեանց քննութիւնը, մինչեւ որ Ֆրանսա եւ Գերմանիա հարթեն թիւրիմացութիւնները։ Յետոյ երեքի դէմ 12 ձայնով քուէարկեց համաձայնութեանց վաւերացումը։ Ճարտարարուեստական արտադրութեան յանձնաժողովն ալ վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները, բայց միաձայնութեամբ (17 ձայն) քուէարկեց ուրիշ բանաձեւ մը, առաջարկելով վերջնական վաւերացումը յետաձգել մինչեւ որ համաձայնութիւն գոյանայ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ՝ զինամթերքի արտադրութեան եւ Մ. Նահանգներու օգնութեան մասին :

Նախորդ վարչապետը, Պ. Մենտէս Ֆրանս փորձած էր համաձայնութիւն մը գոյացնել այս մասին, բայց բուռն ընդդիմութեան հանդիպեցաւ։ Ներկայ դահլիճը պիտի պահանջէ որ ծերակոյտը մերժէ այս վերջին փոփոխութիւնը, վասնզի տեսակ մը ժխտում պիտի նշանակէ եւ կրնայ պատճառ ըլլալ որ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները ուղղակի ձեռնարկեն արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման, առանց սպասելու Ֆրանսայի վաւերացման :

× Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Մարտ 9ի նիստին մէջ արտաքին նախարարը պատասխանելով զանազան հարցումներու, հետեւեալ ձեւով պարզեց երկրին քաղաքականութիւնը Սարի համաձայնութեան մասին.— Սպասելով որ հաշտութեան դաշնագիր մը կնքուի Գերմանիոյ հետ, կառավարութիւնը պիտի պաշտպանէ ծրագրուած եւրոպական կարգուսարքը Սարի մասին, ինչպէս կը տրամադրէ 1954 Հոկտեմբեր 23ի Փրանքեւգերման համաձայնութիւնը, եթէ այդ կարգուսարքը վաւերացուի Սարի ժողովուրդին կողմէ, ընդհանուր քուէարկութեամբ : Հաշտութեան խորհրդաժողովին ատեն, կառավարութիւնը պիտի պաշտպանէ նաեւ այնպիսի կարգադրութիւն մը որ հաճութեամբ կ'ընդունուի Սարի ժողովուրդին, ինչպէս եւ Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ կողմէ։

Այս առթիւ նախարարը դիտել տուաւ թէ Հոկտեմբեր 23ի Փրանքեւգերման համաձայնութիւնը կը տարբերի 1947ին նախատեսուած կարգադրութենէն : Յետոյ յիշեց թէ 1951ին արեւմտեան պետութեանց երեք մարզպանները հաղորդած էին գերմանական կառավարութեան թէ Սարի վերջնական կարգուսարքը պիտի վճռուի հաշտութեան դաշնագրով :

× Արեւմտեան Գերմանիոյ ընկերվարական կուսակցութիւնը կը շարունակէ իր պայքարը Փարիզի համաձայնութեանց դէմ։ Այս անգամ նոր միջոց մը գտեր են, ջուրը ձգելու համար Սարի պայմանագիրը։ Դիմած են Քարլսրուհէի գերագոյն ատեանին, առարկելով թէ այդ համաձայնութիւնը կը հակասէ Սահմանադրութեան։ Որպէսզի Գերագոյն Ատեանը նկատի առնէ խնդիրը, պէտք է որ դիմում կատարուի երեսփ. ժողովին կողմէ, մէկ երրորդի մեծամասնութեամբ, այսինքն 163 երեսփոխաններով։ Արդ, ընկերվարականները ունին 151 երեսփոխան, ուրեմն 12 ձայն կը պակսի։ Մասնագէտ մը նամակներ գրած է ուրիշ անդամներու, որպէսզի իրենց միանան։ Եթէ Գերագոյն Ատեանը հաստատէ որ Սարի պայմանագիրը կը հակասէ սահմանադրութեան եւ ընկերվարականները շահին դատը, այն ատեն Փարիզի համաձայնութեանց վերջնական վաւերացումը պիտի յետաձգուի անորոշ ժամանակով, բայց պայման է որ խորհրդարանին 2/3 մեծամասնութիւնը շահած ըլլան :

ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

*

ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷՆ ԿԱՄԲԱՍՏԱՆԷ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն ծանր ամբաստանագիր մը հրատարակեց վարչապետին՝ Իմրէ Նակիի դէմ, անոր վերագրելով աջակողմեան շեղումներ։ Բանաձեւը գնահատելով հանդերձ կատարուած յառաջդիմութիւնները, կը մատնանշէ բազմաթիւ թերիներ, մանաւանդ տնտեսական ճակատին վրայ։ «Մեր երկրին տնտեսական ուժերը գոհացուցիչ յաւելում կրած չըլլալով, կենցաղի մակարդակին բարձրացումը չի գտնուիր տեւական եւ հաստատուն հիմերու վրայ։ Մեր տնտեսական կացութեան մէջ դիտուած լուրջ դժուարութեանց պատճառները պէտք է փնտռել հակամարքսեան, հակակուսակցական եւ պատեհապաշտ ըմբռնումներու մէջ որ 1953 Յունիսէն ի վեր ծաւալած են կուսակցութեան, պետական կարգուսարքին եւ ուրիշ ասպարէզներու մէջ : Մեր կուսակցութիւնը աշխատաւոր ժողովուրդին բարօրութեան յարաճուն յաւելումը կը նկատէ գլխաւոր նպատակ,— հիմնուելով արտադրութեան յաւելման վրայ։ Այդ նպատակին կարելի է հասնիլ ամէն բանէ առաջ զարկ տալով ծանր ճարտարագործութեան, ամբողջ ընկերվարական ճարտարարուեստին եւ հողագործութեան : Նոյնպէս իրենց ուժը կը պահեն հաւաքական ղեկավարութեան, քննադատութեան եւ ինքնաքննադատութեան, ինչպէս եւ օրինապահութեան մասին տրուած որոշումները։ Նկատի առնելով միջազգային յարաբերութեանց լարուած վիճակը, անհրաժեշտ է որ մեր կուսակցութիւնը եւ կառավարութիւնը աւելի մօտէն զբաղին հայրենիքին պաշտպանութեամբ, ինչ որ նմանապէս անըմբռնելի է, առանց ծանր ճարտարագործութեան տեւական զարգացման »։

Բանաձեւը աջակողմեան եւ պատեհապաշտ շեղում կը նկատէ նաեւ կուսակցութեան դերին ստորադասումը : «Մասնաւորապէս կարեւոր է բացարձակօրէն ապահովել յեղափոխական կուսակցութեան վարիչ դերը »։

Այս առթիւ կը պարզէ վարչապետին՝ Նակիի պատասխանատուութիւնը։ Ամբաստանագրին համաձայն, դէպի աջ հակած վարիչներ խափանած են Կեդր. Կոմիտէին որոշումներուն գործադրութիւնը։ «Անոնց ազդեցութեան տակ դանդաղած է ճարտարագործական արտադրութիւնը, ուշացած է արտադրութիւնը, թուլցնելով քաղաքացիներուն կարգապահութիւնը։ Վարչապետը, Նակի, ուժ տուած է աջակողմեան տարրերուն, իր ճառերով եւ յօդուածներով »։ Այս առթիւ մասնաւորապէս կը յիշէ 1954 Հոկտեմբեր 20ին հրատարակուած գրութիւն մը « որով Նակի կը պաշտպանէր քաղքենի շրջանակներու քանդիչ աշխատանքը կուսակցութեան մէջ եւ դուրսը։ Նակի այդ գրութեամբ կը ստորադասէր աջակողմեան սպառնացող վտանգը եւ չէր խօսեր արտադրութեան յաւելման մասին։ Բանաձեւը կը քննադատէ նաեւ ուրիշ կարգ մը անդամներ, Նախարարութեանց եւ մամուլին մէջ, ըսելով թէ անոնք « բանուոր դասակարգը կը խաբէին սնամէջ եւ ամբոխավարական խոստումներով եւ անհոգութեան մթնոլորտ մը կը ստեղծէին բանուորներուն մէջ»։ Կեդր. Կոմիտէին կարծիքով, այս է պատճառը որ արտադրութիւնը նուազեցաւ 1954ին։

Այս մեղադրանքներէն կը հետեւի թէ Նակի ոչ միայն պաշտօնանկ պիտի ըլլայ, այլ եւ պիտի դատուի։ Նակի վարչապետ նշանակուած էր 1953ին, յաջորդելով Ռաքոշիի, որ այժմ կուսակցութեան եւ կառավարութեան մէջ կը կատարէ ճիշդ այն դերը ինչ որ Խրուշչեւ՝ Խ. Միութեան մէջ։ Ինչպէս այնտեղ, Հունգարիոյ մէջ ալ կուսակցութիւնը անհրաժեշտ կը գտնէ զարկ տալ ծանր ճարտարագործութեան : Նակի աւելի շատ ուժ կուտար հողագործութեան, ապահովելու համար ժողովուրդին սնունդը :

ՃԱՇԱԳԻՆ

ԶՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ԶԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Ինչպէս յայտարարած էինք, այսօր կը փակենք ցանկը, մեր ակնկալածէն աւելին ստացած ըլլալով մէկ շաբթուան ընթացքին։ Տակաւին կան քանի մը գումարներ որոնց մանրամասնութիւնները ստացած չըլլալով, պիտի հրատարակենք վաղը :

Տիկին Ազնիւ Զաւարեան	10.000
Ժօէլ եւ Սեդա	2.000
Փոքրիկն Բոպէռ Հէլվաճեան Մարսէյլ	2.000
Աստուր Ռեստիկեան (Վիէն) (աշակերտ Մխիթարեան վարժարան)	2.000
Տէր եւ Տիկին Հայկ Պայրամեան	2.000
Տիկին Եզեկիէլեան (Տիկին Զաքարեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի)	2.000
Ժանին Փաթթուկեան	2.000
Պալեան (Փարիզ)	2.000
Ճամճեան	2.000
Արա եւ Շաքէ Միրզէ (Լիոն)	2.000
Օր. Սաթենիկ Տական եան	2.000
Ալիսիկ եւ Հրանդիկ Պոտուրեան (Տէսին)	1.500
Ժոս – Սփոր հաստատութիւն	1.000
Ա. Մ. Պ.	1.000
Օր. Հ. Միսքճեան	1.000
Տիկին Կատարինէ Գարաճեան	1.000
Մատամ Կէռի	1.000
Փիլիճեան	1.000
Պ. Յովհաննէս Մկրտիչեան (փոխան ծաղկեպսակի Ռօզ Մկրտիչեանի մահուան առթիւ)	500
Գումար	38.000
Երէկուան գումար	183.050
Ընդհ. գումար	221.050

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտին հանրապետական վարիչները պահանջեցին հրատարակել Եալթայի համաձայնութիւնները (1945), հակառակ Չըրչիլի առարկութեանց :

ՍՐԲԱՊԻՂԾՆԵՐ ԱՀԱ

Խառն ամուսնութիւններու չարանը կ՚աճի նորէն։

Թէեւ ու հաշիւ չունին անոնք մեր միջավայրին մէջ, ուր ամէն ազատութիւն կայ օրինաւոր տարիքը լրացնող երկու սեռէ երիտասարդներուն համար՝ կապելու իրենց ճակատագիրը անոնց հետ որ կը փափաքին ։

Շատ դժուար է բացատրել երիտասարդի մը կամ երիտասարդուհիի մը իր տարբերին յաջորդելիք ապագայ դժբախտութիւնները ։

Միայն ժամանակը պիտի ցոյց տայ անոնց, թէ աճապարանքը իրենց երիտասարդ տարիքին մէջ, ստուգիւ եղած է աղիտաւոր իրենց համար ։

Երբ յաջորդեն դարնան պայծառ օրերուն աչունի մռայլ օրերը, երբ իջնէ թափը առաջին երիտասարդութեան բռնկող կրակին, երբ խաղաղութեան մէջ իր արիւնէն արիւն սերունդ մը հա՞յ թէ օտար եկեղեցիի մէջ մկրտելու կամ հա՞յ թէ օտար կրթութեամբ մեծցնելու հարցը մէջտեղ գայ, այն ատեն միայն գլալի կը դառնայ առնուած հապճեպ այլ ճակատագրական քայլին տխուր հետեւանքները ։

Խառն ամուսնութեամբ երջանիկ բոյներ կառուցանողներ եղած են միշտ ։

Թողունք բացառութիւնները ու դառնանք վերար վերաւորող այն տարարիւն բազմութիւններուն, որոնց յարկերը իրական դժոխքներ են, ու կեանքը փտախտի մը երեւոյթով կը ներկայանայ դիտողին։

Ամէն բանէ առաջ, խառն ամուսնութեանց պատճառ կը դառնան օտար շրջանակներու հետ պահուած սերտ կապեր ։

Առանձնապէս գլալի է սփիւռ մեկուսացած վայրերու մէջ ապրող երիտասարդութեան համար ։

Յետոյ կուգան ուսանողները։

Երկսեռ դաստիարակութեան ընթացքին, շատ բնականօրէն կը ստեղծուին յարաբերութիւններ ուսանող – ուսանողուհիներու միջեւ։ Ու այդ յարաբերութեանց ընթացքին ալ կը ծնին ամուսնութեան ճամբայ բացող համակրանքներ ։

Ոչինչ կայ պարմանալի այս բոլորին մէջ։

Ընինք, որ երիտասարդի մը համար դժուար է կանխատեսել յառաջիկային ըստեղծուելիք բարդութիւնները։

Օտարներու հետ ամուսնական կապերը չատնալուն մէկ ուրիշ պատճառն ալ արուեստական է ։

Աւանդապաշտ ժողովուրդ մըն ենք մենք։ Եթէ այս ափերուն վրայ ծնած երիտասարդութիւնը կը քալէ իր ուրոյն ճամբէն, անոնց ծնողքները սակայն կը մնան դեռ կառչած իրենց հայրենի բարքերուն եւ սովորութեանց ։

Հայ աղջիկ մը Թոյլատրուած չէ գիշերները իր տանը դրան առջեւ կանգնած կեանքի ապագայ ընկեր մը փնտռելու ։

Հայ աղջիկը պարկեշտ է, բծախնդիր իր պատւին եւ արժանապատուութեան ։

Ան ազատ մեծցած իր սեռակիցին պէս առաջին իսկ հրաւէրով չի փորձուիր սրճարանի մը կամ պուրակի մը մէջ ժամադրուիլ խօսակցութեան մը հրաւէրը կատարող երիտասարդին հետ. ու ատով ալ բացատրեցէք յարաբերութիւններու պակասը երկու սեռէ մեր տղոց մէջ։

Կայ աւելին։ Եթէ պատահի որ սրահի մը մէջ, կամ փողոցը արդէն իսկ տեղ մը իրար ծանօթ հայուհի մը եւ հայորդի մը գիւրար բարեւեն ազգայիններու աչքերուն առջեւ, այդքանը կը բաւէ դառնալու անսպառ նիւթ անճահ բամբասանքներու եւ շողշողումի ։

Մեր երիտասարդներուն մէկ մասը, որուն սիրագործութիւնները ազատ սիրոյ բաւիղներուն մէջ սահման չի ճանչնար, նման երեւոյթներու առթիւ կը դառնայ յանկարծ սրբակրօն, ու չարախօսութեան նիւթ կը դարձնէ պարագան հայ աղջկան։

Եթէ մեր ընտանեկան յարկերուն տակ իրենց երազի ապետին սպասող տնամը–նայ քառասունննոց չատ մը աղջիկներ կան, անոնց դժբախտութեան պատասխանատուութիւնը կ՚իյնայ այս ձեւ թըշուառականներու վզին նոյնպէս ։

Մարդիկ, որ բարոյականի նախանձախնդրութեամբ սպառազէն, կը գործեն մեծագոյն անբարոյութիւնը, կը յանձնուին ուրիշները բամբասելու վատութեան ։

Ձենք խօսիր կեցուածքին մասին ասպետական ոգիէ զուրկ այն միւսներուն, որոնք հերոսութիւն կը նկատեն ամուսնութեան խոստում մը կորզելը անմեղ Հայուհիէ մը։

Ատով ալ բացատրեցէք կարգ մը հայ աղջիկներու հայ երիտասարդի մը հետ ձախորդ նշանախօսութենէն վերջ, յանկարծ օտար երիտասարդի մը յանձնուիլը։

Փոխ–վրէ՞ժ, թերեւս, բայց մեր կեանքը նման դէպքերով երբ կ՚աճի, ինքնին կը չատնան օտար ամուսնութիւնները, որոնք մեր քանակը ու որակը հարուածող առաջին աղէտն են դժբախտաբար ։

(Պ. Այրէս) ԱՐՄԵՆԻԱ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՊԱՅՔԱՐ

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ԾԱՆՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Գաւառացի գրավաճառը, Փիէռ Փուժատ, կը շարունակէ իր պայքարը տուրքերու ծանրութեան դէմ։

Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ Փուժատի շարժումին ծանօթ էին միայն կեդրոնական Ֆրանսայի, Սէն Սեռէի մէջ։ Փուժատ 1953 Օգոստոսին, յանդգնօրէն փակած էր իր եւ իրեն պէս ուրիշ առեւտրականներու դուռները հարկահաւաքներու առջեւ ։

Յունուար 14ին Փոռթ տը Վէրսայլի առջեւ գումարուած ժողովը, ի ներկայութեան բազմաթիւ առեւտրականներու եւ արհեստաւորներու գաւառէն, կ՚ապացուցանէ թէ շարժումը գլածանցածէ Ֆրանսայի կեդր. նահանգները, ինչպէս կը գրէ « Լը Մոնտ»ի աշխատակիցը ։

Երկրորդ ժողովը տեղի ունեցաւ փետրուար 29ին, այս անգամ Վելոտռոմ տ՚Իվէռի մէջ, ի ներկայութեան քսան հազար փարիզեան խանութպաններու եւ արհեստաւորներու ։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, շարժման յարողները մէկ ամիսէ ի վեր գործի լծուած են եւ արդէն չորս հոետորներ յիսունի մօտ ժողովներ գումարած են Սէնի նահանգին մէջ, եւ կը յաջողին հարիւրաւոր կուսակիցներ գտնել։ (Կին կուսակից մը Յունուար 24էն ի վեր 1430 հոգի հաւաքած է միայն տասներորդ թաղամասին մէջ)։ Անոնք յաճախ ընդ առաջ կ՚երթան առեւտրականներու կոչին, խափանելու համար դատական հրամանով կատարուած վաճառքները։

Գաւառի մէջ «փուժատականները» երկու երեք շաբաթէ ի վեր յաջողապէս կը պայքարին, Բրիտանիոյ (Պրըթանեի) մէջ որ ցարդ չէր ազդուած ։ Անոնք չեն անտեսեր նաեւ հիւսիսային եւ արեւմտեան շրջանները։ Այսպէս, Լօթ է Կառոնի մէջ սկսած շարժումը տարածուեցաւ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ ։

Ղեկավարները կուսակիցներուն թիւը կը հաշուեն չորս հարիւր հազարէն – ութ հարիւր հազար։ Ընդդիմանալու համար հարկահաւաքներուն, անոնք երբեմն ֆիզիքական ուժ ալ կը գործածեն։ Կազմակերպութեան լրագիրը «Իւնիոն» 6 հարիւր հազար օրինակ կը տպէ ։ Անդամները կը թափանցեն մինչեւ հին արհեստակցական կազմակերպութիւններէն ներս ։ Քանի մը կազմակերպութիւններ հրապարակաւ յայտնած են իրենց յարումը Փուժատի շարժման առանց վերապահութեան։ Ասոնց ամէնէն կարեւորներն են սնունդի տասնչորս արհեստակցական խմբակները, որոնց պաշտօնական թերթը « Ֆռանս ալիմանթէռ»ը, ինչպէս եւ Փարիզի եւ փարիզեան շրջանի մսավաճառներու սէնտիքան, որուն նախագահն է Պ. Դոխսկլէս։ Ասկէ զատ շրջուն վաճառորդներու չուկան ալ պաշտօնապէս յարեցաւ Փուժատի շարժման, Մարտ 3ի Սալ Վականի մէջ տեղի ունեցած ժողովին ։

Արհեստակցական միութեանց անդամ առեւտրականները եւ արհեստաւորները, չատ յաճախ, կը յարին այս շարժման առանց խզելու կապերը իրենց միութեանց հետ, որոնք կը շարունակեն իրենց ծառայութիւնները, ինչ որ չի կրնար ընել Փուժատի շարժումը ։

« Լը Մոնտ» կը բացատրէ թէ չնորհիւ այս շարժման «զործօն մեթոտներուն » անոր կը յարին ոչ – անդամները արհեստակցական միութեանց, ոչ միայն նոր շարժման մասնակցելու նպատակով, այլ եւ անոնք կը յարին արհեստակցական միութեանց, որոնք կը դատապարտուէին Փուժատի կողմէ թէ՝ կը դրժեն փոքրիկ առեւտրականին դատը միանալով իշխանութեան գլուխը գտնուող անձերուն ։

Ուրիշ շարժումներ ալ պարտադրաբար կ՚երթան այս նոր ուժին ետեւէն։ Եթէ Հարկատուներու Դաշնակցութիւնը որ նոր կազմուած է անոր դէմ դիրք բռնեց, գիւղացիներու պաշտպան երկրագործական Սէնտիքան իր վերջին տարեկան ժողովին կը թելադրէր միանալ ուրիշ ընկերութեանց, մասնաւորաբար Փուժատի շարժման հետ ։

Փուժատի ազդեցութիւնը առեւտրականներու եւ արհեստաւորներու վրայ ի վերջոյ պիտի չափուի այն հաստատամութենէն որով իր կուսակիցները պիտի պատասխանեն իր նշանախօսքերուն

Փուժատ ինքնինք կը պաշտպանէ ըսելով թէ ինք հրաւիրած է հայթայթիչները մէկ ամիս երկարաձգել իրենց մուրհակները։

Ամէնէն վերջին հրահանգը որ մեծ ոգեւորութեամբ ընդունուեցաւ Յունուար 24ին, տեղւոյն իսկ վրայ տուրքի գործադուլն էր կամ «ծորակին փակումը»։ Այս բացատրութիւնը պատճառ եղաւ որ Փուժատ չենթարկուի 1839ի հարկային օրէնքին, «որ 6000էն 120 հազար Ֆրանքի տուգանքի մը կամ մէկէն վեց ամիս բանտարկութեան կը դատապարտէ, ով որ կը մղէ ժողովուրդը մերժելու կամ ուշացնելու տուրքի վճարումը » ։

Տուրքի գործադուլը ազդեց Կեդրոնի տասնըութ նահանգներուն վրայ, որոնց վեցին մէջ, գործադուլին կը հետեւին առեւտրականներու եւ արհեստաւորներու կէսը։ Գործադուլ ընողներու թիւը աւելի մեծ է Ավէռոնի, Տոռտոնեի եւ Շառանթ-Մառիթիմի մէջ։ Այս գործադուլը կը պակսեցնէ մօտ երեքէն չորս առ հարիւրը տուրքի մուտքը, բաղդատմամբ անցեալ տարուան։ Այդ պակասը կը փոխարինուի յաւելեալ մուտքերով Հիւսիսի եւ Արեւելքի նահանգներուն մէջ։

Թուաբանական տեսակէտով, Փուժատի տուրքերու գործադուլը ներկայիս չատ սահմանափակ է։ Եթէ գործադուլին գործունէութեան դաշտը սահմանափակ է «փուժատականութիւն» ընտրած նահանգներուն մէջ, այս գործադուլը խրողութիւն մըն է, որուն լրջութիւնը պ՚ետք չէ ստորագնահատել, կ՚եզրակացնէ «Լը Մոնտ» ։

Կառավարութիւնը արդէն ձեռնարկած է հարկային օրէնքին բարեփոխման. բայց միեւնոյն ատեն կ՚ուզէ յարգել տալ պետութեան հեղինակութիւնը ։

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ՏԱԳՆԱՊԱԼԻՑ ԼՈՒՐԵՐ ԼԵՌՆԵՐԻՑ

Նա նստեց անմիջապէս պատասխան յօղուած գրելու։ Գրեց, ջնջեց, գրեց, նորից ջնջեց, մինչեւ երեւոյթը կչռադատելու ստանութիւն իջաւ վրան։ Պատասխան ի հարկէ կարող էր գրել, բայց «Երեւակի» վիճակը ծանր էր, տպւում էր մեծ ուշացումներով, բաժանորդներ չկային, դրամը պակասում էր, Թղթակցող չկար․․ Ո՞ւմ հետ դաշնակցէր, նոյնիսկ պահպանողական մտաւորականները առերեւոյթ պաշտպանելով իր հայեացքները, խուսափում էին իրենից, իրենից, որ տիրապետում է եւրոպական լեզուներին, Մակիտրոսի գիտութիւն ունի, եւ զբաղւում է գեւերի գոյութեան ու կեցութեան տեսութեամբ ։

Մի քանի օր շարունակ Զամուռճեանը տանից դուրս չէր գալիս․ հիւսում էր յօղուածագրից վրէժ լուծելու ցանցը։ Իրեն նուիրուած մի երկու մարդ ունէր, որոնք հետեւում էին Նալբանդեանին ։ Նրանք տեղեկութիւն բերեցին Նալբանդեանի հանդիպումների, ռուսական հիւպատոսարանում իբրեւ թէ մի քանի անգամ լինելու մասին։ Ծերունի Ինտրիգանը ծուլ եղաւ։ Այդ նորութիւնը նրան չատ կարեւոր էր ։

Դեռ մի հարուածից չսթափուած, ստացաւ երկրորդը։ Ինն օր յետոյ «Մեղու»ում լոյս տեսաւ Նալբանդեանի կրքոտ նամակը Պօղոս վարդապետի մասին։

«Չի՛ կարելի իրաւացութիւն քարոզել և անիրաւութիւնը պաշտպանել ։

Չի կարելի յառաջդիմութիւն քարոզել եւ անդամալոյծի պէս բեւեռացած մնալ մի կէտի վրայ ։

Չի կարելի լուսաւորութիւն քարոզել եւ ամենայն ջերմեռանդութեամբ խաւարի մէջ խարխափել ։

Չի կարելի մաքրութիւն քարոզել եւ ապականութեան ծովի մէջ լողալ ։

Չի կարելի նորի չինութիւնն սկսանել եւ անցածի հիւանդանոցից օգնականք առնուլ ։

Չի կարելի ազատութիւն քարոզել եւ խղճմտանք բռնաբարել ․․․» ։

Զամուռճեան զգում էր, որ այս նամակի իւրաքանչիւր տողը սուր․ նետի նման ուղղուած է յատկապէս իր դէմ, որ պաշտպանել ու հովանաւորել է Վանցի Պօղոսին, որոշ ժամանակ նոյնիսկ թաքցրել իր տանը։ Ի հարկ է, այդ գաղտնիքը ոչ ոքի յայտնի չէր, բայց, ինչպէս ասում են, գող՝ սիրտը դող։ Զայրոյթի առաջին նոպայից յետոյ Զամուռճեանը վճռեց Նալբանդեանի նամակն օգտագործել ու պատրիարքարանը եւ ազգային ժողովը նրա դէմ հանել ․․․

Բաց ի այդ, հարկաւոր էր տեղեակ պահել Օմար փաշային ․․․

« Լեւընթ Հերըլդ» անգլիական թերթում լոյս տեսաւ նրա սեփական թղթակցի մանրամասն նկարագրութիւնը, թէ ինչպէս Քեթմանլի տաճկական գիւղը Զէյթունցիների կողմից բնաջնջուել է ։ Թիւրքական կառավարութիւնը միջոցներ է ձեռնարկում այդ անախորժ միջադէպի պատճառները որոշելու համար։ Այդ գործը Բարձրագոյն Դուռը յանձնարարել է Մարաշի կուսակալ Փուրշիտ փաշային ։ Այսպէս էր գրում թերթը ։

Այդ լուրը Հայերի մէջ պայթեց ռումբի պէս ։

Կարդալով անգլիական թերթի կողմնակալ հաղորդագրութիւնը՝ Նալբանդեանն իսկոյն գնահատեց դէպքի ծանր հետեւանքները։ Նման պաշտօնական ու հեղինակաւոր թերթը փաստօրէն խրախուսում ու սանձարձակ էր անում Խուրշիտ փաշային, եւ ո՞վ գիտէ, արդեօք չէ՞ր հովանաւորում ։

Նալբանդեանը չէր հաւատում, որ Ալափաշցիք, առանց որեւէ լուրջ դրդապատճառի, վայրենաբար ու անողոք հրի ու սրի ճարակ դարձնէին մի ամբողջ գիւղ։ Համոզուած էր, որ թերթի թղթակցի խրողութիւնը չահախնդիր ձեւով գունազարդել է ու կեղծիք կատարել ։

Նոյն վիճակն աւելի հիւանդագին ապրեց Յարութիւն Սվաճեանը ։ Նա « Մեղու»ի մէջ ուղղակի գրեց, որ անգլիական թղթակիցը կեղծել է։ Պէտք է առանց յետաձգելու պարզել փաստերը եւ խուսափել արիւնալի դէպքերից ։ Սվաճեանն առաջարկեց Թադէոսեանին Ալափաշից կենդանի վկայ բերել։ Բայց վկան ինքն իր ոտով եկաւ ։

Գիշեր էր, ծովը ալեկոծւում, մռնչում էր ։

Նալբանդեանը հիւրանոցի պատշգամբում կանգնած՝ ունկնդրում էր տարերքի մարտակոչ ձայնին։ Անհանգիստ ու տըխուր էր Նալբանդեանը եւ Փերայի բարձունքից հայեացքը սեւեռած խաւարին, այն կողմը, որտեղ թաւալւում էր ծովի հսկայ մարմինը, ընկղմուել էր անհանդիստ խոհերի մէջ ։

Ցողնեց, ներս մտաւ սենեակ, որն այս պահին անձուկ ու տաղտուկ թուաց։ Լոյսը քիչ էր, օդն անբաւական, ազատ քայլել անկարելի էր, խանգարում էին կահկարասիները, տարկանները ․․․

Թակեց ․․․ Նրա աչքին երեւաց օրխորդ Կիւմրուքճեանի թախծոտ դէմքը, եւ ապա լսեց նրա մեղմ, աղերսական ձայնը ․․․․

Ա․ ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար․)

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

*

Կիրակի 6 Մարտին, Սալ տը լա Շիմիի ընդարձակ սրահներուն մէջ տեղի ունեցաւ Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի սկաուտներուն 24րդ տարեկան հանդէսը :

Սրահը լեցուած էր ծնողներու եւ բարեկամներու մեծ բազմութեամբ մը : Հանդէսը կը հովանաւորէր կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան, շրջապատուած ուրիշ եկեղեցականներով եւ Փարիզի եկեղեցւոյ ընկերակցութեան անդամներով : Ներկայ էին նաեւ մխիթարեան հայրերը իրենց աշակերտներով, ինչպէս եւ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիները իրենց ուսուցիչներով, Պ. Պ. Բունիաթեան, Հրանտ Սամուէլ, Բարեգործականի ընդհ. քարտուղար Պ. Թաղէոսեան եւն. : Կը մասնակցէին Փարիզի Ֆրանսական սկաուտական խումբը, ինչպէս եւ յոյն արիները եւ արենոյշները եւ լեհական սկաուտական խումբը :

Հանդէսը սկսաւ Փարիզի շրջանի սկաուտական խումբերու դրօշներու ներկայացումով : Շրջանին բոլոր դրօշակները բեմ բարձրացան սկաուտական քայլերգով : Շաւիլի մասնաճիւղը ներկայացուց երեք պզտիկ պաւեշտներ որուն մասնակցեցան գայլուկները եւ սկաուտները :

Առնուվիլի մասնաճիւղին սկաուտները եւ գայլիկները մեծ յաջողութեամբ ներկայացուցին Ֆրանսերէն պզտիկ ներկայացումներ : Փարիզի շրջանի սկաուտները բեմին վրայ ներկայացուցին «Բանակումի կրակը» որուն ընթացքին բանակումի երգեր, պաւեշտներ եւ ներկայացումներ յաջորդեցին իրարու, ղեկավարութեամբ խմբապետ Ժաք Մինասեանի :

Փարիզի շրջանի Արենոյշները անգամ մը եւս մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին իրենց հայկական պարերով որոնք շատ խնամով պատրաստուած էին :

Հայկական պարերէն վերջ բեմ հրաւիրուեցաւ համաշխարհային սկաուտական կոմիտէի անդամ եւ Ֆրանսական սկաուտական Միութեանց միջազգային պետ Փիէռ Տէլսէք, որ կարդաց շնորհաւորական ուղերձ մը, Լոնտոնի սկաուտական միջազգային գրասենեակի տնօրէն Ջորավար Տան Սփրէյի կողմէ : Ջօրավարը նախ իր ջերմ գնահատանքը կը յայտնէր Հայ Արիներուն իր անցեալ ամառուան քննական այցելութեան առթիւ, եւ կը շեշտէր թէ հայ սկաուտական շարժումը նախանձելի դիրք մը գրաւած է միջազգային տեսակէտով եւ նոր յաջողութիւններ կը մաղթէր Հայ Արիներուն : Պ. Տէլսէք իր կարգին Ֆրանսական սկաուտական կազմակերպութեան կողմէ շնորհաւորեց Հայ Արիներու կազմակերպութիւնը, եւ անգամ մը եւս յայտնեց Ֆրանսական կազմակերպութեանց համակրանքը եւ քաջալերանքը :

Հայ Արիներու պետը, Բժ. Գուրգէն Մեծատուրեան քանի մը խօսքով շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն, բացատրեց 24րդ տարեկան հանդէսին կարեւորութիւնը եւ իր ջերմագին երախտագիտութիւնը յայտնեց միութեան բարեկամներուն որոնք 28 տարիէ ի վեր իրենց ներկայութեամբ կը քաջալերեն Հայ Արիներու ձեռնարկները :

Յետոյ մոգական լապտերով ցուցադրեց անցեալ ամառուան բանակավայրերէն տեսարաններ Փարիզի եւ Մարսէյլի շրջաններէն ուր այցելած էր միջազգային գրասենեակի տնօրէնը՝ զօր. Սփրէյ :

Միջնարարէն ետք Հայ Արիները ներկայացուցին Մոլիէռի « Մէօսիէօ տը Փուրսօնեաք»ը, զոր Հայ Արիներու համար թարգմանած էր իրենց բարեկամը՝ Պ. Սուրէն Նաւավարեան : Հակառակ շատ մը դժուարութեանց, Հայ Արիները ճոխ բեմադրութեամբ ներկայացուցին այս թատերախաղը, որուն համար իրենց օժանդակութիւնը բերած էին սկաուտ ծնողներէն Պ. Կ. Օսմանճեան իր բեմադրութեամբ, եւ Արի պետերէն եւ արենոյշներէն Սերոբ Փարչեան, Հայկ Զալեան, Կարօ Տօղրամաճեան, Իրիս Պասմաճեան եւ շրջանային պետ Արմենակ Պաղտասարեան :

Հանդէսը վերջացաւ «Ով Մեծասքանչ դու Լեզու »ով զոր ջութակով նուագեց Առնուվիլի մասնաճիւղէն պզտիկ Արի մը :

Այս տարի ալ Հայ Արիները յաջողած էին դեղեցիկ հանդէս մը պատրաստել եւ ժողովուրդը շատ գոհ մեկնեցաւ :

ՀԱՅ ԱՐԻ

ՀԵԼԼԵՆԱԿԱՆ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ

*

Ճշմարիտ հաճոյք մըն է անշուշտ վայելել ներկայացումները Աթէնքի ազգային «պալէի» խումբին, որ Մարտի սկիզբէն ի վեր կը փայլի Շան զ'Էլիզէի Թատրոնին մէջ :

Զարմանալի ճոխութիւն մը ունի պարողներու տարազը, զանազան գաւառներու կաքաւներուն մէջ, որոնք կ'արտայայտեն քաջարի ժողովուրդի մը սէրերը, ուրախութիւնները, տառապանքներն ու հերոսական մարտնչումները :

Հելլէն տոհմիկ երաժշտութիւնը, արեւելեան իր տաք շունչով եւ մերթ խոր մելամաղձութեամբ, տարաշխարհիկ բան մը ունի, որ կը խռովէ մեր սիրտը : Ամբողջ երկու ժամ, մենապարերուն եւ խմբապարերուն մէջ հաւատարապէս, ան յաջողեցաւ իր հմայքին տակ պահել ժողովուրդը :

Գեղջկական մեներգներուն մէջ, Տիկին Տօրա Սթրաթու, օժտուած եղերերգակ քոնթրալթոյի սքանչելի ձայնով մը, խորապէս յուզեց մեզ արծուիկին նուիրուած իր օրերգով : Փոխն ի փոխ, պարախումբը երեւցաւ կրետական, պելոպոնէսեան եւ պոնտական ազգային պարերուն մէջ : Ուշագրաւ էր Թրապարը, դափի, տիկի եւ ճնմէնչէի ընկերակցութեամբ, որ ներշնչուած էր «Իլիական»ի մէջ երգուած Աքէլէսի վահանին մարտական պարերէն :

Լեոնական հայդուկներու խմբապարը, եպիրոսեան նկարագեղ տարազներով, մեծ տպաւորութիւն գործեց հասարակութեան վրայ : Խումբին ղեկավարը՝ Տիկին Տօրա Սթրաթու, շրջապատուած պարողներէն եւ երաժիշտներէն, բեմ եկաւ ժողովուրդին խելայեղ ծափերուն մէջ : Ներկայացումները կը շարունակուին մինչեւ յառաջիկայ կիրակի, վերոյիշեալ թատրոնին մէջ, Մոնթէնեի ծառուղիին վրայ :

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ... ՄՆԱՑԵԱԼԸ ,

ԼԻՈՆ, (Յատուկ).— Կիրակի, Մարտ վեցին մեր քաղաքին անուանի ցուցահանդէսի սրահներէն «Թեքսթիլ» մեծկակ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ շատոնց ի վեր ծանուցուած պարահանդէսը : Այդ առթիւ պիտի կատարուէր նաեւ մեծ վիճակահանութիւն մը — «Ֆրեկաթ» ինքնաշարժ մը որուն անհամբեր կը սպասէին ոչ միայն մեր հայրենակիցները, այլ եւ օտարներ, քանի որ մասնաւոր արտօնութեամբ, տոմսերը ծախուած էին բոլորին անխտիր :

Կիրակի, ժամը 16էն սկսեալ մինչեւ կէս գիշեր, յորդահոսան բազմութիւն մը կ'եռար մեծ եւ լուսաւոր սրահին կամարներու տակ : Շրջաններէն ալ բազմաթիւ հայրենակիցներ փութացած էին քաջալերելու այս ձեռնարկը : Այսպէս, հիւրեր ունէինք Վալանսէն, Վիէնէն, Կրընոպլէն, Սէնթ Էթիէնէն, Սէն Շամոնէն, Փոն տը Շէրիւէն, Տէսինէն եւայլն : Ներկայ էին նաեւ քանի մը պետական անձնաւորութիւններ վարելու համար վիճակահանութիւնը : Հայ հիւրերէն յիշենք ճարտարապետ Պ. Ե. Ճէվահիրեանը (Լոզանէն) եւ մեր բարեկամ Ն. Յովհաննէսեան (Փարիզէն) :

Ի՞նչ գրենք պարահանդէսի մը մասին : Կարգը կանոնը լաւ էր : Տիկնանցի անդամուհիները տաժանելի աշխատանքի մը լծուած էին գոհացնելու համար ներկաները : Սեղաններու վրայ կար թէ հայկականը եւ թէ տեղականը :

Հապուստ – կապուստ ամէն բան կատարեալ : Ինչ որ կը պակսէր աւաղ, եւ որ շատերուն համար ցաւ մը եղաւ հայկական շունչն խօսքի պակասն էր :

Ոչ երգ մը, ոչ արտասանութիւն մը, ոչ իսկ երկու խօսք հայերէն, նոյնիսկ Ազգ. Միութեան անդամներու կողմէ : Հազարէ աւելի բազմութեան մէջ, 5–6 օտար հիւրերուն ներկայութիւնը արդե՞լք մըն էր որպէսզի ամէնէն կարեւորը անտեսուի :

Ճարտարապետ Պ. Միւզի խօսեցաւ իր մայրենի լեզուով, հասկնալի է : Իսկ Պ. Ճէվահիրեանը ինչո՞ւ Ֆրանսերէն : Լման 8 – 9 ժամ պար, իսկ իբրեւ գեղարուեստական բաժին — Թող իրենք նկարագրեն :

Եւ ըսել թէ եկեղեցի եւ Ազգ. Տուն պիտի շինենք, Հայը Հայ պահելու, «երիտասարդութիւնը փրկելու համար»...

»Լաւ բաներ գրեցէք», կը յանձնարարեն թղթակիցներուն : Լաւին լաւ ալ կ'ըսենք միշտ, իսկ երբ ձախաւեր բաներ կը կատարուին, նորէ՞ն լաւ ըսենք : Այն ատեն թող իրենք նկարագրեն :

ՊԱՊԼԷ

⁂

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՎԻԷՆ.— Փետրուար 26ին տեղի ունեցաւ Ֆր. Կ. Խաչի պարահանդէսը քաղաքապետարանի սրահին մէջ : Դժբախտաբար մեր անդամուհիներէն Տիկին Արտեմիս Ադպըյըգեանի կեսուրը մեռած էր այդ օրը : Ներողութիւն խնդրուեցաւ ընկերուհիէն, որ կարելի պիտի չըլլար յետաձգել : Նախքան պարահանդէսը մեր անդամուհիները իրենց կարելին ըրին արդիւնաւոր դարձնելու զայն : Ամէն կողմ ազդեր փակցուեցան, մինչեւ իսկ հանրակառքերու վրայ : Այս առթիւ « Լը Տոֆինէ Լիպէռէ» թերթը իր Փետր. 22ի թիւին մէջ տպած էր Կարմիր Խաչի անդամուհիներու խմբանկարները, տալով տեղեկութիւններ Ֆ. Կ. Խաչի մասին առհասարակ, եւ մասնաւորաբար Վիէնի մասնաճիւղին մասին : Երրորդ խմբանկար մը Լիոնի «Լը Փռոկրէ»ի մէջ կը ներկայացնէր սանուհիները : Այս առթիւ կը հրաւիրէր ժողովուրդը որ ներկայ ըլլան Ֆ. Կ. Խաչի պարահանդէսին : Մեր յաջողութիւնը կը պարտինք Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին նախագահին՝ ընկերուհի Ովսաննա Եօգսիւզեանի : Ընկերուհին իրեն աջակից ունէր մեր սանուհիները, որոնք ամէն աշխատանք թափեցին արդիւնաւորելու համար պարահանդէսը :

Եւ արդարեւ ժողովուրդը խուռներամ եկած էր մեզ քաջալերելու : Կարգապահութիւնը կատարեալ էր : Լիոնէն եւ Կրընոպլէն ալ հիւրեր եկած էին մեր հանդէսին :

Կը նուագէր Պ. Փարթամեանի նուագախումբը : Վիճակահանութեան 250 տոմսակները անմիջապէս սպառեցան :

Ֆ. Կ. Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որ սատարեցին պարահանդէսին յաջողութեան :

ԹՂԹԱԿԻՑ

⁂

ԾԱՂԻԿ ՄԸՆ ԱԼ ԽԱՄՐԵՑԱՒ

ԼԻՈՆ.— Քիւսէի մեր գաղութը դժբախտութիւնը ունեցաւ կորսնցնելու Հայուհի մը Նոր Սերունդէն, Տիկին Ռոզ Մկրտիչեան (ծնեալ Սէֆէրեան) որ զոհ գնաց կարճատեւ հիւանդութեան մը : Թաղումը կատարուեցաւ Փետրուար28ին, մեծ բազմութեամբ, Հայ թէ տեղացի : Հազիւ երկու տարիէ ի վեր ամուսնացած էր, համեստ բոյն մը շինած էին, օրինակ հանդիսանալով նոր սերունդին : Մաքուր հայերէնով կը խօսակցէր բոլոր ծանօթներուն հետ, ինչպէս ամուսինը Պ. Մկրտիչ Ղուկասեան : Բոլոր ծանօթները այնպէս կը կարծէին թէ Ֆրանսա ծնած չէ այս ամոլը : Ռոզը իր ետին կը ձգէ դժբախտ ամուսինը եւ երկու ամսուան մանչ մը : Մեր խորին ցաւակցութիւնները :

Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (96)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Բայց այդ քոսոտ ոստիկանները հանդիպեցին մեզ գիւղին մէջ եւ ահաղին վայնասուն եւ աղմուկ բարձրացուցին : Քիւրտերը նրանց օգնութեան եկան : Իսկ ա՞յժմ : Նայիր ետեւդ : Գիւղը մոխրի վերածեցին այդ գարշելի արարածները :

«Քիչ անդին՝ մռնչում էր Գէորգ Չաւուշը խօսելով Խոյլի հետ : Նա կարծես զղջում էր որ պիտի հեռանար Մուշից ու Սասունից :

— « Տղայ, ո՞ւր կ'երթանք, ասում էր նա Խոյլին.— «Ի՞նչպէս կը թողնենք այս ժողովուրդը արեան ծովի մէջ եւ կը հեռանանք : Նայիր, կ'այրեն ամէն կողմ :

— «Հա, Գէորգ սիրելիս, կ'այրեն : Բայց եթէ չգնանք, այդ ոճրագործները նորէն պիտի այրեն : Լաւ է մի ժամանակ խոյս տալ, կռուից հեռանալ : Ճիշդ է կռիւը օրհնուած է քաջ կռուողի համար : Տես, այդ վատերը վախկոտ մուկերի նման կը փախչին եւ թշուառների եւ անզէնների դէմ առիւծ կը կտրին : Այդքան կռիւներ ունեցանք, կարողացա՞ն բերնի տխորժակով զոհեր խլել մեզանից : Մի քանի վիրաւորներ միայն : Այդ էլ ապահովաբար պատահական թափառական գնդակներից, Կռուի ժամանակ, մեր հարիւրին դիմաց շարունակ մի քանի հազարներ եկան : Սասնոյ կռիւների մէջ մեր ունեցածը՝ երբ կանոնաւոր հրացան՝ 200 մօսին եւ մի քանի բերդան էր : Իսկ չախմախլը (կայծքարով հրացան)՝ 550 : Մեր այդ ուժին դէմ Թուրքերը հանած էին թնդանօթներ եւ մօտաւորապէս 20.000 կանոնաւոր զինուորներ, Քիւրտեր, բաշիբօզուքներ եւ խուժան :

«Մենք կռուի ընթացքին ունեցանք հազիւ 30 զոհեր : Իսկ թշնամի՞ն : Հարիւրներով : Երբ Սասնոյ մէջ կռիւը վերջ գտաւ, մեր ռազմամթերքի սակաւութեան պատճառով Թուրքերը անդէն ժողովուրդին վրայ յարձակելով՝ հազարներ ջարդեցին :

«Այդ եղաւ իրենց ընթացքը Գոմերի, Կուռավուրի եւ Մղրագոմի կռիւների մէջ :

«Կռուի ժամանակ ֆետայի՛ երբ նրանցից խլեցին հարիւրաւոր զոհեր եւ տուին հազիւ մի քանի զոհեր : Նոյնիսկ եղան կռիւներ, ուր ֆետայիներից ոչ մի սպանուած, ոչ իսկ մի վիրաւոր :

«Զգիտեմ ո՞ւր էր այդ «սարսափ ազդող» կամ «կռուող»ի անուն հանող Թուրքի քաջութիւնը, բացի իր ջարդարարութենէն : Թուրքը ամենալաւ կռուողն է միայն, երբ անզէն Հայի դէմ դուրս կը գայ : Իսկ երբ կը հանդիպի զինուած հայ ֆետայիին, կը խուսափի քաջարի անվրէպ գնդակից : Թուրքը, առանց կեղծելու չի կրնար ասել, թէ զինուած որեւէ կռուի մէջ իր տուած զոհերից աւելի զոհեր խլած է զէնքով դուրս եկող Հայից» :

«Երբ մարդիկ կը խօսին, ճանապարհը կարծես կը կարճնայ :

«Վալաթը եկաւ ասաց. «Մուշաշէնի շուները կը հաջեն : Կ'երեւի գիւղին մէջ օտարներ կան : Ուստի դուք նստէք այդ առուի եզերքը, ես մտնեմ գիւղ, տեսնեմ Գասպար էֆէնտին, եւ այնուհետեւ ձեր անելիքը դուք գիտէք :»

«Շուները իրանց հաջոցները կտրեցին : Գիւղացիները տղաները տեսնելէ վերջ, գիւղ իմէջ ամէն մարդ կը սպասէր մեզի :

«Նրանք լսել էին Մղրագոմի մեր կռուի մասին եւ զանազան ենթադրութիւններ էին արել մեր պատսպարման վայրերի մասին : Ոմանք ասել էին թէ՝ «Նրանք Նեմրութ կը բարձրանան Տավավանքի գծով» : Ոմանք էլ ասել էին՝ «կը վերադառնան Ծծմակայ ժայռերը» : Իսկ ուրիշներ՝ թէ «կը գան մեր կողմը» :

«Երբ տղաները մօտեցել էին գիւղին եւ շուները աններդաշնակ կը հաջէին, գիւղացիներից շատերը դուրս էին ելեր հրակելու ճանապարհներին : Եւ երբ տեսել էին Գօզոսին, ընդառաջել էին նրան եւ շըների ոռնոցն ու կաղկանձիւնը դադարել էին : Գիւղացիները դիմաւորելով տղաներին մտել էին գիւղ :

«Մուշաշէն գիւղին մէջ կային մի քանի տուն Քիւրդեր, բայց դրանք բոլորն էլ Գասպար էֆէնտիի՝ Մերոնց տան հացով էին մեծացել, դրա համար էլ վտանգաւոր չէին մեզ համար :

«Տղաները եօ եկան, լուր տուին : Բոլորըս մէկ մտանք գիւղ :

«Ըստ մեր սովորութեան, խումբը զանազան մասերի բաժնեցինք : Սկսանք խորհրդակցել Գասպար էֆէնտիի հետ : Խելացի, զարգացած եւ վերին աստիճանի հարուստ մարդ էր : Համարձակ կարելի է ասել, որ նա այդ շրջանի ամենահարուստներից էր : 12 ամիս, 365 օր, Հայ, Քիւրտ՝ նրա նահապետական սեղանի հացը կ'ուտէին : Իր ճաշասեղանները գետնից չէին վերնար : Իր շուրջը միշտ տասնեակ մարդիկ կային : Բազմաթիւ գութաններ կը դառնային իր արտերու մէջ : Տարին միայն հազար ոսկիի բրինձ կը ծախէր : Բայց նա էլ վտանգից զերծ չէր :

«Երբ Մուսաբէկը առեւանգեց Կիւլիզարը, իր եղբօր տղան՝ Աւետիսն էլ դուրս եկաւ Մուսա Բէկի դէմ : Դրա համար բանտած էին գայն եւ երկար ատեն բանտ դրած : Հազարներ ծախսեց՝ չազատուեց : Միայն 1897ի ընդհանուր ներումի ատեն քեզ՝ (Սեպուհի) հետ բանտէն ազատուեց :

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կարպիս Ջրբաշեան	5·000
Բժ. Տամլամեան	5·000
Ա. Այրամճեան	5·000
Տիկ. Մաննիկ Սարաճեան	3·000
Տիկին Գէորգեան	3·000
Թորգոմ Նալպանտեան	2·000

Թէրզեան, Առաքէլեան, Ծնկըտըրեան, Ա. Նուրեան, Խաչիկ Պզտիկեան, Հ. Աղաբէկեան, Օր. Ազգանոյշ Գոնչէկիւլեան, Օր. Մաննիկ Մեծատուրեան, Օհաննէսեան, Տիկին Թոպալ, Ժամկոչեան հազարական ֆրանք :

Մահտէսեան, Զ. Պարթեւեան, Զադրեան, Խուպէսէրեան, Ն. Գաբրիէլեան 500ական ֆրանք :

Գումար՝	36·500
Նախորդ գումարը	115·500
Ընդհ. գումար	152·000

ՄՈՍԿՈՒԱ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», Մարտ 8ի խմբագրականով կ'ազդարարէ Իրաքի եւ Իրանի թէ իրաւունք չունին մտնելու հեռուէն կամ մօտէն Խ. Միութեան դէմ ուղղուած զինակցութեանց մէջ: Այս առթիւ կը յիշեցնէ արդէն կնքուած դաշինքները :

Ինչպէս յայտնի է, Իրաք Փետր. 24–ին ստորագրեց Թուրքիոյ հետ կնքուած դաշինքը, եւ այժմ ամէն միջոց կը փորձեն, որպէսզի Պարսկաստանն ալ միանայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ միացեալ բանակին հրամանատարութիւնը պիտի հաստատուի Դամասկոսի մէջ, ինչպէս կը հաղորդեն Գահիրէի թերթերը: Նոյն աղբիւրէն համաձայն, Սուրիայէն եւ Արաբիայէն պատուիրակութիւններ պիտի երթան Պաղտատ, Իրաքի կառավարութեան ներկայացնելու համար արաբական միութեան նոր ծրագիրը :

ԻՏԱԼԻՈՅ ծերակոյտին անդամները կոփամարտի մը բռնուեցան Մարտ 9ի նիստին մէջ, Փարիզի համաձայնութեանց քննութեան առթիւ: Շաբաթ օր ալ անկարգութիւն մը ծագած էր եւ հարկ եղաւ ընդհատել նիստը: Դչ. օրուան նիստին մէջ, համայնավար երեսփոխան մը «ֆաշիստ» կոչեց մառեշալ մը, որ իտալական բանակին թշնամի անուանած էր զինքը : Ժողովին նախագահը զուր կը հնչեցնէր զանգակը: Երբ նիստը դադրեցաւ, հինգ–վեց ծերակուտականներ աջէն, նոյնքան ալ ձախէն իրենց նստարաններէն ցատկելով սկսան բռունցքներ փոխանակել : Բարապանները եւ ուրիշներ հազիւ կրցան բաժնել կռփամարտիկները: Դադարը տեւեց երկու ժամ : Համաձայնութեանց քննութիւնը կը շարունակուի երեք շաբթէ ի վեր :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ բողոքագիր մը ուղղեց Մ. Նահանգներուն, զանգատելով թէ խախտած է իրենց միջեւ կնքուած պայմանագիր մը, մերժելով երկարաձգել ռուս օրթոտոքս Բորիս արք.ի անցագիրը: Այս մերժումին վրայ, Մոսկուայէն արտաքսուեցաւ ամերիկացի կաթոլիկ երէց մը :

ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲԻ արտադրութեան մասին խօսելով, Անգլիոյ պարենաւորման Նախարարը յայտարարեց.— « Տարակոյս չկայ թէ հիւլէական պատերազմը պիտի ոչնչացնէ ամէն կեանք այս կղզիներուն մէջ: Ռուսիոյ եւ Խ. Միութեան անծայրածիր տարածութիւնները այժմ նոյնքան խոցելի են որքան մենք էինք տասը տարի առաջ» :

ԷՐԶՐՈՒՄԻ մէջ կախուեցան երկու խորհրդային քաղաքացիներ, Իւան Ազամիտի եւ Նիկոլա Անտոնով, որոնք մահուան դատապարտուած էին իբրեւ լրտես: Թուրք թերթերը գրեցին թէ երկրորդը Հայ մըն էր, Երեւանէն Թուրքիա մտած:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻԼԱՅԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին Սանուց Միութեան կողմէ : Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԻՆ

Մարտ 27, կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Քէս տ'էփառնեը, 32–34 Ավընիւ տը լա Փօրթ տէ Լիլա :

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ փարիզահայ արուեստագէտներու : Մուտք 250 ֆր.

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: (Քաֆէ Ռեժան):

Դասախօս՝ Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Նիւթը՝ Ամերիկահայութիւնը :

Մուտքը ազատ է :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Դիւցազնամարտի տօնակատարութիւն

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Մարսէյլի Հայ Արիներու եւ Արենուշներու :

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30–ին : Բաթրօնաժ տէ Կարսօն (Շըմէն տէ գ'Էյկալատ (վարի գերեզմանատան մօտ):

Պիտի ներկայացուի Վերապ. Աւետիս Տարաքճեանի «ՇՈՒՇԱՆԻԿԸ»

Ողբերգութիւն վեց արար :

Շուշանիկի դերը պիտի կատարէ Արենուշ Օր. Ալիս Շամիրեան :

Խօսնակ Օր. Ալիս Յարութիւնեան :

ՀԱՆԴԷՍ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպութեամբ Ավինեոնի Մուրատ խումբին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի :

Կը նախագահէ Ա. ՊԵՏԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Այս Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 28, Մօրիէ, Ռըկպի պարի սրահին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին, արտասանութիւն, երգ, հայկական տարազներով պարեր: գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն Մարսէյլէն հրաւիրուած դերակատարները : Մուտքը ազատ է

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ բոլոր կազմակերպութեանց :

Այս կիրակի, ժամը 3·30էն մինչեւ կէս գիշեր, Խրիմեան դպրոցը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս: Հանդէսէն վերջ խնջոյք:

Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կը նուագէ Պ. ՍԷՅՐԱՆ :

Մուտքը ազատ է :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արուսեակ Ատոմեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի այս կիրակի ժամը 15·30ին Կրոլէի գերեզմանատունը, իրենց ամուսնոյն և հօր՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՏՈՄԵԱՆԻ

մահուան 5րդ տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող ընկերները եւ բարեկամները :

Հաղ. միջոց.— Կառ տիւ Նոռէն կառախումբ 14·30, Անկէնի կայարանէն օթօպիւս ժամը 15ին :

×

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 11ին, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ի յիշատակ ողբացեալ ՄԻՀՐԱՆ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ, Գրիգոր ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆԻ եւ Տիկին ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ, իրենց մահուան տարեդարձին առթիւ: Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները :

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ

Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը կը պատրաստէ իր համերգը :

Կը հրաւիրենք երկսեռ երիտասարդութիւնը մեր ՆՈՐ ԵՐԳԵՐՈՒ փորձերուն, որոնք տեղի կ'ունենան ամէն երեքշաբթի գիշեր ժամը 8էն 10, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ :

Արձանագրուեցէք Սիփան Կոմիտաս երգչախումբին :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կրընոպլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղի թէյասեղանը այս կիրակի, ժամը 15ին, իր դպրոցի սրահին մէջ: Սիրով կը հրաւիրուին անդամուհիներ եւ բարեկամուհիներ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՆԵԷՕ

Այս կիրակի ժամը 16էն – 24, Օթէլ տէ էնժէնիէօր տը լ'էֆօլ Սանթրալի սրահներուն մէջ, 8 ռիւ Ժան Կուժօն փարիզ (8) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Հայկական եւ կովկասեան պարեր մասնակցութեամբ Պանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդի պարախումբին :

Արեւելեան սրահ ուր պիտի նուագէ՝ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ (Թառ) :

ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Յայտնի նուագախումբ

ԺԱԳ ՄԱՏԻԼԵԱՆ

Vainqueur de la Coupe de Variétés 1954 et de la Radio Luxembourg.

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Մուտք 300 ֆրանք :

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 19էն 21.

ԼԸՔուռպ 47 – 45:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՒ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ

JACQUES HELIAN ի

եւ իր նուագախումբի ամբողջական կազմին

12 ՄԱՐՏ ՇԱԲԱԹ ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

VAMPING, Les CATALANS

կազմակերպուած

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մ. ԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

ՌՒՇԴՐՈՒԹԻՒՆ՝

Պարտաւորիչ է գիշերուան զգեստը :

Նոյն օրը տոմսակ պիտի չծախուի ուստի, կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն որ ժամանակին սեղաններ ապահոված են, շուտով առնել տոմսերը, դիմելով՝

Դր. Արամ Շեխիկեանի Pharmacie Centrale, 1 Bd. d'Athénes, Tél. CO. 33-80

Պ. Սուրիկ Էքսէրճեանի՝ 40 Canebière, Marseille. Tél. CO. 30-88

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԷՆ ԱՄԷՆԷՆ ԳԵՂԵՑԻԿԸ

Կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր :

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան :

ՕԹԷԼ ԺՕՐԺ Ե.ի գեղեցիկ սրահներունմէջ :

Նախագահութեամբ Մ. ՀԱՆՐԻ ԺՈՒԻԻ

(Նախագահ Սէնի նահանգային խորհուրդի)

եւ Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ :

(Ատենապետ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովի):

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր, առաջնակարգ նուագախումբ :

Ուշադրութիւն .— Յանձնարարելի է նախապէս վերապահել սեղանները, հեռաձայնելով Պ. Օզաէն Հարրութեանի, Փրօ.82–38 ն կամ Բարեգործականի գրասենեակը, Թրօ. 03–18:

Պ. Մկրտիչ Ղուկասեան (Տէսին), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ղուկասեան, Տէր եւ Տիկին Ալիքսան Ղուկասեան, Տէր եւ Տիկին Եղուպ Սէֆէր (Քիւսէ), Տէր եւ Տիկին Աղապէկ Սէֆէր (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Յովհաննէս Ունանեան (Քիւսէ), Տէր եւ Տիկին Արամ Զօրեան (Տէսին), Պ. Յովհաննէս Միքայէլեան (Սուրիա), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Սէֆէր (Քիւսէ), Տէր եւ Տիկին Մանուկ Սէֆէր (Քիւսէ), ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, աղջկան եւ ազգականին

ՏԻԿԻՆ ՌՕԶ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆԻ
(Ծնեալ Սէֆէրեան)

մահը, 26 տարեկան հասակին:

Թաղումը տեղի ունեցաւ 28Փետր. Քիւսէի նոր գերեզմանոցին մէջ:

Այս առթիւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր մօտիկ եւ հեռաւոր ազգականներուն, ինչպէս եւ Համախարբերդի Հայրենակցական Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին, որոնք ծաղկեպսակներով յարգեցին ողբացեալ տիկնոջ յիշատակը :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Պ.Տիգրան Գահվէճեան :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կօշիկի երես կարող (սայանի) աշխատաւէր աշկերտ մը, աղջիկ կամ տղայ, 14 – 15 տարեկան: Դիմել՝

Mr. ARTINIAN
23, Rue Jouye-Rouve, Paris (20)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.
ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ Ուրբաթ ժամը 19ին:
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթ. Շաբաթ ժամը 21ին:
ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթ. չաբաթ ժամը 21ին:
ՄՈՒՐԱՏ ենթ. կիրակի ժամը 10ին:

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները : Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի Վռամեան ենթկ.ի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս երկուշաբթի, ժամը 21ին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը ճիշդ 20·30ին, 101, Ավընիւ Սաքսի անկիւնի սրճարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ անհրաժեշտ է :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՊՕՄՌՆ.— Հ. Յ. Դ. Պօմօնի Զաւարեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին իր սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը՝ այս չաբաթ գիշեր ժամը 9ին, 4 ռիւ Քոմփան :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 16ին, Քաֆէ Ռեժան :

ՎՐԻՊԱԿ.— Մարտ 9ի թիւին մէջ, Նամակներ «Յառաջ»ի (Գ. էջ) ստորագրութիւնը պիտի ըլլայ Արմենակ Յակոբեան (եւ ոչ թէ Արամ):

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 12 ՄԱՐՏ * SAMEDI 12 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7620 31e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3031

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԱՇԻՆՔ ԴԱՇԻՆՔԻ ԴԷՄ

●

Ալեկոծութիւնը տատանցաւ արաբական աշխարհին մէջ, փետրուար 24ին, երբ կը ստորագրուէր Թուրքեւիրաքեան դաշինքը, Պաղտատի մէջ:

Ստորագրութենէն առաջ, Եգիպտոս ճակատ յարդարած էր արդէն: Իր տեսակէտները արժեցնելու համար, բացառիկ ժողովի մը հրաւիրեց արաբական երկիրներու վարչապետները, Գահիրէի մէջ:

Կարելի չեղաւ իրական համաձայնութեան մը յանգիլ: Իրաք մերժեց դրժել Թուրքիոյ հետ մշակած դաշնագիրը, եւ ծագեցաւ տագնապ մը որուն ելքը անորոշ է տակաւին:

Մարտ 7ին, հեռագրական գործակալութիւնները կը ծանուցանէին թէ համաձայնութիւն մը կնքուած է Եգիպտոսի, Սաուդի Արաբիոյ եւ Սուրիոյ միջեւ, հակազդելու համար Թուրքեւիրաքեան դաշինքին:

Մանրամասնութիւնները չհրատարակուեցան: Բայց հրատարակուած զեկոյցը կը հաղորդէր թէ համաձայնութիւնը կը պարունակէ հետեւեալ յանձնառութիւնները.

1.— Չյարիլ Թուրքեւիրաքեան դաշինքին, ոչ ալ ուրիշ միջազգային զինակցութեանց, առանց կողմերուն հաւանութեան:

2. Միացեալ հրամանատարութեան մը տակ դնել երեք երկիրներուն զինեալ ուժերը:

3. Արաբական դրամատուն մը հաստել:

Եգիպտոսի ներկայացուցիչը այս համաձայնութիւնը ներկայացուց, նաեւ, Լիբանանի եւ Յորդանանի կառավարութեանց, որոնք ձեւականօրէն համակրանք յայտնելով հանդերձ, յետաձգեցին իրենց վերջնական պատասխանը:

Մինչ այս մինչ այն, բանավէճը կը շարունակուի: Ոչ միայն արաբական, այլ եւ միջազգային մամուլին մէջ:

Փարիզ, Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն յարաճուն ուշադրութեամբ կը հետեւին անցուդարձին:

Վերջին երկուքը գործօն դեր մը կը կատարեն սկիզբէն ի վեր, պաշտպանութեան միացեալ ցանց մը կազմակերպելու համար Միջին Արեւելքի մէջ, Փաքիստանի եւ Իրանի քաղաքներէն մինչեւ Նեղոսի ափերը:

Փարիզ ունի ուրիշ մտահոգութիւններ եւ կ'ուզէ զգացնել իր ներկայութիւնը:

Այս ընդհանուր անստուգութեան մէջ, արաբական մամուլը եւ հանրային կարծիքն ալ զանազան հոսանքներու բաժնուած են:

Այս տեսակէտէն, մասնաւորապէս աչքի կը զարնէ Լիբանանի արաբական և ֆրանսական մամուլին դիրքը:

Թերթերը մեծ մասով կուսակից են չէզոքութեան:

Վերջերս կարեւոր թերթ մը «Արեւելքի Զուիցերիան» համարելով Լիբանանը, կը ջատագովէր հետեւեալ քաղաքականութիւնը.

— «Առանց կռնակը ոեւէ մէկուն դարձնելու, Լիբանան պէտք է ձեռք երկարէ բոլորին, բայց յանձնառութիւններ չկնքէ օտար պետութեանց հետ»:

Ուրիշներ ալ դիտել կուտան թէ խնդիրը այնքան ալ պարզ չէ, թէ «չէզոքութիւնը պատրանք է», թէ պարտաւոր են միանալ պաշտպանութեան ճակատին:

Երրորդ հոսանք մը կ'առաջարկէ ուղղակի բանակցիլ Արեւմուտքի հետ, առանց Թուրքիոյ միջնորդութեան:

Ուրիշ տեսակէտ մըն ալ կ'արծարծուի, յատկապէս Լիբանանի համար, — զինակցութիւն մը կնքել Ֆրանսայի հետ:

Կը տեսնէք թէ որքան խոր է անստուգութիւնը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՊԻՏԻ ՊԱՀԱՆՋԷ ՎԱՒԵՐԱՑՆԵԼ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

*

ՈՐՈՇՈՒՄԸ ՏՐՈՒԱԾ Է ՄԻԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՄԲ

Հանրապետութեան խորհուրդին (ծերակոյտ) արտաքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան յանձնաժողովները առջի օր լսեցին արտաքին նախարար Պ. Փինէի զեկուցումը, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման մասին: Ունկնդրութիւնը տեւեց աւելի քան մէկ ժամ: Պ. Փինէ պնդեց թէ անհրաժեշտ է վաւերացնել կնքուած համաձայնութիւնները առանց փոփոխութիւններ կատարելու: Վիճաբանութիւնները տեղի պիտի ունենան Մարտ 22ին, 23ին եւ 24ին: Այս առթիւ բացատրեց թէ համաձայնութեանց գլխաւոր նպատակն է նոր Եւրոպա մը ստեղծել եւ զօրացնել Ատլանտեան զինակցութիւնը, Գերմանիան կապելով արեւմտեան Եւրոպայի, տեւական համաձայնութեամբ: Եւ աւելցուց.

— «Ոչ, ես քուէ չտուի Փարիզի համաձայնութեանց, վասն զի այն վարչապետն էի որ ստորագրեց Եւրոպայիմիացեալ բանակի ծրագիրը: Նոր համաձայնութիւնները կատարեալ չեն. բայց եւ այնպէս առանց չնոհիւ կրնանք խուսափիլ կղզիացումէ: Դեռ աւելին,— այդ համաձայնութիւնները մեկնակէտ մըն են Գերմանիոյ հետ հաշտուելու եւ Արեւելքի հետ բանակցելու համար: Անհրաժեշտ է պահել հաւասարակշռութիւնը: Համայնավար աշխարհը զինաթափ եղած չէ: Առանց Գերմանիոյ մասնակցութեան պիտի ստիպուինք մեր ռազմական ծրագիրները հիմնել Հռենոսի վրայ: Եւ յետոյ, Ֆրանսա պիտի կորսնցնէ իր վարկը: Համաձայնութեանց վաւերացումը չի նշանակեր հրաժարիլ բանակցութեանց հնարաւորութենէն: Անհրաժեշտ է դաշնակիցներու համերաշխութիւնը, ուժ տալու համար ցանկալի բանակցութեան: Ամերիկացիները պէտք չունին Եւրոպայի, մինչդեռ մենք պէտք ունինք իրենց: Տեւական անհամաձայնութիւն մը կրնայ վնասել մեզի»:

ՉԸՐՉԻԼ ԹԵԼԱԴՐԱԾ ԷՐ ՎԱՒԵՐԱՑՆԵԼ

Այս առթիւ նախարարը գաղտնիք մը երեւան հանեց: Անգլիոյ վարչապետը, Չըրչիլ, Յունուար 12ին նամակ մը ուղղելով Պ. Մենտէս Ֆրանսի, մասնաւորապէս կը շեշտէր.

— «Եթէ Ֆրանսայի աթոռը թափուր մնայ միջազգային խորհրդաժողովներու մէջ, ուրիշ ազգեր պիտի փութան գրաւել զայն»:

Այս նամակը գրուած էր այն պահուն երբ Ֆրանսա կը պահանջէր զինամթերքի արտադրութեան եւ բաշխման գործակալութիւն մը հաստատել արեւմտեան Գերմանիոյ համար: Պ. Փինէ չըսաւ թէ որոնք են այն միւս պետութիւնները որ կրնան գրաւել Ֆրանսայի աթոռը. բայց իրազեկներ կը կարծեն թէ ակնարկը կապ ունի արեւմտեան Գերմանիոյ հետ, որ կրնայ վերագինուիլ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն կողմէ, առանց սպասելու Ֆրանսայի հաւանութեան: Չըրչիլի նամակէն ի վեր Ֆրանսա կ'ուսումնասիրէ զինամթերքի արտադրութեան եւ հակակշռի ծրագիրը, բայց մեծ յառաջդիմութիւն մը կատարուած չէ տակաւին:

Ի պատասխան հարցումի մը, Պ. Փինէ յայտարարեց թէ կառավարութիւնը համերաշխ է եւ միաձայն՝ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը պահանջելու համար եւ թէ իր այդ դիրքը պիտի պարզէ երբ վիճաբանութիւններն սկսին: Միջանկեալ յիշեցուց թէ ինքն էր որ 1952ին պաշտպանեց Ֆրանսայի անկախութիւնը, մերժելով Փարիզի ամերիկեան նախկին դեսպանին մէկ նամակը որ կը յաւակնէր հրամաններ տալ Ֆրանսայի: Անկախութեան կարգ մը ցոյցեր կրնան յարգանք ներշնչել, բայց ի վերջոյ սահման մը կայ: Այստեղ էր որ շեշտեց թէ «Ամերիկացիները պէտք չունին Եւրոպայի, բայց մենք պէտք ունինք իրենց»:

Երէկ նախարարը նորէն ներկայացաւ արտաքին գործերու յանձնաժողովին, Սարի մասին խօսելու համար: Յառաջիկայ ուրբաթ օր ալ զեկուցում պիտի տայ ուրիշ յանձնաժողովի մը առջեւ:

Արտաքին գործերու յանձնաժողովը մերժեց երեսփոխան Վանտոուի բանաձեւը, որ կ'առաջարկէր նոր երաշխիքներ պահանջել Անգլիայէն եւ Մ. Նահանգներէն՝ Սարի համաձայնութեան մասին: Համայնավարները եւ ուրիշներ պահանջեցին ստիպողաբար քննել այս առաջարկը, բայց պարտուեցան:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԲԱՆԱԿԸ ՊԻՏԻ ՄՆԱՅ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

●

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՆՈՐ ՀԱՒԱՍՏԻՔՆԵՐԸ

Մ. Նահանգներու նախագահը նամակ մը ուղղելով եօթը զինակից պետութեանց վարչապետներուն, կը յայտարարէ.

— «Մ. Նահանգները յանձն կ'առնեն պահել Եւրոպայի մէջ, մէջն ըլլալով Գերմանիան, անհրաժեշտ համարուած ուժերը, մասնակցելու համար Հիւս. Ատլանտեանի հաւաքական պաշտպանութեան, ցորչափ վտանգ մը տեւնուի այդ շրջանին դէմ: Այս յանձնառութիւնը ի զօրու է երբ վաւերացուած ըլլան Փարիզի համաձայնութիւնները»:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս յանձնառութեան, ընդունելով հանդերձ որ պայմանաւոր է:

Ահաւասիկ նամակին ամփոփումը.—

«Եթէ արեւմտեան Եւրոպայի միութիւնը հաստատող համաձայնութիւնները վաւերացուին, նախագահը կ'երաշխաւորէ ամերիկեան զօրքին պահպանումը Եւրոպայի մէջ: Մ. Նահանգները պիտի շարունակեն գործօն դեր մը կատարել Ատլանտեան զինակցութեան մէջ, այն հարցերու մասին որոնք փոխադարձաբար կը շահագրգռեն բոլորը, մէջն ըլլալով իւրաքանչիւր պետութեան զինուորական մասնակցութիւնը հասարակաց բանակին մէջ: Մ. Նահանգները պիտի մասնակցին խորհրդակցութեանց, — եթէ փափաք յայտնուի — Արեւմտեան Եւրոպայի միւս անդամներուն հետ, սպառազինութիւնները հակակշռի տակ առնելու համար, թոյլ չտալով որ ռազմական անարդարանալի պատրաստութիւններ կատարուին Միութեան անդամներուն կողմէ: Կարելի եղածին չափ սերտօրէն պիտի գործակցին Ատլանտեան զինակցութեան հրամանին տակ դրուած ուժերուն, արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, հաշուելով նաեւ արեւմտեան Գերմանիոյ տրամադրելիք զօրքը: Պիտի շարունակեն գործակցիլ Ատլանտեան շրջանին ապահովութեան, տեղեկութիւններ հաղորդելով նաեւ հիւլէական զէնքերու գործածութեան եւ ռազմավարութեան մասին, խորհրդարանին կողմէ արտօնուած սահմանին մէջ: Արեւմտեան Եւրոպայի հողային ամբողջութեան եւ միութեան դէմ որեւէ յարձակում պիտի նկատեն սպառնալիք մը՝ Ատլանտեան դաշինքի անդամներուն ապահովութեան համար, մէջն ըլլալով Մ. Նահանգները, հետեւաբար պիտի շարժին համաձայն դաշինքին տրամադրութեանց:

Նախագահը կ'եզրակացնէ.—

Արեւմտեան Եւրոպայի միութիւնը եւ անոր վերաբերեալ համաձայնութիւնները որոնք ստորագրուեցան Փարիզի մէջ՝

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՇԱԳԻՆ

ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՋԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Ցանկին փակումէն ետք ալ, միայն հինգշաբթի օր ստացանք 82.700 փրանք, ինչ որ աննախընթաց պարագայ մըն է:

Ի՜նչքան սրտառուչ տեսարաններ, այս առթիւ: Մայրիկներ, հայրիկներ եւ մանաւանդ մանուկներ օրն ի բուն կ'անապարէին հասցնել իրենց բաժինը: Ուրիշներ ալ նամակներով կը բողոքէին ցանկին փակման դէմ...

Այս գործին ձեռնարկած էինք որոշ նպատակի մը համար: Ստացանք եռապատիկը: Ապրի՜ն բոլորն ալ:

Տիկ. Զուլաքեան (Վիրօֆլէ)	5.000
Էտուար Էմիրզեան (Պրիւսէլ)	5.000
Գ. Ադամեանի միջոցով (Ցանկը առանձին)	21.500
Սէն Շամոնի գաղութէն	13.000
Պ. Տիւտիւքճեան (Քոլոմպ)	2.000
Կրօնիկ Ալեան	2.000
Գարեգին Նազգաշեան	2.000
Փոքրիկն Աստղիկ Տէվէճեան	2.000
Տէր եւ Տիկ. Գափուճեան	2.000
Տէր եւ Տիկին Եզնիկեան	2.000
Ընկ. Յ. Հաքէլեան (Լիոն)	2.000
(Ոմն, Թէրզեան, Տիկին Ք, Վարդանեան, Բ. Էսայեան, Խրիմեան, Վ. Գասպարեան, Գ. Եախքարտաշեան, Դաւիթեան, Փամպուքճեան, Լուսպարոնեան, Տընկոյեան, Քիւփճեան)	4.100
Խաչատուրեան հաստատութիւն	1.400
Գառնիկ Կարինեան	1.000
Մկրտիչ Թադէոսեան (Լիոն)	1.000
Կիրակոս Կիրակոսեան	1.000
Յակոբ Փաշայեան (Ալֆորվիլ, իր զաւակներէն)	1.000
Արման եւ Էտուար Նշանեան	1.000
Հ. Տողրամաճեան	1.000
Օ. Գավաֆեան	1.000
Տէր եւ Տիկին Ղուկասեան (Մոնթրէօյ)	1.000
Ոմն Տիկին մը	1.000
Այրի Տիկին Փափազեան	1.000
Յակոբեան	1.000
Գարակէօզեան	1.000
Միշէլ Սարգիսեան	1.000
Տիկ. Պուրմայեան	1.000
Այրի Տիկ. Գամճեան	1.000
Ստեփան Ակոնայեան	1.000
Անդրանիկ Բաքրիկեան	1.000
Տիկին Կոստանեան	1.000
Խ. Աւետեան	500
Աթանասեան	200
Գումար՝	82.700
Երէկուան գումարը	221.050
Ընդհ. գումար	303.750

Ա. ՆԱՒԱՐԵԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆ ԵՆԹԱՐԿՈՒԱԾ

Ցաւով կ'իմանանք թէ ուսուցիչ-բանաստեղծ Ա. Նաւարեան, այժմ ութսուն տարեկան, որ ծանօթ է իր Ֆրանսերէն թարգմանութիւններով, Նիսի Փասթէօր հիւանդանոցը փոխադրուելով, ծանր գործողութեան մըենթարկուած է: Հարկեղած է կտրել մէկ սրունքը: Տիկին Նաւարեան եւս հիւանդանոց գացած ատեն ոտքը սահելով գետին ինկած է եւ այժմ անշարժ պառկած է:

Արագ ապաքինում կը մաղթենք դժբախտ ամոլին:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ զինադադարի յանձնախումբը յանցաւոր հռչակեց Իսրայէլը, հինգ Պետեւիններու սպանութեան առթիւ:

ՄԱՐՈՔԷՆ հասած լուրերու համաձայն, 36 ժամուան ընթացքին 11 մահափորձեր կատարուած են Քազապլանքայի մէջ: Մարզպանը որ Փարիզ կը գտնուէր, Մարոք վերադարձաւ, նոր հրահանգներ ստանալով կառավարութենէն:

ԱՅՍ ԱԼ ԻՄ ՅՈՒՇԵՐՍ···

« Յառաջ »ի Մարտ 8ի թիւին մէջ կարդացի Թուրք սպայի մը յուշերը, հայկական տեղահանութեանց մասին: Աւելորդ է ուրիշ բան սպասել պատմութիւնը խեղաթիւրող ճշմարտութիւնը միշտ ուրացող Թուրք մտաւորականէն՝ ըլլայ նախարար, երեսփոխան կամ զինուորական, մանաւանդ երբ խնդիրը Հայոց շուրջ կը դառնայ: Այս առթիւ կ'ուզէի քանի մը անմոռանալի պատմութիւններ արձանագրել :

Զինուորական բժիշկ էի, Օսմ. բանակին մէջ, հարիւրապետի աստիճանով : Մեր վաշտը Իզմիր կը գտնուէր: 1916ի աշնան հրաման եկաւ Պոլիս մեկնելու : Գիշերով ճամբայ ելանք: Առտուն կանուխ շոգեկառքը կեցաւ Ուշագի կայարանը : Պիտի սպասէր կէս ժամ: Կառախումբը մեր հրամանատարին հրամանին տակ էր: Ես եւ յիսնապետ մը կայարանէն դրեթէ տասը վայրկեան հեռու՝ նպարավաճառի մը խանութը գացինք, քիչ մը ուտելիք գնելու համար: Երբ խանութին մօտեցանք, դրան առջեւ, օտար վաշտէ յիսնապետ մը կը պոռար կը կանչէր ·

— Տիճինի ··· Էրմէճիսի, վուրտուք, քէստիք, ատըք, սիւրտիք, կէճէ ճէրէյէ կիտէրսէճ պիր էրմէճիյէ բասթ կէլիրսիճ»:

Զինուորական հագուստս համար մարդը գիս Թուրք կարծելով նայուածքը ինծի ուղղած էր, իբր իրենցմէ մէկը: Նպարավաճառը Հայ է եղեր: Մեր վաշտին յիսնապետը, որ թեւս մտած էր, չէրքէզ մըն էր, իր արմուկով սեղմեց թեւս, հասկցնել ուզեց որ չպատասխանեմ: Այդ օրերուն ես եւ իմ հագուստս ի՞նչ արժէք ունէինք: Կրնայի՞ պատասխանել այդպիսի հրէշի մը, թէեւ աստիճանով աւելի բարձր է, քանի որ դժբախտ եւ հալածական ազգի մը զաւակն էի: Ի՞նչ է եղեր այս ոճրապարտ արտայայտութեանց պատճառը· — Մէկ Թրքական «մէթալիք»ի տարբերութիւն,, առեւտուրի մէջ ···

* * *

Օր մը Դամասկոսի ենթակայ Համակայարանը հասանք, մթնշաղ էր, շոգեկառքին մէջ ձէթ կը վառէին, անկարելի էր որոշապէս զանազանել դիմացինիդ դէմքը: Կառախումբը կեցաւ: Կայարանին մէջ մէկը կը սպասէր, ներս մտնելով ուզեց մեզի ընկերանալ Դամասկոս երթալու համար: Համայի փոխ կառավարիչն է եղեր: Նստաւ, խօսակցութեան ընթացքին մեր հրամանատարը հարցուց· — Համայէն առաջ, ո՞ր կողմերը պաշտօնավարած էք: Մարդը բերանը բացաւ եւ սկսաւ աբեւելեան նահանգներէն: Սիրտս տրոփել սկսաւ: Մարդը սկսաւ պատմել տեղահանութեան շրջանին գործած քաջագործութիւնները ·— Իբր չէթայապետ՝ 4 – 5 հարիւր Հայեր ձեռք ձեռքի կապած անտառները եւ ձորերը տանելով միթրալյոզի բռնելը, օրերով հայ դիակներու վրայ կոխկրտելով քալելը եւայլն: Չէր գիտեր թէ Հայ էի: Յաջորդ առտու երբ լոյսը բացուեցաւ ու տեսայ այս հրէշին, ի բնէ զարշելի եւ նողկալի կերպարանքը, սոսկում եկաւ վրաս: Ա՛խ, ի՛նչ տառապանք էր այդ օրերուն Հայու զաւակ ըլլալ, ազգային զգացում ունենալ եւ գտնուելով այս դահիճներուն մէջ, լսել այսպիսի պատմութիւններ : Հրէշը իր «անգնահատելի» ծառայութեանց համար այս բարձր պաշտօնին հասած է եղեր, իբրեւ վարձատրութիւն ···

* * *

Սուրիոյ կամ Լիբանանի չեմ յիշեր ո՛ր կայարանը հասանք: Մեր քով ուրիշ թապուրէ հիւր հազարապետ մը եկաւ, իր պաշտօնավայրը երթալու համար: Այս մարդն ալ չէր գիտեր թէ ես Հայ եմ: Կայարան մը անդին կառախումբը դարձեալ կեցաւ: Կիսամերկ, հիւանդ հայ գաղթական պատանի մը մօտեցաւ եւ ողորմութիւն խնդրեց : Հազարապետը որ պատուհանին քով նստած էր՝ գրպանէն հինգ ղրուշնոց թղթադրամ մը հանելով այդ Թշուառին ափին մէջ դրաւ: Հաւնեցայ եւ միանգամայն զարմացայ, ըսի ինքնիրենս· — « Ահա բարի Թուրք մը»: Մարդը մեր հրամանատարին դառնալով ըսաւ, —

« Գիտէ՞ք, ես այս ողորմութիւնը ինչո՞ւ տուի, ոչ թէ մեղքնալուս՝ այլ այս ազգին այսպէս մուրալը տեսնելու արժանի ըլլալուս համար»:

Վատը իր փափաքին հասած ըլլալու գոհունակութիւնը կը յայտնէր ···:

Ասոնք հասարակ Մէհմէտճիկին զգացումները չեն, այլ Թուրք զինուորականներու եւ բարձրաստիճան կառավարիչի մը խօսքերը, որոնք արիւնարբու աւազակներէ կազմուած կառավարութեան մը կը ծառայէին: Անշուշտ Թուրքերուն մէջ ալ տեսած եմ եւ կը ճանչնայի խղճամիտ մարդիկ:

Մտաւորական կամ զինուորական ճանչցուած եւ յուշ գրելու ելլող այս մարդիկը, աւելի լաւ է որ լռեն եւ մեր չոզխացած վէրքերը չարիւնոտեն: Այս մարդիկը ինչ յուշեր ալ յարմարցնեն՝ իրենց խիղճը չեն կրնար խաբել, եթէ ունին ···

ՏՈՔԹ. Մ. ԳԱՐԱՃԵԱՆ

« ՎԱԹՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԲԵՄԻ ՎՐԱՅ »

Երեւանի մէջ լոյս տեսած է դերասան Արմէն Արբէնեանի յուշագիրքը, «Վաթսուն տարի հայ բեմի վրայ»:

« Սովետական Հայաստան» գրախօսական մը նուիրելով այս գիրքին, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ (16 Փետր.)·

Արմէն Արմէնեանի յուշերուն մէջ գծուած է դերասանին ստեղծագործական կեանքի երկարատեւ ուղին, թատերական արուեստի նախայեղափոխական շրջանը ինչպէս եւ իր գործունէութիւնը, սովետական շրջանին :

Իբրեւ արուեստագէտ, Արմէնեան պըրպտող է, անհանգիստ նկարագիր ունի, եւ միշտ կը ձգտի նորին: Իր բոլոր կազմակերպական եւ ստեղծագործական ընդունակութիւնները ի սպաս դրած է հայ թատրոնի զարգացման: Իր յամառ աշխատանքով կրցած է ընթանալ հայկ. թատրոնի հետ, անոր դժուարին եւ տատասկոտ ճանապարհով :

Արմէնեանի թատրոնի նուիրուելուն մէջ վճռական դեր կատարած է հանճարեղ Պետրոս Ադամեան, որուն մասին ջերմ տողեր նուիրած է: Գիրքին մէջ թուցիկ կերպով տրուած է պոլսահայ թատրոնի աննախանձելի վիճակը: Ապտիւլ Համիտեան յետաշրջական շրջանին հայ դերասանները ստիպուած էին իրենց գոյութիւնը պաշտպանելու համար մասնակցիլ թուրքերէն ներկայացումներուն :

Ծահեկան է Արմէնեանի հանդիպումը հայ նշանաւոր արուեստագէտ, հանրային գործիչ Գէորգ Պետրոսեանի հետ որ Կովկասէն եկած էր Պոլիս Թիֆլիսի հայկական թատերախումբի համար դերասաններ հրաւիրելու: Այդ թուականին ալ Արմէնեան կ'որոշէ նուիրուիլ բեմին, թէեւ հայ թատրոնի վիճակը այն ատեն շատ անմխիթարական էր եւ գործունէութեան ուղին դժուարութիւններով լի: Երիտասարդ, անփորձ դերասանը կրնար կորսուիլ ժամանակի ջրապտոյտին մէջ, եթէ չունենար յամառութիւն եւ կամքի ուժ : Այդ ուժի ինչպէս եւ Սիրանոյշի, Աբէլեանի եւ Շիրվանզադէի ցոյց տուած հոգածութեան շնորհիւ երիտասարդ Արմէնեան ձեռք կը բերէ իր առաջին յաջողութիւնները :

Ծահեկան է « Նորից դէպի դերասանութիւն» գլուխը, ուր կը նկարագրէ իր ուսանողակա՛ն շրջանը Փարիզ՝ իր շփումը մեծ արուեստագէտներ Մունէ – Սիւլլիի, Փոլ Մունէի, Սառա Պեռնարի եւ ուրիշներու հետ: Ան տուած է այդ արուեստագէտներու մասնայատուկ արուեստի նկարագիրը, անոնց ստեղծագործական վերլուծումը :

Յաջորդ գլուխներուն մէջ Արմէնեան արդէն Կովկաս է իբրեւ մասնագէտ բեմադիր դերասան: «Բագւում» եւ «Նոր Նախիջեւանում» գլուխներուն մէջ ցայտուն կերպով կ'երեւայ Արմէնեան – բեմադիրի ստեղծագործական զարգացումը : Հոն նկարագրուած է Նոր Նախիջեւանի տեղական սիրող – դերասաններու աշխատանքի, թատերասէր հասարակութեան դէպի թատրոնը ունեցած ջերմ վերաբերմունքը :

Յուշերուն մէջ կարեւոր տեղ տրուած է Աբէլեան — Արմէնեան թատերախումբի գործունէութեան: Ընթերցողի առջեւ կը պարզուի խումբի շրջագայութիւնը արեւմտեան Հայաստանէն մինչեւ Պոլիս, 1908 թուականին: Կը զգացուի հաւաքականութեան ժրաջան աշխատանքը յետամնաց գաւառներուն մէջ, հայ թատերական մշակոյթի տարածման մէջ :

Գիրքը կը պատմէ անապահով եւ ծանր վիճակը ուր կը գտնուէին հայ դերասանները, կախում ունենալով քաղքենի դասակարգէն: Արմէնեան մերկացուցած է այդ կեղծ բարերարներու գործունէութեան էութիւնը : Ան միշտ հրահրած է հիմնական թատերական բոյն ունենալու, ռուսական իրապաշտ թատերական արուեստի ոգիով դաստիարակուած երիտասարդ դերասանական խումբ ստեղծելու հարցը:

Գիրքին երկրորդ մասը կ'ընդգրկէ սովետական շրջանը: Արմէնեան կ'երեւայ Բագուի, Թիֆլիսի, Լենինականի, Երեւանի եւ Հայաստանի զանազան շրջաններուն մէջ, ինչպէս եւ Աբխազեայի, Աջարիայի, Դոնպասի կամ Մոսկուայի մէջ եւ ամէն տեղ քարոզութիւն կ'ընէ հայ թատերական արուեստի մասին: Արմէնեան իր թատերական ուսումը կատարելագործելու համար կ'երթայ Մոսկուա :

Իր լաւագոյն դերերն են Ֆրանցի, Եակոյի, Շայլոքի վերլուծումները: Գիրքին մէջ կան նաեւ թատրոնի մեծ վարպետներ Սիրանոյշի, Հրաչեայի, Աբէլեանի, ստեղծագործութեանց վերլուծումները: Սակայն ընթերցողը կը սպասէր որ Սիրանոյշի, Աբէլեանի, ինչպէս եւ Վ. Փափազեանի, Արուս Ոսկանեանի, Ցասմիկի եւ Դուրեան – Արմէնեանի արուեստի մասին ան խօսէր աւելի հանգամանօրէն, տար անոնց ստեղծագործութեանց խոր վերլուծումները, որովհետեւ ան տարիներով աշխատած է այդ արուեստագէտներուն հետ :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՋԱՆԻԲԷԿԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ՋԵ՞Ն ԿՐՆԱՐ ՔԻՉ ՄԸ ԱՒԵԼԻ՛ ՅԱՌԱՋԴԻՄԵԼ

Կար արդէն հրատարակութիւն մը Երուանդ Օտեանի գործերուն, տպուած՝ Երեւան, (Հայպետհրատ Յերեվան–1936): Հատորի կռնակին՝ կը կարդանք Յերվանդ Ոտյան: Այսինքն «Հայաստանեան» վիժած ձայնական ուղղագրութեամբ՝ «Հերուանդ վոտհան» բարբարոսութիւնը:

Ձեռքս անցաւ, երկրորդ տպագրութիւնը պատերազմէն ետք: (Հայպետհրատ Երեվան): Այս անգամ կողքին վրայ կը կարդանք Երվանդ Օտյան:

Անուրանալի է յառաջդիմութիւնը :

Որքա՛ն պիտի սիրէի Հայպետհրատը, որքան աւելի, եթէ քիչ մըն ալ յառաջդիմէր եւ երրորդ հրատարակութեան վրայ տպէր հայերէն՝ ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ :

Լաւ է, շատ լաւ տպել բիւր բիւր, բայց պէտք է տպել ՀԱՅԵՐԷՆ: Այն ատեն, պիտի համոզուէի որ բռնադատեալ յետադիմութենէ մը ետք, կը վերսկսին ձեռք ձգել կորսուած ճամբան, եւ այս անգամ դառնալ իսկական յառաջդիմականներ, յանուն Հայկազանց Մշակոյթին :

Ա. Վ–Ա.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ՏԱԳՆԱՊԱԼԻՑ ԼՈՒՐԵՐ ԼԵՌՆԵՐԻՑ

Միքայէլը ծոցագրպանից հանեց Մարիամիկին մետաքսեայ շալը, մօտեցրեց դէմքին եւ վերյիշեց հրաժեշտի խորհրդաւոր պահը Նախիջեւանի ճանապարհի վրայ: Վեր կացաւ, ցրեց ծանր մտապատկերները, եւ ինչո՞ւ նրանք այդ պահին ծնուեցին, երբ ուղեղն աշխատում էր բոլորովին այլ ուղղութեամբ: Ինչի՞ մասին էր մտածում··· Միքայէլը հայեացքը յառեց ցոլացող մոմաշարքին ··· ինչի՞ մասին էր մտածում··· Յիշեց, նրան զբաղեցրել էր ծանօթ, այս օրերին յաճախ անհանգստացնող մի մտադրութիւն, որից միշտ կախարդիչ ջերմութիւն էր զգում: Հասունանում էր մի նոր աշխատութիւն գրելու միտքը, հասունացնում էր ինքը կեանքը, գարնանային արեւի եւ Նեղոսի պարարտացնող վարարման նմանող կեանքը ··· Ֆեյերբախի ասածի պէս՝ իր ապագայ աշխատութիւնը պիտի դառնայ փաստերի հետեւանք, պատմական իրողութիւնների, եզրակացութիւնների հետեւանք ··· Իսկ փաստերը դեռ բաւարար չեն, դատողութիւնների շղթան երբեմն ընդհատւում է որեւէ օղակի պակասից : Հնագէտի նման ի մի բերելով մասեր, մասնիկներ, իրար կպցնելով, լրացնելով ու ամփոփելով՝ պէտք է ստեղծուի այն անսահման մեծ մարմինը, որը կոչւում է հասարակական կեանք ···

« Հաց »··· կամ «ուղիղ ճանապարհ » կամ նման մի բան պէտք է լինի աշխատութեան խորագիրը··· Ինչպէս Ադամ Սմիթի մօտ է «Բնութեան ուսումնասիրութիւնը եւ ժողովուրդների հարստութեան պատճառները ··· »

— Հինը երբեք համաձայնելու չէ խաղաղութեամբ տեղի տալ: Ուրեմն նորը պատերազմելով պիտի կանգնեցնէ իր դրօշակը հնութեան աւերակների վրայ :

Սա է լինելու ապագայ աշխատութեան գաղափարը եւ եթէ երբեւէ այդ աշխատութիւնը գրի, ջերմ սիրով հայկական երիտասարդութեանը պիտի նուիրէ :

Յանկարծ դուռը բախեցին:Բախողի ձեւից Միքայէլը հասկացաւ, որ Սվաճեանն է: Նա ներս մտաւ մի անծանօթի հետ, որի ով լինելը կիսախաւարում չէր երեւում :

— Ներս համեցէք,— հրաւիրեց Նալբանդեանը եւ մօտիկից նայեց անծանօթին: Նա բարձրահասակ, թիկնեղ երիտասարդ էր, թանձրագոյն ապան, նեղ ետեւից կախուած անդրավարտիքը, խայտաբղէտ թաշկինակներով մի քանի ծալ փաթաթած Ֆէսը եւ գոյնը գցած կարմիր փոստալները անմիջապէս մատնում էին նրա Զէյթունցի լինելը: Նա անընդհատ նայում էր Նալբանդեանին թերահաւատ ու ճնշուած, բայց աչքերի մէջ բռնկւում էին երիտասարդական կրակոտ անհնազանդութեան, խենթութեան փոքրիկ բոցեր, որոնք ընդունակ են ահաբեկելու մարդու :

— Ալափաշացի է, անունն ալ Ղափանոս,— ծանօթացրեց Սվաճեանը :

Ղափանոս··· Անունը սազում է վայրի առնականութիւն ունեցող երիտասարդին, այսպիսի հանդիստ ժամանակ նա ծանրաշարժ էր, ժայռի նման, կարծես արմատներ էր արձակել հողի մէջ: Զուգորդութեամբ Միքայէլը յիշեց Ուրիշանին, բայց նա աւելի մեղմ էր, աւելի տաշուած եւ տարիքով մեծ: Ղափանոսը նստեց ինչպէս քարի վրայ, բայց զգալով բազկաթոռի անախորժ փափկութիւնը, այլեւս մինչեւ վերջը չընտելացաւ: Նալբանդեանը շօշափեց Ղափանոսի լայն թիկունքը, թւում էր, թէ նրա ուժն է չափում :

Ինչպէս հաղորդեց Սվաճեանը, Զէյթունցիք իրենք կռահելով ապստամբական դրութիւնը, Քեթմանլիի անցքերի մասնակից Ղափանոսին պատուիրել էին, որ նա Ազգային Ժողովի եւ Պատրիարքարանի միջոցաւ Բարձրագոյն Դռանը տեղեկացնի Քեթմանլիի արիւնալի դէպքի մանրամասնութիւնները: Ղափանոսին Սվաճեանի մօտ բերել էր Թագւորեանը, որ ընդհանրապէս կապուած էր Տաւրոսի հայ լեռնականների հետ եւ շատ ծանօթներ ունէր :

Պատմէ, պատմէ, մի քաշուիր, քահրաման(*) ,— Խրախուսեց Սվաճեանը երիտասարդին :

Մինչ այդ ոտքերը բազկաթոռի տակ թաքցրած, կասկածանքով Նալբանդեանին նայող Ղափանոսը պատմելու ընթացքում կորցրեց անհամարձակութիւնը, բորբոքուեց, ձայնը որոտաց, աչքերի բոցը կուլ տուեց հեզութեան արտայայտութիւնը, վեր կացաւ բազկաթոռից , եւ դէպքի ամենալարուած վայրկեանները նկարագրելիս ձեռքերը շարժում եւ ամբողջ մարմնով պոկւում էր: Երիտասարդ լեռնցու այդ վերապրումը պատկերաւոր էր դարձնում անցքը, ճշմարտացի ու համոզիչ: Այդպէս սուտ, այդպէս յախուռն ապրումներով կեղծել անկարելի էր: Սվաճեանը երբեմն ընդհատում էր Ղափանոսին, խրախոյսի կամ զայրոյթի բացականչութիւններով, իսկ Նալբանդեանը, ընդհակառակը, լուռ էր եւ իր անհանգստութիւնը մատնում էր երբեմն դիրքը փոխելով, որեւէ շարժումով կամ մի քանի անգամ ծխախոտի ծուխը ներս քաշելով :

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

(*) Հերոս (թրք.):

«ԵՍ ԻՄ ՍԻՐԱԾԻՆ ԱՌԱՅ»...

★

Միջազգային մամուլը սենսակներով տեղեկութիւններ կը հրատարակէ Թագուհի Էլիզապէթի քրոջ՝ Իշխանուհի Մարկարէթի սիրահարութեան մասին: — Թոյլ պիտի տա՞ն որ ամուսնանայ իր սիրածին հետ: Այս առթիւ պայքար մըն ալ բացուած է Լոնտոնի թերթերուն միջեւ :

Որպէսզի իշխանուհին ամուսնանայ, չի բաւեր որ ամուսին մը հաճելի ըլլայ միայն իրեն, պէտք է որ հաճելի ըլլայ նաեւ Պալատին, Խորհրդարանին, Անկլիքան Եկեղեցւոյ, Սկովտիոյ մեթոտական Եկեղեցիին, Աշխատաւորական Կուսակցութեան, Հանրապետութեան կառավարութեան ... եւ Լոնտոնի թերթերուն, սկսելով ծանրաբարոյ «Թայմզ»էն :

1772ին օրէնք մը հրատարակուած է Անգլիոյ արքայական ընտանիքի անդամներու ամուսնութեանց մասին: Այդ օրէնքին տրամադրութեամբ Ճորճ Բ. Թագաւորի բոլոր շառաւիղները, եթէ ամուսնանան 25 տարեկանէն առաջ, պէտք է նախապէս արքայական հաւանութիւն առնեն: Քսանեհինգ տարեկանէն ետք կրնան ազատ ըլլալ, պայմանաւ որ մէկ տարի առաջ յայտնեն Արքայական Խորհուրդին եւ խորհրդարանը որեւէ ընդդիմութիւն ցոյց չտայ :

Եթէ Մարկարիթ իշխանուհին, որ Օգոստոսին 25 տարեկան պիտի ըլլայ, իր քրոջմէն՝ Էլիզապէթ Թագուհիէն հաւանութիւնը չխնդրէ, պէտք է որ տարի մը սպասէ, բայց անհասկնալի պիտի ըլլար որ Խորհրդարանը հակառակէր:

Կը մնայ կրօնական արգելքը, որ աւելի լուրջ է: Էդուըրտ Է.ի գահէն հրաժարելէն ի վեր, պատուելիները իրաւունք ունին մերժելու ամուսնալուծեալներու ամուսնութիւնը: Այսպէս էր որ Էնթընի Իտըն, որ բաժնուած էր առաջին կնոջմէն, վերամուսնացաւ քաղաքային պսակով, Սըր Ուինսթըն Չըրչիլի քրոջը աղջկան հետ :

Եթէ իշխանուհին ամուսնանայ գնդապետ Թաունսէնտի հետ, ստիպուած է հրաժարիլ գահին ժառանգութենէն ինչպէս և արքունի գանձի ռոճիկէն որ տարեկան վեց հազար ոսկի է: Այս վերջին մանրամասնութիւնը չի մտահոգեր իշխանուհին, որովհետեւ շատ կարեւոր գումարներ ժառանգեց իր մեծ մօրմէն՝ Մէրի Թագուհիէն, եւ իր հօրմէն Ճորճ Զ.էն: Թագուհին ալ կրնայ անոր եկամուտ մը ապահովել իր սեփական արքունի գանձէն, ինչպէս եղաւ նախկին Թագաւոր Էդուըրտ Ը.ի պարագային:

Սահմանադրական տեսակէտով ուրեմն իշխանուհիին որոշումը, բրիտանական կառավարութեան չի վերաբերիր :

Գործնականին մէջ կարեւոր աւանդութիւն մըն է որ Թագուհին խորհուրդ հարցնէ իր Նախարարներուն ամէն էական հարցի մասին: Կարելի է վստահութեամբ ըսել թէ Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ իր խորհուրդները յայտնած է Թագուհիին :

Փորձառութիւնը ցոյց տուաւ թէ Թագուհին կրնայ նկատի առնել հանրային կարծիքը եւ մամուլը :

Ի ՆՊԱՍՏ ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԻ

★

ՊԻՎԷՌ (Կարտան).— Ցուրտ եւ անձրեւոտ օրով մը, Պոմոնէն ճամբայ ելայ եւ կէսօրուան մօտ հասայ Պիվէռ, Կարտանի մօտիկ գիւղ մը: Հազիւ թէ գիւղին մօտեցած, կը տեսնուին ածխահանքին վերելակը եւ շէնքերը, որոնք տխուր երեւոյթ մը ունին եւ գերեզմանաքարերու նման կը ցցուին բլուրի մը կուշտին: Ցուղումը կը պատէ գիս եւ կը մտածեմ, թէ քանի քանի կեանքեր զոհուած են հոն, ի գին պատառ մը հացի: Հոն բանուոր մը կը շահի այնքան, որքան դուրսը աշխատող ուեւէ աշխատաւոր: Պիվէռի ածխահանքը կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ, Եւրոպայի առաջնակարգ ածխահանքերուն քով: Գիւղը բաւական գեղեցիկ է և շրջապատուած կանանչազարդ բլուրներով: Ունի կանոնաւոր փողոցներ, եւ միայարկ քարաշէն տուներ, քանի մը սենեակներով, ուր կը բնակին ածխահանքերու բանուորները իրենց ընտանիքով: Փողոցներ կան որոնք միայն հայկական են: Կան նաեւ սեփական գեղեցիկ տուներ որոնք կը պատկանին հայ առեւտրականներու (մսագործ, հացագործ, բանջարավաճառ եւն.):

Մնացեալ Հայերը բոլորն ալ ածխահանքը կ'աշխատին: Պիվէռ 100 – 110 անուոր հայութիւն կայ: Խարբերդցի, Տիգրանակերտցի, Սեբաստացի, Մշեցի եւն.: Ամէն Հայու տուն մաքուր է եւ կոկիկ: Ունին գեղեցիկ սրահ մը (Լ. Գեղունի) ուր երկու հարիւր–երկու հարիւր յիսուն հոգի կրնան տեղաւորուիլ: Այդ սրահին մէջ տեղի կ'ունենան հարսանիքներ, հանդէսներ եւ ներկայացումներ եւ երբեմն ալ պատարագ: Սրահը երիտասարդութիւնը շինած է իր ձեռքերով: Ունին նուագախումբ մը, եւ Թատերասիրաց մը: Այս երկու խումբերը կը հրաւիրուին շրջաններէն: Բոլորն ալ շնորհքով երիտասարդներ, որոնք մեծ սէր եւ հաւատք ունին իրենց պատկանած միութեան, այսինքն՝ Նոր Սերունդին համար: Իսկ հայ օրիորդները՝ որոնցմէ շատերը տեսայ, համեստ են եւ բարեկիրթ: Բոլորն ալ գեղեցիկ են կազմով, դիմագծով եւ անդուգական հայկական աչուկներով: Ամէն ինչ հայկական է գաղութին մէջ, կենցաղով, սովորութիւններով եւն.: Բոլոր երիտասարդները հայերէն գիտեն, կը կարդան ու կը գրեն, սակայն ցաւալի է որ, ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ իրարու հետ օտար լեզուով կը խօսին:

Գիւղ հասնելով գացի գտայ ընկեր Նափոլէօն Սարգիսեանը եւ պարզեցի նպատակս: Սիրով յանձն առաւ աջակցիլ եւ գիս առաջնորդեց ընկեր Մկրտիչ Մաթոեանին տունը :

Նահապետական եւ շատ հիւրասէր ընտանիք մը: Պօղոս Հապոյեան, անձնուէր ընկեր մը, նոյնպէս խոստացաւ աջակցիլ, գործին յաջողութեան համար: Այս երեք ընկերներն ալ զոհեցին իրենց հանգիստի ժամերը եւ դիմեցինք բոլոր անոնց որ համակիր եւ գաղափարակից էին մեզի: Երբ կը բացատրէինք թէ Կարմիր Խաչի կազդուրման կայանին համար է հանգանակութիւնը, ուրախութեամբ կը մասնակցէին: Դժբախտաբար չկրցայ երկար մնալ, եթէ ոչ արդիւնքը աւելի մեծ կ'ըլլար :

Հանգանակութենէն գոյացաւ 21.700 ֆրանք: (ԽՄԲ.— Ցանկը տպուած է Յառաջի Մարտ մէկի թիւին մէջ):

Գ. ԱՂԱՊԱՊԵԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹԻ

Ի պատիւ բանաստեղծ Արսէն Երկաթի ընդունելութիւն մը սարքուած է Մարտ 2ին Գահիրէ, «Ցուսաբեր»ի տան մէջ, նախաձեռնութեամբ «Համազգային» ընկերութեան: Սեղանապետ ընկեր Գր. Գարապաճեան շեշտած է թէ ընդունելութիւնը առիթ մըն է գնահատելու եւ մեծարելու բանաստեղծը, որ քանիցս գնահատուած է նաեւ օտարներէն գրական մրցանակներով իր Ֆրանսերէն բանաստեղծութիւններուն համար: Ճառեր խօսած են Բժ. Եր. Խաթանասեան, Եր. Տրենց-Մարգարեան, Օննիկ Մարաշեան, Բ. Թաշեան, Օր. Սօնա Խաչեան (Պէյրութէն), բանաստեղծ Ժագ Ցակոբեան, Հ. Բարսեղ Ֆէրհատեան: Բոլորն ալ ջերմ բառերով ներկայացուցած են Արսէն Երկաթի անխոնջ հաւատարմութիւնը հայ մշակոյթին, մասնաւորաբար քերթողական արուեստին, որուն կը ծառայէ 45 տարիէ ի վեր, հետզհետէ կատարելագործելով խորքն ու ձեւը եւ հայ լեզուն հասցնելով կարելի գեղեցկութեան: Բոլորն ալ մասնաւորապէս բացատրած են բանաստեղծին նուրբ զգայնութիւնը, իրենց մեծարանքը յայտնելով հայ գրականութեան այս քաջարի զինուորեալին անձին ու գործին : Արսէն Երկաթ կրնար նաեւ գրել Ֆրանսերէն բայց ուզեց ծառայել մեր «փոքր ածուին»: Տիկին Արփինէ Շալճեան կարդացած է կտորներ Արսէն Երկաթի «Եգիպտականք»ը եւ «Բարոմամա Թագուհին»: Ապա Արսէն Երկաթ կարդացած է գեղեցիկ ուղերձ մը, հայրենասիրական ջերմ շունչով եւ մաքուր հայերէնով :

ՄԱՐՈՔԻ մէջ 1027 հոգի սպաննուած կամ վիրաւորուած են 1953 Օգոստոսէն ի վեր, համաձայն պաշտօնական տեղեկագրի մը: Խռովութիւնները սաստկացած են Սուլթանին գահընկեցութենէն վերջ, համաձայն նոյն աղբիւրին :

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, 5 Մարտ.— Ողջոյն ձայնիդ, «Յառաջ»դ իմ բոցավառ: Համեստ կոչդ հազիւ լսած, ահա Սէն Շամոնի փոքրիկ գաղութը, շնորհիւ օրիորդներ՝ Մարի Եղիայեանի եւ Արմենուհի Ընտրիկեանի կէս ժամուան ընթացքին մօտ տասը հազար ֆրանք հաւաքեց: Տակաւին մէկ փոքրիկ մասն է այս սրտաբուխ նուէրը: Թող բոլոր ճրագները անշէջ մնան :

ՍԱՔՕ

⁂

ԼԻՈՆ, 7 Մարտ.— Յարգելի խմբագիր «Յառաջ»ի:

Հայրիկս եթէ օր մը «Յառաջ» չկարդայ կը հիւանդանայ: Անցեալ օր կարդաց ձեր գրած այնքան յուզիչ «Օրը Օրին»ը, Աթէնքի մեր հասակակիցներու թշուառութեան մասին:

Հայրիկս որբ մը եղած է եւ գիտէ թէ ի՞նչ է անօթութիւնը: Ես եւ եղբայրս ալ ուզեցինք մեր համեստ մասնակցութիւնը բերել,—երկու հազար ֆրանք: Կը յուսամ որ ուրիշներ ալ մեր օրինակին կը հետեւին եւ այսպէսով Աթէնքի մեր սիրելի հասակակիցները ոչ միայն տաք ապուր մը կ'ունենան ուտելու, այլեւ կարմիր հաւկիթ Զատկի առթիւ: Յարգանքներով՝

ՇԱՔԷ ՄԻՐԶԷ (8 տարեկան)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ՌՈՒՓԻ նուէր մը ըրած է Մարգար Մարգարեան Կալկաթայի Մարդասիրական Ճեմարանին, որպէսզի հին շէնքին տեղ արդիական շէնք մը կառուցուի, ինչպէս կը գրէ Կալկաթայի «Նոր Ազդարար» պարբերաթերթը:

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ Րաֆֆի Պետրոսեան Եգիպտոս, Թուրքիա, Սուրիա, Հնդկաստան կատարած շրջագայութենէ ետք գացած է Թեհրան, ուր պիտի տայ մէկ–երկու նուագահանդէսներ:

ՀԱՅՐ ՊՕՂՈՍ ԱՐԻՍ Պուրճ Համուտի (Պէյրութի մէկ թաղը) քաղաքապետ վերընտրուած է մարտ 2ին քաղաքապետական խորհուրդին բոլոր անդամներու միաձայն որոշումով: Հայր Արիս ծնած է Հալէպ 1889ին: Ունեցած է ազգային գործունէութիւն: Աւելի քան քառասուն հազար ջարդէն ու աքսորէն փրկուած հայ բեկորներ հաւաքելով Սուրիոյ անապատներէն, կարաւաններ կազմած եւ զրկած է իրենց բնաշխարհը: 1919–20 երկու անգամ կը շրջի Կիլիկիոյ զանազան կողմերը: Իր ժրաջանութեան շնորհիւ շինուած է Հայ Կաթ. Որբանոցը, ուր կրթութիւն առած են աւելի քան 400 որբեր: Պուրճ Համուտի շրջակայքը ագարակ մը վարձելով հոն կը փոխադրէ որբանոցը, որ կը տեւէ մինչեւ 1934 :

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (97)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

« Սասնոյ ապստամբութեան սկիզբին նա տեսած էր Անդրանիկին: Դրա համար հետաքրքրուեց եւ հարցեր տուաւ Սասնոյ եւ Ղազարի կռիւների մասին, եւ Անդրանիկը պատասխանեց :

« Սկսանք խօսիլ մեր «հեռանալու» մասին: Իր կարծիքը հարցուցինք: Ինքը այդ շրջանի Հ. Յ. Դաշնակցութեան տեղական կոմիտէի անդամներէն էր: Կռուի սկիզբներին նա ահագին քանակութեամբ բրինձ, ցորեն եւ կարագ ղրկած էր մեզ :

— « Ես կարծում եմ — ասաց նա, որ մի խումբ մնալու է այս կողմերը: Մեր ժողովուրդը խումբի գործունէութեանը կը հաւատայ: Երբ խումբը հօս է, գործ էլ կայ: Երբ խումբը չկայ, գործ էլ չկայ, եւ վտանգ կայ: Եւ ժողովուրդի վրայ մի տեսակ Թուլութիւն կուգայ: Այո, ճիշդ է, որ մնալը դժուար է :

— « Այդ բոլորը ճիշդ են: Այդ գիտնալով է, որ կ'ուզենք մի առժամանակ հանգիստ տալ ժողովուրդին: Գուցէ այդ շներ(ի) տմարդի բարկութիւնն անցնի, պատասխանեց Անդրանիկը եւ հարցուց .— Ինչ դրութեան մէջ է այժմ Բաղէշը: Հոն շատ զինուորներ կա՞ն: Թնդանօթներ ունի՞ն:

— « Այս, սրանից մի ամիս առաջ Սասուն բերուած Թնդանօթները իրենց հետ ետ վերցուցին եւ այնտեղից երկու գունդ զինուորներն էլ վերադարձան: Մի գունդը գնաց Տիգրանակերտի ուղղութեամբ :

« Այս խօսակցութեան ժամանակ Գէորգ Ջավուշը հարցուց նրան. «Սա ձեր գիւղն է: Ասա, հօս մեր մնալովը Կուրավուի կամ Մեղրագոմի նման չի՞ լինիր »:

— « Չեմ կարծում, որ մի բան պատահի հօս: Եթէ պատահեցաւ, մենք նրանցից տարբեր մարդիկ չենք :

— « Ինչո՞ւ չէք կարծեր :

— « Որովհետեւ ձեր հեռուէն եկող չկայ: Եթէ այս գիշեր իսկ գալ սկսին Մեղրագոմից, հազիւ վաղը երեկոյեան հօս կը հասնին. մինչ այդ՝ դուք արդէն ասկից էլ մեկնած կը լինիք: Իսկ ես շների առջեւը մի քանի ոսկոր կը նետեմ, մի քիչ կը հաչեն, կը տատկան ու կը Թողնեն կ'երթան: Ես շատ լաւ ծանօթ եմ այդ գազաններին : Այժմ դուք հանգիստ քնացէք: Պարոն Անդրանիկ, քեզ էլ մի անկողին կը ստանանք, վրան կը պառկիս :

« Ծիծաղեցինք բոլորս: Էֆէնտիի կինը, Ջավայիր խանումը, արդէն բոլորին անկողինները պատրաստել էր: Հանգիստ քնացանք գիշերը: Մեր պահապանը Գասպար էֆէնտին էր: Վստահ էինք, որ այդ օրը որեւէ վտանգ չկար: Դեռ երկար պիտի քնանայինք, եթէ Գասպար էֆէնտիի ձայնը մեզ չզարթեցնէր.

— « Ելէք, կերակուրը պատրաստ է:

«Այդ օրը լաւ պատարագ արինք թէ մենք եւ թէ բոլոր տղաները :

«Գասպար էֆէնտին մի քանի ոչխարներ մորթել տուած էր: Մի մեծ պղինձով փիլաւ էին պատրաստել: Կուշտ ու կուռ կերանք: Ցերեկին կրկին քնացանք: Երեկոյեան ընթրիքին՝ դարձեալ արքայավայել մի ճաշ բոլորին: Նա ասաց, որ թէեւ լաւ գինի ունի, բայց չպիտի բերէ, որովհետեւ գիտէ որ մենք ճանապարհորդ ենք:

«Խաւարը դարձեալ պատեց: Պատրաստուեցինք ճանապարհ ընկնելու: Մեր նախկին փալատները Թողուցինք Մուշաղչին եւ երկու արագավազ երիտասարդներ վերցուցինք մեզ հետ Մուշաղչէնից: Նրանք մեզ Թախթալու քիւրտ գիւղն անցուցին եւ ետ վերադարձան, իսկ մենք մեր ճանապարհը շարունակեցինք եւ հասանք Շամիրամ: Ասկէց անդին արդէն ծանօթ է քեզ», ասաց Մուրատը՝ վերջացնելով իր պատմութիւնը »:

★

Այժմ մենք օրօրւում էինք տակաւին Բզնունեաց ծովի վրայ:

Գրեթէ բոլորս տարածուեցանք նաւի տախտակամածին վրայ: Իմ մօտ երկարեցան Մուրատը, Առաքելը եւ Մոկացի Գրիգորը: Մուրատ սաստիկ յոգնած էր, քնացաւ անմիջապէս: Իսկ մենք՝ երեքս դեռ երկար խօսեցինք: Ընկերներս էլ քնեցին :

Աչքերս յառած աստղերին՝ կը նայէի կապուտակ պայծառ երկնքին: Ախ այդ Հայոց երկինքը ինչեր էր տեսած եւ այսօր էլ վկայ էր մեր գլխին վերեւ :

Գիշերը անցաւ խաղաղ: Մեր նաւը արշալոյսին Առտէր կղզիի մօտից յառաջացաւ դէպի Աղթամար: Երեք նաւերը իրենց առագաստները բացած՝ կարապներու նման կը լողային յառաջ:

Մեր նաւապետը Պետրոսն էր: Նա ասաց.

—Պարոն Անդրանիկ, հաւատացէք ես այսպիսի խաղաղ ծով եւ յաջող քամի չէի տեսած իմ նաւարկութեան ժամանակ: Ինչ Թւում էր թէ՝ մեր գործը յաջող է :

Բզնունեաց երբեմն մրրկայոյզ ծովը կարծես զգում էր, որ իր վրայից սահող նաւերը տանում էին Հայոց աշխարհի ֆետայիներին:

Մեր նաւերը, Աղթամարի արեւելեան կողմից մի քիչ Թեքուելով, մտան կղզիի հարաւում գտնուած մի խորշը:

Նախապէս եղած կարգադրութեան համաձայն, նախ Մուրատը, Կայծակը եւ Սմբատը դուրս պիտի գային եւ պէտք եղած տեղերը պահապաններ դնէին:

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

սահմանուած են տեւական հիմք մը կազմելու ատլանտեան ազգերուն յարաբերութեանց ամրապնդման համար։ Ես համոզուած եմ թէ նախատեսուած համաձայնութիւնները երբ գործադրուին, զարկ պիտի տան արեւմտեան Եւրոպայի միութեան եւ պիտի մօտեցնեն անոնք որ պարբերաբար պատերազմի բռնուած են անցեալի անհամաձայնութեանց հետեւանքով, ծանրապէս վնասելով Եւրոպայի մարդկային, նիւթական եւ բարոյական հարստութեանց։ Փարիզի համաձայնութիւնները պիտի վերահաստատեն արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութիւնը, պիտի կանխեն զինապաշտութեան վերահաստատումը շնորհիւ ապաապինութեանց հակակշռին։ Վերջապէս, անոնց շնորհիւ ռերման դաշնակցային հանրապետութիւնը պիտի կրնայ նպաստել միջազգային խաղաղութեան եւ ապահովութեան :

Մ. Նահանգները ուշադրութեան կը [illegible] սա պարագան թէ՝ Ատլանտեանը դաշինքէն բաժնուիլը բոլորովին հակառակ է իրենց ապահովութեան շահերուն համար »։

ՏԳԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Այզընհաուըրի նամակը գոհունակութիւն պատճառեց Փարիզի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ, իբրեւ հաստատումը նախընթաց յանձնառութեանց։ Կառավարական շրջանակները գոհ են որ Մ. Նահանգները այսպէս կը ճշդեն իրենց քաղաքական դիրքը Եւրոպայի եւ Ատլանտեան դաշինքին հանդէպ, եւ մանաւանդ կը խոստանան պահել իրենց զօրքը Եւրոպայի մէջ :

Նամակը խոր գոհունակութեամբ ընդունուեցաւ նաեւ Անգլիոյ մէջ, իբրեւ «ամենակարեւոր յայտարարութիւն մը արեւմտեան Եւրոպայի համար»։ Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ ալ գոհունակութիւն պատճառեց Մ. Նահանգներուն յանձնառութիւնը, որ կը համապատասխանէ իրենց բաղձանքներուն :

Կառավարական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն վերջ, կարելի պիտի ըլլայ խորհրդաժողով մը կազմել մասնակցութեամբ եօթը զինակիցներուն եւ արեւմտեան Գերմանիոյ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ որոշեց յետաձգել հարկային օրէնքի բարեփոխման խնդիրը, երբ վարչապետը յայտարարեց թէ մասնաւոր իրաւասութիւններ պիտի պահանջէ, յառաջիկայ շաբթու։ Զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցներէն մին բանաձեւ մը ներկայացուցած էր 50 երեսփոխաններու ստորագրութեամբ, պահանջելով ստիպողաբար քննել հարկային խնդիրը։ Անոնք մասնաւորապէս կը պահանջէին ջնջել «փոլիվալան» կոչուած հարկային գործակալները, որոնց դէմ բուռն պայքար կը մղէ գրավաճառ Փուժատի կազմակերպած շարժումը :

ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲԻ հինգերորդ փորձ մը պիտի կատարուէր երէկ, Նեւատայի անապատին մէջ։ Պաշտօնական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ Բչ. օրուան պայթիւնէն գոյացած շողարձակ ամպերը կը սաւառնին Ատլանտեանի վրայ, հազար մղոն երկայնութեամբ, եւ թէ կրնան հասնիլ մինչեւ Ափրիկէ եւ Եւրոպա :

ՍՊԱՌՆԱԳԻՐ մը բաժնուած է ծերակոյտին անդամներուն, ժաք Տիւքլոյի ստորագրութեամբ, որպէսզի չվաւերացնեն Փարիզի համաձայնութիւնները։ Համայնավար երեսփոխանը յայտարարեց թէ նամակը կեղծ է եւ պահանջեց Ազգ. ժողովէն քննութիւն բանալ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ 11 խորհրդային խմբագիր – ուսանողներ անցագիր ստացած են, Մ. Նահանգները այցելելու եւ պրպտումներ կատարելու համար :

31 ԵՐԿԻՐՆԵՐԷ հիւլէական գիտութեան 31 ուսանողներ Ուաշինկթըն հասնելով, ընդունուեցան Այզընհաուըրի կողմէ։ Ուսումնասիրութիւններ կատարելու գացած են :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Դիւցազնամարտի տօնակատարութիւն

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Մարսէյլի Հայ Արիներու եւ Արենուշներու :

Այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30–ին : Բաթրօնաժ տէ Կարսօն (Շըմէն տէ ղ'էյկլաստ (վարի գերեզմանատան մօտ) :

Պիտի ներկայացուի Վերապ. Աւետիս Տարաքճեանի « ՇՈՒՇԱՆԻԿԸ»

Ողբերգութիւն վեց արար

Շուշանիկի դերը պիտի կատարէ Արենուշ Օր. Ալիս Շամիրեան :

Խօսնակ Օր. Ալիս Յարութիւնեան :

ՀԱՆԴԷՍ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպութեամբ Ավինեոնի Մուրատ խումբին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի :

Կը նախագահէ Ա. ՊԵՏԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Այս Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 28, Մօբիէ, Ռըկպի պարի սրահին մէջ :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կրընոպլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղի թէյասեղանը այս կիրակի, ժամը 15ին, իր դպրոցի սրահին մէջ։ Սիրով կը հրաւիրուին անդամուհիներ եւ բարեկամուհիներ :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ քոյր կազմակերպութեանց :

Այս կիրակի, ժամը 3.30էն մինչեւ կէսգիշեր, Խրիմեան դպրոցը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս։ Հանդէսէն վերջ խնջոյք։

Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կը նուագէ Պ. ՍԷՅՐԱՆ :

Մուտքը ազատ է :

ՏԽՐՈՒՆԻ

Լիոնէն ցաւով կը տեղեկացնեն Խոսրով Արաքճեանի մահը որ տեղի ունեցած է Վիէնի հիւանդանոցին մէջ, Մարտ 9ին : Թաղումը պիտի կատարուի այսօր, շաբաթ, ժամը 2ին : Այս առթիւ Լճէի Հայր. Միութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ողբացեալին Ամերիկայի, Սուրիոյ եւ Կիպրոսի ազգականներուն : Մահուան պարագաներու մասին մանրամասնութիւններ ստանալու համար դիմել՝ Պ. Գ. Քիլարճեանի, 100 ռիւ Քիւվիէ, Լիոն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արուսեակ Ատոմեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի այս կիրակի ժամը 15.30ին Կրոլէի գերեզմանատունը, իրենց ամուսնոյն և հօր՝

ԱՐՏԱԽԱԶԴ ԱՏՈՄԵԱՆԻ

մահուան 5րդ տարելիցին առթիւ : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող ընկերները եւ բարեկամները :

Հաղ. միջոց.— Կառ տիւ Նոռէն կառախումբ 14.30, Անկէնի կայարանէն օթօպիւս ժամը 15ին :

×

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 11ին, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ի յիշատակ ողբացեալ ՄԻՀՐԱՆ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ, Գրիգոր ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆԻ եւ Տիկին ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ, իրենց մահուան տարեդարձին առթիւ : Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.—Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Պ. Ա. Հայրապետեանէ իր զաւկին Պ. Գ. Հայրապետեանի ամուսնութեան առթիւ : Շնորհաւորութիւններ :

*

ՕՊՆԱ (Արտէշ).— Տէր եւ Տիկին Սիւրմէնեան իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Վալանսի հայ գաղութին եւ բոլոր անոնց որոնք մասնակից եղան իրենց սուգին, իրենց հօրեղբօր Պարգեւ Սիւրմէնեանի մահուան առթիւ :

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ի նպաստ Սէն թ'Իլէռի սանաթոռիումին

Մարտ 13ին, կիրակի ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ :

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

JEAN SARRAILHի

(Recteur de l'Académie de Paris)

եւ նախագահութեամբ ՏԻԿԻՆ ՍԱՌԱՅԻ

Մասնակցութեամբ հայկական, ամերիկեան, յունական, հունգարական, հնդկական, իտալական, ճափոնական, լեթոնական, լիթուանական, մեքսիքեան, լեհական, վիէթնամի եւ սենեկալի խումբերուն :

Մուտք՝ 300, 200, 150 եւ 100 ֆրանք :

Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԳԱՇԸԳՃԵԱՆ, (Ռոմէնվիլ) .— Ո՞ր ձեռնարկին համար է ձեր ղրկած գումարը :

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ, Լիոն .— Նոյնպէս :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթ. Շաբաթ ժամը 21ին :

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթ. չաբաթ ժամը 21ին :

ՄՈՒՐԱՏ ենթ. կիրակի ժամը 10ին :

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները : Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները : Կարեւոր օրակարգ : Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս երկուշաբթի, ժամը 21ին : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Պօմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին իր սրահին մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, 4 ռիւ Քոմփան :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 16ին, Քաֆէ Ռեժան :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 13 ՄԱՐՏ * DIMANCHE 13 Mars 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7621 31e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3032

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

•

Երբեմն խելօք վերագնահատումներ կը կատարուին Երեւանի մամուլին մէջ, գրական, լեզուական եւ ընկերային հարցերու մասին :

Կը հրատարակուին տեսութիւններ, վերլուծումներ եւ ինքնաքննադատութիւններ, որոնք արժանի են ուշադրութեան :

Եթէ արտասահմանի «ուսումնական» կոչուած դասը միայն այդ հրատարակութեանց հետեւէր, շատ մը թիւրիմացութիւններ կը հարթուէին :

Դժբախտաբար մեր գրող – բրոցներէն շատ քիչեր ունին պայծառ տեսակէտ՝ հիմնական հարցերու մասին :

Այնպէս որ, ամէնէն տրամաբանական տեսութիւնը պարզած կամ տրտունջ մը յայտնած ատեն իսկ, հակառութեանց կը մատնուին :

Կարծէք ուխտած են ճշմարտութեան միայն մէկ մասը խոստովանիլ, մնացեալը ձգելով անորոշութեան մէջ :

Անոնք մէկ աչքով կը դիտեն կացութիւն մը կամ երեւոյթ մը, միշտ խուսափելով ամբողջական վերլուծումէ մը :

Կը վախնան որ հաճոյք պատճառած կ'ըլլան հոսանքի մը, վշտացնելով ուրիշ խմբակցութիւն մը :

Անոնք ճշմարիտ հայրենասիրութեան տարրական կանոններն ալ կ'անտեսեն, իրենց կարծիքները յարմարցնելով օրուան հովերուն կամ քաղաքագիտութեան եւէւէջներուն :

Այս երեւոյթը աչքի կը զարնէ նոյնիսկ մշակոյթի, լեզուի եւ ուղղագրութեան հարցերուն մէջ :

Մեր մատնանշած գրող – բրոցները ոչ իսկ խորհրդահայ թերթ, գիրք եւ կամ տեղեկագիր կը կարդան, որպէսզի հասկնան թէ «բանը ինչումն է» :

Կարդան ալ, յօգնութիւն չեն կրեր տրամաբանական եզրակացութեան յանգելու :

Երեւանի «Գրական Թերթ»ը, «Օրգան Հայաստանի Սովետական Գրողների Միութեան», ուշագրաւ տեսութիւն մը հրատարակեց 1955 Յունուար 30ին :

Խորագիրը,— «Հայ Տերմինաբանութեան եւ տառադարձութեան մի քանի հարցերի շուրջ » :

Յօդուածագիրը, Ա. Սուքիասեան, թեկնածու «Փիլոլոգիական (բանասիրական) գիտութիւնների», կը վերլուծէ կարգ մը խնդիրներ որոնք սերտ կապ ունին մեր շօշափած հարցին հետ :

Այս առթիւ, յիշելով Երեւանի մէջ կատարուած «տերմինոլոգիական» (բառագիտական) աշխատանքները, կը ստորագրէ երկու խոստովանութիւններ .—

1. «Սովետական շրջանում հայ գիտատեխնիկական տերմիններ մշակելու համար ուղեցոյց են դարձրել Ռուսաց լեզուն, նրա նմանողութեամբ կազմելով բազմաթիւ նոր տերմիններ, որոնք ռուսերէն համապատասխան բառերի պատճէնումներն են » :

2. Տերմինաբանական կոմիտէն 1940 թ. Յուլիսի 26ին հաստատել է Հայոց լեզւում կուսակցութիւն, հանրապետութիւն, խորհուրդ, նատաշրջան, յեղափոխութիւն, պատգամաւոր բառերը փոխարինել պարտիա, ռեսպուբլիկա, սովետ, սեսիա, ռեւոլուցիա, դեպուտատ բառերով, երբ վերոյիշեալ բառերին համանշանակ հայերէն բառերը արդէն քաղաքացիութիւն էին ստացել եւ յաջողութեամբ ծառայում էին լեզուին » :

Պիտի թելադրէինք մեր « պրոգրեսիւ » կամ բանդէտ ուսումնականներուն՝ այս երկու ճշմարտութիւնները արձանագրել իրենց յուշատետրերուն մէջ, սպասելով ուրիշ յայտնութեանց :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԵՆ ՀԻՄՆՈՎԻՆ ՓՈԽԵԼ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

*

ԵՕԹԸ ԽՄԲԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԵՆ

Նախկին վարչապետ Փոլ Ռենօ բանաձեւ մը ներկայացուց Ազգ. Ժողովին, առաջարկելով արմատական փոփոխութիւններ կատարել Սահմանադրութեան մէջ: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ բանաձեւին համաձայն են եօթը խմբակցութիւններ: Բանաձեւին նպատակն է վերջ տալ նախարարական տագնապներուն որոնք յաճախադէպ են Ֆրանսայի մէջ :

Բանաձեւը կը տրամադրէ լուծել Ազգ. Ժողովը եւ նոր ընտրութիւններ կատարել, երբ վարչապետներ տապալին երկու տարի պաշտօնավարելէ առաջ : Ներկայիս տեսականօրէն կարելի է լուծել Ազգ. Ժողովը, եթէ երկու վարչապետներ տապալէ 18 ամսուան ժամանակաշրջանի մը մէջ, բայց յետպատերազմեան օրէնսդէտներ բազմաթիւ միջոցներ ձեռք առած են Ազգ. Ժողովին պաշտպանութեան համար, այնպէս որ գրեթէ անկարելի է լրացնել բոլոր պայմանները, այս կանոնը գործադրելու համար :

Ազգ. Ժողովին պայմանաժամն է հինգ տարի: Ներկայ Ժողովին շրջանը կը լրնայ յառաջիկայ գարնան: Սահմանադրութեան համաձայն, ոչ մէկ Ազգ. Ժողով լուծուած է ժամանակէն առաջ, բայց շատ քիչ վարչապետներ կրցած են պաշտօնի վրայ մնալ աւելի քան վեց ամիս :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Ազգ. Ժողովին վարիչ դէմքերը 25 առ հարիւր ստորագրած են Պ. Փոլ Ռենոյի բանաձեւը, իսկ 12 առ հարիւր հաւանած են ուսումնասիրել խնդիրը : Նախկին վարչապետը մասնագիտական պատճառաբանութիւններէ աւելի, կը ծանրանայ սա կէտին վրայ թէ ի'նչ պիտի ըլլայ Ֆրանսայի վիճակը, եթէ իր դաշնակիցները չարունակեն զայն համարել «ամէնէն տկար օղակը Ատլանտեան զինակցութեան շղթային»: Այս առթիւ կ'աւելցնէ,— «Եթէ կառչած մնանք անկայուն կացութեան հմայքին, պատմութեան առջեւ մեր պատասխանատուութիւնը այն քան ծանր պիտի ըլլայ որքան Նախկին վարչաձեւին (միապետական) վարիչներունը որոնք պատճառ եղան իրենց իսկ մահուան, մերժելով որեւէ բարենորոգում կատարել: Ֆրանսայի յետպատերազմեան 20րդ դահլիճին վերջին տապալումը պատճառ եղաւ որ ազգը նախարար չունենայ Հարաւ. արեւելեան Ասիոյ խորհրդաժողովին մէջ: Հետեւաբար Ֆրանսա չկրցաւ միջամտել համաձայնավար Զինատանի եւ Մ. Նահանգներու վէճին՝ Ֆորմոզայի մասին: «Մեր հանրապետականի պարտականութիւնը կատարած պիտի չըլլանք եթէ մեր անշարժութեամբ եւ գործելու անկարողութեամբ չպաշտպանենք այն կարգուսարքը որ կրնայ պահպանել մեր ազատութիւնները: Անոնք որ իբրեւ միակ դարման կ'առաջարկեն ընտրական կանոնագրի փոփոխութիւնը, կը մոռնան թէ Գ. Հանրապետութիւնը տեսաւ այդ բոլորը եւ ունեցաւ 105 կառավարութիւններ » :

Բանաձեւը կը յիշեցնէ թէ քանի մը օր առաջ Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ երեսփ. ժողովին մէջ կը խօսէր անգլեւամերիկառուսական խորհրդաժողովի մը մասին, առանց արտասանելու Ֆրանսայի անունը եւ թէ աշխատաւորական կուսակցութիւնը կ'առաջարկէ տեսակցութիւն մը սարքել մասնակցութեամբ Չըրչիլի, Այզընհաուըրի եւ մարեշալ Բուլկանինի : Այս բոլորը կ'ապացուցանեն թէ Ֆրանսա կը կորսնցնէ իր տեղը իբրեւ մեծ պետու

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

★

ՏԱՍՆԸՄԷԿ ՆՈՐ ՄԱՌԵՇԱԼՆԵՐ, ՄԷԿԸ7 ՅՈՎՀ. ԲԱՂՐԱՄԵԱՆ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց Մարտ 11ին, մառեշալի աստիճան տալով 11 զօրավարներու: Կը կարծուի թէ այս կարգադրութիւնը նախապատրաստութիւն մըն է, Արեւելեան Եւրոպայի համայնավարական ուժերուն միացեալ հրամանատարութիւնը ապահովելու համար: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ աստիճանի այս բարձրացումը միեւնոյն ատեն կը կազմէ վարձատրութիւն մը այն զօրավարներուն համար որոնք օգնեցին Բուլկանինի, Մոլոթովի եւ Խրուշչեւի հաշուեյարդարի ենթարկելու համար Բերիան: Նախորդ վարչապետ Մալենկովի դիրքն ալ խախտած կ'երեւայ :

Նոր մառեշալներէն մին Հայ է, զօր. Իւան (Յովհաննէս) Բաղրամեան, որ Պալթեան ճակատին հրամանատարն էր Բ. աշխարհամարտի ընթացքին : Երկրորդը Աւստրիոյ խորհրդային ուժերուն հրամանատարն է, Բիրուզով, երրորդը՝ արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդային ուժերուն հրամանատարը՝ Անտրէյ Կրեչքօ, չորրորդը՝ Ռոստովի շրջանին հրամանատարը՝ Ա. Երեմենկօ, որ վարած է Սթալինկրատի եւ Խրիմի հրամանատարութիւնները, պատերազմի ընթացքին : Հինգերորդը՝ Մոսկուայի շրջանին հրամանատարն է, Կիրիլ Մոսկալենկօ, նախկին անդամ այն մասնաւոր ատեանին որ 1953 Դեկտեմբերին մահուան դատապարտեց Բերիան: Վեցերորդը՝ Վասիլի Չուիկով, հրամանատարը Քիեւի շրջանին : Նախապէս եղած է գլխաւոր հրամանատարը Գերմանիոյ խորհրդային ուժերուն: Մնացեալ հինգ զօրավարներէն միայն Ժիկարեւ ծանօթ է Արեւմուտքի մէջ, իբրեւ անդամ զինուորական բարձրագոյն մարմնի: Այժմ կը դառնայ գլխաւոր մառեշալ օդանաւային ուժերու : Նոր մառեշալներէն Ռուտենկօ Փարիզ եկած էր քանի մը տարի առաջ, վկայութիւն տալու համար, Կրաւչենկոյի կողմէ բացուած դատին առթիւ:

× Զրոյցի մը համաձայն, արտաքին գործերու նախարար Մոլոթովի դիրքն ալ խախտած է :

× Խ. Միութեան կառավարութիւնը եւ Կեդր. Կոմիտէն հրամանագիր մը հրատարակեցին, որ խստօրէն կը քննադատէ հողագործական արտադրութեան ծրագրին թերակատարումները: Հրամանագիրը այս թերութիւնները կը վերագրէ ծայրայեղ կեդրոնացման եւ դիւանակա

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

թիւն, իբրեւ հետեւանք իր վարչական անկայուն կացութեան :

Բանաձեւը մասնաւորապէս կը պարզէ բրիտանական սահմանադրութեան առաւելութիւնները, որոնք զօրաւոր երաշխաւորութիւններ կուտան գործադիր իշխանութեան : «Մեր հարեւան երկրին մէջ կառավարութիւնը կրնայ երեսփ. ժողովը լուծել երբ որ յարմար դատէ: Մէկուկէս դարէ ի վեր միայն 1867ին ընտրուած երեսփ. ժողովը կրցած է լրացնել իր պաշտօնավարութեան շրջանը: Լուծման իրաւունքին շնորհիւ, ժողովուրդը կրնայ կարգադրել օրուան հրատապ խնդիրներ. ինչպէս տեսանք 1823ին, 1852ին, 1832ին, 1867ին, 1884ին եւ 1918ին: Երբ կառավարութիւն մը կը տապալի, երեսփ. ժողովին լուծումը կը դառնայ իրաւունք : 1706էն ի վեր բրիտանական երեսփոխան մը չի կրնար ծախքերու որեւէ յաւելում առաջարկել եւ որեւէ կ ւսակցութիւն չէ առաջարկած ջնջել այդ կարգուսարքը ·

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Տպագրական արկածի մը հետեւանքով, « Յառաջ »ի այսօրուան չորս էջերը թըփած ըլլալով, ստիպուեցանք երկու էջ հրատարակել :

Յառաջիկային կը լրացնենք պակասը :

ՃԱՇԱԳԻՆ

ՋՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Աշոտ Ֆրէնկեան եւ զաւակները	10·000
Վահրամ Պարկիրեան	10·000
Ժիրայր եւ Վահան Էմէրեան եւ ընկերութիւն	2·000
Մկրտիչ Գազանճեան	2·000
Պօղոս Սարեան	1·000
Արմենակ Անէմեան	1·000
Փիէր Սազայեան	1·000
Ոստանիկ Անէմեան	1·000
Ժան Մօլֆէսի	1·000
Գեղամ Զարֆնեան	1·000
Եդուարդ Դանիէլեան	1·000
Խորէն Դերձակեան	1·000
Ժաք Էրքէլէքեան	1·000
Կրօնիկ Փափազեան	1·000
Եդուարդ Փուլեան	1·000
Ժաք Զարիֆեան	1·000
Ստեփան Խաչերեան	1·000
Ժաք Կէվրէկ	1·000
Մատաթ Ղազարոսեան	1·000
Ռօպէր Էսքինազի	1·000
Վրոյր Չիթունի	1·000
Կարպիս Եառմաեան	500
Սեզար Փուլեան	500
Հայկ Ղուկասեան	500
Լեւոն Աղուորիկեան	500
Ռօպէր Քէրէսթէճեան	500
Սիլվերա	500
Թերեզ	500
Կարմիրեան	500
Մարտիկ Պէրպէրեան	500
Սարգիս Տարագճեան	500
Զարեհ Հեքիմեան	500
Ներսէս Ալթունեան	500
Պօսի	500
Վռամ Անդրէասեան	500
Կօպեռնիկ Մալխասեան	500
Ժիրայր Աբրահամեան	500
Շարլ Սարաֆեան	500
Տր Պօթօն	500
Վահէ Կիւմիւշ	500
Այզընպէրկ եւ Մարկօ	500
(Այս գումարները ստացանք ձեռամբ Պ. Մկրտիչ Գազանճեանի) :	
Ողբացեալ Ռուբէնի չորս թոռնիկները՝ Ռուբէն, Ռուբէն – Միշէլ, Արամ եւ Տանիէլ	5·000
Լեւոն եւ Նշան Մուրատեան (Վիէն, իրենց հօր արկածէն ազատելու առթիւ)	5·000
Փոքրիկներ Յարութիւն եւ Վարսենիկ Պապուռեան (Ալֆորվիլ)	3·000
Ռուբէն եւ Աստուր Ազըլեան	2·000
Նուարդ եւ Վերժին Տօնպայեան (Շավիլօ)	2·000
Ոմն (Վիէնէն իր վաղամեռիկ որդւոյն յիշատակին)	2·000
Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.	2·000
Ժաքի Գրիգորեան (Մարսէյլ)	2·000
Տիկին Մարիամ Կիւլխասեան Մարսէյլ)	1·000
Յասմիկ Աբելեան	1·000
Մեսրոպ Զօրաքարեան	1·000
Ոմն	2·000
Այրի Տիկ. Թեֆարիկ Դաւթեան Ալֆորվիլ)	1·000
Տիկին Սիրանոյշ Մէզպուրեան (Պոնտիէն, ի յիշատակ փոքրիկն Արտաշէսին)	500
Յակոբջան Խարիթեան	1·000
Փոքրիկն Սօնա Տէր Խաչատուրեան (Ալֆորվիլ)	1·000
Գումար՝	82·500
Երէկուան գումարը՝	303·750
Ընդհ. գումար	386·250

Երէկուան ցանկին մէջ Յակոբ Փաշայեան պիտի ըլլայ Մինաս Փաշայեան :

լութեան (բիւրոկրասի) «որ երբեք անհրաժեշտ չէ ավխոզներուն եւ կոլխոզներուն համար: Ամէն բան վերէն տնօրինելու քաղաքականութեան հետեւանքով է որ Ուկրայնայի մէջ գիւղացիները բռնադատուած են զարնանացան կատարել փոխանակ աշնանացանի, հակառակ իրենց երկարամեայ փորձառութեան »:

Հրամանագիրը օրինակներ կը յիշէ նաեւ Սիպերիայէն եւ ուրիշ կարգ մը շրջաններէ եւ կը բացատրէ թէ այս վրիպումներուն հետեւանքով անբաւական եղած է միսի, կաթի, հաւկիթի, բուրդի եւն. արտադրութիւնը: Եւ իբրեւ դարման կը հրամայէ հողագործական նախարարութեան եւ պետական ադարակներուն (կոլխոզ) մինչեւ Յուլիս 1 վերաքննել կոլխոզներու ծրագիրները: Նոր առաջարկները պէտք է Կեդր. Կոմիտէին եւ կառավարութեան յանձնուին Հոկտ. 15ին:

Հրամանագիրը հրատարակուեցաւ ճիշդ այն պահուն երբ Մոսկուայի մէջ կը բացուէր հողագործական գիտութեանց Ակադեմիային համագումարը, մասնակցութեամբ 700 գիտուններու եւ մասնագէտներու:

× Խ. Միութիւնը հաւանութիւն յայտնեց որ հողագործական պատուիրակութիւններ փոխանակուին Մ. Նահանգներուն հետ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ արտաքին գործերու նախարարը յայտարարեց թէ Բչ. օր Պաղտատ պիտի երթայ օդանաւով, բացատրելու համար Իրաքի կառավարութեան թէ ինչու Սուրիա, Եգիպտոս եւ Արաբիա որոշած են ապահովութեան նոր դաշինք մը կնքել: Այս առթիւ պիտի տեղեկացնէ թէ դաշինքը ուղղուած չէ արաբական պետութեան մը կամ Թուրքիոյ դէմ, այլ սահմանուած է պաշտպանելու Սուրիոյ անկախութիւնը որեւէ վտանգի դէմ: — Իրաքեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Անգլիա հակառակ է այս դաշինքին եւ իր տեսակէտը յայտնած է Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, որուն համաձայն Պ. Մոլոթով երկու անգամ տեսակցութիւն ունեցած է Մոսկուայի աւստրիական դեսպանին հետ, Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրի մասին: Մոլոթով ըսած է թէ Խ. Միութիւնը կը հաւանի քաշել իր զօրքը, առանց սպասելու հաշտութեան դաշնագրի մը, պայմանաւ որ երաշխիք տրուի թէ Աւստրիա եւ Գերմանիա պիտի չձուլուին իբրեւ մէկ պետութիւն (Անշլուս): Յետոյ, Աւստրիա պէտք չէ որ զինուորական խարիսխներ տրամադրէ օտար պետութեան մը (կ'ակնարկէ Մ. Նահանգներուն): Արեւմտեան շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Մոսկուա նոր փորձ մը կը կատարէ, վիժեցնելու համար Գերմանիոյ վերազինումը:

ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ եղաւ «փենիսիլին»ի հնարիչը, Սըր Ալեքսանդր Ֆլեմինկ, որ 73 տարեկան էր: Ուրբաթ օր յանկարծ փլաւ, եր նախաճաշը կ'առնէր անկողնին մէջ: Իր կինը, յոյն հերոսուհի մը եւ գիտնական մը, անարին մօտ էր երբ մեռաւ: Աշխարհի չորս կողմէն պարգեւներ տեղացին Ֆլեմինկի վրայ, մէջն ըլլալով Նոպէլի մրցանակը, բայց Սկովտացի գիտնականը երբեք հետամուտ չեղաւ դրամ դիզելու: «Փենիսիլին»ի գիւտէն առաջ, հականեխական նիւթի մը մասին փորձեր կը կատարէր մարդկային արցունքով եւ չողիքով: Աւելի երկար կը խօսինք իր մասին:

ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆ Չինաստանի արտաքին գործերու նախարարը յայտարարեց թէ պիտի պաշտպանէ Քուէմոյ եւ Մացու կղզիները, Մ. Նահանգները օգնեն թէ ոչ: Կարմիր Չինացիները վերսկսած են ռմբակոծութիւնը:

ԻՏԱԼԻՈՅ ծերակոյտը Մարտ 11ին վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները, 82ի դէմ 139 ձայնով: Հակառակ քուէարկած էին համայնավարները եւ ձախակողմեան ընկերվարականները: Վերջին պահուն գործադուլ մը սարքուած էր որ տեւեց երկու ժամ:

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ խորհրդաժողով մը պիտի գումարեն Լոնտոնի մէջ, Ատլանտեան Խորհուրդին գումարուման առթիւ, քննելու համար Հնդկաչինի խնդիրը որ հետզհետէ կը բարդանայ:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՏՈՄՍԵՐ

ՎԱՐՁՔԴ ԿԱՏԱՐ

*

Ողբացեալ Լեւոն Շանթէն լսած եմ հետեւեալ պատմութիւնը, եօթը տարի առաջ.

— Հայ Օգնութեան Միութեան դրասենեակն էինք: Ճեմարանին համար հաւաքուած գումարները կը հաշուէինք ... Հարիւր հազարը անցած էր... Ներս մըտաւ՝ համեստ արտաքինով մէկը ... Բարեւեց ու քովս եկաւ ... Թեւին տակ ունէր լրագրին մէջ փաթթուած ծրար մը, զոր յանձնեց ինծի՝ երկիւղածութեամբ եւ ըսաւ.

— Պարոն Շանթ, սա՛ մեր ճեմարանին համար է. իմ կողմէ նուէր մը... Գիտեմ, շատ բան մը չէ, բայց աւելին չեմ կրնար տալ: Երանի հարուստ ըլլայի եւ աւելին տայի ...

— Ծրարը բացի. մէջը ի՞նչ կ'ուզես որ տեսնեմ — հազար տոլար ...

Քանի մը օր առաջ, այս թերթին մէջ կարդացի թէ Խարբերդի Խույլու գիւղէն, Պետրոս Աստուրեան, Պարոն Լութֆի Մինասի ձեռամբ, հազար տոլար ղրկած է Պէյրութի ճեմարանին հանդստանակից յանձնախումբին, կարծեմ, «ցաւ յայտնելով» թէ աւելին նուիրելու ի վիճակի չէ ...

Մեր ողբացեալ ընկերոջ հազար տոլար յանձնողն ալ այս հայրենակիցն էր ...

Եօթը տարուան մէջ, երկու հազար տոլար նուէր՝ Փալանճեան Ճեմարանին ...

Ինչո՞ւ:

Որպէսզի Հայոց ազգին զաւակները հայեցի դաստիարակութիւն ստանան, հայերէն սորվին, Հայոց պատմութիւնը կարդան, Հայու պէս ապրին ու երբ օրը գայ, իրենց ժողովուրդին ծառայեն:

Ո՞վ է այս առատաձեռն հայրենակիցը:

Անձամբ ծանօթ չեմ իրեն, բայց լսած եմ որ մեր միլիոնատէր ազգայիններէն չէ: Ընդհակառակն, շատ համեստ պայմաններու տէր, քայքայուած առողջութեամբ մէկ է: Անի Նպարեղէնի խանութ մը: Նպարեղէնի խանութին չորս պատերուն մէջ միլիոն կը դիզուի՞:

Ի հարկէ ոչ: Բայց, նպարեղէնի խանութին մէջ ալ նստած կրնայ ըլլալ ազնուական հոգիով, հայրենասէր եւ ուսումնատենչ մարդ մը: Ո՞վ ըսաւ որ մարդոց «ազնուականութիւնը» կը սկսի այն օրը, երբ դրամատունը պահ դրուած տոլարներուն գումարը մէկ միլիոնը կ'անցնի: Ընդհանրապէս, հակառակը կը պատահի — միլիոններուն դէզը որքան բարձրանայ, տիրոջը հոգին այնքան կը ցածնայ:

Տարակոյս չունիմ, որ պարոն Պետրոս Աստուրեան, սենթ առ սենթ խրախուսով բերած է այս գումարը՝ տարիներու ընթացքին: Եւ, ահա, մէկ շունչով ազգին կը նուիրէ զայն, մտքէն՝ ըսելով.

— Ես դպրատուն չգացի... էհ, ինչ օրեր տեսանք, դպրոցի մասին ո՞վ կը մըտածէր... Ես «մարդ» չեղայ, թող մեր զաւակները «մարդ» ըլլան:

Պարոն Աստուրեան չէ՞ր կրնար այս երկու հազարը, առօք – փառօք, ծախսել Մայամիի գեղածիծաղ ծովափը կամ Փարիզի Ֆոլի Պէռժէռին բոլորտիքը: Չէ՞ր կրնար խաղատունէ մը ներս մտնել ու քանի մը վայրկեանէն եղածը չեղածը «նուիրել» քռուփիէին:

Ի հարկէ կրնար, եթէ իր սիրտը բռնկած չըլլար հայրենասիրութեան այն կըրակով որ ահաւասիկ, ազգին գանձանակը նետել կուտայ՝ իր ճակտին քրտինքով վաստկած այս զոյգ գումարները:

— Ես «մարդ» չեղայ ...

Հազար անգամ կը սխալիս պարոն Աստուրեան: Ոչ միայն «մարդ» ես, այլ գլխագիր Մարդ: Ուսումը չէ որ մարդը «մարդ» կ'ընէ, այլ հոգին: Հազար ապրիս:

Կը մաղթեմ որ Ճեմարանին աշակերտները երբեք, երբեք չմոռնան քեզ եւ դպրոցին Մատեանին մէջ գրեն քու անունդ՝ ոսկի տառերով:

Բռաւօ եւ վարձքդ կատար:

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը կը պատրաստուի տօնելու 1915 Ապրիլին Հերոսամարտի քառասունամեակի տարեդարձը, Մայիս 15ին, մեծ պատրաստութեամբ:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԱՐԴԱՐ ԳԱՆԳԱՏ ՄԸ

•

Երեւանի «Գրական Թերթ»ը բաց նամակ մը հրատարակած է Յունուար 30ի թիւին մէջ, հետեւեալ ստորագրութիւններով.— Աւ. Իսահակեան, Դ. Դէմիրճեան, Ստ. Զօրեան, Էտ. Թոփչեան, Արազի, Ն. Զարեան, Հ. Քոչար, Գ. Սարեան, Գ. Սեւունց, Ս. Կապուտիկեան, Հմ. Սիրաս, Սարմէն:

Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը, արեւմտահայ աշխարհաբարով.—

Տարուէ տարի կը մեծնան Հայպետհրատի հրատարակչական ծրագիրները եւ կ'աւելնայ լոյս տեսած գիրքերու քանակը:

Հայպետհրատը կը հրատարակէ դասագիրքեր, գեղարուեստական, մանկական, գիւղատնտեսական, բժշկական, քաղաքական, երաժշտական, մարզանքի եւ այլ տեսակի գրականութիւն:

Որքան ալ աճած ըլլան Պետական Հրատարակչականի հնարաւորութիւնները, ան ի վիճակի չէ գոհացնելու հանրապետութեան գրասէր հասարակութեան (հասարակայնութիւն?) աճած պահանջները:

Կարելի է բերել բազմաթիւ փաստեր, ցոյց տալու համար թէ ինչպէս Հայպետհրատը չի կրնար ժամանակին իրականացնել նախատեսուած հրատարակչական ծրագիրներու կատարումը: Յ. Պարոնեանի երկերու 11 հատորի հրատարակութիւնը տեւեց մօտաւորապէս 15 տարի, Նար – Դոսի երկերու 7 հատորի հրատարակութիւնը 12 տարի, Յ. Թումանեանի երկերու հինգ հատորի գիտական հրատարակութիւնը սկսաւ 1938ին եւ լրացաւ միայն 1952ին:

Գրեթէ նոյն անմխիթար վիճակին մէջ կը գտնուի ռուս եւ համաշխարհային դասական երկերու հրատարակութեան գործը: Ա. Պուշկինի երկերու առաջին հատորի հրատարակութիւնը տեւեց, մօտ երկու տարի, իսկ Վ. Հիւկոյի (Հյուգոյի?) «Թշուառներ»ու առաջին հատորը կարդալէ ետք, հայ ընթերցողը 12 տարի վերջը միայն հնարաւորութիւն ունեցաւ կարդալու այն նոյն աշխատութեան վերջին՝ հինգերորդ հատորը: Նման շատ փաստեր կարելի է բերել ինչպէս խորհրդային, նոյնպէս համաշխարհային ժամանակակից յառաջադէմ գրողներու ստեղծագործութեանց հրատարակութեան փորձէն:

Հայպետհրատին մէջ կը ձգձգեն, մէկ ծրագրէն միւսը կը փոխադրեն նաեւ սովետահայ գրողներու գործերը: Միայն 1954 թուականին ծրագրով նախատեսուած 97 անուն մանկական գրքերէ հրատարակուեցան միայն 32 անուն գիրք:

Ինչո՞ւ է այսպէս: Պատճառը այն է որ Հայպետհրատին մէջ ստացուած տարեկան հազար թուղթին 65 – 70 առ հարիւրը կը ծախսուի միայն դպրոցական եւ բուհական (բարձրագոյն ուսման) դասագրքերու հրատարակութեան վրայ, իսկ, մնացած չնչին մասը՝ միւս բոլոր տեսակի գրականութիւններու հրատարակութեան վրայ: Հետզհետէ աւելի կ'ընդլայնուի դասագիրքերու հրատարակութիւնը: 1947ին լոյս տեսած է 43 անուն դասագիրք, իսկ 1954ին 106 անուն դասագիրք եւ մեթոտական ձեռնարկ: Այս տարի պիտի հրատարակուին աւելի շատ դասագրքեր եւ մեթոտական ձեռնարկներ քան անցեալ տարի:

Այս պարագան ինքնին ուրախալի երեւոյթ է եւ ցոյց կուտայ հանրապետութեան (ռեսպուբլիկայում) ժողովրդական կրթութեան մասին կուսակցութեան (պարտիա) եւ կառավարութեան մեծ հոգատարութիւնը:

Ուրիշ կերպ չէր կրնար ըլլալ: Տարուէ տարի կ'աճին դպրոցներու ցանցը եւ աշակերտներու թիւը, կը բարձրանայ գիտելիքներ ձեռք բերելու պահանջը եւ Հայպետհրատը պարտաւոր է ժամանակին գոհացնել զայն:

Սակայն լաւ չէ, այդ ամէնը կը կատարուի ի վնաս գեղարուեստական գրականութեան, որու հետեւանքով ալ կը թերակատարուին Պետհրատի հրատարակչական ծրագիրները:

Հետզհետէ կ'աճին սովետահայ ընթերցողներու գեղագիտական պահանջները: Ոչ միայն իւրաքանչիւր գիւղ, այլ եւ գրեթէ իւրաքանչիւր ընթերցասէր հայ ընտանիք այժմ ունի իր սեփական գրադարանը: Մինչդեռ Հայպետհրատը դասական եւ ժամանակակից գրողներու ստեղծագործութիւնները լոյս կ'ընծայէ հինգ հազար, լաւագոյն պարագային՝ տասը – տասնըհինգ հազար օրինակ, քանակութիւն մը որ չի կրնար գոհացնել հանրապետութեան ու Միութեան տարբեր մասերուն մէջ բնակող հայ ընթերցողներու պահանջները: Դեռ չենք խօսիր արտասահմանի հայ գաղութներուն գրականութիւն ճարելու մասին, որ նոյնպէս շատ կարեւոր խնդիր է:

Եզրակացնելով, ստորագրողները անհրաժեշտ կը գտնեն. Հայպետհրատէն անջատել դասագիրքերու հրատարակութեան գործը եւ ատոր համար ստեղծել առանձին հրատարակչական, որպէսզի Հայպետհրատը կարենայ լրջօրէն զբաղիլ գեղարուեստական գրականութեան ծրագիրներու գործադրութեամբ:

Նամակը ուղղուած է «Հայկական ՍՍՌ մինիստրների սովետին (նախարարական խորհուրդ) եւ Կուլտուրայի մինիստրութեան» (Մշակոյթի նախարարութիւն):

Յուսալով թէ գործնական ելքի մը պիտի յանգի այս դիմումը, պիտի մաղթէինք որ բաց նամակ մըն ալ ուղղագրութեան խաթարման եւ օտար բառերու խնողման դէմ ուղղէին, ի շահ դպրոցական եւ գեղարուեստական գրականութեան:

ԵՐԵԿՈՅԹ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Սէնթ Անի «Քեռի» խումբին:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան եւ Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անի «Թաթուլ» խումբին:

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9.30էն մինչեւ լոյս, Պար տէ Կրան Փէն, 430 Շըմէն տը Մազարկ, Սէնթ Ան:

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Սէն Լուի «Սիամանթօ» խումբի նուագախումբին:

Սիրով կը հրաւիրուին Մարսէյլի շրջանի Նոր Սեբաստիոյ բոլոր ընկերուհիներ եւ ընկերները ինչպէս նաեւ ծնողները եւ հասարակութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ

Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը կը պատրաստէ իր համերգը:

Կը հրաւիրենք երկսեռ երիտասարդութիւնը մեր ՆՈՐ ԵՐԳԵՐՈՒ փորձերուն, որոնք տեղի կ'ունենան ամէն երեքշաբթի գիշեր ժամը 8էն 10, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ:

Արձանագրուեցէք Սիփան Կոմիտաս երգչախումբին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Զատիկի կիրակին Ապրիլ 10ին Վամփինկի մէջ:

Կախարդական մթնոլորտի մէջ:

Հաճելի անակնկալներ եւ առաջնակարգ նուագախումբ՝

ՓՕԼ ՄՕՐԻՍ.

Պիտի զուարճանաք միաժամանակ օգտակար ըլլալով:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայ երիտասարդ առանձին կին մը Փըրանսահպատակ, նպարավաճառի խանութի մէջ աշխատելու համար, յառաջիկային ընկեր ըլլալու հաւանականութեամբ:

Գրել Ադամեանի,

89 Ավընիւ տ'Իթալի, Փարիզ (13):

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7622 31e ANNEE

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 հատը 12 փր.

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՄԱՐՏ ★ MARDI 15 MARS 1955

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3033

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԾՈՒՌ ԵՒ ԼՊՐԾՈՒՆ

●

Ինչպէս կը հաստատէր Երեւանի «Գրական Թերթ»ին աշխատակիցը, Հայաստանի «Տերմինաբանական կոմիտէն» 1940 Յուլիս 26ին որոշեր է կուսակցութիւն, հանրապետութիւն, խորհուրդ, նստաշրջան, յեղափոխութիւն, պատգամաւոր բառերը փոխարինել Պարտիա, ռեսպուբլիգա, սովետ, սեսիա, ռեւոլուցիա, դեպուտատ բառերով :

Այս իմաստակութեան հետեւանքով, տարիներու ընթացքին լեզուն «ճոխա – ցա՜ւ»: Հարիւրաւոր խառնածին վիժուկներ արշաւեցին ամէն ուղղութեամբ :

Եւ այսօր, Հայաստանի գիրքերուն եւ մամուլին մէջ կը գործածեն հայերէն մը որ վերլուծման եւ թարգմանութեան կը կարօտի :

Իբրեւ թէ այս փորձը կատարուած էր որպէս «Հայոց լեզուի բառապաշարի մերձեցում ՍՍՌՄ ազգային լեզուների ընդհանուր բառապաշարի»: Ուրիշ խօսքով, «սոցիալիստական բառապաշար»:

Բայց գործը կատարուած է ոչ թէ «բնական ճանապարհով», այլ «վարչարարութեամբ, որոշումներով, դեկրէտներով»:

Հետեւա՞նքը,— Յօդուածագիր Ա. Սուքիասեանն է որ կը բացատրէ.

— «Տերմինաբանական կոմիտէին որոշումն ունեցաւ նախադասական նշանակութիւն այն իմաստով, որ Հայոց լեզուի դռները լայնօրէն բացուեցան այնպիսի բառերի առաջ, որոնց համանշանակները (հոմանիշ) յաջողութեամբ ծառայում էին լեզուին»:

Այստեղ յօդուածագիրը կը յիշէ չորս մը այլանդակ բառեր,— «բոյսերի կոնստիտուցիա», «ֆիզկուլտսովետ», «գլտ – սովետ» եւայլն :

Տարիների ընթացքին հարիւրաւոր օրինակներ արձանագրած ենք Յառաջի մէջ, բառ թէ նախադասութիւն: Այնպէս որ աւելորդ է խճողել նիւթը :

Ուրեմն, ահաւասիկ բանասիրութեան թեկնածու մըն ալ, որ կը պարզէ բառագիտութեան ասպարէզին մէջ կատարուած այլանդակութիւնները, հոգ չէ թէ ծայրայեղ զգուշութեամբ :

Կարելի՞ էր ուրիշ ելք մը յանդիլ, երբ ընտրած են ճամբայ մը որ ոչ միայն ծուռ է, այլ եւ լպրծուն :

«Տերմինաչինարարներ»ու (բառ չի – նոր) գլխաւոր ուղեցոյցը կազմած է ռուսերէնը, որ արդէն մեղանչը կորած է իր աղճատուած փոխառութիւններով եւ օտարաբանութիւններով :

Սովետական իշխանութենէն առաջ ալ անտեղի փոխառութիւնները լայն տեղ գրաւած էին արարատեան աշխարհաբարին մէջ, առաջնորդութեամբ Թիֆլիսի եւ Բագուի :

Բայց, լեռ ու ձոր կայ երէկուան եւ այսօրուան օտարաբանութեանց միջեւ :

Ռուսերը իրենք ալ յաճախ կ՚ըմբոստանան կատարուած աղճատումներուն դէմ :

«Գրական Թերթ»ի աշխատակիցը այս առթիւ կը յիշէ Լենինի մէկ յօդուածը, «Ռուսաց լեզուն մաքրելու մասին», գրուած՝ 1919ին.

— «Ռուսաց լեզուն մենք փճացնում ենք: Օտար բառերը գործ ենք ածում առանց անհրաժեշտութեան: Այդ բառերը սխալ ենք գործածում». (կը յիշէ օրինակներ ալ):

Եւ մինչ ռուսերէնը իր պականները լրացուցած է փոխառութեամբ, մենք հայերէնը կը փճացնենք տգիտութեամբ, ստրկամտութեամբ եւ մոլորացկանութեամբ: Դէպի մայրենի անդաստանը հասցնելով օտարին պղտոր եւ ծանծաղ առուները :

Բոլորիս պարտքն է կասեցնել չարաչուք արշաւը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

★

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՇՈՅԷ ԹԻԹՕՆ

Խ. Միութեան կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», ուշագրաւ խորհրդածութիւններ հրատարակեց, մանաւանդ Թիթոյի վերջին բանախօսութեան առթիւ, որ քննադատութիւններ կը պարունակէր Մոլոթովի դէմ: Անցեալ հինգշաբթի օր պաշտօնաթերթը եւ ուրիշ թերթեր արտատպեցին Թիթոյի ճառը: Ասկէ առաջ, երբ խորհրդային թերթերը հրատարակէին օտար ականաւոր անձերու ոչ-բարեկամական խօսքերը, անմիջապէս կը պատասխանէին, հերքելով եղած վերագրումները: Այս անգամ Թիթոյի ճառը կ'արտատպուէր առանց որ եւ է ժխտական պատասխանի: Այնպէս որ, քաղաքական շրջանակներու մէջ այն տպաւորութիւնը գոյացաւ թէ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ կ'ուզէ օգտուիլ Թիթոյի դիտողութիւններէն, պայքար մը բանալու համար Մոլոթովի դէմ: Մինչեւ անգամ կարծողներ կան թէ Խրուշչեւ եւ իր ընկերները ինչպէս որ վարչապետութենէ ձգեցին Մալենկովը, կրնան պաշտօնէ արձակել նաեւ արտաքին գործերու նախարարը: Այդ պարագային կը յուսան լաւագոյն յարաբերութիւնները հաստատել Թիթոյի հետ: Կ'արժէ յիշել թէ Մոլոթովն էր որ Եուկոսլաւիոյ հետ յարաբերութիւնները խզեց աջակցութեամբ Մալենկովի եւ Սթալինի :

Այդ խզումը տեղի կ'ունենար 1948ին, բուռն արտայայտութիւններով: Առ այժմ Մոլոթով կը պահէ իր դիրքը եւ կառավարութիւնը ամբողջութեամբ կ'ուզէ վերահաստատել նախկին սերտ յարաբերութիւնները Եուկոսլաւիոյ հետ: Փրաւտա լռելեայն կը հասկցնէ թէ շատ բան փոխուած է1948էն ի վեր եւ թէ նոր յարաբերութիւնները պէտք է հաստատուին հաւասարութեան հիման վրայ: Այս առթիւ կ'ըսէ,— «Խ. Միութիւնը կ'ըմբռնէ թէ ամէն պետութիւն իրաւունք ունի որեւէ ուղեգծի հետեւելու արտաքին քաղաքականութեան մէջ»:

Յօդուածին ստորագրութիւնն է «Դիտող» որ յաճախ կուսակցութեան առաջնորդը կ'ըլլայ: Եթէ յօդուածագիրը Խրուշչեւն ալ չէ, դժուար թէ գրութիւնը տպուած ըլլայ առանց իր հաւանութեան :

Յօդուածին մէջ աչքի կը զարնէ հետեւեալ նախադասութիւնը,— «Իրականութեան չի համապատասխաներ նախագահ Թիթոյի այն տեսութիւնը թէ կողմերէն մին իր ժողովուրդէն կը ծածկէ իրողութիւնները»: Յօդուածագիրը պատասխանելով Մոլոթովի դէմ եղած քննադատութեանց, դիտել կուտայ թէ Թիթօ ինքն ալ յանցանքներ ունի ներկայիս, երբ ջանքեր կ'ըլլան բարելաւելու համար Խ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ յարաբերութիւնները: Այս առթիւ հերքելով Մոլոթովի վերագրուած խօսքեր, կը դանդաղի որ մարէշալ Թիթօ գործնական առաջարկներ չի ներկայացներ, բարելաւելու համար երկու երկիրներուն յարաբերութիւնները: «Նախագահ Թիթօ դէպի անցեալը կը դառնայ, առանց բառ մը արտասանելու այն ուղղակի եւ զարմանազան թշնամական արտայայտութեանց մասին որոնք տեղի ունեցան Եուկոսլաւիոյ մէջ, Խ. Միութեան դէմ: Երկու երկիրներուն յարաբերութեանց կանոնաւորումը պէտք է հիմնուի հաւաքական ճիգերու վրայ, խաղաղութիւնը զօրացնելու եւ անկախութեան սկզբունքները պահպանելու համար: Այն ատեն գործը կէս ճամբան չի մնար եւ յառաջ կ'երթայ յաջողութեամբ»:

Կուսակցական պաշտօնաթերթը հաշտարար լեզու մը գործածելով, կը յուսայ թէ կարելի պիտի ըլլայ աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատել Եուկոսլաւիոյ հետ, քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային դետնի վրայ :

ՊԱՅՔԱՐ «ԱՋ»ԵՐՈՒ ԴԷՄ

●

ԾԱՆՐ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐ

Միւսնոյն օրը «Փրաւտա» խիստ խմբագրական մը կը հրատարակէր կուսակցական կազմակերպութեանց դէմ, անոնց վերագրելով սխալներ, խեղաթիւրումներ եւ վարդապետական ծայրայեղութիւն: Ռոստով – Մոսկուան ալ կրկնեց այս քննադատութիւնները: Թերթը յիշելով կարգ մը շրջանային կոմիտէներ, պատասխանատուները կ'ամբաստանէ թէ ստորագնահատած են Մարքս – Լենինեան տեսութիւնը, չեղելով հաստատուած սկզբունքներէն: «Այն պատրուակով թէ կամաւոր է Մարքս Լենինեան տեսութեան ուսումնասիրութիւնը, շատ մը վարիչներ երեսի վրայ կը ձգեն քարոզչական աշխատանքը, որ էական է»:

Ուրիշ թերթեր ալ հետեւելով կեդրոնի հրահանգին, շատ ծանր ամբաստանութիւններ կ'ուղղեն անոնց դէմ որոնք նախընտրութիւն կուտան թեթեւ արդիւնաբերութեան, ստորագնահատելով ծանր ճարտարարուեստութիւնը: «Վոպրոսի էկոնոմիկի (Տնտեսական Խնդիրներ) հանդէսը իր իսկ մեղայականը հրատարակելով, կը խոստովանի թէ յանցաւոր է, տպած ըլլալով Ի. Վինկուայի «տնտեսական եւ քաղաքական կոյիտ սխալներ»ը: Այս առթիւ կ'ըսէ թէ «Մարքս – Լենինեան տեսութեան վերաքննութիւնը ծանր արդիւնաբերութեան մասին՝ համազօր է անձնասպանութեան, մեր երկրին անկախութեան կորուստին, ինչ որ պայմանի պիտի վերածէ դրամատիրական տնտեսութեան հողագործական կցորդի մը: Այդ քաղաքականութիւնը պիտի խախտէ Խ. Միութեան զինուորական ուժը, դէպի մահ առաջնորդելով խորհրդային կարգուսարքը»:

Թերթը կը քննադատէ նաեւ Տնտեսական Կաճառը, իբրեւ պատասխանատու կատարուած շեղումներուն եւ կը պահանջէ վերջ տալ «գաղափարական սխալներու եւ տնտեսական քաղաքականութեան խեղաթիւրման: Ծանր արդիւնաբերութիւնը, որ կը դառնայ անդադար, է եւ կը մնայ հիմքը մեր Հայրենիքին զօրութեան»:

× Ինչպէս հաղորդած էինք կիրակի օր, 11 զօրավարներ մարեշալի աստիճան ստացած են, մէջն ըլլալով զոր. Յովհ. Բաղրամեանը: Այս առթիւ իրազեկներ դիտել կուտան թէ բացի երկու նոր մարեշալներէ որոնց մէկը կը պաշտօնավարէ Մոսկուայի, իսկ միւսը՝ Աւստրիոյ մէջ, միւսները պատասխանատու են այն շրջաններուն որոնք յառաջիկային կրնան զինուորական գործողութեանց վայր դառնալ Եւրոպայի մէջ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը մերժեց Խ. Միութեան կողմէ եղած կարգ մը առաջարկներ: Մասնաւորապէս մերժեց ընդունիլ նաւային օդնական կցորդ մը Աթէնքի խորհրդային դեսպանատան մէջ, ինչպէս եւ փոխադարձ այցելութիւններ յոյն եւ ռուս նաւազներու միջեւ: Խորհրդային դեսպանատան կցորդները պարտաւոր են արտօնութիւն խնդրել, ճամբորդութիւններ կատարելու համար Աթէնքի շուրջը, 50քիլոմեթր շրջագիծէ մը աւելի:

ՏԱՍԸ ԼՐՏԵՍՆԵՐ ձերբակալուեցան Շուէտի մէջ: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ հինգը շուէտացի են, իսկ մնացեալները օտար,— մէկ Չեխ, մէկը Գերման են: Բոլորն ալ կ'ամբաստանուին թէ լրտեսութիւն կը կատարէին ի շահ եւրոպական երկու փոքր պետութեանց, զինուորական գաղտնիքներ կորզելու եւ տարագիրները մոլորեցնելու համար: Խիստ գաղտնապահութիւն կը տիրէ :

ՃԱՇԱԳԻՆ

ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ԶԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Տէր եւ Տիկին Եղիազարեան (Մօնթէլիմար)	5.000
Միհրան (Րիէզ)	5.000
Տիկին մը (Վառ)	5.000
Դանիէլ Վարուժան որդիք (Քալիֆորնիա)	5.000
Տէր եւ Տիկին Արամ Աչըքկէօզեան	2.000
Ն. Տէլիպօյաճեան (Մարսէյլ)	2.000
Սահակ Քհնյ. Պապիկեան (Վալանս)	2.000
Տէրմանեան ընտ. (Լիոն)	2.000
Ղուկաս Յակոբեան	2.000
Պետրոս Ներկարարեան	2.000
Արմենակ Սալմասլեան	1.000
Այրի Տիկին Խաչատուրեան (Սէն Շամոն, իր տղուն յիշատակին)	1.000
Յովհաննէս Սարգիսեան	1.000
Նատին Գաբրիէլեան	1.000
Արտաշ Մնոյեան	1.000
Տէր եւ Տիկին Նասիպ Զաքարեան (Վիլ տ'Ավրէ)	1.000
Տիկին Քիճիրեանի ձեռամբ (Իսի, ցանկը առանձին)	17.200
Գումար	55.200
Մարտ 13ի գումար	386.250
Ընդհ. գումար	441.450

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Այս շաբթու կառավարութիւնը պիտի զբաղի շարք մը հրատապ խնդիրներով, որոնց մէջ առաջին տեղը կը բռնեն Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը, հարկային օրէնքի բարենորոգումը եւ մասնաւոր իրաւասութեանց առաջարկը.

Ուրբաթ օր այս վերջին խնդիրը պիտի քննուի Ազգ. Ժողովին կողմէ: Հարկային օրէնքի բարեփոխման ծրագիրը կը նախատեսէ միակ տուրքի մը հաստատումը եւ ուրիշ բարեփոխումներ :

Վարչապետը այս շաբթու լրացուցիչ տեղեկութիւններ պիտի հաղորդէ ծերակոյտին ազգ. պաշտպանութեան եւ արտաքին գործերու յանձնաժողովներուն, շեշտելով Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման անհրաժեշտութիւնը :

Այս առթիւ թերթերը կարգ մը յայտնութիւններ կը հրատարակեն Չըրչիլի նամակի մասին, որ գաղտնի պահուած էր մինչեւ հիմա: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Չըրչիլ Պ. Մենտէս Ֆրանսի ուղղած նամակով բացորոշապէս կը հասկցնէր թէ «դաշնակիցները տրամադիր չեն ընդունելու որ Ֆրանսայի «յանցանքով» նոր յապաղումներ պատահին Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատման եւ վերազինման գործին մէջ: Այդ նամակին ոճը այնքան կը հակասէր դիւանագիտական սովորութեանց որ, գաղտնի վաւերագիր մը համարուեցաւ: Ասկէ զատ, նամակին կցուած էր գեկոյց մը որ առանց երկդիմութեան կը ճշդէր թէ Անգլիացիները եւ Ամերիկացիները աջակցութիւն խոստացած չեն Սարի մասին կնքուած ֆրանքօ-գերմանական համաձայնութեան »:

Բանավէճը կը շարունակուի :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ Ե. պայթիւնը, որ տեղի ունեցաւ Մ. Նահանգներու Նեւատա անապատին մէջ, այնքան զօրաւոր չէր : Փորձավայրէն 120 քիլոմեթր անդին, Լաս Վեկասի մէջ, երկինքը լուսաւորուած էր շատ փայլուն, բայց քիչ ետքը կարմրեցաւ: Հիւլէական ռումբը տեղաւորուած էր հարիւր մեթր բարձրութեամբ աշտարակի մը վրայ: Փորձին գլխաւոր նպատակն էր ճշդել թէ ծուխի վարագոյր մը կրնա՞յ զգալապէս մեղմացնել ջրածին ռումբին արտադրած ջերմութիւնը :

(Շար.ը կաըդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՂԹԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ... ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Բ.

Սալլուստիոս կը սիրէ աւանդութիւնները, զրոյցները եւ երեւակայութեան նըպաստը: Սիրահար է բանահիւսական ժառանգութեանց, ինչպէս եւ դիւանական վկայութեանց: Կը յիշեցնէ մեր Խորենացին:

Բայց Պրոկոպիոսն է, — յոյն մատենագիր, ծնած՝ Պաղեստինի մէջ, մեծցած՝ Բիւզանդիոնի մէջ, մեռած՝ 562էն ետքը, — որ վկայութիւն կուտայ հայկական յաղթերգութեանց... Ափրիկէի մէջ, աւելի վաւերական քան Սալուստիոսի վկայութիւնները:

Պէտք է խոստովանիլ, թէ Սալլուստիոս, իբրեւ խղճամիտ մատենագիր, կ'արձանագրէ ինչ որ Հիմպսալ թագաւորը կուտայ՝ քաղելով «փիւնիկեան գիրքերէ եւ ափրիկեան դիւանաթուղթերէ», մերժելով որեւէ պատասխանատուութիւն: Ընդհակառակն Պրոկոպիոս քարտուղարի սովորութիւն ունի եւ ճաշակ՝ երբ պատմութիւն կը գրէ, կը սիրէ աշխատիլ՝ տեղեկագիր պատրաստելու ձեւով: Կը պատմէ իբրեւ վկայ, յաճախ իբրեւ ականատես:

Արդարեւ Պրոկոպիոս լաւ կը ճանչնայ Ափրիկէն, — հետեւած է զինուորական գործողութիւններուն, որոնք կը կատարուէին զսպելու համար Ափրիկէի պարբերական ապստամբութիւնները:

534 – 535 թուականներուն, Ափրիկէ կը փշրէ բիւզանդական լուծը: Կայսրը Ափրիկէ կը ղրկէ Բելիսարը, որու արշաւախումբը, ցամաք ելլելէ ետք Կարքեդոնէն քանի մը հարիւր ասպարէզ հեռու, կը յառաջանայ մինչեւ Սիւլլիկտա: Այնուհետեւ կը դժուարանայ յառաջխաղացութիւնը, ուստի Բելիսար պատերազմական ձեւ կուտայ իր բանակին: Առջեւէն կ'երթան երկու յառաջապահ գունդեր, — աջ կողմէն՝ հայկական գունդ մը, զոր կը վարէ Յովհան Հայկազն, «զօրապետ մը, որ համբաւ հանած էր իր ռազմավարութեամբ եւ քաջութեամբ» կը գրէ Պրոկոպիոս, ձախ կողմէն՝ հոնական գունդ մը, զոր կը վարէր Ուլիարիս: Նաւատորմը կը հետեւի այս յառաջապահ գունդերուն շարժումին: Կեդրոնէն կը յառաջանար Բելիսար, ստանձնելով նաեւ յետսապահ զօրամասին հրամանատարութիւնը:

Արշաւախումբը Գրասս կը հասնի առանց միջադէպի: Սքանչելի քաղաք մը պալատներով, կարկաչուն աղբիւրներով եւ անհատնում մրգաստաններով: Բանակը վրան կը զարնէ մրգաստաններուն մէջ եւ կը գիշերէ ծառերուն տակ, — պտուղները հասեր էին արդէն:

Յաջորդ օր դարձեալ յառաջխաղացութիւն դէպի Դեկիմում, միշտ նոյն զգուշաւոր ձեւով, Յովհան Հայկազն առջեւէն: Բարբարոսներու թագաւորը, Գելիմէր, կը պատրաստէ պատերազմական սքանչելի ծրագիր մը, — իր եղբայրը, Ամմատաս, ճակատէն պիտի յարձակէր Յովհ. Հայկազնի վրայ, մինչ իր զարմիկը, Գիբամունդ, պիտի զարնէր թիկունքէն, իսկ ինք, Գելիմէր, պիտի նետուէր Բելիսարի կռնակը:

Կէս օր էր՝ երբ Ամմատաս հասաւ Դեկիմում: Բայց Յովհ. Հայկազնի զինուորները ժամանակ չտուին հանգստանալու: Հայկական գունդը նետուեցաւ յառաջ, պատերազմը սկսաւ եւ հակառակ Ամմատասի հերոսական ճիգերուն՝ վերջացաւ հայկական զէնքերուն յաղթանակով: Ամմատաս սպաննուեցաւ կռիւի դաշտին վրայ, իսկ իր զինուորները սկսան նահանջել: Յովհ. Հայկազն թոյլ չտուաւ որ հանգչին ու կազմակերպուին, սուրաց անոնց ետեւէն, չարունակ հալածեց, հետապնդեց, «դաշտը լեցնելով բարբարոսներու դիակներով» (Պրոկոպիոս):

Մինչ այդ՝ Բելիսար զգուշութեամբ կը մօտենար Դեկիմումի, խրամներ կը փորէր, գետինը կ'ուսումնասիրէր եւ կը պատրաստուէր մեծ ու վճռական ճակատամարտի մը: Այդ պահուն իր ձիաւորները լուր բերին թէ Դեկիմումի դոներուն առջեւ կռիւ է տեղի ունեցած եւ դաշտը ծածկուած է դիակներով: Սարսափի մատնուեցան բոլորը՝ անցած–դարձածէն անտեղեակ, որովհետեւ Յովհ. Հայկազն յառաջ էր սուրացեր, միշտ թշնամիին ետեւէն, առանց լուր հասցնելու գլխաւոր բանակին: Յանկարծ Գելիմէր եւս հասաւ իր բանակով եւ անմիջապէս դիրք գրաւեց մօտակայ բլուրի մը վրայ: Բելիսար շարժման մէջ դրաւ իր հեծելազօրքը, բայց ի զո՜ւր: Պարտուեցաւ եւ նահանջեց, իր նահանջին մէջ դէպի ետ քշելով նաեւ Ուլիարիսը՝ որ օգնութեան կը փութար:

Բայց Գելիմէր մեծ սխալ մը գործեց՝ անշարժ մնալով որոշ ժամանակ մը, առաջին յաղթանակէն ետք, փոխանակ Յովհ. Հայկազնի նման՝ հետապնդելու նահանջողները: Կրնար, նախ, հալածել նահանջողները եւ անդարմանելի աղէտ մը մատնել բիւզանդական բանակը, եւ երկրորդ՝ հալածել նաեւ Յովհ. Հայկազնը, որ գլխաւոր բանակէն կտրուած՝ յառաջ կը սուրար չարունակ: Ընդհակառակն, Գելիմէր դանդաղօրէն վար իջնելով բլուրէն, գնաց փնտռել իր եղբօր դիակը եւ վրան լալ, կռիւի դաշտին մէջ:

Օգտուելով այդ հանգիստէն, Բելիսար կարգի դրաւ իր բանակը, յետոյ տեղեկանալով որ Յովհ. Հայկազն փշրած էր բանակին մէկ թեւը եւ սպաննած Ամմատասը, ոգեւորուեցաւ եւ հրաման տուաւ հակայարձակման: Յանկարծակիի եկաւ Գելիմէր, որ չէր կարծեր թէ պարտուած բանակ մը կրնար այդքան շուտ գտնել իր գլուխը եւ անցնիլ հակայարձակման:

Եւ Գելիմէր պարտուեցաւ չարաչար, նահանջեց դէպի Նումիդիոյ խորերը:

Իրիկունը, երբ խարոյկները սկսեր էին վառել, Յովհան Հայկազն վերադարձաւ իր յաղթական արշաւէն եւ գիշերեց Դեկիմումի մէջ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՍՐՏԱՅՈՅԶ ՔՆԱՐԵՐԳՈՒՆ

*

ԽՄԲ.— Վահան Տէրեանի ծննդեան 70 եւ մահուան 35ամեակին առթիւ, Երեւանի «Գրական Թերթ»ը ամբողջ էջ մը նուիրած է (9 փետրուար):

Ստորեւ՝ գլխաւոր յօդուածը, որով բանաստեղծ Գեղամ Սարեան կը պարզէ Վահան Տէրեանի ստեղծագործութեան էութիւնը.—

Վահան Տէրեանի յուզաթաթաւ երգերը վաղուց ի վեր թափանցել են ընթերցողների սրտերի մէջ, դարձել են նրանց հոգիների զրուցակիցը, նրանց հոգեկան աշխարհի մի մասը: Ով մի անգամ խմել է Վահան Տէրեանի բանաստեղծական բաժակից, նա երբեք ու երբեք չի մոռանայ նրա երգերի մեղմութիւնը, նրա յուզաշխարհի ջերմութիւնը, նրա բանաստեղծութիւնների հմայիչ նուաղկոտութիւնը:

Վահան Տէրեան իբրեւ բանաստեղծ հանդէս եկաւ 1905 թուականի ռեւոլիւցիայի պարտութիւնից անմիջապէս յետոյ, երբ մոլեգնում էր ստոլիպինեան դաժան ռէակցիան: Մի կողմից իրականութեան մղձաւանջային դրութիւնը, միւս կողմից իր անձնական անառողջ վիճակը, բանաստեղծի մէջ լցրել էին մի «անանց տխրութիւն» եւ այդ անանց տխրութիւնն էր, որ նա արտայայտեց իր «Մթնշաղի անուրջներ», «Գիշեր եւ Յուշեր» ցիկլերի, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ այլ բանաստեղծութիւնների մէջ:

Վահան Տէրեանը սիրոյ երգիչ է: Նրա սէրը վեհ է ու մաքուր, բայց տառապալից ու վշտոտ: Սիրոյ այդ տառապանքներն են նրա հոգուն տուել անանց թախիծ ու տրտմութիւն: Եւ բանաստեղծը ստեղծել է իր այդ հոգեվիճակին համապատասխան իր պոէտական թախծաշունչ, բայց գեղեցիկ աշխարհը: Ընթերցողը նրա առաջին իսկ բանաստեղծութիւնների մէջ իրեն զգում է հրաշքանչ երեկոների, լուսնեակ գիշերների, տրտմօրէն խօսող արծաթաշող ջրերի աշխարհում, տեսնում է աշնանային տերեւաթափերի դեղին տերեւներով ծածկուած ծառուղիները, մէգը, անձրեւը եւ մշուշը...

Այս բոլորը ձուլուած բանաստեղծի հոգու հետ, նրա սիրային անուրջների եւ տենչերի հետ, նրա հոգեկան աշխարհի, տառապանքների ու տրամադրութիւնների հետ, կազմում են Վահան Տէրեանի գեղեցիկը:

Ես սիրում եմ մթնշաղը նրբակերտ,
Երբ ամէն ինչ երազում է հոգու հետ...

Եւ իսկապէս, բանաստեղծի բոլոր մըտորումները, հոգեկան բոլոր երազները, սիրային կարօտներն ու շշուկները, մերժումները, զղջումներն ու յուսահատութիւնները, բոլորը միահիւսուած են մթնշաղային պահերին, բոլորը տեղի են ունենում կապոյտ մութի աշխարհում, լուսնի շողերով ողողուած երազուն ուռիների շուքի տակ... Բանաստեղծը զգում է իր հոգու ներդաշնակութիւնը այդ բոլորի հետ, նա աշնան թախծոտ գոյների եւ իրիկնային խաղաղ պահերի մէջ է զգում բնութեան վեհութիւնը, նրա հէքեաթային գեղեցկութիւնը, անկախ այն բանից՝ սիրային պահե՞ր է ապրում նա այդ միջոցին, թէ՞ անջատման տխուր յուշ, անցած սիրոյ վերապրումնե՞րն են մորմոքում նրա հոգին, թէ՞ սիրած էակին հանդիպելու ծարաւն է տոչորում նրա անյոյս սիրտը: Վահան Տէրեանի «Սարի յետեւում շողերը մեռան», «Էլէգիա», «Աշնան երգ», «Աշնան Մեղեդի», «Ինձ թաղէք», «Սանտիմենտալ երգ» եւ բազմաթիւ այլ բանաստեղծութիւններ վկայում են այն մասին, որ նա իր բանաստեղծի հոգով իւրովի է հասկանում բնութեան շշունջների խորհուրդն ու իմաստը, մրմնջացող առուների ու սուսացող հովերի լեզուն: Տէրեան իր հոգեկան աշխարհով այնքան սերտ է կապուած այդ բնութեան հետ, որ կարծես նրա անջատ մի մասնիկը լինի: Այդ տեսակէտից շատ բնորոշ է Տէրեանի հետեւեալ բանաստեղծութիւնը.

Սահուն քայլերով, աննշմար, որպէս քնքուշ մութի թեւ,
Մի ստուեր անցաւ ծաղիկ ու կանաչ մեղմիւ շոյելով
Իրիկնաժամին, թփերն օրօրող հովի պէս թեթեւ
Մի ուրու անցաւ, մի գունատ աղջիկ ներմակ շորերով...
Ալճակ դաշտերի ամայութեան մէջ նա մեղմ շշնջաց,
Կարծես թէ սիրոյ քնքուշ խօսք ասաց ննջող դաշտերին,
Ծաղիկների մէջ այդ անուրջ կոյսի շրշուկը մնաց
Եւ ծաղիկները այդ սուրբ շշուկով իմ սիրտը լցրին... —

Իր ստեղծագործական կեանքի առաջին շրջանում, երգելով իր հոգու անյուսութիւնը, իր սիրոյ տրտմութիւններն ու տառապանքները, իր «Հրաժեշտի կապէլը», դրանով իսկ արտայայտելով իր պասիվ դժգոհութիւնը տիրող կարգերի նկատմամբ, նա չմոլորուեց եւ չխճճուեց այդ մղձաւանջային անյուսութեան մէջ. իր ստեղծագործական աշխատանքի յետագայ տարիներին բանաստեղծը տեսաւ «մի նոր աշխարհ» ինչպէս ասում է նա ռուս բանաստեղծ Տիւտչեւի խօսքերով: Այդ աշխարհը «քաղցր առաւօտների» ու «Նոր երազների» աշխարհն էր, երբ բանաստեղծը մոռնալով իր անյոյս տրտմութիւններն ու անանց թախիծը, ցանկանում է «նոր կեանքով ապրել, ողջունել սիրով անցն ու դարձողին, օրհներգել կեանքը, աշխարհին ժպտալ»: Այդ նոր աշխարհը այն աշխարհն էր, որի վրայ պէտք է արեւ ծագէր, ինչպէս գրել է նա իր յայտնի «Արեւածագ» բանաստեղծութեան մէջ:

Սակայն շուտով կատարներից հեռաւոր
Արեւն այնտեղ հուր կը թափէ եւ ոսկի.
Եւ կը ցնծան դաշտերը լուռ ու հանգիստ.
Երկիրն ունի կարօտ կեանքի ու խօսքի:
Լռութիւն է, մութ է այնտեղ, սակայն իմ
Սրտում արդէն արշալոյս է, յարութիւն,
Ողջոյն ձեզ մութ ուղիներում երկրային,
Իմ եղբայրներ, հեռուներում և բանտում:

Այս սքանչելի մարգարէական բանաս–

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ՏԱԳՆԱՊԱԼԻՑ ԼՈՒՐԵՐ ԼԵՌՆԵՐԻՑ

Ղափանոսը պատմեց հետեւեալը.

Քեթմանլի թիւրքական գիւղում ներքին երկպառակութիւն է յառաջանում. խաղաղութիւնը վերահաստատելու նպատակով միջամտում են հարեւան Պեչենցինները — նոյնպէս թիւրքեր: Բայց ընդհակառակն է ստացւում, կռուողներն ու հաշտեցնողներն ընդհարւում են, մարդիկ են սպանւում, որոնց թւում երկու Պեչէնցի: Տանր կացութեան մէջ ընկած եւ մանաւանդ իրենց հարեւանի անշնորհակալ վերաբերմունքից վրդովուած Պեչէնցինները օգնութեան են կանչում իրենց հարեւան հայաբնակ Ալափաչից: Տասը ձիաւոր ալափաչցի, սրանց թւում Ղափանոսը, դարձեալ հաշտեցնելու բարի ցանկութեամբ գալիս են Քեթմանլի: Բայց Քեթմանլիցիները ոչ միայն չեն ընդունում հաշտութեան առաջարկը, այլեւ տեղն ու տեղը սպանում են երկու հոգի: Սրա վըրայ Ալափաչցիք տաքանում են եւ հատուցում պահանջում: Գալիս են օգնական ուժեր: Սկսւում է մարտը: Կռիւն աւարտւում է Քեթմանլիցիների կատարեալ պարտութեամբ:

Այս էր ճշմարտութիւնը: Բայց այս ճշմարտութիւնը Նալբանդեանին չէր մըխիթարում: Նա տխուր էր:

— Ինքդ քո ձեռքով քանիսի՞ն ես սպանել, — հարցրեց Նալբանդեանը կարճ լռութիւնից յետոյ, որի ընթացքում լսում էր Ղափանոսի ծանր շնչառութիւնը — կրծքի մէջ կարծես ինչ որ բան էր եռում:

— Տասը... հարիւրը կը ջնջէի... միամիտ պարծենկոտութեամբ պատասխանեց լեռնցին:

— Հիմա ինձ հասկանալի է, թէ ինչու Անգլիացիներն շտապել են երկու ժողովուրդների այդ մասնաւոր ընդհարումը ուռցնել, — թախիծով վրայ բերեց Նալբանդեանը:

— Իսկ լրտես միսիոներներն անզօր ջանքեր կը գործադրեն լեռնաբնակ Հայերուն բռնութեամբ կաթոլիկ դարձնելու... Կ'երեւի թէ Ալափաչցիք չեն արդարացրել անոնց յոյսերը...

Միքայէլը գլխի շարժումով հաստատեց Սվաճեանի ենթադրութիւնը: Նորութիւն չէր, որ միսիոներների հետապնդած դաւանափոխութեան նպատակն էր Հայերին հեռացնել Ռուսաստանի ազդեցութիւնից:

— Ի՞նձ կայ զարմանալու, եթէ հայ կաթոլիկութիւնն ապրում է Հռոմի պապի հովանու ներքոյ եւ մի Այվազովսկի չի խորշում կրկնակի դաւանափոխութիւնից, — հեգնեց Նալբանդեանը, ապա դիմեց Ղափանոսին.— Երիտասարդ, այսօրուանից իմացիր, որ ստրուկն ու խեղճը ամենայն ազգի մէջ նոյնն են, ինչպէս եւ նոյնն են բոլոր հարուստներն ու իշխանները: Կռիւը սրանց դէմ է...

— Վա՜հ, — զարմացաւ Ղափանոսը:

— Այո, Ղափանոս, իշխանների դէմ... Կարծեմ նրանց ձեռքին է Զէյթունի հողերի մեծ մասը եւ քանհինգ հազար մարդ ձեր իշխանների ձեռքին է նայում:

— Միքայէլ, քեզ պիտի յայտնի ըլլայ, որ Զէյթունի բոլոր շարժումներուն առաջնորդները իշխաններն եղած են, — ասաց Սվաճեանը:

— Նրանք իրենց ունեցուածքը չկորցնելու մասին են մտածել եւ ոչ թէ ժողովրդի, — պատասխանեց Նալբանդեանը՝ զգալով, թէ որքան անհրաժեշտ է վերացնել Զէյթունի իշխանների ժողովրդասիրութեան պատրանքը: Նա հասկանում էր, որ լեռնահայերի ինքնապաշտպանութեան ուժերն այնքան անմիջական էին, որ ներքին հակասութիւնները համարեայ չէին սրւում: Ժողովրդին թւում էր, որ առանց իշխանների անկարելի է դիմադրել թիւրքական ոտնձգութիւններին: Նալբանդեանը քանի բացատրում, այնքան Սվաճեանն սկսում էր ըմբռնել իրերի դրութիւնը: Իսկ Ղափանոսը սրտնեղում էր. ինքը օր ու գիշեր սլացել է լեռներում մոլեգնող բքի ու սառնամանիքի միջից, եկել է, որ Ազգային ժողովը եւ պատրիարքարանը բողոքեն, իսկ այստեղ մի մարդ ոտնահարում է իշխանների պատիւն ու իրաւունքը:

— Նորէն արիւն է թափուելու, դաշտերէն ու անդրներէն առատ կեր... Զէյթունը սուլթաններու համար դարձած է ակռայի ցաւ, — ասաց Ղափանոսը:

Նալբանդեանը սրտաբաց ծիծաղեց, մի քանի անգամ կրկնելով Ղափանոսի արտայայտութիւնը, որը երբեւէ լսել էր մեծերից:

— Չի ծնուած ու չի ծնուի փաշա մը, որ մեր Զէյթունը գերի դարձնէ անոր, — պարծեցաւ Ղափանոսը, հաւատացած, որ ամէն ինչ հերոսաբար պաշտպանուելուց էր կախուած: — Մենակ թէ աշխարհը իմանայ որ մենք արդար ենք...

— Աշխարհը կ'իմանայ...

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

տեղծութեամբ, որը գրել է 1912 թուականին, Վահան Տէրեանը թեւակոխում է սոցիալական մոտիվների բնագաւառը: Նոյն իրադարձութիւնները՝ առաջին համաշխարհային պատերազմի բռնկումը եւ նրա հետ կապուած մի շարք սոցիալական այլ երեւոյթներ, ինչպէս նաեւ Վահան Տէրեանի անձնական ծանօթանալը պրոլետարական գրականութեան հիմնադիր Մաքսիմ Գորկու եւ բոլշեւիկ ռեւոլիւցիոն գործիչ Ստեփան Շահումեանի հետ, խոշոր չափով նպաստեցին այն բանին, որ Վահան Տէրեանը ստեղծագործօրէն աւելի ու աւելի հաստատ քայլերով մօտենայ սոցիալական մոտիվներին:

Եւ «Արեւածագին» յաջորդող ստեղծագործական աշխատանքի իր նոր շրջանում Վահան Տէրեանը ոչ միայն վերադարձաւ «Մենութեան խաւար գնդանից» գրելով իր «Վերադարձը», այլեւ իր «Փշէ պսակ» վերնագիրը կրող բանաստեղծութիւնների շարքը, որոնց մէջ Վահան Տէրեանն իր մեծ արուեստագէտի զգեստով երգում է սոցիալական խոր բովանդակութիւն ունեցող մարտաշունչ այնպիսի երգեր, ինչպիսին են «Լուսաբացին նա բարձրացաւ կախաղան», «Ողջոյն քեզ Տանջանք», «Երանի նրանց» եւ բազմաթիւ այլ բանաստեղծութիւններ:

Տէրեանը ե՛ւ իբրեւ քաղաքացի, ե՛ւ իբրեւ բանաստեղծ ոչ միայն մասնակից եղաւ Հոկտեմբերեան Սոցիալիստական Մեծ ռեւոլիւցիային, այլեւ իր երգով ոգեշնչեց Մեծ Հոկտեմբերի մարտերին անմիջականօրէն մասնակցող մարտիկներին՝

Զարդեցէք անդուլ, անգութ, անխնայ,
Ջնջեցէք աշխարհն ապական ու հին,
Թող քարը քարի վրայ չմնայ,
Ողջը մատնեցէք հրին ու մահին:

Եթէ այս բոլորի վրայ աւելացնենք նաեւ «Երկիր Նաիրի» խորագիրը կրող հայրենասիրական սքանչելի բանաստեղծութիւնների շարքը, միանգամայն ակներեւ կը դառնայ Վահան Տէրեանի ստեղծագործական այն ճանապարհը, որ անցել է նա իր «Մթնշաղի անուրջներից» մինչեւ Հոկտեմբերեան ռեւոլուցիայի նուիրուած բանաստեղծութիւնները:

Երգելով Հոկտեմբերեան Սոցիալիստական մեծ Ռեւոլիւցիան, նա իր հոգու աչքերով այդ ռեւոլիւցիայի յաղթանակի մէջ տեսնում էր հայ ժողովրդի եւ Հայաստանի փրկութիւնը:

Վահան Տէրեանը մօտից տեսաւ իր ժողովրդի արեւածագը:

Երկիր Նաիրին վերածնւում էր այն ժամանակ, երբ մեռնում էր Երկիր Նաիրու մեծ Բանաստեղծը:

Երեսուն եւ հինգ տարի է անցել այդ ժամանակից: Հայ ժողովրդի բոլոր սերունդները սիրով են յիշում իրենց բանաստեղծին, հազարաւոր օրինակներով հրատարակւում է նրա երկերը և տարածւում սերնդից-սերունդ՝ անմար պահելով սիրելի բանաստեղծ Վահան Տէրեանի պայծառ յիշատակը:

ԳԵՂԱՄ ՍԱՐԵԱՆ

ԻՆՉՊԷՍ ԳՏՆՈՒԵՑԱՒ «ՓԵՆԻՍԻԼԻՆ»Ը

Ինչպէս գրեցինք յանկարծամահ եղաւ Սկովտացի մեծ գիտնականը Սըր Ալեքսանտր Ֆլէմինկ, հնարիչը «փենիսիլինի»:

Արդի բժշկութեան նկարագիրը հիմնապէս փոխուեցաւ շնորհիւ Ֆլեմինկի գիւտին: Ան 1928ին գտաւ փենիսիլինը, որ իր կատարելութեան հասաւ 1940ին, իբրեւ ամէնէն զօրաւոր մանրէասպանը: Բ. աշխարհամարտին բազմաթիւ զինուորներու կեանքերը փրկուեցան երբ կը մեռնէին վէրքերու հետեւանքով: Մինչեւ այդ թուականը ամէնէն ազդու դեղը ճանչցուած էր «սուլֆան»:

Այս գիւտը պատճառ եղաւ որ գիտուններ հետազօտութիւնները յառաջ տանին այն սունկերուն վրայ որոնք մանրէասպան են: Քանի մը տարի ետք տոքթ. Սէլմըն Ուէքսմէն եւ իր օգնականը՝ տոքթ. Ալպըրթ Շէց գտան Սթրիփթոմիսինը:

Փենիսիլինի ամենազօր ազդեցութիւնը ուրիշ նեխած սունկերէ շինուած դեղերու հետ յաղթեց ամէնէն տարափոխիկ հիւանդութեանց, որով բժիշկները ազատուեցան եւ սկսան ուսումնասիրել խլիրդը (քանսէր), մահացու ախտեր եւն.:

Կ՚ըսուի թէ փենիսիլինի ախտարուժութեամբ կարելի պիտի ըլլայ դարմանել վեներական հիւանդութիւնները: 1950ին Նիւ Եորքի ամէնէն մեծ դարմանատունը փակուեցաւ, որովհետեւ փենիսիլինի բուժումով, արսենիքի բաղադրութեան հետ, պատճառ եղաւ որ անօգուտ դառնայ դարմանատունը:

Փենիսիլինը կը դարմանէ վէրքեր եւ այտուցներ, ֆլոբիտիուններ, արեան թունաւորում, եւ կարգ մը թոքային հիւանդութիւններ, եւն.:

Դիպուածաւ գտնուեցաւ այս դեղը: Սըր Ալեքսանտր, պատուաստի տնօրէն բժիշկ էր Սէնթ Մարիի հիւանդանոցին մէջ (Լոնտոնի համալսարանը) եւ կ՚աշխատէին իրենց հին ձեւերով գիտական աշխատանոցին մէջ գտնել մանրէները սպաննելու նիւթ մը:

Գիտնականը նախ աճեցուց մանրէն, հետեւելով իրենց արհեստագիտական մեթոտին: Տափակ ապակիէ պնակի մը վրայ դրաւ մածուցիկը (ժէլաթին), յետոյ դրաւ մէկ երկու մանրէ մածուցիկ նիւթին մակերեսին վրայ եւ ծածկեց ապակիով մը: Մանրէն բազմացաւ խիտոյն, մինչեւ որ մածուցիկ նիւթը մանրէներու աղօտ դէզ մը դարձաւ:

Այս մանրէներու պնակը, ուր կ՚աճեցնէր սթաֆիլոքօքսին, Սըր Ալեքսանտր պատահաբար բաց օդին ձգեց քանի մը օր: «Երբ տեսայ թէ մանրէն կը տկարանայ, ըսաւ, կասկած չունեցայ թէ գտած էի կծիկը ամէնէն զօրաւոր դարմանագիտական նիւթին, որ պիտի բնաջնջէր մանրէական հիւանդութիւնները մարդկային մարմնին մէջ, եւ զուտ մշակումներ կատարեցի այդ տարօրինակ բորբոսէն»:

Նախ չգիտցաւ թէ ինչ էր այդ բորբոսը, բայց յետոյ փենիսիլին անունը տուին: Ապա պատրաստեց դեղնորակ նիւթ մը, որ երբ ջուրին մէջ լուծուէր մօտ 500 անգամ, նոյնքան զօրաւոր պիտի ըլլար որքան քարբոլական թթուն մանրէ սպաննելու տեսակէտէն: Ան գտաւ որ այդ նիւթը ատակութիւնը ունէր չվնասելու արեան բաղադրութիւնը:

Ինչպէս ուրիշ գիւտեր, փենիսիլինը մոռցուեցաւ երբ Սըր Ալեքսանդր հրատարակեց իր գիւտը, գլխաւորաբար անոր համար որ Սուլֆա դեղերը ստուեր ձգեցին անոր վրայ: Անկէ զատ պէտք եղած դրամը չունենալով զարգացնելու իր գիւտը, ան պահեց այդ նախնական բորբոսը, յուսալով որ պիտի կրնար համոզել մէկը այդ դեղի ուժին մասին:

1936ին Սըր Հօուըրտ Ուոլթըր Ֆլօրի եւ Տոքթ. Էրնըսթ Պ. Չէյն, Օքսֆորտի մէջ որոշեցին ուսումնասիրել այն նիւթերը որ բժշկական գրականութեան մէջ կը նկատուէին իբրեւ հակա-մանրէական:

Ա. Բ. Գ.էն սկսելով հասան «փ» գիրին ուր գտան փենիսիլին: Եթէ Սըր Ալեքսանդրը իր գիւտը նշանակած ըլլար «Բ.» գիրով, քանի մը տարի աւելի ուշ պիտի հասնէին այդ գիւտին:

Երկու բժիշկներն ալ հաստատեցին թէ Սըր Ալեքսանդրի գիւտը՝ փենիսիլինը ազդեցիկ հականեխական էր իբրեւ դեղ դուրսէն գործածելի կամ ներարկելու: Անոնք յաջողեցան բաժնել գործօն մասը բորբոսէն եւ ներարկեցին՝ վարակուած մուկին: Մուկը որ դատապարտուած էր մեռնելու, առողջացաւ: Անոնք յաջողապէս փորձեցին նաեւ քանի մը մարդկային հիւանդներու վրայ: Սակայն չափազանց քիչ քանակութեամբ ունէին:

1941ին Ռօքֆէլըր Հիմնարկութիւնը որ քիչ մը դրամ տուած էր շարունակելու իրենց գործը, Մ. Նահանգներ հրաւիրեց Ֆլօրի Չէյն ընկ. որպէսզի համոզէ ազգային Հետազօտութեան Խորհուրդը եւ շահագրգռէ գործատէրերը գործածելու Ամերիկեան արտադրութեան մեթոտները փենիսիլինի վրայ:

Անկէ ետք սկսաւ ամերիկեան դեղերու պատմութեան ամէնէն շահեկան գլուխը: Պատերազմի Արտադրութեան վարչութեան հսկողութեան տակ, քանի մէկ հաստատութիւններ սկսան շինել դեղը: Սկիզբները ամբողջ դեղերը կ՚երթային բանակին, սակայն երբ ժողովուրդը պնդեց իր պահանջին վրայ, մասամբ անոնց ալ տրուեցաւ ստիպողական պարագաներու տակ: Լրագիրները լեցուեցան «հրաշք դարման»ի պատմութիւններով եւ բժշկական հեղինակութիւնները հաստատեցին փենիսիլինի գրաւած տեղը բժշկութեան մէջ:

Այսօր փենիսիլինը կը շինուի գրեթէ միեւնոյն եղանակով որ Սըր Ալեքսանդր կը պատրաստէր:

Սըր Ալեքսանդր 1922ին գտաւ լիզոզիմը որ արցունքի բաղադրութիւն մըն է եւ հակամանրէ ազդեցութիւն ունի:

1944ին Սըր Ալեքսանդր եւ Սըր Հուըրտ միացան: Յաջորդ տարին տոքթ. Չէյնի հետ, անոնք ստացան Նոպէլի բնախօսութեան եւ բժշկական մրցանակը, ինչպէս եւ բազմաթիւ պարգեւներ եւ մրցանակներ: Երեքն ալ ուղղակի դրամական վարձատրութիւն չունեցան իրենց [illegible] համար, թէեւ միլիոնաւոր տոլարներ ծախսուեցան եւ շահուեցան անոր շնորհիւ:

Սըր Ալեքսանդր ծնած էր Սկովտիա, 6 Օգոստ. 1881ին: Ատեն մը աշխատեցաւ շոգենաւային ընկերութեան մէջ, յետոյ բժշկական ուսանող էր Սէնթ Մէրիի հիւանդանոցին մէջ, ուր մրցանակներ կը շահէր: 1906ին ստացաւ բժշկական վկայականը:

1951ին [illegible] մանրէաբանութեան դասախօս էր Սէնթ Մէրիի մէջ: Իր կինը մեռաւ 1949ին: Մէկ զաւակ միայն ունէր: 1953ին վերստին ամուսնացաւ գիտնական կնոջ մը հետ, տոքթ. Ամալիա Քութսուրիս, յոյն հերոսուհի մը, Աթէնքէն:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԴԷՊԻ ՍԵԲԱՍՏԻԱ իր ճամբորդութեան մասին, Վարդանուշ Մարգարեան, «Հայրենիք»ի մէջ կը գրէ թէ, ընդհանրապէս նոր սերունդը բնաւ հայերէն չի խօսիր, եւ ամէնքը խոր ցաւ կը զգան այս պատճառով: Մօտակայ գիւղերէն կին մը իրեն դիմելով ըսած է թէ Ամերիկայի Հայերը մեզ մոռցան, չեն հարցներ անօթի՞ ենք, թէ կուշտ: Ոչ եկեղեցի ունինք, ոչ դպրոց, կը կորսուինք կ՚երթանք... Հինգ տուն Հայ կայ իրենց գիւղը, ամէնքն ալ կարօտ: Քաղաքին մէջ կան Սեբաստահայերու երբեմնի տուները, Տաշճեանց, Բէշօյենց, Երկանեանենց, Ազգ. Հիւանդանոցը, Մայր եկեղեցին փլած է, Շէքերճի Գալուստենց, Տիլգարենց տունը եւ պարտէզը, Ս. Նշանը, Ժողովարահը, Արամեան վարժարանը որ կանգուն է դեռ, Ստ. Յարութիւնենց Պէզիրճեան տուները, Շիրինի, Համամճի Օղլու բաղնիքները: Նոր շէնքեր շինած են Կեսարիոյ դրան կողմերը: Շատ խեղճ էր Պէզիրճենց արտը: Շատ մը հայրենակիցներ կը փափաքին գաղթել:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հայոց առաջնորդը, Խորէն Եպիսկ. Թեհրան գացած է, կալուածական գործի մը կարգադրութեան համար: Օդակայանէն դիմաւորուելով, Խորէն Եպիսկ. առաջնորդուած է Ս. Աստուածածին մայր եկեղեցին, որուն բակին մէջ երկշարք կեցած էին Դաւթեան վարժարանի աշակերտները: Ի պատասխան բարեգալուստ խօսքերուն, առաջնորդը ողջունած է Թեհրանի գաղութը, արեւշատութիւն մաղթելով Շահն Շահին եւ բարգաւաճում պատմական Իրանի: Խորէն եպիսկ. այցելած է նաեւ «Ալիք»ի խմբագրատունը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (98)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Նրանք անմիջապէս իրենց պարտականութեան գլուխն անցան եւ Մուրատի ցուցմունքով կարեւոր կէտերը բռնեցին:

Դրանից յետոյ, Անդրանիկը մի քանի տղաներ ղրկեց վանքը, որպէսզի տեսնեն եւ լուր բերեն թէ՝ վանքի մէջ օտար անձեր կայի՞ն թէ ոչ:

Իսկ Մուրատը, դիրքերի մէջ պահապաններ նշանակելէ յետոյ, եկաւ ծովեզերք, ուր ժայռի մը տակ նստած էին Գէորգ Չաւուշն եւ ուրիշ ընկերներ:

Գէորգը ասաց.

— Մուրատ, չե՞ս կարծում, որ նաւի ղեկերը պէտք է հանենք:

— Անպայման: Դրա համար եկայ:

Նաւերի ղեկերը հանեցինք, տարինք մի ապահով տեղ պահեցինք եւ մօտն էլ պահապան մը դրինք:

Այդ նախազգուշական միջոցները ձեռք առնելէ յետոյ, վանք գնացող տղաները վերադարձան եւ հաղորդեցին, որ վանքի մէջ միայն երեք վարդապետներ եւ մի եպիսկոպոս կան: Դուրսից ոչ մէկ մարդ:

Այդ լուրին վրայ, բոլորս մէկ ուղղուեցինք դէպի վանքի հիւրասենեակների կողմը: Իհարկէ, ժայռերի վրայ դրուած պահապանները մնացին իրենց տեղերում: Մեզ հետ եկան նաեւ նաւավարները:

Պահապանները՝ դիտակներով դիտում էին ամէն կողմ եւ հանդիպակաց ծովեզերքները:

Մեր ծովային երկօրեայ ճանապարհորդութեան միջոցին սնուել էինք միայն սխտորով եւ ջրով: Սնունդի մեծ կարիք ունէինք: Գրեթէ բոլորս էլ ուժաթափ էինք:

Երբ մի քիչ հանգստացանք, մեզ մօտ հրաւիրեցինք վանքի վանահայրը՝ Յովսէփ եպիսկոպոսը, որ ութսունամեայ մի ծերունի էր:

Մուրատը Սրբազանին հարցեր տուաւ վանքի ունեցած պաշարի մասին:

— Օրհնած, պատասխանեց եպիսկոպոսը, այնօրը, որ դուք նախապէս հոս ու դրիք, ճիշդ էր որ մեր ամբարները ալիւրով եւ մեր կարասները իւղով լեցուն էին: Իսկ ա՞յժմ: Դատարկ են, շնորհիւ միրանղապահին: Դուք երբ խմբով հեռացաք Ախթամարից, նա հետեւեալ օրն իսկ կարգադրութիւններ արաւ, որ վանքի պաշարը դուրս հանուի: Եւ այնուհետեւ մենք սկսանք մեր ամենօրեայ սնունդը նաւակով դուրսի տունից ստանալ: Հիմա այստեղ պատրաստի ոչինչ կայ: Եւ եղածը հազիւ մի քանի տասնեակի մի անգամուան համար կը բաւէ: Ինչ որ կար՝ դրսի տնումն է եւ անկից կը ստանանք:

Շամիրամ գիւղի մէջ Զինուորական Խորհուրդը պարենաւորման մասին հոգ տանելու պաշտօնը յանձնեց Մուրատին: Անդրանիկը ասաց.— «Հիւանդ եմ», եւ մենք էլ չուզեցինք պնդել, որովհետեւ նա վերջերս շատ ջղայնացած էր:

— Այժմ, սրբազան, ասէք, հարցուց Մուրատը, ինչո՞ւ վանահայր Արմէն վարդապետը այդպիսի կարգադրութիւն արաւ:

— Այդ մասին ես մի բան չեմ կարող ասել: Եզրակացութիւնը դուք հանեցէք, պատասխանեց եպիսկոպոսը:

Մուրատ այլեւս ուրիշ հարցում չարաւ: Բոլորս էլ արդէն սոված էինք:

Նա այս անգամ իր մօտ կանչել տուաւ յեղափոխական եւ Դաշնակցական Դանիէլ վարդապետ Զարօեանին՝ ասելով.

— Հայր սուրբ, բոլորիս յոյսը եւ ապաւէնը դուն ես, շտապիր: Առ նաւակը, գնա դուրսի տունը: Որքան պաշար կայ, հոս բեր: Բայց մի բան եւս: Այնտեղի մարդկանց սոված չթողնես:

Վարդապետը քաջի նման նետուեց նաւակի մէջ եւ հրամայեց թիավարներին, որ շուտով թաչին ափերը, քանի որ տղաները սոված էին:

Մինչ այդ՝ մի փոքրիկ խորհրդակցութիւն ունեցանք: Որոշեցինք մեզ մօտ կանչել Կոմսին եւ Իշխանին, որովհետեւ նրանք այս շրջանի պատասխանատու ընկերներն էին:

Նրանց խորհուրդը մեծ նշանակութիւն ունէր մեր ապագայ անելիք քայլերի համար: Բացի այդ, մեր ռազմապաշարն էլ հազիւ մի կռիւի կը բաւէր, ուստի այդ տեսակէտէն էլ նրանց հետ մերձեցութիւնը կարեւոր էր: Մեր միակ յոյսն ու ապաւէնը Վանի լիառատ զինամթերանոցներն էին, իսկ դրանց տէրն ու տիրականը մեր այդ երկու ընկերներն էին:

Այդ գործի կարգադրութիւնն էլ յանձնուեցաւ Մուրատին: Անդրանիկը՝ Զինուորական Խորհրդի անունով՝ մէկ-մէկ նամակ ստորագրեց եւ հասցէագրեց այդ ընկերներին:

Մուրատը դարձեալ նաւակ մտաւ եւ 12 ընկերներով գնաց ծովեզերեայ Խորգոմ գիւղը: Նրան տրամադրուեց նաեւ մի գումար, որպէսզի այդ գիւղից մի տասնեակ ոչխարներ բերէր, ողջ կամ մորթուած:

Դանիէլ վարդապետը վերադարձաւ: Իր հետ բերած էր 25 պարկ ալիւր, մի քիչ էլ Վանի ժաժիկ ու պանիր: Տղաները անմիջապէս խմոր շաղեցին, հաց թխեցին, կերակուր պատրաստեցին, եւ մենք սովալլուկ գայլերի նման յօշոտեցինք եփուած միսերը եւ թխուած հացերը:

Տղաները, երբ Մուշաղչէնից դուրս ելած էին, պաշար չէին առած իրենց հետ այն յոյսով թէ՝ Շամիրամի մէջ Սեպուհի մօտ պաշար կը գտնեն: Եզը մորթած էինք: Կռիւը սկսած էր:

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԱԼԹԱՅԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ հրատարակելու առաջարկ մը ներքայացուցած էին Ամերիկացիները : Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, որով անպատեհ կը համարի այդ համաձայնութեանց հրատարակումը, ներկայ պարագաներուն մէջ :

ՓԱՐԻԶԻ ՓԱՊՈՒՂԻՆ (Մեթրօ) հականեխելու համար փորձ մը կատարուած էր տեսակ մը քոլոնիական ջուրով : Այս անգամ նոր փորձ մը պիտի կատարուի թիւ մէկ գիծին վրայ, չահօքրամի անուշա՞ոտութեամբ :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար ուժերը կը բազմապատկեն իրենց պատրաստութիւնները, գրաւելու համար ծովեզերեայ կղզիները : Հեռաղրի մը համաձայն 250.000 կարմիր զինուորներ պատրաստ են արշաւելու, առաջին պատեհութեամբ :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վերազինումը փութացնելու համար 700 միլիոն տոլարի արդիական զէնքեր պատրաստած են Մ. Նահանգները, ինչպէս կը հաղորդեն Ուաշինթընէն : Այս զինամթերքին մէկ մասը կը գտնուի Ամերիկա, մնացեալը՝ Ֆրանսա եւ Գերմանիա :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ երկիրներու վարչապետները Գահիրէ հրաւիրուած են, խորհրդաժողով մը գումարելու համար, մարտ 20-25 : Լիբանան մերժեց մասնակցիլ, առարկելով թէ արաբական բոլոր պետութիւնները հրաւիրուած չեն : Միւս կողմէ, նախագահ Շամուն Իտալիա պիտի այցելէ այդ օրերուն :

25.000 ՀԱՅՐԵՐ ԵՒ ՄԱՅՐԵՐ թափօր մը կազմեցին կիրակի օր, Շան զ'Էլիզէի վրայ, ընտանեկան ընկերակցութեանց կազմութեան տասնամեակին առթիւ : Յետոյ ժողով մը գումարուեցաւ Ձմեռնային մարզարանին մէջ, կարգ մը իրաւունքներ պահանջելու համար :

Պ. Թորոս Գալֆայեան, Տէր եւ Տիկին Պաղտիկ եւ Սաթենիկ Տէմիրճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ եւ Զարուհի Խաչիկեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ մօր՝

ՅՈՒԼԻԱՆԷ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆԻ
(ծնեալ Գրիգորեան, բնիկ Ֆիլիպեցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ Մարտ 12ին :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի, ժամը 15.30ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբրեւ այդ նկատել :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը կը պատրաստուի տօնելու 1915 Ապրիլեան հերոսամարտին քառասնամեակը Մայիս 15ին, մեծ պատրաստութեամբ :

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին պարանցիկ զինեձօնը, Ապրիլ 3ին :

Նոր Սերունդի Անիէռի մասնաճիւղին հանդէսը, Մայիս 15ին, կիրակի :

ՎԱԼԱՆՍ.— Ֆ. Կ. Խաչի հանդէսը Ապրիլ 2ին : Օ Ֆուայէ տը լա Սալ տէ Ֆէթի սրահին մէջ :

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը Ապրիլ 16ին, Պէրրի Միլիէ սրահներուն մէջ :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 25ԱՄԵԱԿԸ
(1929 – 1954)

Ամբողջական գաղափար մը կազմելու համար կատարուած աշխատանքին վրայ :

ԴԵՌ ԿՐՆԱՔ ՃԱՐԵԼ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955
(Բ. ՏԱՐԻ)

կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ :

Գրական էջեր.— Հայկ. կեանք, Արուեստի աշխարհ, Հայաստան, կէս – բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահացութիւն, օրացոյց եւն. :

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1300 : Դիմել՝ «Յառաջ»ի գրասենեակը : Հրանտ Սամուէլի :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ՝

3, Bd. Théodore Turner, Marseille

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը :

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբին :

Կիրակի, 20 Մարտ, ժամը 16էն մինչեւ 24, Սալ տը լ'էքուալ 1 Քուր Կամպէթա (անքրէ փլաս Ռասփայ) :

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ :

Կը հրաւիրենք Լիոնի եւ շրջանի երիտասարդութիւնը եւ ծնողները :

Մուտքը ազատ է :

Դիմակները կը գտնուին տեղւոյն վրայ :

ԵՐԵԿՈՅԹ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Անի «Քեռի» խումբին :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան եւ Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անի «Թաթուլ» խումբին :

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9.30էն մինչեւ լոյս, Պար տէ Կրան Փէն, 430 Շըմէն տը Մազարկ, Սէնթ Ան :

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի «Սիամանթօ» խումբի նուագախումբին :

Սիրով կը հրաւիրուին Մարսէյլի շրջանի Նոր Սերունդի բոլոր ընկերուհիներ եւ ընկերները ինչպէս նաեւ ծնողները եւ հասարակութիւնը :

Մուտքը ազատ է :

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ
ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԾՊՏԵԱԼ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, Մարտ 17ին, ժամը 15էն 20, Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ ժան Կուժօն :

Տարազներու մրցում, վիճակահանութիւն եւ հայկ. պարեր փոքրիկներու կողմէ :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի :
Մէզօն տը լա Շիմի

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ :

Հաճելի ու երիտասարդական մթնոլորտ : Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերունդականները, ինչպէս նաեւ մեր բարեկամները : Ճոխ պիւֆէ

ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութիւնը, Փարիզ, շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնց իրենց ներկայութեամբ պատուեցին իր Մարտ վեցի պարահանդէսը, եւ ուրախութեամբ կ'արձանագրէ ներկաներու ցոյց տուած անվերապահ համակրանքը միութեան հանդէպ : — Դիւան Մ.Ռ.Ն.Ա.Մ.

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի գիշեր Քաւէ սրճարանի վերնայարկը : Կը խօսի Պ. ՎԱԶԳԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ :

Նիւթ՝ Օդանաւի տեսակները եւ թռիչքի կերպերը : Մուտքը ազատ է : Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ ժամը 9ին :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՇԱՒԻԼ.— Այրի Տիկին Թագուհի Արէլեան իր թոռնիկին՝ Սարգիսի առաջին տարելիցին առթիւ 500 ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին մասնաճիւղին :

× Այրի Տիկին Շուշանիկ Զաքարեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն Տէր եւ Տիկին Սիսակ Տօղրամաճեան հազար ֆր. Շաւիլի դպրոցին, Քլամառէն Տէր եւ Տիկին Սամուէլ Մաղաշեան հազար ֆր. Կապ. Խաչի կայանի շէնքին :

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ _ ԾԻԾԱՂԻ ՕՐ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ 22 ՄԱՐՏ 1955 ԺԱՄԸ 9ԻՆ

SALLE IENA — 10 Av. d'Iéna — Métro: Iéna

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ - ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնեն հայ երգիծաբանութեան անմահ վարպետին Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Տոմսերը կը ծախուին Հ. Բալուեան գրատունը :

ՄՈՒՏՔԻ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Դ. ՑԱՆԿ

Պուլանճեան, Ոսկեան Քալայճեան, եւ Տիկին Պաղիկեան 5000ական ֆրանք :

Սողոմոնեան երեք հազար ֆրանք :

Ս. Տէօքմէճեան երկու հազար ֆրանք :

Յովհ. Փափազեան, Հայկազուն Վարժապետեան, Արշակ Մկրեան, Միքայէլ Պետրոսեան, Գրիգոր Թորոսեան, Ումն, Պապազեան, Զորպաճեան, Զոգարեան. Հիսայեան, Փամպուգճեան, Բժ. Նորա Տամլամեան, Տիկին Պօղոսեան, Գըլըճեան, Տիկին Ֆ. Ֆէյտի, Աչըգկէօզեան, Պօյաճեան, Վարպետեան, Գարեգին Վարդանեան, Տիկին Զթիքեան, Մարանկէօզեան, Սէֆէրեան, Յակոբեան, հազարական ֆրանք :

Աճէմեան, Աբրահամեան, Յովսէփեան, Տիրատուրեան 500ական ֆրանք :

Աչըգկէօզեան, Օր. Զիլէլեան, Մինասեան 300ական :

Տիկին Պետրոսեան, Պարտիզպանեան, Պետրոսեան, Զիպուքճեան, Աչճեան 200ական ֆրանք :

Տօնիկեան, Յարութիւնեան, Եղիազարեան հարիւրական ֆրանք :

Գումար	47.200
Նախորդ գումարը՝	152.000

Փետրուար 13ի ցանկին 65.000ը 74.000 է.

տարբերութիւնը՝	9000
Ընդհ. գումար՝	208.200

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԷՆ

Նշան Փալանճեան Ճեմարանի մատենադարանին համար, Համազգայինը շնորհակալութեամբ ստացած է, Այրի Տիկին Մարիամ Ոսկի Բարսեղեանէն (իր անմոռանալի ամուսնոյն, Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի նախկին աշակերտ, բժիշկ Բարունակ Ոսկի Բարսեղեանի յիշատակին համար), հետեւեալ 16 հատորները.—

Հոմերի Իլիականը, Բանք խրատուց նախնի իմաստասիրաց, Եղիշէ : Միլտոնի կորուստ դրախտին, Նարեկ, Դժոխք, Ճաշակք հին եւ նոր ողբերգութեանց, Եզնիկ, Վալերի Բրիւսովի տարեգրութիւն հայ ժողովուրդին, Եղիշէ պատրիարք Դուրեանի կենսագրութիւնը, Նարեկ (Աշխարհաբար), Աւետարանի ճառքէն, Վկայաբանութիւն Յովհաննու Պարտիզակցւոյ, Հոգեբանութիւն, պատմութիւն հայ մատենագրութիւն եւ նուագի Հ. Ղ. Ալիշանի :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻԼԱՅԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին Սանուց Միութեան կողմէ : Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԻՆ

Մարտ 27, կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Քէս տ'էփառնեը, 32–34 Ավընիւ տը լա Փօրթ տէ Լիլա :

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ փարիզահայ արուեստագէտներու : Մուտք 250 ֆր.

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ.— Համախարբերդի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայրենակիցներ Պ. Ղուկասեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, Տէր եւ Տիկ. Եադուպ Սէֆէրի եւ պարագաներուն, իրենց շատ սիրելի կնոջ եւ աղջկան Տիկին Ռոզայ Ղուկասեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ – Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հասցէին : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ : Սոյն ժողովին ներկայ կ'ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս. պատուակալ եւ գործօն անդամները ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 16ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցը : Մասնաւոր հրաւիրագիր պիտի չղրկուի :

(Վարչութիւն)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Լէ Օլիվ – Մարթիկոյի հայկ. դպրոցին խնամակալութիւնը խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Պ. Ա. Թէրզիպաշեան եւ Վասպուրականի Հայր. Միութիւն երեք հազար ֆր. : Պ. Պ. Պ. Մէսճեան, Վ. Տէյիրմէնճեան, Բ. Շաքարեան, Հէքնազեան եղբ., Բաղ. Շաքարեան, Մկրտիչեան եղբ. Տէր Կարապետեան եղբ., Գ. Զարուկեան երկու հազարական, Յ. Հացագործեան, Գ. Պաղտասարեան, Շիմշիրեան, Համալեան, Տիրատուրեան, Բէքմէզեան, Ոսկանեան, Ար. Հիւսեան, Միրաքեան, Թուրիկեան, Նէվշէհիրլեան, Փանոսեան, Եաղմուրեան, Աչճիպաշեան, Բարսեղեան, Ն. Հացագործեան, Մինասեան – Թոզատեան, Էլոյեան, Մարտիկեան, Զ. Մելտոնեան, Լուսիկեան, Ծերկեան, Խըտըրեան հազարական, Գ. Եղիայեան 1200, Քաջունեան 800, Դաքէսեան, Թէքնէեան, Պասմաճեան, Մելտոնեան, Մենծոյեան, Թումայեան, Յովհաննէսեան, Գարաճեան, Զինեան, Մոմճեան, Ղազարեան, Սուլթանեան, Պէզպէրեան, Կարապետեան, Ժ. Հացագործեան, Եղիշէեան, Գարախանեան, Պէյլէրեան, Տոլպաշեան, Մ. Թէքէեան, Գանձանակեան, Պէթայեան, Մաղնիսալեան, Բէնիամին, Ծղնաւորեան, Պալեան, Նիկողոսեան, Սահաթճեան, Վ. Պանտիկեան, 500ական : Մ. Պօղոսեան 300 : Թարգմանեան, Կիւրեղեան, Քէշիշեան, Գարեգին, Կարապետ երկու հարիւրական : Կ. Սուլթանեան 400 ֆրանք :

Գ. Յովհաննէսեան

×

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Անտոնեանէ հազար ֆրանք, ի նպաստ իր դպրոցին, Օր. Արզարեանի եւ Պ. Սեթեանի նշանախօսութեան առթիւ :

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise. Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՄԱՐՏ

MERCREDI 16 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7623 31e ANNEE

խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3034

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԱՆԻ ԹԷ ՍԹԱՓԷԻՆ

●

— « Արդեօք ժամանակը չէ՞ որ մենք պատերազմ յայտարարենք օտար բառերի առանց անհրաժեշտութեան գործածութեան դէմ» :

Երեւանի « Գրական Թերթ»ին աշխատակիցը յատկապէս գտեր եւ արտատպեր է Լենինի այս խօսքը, պաշտպանելու համար իր տեսակէտը՝ հայերէնի զարգացման եւ միօրինակութեան մասին :

Լենին իր այդ յայտարարութեան մէջ կ'ըսէ, դատապարտելով օտար բառերու անտեղի գործածութիւնը ռուսերէնի մէջ․

— « Ինչի՞ համար ասել «դեֆեկտ»ներ, երբ կարելի է ասել թերութիւններ կամ պակասներ, երբ կարելի է ասել բացեր :

Նոյն հարցումը կրնաք ուղղել մեր չորգլուխ իմաստակներուն, որոնք «բացեր»ը մէկդի դնելով, կը գրեն «դեֆիցիտ»ներ :

Եւ դեռ ի՛նչ այլանդակութիւններ, պարզապէս իբրեւ հետեւանք անյատակ տգիտութեան եւ սորկամտութեան :

Մենք տարիներով պայքար մղած ենք այս ճակատին վրայ, եւ միշտ կը յիշեցնենք սա տարրական գիտելիքը ․

— Ո՛չ բռնազբօս հայկաբանութիւն, ոչ ալ մուրացածոյ օտարաբանութիւն : Ունինք լեզու մը ինքնուրոյն, ճոխ եւ ճկուն :

Հաւատարմօրէն գործածենք անոր հասուն եւ հասուն բառապաշարը ․ իսկ եթէ պակասներ կան — եւ կա՛ն — աշխատինք լրացնել, խորացնելով կամ փոխ առնելով :

Երեւանի շաբաթաթերթին աշխատակիցն ալ մօտաւորապէս նոյն բանը կ'ըսէ ․

— « Ամէն կերպ օգտագործել ժողովրդին անհասկնալի տերմինի հայերէն յաջող համանշանակը, բացակայութեան դէպքում կազմել նորերը՝ օգտագործելով Հայոց լեզուի սեփական հնարաւորութիւնները եւ բառակազմութեան կարողութիւնները » (30 Յունուար 1955) :

Երկու պարագաներուն մէջ ալ, «ուժեղ պայքար ծաւալել ինչպէս լեզուական մաքրամոլութեան, այնպէս էլ՝ լեզուական օտարամոլութեան դէմ, հաշուի առնելով Հայոց լեզուի զարգացման ոգին, նրա օրինաչափութիւնները, առանձնայատկութիւններն ու հեռանկարները » :

Յօդուածագիրը այս առթիւ կը յիշէ յատկանշական օրինակ մը ․

— « Տերմինաբանական կոմիտէն ընդունեց «էկոնոմիկա» բառը, որն իրեն չարդարացնելով, այժմ լուրթեամբ զիջել է հայերէն նախկին համանշանակներին» :

Մինչանկեալ ըսենք որ նախապէս կը գործածէին տնտեսութիւն, տնտեսական եւն. բառերը : Աստու մը յայտարարեցին թէ այդ բառերը չեն համապատասխաներ էկոնոմիկա, էկոնոմիկ բառերուն : Եւ հրամայեցին խուրացնել այս վերջին բառերը :

Կը թուի թէ այժմ դարձի եկեր են :

Ո՛ւր էր որ ընդհանուր դարձ մը կատարէին, յանուն լեզուի հարազատութեան եւ բնական զարգացման :

«Սովետական Հայաստան » օրաթերթի Փետրուար 18ի թիւին մէջ, Պետական Հրատարակչականի աւագ խմբագիր Վ. Պօղոսեան բաց նամակ մը ուղղելով «Տերմինաբանական Կոմիտէ»ին, կը գանգատի թէ «մի ամբողջ շարք բառերի գրութեան մէջ չկայ միօրինակութիւն» :

Եւ իր կարգին կը յիշէ քանի մը օրինակներ ․ — «Տասնեակ տարիներով գրուել է «Ճապոնիա» ․ բայց ահա թերթերի խմբագիրները մօտ երկու տարի առաջ սկսեցին գրել Յապոնիա են ․ :

Այս քանի մը օրինակները ամբողջական գաղափար չեն տար համատարած անտէրութեան մասին որ կը սպառնայ ռուսթաթարական աղցանի մը վերածել արարատեան աշխարհաբարը :

Երանի՛ թէ չուտ վերադառնային «դէպի աղբիւրը լոյսին»․․․

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

« ԹՈՒՐՔԵԻՐԱՔԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԸ ՁԱԽՈՂԱՆՔ ՄԸՆ Է»

●

ՍՈՒՐԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սուրիոյ արտաքին գործերու եւ Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Խալէտ էլ Ազմ, որ նախապէս վարչապետ ալ եղած էր, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է «Լը Մոնտ»ի Դամասկոսի թղթակցին ․

— Թուրքեւիրաքեան դաշինքը կատարեալ ձախողանք մըն է (ֆիասքօ) : Պատճառը շատ պարզ է : Դաշինքին հեղինակները ուզած են զինուորական ցանց մը ստեղծել Միջերկրականի նաւահանգիստներէն մինչեւ ռուսական սահմանագլուխը : Արդ, առանց Սուրիոյ մասնակցութեան կարելի չէ որեւէ ցամաքային հաղորդակցութիւն Թրքական նաւահանգիստներէն եւ մուտքի ճամբաներէն դուրս : Եթէ այդ նաւահանգիստները եւ ճամբաները բաւարար երեւցած էին Արեւմուտքի համար, ինչո՞ւ փորձեցին դաշինք մը կնքել : Արաբական երկիրները կը մերժեն մասնակցիլ, վասն զի իրենց խնդիրները կը տարբերին : Իրաք դրացի է Խ. Միութեան : Իր հիմնական հոգն է պաշտպանուիլ ռուսական հաւանական վտանգի մը դէմ : Իրաքցիները բաղդատաբար հեռու են խորհրդային վտանգէն, որ ուղղակի կը սպառնայ Սուրիոյ եւ Լիբանանի : Այդ վտանգը դիմագրաւելու համար է որ Սուրիա — եգիպտական դաշինք մը կազմեցինք : Մենք կը գտնուինք երեք մեծ պետութեանց եւ անոնց զինակիցներուն՝ Փաքիստանի եւ Թուրքիոյ արեւմտեան կողմը : Այդ պետութիւնները չարունակ կամ թշնամի եղած են Արաբներուն, եւ կամ ընդհարած՝ Հիւս. Ափրիկէի Արաբներուն հետ, մինչ Ռուսիան բաղդատաբար չէզոք մնաց արաբեւիսրայէլեան վէճին մէջ ․ բայց անհաւանական չէ որ յառաջիկային գործակցութիւն մը հաստատուի Թուրքեւիրաքեան եւ միջարաբական ցանցին միջեւ : Իրաք չի կրնար մասնակցիլ միջարաբական զինուորական կազմակերպութեան երկու պատճառներով : Նախ որ Պաղտատ դաշինքով մը կապուած է Թուրքիոյ հետ, հետեւաբար այլեւս չունի գործելու ազատութիւն : Երկրորդ՝ միջարաբական ցանցը կազմուած է ի նախատեսութիւն խորայէլեան յարձակումի մը մինչդեռ Թուրքեւիրաքեան դաշինքը յօրինուած է ռուսական վտանգին դէմ : Եթէ նոյնիսկ Իրաք զօրք տրամադրէ հասարակաց պաշտպանութեան համար, ի՞նչպէս պիտի օգտագործուի : Մեր տրամադրութեան տա՞կ պիտի մնայ այդ զօրքը, բաժնուելով Թուրքեւիրաքեան հրամանատարութենէն, որ ամբողջովին ուղղուած է ռուսական վտանգին դէմ : Որովհետեւ յարմար պիտի չըլլայ այստեղ փոխադրել զանոնք » :

Թղթակիցը մասնաւոր կարեւորութիւն կ'ընծայէ վերջին խօսքերուն, դիտել տալով թէ Սուրիա ամէն գնով կ'ուզէ խուսափիլ Իրաքի զինուորական ներկայութենէն որ պիտի խափանէ իր անկախութիւնը :

ARABACAN

ԱՐԱԲԱԿԱՆ երկիրներու վարչապետները ժողովի հրաւիրուած են Գահիրէի մէջ, ինչպէս հաղորդած էինք երէկ : Վերջին լուրերու համաձայն, Յորդանան կը պահանջէ օգնել իրեն, եւ ելմտացոյցի բացը գոցելու համար, եթէ կ'ուզեն որ մնանայ նոր դաշինքի մը եւ խզէ Անգլիոյ հետ կնքած դաշնագիրը : Մեծն Բրիտանիա 20 միլիոն տոլար կը վճարէ Յորդանանի բանակին ծախքերը հոգալու եւ ելմտացոյցին բացը գոցելու համար : — Սուրիոյ պատուիրակութիւնը Պաղտատ հասնելով, սկսաւ բանակցիլ Իրաքի կառավարութեան հետ :

ԴՈԿՏ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԱԲԵՂԵԱՆ

Վերջին պահուն հասած հեռագրէ մը ցաւով կ'իմանանք ընկեր Արտաշէս Աբեղեանի մահը, Միւնիխի մէջ, ուր կը բնակէր պատերազմի դադարումէն ի վեր :

Մահը տեղի ունեցած է կիրակի օր : Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, հինգշաբթի :

× Արտաշէս Աբեղեան ծնած էր 1878 Յունուարին, Աստապատ : Տարրական կրթութիւնը ստացած էր նախ՝ մինչեւ 1887՝ իր ծննդավայրի ծխական դպրոցին, յետոյ՝ 1887 – 1890 Շուշիի թեմական դպրոցին մէջ : 1890 – 95 յաճախած է Թիֆլիսի Ներսիսեան վարժարանը, որմէ վերջ մտած է Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանը (1895) : Շրջանը աւարտած է 1899ին :

1899 – 1900 Շուշիի թեմական դպրոցին մէջ ուսուցչական պաշտօն վարելէ վերջ՝ բարձրագոյն ուսմանց հետեւելու համար անցած է Գերմանիա (Մարպուրկ, Լայփցիկ եւ Պերլին) : 1904ին աւարտած է Մարպուրկի համալսարանը, Փիլիսոփայութեան Դոկտորի տիտղոսով :

1905 Յունուարէն մինչեւ Օգոստոս աշխատած է Ս. Պետերսբուրգ՝ պրոֆ. Նիկոլա Մառի մօտ :

Այնուհետեւ ուխտուած է ուսուցչական ասպարէզին (1905 – 1919) : Թիֆլիսի Ներսիսեան վարժարանին փոխ – տեսուչ եղած է 1913 – 1915 : Իբրեւ ուսուցիչ եւ հոգաբարձութեան փոխ – նախագահ պաշտօնավարած է նաեւ Թիֆլիսի Յովհաննեան օրիորդաց վարժարանին մէջ : Անդամակցած է կովկասահայ շարք մը հանրային կազմակերպութեանց եւ ընկերութեանց վարչական մարմիններուն :

Աշխատակցած է բազմաթիւ թերթերու : 1908 – 1913 խմբագրութեան անդամ եղած է Թիֆլիսի Նոր Դպրոց մանկավարժական ամսագրին : Կանոնաւորապէս աշխատակցած է Թիֆլիսի «Յառաջ» թերթին եւ անոր յաջորդող թերթերուն (1905–1909), «Հորիզոն»ի (1909 – 1918) եւ այլ թերթերու :

Անկախութեան հռչակումէն վերջ երեսփոխան ընտրուած է Հայաստանի Խորհրդարանին (1919–1920) : Այդ շրջանին աշխատակցած է Երեւանի «Յառաջ»ին :

Խորհրդայնացումէն ետք անցած է Պոլիս, ուր Էսաեան աղջկանց վարժարանին մէջ ուսուցչութիւն ըրած է 1921 – 22 : Աշխատակցած է Պոլսոյ Ճակատամարտին, որուն համար իբրեւ թերթօն թարգմանած էր նաեւ Ա. Կուպրինի «Սուլամիթ»ը : 1922ին անցած էր Պերլին, ուր մնաց մինչեւ 1945 :

1926ին իր դիմումին վրայ Փրուսիոյ կրթական նախարարը հայագիտական ճիւղ մը բացաւ Պերլինի համալսարանին կից Արեւելեան Լեզուներու ճեմարանին մէջ եւ դասախօս նշանակեց զինքը : Այս պաշտօնին վրայ մնաց մինչեւ 1945, Բ. աշխարհամարտի վերջը :

Պերլինի գրաւման օրերուն ինք եւս տեղափոխուեցաւ եւ պահ մը Թուբինկէն եւ այլ քաղաքներ մնալէ վերջ հաստատուեցաւ Պաւարիոյ մայրաքաղաքին՝ Միւնիխի մէջ, որու համալսարանին հայագիտական բաժնին դասախօսի պաշտօնը վարեց մինչեւ իր մահը :

Երկար տարիներէ ի վեր կ'աշխատակցէր «Յառաջ»ի, «Յուսաբեր»ի, «Հայրենիք»ի (ամսագիր եւ օրաթերթ), «Վէմ»ի եւայլն :

Հրատարակած է Աշխարհագրութեան դասագրքեր, Հայաստանի Քարտէզը, « Ուղղագրական բառարան», գերմաներէն ընդարձակ քերականութիւն մը արեւմեան հայերէնի մասին, եւայլն : Վերջին անգամ «Յուսաբեր»ի տպարանէն լոյս տեսաւ Գէօթէի մասին ուսումնասիրութիւն մը եւ գերման մեծ փիլիսոփային ամբողջական երկերուն թարգմանութիւնը (Ա. հատոր, շարունակելի) :

1952ին աչքի գործողութեան ենթարկուեցաւ : Անկէ ի վեր հակառակ իր հիւանդկախ վիճակին կը շարունակէր իր գրական աշխատանքները, յղուածներ հասցնելով Դաշնակցական թերթերուն : Մինչեւ վերջին շունչը ձեռքէն չձգեց գրիչը :

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն :

ՉԸՐՉԻԼ ՆՈՐ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐ ԿԸ ՅԱՅՏՆԷ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Բչ. օրուան նիստին մէջ, պատասխանելով զանազան հարցումներու, Չըրչիլ կարգ մը գաղտնիքներ եւս յայտնեց : Ըսաւ թէ անցեալ տարի հրաւէր ուղղած էր Խ. Միութեան վարչապետ Մալենկովի եւ Պ. Մոլոթովի, գլուխ գլխի խորհրդակցութիւն մը կատարելու համար, բայց յետոյ ետ կեցաւ : Տեսակցութիւնը տեղի պիտի ունենար Օգոստոսին կամ Սեպտեմբերի կիսուն, Պերնի, Ստոքհոլմի կամ Վիէննայի մէջ : «Տեսակցութեան նպատակներէն մէկն էր ճամբան հարթել երեք, նոյնիսկ չորս կամ հինգ մեծ պետութեանց խորհրդաժողովի մը համար» : Երրորդ եւ չորրորդ պետութիւնները պիտի ըլլային Մ. Նահանգները եւ Ֆրանսա, իսկ հինգերորդը՝ ապահովաբար կարմիր Չինաստանը :

Ինչո՞ւ ետ առին հրաւէրը : Չըրչիլ այս հարցումին ալ պատասխանելով, ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը սկսած էր պահանջել որ Զօրսերու խորհրդաժողով մը գումարուի, մասնակցութեամբ արտաքին նախարարներու, վերսկսելու համար խօսակցութիւնները Գերմանիոյ մասին : Յետոյ կ'առաջարկէր նոր ծրագիր մը՝ Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութեան համար : Չըրչիլի կարծիքով այս երկու առաջարկները կը ձգտէին խափանել Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը ․ հետեւաբար ետ առաւ իր հրաւէրը : «Պ. Մոլոթով անպատեհութիւն մը չէր տեսներ երկու խորհրդաժողովներու գումարման մէջ : Բայց մենք անկարելի կը նկատէինք այդ, վասն զի մէկը պիտի ջլատէր միւսը : Այսպէս առկախ մնաց խնդիրը » :

Վիճաբանութեանց ընթացքին ընդդիմադիրները առաջարկեցին խորհրդաժողով մը գումարել զինաթափութեան եւ ջրածին ռումբի մասին, մասնակցութեամբ Մեծն Բրիտանիոյ, Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Միութեան : Ժողովը 268ի դէմ 298 ձայնով մերժեց այս առաջարկը, անօգուտ համարելով զայն, ներկայ պարագաներուն մէջ, համաձայն Չըրչիլի բացատրութեանց :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՇԱԳԻՆ ՁՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՃԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Տալաքիւփէեան (Րաֆի Տիւզ, Մարսէյլ)	5.000
Տիկին Ե. Մանուկեան (Սեւրան)	5.000
Տիգրան Պագալեան (Փարիզ)	1.000
Լօգմակէօզեան Գրիգոր	2.000
Շահնազար Գարունի	1.000
Յարութիւն Փիլիպեան	1.100
(Այս վերջին երեք գումարով Պ. Աբրահամ Շահպազեանի միջոցաւ ստացած կ'ըլլանք 32.100, միւսները յայտարարուած են արդէն)	
Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Նիկողոսեան	500
Գումար	15.600
Երէկուան գումար	441.450
Ընդհ. գումար	457.050

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑԱՂԹԵՐԳՈՒԹԻՒՆ … ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Տարի մը ետքը:

Գելիմէր կը դաշնակցի Սարտենիոյ Թագաւորին հետ, որ իր բանակով կ'անցնի Ափրիկէ: Երկուստեք կը պատրաստուին վճռական ու մեծ ճակատամարտի մը:

Բելիսար կը զօրացնէ Յովհ. Հայկազնի գունդը բանակին լաւագոյն տարրերով, կը յանձնէ նաեւ բանակին դրօշը, ու կը հրամայէ չնահանջել երբեք: Յովհ. Հայկազն ճամբայ կ'ելլէ իբրեւ յառաջապահ, իսկ Բելիսար՝ յաջորդ օրը: Տրիկամարայի մէջ դէմ առ դէմ կուգան Յովհ. Հայկազնի եւ Գելիմէրի բանակները:

Երկու բանակներուն միջեւ կը հոսէր գետակ մը: Յովհ. Հայկազն խրամներ կը փորէ եւ գիշերը կ'անցընէ՝ լրտեսելով թշնամին, որ նոյնպէս խրամներ կը շինէր եւ կը սպասէր գետակին միւս կողմը: Յաջորդ առաւօտ կը հասնի Բելիսար, պատերազմական ձեւ կուտայ հսկայ բանակին: Այս անգամ Յովհ. Հայկազն կը դրաւէ կեդրոնը: Գետակին հանդիպակաց եզերքը, բարբարոսներու Թագաւորը կը շրջէր բանակին մէջ, հրամաններ կուտար, քաջութեան հրաւէր կը կարդար եւ կը յանձնարարէր երբեք չկռուիլ նետով, այլ միայն սուրով:

Այսպէս կազմ եւ պատրաստ՝ երկու բանակները իրար դիտելէ ետք, յանկարծ կը տեսնուի որ Յովհ. Հայկազն կ'անցնի գետակը իր այրուձիով: Հայ քաջ զօրապետը հազիւ անցած էր ջուրը եւ կը պատրաստուէր կռիւի, երբ թշնամի բանակէն դատուեցաւ Սարտենիոյ Թագաւորը իր զինուորներով: Սկսաւ կատաղի սուսերամարտ մը, բայց Յովհ. Հայկազն չկրցաւ դիմադրել երկար ու նահանջեց: Բարբարոսները չհամարձակեցան հետապնդել զանոնք եւ անցնիլ գետակը: Յովհ. Հայկազն, քիչ ետքը, նոր ուժեր առած, երկրորդ անգամ անցաւ գետակէն, բայց եւ այնպէս ստիպուեցաւ դարձեալ նահանջել: Երրորդ փորձ մը եւս կատարելով, Յովհ. Հայկազն երդում ըրաւ չնահանջել այս անգամ: Գետակը անցաւ աւելի մեծ ուժերով, դրօշն ալ միասին: Եւ բարձրագոչ աղաղակներ արձակելով՝ քալեց բարբարոսներու բանակին վրայ: Սկսաւ կատաղի սուսերամարտը: Սուրերը որ անտառ կազմած՝ կը փայլէին արեւին տակ, շուտով ներկուեցան արիւնով: Նահանջ չկար այլեւս, — ա՛յս էր Յովհ. Հայկազնի հրամանը: Անխնայ, անողորմ, անգութ, վայրագ կռիւ մըն էր, յօշոտում ու խողխողում, որ կը շարունակուէր ժամերով, — ինկան ամէնէն ընտիր զինուորները երկու բանակէն: Բայց թշնամին կը դիմադրէր անսասան: Հակառակ թշնամի բանակին կատաղի դիմադրութեան՝ Յովհ. Հայկազն կը զարնէր շարունակ, կը հրամայէր զարնել եւ ձիերու ոտքերուն տակ կոխկրտել թշնամին: Մինչ այդ պահուն՝ ինկաւ նաեւ Սարտենիոյ Թագաւորը, որուն մահը բախտորոշ դեր կատարեց, որովհետեւ բանակին մէջ շփոթութիւն առաջացաւ: Ճակատագրական այդ վայրկեանին՝ Բելիսար հրամայեցգետէն անցընել ամբողջ բանակը: Եւ ահա սկսաւ խուճակորոյս նահանջը ելիմէրի բանակին մէջ: Գելիմէր եւս, գլուխը կորսնցուցած, կը նստի ձին եւ կը փախչի դէպի Նումիդիոյ խորերը, բանակէն գաղտնի պահելով փախուստի ճամբան: Ու մինչ Բելիսարի բանակը կը յարձակի շփոթահար բարբարոսներուն վրայ, շարունակելով անդթօրէն ջարդել՝ բարբարոսներու բանակին ընկերացած կիներու եւ աղջիկներու ագիողորմ ճիչերուն մէջ, առանց դադար տալու նոյնիսկ գիշերը, անդին՝ Յովհ. Հայկազն, միայն երկու հարիւր ձիաւոր առնելով, սրարշաւ կը հետապնդէ Գելիմէրը:

Յովհ. Հայկազն որոշած էր կանգ չառնել ոչ գիշերը, ոչ ցերեկը: Անընդհատ կը հետապնդէր փախստականները: Բելիսար եւս, իր կարգին, ճամբայ ելաւ Յովհ. Հայկազնի ետեւէն, չխզելու համար կապը եւ օժանդակելու համար հայ քաջ զօրապետին, որ ուխտ ըրած էր ձեռք ձգել Գելիմէրը՝ ողջ կամ մեռած:

Հինգ օր եւ հինգ գիշեր, Յովհ. Հայկազն աշտանակեց իր ձին, սրարշաւ անցաւ Նումիդիայէն, հասաւ անապատին եզերքը: Այլեւս ժամերու խնդիր էր Գելիմէրի ձերբակալութիւնը:

Յովհ. Հայկազնի կ'ընկերանար նաեւ Ուլիարիս: Քաջ սպայ մը, բայց սիրահար… գինիի: Վեցերորդ օրը լուսցած գիշերը, օգտուելով ձիերուն քիչ մը հանգիստ տալու համար եղած կարգադրութենէն, Ուլիարիս կը խմէ այնքան, որ արշալոյսին չէր կրնար այլեւս շիտակ կանգնիլ ոտքի վրայ:

Առաւօտ էր:

Երբ կը դանդաչէր ձիերուն մօտ, թռչուն մը տեսաւ ծառին վրայ: Նշան առաւ՝ որսալու համար: Սակայն գինով, չկրցաւ նշան առնել եւ նետը գնաց զարնուեցաւ Յովհ. Հայկազնի գլխուն:

Զինուորները վազեցին օգնութեան: Հայ քաջ զօրապետը վիրաւորուած՝ էր մահացու կերպով: Զո՛ւր անցան բոլոր ճիգերը՝ փրկելու համար անվեհեր հրամանատարին կեանքը: Լացի՛ն բոլորը, որովհետեւ Յովհ. Հայկազն սիրուած էր ոչ միայն իբրեւ քաջարի եւ հերոս զինուորական մը, այլ եւ հրամանատար մը որ եղբօր պէս կը վարուէր զինուորներուն հետ:

Իր զինուորները այլեւս չհամարձակեցան հետապնդել Գելիմէրը: Վազեցին Ուլիարիսի ետեւէն, սպաննելու համար զայն, բայց ոճրագործը, սարսափած այն վախճանէն՝ որ կը սպասէր իրեն, փախաւ ու մտաւ մօտակայ եկեղեցի մը:

Ուրիշ խումբ մը զինուորներ ճամբայ ելան, լուր տալու համար Բելիսարի, որ բանակը ճամբան ձգելով՝ սրարշաւ հասաւ Յովհ. Հայկազնի մարմինին մօտ: Երբ տեսաւ որ քաջերուն քաջը կը պառկէր անկենդան, չկրցաւ զսպել արցունքները եւ սկսաւ լալ: Իր հետ լացին նաեւ բոլոր զինուորները: Պրոկոպիոս կը պատմէ թէ Բիւզանդիոնի կայսրն իսկ խոր ցաւ զգաց՝ երբ լսեց այս քաջ Հայուն մահը:

Բելիսար հրամայեց սպաննել Ուլիարիսը, բայց Յովհ. Հայկազնի զինուորները ըսին թէ քաջ զօրապետը, իր մահէն առաջ, խնդրած էր վրէժ չլուծել Ուլիարիսէն, որովհետեւ գինով էր եւ չէր գիտեր ըրածը: Ու Բելիսար, որ երբեք ներել չէր գիտեր, յարգելու համար մեծ զինուորին յիշատակը, ազատ թողուց ոճրագործը: Բայց հրամայեց փառաւոր դամբարան մը շինել Յովհ. Հայկազնի վրայ, որ թաղուած է այժմեան Թունուզի եւ Ալճերիոյ հարաւային սահմաններուն վրայ, անապատին եզերքը:

Յովհ. Հայկազնի մահուան պարագան կասկած մը կ'արթնցնէ իմ մէջս: Այն առաւօտ, երբ Յովհ. Հայկազն կ'անցնէր գետակը եւ կը յարձակէր բարբարոսներու բանակին վրայ, Հոները՝ որոնք, Հայոց հետ, մաս կը կազմէին բիւզանդական բանակին, կասկածելի դիրք մը բռնած էին: Պրոկոպիոս կը պատմէ թէ Հոներուն նպատակն էր սպասել կռիւի ելքին, միջամտելու համար ի նպաստ այն կողմին, որուն յաղթանակը ապահով կը թուէր այլեւս: Ահա թէ ինչո՛ւ, իբրեւ պահեստի ուժ, ուզեցին մնալ թիկունքի վրայ: Եւ սակայն Հոները, չափազանց հպարտ, կ'առարկէին թէ չեն ուզեր վայելել ուրիշին յաղթանակը, ոչ ալ կ'ուզէին ուրիշին տալ իրենց զէնքերուն փառքը: Արդարեւ միշտ առանձին կը ճակատէին, — նոյնիսկ սովորութիւն ունէին, ճակատամարտէն առաջ, մենամարտով կատարել … բացումը, ճիշդ ինչպէս Գողիաթ: Իրենց բանակէն կը զատուէր յաղթանդամ սպայ մը, յառաջ կը խաղար եւ կը պոռար թշնամիին՝ մենամարտի հրաւիրելով «ով որ քաջ էր»: Այսպէս ըլլալով հանդերձ, բարբարոսները քանիցս յարաբերութեան մէջ մտան Հոներուն հետ, նոյնիսկ դաւադրութեան ծրագիր մըն ալ կազմուեցաւ, բայց Յովհ. Հայկազնի յաղթանակը ջուրը ձգեց դաւադրութիւնը: Եւ երբ հայ զօրապետը սկսաւ հետապնդել թշնամին՝ առանց հանգիստ տալու ընկերացող զինուորներուն եւ սպաներուն, որպէսզի վայելէն յաղթանակը, Ուլիարիս նետահար կը սպաննէ զինք, իբր թէ արկածով: Եթէ Ուլիարիս գինով էր՝ աղեղն անգամ շիտակ չկարենալ բռնելու աստիճան, ի՞նչպէս փախաւ եւ խելք ըրաւ ապաստանիլ եկեղեցիի մը մէջ: Հետապնդուող թշնամին չկաշառե՞ց արդեօք այս սպան, որ «պարտութիւն» մըն ալ կրած էր բարբարոսներէն՝ Կարքեդոնի առջեւ, նահանջող բանակին մէջ նետելով իր թարմ ուժերը: Կամ գիշեր ցերեկ թշնամին հալածելէ յոգնած՝ չուզե՞ց արդեօք կասեցնել հետապնդումը, սպաննելով հրամանատարը: Ի՞նչ գործ ունի ձախ թեւի յառաջապահ գունդին հրամանատարը աջ թեւի յառաջապահ գունդին մէջ, որուն հրամանատարն է Յովհ Հայկազն: Տարբե՞ր էին արդեօք ձախ թեւի յառաջապահ գունդին հրամանատարը, Ուլիարիս, եւ Յովհ. Հայկազնի գունդին զինուորը, Ուլիարիս, — անունի զուգադիպութի՞ւն:

Պրոկոպիոս լուռ է մահուան պարագաներուն կապուած այս կասկածին մասին, միայն կ'ողբայ հայ քաջ զօրապետին կորուստը: Յովհ. Հայկազն, Ափրիկէի այս յաղթականը, կրնար օր մըն ալ կայսր դառնալ ու բազմիլ Բիւզանդիոնի գահին վրայ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՏԵՍԱԿ ՄԸ ՀՐԱՇՔ

Լիոն Ֆրանսայի երրորդ կեդրոն քաղաքն է, օժտուած՝ ամէն առաւելութիւններով, տնտեսական թէ մշակութային:

Լիոնցին լուրջ, աշխատող, երեւոյթով հպարտ է, ոչ – դիւրահաղորդ եւ մանաւանդ կասկածոտ: Դժուար է շահիլ Լիոնցիի մը բարեկամութիւնը եւ վստահութիւնը, բայց երբ յաջողեցար իրեն հետ մտերմանալ, կրնաս վստահ ըլլալ թէ բարեկամութիւնը տեւական է:

Լիոնահայ գաղութը մասամբ տառապած է, եւ 25 – 30 տարի ետք, մատի վրայ կը համրուին անոնք որ մտերմութեան հաստատած են տեղացիներու հետ:

Վերը յիշուած պարագաները աւելցուցած են ստորադասութեան զգացումը Լիոնի հայութեան մէջ:

Բայց ով հրաշք, օր մը Լիոնի հայ գաղութը կ'ուզէ ունենալ իր դիրքին համապատասխան եկեղեցի մը, ցոյց տալու համար թէ բարձր մշակոյթով օժտուած ժողովուրդ մըն է:

Այդ օրը կը զուգադիպի հանրածանօթ Պ. Օհաննէսեանի թաղման, երբ հայ թէ օտար հոծ բազմութիւն մը ներկայ կ'ըլլայ Լիոնի հայկական մատուռը: Վերադարձին իսկ, Այրի Տիկին Օհաննէսեան կը տրամադրէ մէկ միլիոն ֆրանք, վայելուչ եկեղեցի մը շինելու համար: Եղբայրը՝ Պ. Կ. Ճնկտրեան կ'աւելցնէ երկրորդ միլիոն մը: Եւ այսպէս կը ստեղծուի շարժումը, Ազգ. Միութիւնը անմիջապէս կը ձեռնարկէ հանգանակութեան եւ 4 – 5 միլիոն ծախելով կը գնեն հողը:

Ազգ. Միութեան վարչութիւնը նկատի առնելով գործին ծանրութիւնը եւ բազմակողմանի հանգամանքը, կ'ընտրէ մասնաւոր եկեղեցաշէն գործադիր մարմին մը, որ իր կարգին կը կազմակերպէ Տիկնանց եւ Երիտասարդաց օժանդակ մարմիններ:

Մեքենան կազմ եւ պատրաստ, պէտք էր խօսքէն գործի անցնիլ: Ոգեւորութիւն ամէն տեղ եւ ընդհանուր համերաշխութիւն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ՏԱԳՆԱՊԱԼԻՑ ԼՈՒՐԵՐ ԼԵՌՆԵՐԻՑ

Պարոն Սվաճեանը Քեթմանլիի պատմութիւնը կը պատմէ այնպէս, ինչպէս եղելութիւն է: Ե՞րբ ես ետ դառնալու:

— Արդարութիւնն իմանան, այլեւս գործ չունեմ, — պատասխանեց երիտասարդն այնպիսի եղանակով, որ թւում էր, թէ նրան անհամբեր կանչում են Տաւրոսը, Զահանի լեռնահովիտը, Տղրուկի լիճը, Բերիտ լեռը, հարազատ Ալափաշը… Եւ այստեղ, չքեղ Պոլսում, ոչ մի դրաւիչ բան չկայ:

— Գնալուց առաջ ինձ կը տեսնես, — պատուիրեց Նալբանդեանը:

Հեռանալիս Սվաճեանը բազմանշանակ սեղմեց Նալբանդեանի ձեռքը եւ ասաց.

— Օր մը, եթէ հարկ ըլլայ, նետենք պիտի մեր գրիչը եւ զէնքով փոխարինենք…

Նալբանդեանը միայն ժպտաց: Պոլսահայ իր բարեկամները դեռ ամէն ինչ չգիտէին: Հարցը հասունացել էր, արդէն կարելի էր պարզ ու որոշ յայտնել, թէ ինչ է ուզում ինքը, ինչ է պահանջում ժողովրդի վիճակը…

ԱՄԵՆԱՎՍՏԱՀԵԼԻ ԿՌՈՒԱՆԸ

Թագւորեանը Նալբանդեանին հիւրանոցում չգտաւ. դա առաջին դէպքն էր, որ Միքայէլը հեռացել էր առանց նախապէս պայմանաւորուելու:

Հանդիպման վայր հանդիսացող «Պաչ Բրիստոլ» սրճարանում էլ Թագւորեանը չգտաւ նրան, ոչ էլ հայկական թատրոնի փորձատեղում, որտեղ պատրաստում էին Սրապ – Մանասի «Զաղացպանին աղջիկը»:

Թագւորեանը շատ յուզուած լինելով կառք անգամ չնստեց, բոլորովին յոգնած քայլերն ուղղեց ՙաւահանգիստ, յիշեց, որ Նալբանդեանը ցանկութիւն ունէր զրուցել հայ մշակների հետ: Այդ ենթադրութիւնը ճիշդ դուրս եկաւ: Նալբանդեանը Ղալաթիայի հին կամուրջի մօտ էր, մշակների հետ: Թագւորեանը նկատեց, որ Նալբանդեանին հեռուից հետեւողներ կան: Մի հայեացքով որոշելով նրա անբարենպաստ դրութիւնը՝ Թագւորեանն արագ մօտեցաւ մշակների խմբին:

Այդ պահին Վանի վիլայէթից եկած մշակներից մէկը կցկտուր, հատուկենտ բառերով ջանում էր նկարագրել իրենց ծանր, սարսափելի վիճակը: Մշեցի մշակը, որ արաբական դաշոյնի նման կեռ պեխեր ունէր, մէջ էր ընկում, անիծում հայ եւ Թիւրք կալուածատէրերին, «որոնք վիշապ դարձած՝ զավթել են հող, ջուր, ծառ ու թուփ»: Երեւում էր, որ սա աւելի համարձակ էր, չէր հաշտւում իր վիճակի հետ: Երրորդ մշակը, որի խօսակցելը մատնում էր նրա հարաւցի լինելը, խոստովանեց, որ ինքն սպանել է Աբրահամ աղային ու փախել:

Որքան խայտաբղէտ էր այս չարքաշ մարդկանց հնազանդ ու խեղճ արտաքինը: Թւում էր, թէ այս թշուառները վճռել են մինչեւ կեանքի վերջը քաշ տալ պանդխտութեան ու ստրկութեան լուծը: Ոչ կրակ, ոչ արժանապատուութեան զգացում, չորացել, անսիրտ են դարձել, չկայ նրանց համար նուիրական բան, նրանց ամբողջ ուրախութիւնը բեռ տանելու, օրական մի քանի ղուրուշ վաստակելու մէջ է: Թւում էր: Բայց բաւական էր Նալբանդեանի նման չհասկացուած մի մարդ շօշափէր նրանց անտես վէրքերը, իր ջերմ շնչով ցրիւ տար հոգիների վրայ նստած մոխիրը, որպէսզի թաքնուած կայծերը բոցկլտային ու երեւա՛ր մի աշխարհ՝ յուզումներով եւ տուայտանքներով, անհնազանդ ոգով ու պայքարի տենչի ներուժ կուտակումներով: Առ երեւոյթ բոլորը միանման, կարծես անուն չունեցող մշակներ էին: Բայց ահա մէկը՝ Փիլոսն է, միւսը՝ Կարապետը, երրորդը՝ Սաքօն, չորրորդը՝ Պօղոսը, հինգերորդը՝ Զարմանդը… Սա հետաքրքիր ու խորհրդաւոր կերպարանափոխութիւնն էր, որ հոգեկան բաւականութիւն պատճառեց Նալբանդեանին: Նա այնպէս էր յափշտակուել մարդկային աշխարհների այս ուրոյն յայտնագործութեամբ, որ առաջին պահուն չլսեց Թագւորեանի կանչը:

Մշակների հրաժեշտ տալուց եւ հին կամուրջի մօտից հեռանալուց յետոյ, Նալբանդեանը Թագւորեանին ասաց.

— Հող, ահա այն գորդեան հանգոյցը, որ պիտի լուծել, ահա այն ճանապարհը, որով կարող է որեւէ ազգ հարստանալ ու երջանկանալ: Քանի կեանքը ճանաչում եմ, այնքան համոզւում եմ, որ դրանից ճշմարիտ ուղի չկայ… չկայ…

— Դժուարին ու մեծագոյն զոհեր պահանջող ճանապարհ մը…

— Այո, բարեկամս… Ազատութիւնն աքսորական է, նրան պիտի ազատել կապանքներից, դրա համար հարկաւոր են անձնազոհութեան պատրաստ առաջնորդներ… Իսկ ո՞ւր է Սվաճեանը, — յանկարծ հարցրեց Միքայէլը:

— Ատոր համար ձեզի կը փնտռէի: Յարութիւնը գլուխը կորսնցուցեր է…:

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

Ջանալան հոսանքներ ձեռք ձեռքի տալով, իւրաքանչիւրը իր տարեկան ձեռնարկներէն բաժին կը հանէ եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան շինութեան հիմնադրամին :

Տիկնանց Միութիւնը կը կազմակերպէ թէյասեղան, քերմէս, եւն., իսկ երիտասարդութիւնը պարահանդէս, թատրոն : Անշուշտ բոլորն ալ կը ջանան կարելի եղածին չափ հասոյթ ապահովել :

Եւ պատմական օր մը Լիոնի քաղաքապետը եւ Ազգ. Ժողովի պատուակալ նախագահը Պ. Էրիօ յանձն կ'առնէ անձամբ նախագահել հիմնարկէքի արարողութեան :

Լիոնի գաղութը հպարտ էր այդ օրը, իր մէջ տեսնելով Ֆրանսացի եւ օտար բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ, կրօնական, թէ քաղաքական, թէ զինուորական, որոնք փորձով կը տեսնէին թէ երէկուան գաղթականը որքան կը գուրգուրայ իր մշակոյթին վրայ :

Կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան կը նախագահէր եկեղեցական արարողութեանց, շրջապատուած քահանաներէ : Տեղական մամուլը լայն տեղ տըւած էր արարողութեան, տպելով նաեւ քանի մը լուսանկարներ : Ծերունազարդ քաղաքապետը կեցաւ մինչեւ վերջ, եւ խօսք առնելով յայտնեց իր գոհունակութիւնը, քաջալերեց կազմակերպիչները, եւ խոստացաւ, ամէն կերպով սատարել գործադիր մարմնի աշխատանքներուն :

Շատ չանցած, կառավարութիւնը արտօնեց կազմակերպել մեծ վիճակահանութիւն մը : 5·000·000 Ֆր. որուն միակ պարգեւն էր Ֆրեկաթ մը 850·000 Ֆրանք արժէքով :

Ամիսներէ ի վեր թերթերը կը ծանուցանէին թէ ծախուէ 50·000 տոմսակ, իւրաքանչիւրը հարիւր Ֆրանքի : Վերջապէս որոշուեցաւ Մարտ վեցին կատարել վիճակահանութիւնը, ի ներկայութեան պետական պաշտօնեաներու :

Գործադիր մարմինը յարմար դատած էր սոյն արարողութիւնը կատարել պարահանդէսով մը : Աւելի քան 1200 հոգի հաւաքուած էին Փալէ տիւԹէքսթիլմէջ : Մեծ խանդավառութիւն : Տիկնանց եւ Երիտասարդաց օժանդակ մարմիններու անդամները կ'աշխատէին գոհացում տալ բոլորին :

Հանդէսին կը նախագահէին ճարտարապետներ Պ. Պ. Միւզէ, եւ Ս. Ճէվահիրճեան : Ներկայ էին նահանգապետութեան ընդհ. քարտուղարը, Պ. Ժանէն, քաղաքապետին Ա. օգնականը, Պ. Ֆոքոնէ, քաղաքապետական խորհրդի անդամ Պ. Ռօկալ, երեսփոխան Պ. Շոռէ :

Ընդհանուր ոգեւորութեան մէջ ժամը 23ին Ֆրեկաթը նոր հարսի մը նման տեղաւորեցին սրահին ճիշդ մէջտեղը, եւ օրուան խօսնակը, Լէօ Մէլեան, յայտարարեց թէ վիճակահանութիւնը տեղի պիտի ունենայ, եւ դեռ կան քանի մը տըրցակներ, ուրեմն աւելի քան քսան երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ սկըսան ծախել մնացածը, նախապէս հատով, յետոյ տասնական, վերջը 50ական, իսկ ամէնէն վերջը շնորհիւ Պ. Մէլեանի ստեղծած ոգեւորութեան՝ հարիւրով :

Ժամը 23·45ին պետական պաշտօնեան կանչեց հինգ պզտիկներ եւ երեք քննիչներ :

Ընդհանուր ոգեւորութեան մէջ վիճակահանութեան արդիւնքը յայտարարուեցաւ թիւ 09509 : Ներկաներէն ոչ մէկը շահած էր :

Շնորհաւորելի են բոլոր կազմակերպիչները, ըլլան գործադիր մարմնի անդամ, կամ Տիկնանց եւ Երիտասարդաց օժանդակ մարմիններ, իրենց կատարած աշխատանքը անգնահատելի է անոնք ստեղծեցին մեծ ոգեւորութիւն մը : Նախապէս հազիւ քանի մը երիտասարդներ կը զբաղէին հայկական ձեռնարկներով, այսօր հարիւրներով քով քովի կուգան եւ կ'աշխատին :

Քանի մը ամիս առաջ կազմակերպած էին դասախօսութիւն մը հայ գրականութեան մասին, հրաւիրելով փրոֆ. Ֆր. Ֆէյտին : Ներկաներու մէջ կային տեղացի ծանօթ փրոֆէսէօրներ, ուսուցիչներ, մտաւորականներ, խմբագիրներ եւն., բայց ամէնէն հաճելին էր տեսնել 5–600 հայ երիտասարդներ որոնք մեկնեցան հըպարտ :

Եթէ Փարիզ չունենար իր Մանթաշեւը եւ Մարսէյլ իր Խորասանճեանը՝ անշուշտ երկու այս կեդրոններու հայութիւնը պիտի փորձէր հանգանակութեամբ կատարել այն ինչ որ մէկ հոգի ըրած էր :

Դժբախտաբար Լիոն չարժանացաւ մեծահարուստ բարերարի մը : Լիոնի գաղութը հազիւ 7–8000 անդամ կը հաշուէ : Մեծ մասով համեստ աշխատաւորներ են եւ իւրաքանչիւրը բերած է եւ կը շարունակէ բերել իր բաժինը : Կը մնայ որ ամբողջ Ֆրանսահայ գաղութը ցոյց տայ իր աջակցութիւնը, մասնաւորապէս Փարիզ եւ Մարսէյլ, աջակցելով Լիոնի հայութեան այս մեծ ձեռնարկին յաջողութեան :

Ո՞վ աւելի յարմար է սոյն գործի նախաձեռնութիւնը ստանձնելու եթէ ոչ Կաթող. պատուիրակը Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան :

Կը մաղթեմ ամէն յաջողութիւն իր ջանքերուն եւ կը յուսամ թէ պիտի կրնայ օծման պատարագը մատուցանել 1956ի Ծնունդ կամ Զատիկին :

ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

★

ՀԱՅԵՐԷՆ ՊԻՏԻ ԽՕՍԷՐ, ԲԱՅՑ...

ԽՄԲ. — Մարտ 6ի պարահանդէսին առթիւ, Լիոնի մեր թղթակիցը զարմանք յայտնած էր որ հայ ճարտարապետը, Պ. Ս. Ճէվահիր ալ ֆրանսերէն խօսած է ճառը :

Մեր քաղած տեղեկութեանց համաձայն, Պ. Ճէվահիր կարճ բանախօսութիւն մը պատրաստած էր, հայերէն. սակայն եկեղեցաշէն յանձնաժողովին անդամներէն ոմանց առարկութեան վրայ, ստիպուեր է ֆրանսերէնի վերածելով կարդալ :

Ահաւասիկ այդ ճառը .—

Այսօր ինձ համար երջանիկ օր մըն է, որովհետեւ հոս ձեզի հետ մասնակից կ'ըլլամ, Լիոնի հայութեան այս պարահանդէսին որ հանգրուան մը կազմէ ձեռնարկուած մեծ շինութեան մը իրագործումի ճամբուն վրայ :

Անշուշտ ամէնքդ ալ նկատած էք թէ այս ձեռնարկը կը պահանջէ զոհողութիւններ մեր ամէնէս եւ մանաւանդ յարատեւութիւն զոհողութեանց, մինչեւ որ ծրագրուած շէնքերը բարձրանան եւ անոնց կառուցումը լրանայ :

Շինուելիք շէնքերը պարզ շինութիւններ պիտի չըլլան :

Այս շէնքերը պէտք է որ, հիւրընկալ այս երկրին մէջ կանգնին իբրեւ կենդանի վկաները մեր փառաւոր անցեալին եւ մեր մեծ մշակոյթին, մեր բարեկամներուն եւ համակիրներուն առջեւ, մեզ՝ աւելի լաւ ճանչցնելու համար մեր իրական արժէքը :

Վստահ եմ թէ պիտի յաջողինք գլուխ հանել այս ձեռնարկը, շնորհիւ ձեր ամէնուդ ազգանուէր աջակցութեան եւ շէնքին ճարտարապետ, արժէքաւոր Պ. Միւզէի ձեռնհասութեան եւ անշահախնդիր աջակցութեան : Այս շինութիւնը հայ գաղթականութեան Ֆրանսա գալէն ասդին կատարուած շինութեանց մէջ ամէնէն կարեւորը պիտի ըլլայ թէ նիւթական եւ թէ բարոյական տեսակէտով :

Ուրախալի է տեսնել որ ինչպէս Լիոնի հայութիւնը, սիրով բոլորուած է այս ձեռնարկին շուրջ :

Երէկ՝ առիթը ունեցայ հոս գալու եւ տեսնելու հայ տիկիններու, օրիորդներու եւ պարոններու ժրաջան աշխատանքը, այս հանդէսը ամէն կերպով յաջողցնելու համար : Այս ինծի համար եղաւ փոքր պատկեր մը այն բոլոր զոհողութեանց զորս յանձն է առած Լիոնի հայութիւնը : Այս շէնքերը՝ ազգավայել կերպով գլուխ հանելու համար ;

Վստահ եմ թէ այս կարեւոր ձեռնարկը շուտով գլուխ կը հանենք, շնորհիւ ամէնուս զոհողութեան եւ Ֆրանսահայ գաղութներու եղբայրական աջակցութեանը :

ՔԱՆԱՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՅԼԵՒՍ «ԱՍԻԱՑԻ» ՉԻ ՆԿԱՏԵՐ ՀԱՅԵՐԸ

★

«Հայրենիք»ի մէջ կը կարդանք (6 Փետրուար).—

Ուրախութեամբ կը լսենք, որ քանատական կառավարութիւնը, այլեւս «Ասիացի» չի նկատեր Հայերը : Այս հաւաստիքը պաշտօնապէս Քանատայի հայ համայնքի քարտուղարին (ընկեր Յակոբ Մուրատեան) կուտայ քաղաքացիութեան եւ ներգաղթի նախարար Պ. Ուոլթըր Հերիսի անձնական քարտուղարը՝ Ճ. Ճ. Լեւի :

Ընկեր Մուրատեան, անցեալ Օգոստոս 11ին, համայնքին կողմէ նամակ մը գըրած եւ հարցուցած էր, թէ «կարելի՞ է ներգաղթի նոր օրէնքին, թիւ Փի – Սի 2856 եւ Փի – Սի 3115 յօդուածներուն տըրամադրութեանց վրայ հիմնուելով, հաւաստել մեր ժողովուրդին թէ, քանատական կառավարութիւնը այլեւս Հայերը չի նկատեր ասիական ծագում ունեցող ժողովուրդ մը : Այս հարցումը եղած էր անոր համար, որ վերոյիշեալ յօդուածներուն մէջ առանձին յիշատակութիւն չկար Հայերուն մասին :

Ընկեր Մուրատեան բրած էր նաեւ հետեւեալ հարցումները .—

Ա) Քանատա կրնա՞ն գալ հայկական ծագում ունեցող, բայց Անգլիոյ կամ Ֆրանսայի մէջ ծնած կամ հպատակութեան վկայագիր ստացած Հայերը : Բ) Ի՞նչ կը նշանակէ օրէնքին Պի–2 հատուածին մէջ « բացառիկ պարագաներ» խօսքը, Գ) Ի՞նչ կը նշանակէ տարագիր, Դ) Հատուած թիւ վեցին մէջ խօսք կայ Իսրայէլէն, Թուրքիայէն, Սուրիայէն, Լիբանանէն եւ Իրանէն եկողներուն մասին, ո՞ր երկրին հետ կապուած կը նկատուին Հայերը :

Ներգաղթի պաշտօնատան քարտուղարը, Պ. Լեւի, վերոյիշեալ հարցումներուն տուած է հետեւեալ պատասխաններն ու լուսաբանութիւնները .—

Ա) Փի – Սի 2115 յօդուածը, որ կը վերաբերի ասիական ծագում ունեցող անձերու ներգաղթին, այլեւս կիրարկելի չէ Հայերուն համար :

Բ) Անգլիոյ, Հիւսիսային Իրլանտայի, Աւստրալիոյ, Նոր Զելանտայի եւ Հարաւային Ափրիկէի մէջ ծնած կամ քաղաքացիութեան վկայագիր ստացած Հայերը, ինչպէս նաեւ Իրլանտայի, Միացեալ Նահանգներու, Ֆրանսայի կամ Ֆրանսական Սէն Փիէռ եւ Միքըլոն գաղթավայրերուն մէջ ծնած Հայերը Քանատա կ'ընդունուին եթէ իրենց ծննդավայրէն եկած ըլլան, պայմանաւ որ նախապէս աշխատանք ապահոված ըլլան կամ ապրուստի բաւականաչափ միջոցներ ունենան ատենի մը համար, եւ կամ օրինապէս Քանատա հաստատուած քաղաքացի մը երաշխաւորած ըլլայ իրենց ապրուստը : Այս օրէնքին ենթակայ չեն այն Հայերը, որոնք Ֆրանսա ծնած չեն, բայց Ֆրանսական հպատակ են :

Գ) Անկարելի է որոշ կերպով բացատրել «բացառիկ պարագաներ» խօսքը : Ամէն դիմում կը քննուի մարդասիրական կամ հանրային շահերու նկատումներով :

Դ) «Տարագիր» կը նշանակէ այն անձը, որ տեղահան եղած է Երկրորդ պատերազմին եւ մնայուն բնակութիւն հաստատած չէ այն երկրին մէջ, ուր կ'ապրի : Օրինակ, այս օրէնքէն չի կրնար օգտուիլ այն Հայը, որ 1920էն ի վեր Ֆրանսա հաստատուած է :

Ե) Այն Հայերը որ կ'ապրին Իսրայէլի, Թուրքիոյ, Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Իրանի մէջ : Անոնք ենթակայ են այդ երկիրներուն համար սահմանուած ներգաղթի օրէնքներուն :

Պ. Լեւի կը յանձնարարէ, որ Քանատա անցնելու մտադրութիւն ունեցող Հայերը, իրենց դիմումը կատարելէ առաջ, ապահովեն Քանատա բնակող իրենց ազգականներուն նիւթական օժանդակութիւնը եւ երաշխաւորութիւնը : Այդ պարագային է, որ դիմումները նկատի կ'առնուին :

Եթէ կան անձեր, որոնք այդ տեսակ երաշխաւորութիւններ ձեռք չեն կրնար բերել, անոնց դիմումները նկատի կ'առնուին՝ համաձայն Քանատայի ազգային շահերուն : Այդպիսիները իրենց դիմումը կը կատարեն իրենց բնակավայրի քանատական հիւպատոսին : Հոն, ուր հիւպատոս չկայ, դիմումը կրնայ ներկայացուիլ բրիտանական հիւպատոսին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (99)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Մուրատ վերադարձաւ : Հետը բերած էր Խորդոմ գիւղից գնած ոչխարները եւ տեղացի երկու ընկերներ : Նամակները դրկուած էին իրենց հասցէներին : Մուրատ մեզ ասաց .

— Կը կարծեմ, որ Թուրք կառավարութիւնը մեր հոտը առել է : Բաւական թիւով սիւվարիներ (ձիաւորներ) անցել են Ոստան :

Մուրատ մի քանի ընկերներով եւս հետազօտութիւններ անելու : Իր հետ առաւ նաեւ մեր տաղանդաւոր ռազմիկը՝ Գէորգ Զավուշը, Կորիւնը եւ Կայծակը : Հետախուզական «պտոյտն» անելէ յետոյ եկա՛ն, եւ ժողով գումարեցինք :

Մի քանի ընկերներ հարց դրին թէ՝ արդեօ՞ք հնարաւոր չէր մի փոքրիկ խումբ վերադարձնել Մշոյ շրջանը, որպէսզի յեղափոխութեան վառարանը վառ պահուէր :

Անդրանիկը պատասխանեց թէ՝ այդ հարցի մասին պիտի խօսինք, երբ Կոմսը եւ Իշխանը գան :

Հետեւեալ օրը լուսաբացին Կոմսը եկաւ Վանից : Իր հետ բերած էր Քեռին եւ Աւետիսը : Նոյն գիշերը Իշխանն եկաւ Կառկառից : Նա էլ իր հետը բերած էր Լաթօն եւ Ղարիպը, երկու Ոզիմցի քաջեր :

Նրանց մասնակցութեամբ ունեցանք մի ընդարձակ ժողով : Կարծիքների փոխանակութենէն յետոյ, միաձայնութեամբ որոշեցինք, որ մի խումբ վերադառնայ Դատուան՝ Դուրան–Բարձրաւանդակը : Ֆետայիները չէին կրնար թողել այդ ժողովուրդը արեան դաշտի մէջ եւ հեռանալ : Այդ պիտի նշանակէր յուսահատութեան մէջ ձգել ժողովուրդը :

Միաձայն այդ որոշումէն յետոյ, դըրուեցաւ այն փափուկ հարցը թէ՝ ովքե՞ր պիտի երթային :

Հրապարակ եկան թեկնածուներ՝ Մուրատ, Գէորգ Զավուշ, Կորիւն եւ ուրիշներ : Բաւական վիճաբանելէ յետոյ Գէորգ Զավուշը յամառօրէն պնդեց թէ՝ «եթէ մէկը պիտի վերադառնայ, այդ մէկը պիտի լինի ինքը» : Կոմսն էլ համաձայն եղաւ դրան՝ ասելով թէ՝ «նա յարմարագոյնն է, ծանօթ է բոլոր լեռներին» :

Ժողովուրդը կ'ասէ. «Երբ խօսացողը մեծ է, բոլորը կը լռեն» : Կոմսը՝ այդ շրջանի՝ աւելի ճիշդը Դաշնակցութեան պատասխանատու անդամն էր : Նրա խօսքին վրայ, բոլորս էլ լռեցինք :

Գէորգ Զավուշը նշանակուեց խմբապետ, իսկ Կորիւնը՝ օգնական : Իրենց հետ առին 18 քաջեր : Առին իրենց հետ նաեւ առատ փամփուշտ, որովհետեւ Կոմսը եկած ատեն իր հետ բերած էր մեծ քանակութեամբ փամփուշտներ եւ պայթուցիկ ռումբեր :

Կոմսը այդտեղ մի ժայռի վրայ նկարեց Գէորգ Զավուշին : Նա չէր ուզում նկարուել եւ շատ էլ ընդդիմացաւ : Եւ կ'ասէր. «Կենացս մէջ առաջին նկարը պիտի լինի» : Կոմսը նկարեց նաեւ Կորիւնին :

Երեկոյեան արեւամուտին իրար ջերմապէս ողջագուրեցինք : Եւ նրանք լեցուեցան նաւին մէջ :

Այդ ատեն Գէորգը կրկին ասաց. «Երբ Վանին «մնաս բարով» կ'ասէք, երբ Նէմրութն ու Գրգուռը ձեր աչքերէն կ'անյայտանան, ու կ'անցնիք ազատ աշխարհ, յիշեցէք որ մեր աշխարհում արիւնի մէջ լողացող մի ժողովուրդ կայ : Եւ այդ ժողովուրդի հետ աւերակների վրայ բոյն շինող արծիւներ դրկեցէք. Նրանք թէ՛ զէնքի եւ թէ ընկերի կարիք ունին » :

Բաժանման այդ տեսարանը յուզիչ եղաւ : Մեզանից ամէն մէկը արտասւում էր : Մեկնող քաջերի նաւը ծփալ սկսեց ծովի վրայ, եւ մենք հեռուից լսում էինք « Ձայն տուր, ով ծովակ, ինչո՞ւ լռում ես» երգը :

Նրանց մեկնելէն ետք, որոշեցինք, որ Արտաշէս Սուճեանը, քսան ընկերներով անցնի Կեաֆալ եւ բարձրանայ Կարկառ, Իշխանի հետ :

Այդ բոլորը համարեա մի գիշերուան մէջ որոշեցինք : Իսկ խումբին մնացեալ մասը՝ Աղթամարում մի քանի օր հանգըստանալէ յետոյ, Թիմարի վրայով պէտք էր մտնել Վան, տանից ազմուկի : Հոն պիտի մնար, մինչեւ որ Քիւրտերը լեռներից վար իջնէին, եւ խումբը կարողանար մեկնիլ Պարսկաստան :

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

Հարցումներ եղան նաեւ Պ. Մենտէս Ֆրանսի ուղղուած գաղտնինամակիմասին: Ծերունի վարչապետը պատասխանեց թէ ժամանակն է հրապարակելու այդ նամակը, քանի որ, Պ. Փինէ յիշեց զայն. բայց հարկ է նախ հաւանութիւն առնել Ֆրանսայի նախորդ վարչապետէն:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Թունուզի ներքին ինքնավարութեան բանակցութիւնները վերսկսան երէկ: Բաւական ճամբայ կտրուած է արդէն եւ կը յուսան վերջնական ելքի մը յանգիլ մօտերս:

× Մարոքի մարզպանը որոշեց քանի մը օր փակել Քազապլանքայի իսլամական դպրոցները, ապահովութեան համար: Անհաբեկումները կը շարունակուին քաղաքին մէջ: Առջի օր երեք հոգի սպանուեցան, երեք հոգի ալ վիրաւորուեցան:

× Ուսուցիչներու դաշնակցութիւնը որոշեց ընդհ. գործադուլ մը սարքել Մարտ 24ին, բողոքելու համար նոր օրէնքի մը դէմ, որով գիւղական դպրոցները ենթակայ պիտի ըլլան երկրագործական նախարարութեան, փոխանակ կրթականին: Կազմակերպութեան անդամ են տարրական դպրոցներու 170.000 ուսուցիչներէն 150.000ը:

× Հարկային բարեփոխման օրէնքը պատրաստ պիտի ըլլայ Մարտ 31ին: Մանր առեւտրականներու եւ արհեստաւորներու նոր միութեան վարիչը, դրավաճառ Փուժատ, նամակ մը ուղղեց վարչապետին եւ երեսփոխաններու, գանգատելով կառավարութեան ճզմումներուն դէմ: Այս առթիւ կարգ մը նոր պահանջներ կը դնեն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇՈՒԷՏԻ կառավարութիւնը վտարեց չեխական դեսպանատան պաշտօնեաներէն երեք հոգի, եւ արգիլեց ռումանական դեսպանատան մէկ պաշտօնեային վերադարձը: Թերթերը կը գրեն թէ 11րդ լրտես մը եւս ձերբակալուած է: Չեխական եւ ռումանական կառավարութիւնները բողոքեցին:

ՌՈՒՍ ՄԸ Մոսկուայի անգլիական դեսպանատունը մտաւ Բշ. օր, դէն ի ձեռին, ծանրապէս վիրաւորելով խորհրդային պահակ մը որ կը փորձէր արգիլել մուտքը: Երկու պաշտօնեաներ յաջողեցան կաշկանդել զինքը, երբ բարձրացած էր այն յարկը ուր կը գտնուի դեսպանին բնակարանը: Դեսպանը եւ կինը բացակայ էին եւ վերադարձան երբ անծանօթը ոստիկանութեան կը յանձնուէր: Կը կարծուի թէ խելագար մըն է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿԵՍԹԱՓՈՅԻՆ եօթը անդամներուն Բ. դատավարութիւնը սկսաւ Լիոնի մէջ: Առաջին դատավարութիւնը չեղեալ համարուած էր, ձեւական թերութեանց պատճառով: Եօթը Գերմանները կ՚ամբաստանուին թէ ահուսարսափ կը տարածէին հարաւային Ֆրանսայի մէջ, որ ունի երեք միլիոն բնակիչ: Իրենց գլխաւոր գործը եղած է երեւան հանել եւ բնաջնջել դիմադրական երեք խումբեր որոնք ունէին 316 անդամ: Ամբաստանագիրը կ՚ըսէ թէ 191 կալանաւորներ գնդակահարուած կամ չարչարանքներէն մեռած էին:

ԼԻՈՆԻ քաղաքապետ կը մնայ Պ. Էռիօ, իբրեւ օգնական ունենալով անկախ անդամ մը:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ՄԱՐԿԱՐԷԹԻ եւ գնդ. Թաունսէնտի ամուսնութիւնը վնասակար կը նկատէ անգլիքան եկեղեցւոյ եպիսկոպոսներէն մին, ազգային միութեան տեսակէտով: Թերթերն ալ թեր ու դէմ պայքար մը բացած են, աւելի պղտորելով մթնոլորտը:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ հինգ հայ մայնավարներ ձերբակալուեցան, իբրեւ լրտես: Հինգն ալ Յունաստան մտած էին Պուլկարիայէն, անթելի գործիքներով:

ԱՐԺԷԹՈՒՂԹԵՐՈՒ ԱՆԿՈՒՄԸ կը շարունակուի Նիւ Եորքի սակարանին մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ Արենոյշներու եւ Արիներու Միութեանց տարեկան հանդէսցերեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 22ին, կիրակի կէսօրէն վերջ, Թէատրը տիւ Ժիմնազի մեծ սրահին մէջ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Ց. Կ. Խաչի հանդէսը Ապրիլ 2ին: Օ Ֆուայէ տը լա Սալ տէ Ֆէթի սրահին մէջ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ե. ՑԱՆԿ

Նուրհան Ֆրէնկեան	10.000
Տէր եւ Տիկին Արապեան	10.000
Բժ. Լ. Գրիգորեան	5.000
Արմենակ Թորիկեան	4.000
Հիսայեան	1.000
Ոմն	1.000
Ոմն	1.000
Դարբինեան	1.000
Օհանեան	1.000
Ագօղլանեան	1.000
Պետրոսեան	1.000
Գուրգէն Քէշիշեան	1.000
Օննիկ Կարապետեան	1.000
Կոստանեան	1.000
Սարգիսեան	1.000
Քաջանեան	1.000
Ոմն	1.000
Պետրոսեան	1.000
Սմսարեան	700
Սրդոյեան, Ծօլօլեան, Եսայի քհնյ. Ալթունեան, Խոչգարեան, Ա. Տօնէլեան, Ա. Մարտիրոսեան, Բժ. Գէորգեան 500ական	3.500
Մանառեան	200
Գ. Կիւլեան	100
Գումար	47.500
Նախորդ գումարը՝	208.200
Ընդհ. գումար (Շար.)	255.700

ԵՐԵԿՈՅԹ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Անի «Քեռի» խումբին:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան եւ Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անի «Թաթուլ» խումբին:

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9.30էն մինչեւ լոյս, Պար տէ Կրան Փէն, 430 Շըմէն տը Մազարկ, Սէնթ Ան:

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի «Սիամանթօ» խումբի նուագախումբին:

Սիրով կը հրաւիրուին Մարսէյլի շրջանի Նոր Սերունդի բոլոր ընկերուհիները եւ ընկերները ինչպէս նաեւ ծնողները եւ հասարակութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է խնջոյք մը, Մարտ 26ին շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբի մէջ, (26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան):

Կը հրաւիրուին բոլոր շրջաններու ընկերները, ընկերուհիները եւ համակիրները:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ:

Հաճելի ու երիտասարդական մթնոլորտ: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերունդականները, ինչպէս նաեւ մեր բարեկամները: Ճոխ պիւֆէ

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբին:

Կիրակի, 20 Մարտ, ժամը 16էն մինչեւ 24, Սալ տը լ՚էքուալ 1 Քուր Կամպէթա (անքրէ Փլաս Ռասփայ):

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ:

Կը հրաւիրենք Լիոնի եւ շրջանի երիտասարդութիւնը եւ ծնողները:

Մուտքը ազատ է:

Դիմակները կը գտնուին տեղւոյն վրայ:

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ

Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը կը պատրաստէ իր համերգը:

Կը հրաւիրենք երկսեռ երիտասարդութիւնը մեր ՆՈՐ ԵՐԳԵՐՈՒ փորձերուն, որոնք տեղի կ՚ունենան ամէն երեքշաբթի գիշեր ժամը 8էն 10, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ:

Արձանագրուեցէք Սիփան Կոմիտաս երգչախումբին:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի:

Մէզօն տը լա Շիմի

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԾՊՏԵԱԼ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, Մարտ 17ին, ժամը 15էն 20, Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ Ժան Կուժօն:

Տարազներու մրցում, վիճակահանութիւն եւ հայկ. պարեր փոքրիկներու կողմէ:

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ – Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Սոյն ժողովին ներկայ կ՚ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս. պատուական եւ գործօն անդամները սովորաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 16ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցը: Մասնաւոր հրաւիրագիր պիտի չղրկուի:

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ – ԾԻԾԱՂԻ ՕՐ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ 22 ՄԱՐՏ 1955 ԺԱՄԸ 9ԻՆ

SALLE IENA — 10 Av. d'Iéna — Métro: Iéna

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ - ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնեն հայ երգիծաբանութեան անմահ վարպետին Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Տոմսերը կը ծախուին Հ. Բալուեան գրատունը:

ՄՈՒՏՔԻ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Միհրան Հրաչեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի 20 Մարտ, Մարսէյլի Փրատոյի եկեղեցիին մէջ, ողբացեալ

ՏԻԿԻՆ ԵՐՄՈՆԻԱ ՀՐԱՉԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի գիշեր Քատէ սրճարանի վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ՎԱԶԳԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ:

Նիւթ՝ Օդանաւի տեսակները եւ թռիչքի կերպերը: Մուտքը ազատ է: Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ ժամը 9ին:

ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ Միութեան անդամներէն Պ. Յակոբ Պօղոսեան, դրօշակիր 18րդ Թաղամասի, «Շըվալիէ, փրոմօսիօն տիւ մերիթ սօսիալ»ի աստիճանին բարձրացած է:

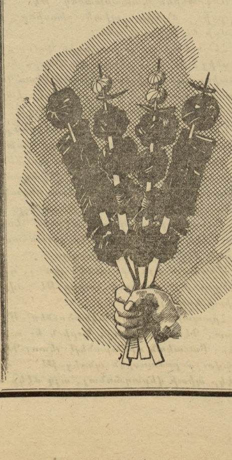
ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՓԱՐԻԶԻ Եկեղեցւոյ Կրթ. Խորհուրդը ողբացեալ Տիկին Հայկանոյշ Նասիպեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի, շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Պ. Ստեփան Գազազեանէ երկու հազար Ֆր., Յարութիւն Յովհաննէսեանէ եւ Գէորգ Մանուշակեանէ հազարական ֆրանք:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՃԱՒԱՐԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԱԴԱՄԵԱՆԻ միջոցաւ հաւաքուած գումարին մանրամասնութիւնները.— Օտէթ Հարուստեան տասը հազար ֆրանք, Օհանեան (Շաւիլցիներու կողմէ) 5200, Աւետիս Գույումճեան 5000, Ա. Թոսունեան ընտանիքէն չորս հազար, Տէր եւ Տիկին Արամ Տարօնեան երեք հազար, Տոքթ. Ս. Ճինճեան, Կիրակոս Կարապետեան, Տիկին Սրբ. Տէր Գալուստեան երկուհազարական, Օհանեան 1200, Տիմիթրի 1100, Օննիկ Դաւթեան, Թոփաքեան, Մինասեան, Մելիքեան, Պ. Հարտս, Պրոստ, Ժամկոչեան հազարական, Եազըճեան, Փօլթոյեան, Մանուկեան, Գարայեան, եւ Ոմն հինգ հարիւրական, ոմն Երեք հարիւր, Գէորգեան, Էտուար, Խանէտանեան, Ժօզէֆ, Նազարեան, Գարիկեան երկու հարիւրական: Ընդհ. գումար 46.500, յայտարարուած Մարտ 5–9 և 1?ի ցանկերուն մէջ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise. Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 17 ՄԱՐՏ

JEUDI 17 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7624 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3035

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԿՆՃԻՌԸ

Վերջին տեղեկութիւնները որեւէ բար–ւոքում չեն ցուցներ Միջին Արեւելքի կացութեան մէջ:

Դիւանագիտական մեքենան կը բանի յօժեղինդ: Երթեւեկ եւ բանակցութիւն–ներ մայրաքաղաքէ մայրաքաղաք:

Եւ, իբրեւ գերագոյն փորձ, վարչա–պետները նոր խորհրդակցութիւն մը Գա–հիրէի մէջ, Մարտ 20 – 25: Առանց Իրա–քի մասնակցութեան:

Շարժումը կը վարեն երկու հակամարտ ուժեր, Եգիպտոս եւ Թուրքիա:

Առաջինը, միշտ կուսակից չէզոք եւ բաղդատաբար անկախ քաղաքականու–թեան մը վարելու, ամուր կառչած է համարաբական ճակատի ծրագրին:

Երկրորդը, որ փոխադարձ օգնութեան դաշնագիր մը կնքեց Իրաքի հետ, ամէն միջոց կը փորձէ, միւս արաբական եր–կիրներն ալ նոյն ցանցին մէջ առնելու համար: Անշուշտ իր կռնակն ունենալով Մեծն Բրիտանիան եւ Մ. Նահանգները:

Փետրուար 24ի Թուրքեւիրաքեան դա–շինքին ստորագրութեան յաջորդեց հա–մաձայնութեան մը կնքումը Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ միջեւ:

Հակասական լուրեր շրջեցան այս հա–մաձայնութեան մասին: Բայց եւ այնպէս, իրողութիւնը չհերքուեցաւ, թէեւ ման–րամասնութիւնները ցարդ գաղտնի կը պահուին:

Փաստը այն է որ Եգիպտոսի ներկայա–ցուցիչը միեւնոյն ատեն Յորդանան գնաց, իսկ Սուրիոյ ազգ. պաշտպանութեան եւ արտաքին գործերու նախարարը, Խալէտ էլ Ազմ, դեռ երէկ Իրաք մեկնեցաւ, նոյն առաքելութեամբ:

Այս ամբողջ անցուդարձին մէջ, ամէնէն ուշագրաւ պարագան կը կազմէ արաբա–կան խուսափողական պետութեան առանձ–նայատուկ դիրքը:

Բոլորն ալ զանազան շահերով կապուած են արեւմտեան պետութեանց հետ, եւ պէտք ունին անոնց աջակցութեան, — քաղաքական, տնտեսական թէ զինուորա–կան:

Միւս կողմէ, ամէն մէկը կ'ուզէ պահել իր անկախութիւնը, որուն համար այնքան զոհողութիւններ կրած է:

Այս տեսակէտէն մասնաւորապէս վճռա–կան դիրք բռնած են Եգիպտոս, Լիբանան եւ Սուրիա:

Առաջինը առաջնորդողի դեր մըն ալ ստանձնած է, հակադրելով Թուրքիոյ յա–ւակնութեանց:

Անգարայի մէջ շատ լաւ կ'ըմբռնեն այս պարագան, որ աւելի շեշտուեցաւ Թուրք–եւիրաքեան դաշինքին ստորագրութեան առթիւ:

Երբ Սուրիան երեւ դարձնելով Անգա–րա – Պաղտատ ճակատին, կապուեցաւ Գահիրէի, Թուրքիոյ վարչապետ անգամ չկրցաւ պահել իր պաղարիւնը:

Արդարեւ, Ադնան Մենտերէս փութաց յայտնել հրապարակաւ, Անատոլուի գոր–ծակալութեան միջոցաւ, թէ Եգիպտոս ճնշում կը բանեցնէ իր դրացիներուն վրայ: Մինչեւ անգամ «կրքոտ եւ ցաս–կոտ» անուանեց Եգիպտոսի վարիչներուն դիրքը:

Միեւնոյն ատեն, Ազգաժողովին Թրքա–կան պատուիրակութիւնը պարզ սեպեց հասկցնել թէ ի հարկին պիտի միջամտէ, պահպանելու համար Միջին Արեւելքի ա–պահովութիւնը եւ անդորրութիւնը:

Անհրաժեշտ չէ բացատրել թէ ի՛նչ ըսել կ'ուզեն:

Ո՛ւր որ ալ պատահի, Թրքական որեւէ միջամտութիւն պիտի յանգի անախոր–ժութեանց, եթէ ոչ բացորոշ չարիքներու:

Անգարան միշտ պատրաստ է չհաշտոր–ծելու ամէն պատրուակ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿԸ ԹԵԼԱԴՐԷ ՎԱՒԵՐԱ–ՑՆԵԼ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆՆԵ–ՐԸ.— ՆՈՐ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹՈՒ–ՆՈՒԶԻ ՆԵՐՔԻՆ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ.— ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ ՄԵՐԺԵՑ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՏԱԼ ԿԱՌԱ–ՎԱՐՈՒԹԵԱՆ:

Պ. Էտկառ Ֆոր առջի օր մանրամասն զեկուցում տուաւ ծերակոյտին ազգ. պաշտպանութեան եւ արտաքին գործերու յանձնախումբերուն առջեւ, Փարիզի հա–մաձայնութեանց մասին, առաջարկելով անյապաղ վաւերացնել զանոնք: Մասնա–ւորապէս յիշեցուց թէ Մ. Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիա վճռած են գործա–դրել այդ համաձայնութիւնները, Ֆրան–սան հաւանի թէ ոչ: Բացատրեց նաեւ թէ կարելի չէ Զորսերու խորհրդաժողով մը գումարել, առանց վաւերացման: Յետոյ պարզեց իր տեսակէտները միացեալ Եւ–րոպայի կազմութեան մասին, եւ ըսաւ թէ անհրաժեշտ է ընդլայնել, աշխուժացնել Ատլանտեան դաշինքը, որ այժմ կը կազմէ համաշխարհային ռազմագիտութիւն մը: Անոր անդամները պիտի գործակցին կար–գադրելու համար վէճերը Ասիոյ թէ Եւ–րոպայի մէջ: «Հետեւեցէք կառավարու–թեան որ ձեզմէ կը խնդրէ վաւերացնել Փարիզի համաձայնութիւնները: Եթէ մերժենք Գերմանիոյ վերազինումը, մեր անգլիացի եւ ամերիկացի ընկերակիցները պիտի անտեսեն մեզ եւ պիտի գտնուինք երբեւէ գինակցութեան մը առջեւ: Մեր դաշնակիցները միշտ կը յիշեցնեն — կա–րելի չէ դուրս ձգել Գերմանիան»:

Պատասխանելով 15 ունկնդիրներու հարցումներուն, վարչապետը կրկնեց թէ Ֆրանսան ստիպուած է դրական պատաս–խան մը տալու, այլապէս պիտի կորսնցնէ իր ձայնը միջազգային ժողովներու մէջ:

× Գշ. օր վերսկսան Թունուզի ներքին ինքնավարութեան բանակցութիւնները, որոնք ընդհատուած էին Փետրուար 5ին: Ժողովը տեղի կ'ունենայ արտաքին գոր–ծերու պաշտօնատան մէջ: Վարչապետը բացակայ ըլլալով, կը նախագահէր Թու–նուզի եւ Մարոքի գործերու նախարարը, Պ. Ժիւլի: Թունուզի կողմէ ներկայ էր վարչապետը, Թահար Պեն Ամմար, ընկե–րակցութեամբ երեք նախարարներու: Ժողովը նախ զբաղեցաւ օրակարգին պատրաստութեամբ: Այսօր պիտի շա–րունակուին բանակցութիւնները, կար–գադրելու համար կարգ մը վիճելի խնդիր–ներ: Կառավարութիւնը կ'ուզէ օր առաջ վերջացնել բանակցութիւնները: Մարոքի մէջ ալ բարենորոգումներ պիտի կատար–ուին անյապաղ:

× Ազգ. ժողովին ելմտական յանձնա–խումբը մերժեց մասնաւոր իրաւասու–թիւններ տալ կառավարութեան: Այս առ–թիւ պարզուեցաւ թէ նոր տարեշրջանին ելմտացոյցի բացն է 636 միլիառ ֆրանք: Հարկային օրէնքին բարեփոխման առ–թիւ, առաջարկուեցաւ ջնջել այն պա–տիժները որ տրուած են տուրքի ստուգ–ման առթիւ: Նախկին նախարար Կա–պիէ (ընկերվարական) առաջարկեց քուէ–արկել օրինագիծ մը, որուն համաձայն պարտաւորիչ պիտի ըլլան աշխատաւորնե–րու հանգիստը եւ վճարումը՝ տօնական օրերու առթիւ: Կառավարութիւնը ընդ–դիմացած ըլլալով այս առաջարկին, օրի–նագիծը մերժուած կը համարուի: Պ. Կապիէ դիտել տուաւ թէ ցարդ միայն Մա–յիս 1ի արձակուրդը պարտաւորիչ կը հա–մարուի եւ աշխատաւորները կը ստանան իրենց օրավարձքը: Ելմտական նախարա–րին փոխանորդը պատասխանեց թէ հար–կատուները պիտի ստիպուին տասը մի–լիառ ֆրանք աւելի վճարել, եթէ տարե–կան 7 – 10 օր պարտաւորիչ եւ վճարովի հանգիստ հաստատուի:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

★

Ե՞ՐԲ ԿԸ ՑԱՄՔԻ ԱՌՈՒՆ

Լիոնի մեր թղթակիցը նկարագրելով Ազգ. եկեղեցաշէն յանձնաժողովին պա–րահանդէսը, ամէն բան լաւ կը գտնէր. բայց «հայկական շունչի պակաս» կը տեսնէր.

— «Ոչ երգ, ոչ արտասանութիւն մը, ոչ իսկ երկու խօսք հայերէն» (*Յառաջ*, 11 Մարտ):

Խմբագրութիւնը իր քաղած տեղեկու–թեանց վրայ հիմնուելով, երէկ բացատ–րած էր թէ ինչո՛ւ հայ ճարտարապետն ալ ֆրանսերէն խօսած էր:

Եւ ահաւասիկ երիտասարդ մը որ ան–ցուդարձը կը բացատրէ իր հասկացողու–թեամբ.

— *Այդ օրուան ձեռնարկին նպատակը հայկական շունչ եւ խօսք տարածել չէր, այլ նիւթական շօշափելի գումար մը ա–պահովել: Ամէն բան իր տեղը»:*

Յետոյ, աւելի մանրելով իր միտքը.

— «*Խորութիւն թող չդրուի նիւթական միջոցներ ապահովելու ձեւին եւ հարցին մէջ. արդեւք մի՛ հանդիսանաք այն առ–ուակին որ սխալ է յամրաբար ընթանալ, ուղղելու համար այն հիմը որ դրուեցաւ: Մի կորսէք այն եռանդը որ սկսած է թէւ առնել ու թռչիլ, մօտ օրէն թառելու հա–մար այն գմբէթին վրայ որ պիտի ծառա–յէ «Հայը հայ պահելու, երիտասարդու–թիւնը փրկելու»: (Մ. Զգօն):*

Ուրեմն, երբ երկու հայերէն խօսք ար–տասանուէր, առուն կը ցամքէ՞ր: Կամ ե–րիտասարդութեան թռիչքը յանկարծ կը կասէ՞ր...

Հապա ինչո՞ւ չէք մտածեր այն բազմու–թեան վրայ որ դժգոհ մնաց. կամ անոնց վրայ որ բնաւ ներկայ չեղան:

Ես ալ համաձայն չեմ որ մոլեռանդ հայկականութիւն մը ցուցադրուի ամէն առիթով, տեղի – անտեղի:

Պատշաճ չէ որ երկարապատում ճառեր եւ արտասանութիւններ թխուին պա–րահանդէսի մը մէջ:

Բայց, նոյնքան անպատշաճ է եւ վնա–սակար՝ սալոնական բարքերը ցուցադրել հայկական եւ մանաւանդ ազգօգուտ ձեռ–նարկի մը մէջ, նկելով, կլորնալով եւ պարտկուելով:

Կ'ապրինք երկրի մը մէջ ուր իւրաքան–չիւր հասարակութիւն կը գնահատուի համաձայն իր ինքնուրոյն գիծերուն եւ ազգային գիտակցութեան:

Շատ ուրախ եմ որ ստուարաթիւ երի–տասարդութիւն մը ապարէզ նետուած է Լիոնի մէջ ալ եւ կը գործէ յարանուն ե–ռանդով:

Բայց, զգո՛յշ: Առուն կը ցամքի այն ա–տեն երբ այդ երիտասարդութիւնը կոր–սնցնէ իր ազգային նկարագիրը, դառնալով զերի՝ ստորադասութեան զգա–ցումին: Երբ տեսնէ որ աւելորդ բաներ են մայրենի լեզու, երգ եւ մշակոյթ:

Երբ թեւերն ու ոտքերը կը շարժին, ա–կանջներն ու լեզուները եւ աչքերն ալ պէտք է բանին:

Այլապէս, միտքն ու սիրտը ոչ թէ կը թառին հայկական գմբէթին վրայ, փա–ռաբանելով «Եկեղեցին Հայկական», այլ կը թռի՛ն, անծանօթ ուղղութեամբ...

ՎԱՀԷ

ՃԱՇԱԳԻՆ

ՉՔԱՒՈՐԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՋԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Վերջնական գումարը կը յայտարարենք շաբթու վերջ, 2 – 3 ուրիշ գումարներով զոր պիտի ստանանք այս օրերս.—

Փ. Կ. Խաչի Պոլվառ Օտտոյի Ս. Յակոբ մատրան աշակերտներէն (ցանկը առանձին վարը Դ. էջ)	12.000
Ն. Արզումանով	5.000
Ոմն (Պորտոյէն, Արամ Հայրապետեանի յիշատակին)	5.000
Մատլէն Քիպէլեան (Ալֆորվիլ իր զանձանակէն)	1.000
Արամիկ (փոքրիկն Ֆէպիւս, Քան)	2.000
Շուշան եւ Աւետիս Պետրոսեան	2.000
Յովհաննէս Դարբինեան (Իսիի քեռին)	1.000
Ոմն	2.500
Գումար՝	30.500
Երէկուան գումար՝	457.050
Ընդհ. գումար	487.550

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐ ՊԻՏԻ ԳՈՐԾԱԾԵՆ, ԵԹԷ...

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարա–րը, Ֆ. Տըլըս հետեւեալ յայտարարու–թիւնները ըրաւ լրագրական ասուլիսի մը մէջ.—

Եթէ հաստատուի որ համայնավար Չի–նաստանը բաց պատերազմ պիտի մղէ իր նպատակներուն հասնելու համար, Մ. Նահանգները պատճառ պիտի չունենան արգիլելու որ հարաւ. Քորէան եւ ազգայ–նական Չինաստանը վերստանան իրենց գործելու ազատութիւնը: Անորոշ է Մ. Նահանգներուն դիրքը Քուէմոյ եւ Մացու կղզիներու դէմ կատարուած յարձակում–ներու առթիւ, մինչեւ որ չգիտնանք թէ այդ արշաւանքին նշանակէտներն են Ֆոր–մոզան եւ Փեսքատորեան կղզեխումբը: Առ այժմ Երեքներու որեւէ խորհրդաժո–ղով չի նախատեսուիր Հնդկաչինի վերա–բերեալ հարցերու քննութեան համար: Արդէն իսկ խօսակցութիւններ տեղի ու–նեցած են Մ. Նահանգներուն եւ Ֆրանսա–յի միջեւ, երբեմն մասնակցութեամբ Մեծն Բրիտանիոյ: Եթէ Մ. Նահանգները հարկադրուին միջամտել զինուորական

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Զ. ՑԱՆԿ

Մ. Ճիլէրեան	50.000
Գ. Կիւլպէնկեանի կողմէ Եսայեան	10.000
Տիկին Սէրմանեան	10.000
Ն. Արզումանով	5.000
Յ. Տապաղեան	2.000
Յ. Նիկողոսեան	2.000
Տիկին Սէրվիչէն	1.000
Յ. Յարութիւնեան	1.000
Ե. Յ.	1.000
Գումար	82.000
Նախորդ գումար՝	255.700
Ընդհ. գումար	337.700

Ն. ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

«Հայրենիք»ի վերջին թիւերէն կը քա–ղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, ամե–րիկահայ գաղութին մէջ կատարուած հանգանակութեանց մասին.—

Լոս Անճէլըսի յոբելենական ճաշէն գո–յացած է 11.688 տոլար: Հանգանակու–թիւնը կը շարունակուի:

Բիչմընտի ափ մը Հայերը հաւաքած են 523 տոլար:

× Բանտարկեալ ընկեր Լէյլէկեան քսան տոլար ղրկած է «Հայրենիք»ի, 15ը ձե–մարանին, հինգ տոլարը Պէյրութի «Պնակ մը կերակուր»ին:

ՓՈՐԹԼԷՆՏ.— Հաւաքուեցաւ հազար տոլար, որուն 500ը նուիրուած է Քղիի Հոլայ գիւղի Ուսումնասիրացը:

ՀԸՎԸՐՀԻԼ.— Առաջին առթիւ հանգա–նակուեցաւ հազար տոլար: Հանգանակու–թիւնը կը շարունակուին ամէն տեղ:

ՌՈՒՍԱՑՈՒՄ

(ՌՈՒՍԻՖԻԿԱՑԻԱ)

— «Պեսիմիզմը յատուկ է ռէակցիոն բուրժուազիային, իսկ օպտիմիզմը՝ ռեւոլիւցիոն պրոլետարիատին եւ ինտելլիգենցիային»...

Աս ի՞նչ լեզու է, ինչերէ՞ն է, պիտի հարց տայ ընթերցողը· սփիւռքահայերէն է, սիրելի ընթերցող «Ապարէզ»ի, հայերէն՝ արդի Սովետական Հայաստանի վարիչներու բերնին մէջ, հայերէն՝ անոնց արտասահմանեան «ուղեկիցներու» եւ լրտեսներու բերնին մէջ· երեսուն եւ չորս տարիներու «սոցիալիստական նուաճումներու» արդիւնքն է այս լեզուն, որով կը խօսի այսօր սովետահայ մտաւորականը, կուսակցականը, գրողն ու արուեստագէտը· այս լեզուն է որ այսօր կ'ուզեն պարտադրել արտասահմանի մեր հայութեան, ինչ որ ռումանացի «փրոֆէսօր» Պրնըցեանու զարգանդեցուցիչ անունը կրող մէկու մը միջոցով :

Վերոյիշեալ պարբերութիւնն ամբողջովին ռուսերէն է՝ հայերէն վերջաւորութեամբ, միայն «յատուկ» բառն է հայերէն· պարբերութեան թարգմանութիւնը հետեւեալն է·

«Յոռետեսութիւնը յատուկ է յետադէմ քաղքենի դասուն, իսկ լաւատեսութիւնը՝ յեղափոխական ընչազուրկներուն եւ մտաւորականութեան»:

Ոչ մէկ դժուարութիւն՝ ռուսերէն եւ օտար բառերու հայերէն թարգմանութեան մէջ· բոլոր այդ բառերու դիմաց Հայոց լեզուն ունի գեղեցիկ, քաղցրահնչուն եւ իմաստալից ռուսերէն բառեր հետեւաբար պէտք չունինք եւ պատճառ չունինք ռուսերէն բառեր գործածելու, պէտք չունինք եւ պատճառ չունինք մեր մտածողութիւնը ծանրաբեռնելու, խճողելու եւ խաթարելու ռուսերէն բառակոյտերով, աւելին, վերոյիշեալ պարբերութեան բոլոր բառերու դիմաց մենք հայերէն բառեր ունինք, մինչդեռ վերոյիշեալ բառերը «ռուսերէն» ըլլալով՝ փոխ առնուած են լատիներէն եւ ֆրանսերէն լեզուներէն, Ռուսերը համապատասխան ռուսերէն բառեր չունին փոխարինելու զանոնք :

Աւելի պարզ արտայայտուինք, «պեսիմիզմ», «ռեակցիոն», «բուրժուազիան», «օպտիմիզմ», «ռեվոլիւցիոն», «պրոլետարիատ» եւ «ինտելլիգենցիա» բառերը լիովին ֆրանսերէն են, որմէ փոխ առած են Ռուսերը, վերջաւորութիւնները միայն ռուսերէնի դարձնելով, այսպէս, օրինակ, փոխանակ ըսելու «ռեակսիոն», կ'ըսեն «ռեակցիոն», փոխանակ ըսելու «ռեւոլիւսիոն», կ'ըսեն՝ «ռեվոլիւցիոն» եւն.:

Ճիշդ այնպէս ինչպէս վերոյիշեալ պարբերութեան մէջ բոլոր բառերը (բացի «յատուկ» եւ «իսկ» բառերէն) ռուսերէն են, սակայն հայկական վերջաւորութիւն կցուած է, նոյնպէս եւ այդ բոլոր բառերը ֆրանսերէնէ վերցուած են Ռուսերը եւ ռուսերէն վերջաւորութիւններ փակցուած :

Հետեւաբար, Հայոց լեզուն աւելի հարուստ է բառապաշարով, աւելի ճկուն է եւ աւելի անկախ, քան ռուսերէն լեզուն որ լեցուն է օտար բառերու փոխառութեամբ :

Դարձեալ քանի մը բառերու օրինակներ բերենք, պարզ կացուցանելու համար մեր առաջադրութիւնը: Այսպէս, օրինակ, Հայոց լեզուն ունի առնուազն երեք բառ՝ «այերոպլան» եւրոպական բառին դիմաց՝ սաւառնակ, օդանաւ եւ ինքնաթիռ, Ռուսերը մէկ բառ միայն ունին՝ սամալեօտ այերոպլան եւրոպական բառը:

Զախջախիչ օրինակներ կը բերէ Փարիզ գտնուող մեր անուանի հայրենակից՝ ինքնուսնամեայ Ա. Վաչեանցը, ըսելով.—

«Ինչո՞ւ մենք դարերի ընթացքում շրջապատուած լինելով շատ աւելի մեծ ժողովուրդներով եւ յաճախ գտնուած լինելով նրանց ազդեցութեան տակ, նրանցից փոխ ենք առել շուրջ 4000 բառեր միայն, որոնց մի մասը մենք ստացել ենք մեր նախնի լեզուից : Սակայն ի՞նչ է այս չորս հազարը, երբ ռուս ժողովուրդը, դարեր շարունակ անկախ ապրելով հանդերձ, դեռ 1876 թուականին ունէր օտար լեզուներից իր փոխ առած բառերի բառարանը՝ «Հարիւր հազար օտար բառեր» խորագրով, որին ես ամէն օր տեսնում էի հանգուցեալ Ստեփան Բէգ Իսկրաչեանի Շուշիի տան գրասենեակում»:

Արդ, Ա. Վաչեանց եւս կը հաստատէ որ ռուս լեզուն լեցուն է փոխառութիւններով որ Հայոց լեզուն շատ աւելի նուազ փոխառութիւններ ունի, հետեւաբար աւելի անկախ, ինքնուրոյն եւ ճկուն լեզու է. միթէ՞ միեւնոյն իրողութիւնը չհաստատեց նաեւ ֆրանսացի լեզուաբան–հայագէտ Ֆր. Ֆէյտի, որուն յօդուածաշարքը հրատարակեցինք «Ապարէզ»ի մէջ (Յունուար 14 եւ 18):

Արդի «Սովետական Հայաստան»ի հայերէնը ռուսերէնի կերպարանք է ստացած այն օրէն, երբ առաջին անգամ, 1937 թուին, Անաստաս Միկոյեան Հայաստան եկաւ եւ Երեւանի մէջ ճառ խօսելով՝ պահանջեց ուժ տալ ռուսերէն լեզուին:

Այնուհետեւ սկսաւ ռուս լեզուին արշաւը Հայաստանի, յատկապէս Երեւանի մէջ· բոլոր կուսակցական քաղաքական ղեկավարներու զաւակներն սկսան յաճախել Երեւանի մէջ բացուած ռուսական դպրոցը· առաւելութիւն կը սեպուէր ռուսերէն գիտնալն ու խօսիլը: Այս քաղաքականութիւնը աւելի խստացաւ Ստալինի եւ Բերիայի «լիկուիտացիայի» ետք, (այսինքն՝ լուծարքէն ետքը) երբ ռուս ուսուցիչներով ողողուեցաւ Սովետական Հայաստանը, երբ օրացոյցներն անգամ ոչ մէկ յիշատակութիւն կ'ընեն հայկական սրբազան, ազգային տօներու մասին՝ ոչ Վարդանանցի, ոչ Զատկի եւ Ջրօրհնէքի, ոչ Ապրիլեան Եղեռնի, ոչ Մշակոյթի օրուան մասին, բայց Լենինի եւ Ստալինի, Զապայեւի, Միչուրինի եւ այլ նման անուններու յիշատակութեամբ ողողուած է ամբողջ օրացոյցը, անուններ որ ոչինչ կ'ըսեն հայ մարդու սրտին եւ մտքին :

Դեռ ըսելիքներ ունինք ռուսացման (ռուսիֆիկացիա) անարդ քաղաքականութեան մասին :

ԱՍՊԱՐԷԶ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ ՄՏԱՀՈԳ

Դէպքեր կան, որոնք երբեմն կ'անցնին աննշմար :

Եւ այս՝ ոչ թէ թատերաբեմին հեռաւորութեան պատճառաւ — գիտենք թէ արագութեան ներկայ դարուն յարաբերական է տարածքը — այլ որովհետեւ պէտք եղածին չափ ուշադրութեան չեն արժանանար, եւ կամ ուրիշ դէպքեր «կը խեղդեն» զանոնք :

Կ'ակնարկեմ նախ Փետրուար 24ին Փեքինի մէջ տեղի ունեցած պաշտօնական ընդունելութեան մը: Հիւրը՝ Թիպէթի Տալայի Լաման: Տանուտէրը՝ Մաօ Ցէ Թունկ, անձամբ :

Ընդունելութիւն կ'ըսեմ, գործածելով պաշտօնական ղեկոյցին լեզուն, անուանելու համար առաւելաբար քաղաքական եւոյթ մը՝ որուն տրուեցաւ հրապարակային հանդիսաւոր հանգամանք : Իրականին մէջ «ընդունելութիւն» մը չէր, այլ հոգեւոր առաջնորդի մը ցուցադրութիւնը հանրութեան, մասնաւորապէս պուտտայական Հնդկաստանին : Որովհետեւ Տալայի Լաման Չինաստան չիրաւիրուեցաւ : Արդէն հոն կը գտնուէր ամիսներէ ի վեր, իբրեւ կէս–բանտարկեալ, առանց պաշտօնական երեւումի :

1954 Յուլիսին էր որ Լամաներու տասնինննամեայ հոգեւոր պետը, չինացի զօրավարի մը հսկողութեան տակ Լհասայէն փոխադրուեցաւ Փեքին :

Կ'երեւայ թէ համայնավար կաթսային մէջ բաւական «եփած» է եօթը ամիսներու ընթացքին, քանի որ Մաօ Ցէ Թունկ ի վերջոյ կ'որոշէ բանի մեկուսացումէն դուրս հանել զայն, եւ դարձնել իր գերապատիւ հիւրը:

«Ընդունելութեան» ընթացքին յատկանշական եղան բաժակաճառերն ու կենացները: Չին եւ թիպեթական բարեկամութիւն, եւ մանաւանդ՝ Միութիւն ...

Նեհրու մտահոգ է: Այս եւոյթները կը նշանակեն թէ Լամաներու իսկական տիրապետութիւնը Թիպէթի վրայ իր վախճանին շատ մօտ է: Այսինքն՝ թէ կարմիր Չինաստանը կը պատրաստուի իր թաթը դնել պուտտայական այդ աստուածպետութեան վրայ, բարեկամութեան քօղին տակ: Կնճռոտ պարագայ, որովհետեւ, Հնդկաստանի հարիւրաւոր միլիոն Պուտտայականները հոգեկան սերտ կապեր ունին «Աշխարհի Տանիք»ին իրենց կրօնակիցներուն հետ:

Ու հիմա, Նոր Տելհիի վարիչ տարրերը կը մտածեն Հնդիկ հաւատացեալներու գիրքի մասին համայնավարութեան հանդէպ, քանի որ Մաօ Ցէ Թունկ յաջողած է «սիրաշահիլ» Պուտտան... Բայց դուռ մը՝ — նոր —, կարմիր թափանցումին առջեւ :

Վերջին շաբաթներուն ընթացքին, Նեհրուի առաջին յուսախաբութիւնը չեղաւ այս: Դեռ կայ Թուրքեւիրաքեան դաշնագիրը: Չէզոքութեան իր առաքեալը Միջին Արեւելքի մէջ, Սարտար Փանիքար, որ կը յորդորէր Արաբական պետութիւնները հեռու մնալու զինուորական որեւէ ուխտէ, ձախողեցաւ Պաղտատի մէջ: Դեռ անորոշ է արաբական միւս պետութիւններուն դիրքը: Արաբիա — Եգիպտոս — Սուրիա համաձայնութիւնն անգամ այդ դաշինքին դէմ, պայմանաւորեալ է եւ տակաւին յստակ դիմագիծ մը չունի :

Խօսած էինք Թուրքեւփաքիստանեան ուխտին մասին այստեղ, եւ ըսած՝ թէ Միացեալ Նահանգներու միակողմանի յէկ յաջողութիւնն էր, ձեռք ձգուած մասամբ Անգլիոյ կոնակին : Ենթադրած էինք թէ Անգլիա պիտի դիմադարձէ, յաջողցնելով Թուրքեւիրաքեան դաշնագիր մը, որպէսզի ուղղակի հեղինակութիւն ունենայ Միջին արեւելեան պաշտպանութեան ցանցին մէջ: Այսօր իրականութիւն է Անգարա–Պաղտատ կապը, ինչ որ կրկին Անգլիոյ կը մօտեցնէ իր ազդեցութենէն հեռացած անառակ որդին Փաքիստանը, Անգարա–Պաղտատ–Քարաչի առանցքով: Եւ այսպէս, երկու հակառակորդ եղբայրները, — Անգլիա եւ Ամերիկա — մէկ մէկ յաղթանակէ ետք կարծէք աւելի՛ համերաշխ դարձած են եւ կ'ուզեն նոյն առանցքին կապել արաբական միւս երկիրներն ալ: Անգլիա կը ճգնի նոյնիսկ քանդել Արաբական Դաշնակցութիւնը — իր ձեռակերտը 1944էն սկսեալ, — յաջողցնելու համար Արաբական ռազմական շղթային յարումը Անգարա–Քարաչի առանցքին, ճակատ մը՝ որուն կեդրոնական հիմնաքարը արեւմտեան մեծ պետութիւններուն հաւանութեամբ պէտք է գտնուի Անգարա:

Այս պարագան անախորժ է Գահիրէի համար, որ չուզեր հրաժարիլ ղեկավարի դերէն: Եգիպտոս չի կրնար հանդուրժել որ թէեւ Մահմետական, բայց ոչ–արաբ պետութեան մը, այսինքն Թուրքիոյ ձեռքն անցնի այդ ղեկավարի դիրքը:

Այս պատճառով է որ հաւանաբար սիրալիր եղած է Նեհրու–Նասըր կիսապաշտօնական տեսակցութիւնը Գահիրէի մէջ, վերջին շաբաթներու ընթացքին: Դժգոհութիւններ ունէին երկու վարչապետներն ալ, ու իրենց երկիրներուն շահերը կը համապատասխանէին իրարու :

Դէպք մը եւս, որ նորէ՛ն անցաւ գրեթէ աննշմար: Բայց անկասկած, կը մտա–

«ՅԱՌԱՋ» ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ԱՄԵՆԱՎՍՏԱՀԵԼԻ ԿՌՈՒԱՆԸ

Կ'երեւակայէք, երէկ իրիկուն օրիորդ Աղաւնին Արուսեակ Փափազեանի տնէն դուրս ելեր է եւ այլեւս վերադարձած չէ ... Ամբողջ քաղաքը տակն ու վրայ ըրինք — գինքը չգտանք: Կ'աղաչէմ, Ցարութիւնին խօսք հասկցուցէք: Այդքան արիասիրտ այր մը լալկան սիրահարի մը պէս ինքզինքը մոռացութեան տուեր է .. տեսնաք նէ, չպիտի ճանչնաք :

— Եթէ մարդ այդքան զօրեղ սիրել գիտէ, այդ միայն նրա արժանիքների եւ մեծ հոգու վկայութիւնն է,— նկատեց Միքայէլը: — Սակայն, իրաւ, ո՞ւր է օրիորդ Աղաւնին: Մի քանի օր առաջ հանդիպեցի նրան յուսահատ վիճակի մէջ ... Բայց որչափ նկատեցի՝ հեռացաւ քիչ թէ շատ գոտեպնդուած ...

Միքայէլը պաշարուեց մի ծանր նախազգացմամբ :

Թագւորեանը չէր չափազանցրել, իրօք Սվաճեանը ծանր հոգեվիճակի մէջ էր : Տեսնելով Նալբանդեանին՝ նա ի հարկէ իսկոյն իրեն հաւաքեց, նոյնիսկ փորձեց գործից խօսել, բայց ստացուեց բռնազբօս եւ սխալուած խօսակցութիւն .

— Միքայէլ, անիկա կեանքիս մէջ լուսոյ շող մըն է ... Յոգնութեան ատեն կամ ծանր հոգսերուս կարճատեւ դադարի պահին գինքը մտաբերելով կը թեթեւնամ կոր, կ'ամոքուիմ ...

— Բայց նա այդ բոլորի մասին բնաւ գաղափար չունի, — նկատեց Միքայէլը :

— Սվաճեանը գլուխն առաւ ձեռքերի մէջ. հենց այդ միտքն էր նրան տանջում:

— Եւ միթէ՞ երկչոտութեանս համար թանկ վճարելու եմ ...

Նրան եւս պաշարել էր վատ նախազգացումը :

Շատ չանցած եկաւ օրիորդ Փափազեանը, այլայլուած, սարսափից սառած աչքերով ու ցցուած թարթիչներով: Նա դռների մօտ աղաղակեց «աման»եւ ուժասպառ կ'ընկնէր, եթէ Միքայէլը ու Թագւորեանը վրայ չհասնէին: Ոչ ոք, մանաւանդ Սվաճեանը, չէր համարձակւում հարցնել, թէ ինչ է պատահել, թէեւ ամէն մէկը համոզուած էր, որ սարսափելի, անուղղելի բան է կատարուել օրիորդ Աղաւնու հետ :

Օրիորդ Փափազեանը ձեռքերը տանելով տժգոյն դէմքի վրայով, կարծես ջանում էր սթափուել մի ծանր մղձաւանջից : Նա յանկարծ հեկեկաց եւ ընչակտուր արտասանեց .

— Ինքզինքը նետեր է ծովը ... Դիակը տուն բերին ... գեղեցկուհու նշոյլն իսկ չէ մնացեր ...

. . . .

Անառակ Վանցի Պօղոսին չպատժող կրօնական ժողովը խստագոյն վճիռ հանեց — արգիլել ինքնասպանին որպէս քրիստոնեայ եկեղեցական ծիսակատարութեամբ թաղել :

Այդպէս էլ գաղտնիք մնաց, թէ մի քանի օրում ի՞նչ պատահեց օրիորդ Կիւմուշճեանի հետ, որ նա, բացի ինքնասպանութիւնից, ուրիշ ելք չգտաւ :

×

Մի քանի օր յետոյ «Մեղու»ի խմբագրատան փոքրիկ սենեակներից մէկում հաւաքուել էին Նալբանդեանը, Սվաճեանը, Թագւորեանը, օրագրի գործօն աշխատակից Մատթէոս Այվատեանը եւ գրաշար Զէյթունցի Եաղուպը :

Նա Տաւրոսի լեռներում հերոսացած Յակոբ Եաղուպեան թոռն էր: Մօտ յիսուն տարի առաջ Յակոբը ոչխարի մորթու մէջ թափանցել էր Զէյթունը պաշարած Ալի փաշայի բանակատեղին, մտել փաշայի վրանը եւ նրան սրախողխող արել: Դա էլ վճռել էր կռուի ելքը: Եաղուբն այժմ որբ էր եւ երկար ժամանակ, որպէս գրաշար աշխատել էր նախ Զմիւռնիայում, այժմ էլ՝ Կոնստանդնուպոլսում :

Հաւաքոյթի շարժառիթը Զէյթունցիներին սպառնացող նոր արիւնալի հաշուեյարդարն էր, յամառ լուրեր էին պտտւում, որ Մարաշի կառավարիչ Խուրշիդ փաշան կանոնաւորզօրքով արշաւանքի է պատրաստւում: Թագւորեանն ու Այվատեանը նոյնիսկ հաշւումներ էին կատարել, թէ Բերիթ լեռան հանքերը նպատակայարմար օգտագործելու դէպքում, Զէյթունցիները որքան հրացան, ատրճանակ, սուր կարող էին պատրաստել :

Նալբանդեանը լուռ սպասում էր, որ իր նոր բարեկամները խօսին, ոգեւորուին, արտայայտեն իրենց խոհերը, իղձերը : Այդ մարդկանց անկեղծութիւնը նրան դուր էր գալիս. «նշանակում է ինձ հաւատում են, այդ կարեւոր է»— մտածում էր Միքայէլը :

Երեքն ալ, յատկապէս Թագւորեանն ու Այվատեանը եռանդուն առաջարկներ էին անում. Սվաճեանը, որ ղեկավարում էր հաւաքոյթը, աւելի զուսպ էր: Այվատեանը, որը մինչ այդ հաւաքոյթը Նալբանդեանի վրայ որոշակի տպաւորութիւն չէր թողել, այժմ ըմբոստանում էր, սէրը ու ատելութիւնը, վրէժի զգացումը եւ կրքերը ողողում էին նրա մէջ:

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

նանչէ Նեհրուի Միջին Արեւելեան մտահոգութիւնները :

Ու այսպէս, մէկ կողմէ Թիւքիական վտանգը կրօնական գետնի վրայ, իբրեւ կարմիր Թափանցում, միւս կողմէ Միջին Արեւելեան Թնճուկը՝ որ կը սպառնայ ի դերեւ հանել ռազմական տեսակէտով չէզոք գօտի մը ստեղծելու իր ծրագիրը Նոր Տելհիէն մինչեւ Գահիրէ, մտատանջութեան մատնած են ճարպիկ դիւանագէտը: Եւ դեռ այն պարագան, որ հակառակորդ «Հնդկաստան»ի, այսինքն Մահմետական Փաքիստանի քաղաքական դիրքը գօրացած է միջազգային Թատերաբեմին վրայ Քարաչի — Անգարա — Պաղտատ շղթայով :

Բայց ներկայ յուսախաբութիւնները չեն որ պիտի ջլատեն հեռատես Նեհրուի ճիգերը՝ իր քաղաքական ուղղութիւնը հասցնելու հիմնական նպատակին: Հեռու պահել այդ աշխարհամասը հաւանական պատերազմի մը աւերներէն, ժամանակ շահիլ, զօրացնել «յետամնաց» այդ երկիրները ու ստեղծել իր հովանաւորութեան տակ ահական չէզոք սակայն ծանրակշիռ ուժ մը, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ:

Թիւքէթը կը յարի դէպի ձա՞խ... Սպասելի էր, որովհետեւ ստիպողաբար այդ կրնար ըլլալ: Նեհրու հաւանաբար դիմադարձէ զօրացնելով Հնդկաստանի պատուտայական կղերը՝, ընդդէմ Լամաներուն:

Իրաք եւ Փաքիստանը կը յարին դէպի ա՞ջ... այդ ալ մասամբ սպասելի էր: Նոյնիսկ ռազմական ուղղակի դաշինքներ: Հոս՝ Նեհրու իր ջանքերը պիտի Թափէ փրկելու մնացեալը, հեռու պահելու միւս երկիրները ռազմաճակատէն: Անշուշտ օգտուելով արաբական ներքին հակամարտութիւններէն:

Եւ ունի ձեռքը հիմնական ազդակ մը,— 450 միլիոն Հնդիկներու «պահածոյ» բայց ահարկու ուժաքանակը: Թէեւ տակաւին տկար, բայց եթէ զօրանայ... Այդ պատճառով, կ'ուզէ ժամանակ շահիլ եւ կազմակերպուիլ խաղաղութեան մէջ:

Որովհետեւ գիտէ թէ մեծ է կարեւորութիւնը Հնդկաստանին, մանաւանդ ապագային: Գիտէ թէ դեղին վտանգը առասպել մը չէ, ինչ գոյնով ալ երանգաւորուած ըլլայ, կարմիր թէ սեւ: Թէ հսկայական Չինաստանը կրնայ դառնալ անմիջական վտանգ մը աշխարհի համար այն օրէն երբ ամբողջութեամբ ճարտարարուեստանայ ու մեծաքանակ արտադրէ:

Գիտէ թէ այն ատեն, զօրաւոր Հնդկաստան մը միայն կրնայ սահմանափակել դեղին յորդումը: Ասիկա, Արեւմուտքն ալ գիտէ: Ահա թէ ինչու թէեւ մտահոգ՝ բայց չէ յուսահատած Նեհրուն :

Ա. Վ–ԱԶԱՏ

ՎՈՏԿԱՅԻ դէմ շարժանկար մը պատրաստուած է Խ. Միութեան մէջ: Խամաճիկներ կը ձաղկեն ալքոլամոլութեան չարիքները :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Կիրակի, 13 Մարտ, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը անգամ մը եւս լեցուած էր խուռն եւ այլազան բազմութեամբ մը, 2/3ով Հայեր: Ամէն տարի Սէնթ Հիլէրի ապաքինարանին հիւանդ ուսանողներուն առողջ ընկերները ամէն ազգէ, կը սարքեն միջազգային հանդէս մը, կ'երգեն ու պարեն ազգային տարազներով, հանդէսին հասոյթը յատկացնելով ապաքինարանին:

Եթէ փառատօնը Սորպոնի վերատեսուչը եւ իր տիկինը կը հովանաւորեն, կազմակերպական աշխատանքին մեծ մասը կը կատարեն Օրիորդներ Արաքսի եւ Հայկանոյշ Թորոսեան քոյրերը, որոնք կ'աշխատին հայկական բաժնին տալ բացառիկ տեղ, անշուշտ իրենց տրամադրութեան տակ եղած միջոցներով :

Կիրակի հանդէսը բացուեցաւ Յոյն ուսանողներու չորս ազգային պարերով: Տարազները շատ պէսպիսուն էին եւ մեծ մասը փոխ առնուած յունական «աղգ. պալէ»ի խումբէն, որ Փարիզ եկած էր վերջերս: Այլազան են յունական պարերը, կապուած զանազան աշխարհագրական շրջաններու, Թեսալիա, Երկոտասան կղզիներ, Կրետէ, նոյնիսկ Պոնտոս եւ Բիւզանդիոն: Վիէթ Նամի (Հնդկաչին) ուսանողներուն բաժինը կրճատուած էր հիւանդութեան պատճառով: Երիտասարդ մը իրենց երկրին յատկանշական մէկ նուագարանով երգեց ժողովրդական ձկնորսական, սիրային եւ կրօնական երգեր որոնք շատ հաճելի տպաւորութիւն մը ձգեցին ունկնդիրներուն վրայ: Յաջորդն էր հունգարականը, շողշողուն տարազներով, գեղջկական պարերով եւ խմբերգներով: Իսկ Սենեկալցիներու պարերը, որոնց մէկ մասը Քոնկօ եւ ընդհանրապէս Սեւ Ափրիկէն կը ներկայացնէին կրցան լի ու լի գաղափար մը տալ, Ֆրանսական սեւ աշխարհին ժողովրդական զանազան սովորութիւններու արարողութեանց և գգացումներու բիրտ արտայայտութեանց մասին (Ասիքօ, Սապաթ, Մաժի, Նու…եւայլն):

Հայկական բաժնին մէջ Օր. Հ. Թորոսեան երգեց «Կալին» երգը ընկերակցութեամբ ծրինգի, մեծ յաջողութեամբ «Խնձորի ծառին տակին»ը եւ Ալան Յովհանէսի «Նազանին»: Օր. Պօյաճեան եւ Պ. Պէրպէրեան պարեցին երկու կովկասեան պարեր չնորհալի շարժուձեւերով, իսկ Տիկին Քիւթնէրեանի պարախումբը ճաշակով հագուած եւ կիրթ ու վարժ եղանակով պարեց երեք խմբական պարեր :

Միջնարարէն ետք յաջորդաբար բեմ հրաւիրուեցան Լիթուանացիները, Լեթոնները, Մալկաշները (Մատակասքար) վերջապէս Լեհերը, յետոյ հոգիոյ երկսեռ խումբ մը գոյնզգոյն տարազներով որոնք ամէնէն յատկանշական թիւը կը կազմէին յայտագրին իրենց կանոնաւոր խմբական երգերով եւ պարերով :

Ֆրանսական գաւառը շատ ժլատ էր այս տարի, իբրեւ ներկայացուցիչ ունենալով Լանտի շրջանը, իր տեղական չուրջ պարերով այնքան թրվառուն եւ այնքան աշխոյժ որ հազիւ կարելի էր ոտնացուպերով կատարուած պարերը պատշաճեցնել նոյն գաւառին :

Հանդէսը որքան խանդավառ նոյնքան արդիւնաւէտ պէտք է եղած ըլլայ:

Օրուան խօսնակն էր երիտասարդ ուսանող մը Պ. Կիւրեղեան :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

★

ՔԻՒՐՏԵՐԷՆ ԹԵՐԹ ՄԸ, Ռիաթազա (Նոր Ուղի) սկսած է լոյս տեսնել Երեւանի մէջ, իբրեւ Կեդր. Կոմիտէի օրկան: Քրտական այրուբենը ստեղծուեցաւ խորհրդային իշխանութեան տարիներուն եւ քիւրտ գրողները եւ բանաստեղծները իրենց ստեղծագործութիւնները կը կատարեն իրենց իսկ լեզուով՝ կը գրէ թերթին խմբագրականը: Թերթի առաջին էջերուն մէջ տպուած են «Սովետական Հայաստան», «Կոմունիստ», «Սովետ Էրմանիստան» թերթերու խմբագրութեանց ողջոյնները: Ողջոյնի խօսք յղած են նաեւ Ալ. Իսահակեան: Բանաստեղծութիւններ ունին, Հաճիէ Ջնդին, Ամինէ Աւտալը, Ջաւմէ Ջալիլը եւ Ուսաբ Բակոն, որոնք կը գովեն Խ. Հայաստանը, խամ ու խոպան հողերը մեկնող երիտասարդ հայրենակիցները, մեր երկրի մէջ բնակող քիւրտ աշխատաւորութեան երջանիկ կեանքը :

ԱԴՐԲԷՋԱՆԻ պետական փիլհարմոնիայի ժողովրդական երգի եւ պարի խումբը համերգներ տուած են Լենինականի եւ Երեւանի մէջ: Անոնց յայտագիրը կազմուած է ադրբէջանական երգերէ եւ պարերէ: Բացի ժողովրդական լարային գործիքներէն (թառ, քամանչա) եւ ուրիշներէն, կան նաեւ հարմոնը եւ դաշնակի մէկ տեսակը, որոնք մասնաւոր հնչիւն կու տան:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵՏԱՔՍԸ ամէն տարի կը զարդարէ միլիոնէ աւելի քաղաքացիներ: «Լենին» գործատունը 1954ին տուած է երեք միլիոն վեց հարիւր ութսունհինգ հազար մեթր մետաքս, այս տարի որոշած են աւելցնել մէկ միլիոն մեթր :

ՏԷՍԻՆԷՆ մեզի կը հաղորդեն թէ հիւանդանոց փոխադրուած է Պ. Ստեփան Միլտոնեան, ներքին արիւնահոսութեան մը հետեւանքով: Ամուսինը՝ ուսուցչուհի Տիկին Ռ. Միլտոնեանի, մեր բարեկամը վերջերս եռանդով կը մասնակցէր Նոր սերունդի փրկութեան աշխատանքներուն, դասախօսութիւններ սարքելով Տէսինի եւ Լիոնի մէջ: Տէսինի Հոգաբարձութիւնը, Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը, Նոր Սերունդը եւ Յառաջ արագ ապաքինում կը մաղթեն սրտանց :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ առաջնորդ Խորէն եպիսկ. Բարոյեան, որ Թեհրան գացած էր, յաջողեր է ապահովել Պէյրութի Իրանեան հիւպատոսարանին պարպումը: Այս շէնքը գնուած էր Ազգ. առաջնորդարանին կողմէ, երեք տարի առաջ: Պարպումը շուտով պիտի սկսի:

ԷՋՄԻԱԾՆԻ կաթողիկոսի ընտրութիւնը պիտի կատարուի այս ամառ, համաձայն Պէյրութի «Ազդ»ի տեղեկութեանց: Պիտի կատարուի նաեւ Միւռոնօրհնութեան հանդէսը, որ տեղի պիտի ունենար անցեալ Սեպտեմբերին, եւ յետաձգուեցաւ Գէորգ Զ. Կաթողիկոսի վախճանման պատճառով :

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ թէյասեղան մը տրուած է ի պատիւ «Ազդ»ի խմբագիր եւ Լիբանանի երեսփոխան Պ. Տիգրան Թոսպաթի ուր ներկայ եղած է նաեւ իրանահայ նկարիչ Պ. Յ. Մինասեան: Ներկայ եղած են համայնական խորհուրդին անդամները, հոգեւոր հովիւը եւ 50 հայրենակիցներ: Պ. Թոսպաթ տեղեկութիւններ հաղորդած է Լիբանանի ազգ. կեանքի մասին :

ՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ Ֆիքսի (Աթէնք) մասնաճիւղը բեղուն շրջան մը բոլորած է անցեալ տարի: Անդամներուն թիւը աւելցած է: Գարակէօզեան հաստատութեան տրամադրած ծրարները ինչպէս եւ Հայ կաթողիկէ առաջնորդարանին նուիրած պանիրը բաժնած է Ֆիքսի, Նէա Ըզմիռնիի եւ Սինկրուի երկու հարիւր հայ աղքատներուն :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Համիլթընի մէջ (Քանատա) մեռած է ընկեր Յակոբ Կօշկակարեան: Ծնած էր Պիթլիսի Խուլթիկ գիւղը: Իր եղբայրը Մելքոն Կօշկակարեան եղած է Հէմիլթընի Հ. Յ. Դ. հիմնադիրներէն մէկը: 1906էն ի վեր կուսակցութեան գործօն անդամներէն էր ընկ. Յակոբ: Մեծ ուրախութիւն զգաց երբ 1950ին հայկական սրահ մը բացուեցաւ: Իր վերջին օրերը երբ իմացաւ Համազգայինի հանդանակութիւնը, բոլորին թելադրեց օժանդակել այս նուիրական գործին: Իր փափաքին համաձայն փոխան ծաղկեպսակի նուէրներ եղան Փալանճեան Ճեմարանին: Գոյացած է 220 տոլար: Բոլոր խօսողներն ալ պարզած են իր յխնամեայ կուսակցական անձնուէր գործունէութիւնը :

× Փետրուար մէկին Նիւ Եորքի մէջ մեռած է Սամսոն Օրջանեան (Օջախեան): Իրանահայ էր, ծնած 1889ին Ատրպատականի Սալմաստ գաւառի Հավթվան գիւղը: Մինչեւ 1931 կը մնայ Ռուսիոյ, ուր բանտարկութեան կը դատապարտուի եօթ տարուան համար, սակայն երկու տարիէն կ'ազատուի երբ կը քննեն անոր դատական գործը: Կը գաղթէ Պարսկաստան, ուր կը հիմնէ գինեակի գործարան մը: Հանրօգուտ աշխատանք կը կատարէ օգնելով հայկ. դպրոցներուն: Կը շինէ մատուռ մը Մազանդարանի Հայոց գերեզմանատան մէջ: 1948էն ի վեր հաստատուած էր Նիւ Եորք :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (100)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Դանիէլ վարդապետը եկաւ հետեւեալ օրը եւ լուր տուեց մեզ, որ Արսէն վարդապետը մտնել էր խումբի Աղթամար մտնելը, եւ ասել էր կառավարութեան թէ՝ «Սասնոյ ապստամբներէն հարիւր հոգի մտել են վանք»:

Մինչեւ Կոմսը, շաբաթներ առաջ, պատուիրած էր Արսէն վարդապետին, որ հազար կոտ չափ ալիւր պահէ վանքում: Նա այդ պատուէրը տուել էր խորհելով թէ՝ ով գիտէ, մի գուցէ, յանկարծակիօրէն Սասնոյ բանկումները անդրադառնան Վանի վրայ, այն ատեն այդ շրջանի ժողովուրդը կրնայ վանք ապաստանիլ, եւ այդ «պահեստի պաշար»ից օգտուիլ:

Արսէն վարդապետը, փոխանակ կատարելու այդ տեսակ օգտակար մի գործ, վանքի մէջ գտնուած երեսուն պարկ ալիւրն էլ դուրս էր հանել տուած:

Այդ տեսակ վիճակի մէջ էինք, եւ մեր պաշարը հազիւ երեք օր պիտի բաւէր: Ուրեմն, պէտք էր որ միջոցներ խորհէինք հեռանալու կղզիէն :

Վանի ծովն էլ իր խաղաղութիւնը կորսնցուցած էր եւ սոսկալի ալեկոծութիւն սկսած:

Նաւերը մի ծոցի մէջ ապահով մի տեղ քաշեցինք, որպէսզի ժայռերին զարնուելով չջախջախուէին: Որոշեցինք, որ Իշխանը մի քանի ընկերներով դուրս գայ եւ եթէ մեր դէմ դրսից յարձակում լինի, նա էլ զարնէ թշնամու կռնակից, որպէսզի մենք ժամանակ շահէինք եւ հեռանայինք տարբեր ուղղութեամբ :

Հետեւեալ գիշերը Իշխանը, Արտաշէս Սուճեանը եւ մի քանի ուրիշներ մեկնեցան Մոխրաբերդ, անկից էլ Կառկառ, որպէսզի մի ստուար խումբով վերադառնային մեզ օգնելու համար:

Ահա այդ էր մեր վիճակը: Երեք օրուան անունդ կար. հետեւաբար այդ ժամանակամիջոցին համար ապահով էինք: Տղաները ջուր տաքցուցին եւ իրենց զգեստները մաքրեցին: Այդ օրն էլ անցաւ առանց միջադէպի :

Հետեւեալ օրը ծովը խաղաղեց: Առաւօտ կանուխ մեր պահապանները լուր բերին, որ Բչավանքի մօտ, դուրսի տան եւ Ոստանի ժայռերի մօտերը մի աչագին բազմութիւն է երեւում: Ձիաւորներ վեր վար են քշում, եւ թւում թէ՝ մի բան խըմորւում է այնտեղ :

Դիտակներն առինք, վազեցինք ժայռերի վրայ եւ զննեցինք ծովեզերեայ տեղերը: Եւ ի՞նչ տեսնենք: Ծովեզերքը թուրք գիւղերն էին շրջում եւ ոմանք էլ ամբութիւններ պատրաստում: Ապուշները հաւատում էին թէ՝ մենք թնդանօթներ ունինք եւ կը կասկածէին, որ վանքից կրնայինք ցամաքը խփել:

Զինուորական խորհուրդի կարգադրութեամբ, մի բարձր ժայռի ծայրին պարզեցինք ապստամբութեան դրօշակը: Դրանով հրաւէր կը կարդայինք, որ մենք էլ կռուելու պատրաստ ենք :

Ծովը խաղաղ էր: Դիմացը, ծովեզերքը, մի քանի նաւեր ծփում էին ջրերի վրայ: Այդ նաւերի մօտից մի փոքրիկ նաւակ շարժուեց յառաջանալ դէպի Աղթամար: Նաւակի մէջ երկու մարդիկ կը թիավարէին, իսկ մէկ ուրիշը ձեռքին մէջ բռնած էր սպիտակ մի դրօշակ եւ մի նամակ: Նաւակը մօտեցաւ կղզիի եզերքին: Եկողները պատգամաւորներ էին: Նամակ էին բերած հրամանատարից:

Կ'առաջարկէր մեզ, առանց կռուի, զէնքերը վար դնել եւ անձնատուր լինել: Հակառակ պարագային՝ կը սպառնային մեզ սովամահ անել կամ ծովի կատաղած ալիքների գոհ դարձնել: Հրամանատարը, Սուլթանի անունով, մեզ կը վստահացնէր թէ՝ եթէ առանց կռուի, իր պահանջին գոհացում տայինք, մեզ ապահով մեր ուզած վայրը պիտի ղրկէր :

Կոմսն էր մեր խորհրդատու — դիւանագէտը: Նա պատասխանեց պատգամաւորներին թէ՝ «Ֆետային իր զէնքը միայն այն ատեն վար կը դնէ, երբ իր կեանքը զոհաբերած կը լինի, իր սիրած ու պաշտած հայրենիքին»:

Բանագնացները ետ դարձան: Մենք մեր դիտակներով կը դիտէինք: Նրանք ծովեզերք հասան, եւ իրարանցում առաջ եկաւ: Շատեր վազեցին դէպի դիրքերը :

Մի պահ կարծեցինք թէ՝ Իշխանը հասած է խումբով: Բայց այդ կարելի չէր: Նա հազիւ հազ այս երեկոյ Կառկառ կրնար հասնիլ: Եթէ մեզ օգնութեան հասնէր, հազիւ երկու օր յետոյ միայն կրնար թշնամիի հետ շփում ունենալ :

Շատ չանցաւ, եւ այդ իրարանցման պատճառը յայտնի եղաւ: Ծովեզերքից մի մեծ առագաստանաւ, բացած առագաստները, բաւական մօտեցաւ կղզիին եւ կանգ առաւ: Առագաստները իջեցուց եւ, մի քանի րոպէ յետոյ, սկսաւ սար ու ձոր դղրդացնել :

Թշնամին առաջին թնդանօթն արձակեց մեր վրայ: Ռումբերը գնացին հեռուները եւ զարնուեցան ժայռերին: Ուէլ ռումբ չվնասեց մեզ: Թնդանօթաձգութեան հետ սկսան նաեւ կրակել ափից: Գնդակների ձայները հազիւ հազ մեզ կը հասնէին: Ի զուր կը կրակէին հրացանները :

Ափից մինչեւ կղզին երկու մղոնէն աւելի հեռու էր:

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

մեծ ընդհարումի մը, որեւէ անկիւնի մէջ, հիւլէական զէնքերը պիտի գործածուին, վասն զի հետզհետէ հասարակաց կը դառնան եւ դասական կոչուած զէնքերուն տեղը կը բռնեն։ Մ. Նահանգները սիրայօժար պիտի ընդունին զինադադար մը Ֆորմոզայի նեղուցին մէջ. բայց ապացոյց չկայ թէ Չինացիներն ալ պիտի ընդունին։ Որեւէ տարակարծութիւն չկայ ամերիկեան դիրքին եւ անգլիական տեսակէտին միջեւ։

Հարցումի մը առթիւ, նախարարը յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները պատրաստ են արմտիք ճարելու Թունուզի, որ մեծ դժուարութեանց մատնուած է պարենաւորման տեսակէտով։

ՈՎ ԵՏ ՄՆԱՑԱԾ Է

Ատլանտեան ճակատին սպարապետը, զօր. Կրունթըր, լրագրական ասուլիս մը սարքած էր Փարիզի պաշտօնատան մէջ, իր հրամանատարութեան չորրորդ տարեդարձին առթիւ։ Զօրավարը հակառակ է զինուորական վարկերու կրճատման, զոր կ'ուզեն կատարել կարգ մը պետութիւններ, այն պատճառաբանութեամբ թէ նոր զէնքերը այլեւս անպէտ կը դարձնեն հինները։

Յետոյ բացատրեց թէ յուսահատութեան պատճառ չունին, Մոլոթովի այն յայտարարութեան վրայ թէ Մ. Նահանգները Խ. Միութենէն ետ մնացած են հիւլէական զէնքերու տեսակէտով։ «Խնդիրը պարզ ռումբ ունենալը չէ, այլ զայն արտադրելու կարողութիւնը։ Եթէ նոյն իսկ Խ. Միութիւնը վերջերս կարգ մը հետաքրքրական օդանաւեր ցուցադրած է, Մ. Նահանգները լայնօրէն կը տիրապետեն եւ ի վիճակի են ահարկու պատասխան մը տալու։ Մ. Նահանգները, Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա վերջերս իրենց տեսակէտները փոխանակեցին հիւլէական զէնքերու յառաջ բերելիք փոփոխութեանց մասին։ Տարակոյս չկայ թէ ռազմագիտութիւնը եւ ռազմավարութիւնը արմատապէս պիտի փոխուին, բայց պէտք է սպասել մինչեւ տարեվերջ, ճշգրիտ եզրակացութեան մը յանգելու համար։ Պատճառ չկայ հաւատալու թէ աւելի քիչ զինուորներու եւ նուազ դրամի պէտք պիտի ունենանք, նոյն իսկ եթէ զինուորները վերակազմուին սակաւաթիւ զօրամասերով, յարմարելու համար հիւլէական ռազմադաշտի պայմաններուն։ Հետեւանքը աղետալի պիտի ըլլայ, եթէ այժմէն թուլցնենք մեր ճիգերը»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը, Իտըն, որ Անգարա պիտի երթար երէկ, յետաձգեց իր մեկնումը։ Բժիշկները բացարձակ հանգիստ պատուիրած են այս շաբթու։

ԵՐԿՈՒ ՀԱՐԻՒՐ ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ցանկ մը անցած է Շուէտի ապահովութեան տեսչութեան ձեռքը, վերջին ձերբակալութեանց առթիւ։ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, լրտեսական ցանցը կը տարածուի ամբողջ սկանտինաւեան երկիրներուն մէջ։ Լրտեսները կարմիր գործակալներ են եւ կը փորձէին գաղտնի տեղեկութիւններ հաղորդել Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներուն, Ատլանտեան Կազմակերպութեան մասին։ Շուէտի ոստիկանութիւնը իր տեղեկութիւնները հաղորդած է նաեւ Նորվեկիոյ եւ Տանիմարքայի պաշտօնակիցներուն։

ԵԱԼԹԱՅԻ համաձայնութեանց հրատարակութեան մասին բանավէճը կը շարունակուի դաշնակից երկիրներու մէջ։ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը որոշեց յետաձգել ատենագրութեանց պաշտօնական հրատարակութիւնը։ Այդ ատենագրութիւնները կը պարունակեն ազդիր պատճէնները Սթալինի, Չըրչիլի եւ Ռուզվելթի խօսակցութեանց 1945 Փետրուար 4էն 11, Խրիմի մէջ։ Կը պարունակեն նաեւ Մալթայի մէջ կատարուած խօսակցութիւնները։ Պ. Տըլըս եւ իր խորհրդականները երկարօրէն քննած են բնագիրները, որոնք պատրաստ են հրատարակութեան համար։ Անգլիոյ վարչապետը եւ կառավարութիւնը պաշտօնապէս յայտնած են թէ անպատեհ կը գտնեն ատենագրութեանց հրատարակումը, որ կրնայ մեծ դժուարութիւններ պատճառել։

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԱՏԵԱՆԸ հինգ տարի ազգային իրաւազրկութեան դատապարտեց Պ. Ռընէ Պոնֆուան, որ տեղեկատու նախարար եղած էր Վիշիի կառավարութեան մէջ։ Դատավարութեան ատեն կարդացին իր գրչէն ելած հրատարակութիւնները, բայց ամբաստանեալը յայտնեց թէ ինք պարզապէս Լավալի հրահանգներուն կը հետեւէր։

90.000 ՀՈԳԻ ԿԸ ՄԵՌՆԻ խլիրդէն (քանսէր), ամէն տարի, Ֆրանսայի մէջ, համաձայն Տոքթ. Թիւպլիանայի տեղեկագրին։ Մարտ 13էն սկսեալ հանգանակութիւն կը կատարուի Փարիզի մէջ, ի նպաստ խլիրդի դէմ կատարուած հետազօտութեանց։ Պիտի տեւէ մինչեւ կիրակի։

ԵՐԵԿՈՅԹ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Անի «Քեռի» խումբին։

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան եւ Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անի «Թաթուլ» խումբին։

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9·30էն մինչեւ լոյս, Պար տէ Կրան Փէն, 430 Շըմէն տը Մազարկ, Սէնթ Ան։

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի «Սիամանթօ» խումբի նուագախումբին։

Սիրով կը հրաւիրուին Մարսէյլի շրջանի Նոր Սերունդի բոլոր ընկերուհիներ եւ ընկերները ինչպէս նաեւ ծնողները եւ հասարակութիւնը։

Մուտքը ազատ է։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ։

Հաճելի ու երիտասարդական մթնոլորտ։ Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերունդականները, ինչպէս նաեւ մեր բարեկամները։

Ճոխ պիւֆէ

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբին։

Կիրակի, 20 Մարտ, ժամը 16էն մինչեւ 24, Սալ տը լ'էթուալ 1 Քուր Կամպէթա (անցքէ փլաս Ռասփայ)։

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ։

Կը հրաւիրենք Լիոնի եւ շրջանի երիտասարդութիւնը եւ ծնողները։

Մուտքը ազատ է։

Դիմակները կը գտնուին տեղւոյն վրայ։

«ՄՈՒՐԱՏ» ՈՒՍՄՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սեր. Մուրատ Ուսումնասիրացի վարչութիւնը իր սրտագին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց, որոնք պատուեցին Փետրուար 12ի երեկոյթը, ինչպէս եւ գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար մասնակցողներուն եւ վիճակահանութեան նուիրատուներուն։ Վիճակահանութենէն շահած են հետեւեալ թիւերը.— 217 391 52 336 207 479 269 231 142 263 480 373 45 406 255 87 237 492 28 40 104 9 254 ։ Դիմել ամէնէն ուշը մինչեւ 31 Մարտ Պ. Հայկազուն Մարտիրոսեանին, 13 ռիւ Թիւպանօ, Օբէլ Ռաֆֆի, Մարսէյլ։

ՔԱՐՈԶ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Վարդապետ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ Առնուվիլի, Սարսէլի եւ Կուսէնվիլի հաւատացեալ ժողովուրդին, թէ այս կիրակի, Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան պիտի քարոզէ Ս. եկեղեցւոյս մէջ։

Կը հրաւիրենք այս առթիւ բոլորը։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը թէյասեղան մը կազմակերպած է, ի պատիւ ընկերուհի Տիկին Նաճարեանի Ամերիկայէն վերադարձին առթիւ այս շաբաթ երեկոյ, Ցոյներուն սրահը 5 ռիւ Պօնփուա։

Կը հրաւիրուին անդամուհիները եւ բարեկամուհիները։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԵՒ ՋՈՒԹԱԿԻ ԴԱՍԵՐ

Զարգացած Հայուհի մը կը սորվեցնէ հայերէնի, ջութակի, ֆրանսերէն լեզուով մաթէմաթիքի եւ ուրիշ դասեր՝ նպաստաւոր պայմաններով։

A. H. c/o Khedechian, 18bis Allée Velléda, Villemomble (Seine)

Հեռաձայն Լը Ռէնսի 36–94։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թադամասի սրահը։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի։

Մէզօն տը լա Շիմի

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԾՊՏՆԵԱԼ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, Մարտ 17ին, ժամը 15էն 20, Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ ժան Կուժօն։

Տարազներու մրցում, վիճակահանութիւն եւ հայկ. պարեր փոքրիկներու կողմէ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ալֆրէդ Սերոբ - Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։ Նոյն ժողովին ներկայ կ'ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան - Ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Կարեւոր օրակարգ։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս. պատանեկան եւ գործօն անդամները ատենագրաւոր ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 16ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցը։ Մասնաւոր հրաւիրագիր պիտի չղրկուի։

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ _ ԾԻԾԱՂԻ ՕՐ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ 22 ՄԱՐՏ 1955 ԺԱՄԸ 9ԻՆ

SALLE IENA — 10 Av. d'Iéna — Métro: Iéna

Ա. ԳԱՄԲԷԹԵԱՆ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ - ՎԱՀԱՆ

կը ներկայացնեն հայ երգիծաբանութեան անմահ վարպետին Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Տոմսերը կը ծախուին Հ. Բալուեան գրատունը։

ՄՈՒՏՔԻ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Էֆս ան Փռովանսի մէջ հանգանակուած.

Ասատուր Անդրէասեան տասը հազար, Յարութիւն Պօղոսեան հազար, Ա. Տօնապետեան հազար, Յակոբ Մկրտիչեան 500, Արտաշէս Նազարէթեան 500, Գրիգոր Մինթանճեան 500 ֆր.։ Գումար 13.500 ֆրանք։

Լասիոթայէն.— Մարիամ Թորոսեան երկու հազար, Յակոբ Աճէմեան երեք հազար, Լեւոն Թաշճեան հազար։

Ճշգրտում.— Կարտան - Պիվէռի ցանկին մէջ Թոմասեանը կարդալ Տիգրան Թոմասեան, իսկ Սեդրակեանը՝ Սեդրակ Արքահամեան։

Այրի Տիկին Աննիկ Սարաֆեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Շարա Սարաֆեան եւ զաւակը (Պոլիս), ինչպէս նաեւ Մազարեան, Վրոյր, Կիւմիւշեան, Գովանճեան եւ Գափամաճեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն մահը

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍԵՐԻՆԱՋ ՊԱԼԵՆՑԻ

(Ծնեալ Սարաֆեան)

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Ուրբաթ, 18 Մարտ, ժամը 14·30ին, Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին։ 15 Ռիւ ժան Կուժօն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Միհրան Հրաչեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի 20 Մարտ, Մարսէյլի Փրատոյի եկեղեցիին մէջ, ողբացեալ

ՏԻԿԻՆ ԵՐՄՈՆԻԱ ՀՐԱՉԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

×

Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Թադէոս Պետրոսեան եւ իրենց զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց մօր Սուլթան Պետրոսեանի (Զէնկիլէրցի) մահուան քառասունքին առթիւ, եւ եղբօր Կարապետի (1914ի նահատակ) եւ համայն Պետրոսեան ընտանիքին համար հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին։ Կը խնդրուի բոլոր ազգականներէն եւ ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Օննիկ Ագպըլըգեանի իր մօր՝ Մայրիկ Մարիցայի մահուան առթիւ, երկու հազար ֆրանք նուիրելով Զաւարեան վարժարանի աշակերտներուն։ (Տես Մարտ 13ի ցանկը, Ա. էջ)։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՏԷՍԻՆԻ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ մօտերս տեղի պիտի ունենայ ժողովրդային ընդհ. քուէարկութիւն, Կրօն. Ընկ. վարչութեան ընտրութեան համար։ Արձանագրութեան պայմանաժամ որոշուած է մինչեւ 26 Մարտ։

Ծրագիր կանոնագրի տրամադրութեան համաձայն, քուէարկութեան մասնակցելու համար պէտք է լրացնել հետեւեալ պայմանները.— ա) Քուէարկութեան կրնան մասնակցիլ այն այրերը՝ որոնք 21 տարիքը լրացուցած են։ բ) Կը պատկանին Հայ Առաքելական ուղղափառ եկեղեցւոյ։ գ) Մէկ տարիէ ի վեր Տէսին կը բնակին։ դ) Վճարած են հարիւր Ֆր. իբրեւ արձանագրութեան տուրք։

Վստահ ենք թէ գաղութը անխտիր պիտի մասնակցի այս քուէարկութեան՝ ընտրելու համար Կրօն. ընկերակցութեան օրինաւոր վարչութիւնը։

Քուէարկութեան արձանագրող յանձնախումբ՝ Վահան Յակոբեան, Սարգիս Քէօլէեան, Խորէն Գարակէօզեան։

Յ. Գ.— Արձանագրութեան համար դիմել, ամէն շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3էն վեց, եկեղեցին։

Ծանօթ.— Քուէարկութեան օրը եւ ուրիշ մանրամասնութիւններ պիտի հաղորդուին առանձնապէս։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՂԻՐ ՔՈ ԲԺԻՇԿԸ (խելքով բժշկիր եւ ոչ դեղով)։ Երկերի ժողովածու Ե. հատոր։ Գրեց Բժ. ԻսահակՏէրտէրեան, 1954 Թեհրան։ 600 մեծադիր էջ։ Գին 3 տոլար։ Հասցէ՝ Զարրահ Իսէֆարատ, Թեհրան։

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐ

կարճ ժամանակէն ինքնաշարժ վարել սորվելու համար դիմեցէք միակ հայ հաստատութեան

AUTO - ECOLE BEAUMONT

— BERBERIAN —

24, Bd. Vincent Ortusi Marseille(12)

Tél. GA. 72 - 61

Գրեցէք եւ «դպրոց ինքնաշարժը» Ձեր ժամադրութեան ներկայ պիտի ըլլայ։ (Դիւրուսոյց մեթոտ)։

ԾԱԽՈՒ Է

Տուն մը, սափրիչի փոն տը քոմէրսով մը եւ ուրիշ խանութ մը։ Երեք կառատուն, 14 սենեակ։ Շատ յարմար գիներ եւ վճարման դիւրութիւն։ Դիմել՝ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, 8, Av. de Livry, Sevran

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կօշիկի երես կարող (սայաճի) աշխատաւոր աշկերտ մը, աղջիկ կամ տղայ, 14 – 15 տարեկան։ Դիմել՝

Mr. ARTINIAN

23, Rue Jouye-Rouve, Paris (20).

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 — հատը 12 փր.

ՈՒՐԲԱԹ 18 ՄԱՐՏ * VENDREDI 18 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7625 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3036

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ՎԻՏՈՇԻ ԲԱՑԷՆ »

Այսպէս կոչուեցաւ Քրիստափոր Միքայէլեան, երբ հերոսաբար կ՚իյնար Սոֆիայի Վիտոշ լերան լանջերուն վրայ, այլապէս խիզախ Դաշնակցականի մը, Վռամշապուհ Քէնտիրեանի հետ :

Երկար պրպտումներէ ետք, 1905 Մարտ 5/18ին — ուրեմն ճիշդ յիսուն տարի առաջ — որոշած էին փորձել նոր ձեռնարկում մը :

Կ՚ուզէին չափել անոր ուժն ու տարողութիւնը : Քրիստափոր ինք զայն պիտի նետէր Ելտըզի պալատին մէջ, ուղղակի Սուլթան Համիտի դէմ :

Այս առթիւ, ուսումնասիրուած էին բոլոր անհրաժեշտ մանրամասնութիւնները, — մանաւանդ ուրբաթի աղօթքին (Սելամլըք) արարողութիւնը :

Գիտէին թէ Գազանը երբ դուրս կ՚ելլէր մզկիթէն, որքան կը հետեւէր աղօթքին եւ ո՛ր ժամուն կը վերադառնար :

Երբ ձեռնառումի փորձը եղերական վախճանի մը յանգեցաւ, ոչնչացնելով Քրիստափորը եւ Վռամը, նախապէս կատարուած ուսումնասիրութիւնները օգտակար եղան աչքաբեկման երկրորդ ձեռնարկին համար, — մահափորձ յատկապէս պատրաստուած կառքի մը միջոցաւ (1905 Յուլիս) :

Այս փորձն ալ նպատակին չհասաւ պարզապէս անոր համար որ Սուլթանը այդ օրը քանի մը վայրկեան ուշ դուրս ելած էր մզկիթէն :

Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնադիրներուն մէջ բացառիկ դէմք մը կը կազմէ Քրիստափոր Միքայէլեան :

Բացառիկ էին միւս երկուքն ալ, Զաւարեան եւ Ռոստոմ : Անոնք իրենց ինքնուրոյն արժանիքներով եւ ուժեղ անհատականութեամբ կերտեցին Դաշնակցութեան յեղափոխական դիմագիծը :

Երեքն ալ իրենց հանրային գործունէութիւնը սկսած էին միջազգային գետնի վրայ, բայց յետոյ տեսան որ կարելի չէր դատ շահիլ, առանց ներքին ուժեղ կազմակերպութեան :

Քրիստափոր այդ համոզման յանգեցաւ ուժգնօրէն, երբ ցարական իշխանութիւնը կը փակէր հայկական դպրոցները, փողոց նետելով հազարաւոր աշակերտներ (1885) :

Միեւնոյնատեն անձամբ ուսումնասիրած էր ժողովուրդին ընկերային և տնտեսական կացութիւնը, որ նոյնքան ողբալի էր, իբրեւ հետեւանք միեւնոյն բռնակալութեան :

Միւս կողմէ, արիւնապանդ հալածանքներու եւ անլուր բարբարոսութեանց արձագանգներ կը հասնէին արեւմտեան Հայաստանէն, ալեկոծելով Կովկասը :

Եւ արդէն գտած էին ճամբան, — միացնել բոլոր հայրենասիրական, յեղափոխական հոսանքները, վարելու համար ազատագրութեան դատը :

— « Ոչ մի ժողովուրդ չի կարող իր անվերջ հեծեծանքներով իրական օգնութիւն սպասել արտաքին աշխարհից » :

Քրիստափոր եւ Վռամ չընկրկեցան ոչ ալ է զոհողութեան առջեւ, իրենց անձին օրինակով ապացուցանելու համար այս ճշմարտութիւնը :

Օժտուած՝ սուր իմացականութեամբ եւ աննկուն կամեցողութեամբ, Քրիստափոր ամբողջ սերունդներ խանդավառեց ոչ միայն իր միտքով, այլեւ գործքով :

Ի ծնէ առաջնորդն էր :

Իր տրամաբանելու եւ գործելու եղանակները իրար կը լրացնէին :

Մինչեւ այսօր ալ, իրենց ուժը մեծ մասով կը պահեն իր «Ամբոխային տրամաբանութիւնը» եւ «Յեղափոխականի միտքերը» :

Ո՜րքան պիտանի ուժեր ապարդիւն նետուած են, չնորհիւ իր ներշնչումներուն եւ անդիմադրելի հմայքին :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ Կ՚ՈՒԶԷ ՄԵԾ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՄՆԱԼ

*

ՆԱԵՒ ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վարչապետը լրագրական ասուլիս մը սարքած էր առջի օր, լուսաբանութիւններ տալու համար Ֆրանսայի ներքին եւ արտաքին խնդիրներու մասին : Այս առթիւ մասնաւորապէս շեշտեց թէ կառավարութիւնը կ՚ուզէ ջրածին ռումբ ունենալ եւ պիտի պահանջէ աւելի սերտ գործակցութիւն արեւմտեան դաշնակիցներուն հետ, երբ վերջնապէս վաւերացուին Փարիզի համաձայնութիւնները : Ջրածին ռումբի մասին խօսած ատեն ըսաւ .

— « Եթէ այսպէս շարունակուի, անջրպետ մը պիտի բացուի մեծ եւ հզօր ազգերու — անոնք որ ջրածին ռումբ ունին — եւ ստորադաս ազգերու միջեւ, ստորադաս ոչ թէ բարոյական իմաստով, այլ իրենց չունեցած ապառազինութեամբ : Ինքս ինծի հարց կուտամ թէ Ֆրանսան պէ՞տք է հրաժարի միշտ առաջին գծին վրայ գտնուելու իրաւունքէն : Մօտերս պիտի զբաղիմ այս հարցով եւ պիտի մերժեմ ժխտական ելքը, մեր դիրքէն հրաժարելու ելքը : Ֆրանսան չի կրնար տեղ գրաւել երկրորդ կարգի մեծ պետութեանց շարքին մէջ, իբրեւ հետեւանք նոր չափանիշին» :

Էտ. Ֆոր յետոյ բացատրեց թէ Ֆրանսա կրնայ յառաջ երթալ իր հիւլէական ներկայ փոքր ծրագրով կամ գործակցիլ ուրիշ երկրագործական ազգերու հետ : Գալով Մ. Նահանգներէն և Անգլիայէն սպասուած օգնութեան, վարչապետը յայտարարեց .

— Անմիջապէս որ լրանայ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման դաշինքը, կառավարութիւնը ամէն միջոց պիտի փորձէ, աւելցնելու համար շփումները եւ գործակցութիւնը երեք մեծ դաշնակիցներուն միջեւ : Այդ գործակցութեան ձեւերը պիտի ճշդուին յառաջիկային : Անհրաժեշտ է կատարել համերաշխութիւն հաստատել դաշնակիցներուն միջեւ, գործնական ձեւ մը տալով : Դաշնակիցներուն ռազմավարութիւնը միայն զինուորական պէտք չէ ըլլայ, այլ պէտք է ընդգրկէ ընդհանուր քաղաքականութիւնը ամբողջ աշխարհի մէջ : Այս պարագան մասնաւորապէս ճիշդ է կարգ մը խնդիրներու համար որոնք սերտ կապ ունին Ֆրանսայի հետ » :

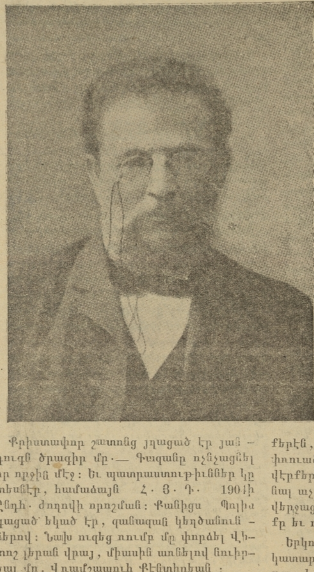
Վարչապետը մանրամասնութիւններ չհաղորդեց այս մասին, բայց, իրագէկներու կարծիքով, Ֆրանսա կը սպասէ որ Մ. Նահանգները աւելի ուժ տան իրեն՝ Հիւս. Ափրիկէի խնդիրներուն կարգադրութեան համար : Պ. Էտ. Ֆոր իր ասուլիսին մէջ պարզեց նաեւ կառավարութեան քաղաքականութիւնը՝ Թունուզի եւ Մարոքի մասին : Յետոյ բացատրեց թէ ինչու մասնաւոր իրաւասութիւններ կը պահանջէ Ազգ. Ժողովէն, ելմտական եւ հարկային խնդիրներ կարգադրելու համար :

× Վարչապետին յայտարարութիւնները մեծ գոհունակութիւն պատճառեցին Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ :

× Հաւանական է որ կառավարութիւնը վստահութեան քուէ պահանջէ այսօր, կամ վաղը, շաբաթ, մասնաւոր իրաւասութեանց հարցին առթիւ :

× Ծերակոյտին արտաքին գործերու յանձնախումբը վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները եւ Սարի մասին կնքուած պայմանագիրը :

ԹՈՒՐՔԻԱ բողոքագիր մը ուղղեց Սուրիոյ, իր վարիչներուն դէմ եղած մեղադրանքներու առթիւ : Միեւնոյնատեն դիտել կուտայ թէ իրաւունք չունէր համաձայնութիւն կնքելու Եգիպտոսի հետ :

ՔՐԻՍԱՓՈՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

որ յիսուն տարի առաջ այսօր, 1905 Մարտ 5/18ին, զոհ կ՚երթար Վռամ Քէնտիրեանի հետ, Սոֆիայի մէջ, ռումբ մը փորձած ատեն :

Քրիստափոր շատոնց յղացած էր յանդուգն ծրագիր մը. — Գազանը ոչնչացնել իր որջին մէջ : Եւ պատրաստութիւններ կը տեսնէր, համաձայն Հ. Յ. Դ. 1904ի Ընդհ. ժողովի որոշման : Քանիցս Պոլիս գացած եկած էր, զանազան կեղծանուններով : Նախ ուզեց ռումբ մը փորձել Վիտոշ լերան վրայ, միասին առնելով նուիրեալ մը, Վռամշապուհ Քէնտիրեան :

Փորձը պիտի կատարուէր 1905 Մարտ 5/18ին, ձորին մէջ : Վռամ ռումբը ձեռքն առնած կը պատրաստուէր պայթեցնելու : Տասը ներկաներ, մեծ մասով Մակեդոնացի, կը հեռանան զգուշութեամբ, իր տեղը կը մնայ միայն Քրիստափոր : Յանկարծ ռումբը կը պայթի, սարսելով լեռ ու ձոր : Ականատեսները վար իջնելով իրենց դիրքերէն, կը գտնեն Քրիստափորը գետին փռուած : Հազիւ կը շնչէր, երբեք մահացու վէրքեր ստացած ըլլալով : Կը փորձէ բանալ աչքերը, բայց ի զուր : Ամէն բան վերջացած էր : Իսկ Վռամի դէմքը, կուրծքը եւ ոտքերը բզիկ բզիկ եղած էին :

Երկու զոհերուն յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Սոֆիայի մէջ, աննախընթաց հանդիսաւորութեամբ եւ անհամար բազմութեամբ :

Քրիստափոր ծնած էր 1859ին, եւ զոհ գնաց երբ 46 տարեկան էր :

Պալքանի Կեդր. Կոմիտէն 1924ին Քրիստափորի եւ Վռամի յուշարձանը կանգնած էր Սոֆիայի գերեզմանատան մէջ : Յայտնի չէ թէ կը մնա՞յ տակաւին :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔ ՊԻՏԻ ԳՈՐԾԱԾԵՆ ԵԹԷ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԾԱԳԻ ԱՍԻՈՅ ՄԷՋ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մ. Նահանգներու նախագահը Մարտ 16ի լրագրական ասուլիսին մէջ յայտարարեց թէ ամերիկեան ուժերը հիւլէական զէնքեր պիտի գործածեն, եթէ պատերազմ ծագի Ծայր. Արեւելքի մէջ : Պատասխանելով զանազան հարցումներու, ըսաւ թէ չի կրնար ընդհանուր խօսքերէ աւելի բան ըսել եւ թէ ընդհարման հնարաւորութիւնները շատ աւելի բազմաթիւ են այսօր քան անցեալին մէջ, ինչ որ աւելի արթնութիւն եւ մեծ ճիգեր կը պահանջէ համապատասխան զինեալ ուժեր պատրաստելու համար :

Նախագահը յատկապէս բացատրեց թէ պատերազմի պարագային Մ. Նահանգները հիւլէական զէնքեր պիտի գործածեն միայն զինուորական նշանակէտներու դէմ, ճիշդ այնպէս ինչպէս գնդակներ կամ ուրիշ դասական զէնքեր պիտի գործածուէին : Քանի մը օր առաջ ալ, արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլլըս ալ կ՚ըսէր թէ Մ. Նահանգներուն օդանաւային եւ ծովային ուժերը հաւանաբար հիւլէական ռումբեր պիտի գործածեն, եթէ ընդհանուր պատերազմ ծագի Ծայր. Արեւելքի մէջ : Ուրեմն Այզընհաուըր կը ձայնակցի արտաքին նախարարին, միեւնոյն ատեն ճշդելով թէ պիտի գործածուին հիւլէական այն զէնքերը որ դիպուկ են, ճիշդ նպատակին կը հասնին, առանց փոտնգաւոր շողարձակումներ պատճառելու : Յետոյ բացատրեց թէ պատերազմի պարագային, երբ հիւլէական զէնքեր գործածուին, ընդհ. հրամանատարին կ՚իյնայ հոգ տանիլ որ քաղաքային կեդրոնները չվտանգուին :

Ուրիշ կարգ մը հարցումներու ալ պատասխանելով, նախագահը յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները միտք չունին օգնելու 13 միլիոն անգործովեան Չինացիներուն որ վերադառնան չինական ցամաքամաս :

ԵԱԼԹԱՅԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱՆ

*

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը Մարտ 16ին հրատարակեց Եալթայի խորհրդակցութեանց ատենագրութիւնները, աչալին իրարանցում պատճառելով : Ատենագրութիւնները կը բաղկանան երկու հատորներէ, իւրաքանչիւրը աւելի քան 500 էջ, համագումար 250.000 բառ, պարզելով 1945 Փետրուարին կատարուած խորհրդակցութիւնները՝ նախագահ Ռուզվէլթի, Սթալինի եւ Չըրչիլի միջեւ :

Հեռագիրները կ՚ըսեն թէ հրատարակութիւնը որեւէ գրաքննութեան չէ ենթարկուած : Միեւնոյն ատեն տպագրութեան յանձնուած են Մալթայի մէջ կատարուած խորհրդակցութիւնները :

Աւելորդ է ըսել թէ շանդալից գաղտնիքներ կը պարունակեն հրատարակուած ատենագրութիւնները : Այսպէս, 1944 Դեկտեմբեր 2 թուակիր նամակով Մոսկուայի ամերիկեան զինուորական առաքելութեան պետը՝ զօր. Ճոն Տին անվստահութիւն կը յայտնէ խորհրդային պաշտօնատարներու մասին, ըսելով թէ՝ «կը զանէ» հանդիսաւոր ճաշերու առթիւ տրուած բարեկամութեան հաւաստիքներէն :

Ուրիշ վաւերագիր մը կը յայտնէ թէ Սթալին ծայրայեղ զիջումներ պահանջած էր Ծայր. Արեւելքի մէջ :

Հրատարակուած ատենագրութիւնները խիստ ակնարկներ կը պարունակեն Ֆրան-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԸ

Զանազան առիթներով, տրտունջներ կը լսուին, թէ Ամերիկահայութիւնը իր տեղական կարիքները ձգած, գրեթէ մոռցած, կը մտածէ միայն ու միայն արտասահմանի մասին։

Թողունք անցեալը, աւելի քան քառասուն տարիէ ի վեր, Ամերիկահայութիւնը, իր բազմազան կազմակերպութիւններով, իր Հ. Օգ. Միութեամբ, Հայրենակցական Միութիւններով, Բարեգործականով, բազմաթիւ Ուսումնական Ընկերութիւններով նիւթական օգնութիւն ղրկած է արտասահմանի հայութեան։ Այս օգնութիւնը ղրկուած է՝ հոգալու համար գաղթական բազմութիւններու ապրուստի ու տեղաւորման պէտքերը, օժանդակելու համար որբանոցներու, հիւանդանոցներու, դարմանատուններու, արհեստանոցներու հաստատման ու մատակարարման գործին։ Բոլոր կազմակերպութիւնները, կրնանք ըսել, մասնակցած են ազգային օգնութեան այս նուիրական գործին, փրկելու համար մեր ցիրուցան ու դժբախտ եղբայրները։ Զուգընթացաբար այս անընդհատ օգնութեան, սակայն, պարբերաբար ալ, Ամերիկահայութիւնը ընդհանուր հանգանակութիւններ ալ կատարած է, աւելի խոշոր գումարներ գոյացնելու եւ որոշեալ նպատակներ իրականացնելու համար։

Բարիքը՝ զոր առատօրէն սփռած է Ամերիկահայութիւնը, զուր անցած չէ։ Պտղաբերած է։ Արտասահմանի հայութիւնը, շնորհիւ եղած աջակցութեան, ինչպէս նաեւ իր յամառ ջանքերուն, վերականգնած է. այսօր, ոչ որբանոցներ ունինք, ոչ գաղթականներ, ոչ ալ սով կամ համատարած թշուառութիւն։

Կրնանք ըսել, թէ մինչեւ վերջին տարիները, Ամերիկահայութեան ղրկած օժանդակութիւնը դարմանումի կը յատկացուէր, հին վէրքերը բուժելու, անմիջական կարիքները հոգալու եւ ցաւերը մեղմելու։

Սակայն, վերջին տարիները, դարմանումի ու բուժումի [illegible] է. սկսած է նոր շրջան մը, զոր կրնանք կոչել հայ կեանքի բարձրացման, բարգաւաճումի, ծաղկումի շրջան. վերականգնումի ու վերանորոգման շրջան։ Կատարուած մէկէ աւելի հանգանակութիւնները, Հ. Օ. Միութեան կարեւոր յատկացումները, Գալիֆորնիոյ Կրթական Հիմնարկութեան ուշագրաւ բաշխումները, Բարեգործականի եւ զանազան Հայրենակցական Միութեանց ղրկած գումարները, այլեւս «նպաստներ» չեն։ Ղրկուած այդ գումարները, նոր բովանդակութիւն մը ստացած են. անոնք օգնութիւն են, մեծ մասով, զանազան գաղութներու մէջ հայ կեանքը զարգացնելու համար. հայ դպրոցներու վիճակը բարուքելու, հայ մարդկային կեանքը տարածելու, եւ, վերջապէս, հայ գիրն ու մշակոյթը ծաղկեցնելու եւ հայ մշակոյթի ու մտքի վառարանները աւելի լուսաւոր պահելու համար։

Այս օրերուն կատարուած հանգանակութիւնը՝ Համազգայինի եւ Փալանճեան Ճեմարանի յոբելեաններուն առթիւ, նոյն նպատակին կը ձգտի։ Նպաստ մը չէ որ պիտի տրուի, այլ գնահատական օժանդակութիւն մը, որպէսզի Ճեմարանը աւելի ապահով ըլլայ, աւելի դեր կատարէ, աւելի մեծ թիւով աշակերտութիւն ունենայ, նոր մտաւորականութիւն պատրաստէ։

Որպէսզի հայ կրթութեան, մտքի ու մշակոյթի մշտավառ վառարան մը դառնայ ան, տաքցնելու համար ոչ միայն իր անմիջական շրջանակը, այլեւ բովանդակ հայ կեանքը։

Հ. Օգ. Միութեան, Հայր. Միութիւններու նիւթական օգնութիւններուն մեծագոյն մասը, այսօր, կը ձգտի նոյն նպատակին, ուժ տալու համար տեղական աշխատանքներուն եւ վերականգնումի ու զարգացման ջանքերուն։

Ամերիկահայութեան նոր զոհաբերութիւնը համազգային գործի մը յաջողութեան համար է եւ, նաեւ, ազգապահպանման հզօր ազդակ մը, թէ արտասահմանի եւ թէ Ամերիկայի հայութեան համար։

Հանգանակութիւնները եւ նիւթական այլ կարգի օժանդակութիւնները, սակայն, նիւթականին հետ հոգեկան բովանդակութիւն ունին։ Կորեցէք այդ կապը, դադրեցուցէք այդ օժանդակութիւնը եւ Ամերիկահայութիւնը կը մեկուսանայ ու աւելի արագութեամբ կը դիմէ դէպի այն վախճանը, զոր կը նախատեսեն յոռետեսները։ Տարակոյս չկայ որ, Ամերիկահայութիւնը, վերջին քանի մը տասնամեակներուն, իր նիւթական օգնութեամբ, պահած է ոչ միայն արտասահմանի հայութիւնը, այլեւ ինքզինքը։ Հայր. Միութիւնները ի՞նչպէս եւ ինչո՞ւ պիտի պահէին իրենց գոյութիւնը, եթէ այլեւս օգնութիւն հասցնելու պէտք չունենային։ Հայ Օգ. Միութիւնը պիտի չլուծուէ՞ր, եթէ զուտ «տեղական» բնոյթ ունենար։

Ամերիկահայութեան կեանքը, կերպով մը մաս կը կազմէ Ամերիկեան ժողովուրդի կեանքին։ Ամերիկեան զանազան շրջանակներու մէջ ալ կան դժգոհ տարրեր, որոնք «աւելորդ» կը նկատեն արտասահմանի զանազան երկիրներուն համար եղած օգնութիւնները։ Բաւական կը նկատեն մինչեւ այսօր եղած «մսխում»ները, հրաւիրելով ամերիկեան կառավարութիւնը՝ որ մտածէ միայն Ամերիկայի մասին. Ամերիկան զօրացնելու եւ զարգացնելու մասին։

Սակայն, Ամերիկայի իմաստուն ղեկավարութիւնը կը շարունակէ իր գործը, որովհետեւ լաւ գիտէ թէ, առանց արտասահմանի, Ամերիկան պիտի կղզիանար եւ օր մըն ալ պիտի ցամքէր ու չքանար։ Ամերիկեան միլիոններ, միլիառներ կը ղրկէ Եւրոպայի, Ասիոյ եւ Ափրիկէի ժողովուրդներուն, աջակցելու համար անոնց վերականգնումին ու ինքնապաշտպանութեան ջանքերուն։ Պիտի կրնա՞ր ոտքի մնալ Ամերիկան, նիւթապէս թէ բարոյապէս, ընկերային ու քաղաքական իր կազմակերպութեամբ ու հասկացողութիւններով, եթէ արտասահմանը, Ազատ աշխարհի բոլոր երկիրները, վերականգնած չըլլան ու զուրկ մնան զարգացումի միջոցներէն։

Նոյնն է պարագան հայութեան։ Առանց արտասահմանի հայութեան, զարգացման ու վերականգնումի ջանքերուն, Ամերիկահայութիւնը երկար չի կրնար դիմանալ։ Լաւ է որ զոհաբերութեան մեր ջանքերուն մէջ, այս մասին ալ մտածենք։

Մտածենք մեր մասին ալ, չմոռնանք մեր կարիքները, բայց գիտակցութիւնը ունենանք մեր գործերուն ու քայլերուն։ Ամբողջութիւն մըն է հայութիւնը, զոր կոչուած ենք պաշտպանելու, մենք մեզ ալ պաշտպանելու համար։

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԴԱՍԻՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԱՃԻ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Սթալինի մահէն ի վեր զգալի բարելաւում մը կը նշմարուի զինուորական իշխանութեան եւ համայնավար կուսակցութեան յարաբերութեանց միջեւ, կը գրէ «Լը Մոնտ»ի ռուսագէտ աշխատակիցը, Անտրէ Փիէռ։

1953 Մարտին երբ Բուլկանին պատերազմական նախարարի պաշտօնին կանչուեցաւ Մալենկովի դահլիճին մէջ, իր մօտ կանչեց ոչ միայն մարաջախտ Վասիլեւսքին, որ այս նախարարութեան գլուխը կը գտնուէր 1949էն ի վեր, այլեւ Մարաջախտ Ժուկովը, Խ. Միութեան պատերազմի ամէնէն ականաւոր վարիչներէն մէկը։ Այս ձեռնարկը Պերլինի յաղթականին վարկին վերջնական վերահաստատումն էր։ Սթալին միշտ կը վախնար եւ կը նախանձէր յաղթական մարաջախտներէն։ Պէտք էր որ իրեն եւ համայնավար կուսակցութեան վերապրէին հիթլերականութեան ջախջախումը, ըստ պաշտօնական քարոզութեան։ Բռնակալը երբեք չէր մոռցած իրեն դէմ սարքուած դաւադրութիւնը 1937 – 38 Թուխաչեւսկիի եւ իր մեղսակիցներուն կողմէ։ Թէեւ իր վրէժը լուծեց գլխատելով բարձր հրամանատարութիւնը, չէկիստ Եժովի օգնութեամբ։ Ան կ'ուզէր իր դիրքը պահել յաղթութենէն ետք, զինուորական պետերուն դէմ, որոնք երկրին մէջ մեծ ժողովրդականութիւն շահած էին։

Երբ Սթալին մեռաւ, կուսակցութեան եւ զինուորական իշխանութեան միջեւ գործակցութիւնը աւելի դիւրացաւ, եւ ամրապնդուեցաւ, յանգելով Բերիայի ձերբակալման եւ ամենազօր ոստիկանութեան խորտակման։ Շնորհիւ զինուորական ուժին էր որ բարեկարգութիւնը պահպանուեցաւ Մոսկուայի մէջ 1953 Յունիսի եղերական օրերուն։ Եւ բարձր հրամանատարութիւնը առիթէն օգտուեցաւ հանդիսաւորապէս հաստատելու իր օրինապահութիւնը։ Հաւաքուելով պատերազմական նախարարութիւնը Ժուկով, Սոքոլովսքի (սպայակոյտին պետը) եւ բազմաթիւ ուրիշ բարձր սպաներ բանաձեւ մը քուէարկեցին, ուր կը յայտարարէին թէ՝ «Կեդր. Կոմիտէի հաւատարիմ և ապահով նեցուկը կը կազմեն ապագային համար։ Այս ցոյցէն ետք մարաջախտ Կոնիեւ նշանակուեցաւ նախագահ այն ատեանին, որ մահուան պիտի դատապարտէր Բերիան, իբրեւ հայրենադաւ։

1954ի ընթացքին աւելի կ'ամրանար Ժուկովի հեղինակութիւնը եւ ազդեցութիւնը։ «Փրաւտա»ն երկու անգամ բացաւ իր սիւնակները անոր առջեւ։ Նախ Մայիս 9ին Դաշնակիցներու 1945ի յաղթանակին առթիւ, յետոյ Դեկտեմբեր 16ին, երբ Ուինսթըն Չըրչիլ ձախաւեր յայտարարութիւն մը կ'ընէր, ընդհանուր յաղթութենէն ետք, գերման զօրքին կատարելիք դերի մասին՝ Խ. Միութեան դէմ։ Երբ Մալենկով ստիպուեցաւ հրաժարիլ անցեալ Փետր.ին, ոչ ոք զարմացաւ որ նոր վարչապետը՝ Բուլկանին՝ Ժուկովին յանձնեց Ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը։ Այսպէս, ան անձամբ կը պատուէր ամբողջ բանակը, ինչպէս եւ Ժուկովի վրէժը կը լուծէր, անոր կրած անարդար նուաստացումներուն առթիւ։

Նախարարութեան կոչուելէ մէկ ամիս ետք, Ժուկովի յաջողեցաւ մառեչալութեան բարձրացնել, իր տասնըմէկ զէնքի ընկերները, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ կուսակցութիւնը եւ կառավարութիւնը կատարելապէս վստահութիւն ունին իր վրայ եւ կը նկատեն բանակը իբրեւ ամէնէն ապահով սիւներէն մէկը վարչաձեւին։ Վեց զօրավարները որոնք մարաջախտի աստիճանին բարձրացան (զինուորական ամէնէն բարձր աստիճանը) միմիայն հերոսները չեն վերջին պատերազմին։ Անոնք լաւ համայնավարներ են եւ երեքը Յովհ. Բաղրամեան, Կրեչքօ եւ Զուիքով կուսակցութեան Ժթ. համագումարէն (1952 Հոկտեմբեր) ի վեր Կեդր. Կոմիտէի մէջ փոխանդամ են։ Անոնք ներկայացուցիչ են Գերագոյն Խորհուրդին։ Բաղրամեան որ հրամանատարն է Պալթիկի զինուորական շրջանին, ներկայացուցիչը Լեթոնիոյ Միութեան Սովետին։ Միւսներն ալ կը վարեն շատ բարձր պաշտօններ։ Որոշ է, որ այս վերջին աստիճանի բարձրացումները ի նպաստ օդանաւային բանակին էին, որովհետեւ երկու «օդանաւային

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ԱՄԵՆԱՎՍՏԱՀԵԼԻ ԿՌՈՒԱՆԸ

Երեւում էր, որ նա խիստ համակրում էր Նալբանդեանին, յատկապէս ոգեւորուած էր Զամուռճեանի դէմ գրուած սրա յօդուածներով եւ Պոլսահայ շատ արմատականներից տարբերւում էր նրանով, որ փայփայում էր բռնի ճանապարհով ազատագրութեան հասնելու գաղափարը։

Շատ ոգեւորուած, էքսպանսիվ Թաղւորեանը առաջարկեց օգտագործել լարուած իրադրութիւնը եւ ապստամբել։ Այստեղ էր, որ Նալբանդեանն անհրաժեշտ գտաւ միջամտել եւ սանձել անժամանակ խռովութեան վտանգաւոր դայթակղութիւնը։

— Ոգեւորութիւնը կրակի պէս մի բան է. եւ տաքացնում, եւ հրդեհ է դառնում։ Իմ կարծիքով սառնութեամբ պիտի դատել եւ ոգեւորութեամբ գործել, — ասաց Նալբանդեանը. — Չէյթունցիներով վճռել մի ամբողջ ժողովրդի ճակատագիրը՝ անհեռատես քայլ է. առատ արիւն կը թափուի եւ դաժան բռնութիւնն աւելի կը մոլեգնի։ Բաց ծով դուրս գալուց առաջ նախ որոշեցէք ուղղութիւնը, որ ձեր նաւը չզարնուի ստորջրեայ խութերին... Որոշեցէք, թէ ո՞րն է ձեր վստահելի կռուանը։ Ձեր համայնքում պատուելի մըտաւորականներ կան, որ խոստանում են Հայերին եւրոպական տէրութիւնների հովանաւորութիւնը... ինքներդ էլ գիտէք, որ այդ հովանաւորութեան առաջին քայլը հայ լուսաւորչականներին դաւանափոխ անելն է... Կեսարիայում երեք հարիւր ընտանիք պատրաստւում է կաթոլիկութիւն ընդունել։ Չէյթունում եռանդով գործում են ամերիկեան միսիոնարները. Այդ հովանաւորութիւնը դաւադրութիւն է մի հալածուած, փոքր ժողովրդի դէմ։ Թիւրքական իշխանութեան ուզածն էլ այդ է։ Ուղղեցէք ձեր հայեացքը դէպի Ռուսաստան... Պարսկական լծից ո՞վ ազատեց Հայերին՝ Ռուսաստանը, ո՞վ իր կեանքը զոհեց հայ գաղթականներին փրկելու համար՝ Գրիբոեդովը...

Լսե՞լ էք այդ նահատակի անունը... Ռուս ժողովուրդը հսկայ ժողովուրդ է, պատուաւոր, ազնիւ, երախտապարտ։ Ամէն փոքր ազգ իւր բախտը կապելով նրա հետ, նման է այն մարդուն, որը գետում խեղդուելու պահին, իրեն մեկնած է տեսնում մի առնական բազուկ։ Ամուր բռնեցէք այդ բազուկը։

Այնուհետեւ Նալբանդեանը բացատրեց իր ծրագիրը։

Պէտք է համբերութեամբ պատրաստուել. զգոյշ, աքնաջան, այնպէս, որ զէնք գործածելուց առաջ համոզուած լինենք՝ յաջողութիւնն աւելի հաւանական է, քան անյաջողութիւնը։ Ռուսաստանի քառասուն միլիոն ճորտ գիւղացիները ապստամբելու են ինքնակալութեան դէմ։ Դա է հայ ժողովրդի ազատագրման ազդանշանը։ Պէտք է մարտնչել արեւմուտքի ազդեցութեան դէմ, մերկացնել միսիոներներին՝ այդ լրտեսներին։ Ապստամբութեան ժամանակ խուսափել թիւրք խաղաղ բնակչութեան հետ ընդհարուելուց, չգրգռել նրան։

Այս խօսքերի վրայ Այվազեանը կրկին բոցավառուեց։

— Անկարելի բան մը կը պահանջէք, պարոն Նալբանդեան... Քրիստոս եւ Մուհամմէդ յաւիտենական անհաշտութիւն մըն են, — ասաց նա հակաճառութիւն չվերցնող եղանակով։

— Մոլութիւն... Վերջնական յաղթանակը բարեկամութիւնն է, եւ վայ այն ազգայինին, որ ազգը ազգի դէմ հանելով կը ձգտի յաջողութեան հունձ անել։

Նալբանդեան այս միտքը հաստատելու համար յիշեցրեց Պեչենեգներին, որոնք իրենց նեղ պահին դիմել են Հայերի օգնութեանը եւ Ալափաչցիք չեն մերժել։

Այնուամենայնիւ Այվազեանը չէր համոզւում եւ դա առանձնապէս Սվաճեանին դուր չէր գալիս։ Նա հիացմունքով էր լսում իր գաղափարակցին. երեւում էր, որ նոյն խնդիրների մասին ինքը եւս շատ անգամ խօսել էր, բայց շրջապատի քարացած համոզմունքները մնացել էին անդրդուելի։

Թաղւորեանը չէր վիճում։ Նա խոհեմութեամբ կշռադատում էր լսածը, ներքուստ ամրանում։ Նրան թւում էր, որ հեռաւոր ու մշուշապատ երազանքներն արդէն շօշափւում են որպէս իրականութիւն։ Նալբանդեանը նրանց ցոյց էր տալիս նոր ճանապարհ, որ հրապուրիչ էր իր պարզութեամբ, շօշափելիութեամբ, իրականութեանը մօտիկ լինելով։

— Այսպէս ուրեմն, բարեկամներս, ձեր ապագայ գոյութեան ու ճակատագրի միակ կռուանը Ռուսաստանն է, ռուս ժողովուրդը, ով այս ճշմարտութիւնը չհասկացաւ, իր ազգի, ժողովրդի թշնամի է, — վերջացրեց իր խօսքը Նալբանդեանը։

Ահա այստեղ էր, որ մինչեւ հիմա խորհրդաւոր լռութիւն պահպանող Եաղուբը վեր կացաւ տեղից, գրկեց Միքայէլին եւ կոշտ ձեռքերով սրբելով աչքերից առատութեամբ հոսող արցունքները՝ ասաց.

— Տասը տարի աչքերիս արցունք եկած չէր... Դու դիպար սրտիս լարերուն... Յոյսս կտրած էի, հիմա արեւ կը տեսնեմ, պայծառ երկինք կը տեսնեմ... օրհնուի՜ գալուստդ...

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ԹՈՒՐՔԻԱ, ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍ

*

ԱՆԳԱՐԱ Ի ՀԱՐԿԻՆ ՊԻՏԻ ՄԻՋԱՄՏԷ ...

Թուրքիոյ վարչապետը, Ատնան Մեն-տերէս, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ միջեւ կընքուած համաձայնութեան առթիւ .—

— Հակառակ մեր անկեղծ բարեկամական զգացումներուն եւ ուշադրութեան, Եգիպտոս դժբախտաբար կը շարունակէ իր գայրալիր ու կրքոտ քաղաքականութիւնը մեզի եւ Իրաքի հանդէպ :

Եթէ մեր առած տեղեկութիւնները ճիշդ են Սուրիա եւ Եգիպտոս ստորագրած են համաձայնագիր մը, որ իրենց կ'արգիլէ օտար ուեւէ պետութեան հետ միջազգային համաձայնութիւններ կնքել եւ մասնաւորաբար Թուրքիոյ եւ Իրաքի հետ ուեւէ գործակցութիւն ընդունիլ :

Արդ, կարգ մը արաբ երկիրներու վրայ առնէ մը ի վեր Եգիպտոսի ըրածճնշումը անոնց անկախութեան կը հակասէ, իսկ մենք բոլոր արաբ երկիրներու եւ մեր դըրացի Սուրիոյ անկախութեան հանդէպ յարգանքով տոգորուած ենք :

Ամէն ոք գիտէ թէ Սուրիոյ հետ երկար սահմանով մը կապուած ենք. հետեւաբար բնական պիտի ըլլար որ Սուրիա մօտէն հետաքրքրուէր մեր երկրին անցուդարձով եւ փոխադարձաբար մենք ալ հետաքրքրուէինք անոր անցուդարձերով : Ապա ուրեմն կարեւոր դէպք մը պիտի նկատէինք սա պարագան որ մեր դրացի Սուրիան կը կապուի անտեղի նոյն իսկ թշնամական ծրագիրներու, երբ եգիպտական կառավարութեան հետ կը ստորագրէ այդ համաձայնագիրը :

Կը հաւատանք որ Եգիպտացի ղեկավարները պարտադրած են Սուրիացի ղեկավարներուն խոնարհիլ իրենց բաղձանքներուն առջեւ, ապօրինի ճամբաներու հետեւելով եւ բռնութեան դիմելով :

Մենք ինչպէս մեզի, այնպէս ուրիշ պետութեանց համար ալ ընդունելի չենք կրնար նկատել բռնութեամբ եւ ճնշումով գործել ու ստիպել ուեւէ պետութիւն, որ իր շահերուն համապատասխան քաղաքականութիւն մը հետապնդելու միջոցներէն զուրկ մնայ : Մինչդեռ, ինչպէս կ'երեւայ Եգիպտացի վարիչները ուեւէ ապօրինութեան առջեւ չեն ընկրկիր եւ ամէն տեսակ ճնշիչ մեթոտ ու ձեռնարկ կը կատարեն, Սուրիացի վարիչները իրենց բաղձանքներուն դերի դարձնելու համար :

Եթէ այս ձեռնարկն ու շարժումը աւելի զարգանայ, կարելի պիտի չըլլայ չմտահոգուիլ ապագայովը Թուրք եւ սուրիական յարաբերութեանց որոնք պէտք է շատ բարեկամական ըլլան, ինչպէս կը ցանկանք : Որովհետեւ մենք մեծ կարեւորութիւն կուտանք մեր դրացի Սուրիոյ հետ շատ սիրալիր ու եղբայրական յարաբերութիւններ ունենալու» :

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն .—

Թուրքիոյ կառավարութիւնը փափկութեամբ այլ վճռական լեզուով մը հաղորդեց ՄԱԿին թէ որոշած է աւելի գործօն դեր մը կատարել Արաբ-Իսրայէլեան պայքարին առթիւ : Ի հարկին պիտի միջամտէ, համաձայն դէպքերու ընթացքին :

Նախապէս Թուրքիա չէզոք դիրք մը բռնած էր եւ Թուրք պատուիրակը արաբ եւ Իսրայէլցի պատուիրակներուն վիճաբանութեանց հանդիսատես էր միայն : Եւ այս չէզոքութեան հետեւանքով, Պաղեստինի Զինադադարի Յանձնաժողովին մէջ ալ տեղ գրաւած էր :

Սակայն Թուրքեւիրաքեան ուխտին կնքումով, Թուրքիոյ քաղաքականութիւնը փոխուեցաւ : Հիմա Թուրքերը աւելի գործօն դեր մը ստանձնած են Միջին Արեւելքի մէջ, այս շրջանին անդորրութիւնն ու խաղաղութիւնը պահպանելու համար : Ասկէ զատ Թուրքիա հետեւեալ երեք պատճառներով ինքզինքը զօրաւոր կը զգայ .—

Ա) Թուրք բանակին կացութիւնը : Թուրք զօրախումբերը իրենց ուժն ու արժէքը ցոյց տուին Քորէայի մէջ : Իսկ Արեւմտեան աշխարհը որեւէ կացութեան մէջ կրնայ վստահիլ Թուրք զինեալ ուժերուն :

Բ) Թուրքիա իբրեւ անդամ Ատլանտեան զինակցութեան, զօրաւոր դաշնակիցներ շահած է արեւմտեան աշխարհին մէջ :

Գ) Թուրքիա Իրաքի հետ դաշինք ստորագրելով, արաբական աշխարհին մէջ գործակից մը գտած եղաւ եւ աւելցուց նաեւ այդ շրջանին ապահովութիւնը :

Թուրք պատուիրակ Սէլիմ Սարփէր անցեալ շաբթու Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ մատնանշեց Թուրքիոյ քաղաքականութեան հիմնական գիծերը : Ըսաւ թէ Թուրքիա պիտի շարունակէ ջանք թափել Միջին Արեւելքի ապահովութեան համար :

մարաջախտներ» ստեղծեցին — Ռուտենքօ եւ Սուտէթ : Եթէ երկրորդը շատ ծանօթ չէ, առաջինը օդնաւային ուժերու ներկայ սպայակոյտի պետն է, եւ Քրուշչէնքոյի զատավարութեան մէջ Փարիզ եկաւ վկայութեան համար, եւ վերջապէս հրետաձիգ ուժը, որ շատ սիրելի զէնք մըն է Ռուսերուն եւ Սթալինին (Սթալինկրատի ճակատամարտին կարեւոր դեր մը կատարեց) ան ալ վարձատրուեցաւ երկու զօրավարներու մառեշալութեան բարձրացումով : Մէկը՝ Քազաքով, Պելոռուսիոյ մէջ հրամանատար էր պատերազմի միջոցին : Իսկ Վարենցով Ուկրանիոյ մէջ, Վիսթուլայի վրայ եւ Պերլինի առջեւ : Ան Փետրուար 27ին ընտրուեցաւ անդամ գերագոյն Սովետին :

Մարաջախտի աստիճանի բարձրացումը նշանակելի է միանգամայն թիւով եւ ընտրուած սպաներու որակով : Կը նշանակէ թէ կուսակցութիւնը եւ կառավարութիւնը կ'ուզեն թափանցել բարձր հրամանատարութեան եւ ազգային կեանքին մէջ : Մարաջախտ Բուլկանինի դիրքը խորհրդանիշ է կառավարութեան եւ կուսակցութեան միութեան : Պէտք է նկատել թէ կուսակցութեան գերակշռութեան ըսկզբունքը պահուեցաւ վերջին տագնապի միջոցին, Բուլկանինի՝ Ժուկովին ձգեց ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան պաշտօնը, եւ ոչ թէ առաջին փոխ-վարչապետի տիտղոսը : Ժուկովը միայն նախարար մըն է բազմաթիւ ուրիշներու միջեւ (յիսունէն աւելի) եւ վերջապէս, նշանակելի է որ առպարէզով ոչ մէկ մարաջախտ որքան ալ պանծալի ըլլայ, տակաւին ոչ վարչապետութեան հասած է, ոչ ալ կուսակցութեան նախագահութեան :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻԲ »

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Յ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի կազմակերպած ներկայացումը, «Աշուղ Ղարիբ», տեղի ունեցաւ Մարտ 4ին, Շաբաթ գիշեր, «Սահակ Մեսրոպ» սրահին մէջ :

Ներկայացումը կատարեց Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կարտանի «Անդրանիկ» թատերախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Ն. Սարգիսեանի : Հասոյթը յատկացուած էր Կապ. Խաչի զպրոցին եւ ուրիշ հանրօգուտ ձեռնարկներու : Ներկայացումը պսակուեցաւ մեծ յաջողութեամբ ::

Սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր, աննախընթաց բազմութեամբ : Այս յաջողութիւնը կը պարտինք Կապոյտ Խաչի հաւատաւոր անդամուհիներու եւ մասնաւորապէս վարչութեան եւ կազմակերպիչ յանձնախումբի եռանդուն աշխատանքին : Ընկերուհի Տիկին Ն. Քիպրիթճեան քանի մը խօսքով ներկայացուց Կապոյտ Խաչի շինարար աշխատանքը : Շեշտեց թէ Կապոյտ Խաչը միշտ պիտի մնայ պատնէշին վրայ : Քանի մը խօսք ալ դերակատարներու նուիրեց : Երբ վարագոյրը բացուեցաւ, ներկայ բազմութիւնը ջերմապէս ծափահարեց Նոր Սերունդի դերակատարները : Ն. Սարգիսեան կը կատարէր «Գիժ-Մանուկի» դերը : Կը շնորհաւորենք ընկերը որ կրցած է երիտասարդները քով քովի բերելով կազմել թատերախումբը, «Աշուղ Ղարիբ»ի դերը կը կատարէր Ա. Մաթոյեան, Սանամի դերը ստանձնած էր Օր. Մարի Նաւոյեան : Բոլոր դերակատարներն ալ ջերմապէս գնահատուեցան :

Ներկայացումին յաջորդեցին հայկական պարերը : Նուագախումբը կը հնչեցնէր «Զէյթունցիները» : Պարերը տեւեցին մինչեւ լոյս : Կը մաղթեմ նոր յաջողութիւններ, Կապոյտ Խաչին եւ Կարտանի Նոր Սերունդի թատերախումբին :

Վ. ՏԷՐ Վ.

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ .— Հ. Յ. Դ. Տան յանձնախումբը ձեռնարկած էր Շէյքսփիրի Համլէթը ներկայացնելու Մարտ 5ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ ղեկավարութեամբ դերասան Թրազօյի եւ մասնակցութեամբ Լիոնի եւ Տէսինի դերակատարներուն եւ Սէն Մոռիսի օրիորդներու խումբին :

Ներկայացումը ընդհանրապէս գոհացուցիչ կարելի է համարել, նկատի ունենալով այս դասական թատերախաղին բարդ հիւսուածքը, բեմական անյարմարութիւնները եւ ուրիշ դժուարութիւններ : Ղեկավարը դիմելով հանդերձ գործին ծանրութիւնը, ուզեց ներկայացնել զայն, արուեստի լուրջ նմոյշ մը հրամցնելու համար ժողովուրդին : Այդ նպատակով կանդ չառաւ նիւթական զոհողութիւններու առջեւ եւ վարձու չքեղ տարազներով ու յարմար ծպտումներով ճոխացուց ներկայացումը : Դժբախտաբար հակառակ իր բաղձանքին, լաւագոյն դերակատարներով բեմ գալու համար, դժկամակութեանց բախեցաւ : Այսուհանդերձ բոլոր խաղացողները ճգնեցան իրենց դերերը արժեւորելու :

Առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, ներողամտութեամբ կ'անցնիմ կարգ մը թերութեանց վրայէն, որովհետեւ նոյնքան արդար պիտի ըլլար նաեւ արձանագրել դերասանին կրած դառնութիւնները եւ յուսախաբութիւնը :

Եթէ խոստապահանջ պիտի ըլլանք հայ դերասանին հանդէպ, ստեղծենք բոլոր հնարաւորութիւնները հայկական թատրոնին մակարդակը բարձրացնելու համար :

Գ. Պ.

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆՑ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ

Պոլսոյ փոքրամասնութեանց բարոյական անուան արձանագրուած անշարժկալուածներու սեփականութեան խնդիրը միշտ տեղի կուտայ բազմաթիւ դժուարութեանց եւ շատ մը կալուածներ կը կորսուին : Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ մասնաւոր յանձնաժողով մը պատրաստած է իր տեղեկագիրը եւ յղած վարչապետութեան : Այս օրինագիծը այս տարուան ընթացքին պիտի յանձնուի Ազգ. մեծ ժողովին վաւերացնելու համար : Կառավարութիւնը այս հարցի լուծման համար լաւատրամադրութիւն ցոյց կուտայ : Յոյս կայ որ չուշանայ վաւերացումը :

× Պոլսոյ պատրիարքարանը կազմած է կեդրոնական կազմակերպիչ մարմին մը, որու պէտք է դիմեն Թաղ. խորհուրդները, խնամակալութիւնները, Ազգ. Հիւանդանոցի հոգաբարձութիւնը եւ ասոնց նման բոլոր Օժանդակ Յանձնաժողովները կազմակերպելու համար զանազան հանդէսներ եւ վիճակահանութիւններ : Այս կարգադրութիւնը եղած առաջքն առնելու համար անախորժ խաչաձեւումներու եւ ձեռնարկները աւելի արդիւնաւոր դարձնելու :

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Թէեւ թնդանօթաձգութիւնը չդադարեց, բայց մենք այլեւս կարեւորութիւն չէինք տար : Նրանք կը կատակէին, որ չէինք պատասխանում :

Ռումբերից շատերը նոյնիսկ կղզիի վրայ չէին ընկնում, յաճախ բաց ծովի մէջ : Զգիտէինք՝ պատճառը ծովի ալիքների շարժո՞ւմն էր թէ Թուրք թնդանօթաձիգի անճարակութիւնը : Ծովեզերքից Թուրքերի հրացանները պայթում էին : Զայները հազիւ հազ հասնում էին մեզ :

Առաջաստանաւը հետզհետէ մեզ աւելի մօտեցաւ : Մեր էլ համբերութիւնը հատնում էր : Շատերս ուզում էինք մեր «հինար»ը ցոյց տալ, բայց Զինուորական Խորհուրդը խստիւ պատուիրած էր՝ «ոչ մի կրակ անել, մինչեւ որ Անդրանիկ եւ Մուրատ չփորձեն իրենց հրացանները» :

Երկու թնդանօթներ առանց ընդմիջում կրակում եւ դղրդացնում էին կղզին :

Մուրատը ասաց Անդրանիկին, «Սասնոյ կռիւների ժամանակ, երբ Թուրքերը թնդանօթ կ'արձակէին, ես կը համրէի, մէկ-երկուք 15-20, 20 կ'ըսէի եւ պրիցելը կը բարձրացնէի ու կը զարնէի : Թնդանօթը անմիջապէս իր տեղը կը փոխէր : Արի, այդ փորձն անենք : Երբ կրակեն, հաշուիր ձայնը ելածին պէս, սաս քանի՞ է » :

Այդպէս հաշուեցին, 1-19, 1-20 :

Մուրատ կրկին ասաց . «Ուրեմն, 1900 քայլ հեռու են » :

« Տղաք, պրիցելները 1900ի վրայ դրէք, եւ երբ պոռամ, բոլորդ միահամուռ կրակեցէք», ասաց Անդրանիկը :

Տղաները պատրաստ էին : Թնդանօթները կը գոռային :

Անդրանիկը պոռաց .— «Կրակ» :

Փամփուշտները սուլելով գնացին : Նաւը սկսաւ իր տեղը փոխել :

« Երկու հազար քայլի վրայ, կրակ », գնդակները կարկուտի նման տեղացին նաւին վրայ եւ զարնուեցան կայմին : Նաւաստիները զարհուրած, նաւին ղեկը դարձուցին ուրիշ ուղղութեամբ :

Թշնամին աւազի պարկերով նաւին մէջ ինքզինքը ապահովել էր : Սկսան նորից յառաջանալ դէպի մեզ : Թնդանօթները կրկին կը գոռային : Մէկ երկու երեք 18 · «Ուրեմն, 1800ի վրայ» : Հրացանները կրկին կ'որոտան : Թշնամին այլեւս չի մօտենում :

Կոմսը բաւական խօսեց Մուրատի հետ, եւ նրա գտած «մէկ երկու» գիւտի համար ծիծաղեց :

Թէեւ նաւերը չէին մօտենում մեզ, սակայն, նկատում էինք, որ թշնամին ծովեզերքին վրայ համախմբումներ էր կատարում, եւ ամէն կողմից բաց դաշտի մէջ հաւաքւում էին բաշի բօզուք Քիւրտեր եւ Թուրքեր : Մինչ այդ համախմբումներն էին տեղի ունենում, մեր տղաները ժայռերի ետեւը երգում էին եւ պարում :

Կրկին թնդանօթաձգութիւն : Դարձեալ հարուածները չկարողացան նոյնիսկ վանքի պատերին դպչիլ : Ռումբերը վանքի վրայից սուրալով անցան, զարնուեցին ժայռերին ու ջարդ ու փշուր արին : Թնդանօթաձգութիւնը դադարեց միայն, երբ արեւի վերջին ճառագայթները սկսեցին անհետանալ Արտօսի եւ Վարագի գագաթներից :

Յերեկուան թնդանօթաձգութեան ժամանակ նկատեցինք որ թշնամին ձգտում էր մեր նաւերը փճացնելու : Եւ իսկապէս, եթէ այդ նաւերը փճանային, բաւական դժուար պիտի լինէր մեզ համար թողնել վանքը :

Ապահովութեան համար՝ բուրդէ թաղիքներով պատեցինք նաւի կողերը, եւ փոխադրեցինք մի աւելի ապահով վայր, մի խորշի ետեւ : Այնպէս որ, նշան առնել կարելի չէր : Միայն թէ՝ մի պատահական կամ թափառական գնդակ կրնար հանդիպիլ նաւին :

Կղզիի չորս կողմերը մեր պահապաններն ընէլէ յետոյ նստանք խորհրդակցութեան : Որոշեցինք վաղն էլ այստեղ մնալ եւ երեկոյեան դէմ անցնիլ Կտուց Անապատ :

Վաղն էլ մեր այդտեղ մնալու նպատակը հետեւեալն էր . — Թշնամին, այսօր մեզ հոս տեսած լինելով, վաղն էլ պիտի հաւաքէր բոլոր իր ուժերը դէպի ծովեզերք, այնպէս հաւատալով թէ՝ մենք կարելիութիւն պիտի չունենայինք ուրիշ տեղ անցնելու :

Հանգիստ պառկեցինք : Գիշերը խաղաղ անցաւ, թէեւ Վանի ծովի հարաւ-արեւելեան ծովեզերքը գանուող Խարակոնիսի եւ Մոխրաբերդի մէջ խարոյկներ էին վառւում : Այդ կը նշանակէր, որ թշնամին կը հսկէր ծովափերին :

Առաւօտ, արեւածագին, թշնամին սկըսաւ ծանր թնդանօթով հարուածել ափից : Որեւէ վնաս չհասաւ մեզ : Այդ նոր թնդանօթէ ռումբերն էլ մեզանից մօտ մի մղոն հեռու էին ընկնում :

Թշնամիի կրակը նորից դադարեց : Այս անգամ նա սկսաւ նաւով մօտենալ՝ նպատակ ունենալով մօտից հարուածել մեզ :

Մերինները նորէն կարեւորութիւն չըտւին : Երգում էինք եւ պարում : Եւ ուրախ զուարթ կատակներ եւ զրոյցներ անում :

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

տայի դէմ: Թէեւ յայտարարութիւններ կատարուած են, բայց շատ բան կը հասկցուի: Վաւերագրի մը համաձայն, Րուզվէլթ եւ Սթալին կ'ուզէին եօթը անջատ պետութեանց վերածել Գերմանիան:

Ուրիշ ատենագրութեան մը համաձայն, Սթալին չէ կրցած ստանալ իր պահանջած բոլոր զիջումները: Րուզվէլթ եւ Չըրչիլ մերժած են որեւէ զիջում Թուրքիոյ եւ Իրանի մասին, մերժած են նաեւ իր ուզածին չափ հատուցում ստանալ Գերմանիայէն: Բոլոր խօսակցութիւնները կը պարունակեն շատ խիստ ակնարկներ Գերմաններու դէմ: Րուզվէլթ կ'ուզէր անոնց ազրուսաի մակարդակը իջեցնել Ռուսաստանի մակարդակին:

Րուզվէլթ եւ Չըրչիլ այդ օրերուն լ կասկածներ ունէին Խ. Միութեան մասին, բայց կը մտածէին թէ զինակցութեան պահպանումը միակ միջոցն էր յաղթանակը շահելու համար: Ցետոյ կ'ըսէ հաշուէին թէ 18 ամիս պէտք է, Ճափոնը յաղթելու համար եւ թէ անհրաժեշտ էր Ռուսիոյ աջակցութիւնը: Սթալին ըսած էր առիթով մը թէ Չըրչիլ աշխարհի ամենամեծ մարդն է:

Դեռ կը խօսինք աւելի կարեւոր յայտնութեանց մասին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ Սուրիոյ պատուիրակութեան հետ կատարուած բանակցութիւնները յաջողութեան յոյսեր կը ներշնչեն: Կ'ըսուի թէ երկու պետութեանց տեսակէտները մօտեցած են:

ԿԻՊՐՈՍԻ Պաֆոս քաղաքին մէջ ցոյցեր կատարուեցան ոստիկանութեան դէմ: Ամբոխը փախցուց 13 ամբաստանեալներէ մէկը, քարկոծելով ոստիկանութիւնը, որ յաջողեցաւ ձերբակալել փախստականը:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ պաշտօնապէս ցաւ յայտնեց Մոսկուայի անգլիական դեսպանին, Ռուսի մը կողմէ կատարուած յարձակման առթիւ եւ հաւաստեց թէ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնուած են:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ զինուորական իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ Կազայի եգիպտական շրջանէն Արաբներ Իսրայէլի հողը մտնելով, ձեռնառումբեր նետած են: Զինադադարի յանձնախումբին անդամները դէպքին վայրը գացին, քննութիւն կատարելու համար:

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակցութիւնը վտարեց ձախ թեւին առաջնորդը, Պեւին, որ անսաստած էր տրուած որոշումներուն, մասնաւորապէս դէրք բռնելով նախորդ վարչապետին՝ Էթլիի դէմ: Ամբաստանեալը 1939ին ալ վտարուած էր:

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ծանրութեան դէմ կազմակերպուած շարժումին կուսակիցները արտակարգ նիստ մը գումարեցին Փարիզի մէջ եւ որոշեցին Ազգ. Ժողովի սրահը մտնել ուրբաթ օր (այսօր), ճնշում բանեցնելու համար երեսփոխաններուն վրայ:

ԵՐԵՔ ՏԱՐԻ բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Մ. Նահանգներու համայնավար կուսակցութեան նախկին անդամներէն Մաթուսով, որ հրապարակաւ խոստովանած էր թէ սուտ վկայութիւններ տուած էր, իբրեւ համայնավար ամբաստանելով աւելի քան 200 քաղաքացիներ:

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ իր առաջին ներկայացումը կուտար Շայոյի հանդիսասրահին մէջ, երբ տարագիր Պուլկարներ թշնամական ցոյց մը կատարեցին: Ոստիկանութիւնը միջամտելով ապահովեց բարեկարգութիւնը:

ՆԱՓՈԼԷՈՆԻ կողմէ գրուած սիրավէպի մը ձեռագիրը ծախուեցաւ Լոնտոնի մէջ, 2.300.000 Ֆրանքի. Գնողն է անծանօթ մը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը Ապրիլ 16ին, Պէրրի Միլիէ սրահներուն մէջ:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Է. ՑԱՆԿ

Հայկ Զրուանդեան	10.000
Ոմն	2.000
Բժ. Ա. Պօղոսեան	2.000
Տիկին Մաթոսեան	1.500
Արէլեան	1.000
Գույումճեան	1.000
Խաչատուրեան	1.000
Թադէոսեան	1.000
Ոմն	1.000
Ա. Պապայեան	1.000
Գ. Քէշիշեան	1.000
Օ. Կարապետեան	1.000
Յարութիւնեան, Թորոսեան, Գասպարեան, Պետրոսեան, Ա. Մարտիրոսեան, ոմն 500ական	3.000
Եփրեմեան եւ Տալեան, Օննիկ երկու հարիւրական	600
Խաչատուրեան եւ Պօյաճեան հարիւրական	200
Գումար	27.300
Նախորդ գումարը՝	337.700
Ընդհ. գումար (շար.)	365.000

ԵՐԵԿՈՅԹ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Անի «Քեռի» խումբին:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան եւ Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անի «Թաթուլ» խումբին:

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9.30էն մինչեւ լոյս, Պար տէ Կրան Փէն, 430 Շըմէն տը Մազարկ, Սէնթ Ան:

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի «Սիամանթօ» խումբի նուագախումբին:

Սիրով կը հրաւիրուին Մարսէյլի շրջանի Նոր Սերունդի բոլոր ընկերուհիներ եւ ընկերները ինչպէս նաեւ ծնողները եւ հասարակութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ:

Հաճելի ու երիտասարդական մթնոլորտ: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերունդականները, ինչպէս նաեւ մեր բարեկամները:

Ճոխ պիւֆէ

ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է խնջոյք մը, Մարտ 26ին շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբի մէջ, (26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան):

Կը հրաւիրուին բոլոր շրջաններու ընկերները, ընկերուհիները եւ համակիրները:

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբին:

Կիրակի, 20 Մարտ, ժամը 16էն մինչեւ 24, Սալ տը լ'Էքոնալ 1 Քուր Կամպէթա (անցքէ Փլաս Ռասփայ):

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ:

Կը հրաւիրենք Լիոնի եւ շրջանի երիտասարդութիւնը եւ ծնողները:

Մուտքը ազատ է:

Դիմակները կը գտնուին տեղւոյն վրայ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի:

Մէզօն տը լա Շիմի

«ՓԵՏՐ. 18Ը» ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի:

Այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 20.30ին, մինչեւ առաւեան ժամը մէկ, Օթէլ Ֆըրանսի մէջ (նախկին ճերմակ սրճարան):

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԱՐ. ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին՝ երգ, արտասանութիւն: Ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

Տարեկան պարահանդէսը
20 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻՆ
GRAND HOTEL

ՔԱՐՈԶ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ Առնուվիլի, Սարսէլի եւ Կուսէնվիլի հաւատացեալ ժողովուրդին, թէ այս կիրակի, Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան պիտի քարոզէ Ս. եկեղեցւոյս մէջ:

Կը հրաւիրենք այս առթիւ բոլորը:

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ - Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Նոյն ժողովին ներկայ կ'ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս. պատուակալ եւ գործօն անդամները սովորաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 16ին, Իսի Խրիմեան դպրոցը: Մասնաւոր հրաւիրագիր պիտի չղրկուի:

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ – ԾԻԾԱՂԻ ՕՐ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ 22 ՄԱՐՏ 1955 ԺԱՄԸ 9ԻՆ

SALLE IENA — 10 Av. d'Iéna — Métro: Iéna

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ - ՎԱՀԱՆ,

Կը ներկայացնեն հայ երգիծաբանութեան անմահ վարպետին Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Տոմսերը կը ծախուին Հ. Բալուեան գրատունը:

ՄՈՒՏՔԻ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Անկէնի մասնաճիւղին հանգանակած գումարը, 38100 ֆրանք, Կրընոպլի մասնաճիւղի ընկերուհիներուն մէջ հաւաքուած 19.500 ֆրանք: Տիկին Աշխէն Սամուէլեանէ տասը հազար ֆրանք, Տիկին Ս. Եախգարտաշեանէ հինգ հազար, Տիկին Սաթօ Յակոբեանէ երկու հազար, Օր. Մարօ Ստեփանեանէ եւ Արմէն Յակոբեանէ հազարական ֆրանք:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր – Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Քառասուն Մանկանց արարողութիւնը պիտի կատարուի այս կիրակի օր: Արեւագալի հոգեմայլ երգեցողութիւնները երկսեռ երգչախումբի մասնակցութեամբ կը կատարուին կիրակի օրերը:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը թէյասեղան մը կազմակերպած է, ի պատիւ ընկերուհի Տիկին Նաճարեանի Ամերիկայէն վերադարձին առթիւ այս շաբաթ երեկոյ, Յոյներուն սրահը 5 ռիւ Պօնֆուա:

Կը հրաւիրուին անդամուհիները եւ բարեկամուհիները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Միհրան Հրաչեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի 20 Մարտ, Մարսէյլի Փրատոյի եկեղեցիին մէջ, ողբացեալ

ՏԻԿԻՆ ԵՐՄՈՆԻԱ ՀՐԱՉԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

×

Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Թադէոս Պետրոսեան եւ իրենց զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց մօր Սուլթան Պետրոսեանի (Զէնկիլէրցի) մահուան քառասունքին առթիւ, և եղբօր Կարապետի (1914ի նահատակ) և համայն Պետրոսեան ընտանիքին համար հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին: Կը խնդրուի բոլոր ազգականներէն եւ ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ:

×

Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Տէր Աբրահամեան եւ Տէր եւ Տիկին Միհրան Պախթիարեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կը կատարուի իրենց քեռայրին ԵՍԱՅԻ ՔԻՒՋԻԿԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ (Մեռած պոլիս): Կը խնդրուի ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ:

MARIGNAN — LE FRANÇAIS

Շարժանկարի սրահները կը ներկայացնեն՝

ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆի

վերջին շարժանկարը՝

LES AMANTS DU TAGE

«Թաժոյի սիրահարները», հետեւողութեամբ Ժոզէֆ Քեսէլի վէպին եւ խաղարկութեամբ Ֆրանսուազ Արնուլի եւ Տանիէլ Ժըլէնի

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ:

ՃԱՒԱՐԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՄԱՐ

(Հանգանակուած Պուլվառ Օտոյի դպրոցին աշակերտներէն):

Ուսուցչ. Տիկին Ս. Թորոսեան, Տիկին Սիրվարդ Գըլճեան, Աշակերտուհի Զ. Քէնտիրեան, Պ. Միշէլ Սարեան, Անդրանիկ Քէօսէեան հազարական ֆրանք, Տիկին Թուրֆանտա Կիւլեան 300 ֆրանք:

Տիկին Սաթենիկ Յակոբեան 500 ֆր.:

Աշակերտներ՝ Անահիտ Մկրտիչ Քէնտիրեան, Սարգիսեան քոյրեր, Հմայեակ Կիւլեան, Ա. Մարտիրոսեան, Մար. Գազանճեան, Սաթ. Թէճիրեան, Հրանդ Պալիկեան 500ական, Անահիտ Դաւիթեան 300 ֆրանք:

Գեղանուշ Թորոսեան, Անուշ Մարտիրոսեան, Թագուհի Ճիվճիվեան, Ազատուհի Յակոբեան, Հայկանուշ Ծառուկեան, Թագուհի Մուրատեան, Մարիամ Արմաղանեան, Պերճուհի Մինասեան, Էլիան Աստուրեան, Մարգար Թէճիրեան, Գրիգոր Կիրակոսեան 200ական: Արաքսի Խօքիւղեան եւ Վարդեվան Աբրահամեան հարիւրական ֆրանք:

Ընդհ. գումար 12.000 ֆրանք (տես Յառաջ 17 Մարտ):

ՎԻԷՆԻ «Անի» կոմիտէն շնորհակալութեամբ ստացած է, Պ. Ահարոն Գալայճեանէ իր երկուորեակ զաւակներուն ծնունդին առթիւ, ի յիշատակ իր հօր, ընկեր Յովհաննէս Գալայճեանի հազար ֆր:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7626 31e ANNEE

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՇԱԲԱԹ 19 ՄԱՐՏ * SAMEDI 19 MARS 1955

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3037

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐ...»

Կ՚ապրինք ժամանակաշրջանի մը մէջ ուր գաղտնիքներ թողնելը դարձած է սովորական երեւոյթ :

Երկրորդ աշխարհամարտին դադարումէն ի վեր, հիւլէական մասնագէտներ իրար կը գերազանցեն, այս ճակատին վրայ :

Շատեր ձերբակալուեցան եւ դատապարտուեցան, երբ ազգ. պաշտպանութեան գաղտնիքները կը հաղորդէին հասարակ լրտեսներու կամ դիւանագիտական գործակալութեանց :

Ուրիշներ թշնամի երկիր մը ապաստանեցան, միասին տանելով ինչ որ գիտէին : Եւ այժմ կը գործեն ի հաշիւ հակառակորդին, իբրեւ թէ յանուն խաղաղութեան եւ մարդկային բարօրութեան :

Պետական գաղտնիքներու յայտնութիւնը կամ յափշտակումը շատ աւելի յաճախադէպ է դիւանագիտական ճակատին վրայ :

Ո՛րքան չնդալից «փախուստներ» արձանագրուեցան, վերջին տասը տարիներու ընթացքին :

Մինչեւ այսօր ալ, առածի կարգ անցած է «Թայմզ»ի թղթակցին՝ աշխարհահռչակ Պլովիցի ճարպիկութիւնը, որով յաջողած էր կորզել Պերլինի վեհաժողովին գաղտնիքները (1878) :

Այդ քաջագործութիւնը կը նսեմանայ, բաղդատելով մեր օրերուն կատարուած շահատակութեանց հետ :

Ահաւասիկ վերջին օրինակը :

Մարտ 15ին, հեռագրական գործակալութիւնները կը ծանուցանէին թէ Մ. Նահանգներու արտաքին գործերու նախարարութիւնը որոշած է յետաձգել Եալթայի խորհրդաժողովին առենագրութեանց հրատարակութիւնը :

Այս որոշումը տրուած էր նկատի առնելով ոչ միայն երկրին ընդդիմադիր հոսանքը, այլեւ Մեծն Բրիտանիոյ տեսակէտը, որ լրջօրէն անպատեհ, նոյնիսկ վնասակար կը համարէր հրատարակումը :

Մէկ օր ետքը, Մարտ 16ին, ամբողջ դիւանագիտական աշխարհը կը սարսէր, տեսնելով որ առենագրութիւնները լոյս տեսած են արդէն,— երկու հատոր, իւրաքանչիւրը մօտաւորապէս 500 էջ :

Ի՞նչ էր պատահած : Ինչո՞ւ ետ առին յետաձգման որոշումը :

— Որովհետեւ հաստատուած էր թէ մէկ-երկու լրագրողներ յաջողած են ձեռք անցնել խորհրդաժողովին բոլոր առենագրութիւնները ...

Եւ հիմա պաշտօնապէս կը հրատարակեն, իբրեւ թէ թիւրիմացութիւնները կանխելու համար : Մինչդեռ, ընդհանուր կարծիքն այն է թէ շատ աւելի ծանր թիւրիմացութիւններ պիտի ծագին :

Ամերիկեան կառավարութիւնը ինքն ալ նախատեսելով այս պարագան, կարգ մը յապաւումներ կամ դրաքննութիւններ կատարած, տողեր սրբած կամ սեւցուցած է :

Բայց, ինչպէս կը յայտնեն իրազեկներ, այդ ծուռ գործողութիւնն ալ չի կրնար պարտկել ճշմարտութիւնը : Եւ աւելի հետաքրքրութիւն կամ կասկած կը ներշնչէ :

Գալով բուն գաղտնիքներուն, կը բաւէ կարդալ առաջին առթիւ Փարիզ հասած ամփոփումները, հասկնալու համար թէ աշխարհը ինչո՛ւ երկու մասի բաժնուեցաւ, պատերազմէն ետք :

Այս վաւերագիրները միեւնոյն ատեն կը պարզեն դիւանագիտական բարքեր որոնք իրագիտական դասեր են փոքր ազգերուն համար :

Ահա թէ ինչպէս կը տնօրինուի ժողովուրդներու ճակատագիրը՝ տագնապալի պարագաներու մէջ :

Մի՛շտ ի վնաս անճարին եւ պարտեալին :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԱԼԹԱՅԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

ՓՈԹՈՐԻԿ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

*

ՉԸՐՉԻԼ ԿԸ ԶԱՅՐԱՆԱՅ

Ռումբի մը տպաւորութիւնը գործեց Եալթայի խորհրդաժողովին առենագրութեանց հրատարակութիւնը ամերիկեան կառավարութեան կողմէ : Զարմանք, սրտնեղութիւն եւ բողոք իրար խառնուած են գլխաւոր մայրաքաղաքներուն մէջ : Առաջին հարցումը տեղի ունեցաւ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, եւ Չըրչիլ չկրցաւ ծածկել իր վրդովումը, դիտել տալով թէ յատկապէս խնդրած էին չհրատարակել գաղտնի վաւերաթուղթերը, թէեւ շատ մը յայտնութիւններ տեղի ունեցած էին տարիներու ընթացքին :

Միջազգային մամուլը սիւնակներով արտատպումներ կը կատարէ, որոնք լրջօրէն կը պղտորեն մթնոլորտը : Ցոռետեսներ կը կարծեն թէ այս առենագրութեանց հրատարակութեան հետեւանքով այսուհետեւ պիտի դժուարանայ միջազգային ժողովներու [illegible] :

Լոնտոնի քաղաքական եւ դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ խոշոր սխալ մը կը նկատեն առենագրութեանց հրատարակութիւնը : Փարիզի պաշտօնական շրջանակները առ այժմ վերապահ դիրք մը բռնած են, մանաւանդ որ առենագրութիւնները շատ մը անհաճոյ պարագաներ կը պարունակեն Ֆրանսայի համար : Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ դիտել կու տան թէ Եալթայի խորհրդաժողովին առթիւ ծագած վէճերուն հետեւանքով չարաչար տուժեցին պարտեալները եւ փոքր ազգերը : Թերթ մը, «Տէր Ապենտ», հետեւեալ խորագիրները տուած էր.— «Գերմանները վայրենիներ են : Ֆրանսայի պարզապէս կը հանդուրժեն.— Բաժակաճառեր վոտկայով» :

Կ՚ըսուի թէ նախագահ Այզընհաուըր լուր չէ ունեցած գաղտնիքներուն հրատարակութենէն : Իսկ արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս, որ պատասխանատու կը համարուի հրատարակութեան համար, դայրանալով առաւ քալեց, երբ թղթակից մը կը հարցնէր թէ ինչո՛ւ այս միջոցին մամուլին յանձնեց Եալթայի առենագրութիւնները :

Ծանրակշիռ յայտնութեանց հետ, զուարճալի հատուածներ ալ կ՚երեւան առենագրութեանց մէջ : Գիշերային նիստի մը ընթացքին, Սթալին կ՚ըսէ թէ հրէական խնդիրը շատ կնճռոտ է, թէ փորձեցին ազգ. տուն մը հաստատել Հրեաներու համար, Բիրոբիճանի մէջ (Սիպերիա), բայց գաղթողները հազիւ երկու երեք տարի մնացին, յետոյ ցիրուցան եղան քաղաքներու մէջ : Ռուզվէլթ կը խոստովանի թէ ինք սիոնական է եւ կը հարցնէ Սթալինի թէ ինքն ալ սիոնական չէ՞ : Սթալին կը պատասխանէ — Այո, սկզբունքով :

ԽԱՒԵԱՐ, ՎՈՏԿԱ ԵՒ ԳԻՆԻ

Առաջին առենագրութեան համաձայն, խորհրդաժողովին բացումը տեղի կ՚ունենայ բարեկամական մթնոլորտի մը մէջ : Նուագախումբը անգլիական եւ ամերիկեան քայլերգները կը հնչեցնէ, ինչպէս եւ «Երրորդ Միջազգային»ը : Ռուսերը առատ վոտկա, խաւեար եւ գինի պատրաստած էին եւ օդին գեղեցկութիւնը կը վերագրէին նախագահ Ռուզվէլթի : Ամերիկացի թարգմանին՝ Պոհլընի առենագրութեան համաձայն, նախագահ Ռուզվէլթ Սթալինի հետ գլուխ գլխի խօսած ատեն կ՚ըսէ թէ նաւուն մէջ գրաւի բռնուած էր հետեւեալ հարցի մասին.— Ամերիկացիները Մանիլա (Ֆիլիպեան կղզիներ) պիտի հասնի՞ն Ռուսներուն Պերլին ժամանումէն առաջ : Սթալին կը պատասխանէ թէ ապահովաբար Ամերիկացիները աւելի շուտ պիտի հասնին Մանիլա, վասնզի այս միջոցին կատաղի կռիւներ կը մղուին Օտէրի վրայ (Գերմանիա) :

Յետոյ խօսեցան անձրեւին եւ օդին գեղեցկութեան վրայ : Քանի մը վայրկեան ետք, Ռուզվէլթ ըսաւ թէ խորապէս ազդուած է Գերմաններու կողմէ Ղրիմի մէջ այժմ գործուած քանդումներէն եւ թէ աւելի անողորմ զգացումներ ունի անոնց հանդէպ քան անցեալ տարի : Եւ յոյս յայտնեց թէ մարեշալ Սթալին «նոր բաժակաճառ մը պիտի առաջարկէ գերման բանակի 50.000 սպաներու գնդակահարման համար» : Քիչ վերջ Ռուզվէլթ հարցուց Սթալինի թէ ինչ կը մտածէ զօր. տը Կոլի մասին : Մարեշալը պատասխանեց.— «Շատ բարդ անձնաւորութիւն մըն է. զուրկ՝ իրատեսութենէ» :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԲԱԺԻ՞ՆԸ — « ՊԻՍՔԻՒԻ »

Յաջորդ նիստերու ընթացքին, 1945 Փետրուար 5ին, երբ Չըրչիլ կ՚առաջարկէ գրաւեալ Գերմանիոյ մէջ շրջան մը յատկացնել Ֆրանսայի, Սթալին կ՚ընդդիմանայ, դիտել տալով թէ ուրիշ ազգեր ալ բան մը պիտի պահանջեն : Ինք մաղթելով հանդերձ որ Ֆրանսան մեծ պետութիւն մը դառնայ, «չի կրնար ծածկել սա ճշմարտութիւնը թէ Ֆրանսան շատ քիչ նպաստեց այս պատերազմին մէջ եւ դուռ բացաւ թշնամիին առջեւ» :

Չըրչիլ եւ Ռուզվէլթ կը պաշտպանեն իրենց առաջարկը, ոչ միայն անոր համար որ կը պահէին իրենց վստահութիւնը Ֆրանսայի ճակատագրի մասին, այլ եւ կ՚ուզէին որ Ֆրանսա պահակի եւ պատուար-պետութեան դեր մը կատարէ : Նոյն ատեն Ռուզվէլթ կը մտածէր թէ ամերիկեան զօրքը երկու տարիէն աւելի պիտի չմնայ Եւրոպայի մէջ : Սթալին հակառակ էր, նաեւ, հաւասարում տալու Ֆրանսայի. «յարգելով» հանդերձ զայն, դիտել կու տար թէ, Ֆրանսան ութ զօրաբաժին ունի ռազմադաշտին վրայ, մինչ Լեհերը երեսուն զօրաբաժին տրամադրած են, իսկ Եուկոսլաւները՝ տասներկու :

Չըրչիլ Ֆրանսայի տեսակէտը պաշտպանելով հանդերձ, կարգ մը կծու ակնարկներ ուղղած է Փետրուար 7ի նիստին մէջ : Ամերիկեան կառավարութիւնը գրիչ խաղցուցած է արտասանուած խօսքերուն վրայ, բայց չէ կրցած անհետացնել Ա- [illegible] Չըրչիլի խօսքերը :

— «Կը կարծեմ որ եթէ այս փոքր «պիւսքիւի»ն տանք Ֆրանսացիներուն (մասնակցութեան Գերմանիոյ դաշնակից վերստուգիչ յանձնաժողովին) պահ մը պիտի հանգստացնենք զանոնք, վասն զի ես հաստատապէս կը մտածեմ թէ անոնք պէտք չէ տեղ ունենան այս սեղանին շուրջը : (Յետոյ՝ ժպտելով).— Մենք տարամերժ խումբ մըն ենք այս ակումբին մէջ որուն մուտքի գինը կը բարձրանայ առ նուազն հինգ միլիոն զինուորի :

Ասոր վրայ Սթալին կ՚ընդմիջէ.— Առ նուազն երեք միլիոն» : Ռուզվէլթ ալ իր կարգին կ՚ըսէ Սթալինի, գլուխ գլխի խօսակցութեան մը ատեն, թէ գէշ գաղափար չէ գրաւման շրջան մը յատկացնել Ֆրանսայի, եւ պէտք է յատկացնել ազնուօրէն :

Չըրչիլ Գերմաններուն հանդէպ ալ կծու բառեր կը գործածէ : Բնակչութեանց տեղափոխութեան առթիւ, կ՚ըսէ թէ Գերմանները 6 – 7 միլիոն զինուոր կորսնցուցած ըլլալով, խնդիրը կը դիւրանայ. մանաւանդ որ տակաւին մէկ միլիոն ալ պիտի կորսնցնեն :

Սթալին.— Մէկ եւ թերեւս երկու միլիոն եւս ...

Գ. Պոհլըն վառ գոյներով կը նկարագրէ սարքուած ճաշերը : Կ՚ըսէ թէ 45 բաժակ պարպուեցաւ Փետրուար 8ի երեկոյթին, փոխադարձ մաղթանքներով եւ մտերիմ զրոյցներով :

Ծայր. Արեւելքի խնդիրները քննած ատեն, Սթալին կը պնդէ որ Չանկ Քայ Շէք — ազգայնական Չինաստանի նախագահը — վարէ Չինացիներու միացեալ հրամանատարութիւնը : Զօր. տը Կոլ առաջարկած էր զինուոր ղրկել Հնդկաչին : «Ուրկէ՞ պիտի ճարէ այդ զինուորները», կը հարցնէ Սթալին : Ռուզվէլթ կը պատասխանէ.— Տը Կոլ ինծի ըսաւ թէ զինուորները պիտի գտնէ երբ ես փոխադրանաւերը գտնեմ ...

ՄԵԾ ԵՒ ՓՈՔՐ ԱԶԳԵՐԸ

Փետրուար 4ի առենագրութեան համաձայն, Չըրչիլ կը պաշտպանէ Խ. Միութեան տեսակէտը՝ վեթոյի իրաւունքի մասին, ըսելով թէ ամէն բան կախում ունի ազատ պետութեանց միութենէն, թէ առանց այդ միութեան աշխարհը անհաշուելի փլուզման մը պիտի մատնուի : Իսկ Ռուզվէլթ կ՚ընդդիմանայ Չըրչիլի տեսակէտին, դիտել տալով թէ փոքր ազգերը որեւէ պատճառ պիտի չունենան յարելու կազմակերպութեան մը (Միացեալ Ազգեր) որ հիմնուած է այդ սկզբունքին վրայ : Չըրչիլ նորէն կը հակաճառէ : Այն ատեն Սթալին խօսք առնելով կ՚ըսէ.

— «Ծիծաղելի է կարծել թէ Ալպանիան կրնայ հաւասար ձայն ունենալ այն երեք պետութեանց հետ որոնք շահեցան պատերազմը եւ ներկայ են այս ճաշին : Եւ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՇԱԳԻՆ ՁՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՋԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

ԽՄԲ.— Միշտ նոր գումարներ կը ստանանք, ջերմ շնորհակալութեամբ : Ուրեմն այսօր ալ չենք կրնար յայտարարել վերջնական գումարը.—

Տիկ. Սօնիա Եսայեան (Վէրսայ)	10.000
Տիկին Ա. Սէյրատարեան (իր Թոռնիկին Ան-Մարի Ժօֆրէի կողմէ)	10.000
Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Անիէռի մասնաճիւղին անդամներէն եւ անդամուհիներէն	10.000
Գրիգոր Գազանճեան	1.000
Սարգիս Մօզեան (Մէլէօն, երկու գումարն ալ ձեռամբ Պ. Արբ. Շահպազեանի)	1.000
Աստուածատուր Վաչեանց	500
Նշուար Ժախեան (Պրիւսէլ)	1.500
Փոքրիկներ Մարտիրոս եւ Արբ. Շահինեան	1.000
Արամ եւ Վահան Հայրանեան	1.000
Բարթող Սարխօշեան (Իսի)	1.000
Խաչիկ Քէօշկէրեան (Իսի)	1.000
Տիկին Սիրանուշ Սարգիսեան (իր նահատակներու յիշատակին)	1.000
Այրի Տիկ. Գայիանէ Գարանըրքճեան (իր ամուսնոյն մահուան քառասունքին առթիւ)	1.000
Ռոստոմ եւ Համասփիւռ Փիլիկեան (իրենց զաւակներուն)	1.000
Այրի Տիկ. Վարագումեան (Կափ, իր ամուսնոյն մահուան տարելիցին առթիւ)	3.000
Փոքրիկն Արա Խերոյեան (Քլամար, իր [illegible])	1.500
Յովհ. Գրիգորեան	1.000
Գէորգ, Պերճուհի եւ Յասմիկ Կօշկակարեան	3.000
Փոքրիկն Անահիտ Խրիմեան	2.000
Յակոբիկ Գէորգեան	1.000
Արաքսի Տրէզեան	1.000
Վռամ Փօլատեան	1.000
Գումար	54.000
Մարտ 17ի գումար	487.550
Ընդհ. գումար	541.550

Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱՆԻ ՈՒՂԵՐՁԸ ԻՐ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԽՄԲ. — Մարտ 5ին մեծ հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ Հ. Ներսէս Վ. Ակինեանի գրական յիսնամեայ գործունէութեան յոբելեանը, Գահիրէի ամերիկեան համալսարանին մէջ: Ճառեր խօսեցան Պ. Եր. Տրենց – Մարգարեան, ընկեր Բ. Թաշեան, Պ. Ա. Սարուխան եւ հայ կաթողիկէ պատր. փոխանորդ Սահակ եպիսկ. Կոգեան, որ յատկապէս հրաւիրուած էր Պէյրութէն: Այս առթիւ յոբելեարը հետեւեալ երիզագրեալ ուղերձը ղրկած էր. —

Թարմ են յիշողութեանս մէջ այն երջանիկ ապրումներս, զորոնք ապրեցայ ամսօրեայ ժամանակ մը, Եգիպտոսի այս մեծաշուք մայրաքաղաքի մէջ: Շրջապատուած էի ոսկի սիրտերէ: Մեծ ու փոքր անհուն ազնուութեամբ կը ցանկային լսել զիս, լսել լուրեր Հայաստանի մասին, նորութիւններ Հայոց պատմութեան եւ գրականութեան շուրջ: Կը հետաքրքրուէին հայ Մշակոյթի անցեալէն եւ ներկայէն:

Զարմանալի չէր այս խանդավառութիւնը հայ սիրտերուն մէջ, եթէ նկատի առնենք, թէ հայ իրականութեան մէջ միայն Գահիրէն է, որ ունի «Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու Մարմին»:

Այդ ոսկի սրտերը ե՛ւ այսօր կը տեսնեմ շուրջս հաւաքուած:

Ողջոյն ձեզ, եգիպտահայ մեծարոյ հայրենակիցներ: Հաւաքուած էք այս անգամ արտայայտելու ձեր զգացումներն ու մտածումները, լսելի ընելու ձեր դատումներն ու գնահատութիւններն ի մասին իմ գրական զոյգն գործունէութեանս:

Բայց թոյլ տուէք ինձ առ այս խոնարհ դիտողութիւնս, ես գործած եմ ոչ գովութիւն հնձելու, այլ միայն հատուցանելու իմ երախտագիտական պարտքս իմ երանաշնորհ նախնիքներուս, անոնց ստեղծագործութիւնները յայտնաբերելու, անոնց վաստակներու արժէքը կշռելու. իմ ծա– [illegible] թին յօդուտ եւ ի պարծանս սիրելի ազգիս: Սպասարկութիւն մատուցած ամենայն միամտութեամբ:

Բայց թէ գիտէք Դուք հայ Մշակոյթին պայծառութեան համար նուիրաբերուած ազգասէր լումաներն իսկ գնահատել թանկարժէք, այս հաւաստիքն է ձեր ազնուամտութեան, որ յարգելի է բարձրագոյն չափով, եւ պարտաւորիչ ինձ համար, յայտնելու ձեզ հրապարակաւ երախտագէտ շնորհակալութիւնս:

Կը յիշեցնէք ինձ տօնախմբութեամբս անցեալ յիսուն տարիները: Թէ ինչպէս սահեցան անցան այդ տարիները, չգիտեմ. գիտեմ միայն, որ ծրագիրներս, գծուած 50 տարի առաջ, հետամուտ եղած եմ հանել ի գլուխ նոյն խանդով եւ եռանդով մինչեւ այսօր եւ նոյնը պիտի հետապնդեմ եւ ապագային — թէ Աստուած ուզէ, նոյն երիտասարդական ազնուութեամբ: Կը հաւատէ շրջակայքս, թէ սպիտակցած են հերքս, բայց կը վկայեն սիրտս եւ ոգիս միաձայն, թէ անշէջ է հուրը, որ կենդանութիւն կը բաշխէ արիւնին եւ աւիւնին: Պէտք է լը– [illegible] պէտք է հրապարակ դրուին Հայոց գրականութեան քննական պատմութեան հատորները:

50 տարիներ: Երբ երիտասարդական կորովով իջած էի գրական ասպարէզ, գըտած էի հոն հողը անմշակ, զոր հարկ էր արօրադիր ընել, լայնատարած էր մարգը, որուն պէտք էր տիրանալ: Փոքր առ փոքր նուաճեցի հայ հին գրականութեան 13 դարերը: Աշխատանքը պահանջած էր քրտինք, զրկանք, զոհողութիւն: Բայց սուրբ նպատակը վերածած էր քրտինքի կայլակները մարգարտի. հունձքը մոռնալ տուած էր տուայտանքը. զոհը հայ մշակոյթի բագնին վրայ գտած էր գիտուններու հաճութիւնը:

Յաւէտ երախտապարտ եմ Վիեննական Մխիթարեան Միաբանութեանս, որ իբրեւ մայր ջամբեց ինձ գիտութեան կաթը, բացաւ առջեւս իր ճոխ Մատենադարանը, խրախուսեց զիս պարապիլ ուսումնասիրութիւններով, դրաւ տրամադրութեանս տակ իր ուսումնաթերթը, «Հանդէս Ամսօրեայ», հրատարակելու համար հոն մանր ուսումնասիրութիւններս:

Շնորհակալութեան պարտք ունիմ եւ այն բարեացակամ բարեկամներու, որոնք բարոյապէս եւ նիւթապէս նպաստեցին ինձ կատարելու հետազօտական ուղեւորութիւններ, բացին առջեւս իրենց ձեռագրատունները եւ պատսպարեցին զիս իրենց յարկերու տակ:

Իմ շնորհակալիքս Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու մեծարոյ Մարմնին եւ Պատուոյ Կարգադիր Յանձնախումբերու յարգելի անդամներուն, որոնք ձեռն ի ձեռն Մխիթարեան Մեծարոյ Հայրերուն հետ կազմակերպեցին ինձ ի պատիւ այս հոյակապ հանդէսը:

Շնորհակալութիւնս նաեւ մեծապատիւ հանդիսականներու, որոնք իրենց յօժարամիտ ներկայութեամբ պատուեցին հանդէսը:

Կը մաղթեմ որ հայ ոգին անշէջ եւ յաւէտ գործունեայ մնայ եւ բարգաւաճի եգիպտահայ գաղութին մէջ:

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՍՈՎԻՆ ԱՒԵՐՆԵՐԸ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

Ինչպէս կը բացատրէ տեղական թերթ մը, երբ երաշտը անբնակելի կը դարձնէ Սահարան, մարախները դէպի հիւսիս կը գաղթեն, ուր շատ աւելի արագօրէն կը բազմանան, որովհետեւ կլիման նպաստաւոր է անոնց համար: Անոնք կը լափեն ամէն բան իրենց ճամբուն վրայ եւ երբեմն ալ ծովը կը նետուին իրենց կոյր արշաւին ընթացքին:

Ինչ որ կրնար աղէտ մը ըլլալ Թունուզի համար, ընդհակառակն բարիք մը եղաւ այս տարի, որովհետեւ երաշտին հետեւանքով հունձքը հողին տակ մնաց եւ մարախները ուտելիք չգտնելով մեռան անօթութենէ՝ հիւսիսային շրջանները չհասած: Մարախները Արաբներուն սիրելի ուտելիք մը ըլլալով, շատեր մեծ գործեր տեսան անոնց շնորհիւ: Քիլօն մինչեւ 120 ֆրանք ծախուեցաւ: Հոն ուր երաշտը չէր ազդուած, մարախները կերան լրացուցին:

Այս տարուան սկիզբը աղիտալի եղաւ Թունուզի համար:

Քէրուանի շրջանին մէջ հարիւրաւոր հէկտարներու վրայ ցանքը երբեք արդիւնք չտուաւ: Զակուանի շրջանին մէջ հունձքը դուրս ելաւ հողէն, սակայն տեղն ու տեղը չորցաւ, ջուրի պակասի հետեւանքով:

Մեծ կալուածատէրերը կրնան դիւրաւ ցորեն բերել տալ, սակայն ի՞նչ կրնան ընել միլիոնաւոր ֆելլահները, որոնք միայն իրենց հունձքով կ՚ապրին: Եթէ իրենց ցանած ցորենը միայն վերստանան, շատ բախտաւոր են: Պէտք է որ կառավարութիւնը օգնութեան հասնի անոնց, այլապէս սովամահ պիտի ըլլան, պիտի ըմբոստանան կամ գործազուրկներուն միանալով պիտի յարձակին հացագործներուն խանութներուն վրայ, ինչպէս գիտել կուտայ «Փառի – Փռէս»: Շատեր կը նախընտրեն ձերբակալուիլ, որպէսզի կերակրուին:

Սակայն ամէնէն եղերական վիճակը կը պարզուի ճամբաներուն վրայ եւ դէպի հարաւ: Եթէ ուտելիք տրուի փոքր մշակներուն, անոնք պիտի կրնան դիմանալ եւ գալ տարի վերսկսիլ հողագործութիւնը: Ի՞նչ պիտի ըլլան հարիւրաւոր ոչխարներու հօտերը որոնք դէպի վեր կ՚ելլեն հարաւէն:

Երկրորդ շրջանին բնակիչները, Պետուինները ունին ոչխարի հօտեր կամ ուղտի երամակներ, որ իրենց միակ հարստութիւնը կը կազմէ, իբրեւ սնունդ եւ իբրեւ փոխադրութեան միջոց: Մարախներու պատճառաւ, անոնք չեն կրնար սնունդ հասցնել կենդանիներուն: Որով Պետուինները կը ծալլեն իրենց վրանները եւ դէպի հիւսիս կը չուեն, ի խնդիր արօտավայրի: Սուսի, Քէյրուանի, Քէֆի ճամբաներուն վրայ կը տեսնուի կարաւաններու երկար շարքը: Իրենց բազմերանգ զգեստներով և մեծ օղերով կիները կռանած ճամբան, մէկ երկու երախայ կախած իրենց կռնակէն: Այրերը կ՚ընկերանան անոնց եւ ոչխարներու հօտերու քովէն կ՚երթան, որոնք մինչեւ մէկ քիլոմեթրի վրայ կը տարածուին: Բոլորն ալ բոպիկ են, կը քալեն փոշիներու մէջէն, կիզիչ արեւին տակ: Իրիկունը կը բանան իրենց վրանները: Եթէ արօտավայր մը գտնեն ճամբուն վրայ, քանի մը օր կը մնան հոն, կը կերակրեն հօտը, մինչեւ որ վտարուին:

Անոնք կը քալեն յուսահատ՝ առանց որոշապէս գիտնալու թէ մինչեւ երբ պիտի քալեն:

— Եթէ անակնկալ փոփոխութիւն մը չպատահի, մէկ ամիսէն կը մեռնին բոլոր կենդանիները, կ՚ըսեն անոնք: Արդէն կը սպաննեն ամէնէն տարիքոտ եւ ամէնէն վտառողջ կենդանիները: Եւ այս դժբախտները չեն գիտեր թէ աւետեաց երկրին մէջ ուր կը դիմեն, խոտը կրնայ այրած ըլլալ: Եւ արդէն հիւսիսը չի կրնար ընդունիլ հարիւրաւոր հօտեր, որոնք ցանուած հողերու վրայ կը հաստատուին:

Եթէ ոչխարները մեռնին, ի՞նչ պիտի ըլլան Պետուինները: Անոնք վարժուած չեն ուրիշ աշխատանքի, մինչեւ իսկ եթէ միջոցներ տրամադրուին իրենց:

Անձրեւը Թունուզի մէջ շատ ուշ եկաւ: 1955ի հունձքը կորսուած է 90 առ հարիւր: Ներկայ հեղեղատարափ անձրեւները չեն կրնար վերակենդանացնել արօտատեղիները: Ասիկա մասնաւոր եղանակի երեւոյթ է, Թունուզի ժողովուրդին յիսուն առ հարիւրը դժբախտութեան մատնուած է:

1990ին երկիրը ութ միլիոն բնակիչ պիտի ունենայ: Ժողովուրդը դէպի քաղաքները կը դիմէ: Շրջուն վաճառորդներուն հետ, թերթավաճառները եւ կօշիկ ներկողները իրենց մէջ կը բաժնեն չնչին գումար մը: Ասկէ զատ կայ թշուառութիւնը անոնց որ հող ունին եւ չեն կրնար շահագործել:

Հարիւր հազարաւոր հեկտար հողեր կան ուր միայն ուղտի ուտելիք խոտ կը բուսնի, ցորեն՝ եթէ բաւարար չափով անձրեւէ, այսինքն ամէն երկու երեք տարին: Այս հողերը կը պատկանին Պետուիններուն որոնք երբեք չեն գիտցած շահագործել: Կեմի (ալֆա) եղանակին, կը լարեն իրենց վրանները, կը քաղեն կեմը եւ կը ծախեն: Յետոյ կը վերսկսին իրենց թափառական կեանքը, արօտատեղիէ արօտատեղի:

Քանի մը սերմի հատիկ կը ցանեն բարեբեր անկիւն մը եւ Ալլահին կամքին կը ձգեն բուսցնելու հողը:

Ժողովուրդի խտութիւնը — երկու քառակուսի քիլոմեթրի վրայ 3 – 4 հոգի կ՚իյնայ, էլ Ճէրիտի մէջ: Այս հողաշերտը ունեցաւ բարգաւաճման շրջան մը: Աւազը քերելով, տակէն կակուղ եւ բարեբեր հող մը կ՚ելլէ: Հռովմէական քաղաքակրթութեան հետքերը կը նշմարուին տակաւին: Ձիթենիներ կան որոնք կը մնան հռովմէական շրջանէն, ինչպէս եւ ձիթապտուղի ճնշիչ մեքենան:

Սֆաքսի ձիթենիներու անտառները արաբական են, Քայրուանի — Սպայթլայի Քասերինի հարաւը:

Գործազրկութիւնը անդարմանելի է Թունուզի մէջ: Հիւսիսի մէջ որ աւելի բազմամարդ է, յուսահատական վիճակ մը կը ներկայացնէ: Գործազրկութիւնը թիւ մէկ թշնամին է Թունուզեան սէնտիքային: Թունուզի մէջ երկու հարիւր հազար ամբողջական գործազուրկներ կան, եւ երեք հարիւր հազար մասնակի, 1.200.000 ժողովուրդի մը վրայ: Ասոնց մէկ միլիոնը 30 տարեկան չկան:

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Ընկեր Նշան Ալճեան (Տիգրանակերտցի), Նիւ Ճըրսիէն, իր խմբագրատուն այցելութեանը առթիւ տասը տոլար կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆԸ

Քսան օր էր անցել այն օրից, երբ Լոբանով – Ռոստովսկին խոստացաւ Նալբանդեանին ու անգլիական դեսպանին հանդիպեցնել:

Այդ քսան օրը անցաւ քսան րոպէի նման: Նալբանդեանն ուրախ էր, որ անգլիական դեսպանի մօտ ունկնդրութիւնը ձգձգուելու պատճառով իր նպատակների մեծ մասը կարողացաւ իրագործել: Եւ երբ արդէն սկսում էր անհանգստանալ, ստացաւ անգլիական դեսպան Լորդ Բոյլվերի հետ հանդիպելու հրաւէրը:

Մինչեւ դեսպանատուն հասնելը, որը գտնւում էր Բոսֆորի ափին, Թերապիայում, Նալբանդեանն օգնութեան էր կանչում դիւանագիտական բոլոր հնարքները:

Դեսպանատան տանիքի վրայ ծածանւում էր Միացեալ Թագաւորութեան ազգային դրօշը: Շքամուտքի մօտ, սուինով հրացանը ուղղահայեաց բռնած, կանգնած էր ժամապահը՝ մի առնական Շոտլանդացի:

Լորդ Բոլվերի ընդունարանում իրենց հանդիսազգեստներով նստած էին երկու թիւրք կուսակալ, որոնց խոնարհ սպասողականութիւնն այս պահին բոլորովին չէր յիշեցնում ժողովրդի վրայ ահ ու սարսափ տարածող փաշաներին:

Հաշտուելով ամբողջ օրը այս ճնշող ընդունարանում կորցնելու մտքի հետ՝ Նալբանդեանը նստեց փաշաների դէմ դիմաց: Քար լռութեան մէջ լսւում էր նրանց ծանր, տհաճ շնչառութիւնը:

Դեսպանի առանձնասենեակի փայտաքանդակ դրան մօտ կանգնած ոսկեբիչ, կարմիր նշանազգեստով, խոժոռ հայեացքը այցելուներին յառած ծառայապետը, լսելով արծաթեայ զանգակի հնչուն ձայնը, ներս էր գնում ու վերադառնալով կրկին ընդունում իր նախկին դիրքը:

Երկար ժամանակ ոչ մէկը չէր կանչւում: Նալբանդեանն սկսեց կարդալ «Մեղու»ի վերջին համարը:

Վերջապէս առանձնասենեակի դուռը բացուեց ու դուրս եկաւ բարձրահասակ, ճաղատ գլխով, մաքուր սափրուած, ջղուտ, անգլօ – սաքսի արտաքինով մի մարդ եւ երկու ձեռքը փորին ծալած՝ դանդաղ քայլեց դէպի ելքը: Նրա սեւ ու նեղ, սքեմ յիշեցնող վերարկուն եւ ամբողջ արտաքինը ճչում էր, որ նա կաթոլիկ քահանայ է: Նալբանդեանի մօտով անցնելիս, նրա վրայ նետեց թռուցիկ, բայց խուզարկու հայեացք: Միքայէլին այդ դէմքը ծանօթ թուաց, ինչ — որ տեղ տեսել էր, բայց որտեղ, այդ վայրկեանին չկարողացաւ մտաբերել:

— Օմար փաշա, Խուրշիտ փաշա ... հանդիսաւորութեամբ յայտարարեց ծառայապետը:

Փաշաները զսպանակների նման վեր թռան, ուղղեցին մեծ բեղերը, հարթեցին խայտաճամուկ զգեստները, ապա ճարպոտ փորերը բռնած, փոքր ինչ եռացած՝ իրար ետեւից ներս գնացին:

— Փաշաներն ինչ որ ոճիր են ուզում համաձայնեցնել, — անցաւ Նալբանդեանի մտքով եւ սիրտը ճմլուեց, կարծես փակ դրան ետեւից լսում էր դաւադիր շշուկներ: Երկար սպասեց: Այդ ժամանակամիջոցում սպասարանը լցուեց նոր այցելուներով. վառ դեղնագոյն վերարկուով մի բարձրահասակ անգլուհի, որ ընձուղտի նման էր, զանազան թիւրք պաշտօնեաներ եւ աստիճանաւորներ, որոնք այնպէս զգոյշ էին քայլում ողորկ ու փայլուն յատակի վրայով, ասես վախենում էին սայթաքելուց. «Երեւի այսօր հերթը ինձ չի հասնի» — սրտնեղեց Միքայէլը:

Մօտ երկու ժամ յետոյ փաշաները դեսպանի առանձնասենեակից դուրս եկան խեցգետինի նման կաս – կարմիր եւ գոհունակ ժպիտներով: Նրանք նորից փքուեցին, չփեցին կլորիկ փորերը եւ հանդիսաւոր քայլերով հեռացան:

Դարձեալ կանչուեցին մի երկու հոգի: Վերջապէս ծառայապետը պակաս հանդիսաւորութեամբ յայտարարեց.

— Միքել, Ղազար, Նալբանդով ...

Վերջապէ՛ս ...

Դեսպանի առանձնասենեակը շքեղ, ամփիփ ոճով գեղազարդուած սենեակ դահլիճ էր, յատակին արեւելեան գորգեր, առաստաղից կախուած բիւրեղապակեայ երկու ջահ:

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ՏՈՄՍԵՐ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

★

— Մեծ հայրիկ, այսօրուան «Լուսաբեր»ը ունի՞ս...

— Ոչ տղաս, ալ թերթ չեմ առներ. գըրեցի որ դադրեցնեն ...

— Ինչո՞ւ, մեծ հայրիկ ...

— Դուն ալ իմ տարիքիս գաս, կը հասկընաս, զաւակս... Աւագ Ուրբաթին 77 կ'ըլլամ... Աչքերս hապը կլլեր են... Միտքս ալ՝ առաջուանը չէ մնացեր... Կը կարդամ, կը մոռնամ... Նարեկը անգամ մէկ կողմ դրեր եմ... Էհ, լմնցանք, լմընցանք... Այսքան դիմանալուս ալ կը զարմանամ ...

⁂

— Մեծ մայրիկ, ո՞ւր ես, ալ հանդէսներուն մէջ քեզ չենք տեսներ... Առաջ, որահին դուռը չբացուած, եկած կ'ըլլայիր...

— Անցան աղ օրերը, տղաս, անցան... Հիմա, սենեակին մէկ անկիւնէն միւսը երթամ hէլլաք կ'ըլլամ... Շունչս կը կտրի... Ոտքերուս վրայ ուժ չէ մնացեր ... Տարին անցաւ որ դուրս ելած չեմ: Ծընունդին ժամ երթամ, ըսի, բայց աչքս չկտրեց...

— Քանի՞ տարեկան եղար, մեծ մայրիկ ...

— Եօթանասունըվեց կ'ըլլամ՝ Աստուածածնին ...

⁂

— Կնքահայր աղա, այսօր ժամ եկած չէիր... Զատիկ օրով, մարդ եկեղեցի չերթա՞ր, կը վայլէ՞ ըրածդ... Զորս կողմըս նայեցայ, չկայիր... «Հիւանդ ըլլալու է» ըսի միտքիս ու եկայ որ կարմիր հաւկիթը միասին ուտենք ...

— Բարի եկար, հաղար բարի, տղաս... Երկու տարի կայ որ ոտքս ժամէն ներս մտած չէ ...

— Ինչո՞ւ, պոլշեւի՞ք ես, ի՞նչ ես...

— Ինչ պոլշեւիք, ինչ բան, տղաս ... Լմնցեր եմ, լմնցեր... Հող կը հոտիմ, մէկ ոտքս գերեզմանն է... Վրաս ուժ չկայ... Առաջ, «Փառք ի Բարձունս»ը չակած, զասը կեցած կ'ըլլայի... Հիմա, քովի սենեակը չեմ կրնար երթալ ... Անցած օր, թոռնիկս գիրկս դրին... Սանկ, մէկ, երկու անգամ օրօրեցի, յոգնեցայ .. Թեւերս, ոտքերս իմս չեն... Հէ՛յ կիտի օրեր... Մենք գեղին մէջ, ինծի պէս կըտրիճ տղամարդ չկայ: Սանկ, առտուն կանուխ, կալերը քալած ատենս, գեղին աղջիկներուն ու հարսներուն բերանը բացած կը մնար... Հիմա, մէջքս երկուք եղեր է:

— Վաթսուն մը կա՞ս, կնքահայր աղա:

— Ելիր ...

— Վաթսունըհինգ ...

— Տէրնտասին եօթանասունըլմընցուցի ...

⁂

— Մօրեղբայր, ամբողջ օրը տունը նստած, ի՞նչ կ'ընես... Կը կարդա՞ս... Ամէն օր նոր գիրք մը հրապարակ կ'ելլէ, կ'առնե՞ս ...

— Ինտո՞ր կարդամ, ձեռքս կը դողայ, աչքս կը վազէ... Ժամանակին, ամէն օր գիրք մը կը լմնցնէի... Րաֆֆին քանի անգամ կարդացեր եմ, գիտե՞ս... Հիմա, Աղօթագիրքը անգամ բռնելու կարողութիւն չունիմ:

⁂

— Հօրեղբայր, ա՞ս ինչ է, լրագիրներուն զօտին անգամ չես քակեր... Ի՞նչ պատահեր է, փրոֆեսօ՞ր ելար, ալ չե՞ս կարդար:

— Աչքս չի զօրեր, տղաս. ծերացեր եմ... Ակնոցն ալ օգուտ չըներ ...

— Թոռնե՞րդ ալ չեն կարդար:

— Թոռնե՞րս: Դու միայն կաս յՕրու-սաղէմ: Վրան անգամ չեն նայիր: Ձեռքերնուն զայ, կը պատռեն կը նետեն ...

— Բայց, աս մէկը իրենց հասկցած լեզուով գրուած է, ա՞ս ալ չեն կարդար ...

— Էհ, վէրքերս մի բանար, տղաս, չեն կարդար, չեն կարդար: Աղջիկս անգամ, որ երկրէն հետս բերած եմ եւ յիսունըեօթը տարու է, հայերէն լրագիր չի կարդար: Մեր ազգը լմնցաւ, տղաս ...

— Շատ կը սխալիս, հօրեղբայր:

— Էհ, օր մը դուն ալ կը համոզուիս .. ելիր սրտեղէն խալխուէ մը եփէ, նայիմ...

⁂

Իրա՞ւ կը սխալի հօրեղբայրը, այս ափերուն վրայ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ՇՈՒՇԱՆԻԿ »

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէին ներկայացումը, «Շուշանիկ», տեղի ունեցաւ Փաթրոնաժի սրահին մէջ, որ սիրով տրամադրուած էր վարիչ քահանային կողմէ: Ջանք չէր խնայուած հանդէսին յաջողութեան համար: Քիչ մը ուշ, ինչպէս հայկական սովորութիւն է, խումբ խումբ ամէն դասակարգի, հին ճերմկածներ, միջին եւ նոր սերունդ, անակնկալ բազմութիւն մը լեցուց սրահը: Եկած էին 1500 տարուան անցեալը, անմահներու յիշատակը ոգեկոչելու: Կը բացակայեր Թաղին հայ քահանան: Բացման խօսքին մէջ ընկ. Մանուկ Պօյաճեան թուեց քրիստոնէութեան մուտքը, տառերու գիւտը եւ պարզեց Վարդանանց Պատերազմին էութիւնը եւ հայ ժողովուրդին ազատագրական պայքարը մինչեւ 1918 Մայիս 28: Եւ եզրակացուց թէ Հայը վհատիլ չի գիտեր: Արիներու եւ Արենոյշներու պարերը, առաջնորդութեամբ դաշնակահար Մաղէն Մարկոսեանի բուռն ծափերու արժանացան: Շատ յաջող էր ժողովին Թուլումճեանի Շամիլի պարը: Նոյնպէս Մասիս Շամիրեանի կովկասեան պարը: Խմբապետուհի Ալիս Յարութիւնեան արտասանեց Ա. Ահարոնեանի «Մասիս»ը: Այս առթիւ տեղեկութիւններ տրուեցան դերկատարներու մասին, բոլորն ալ արիներ եւ արենոյշներ:

Ամէն բան յաջող էր շնորհիւ Տիկին Մանուշ Շամիրեանի որ տարիներէ ի վեր կը շարունակէ «Շուշանիկ»ի բեմադրութիւնը: Ալիս Յարութիւնեան արտասանեց կտոր մը Կ. Զարեանէն, Ալիս Շամիրեան երգեց «Մի լար», «Հայրենիք» եւ «Գանձեր ունիմ»: Ընկեր Ազգին Մարտիրոսեան ճառ մը խօսելով ջերմապէս գնահատեց նոր սերունդին աշխատանքը: «Տեսէք, հոս ծնած եւ հասակ նետած նորահասներ ինչ մաքուր հայերէն կը խօսին, ամէն մէկը իր դերը լրիւ կատարեց: Մի ըսէք թէ մեռանք կորանք: Սուրիա, Եգիպտոս, Պարսկաստան, Ֆրանսա ամէն տեղ ջանքեր կը թափուին ազգապահպանման համար, Հայաստանի մէջ կը ստեղծագործեն: Բանանք [illegible] պահենք մեր լեզուն եւ մշակոյթը, որպէս զի երբ օր մը դռները բացուին, տանինք մեր զանձը եւ ըսենք — Քեզի կը նուիրենք, Հայրենիք»: Ընկեր Մանուկ Պօյաճեան յանուն «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէին շնորհակալութիւն յայտնեց արիներուն, արենոյշներուն եւ հանդիսականներուն որոնք խուռներամ եկած էին քաջալերելու ձեռնարկը: Ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ տպաւորութեամբ:

Ընկեր Մանուկ Պօյաճեան ֆրանսերէն ալ խօսելով, բացատրութիւններ տուաւ Վարդանանց պատերազմի մասին եւ շնորհակալութիւն յայտնեց սրահին վարչութեան:

Ս. Պ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԲԱՐԵԿՐԹՈՒԹԻ՞ՒՆՆ ԱԼ ՄՈՌՑԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սպանդանոցէն ճողոպրած եւ այս օտար ափեր նետուած տարագիր հայութիւնը ինքզինք գտաւ տարբեր մղձաւանջի մը տակ: Օտար միջավայրի մէջ հասակ նետած եւ տեղական վարքուբարքերով սնած մեր նոր սերունդի ձուլման սպառնացող վտանգն էր այդ՝ զոր դիմագրաւելու համար — գլխաւորաբար «Յառաջ»ի ապարէզ իջնելէն շատ մը մտաւորականներ: Բեմերէն թէ մամուլով կատարուած աշխատանքներու շնորհիւ կազմուեցան Երիտասարդաց Միութիւններ որոնց եկան միացա՛ն շատ մը երիտասարդներ, սորվելով գրել թէ կարդալ մայրենի լեզուով, առ ի մխիթարութիւն հիներուս եւ ծնողաց:

Բայց, վրդովիչ պարագաներ ալ պակաս չեղան: Վերջերս այցելութեան գացած էի բարեկամի մը: Ծնողքին եւ զաւակներուն հետ սեղան նստած, մտերմական քանի մը խօսքեր փոխանակելէ ետք, հայրը ըսկաւ սրտառուչ բառերով մը խրատներ տալ իր մոլորած զաւակներուն:

Լսեցէք պատասխանը.

— «Բաբա, կ'երեւի դեռ չէք հասկցած որ՝ հոս ազատ Եւրոպա է: Ամէն մարդ ազատ է, ինչպէս ուղենք այնպէս կ'ապրինք: Ձեր խրատներուն մտիկ ընելու ժամանակ չունինք: Որովհետեւ դուք հին գլուխ էք, ձեր տեղը գերեզմանն է:

Սոյն կոպիտ պատասխանէն զառնացած ընդմիջեցի, տղուն երեսին տալով իր անկրթութիւնը.— Տղաք, ազատ ապրիլ, ազատ խօսիլը՝ կեանքի առաջին պայմաններէն մէկն է, պայմանաւ որ չըլլայ ի վնաս ուրիշներու: Ձեր ներկայ ընթացքով պիտի քայքայուիք Փիգիքապէս ... Պիտի սնանկանաք նիւթապէս թէ բարոյապէս. Գացէք հայկական շրջանակ մը մտէք, արդէն կազմուած Երիտ. Միութիւններու միացէք, ձեր տեղն ալ հոն է՝ որպէսզի ներշնչուիք հայրենի շունչով եւ աւանդութիւններով:

Ըսածներս արդիւնք ունեցա՞ն: Չեմ գիտեր:

Ծնողքը հօգեկան տառապանքի մէջ ձգելով դուրս ելայ: Փողոցը դիմացս ելաւ ուրիշ ծանօթ մը (հիներէն).— Էհ, բարեկամս, ծերացանք, ըսի:

Մարդը, կարծես նորի մը հետ չափուած ըլլար, յանկարծ պոռթկաց.

— Եղբայր՝ ծերութիւնը մէկդի դիր, աս նորերու ցաւը չի քաշուիր: Մեր երկրին մէջ մարդը որքան ծերանար այնքան աւելի կը յարգուէր, իսկ հոս թէ կ'անարգեն եւ թէ կը ծաղրեն: Ի՛նչ օրերու հասանք:

Ստիպուեցայ գրի առնել այս երկտողը, վրդովումս յայտնելու համար հրապարակաւ:

Ահա այսպէս, սիրելիդ իմ «Յառաջ», հայրենիքի ազատագրութեան պայքարին մասնակցած, թշնամիներու ահաւոր հարուածներուն կուրծք տուած երէկուան երիտասարդները այսօր կ'անարգուին ու կը ծաղրուին իբրեւ հին գլուխ: Շատ մը հիներու վիճակը արդահատելի է իսկապէս:

Ո՞վ կարդի պիտի հրաւիրէ այս փախուկները: Կրնան չյարգել, բայց թող չանարգեն:

ՀԻՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ

ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

ԻՍԻ.— Կիրակի, 13 մարտ, Խրիմեան ակումբին մէջ համախմբուած էին ընկերներ եւ համակիրներ, խնջոյքով մը ոգեկոչելու համար 1921 Փետրուար 18ի տարեդարձը:

Ի՛նչ ոգեւորութիւն: Խմբական երգերը կը թնդացնէին սրահը, երգեր՝ մեր հայրենի լեռներուն ու դաշտերուն գեղեցկութեան մասին, երգեր սիրոյ, աշխատանքի եւ կարօտի, երգեր զորս այնքան յուզումով կ'երգէին օրիորդներ Դաշնակեան եւ Շաքէ Պէնկեան: Իսկ Թառը, մեր բարեկամ Սէյրանի ճարտար մատներուն հպումովը կը թրթռացնէր եղանակներ Սայաթ Նովայէն մինչեւ գեղջուկ երգերը մեր պապերուն:

Ելեկտրականացած մթնոլորտին մէջ խօսք առաւ օրուան բանախօսը, ընկեր Աշոտ, որ գեղեցիկ պատկերներով եւ մանաւանդ Թումանեանի վանահօր պատմութեամբ հաստատեց թէ շատ մը բռնաւորներ Լէնկթիմուրի նման եկած անցած են մեր երկրէն, անհաւասար կռիւներէն վերջ մեզ մատնելով Ֆիզիքական պարտութեան, բայց բարոյական յաղթանակը շահած ենք, մեր գաղափարները մնացած են կենդանի, իսկ բռնաւորներն ու մեզմէ զօրաւորները անհետացած են: Այսօր ալ ինչպէս միշտ, բոլշեւիկներու բերնով կը հաստատուի թէ՝ հակառակ 35 տարիներու բռնակալութեան, մեր ժողովուրդին մէջ վառ կը մնայ ազատութեան գաղափարը: Շատ դիւրին է դուրսէն դիտել, խարուիլ անոնց քարոզչական ձեւերէն եւ անոնց գովքը հիւսել իբրեւ մունետիկներ, բայց պէտք է ապրիլ այդ լուծին տակ, հասկնալու համար անոր բռնակալ ծանրութիւնը»:

Յետոյ վայելեցինք շատ մը անակնկալներ: Արտասանեցին ընկերներ, Սերոբեան (Յարդանք քեզ), Քրճրեան (Զարենցէն եւ Սիամանթոյէն), Արիս (Կովկաս): Երգեցին ընկեր Մկօ, Շիրվանեան: Օրուան պատշաճ բաժակաճառեր խօսեցան Դարբինեան, Շիրվանեան, Դաշնակեան, Թօփալեան: Ընկեր Եղօ պատմեց իր տըպաւորութիւնները իբրեւ ականատես փետրուարեան ապստամբութեան: Տպաւորիչ անակնկալ մըն էր մեր վեթերան ընկեր Էքշիեանի (75ամեայ) Լազերու պարը: Հակառակ տարիքին խանդավառ երիտասարդի մը պէս կը կ'օստոստէր, խմբական կլոր պարերը: Խնջոյքը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր:

Հ. ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (102)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

— Քեռի, ի՞նչ կը խնդրես այս բոլէիս Աստուծմէն», — հարցուց Մոկացի Գրհ-գորը կատակելով.

— Ես կը խնդրեմ, որ այդ եկած ռումբերից բոլորդ էլ զոհ գնաք, ես էլ մի կուշտ լամ ձեր վրայ, ասաց նա ժպտելով:

Մոկացին դարձաւ Անդրանիկին եւ հարցուց.

— Ի՞նչ է քո բաղձանքը, Անդրանիկ:

Նա կատակելով ասաց.

— Դուք բոլորդ էլ մեռնիք, ես անցնեմ արտասահման, մի կուշտ խմեմ եւ ձեր կռիւների պատմութիւնն անեմ:

Մոկացին դարձաւ Մուրատին.

— Մուրատ դուն ի՞նչ կը բաղձայիր:

— Ինչ որ Անդրանիկ ասաց: Բայց կ'աւելցնեմ: Բոլորդ իյնաք, ես մնամ եւ ճշդօրէն ներկայացնեմ ձեր քաջութիւններ:

Մոկացին պոռաց.

— Մուրատին ասածը ամենալաւն է:

Եւ յետոյ դարձաւ ինձ ասելով.

— Սեպուհ, դու ինչ կը ցանկայիր:

— Բոլորդ մեռնէիք, ես անցնէի արտասահման եւ ձեր բոլորի կենսագրութիւնները գրէի:

Մոկացին վեր թռաւ, ուրախութեան ժպիտն երեսին:

— Ես ու իմ Փութկայ Ս. Գէորգ. այդ ամէնից լաւն է: Մեր խումբերին մի կենսագրող պէտք է լինի:

Այդ խօսակցութեանց միջոցին էր, որ հարիւր քայլ հեռաւորութեան վրայ մի ռումբ ընկաւ եւ պայթեց: Ամբողջ երկու օրուայ ընթացքի ռմբակոծութի՞ւնից, այդ ռումբը ամենամօտիկն էր ընկած:

Թշնամին յիմարաբար տակաւին չէր կրցած ճշդել թէ՝ ռումբերն ո՞ւր կ'ընկնէին: Կը կրակէին աննպատակ, իսկ մենք կ'արհամարհէինք ու կը ծաղրէինք նրանց թնդանօթն ու թնդանօթաձգութիւնը:

Զգիտէինք թէ՝ ո՞վ էր նրանց հրամանատար - ռազմագէտը, թէեւ դրսից եկող վարդապետն ասել էր, թէ հրամանատարին անունը Վէհիպ պէյ է:

Կէս օրը կը մօտենար, երբ տեսանք մի ուրիշ նաւ, որ կը յառաջանար մեր ուղղութեամբ: Ահա մի երրորդ նաւ, որ յամրընթաց կը մօտենար կղզիին:

Թնդանօթի հարուածները արագացան: Այն գաղափարը կազմեցինք, որ նաւերը զինուորներով լեցուած էին եւ կ'ուզէին ցամաք հանել կղզիին վրայ, թնդանօթի պաշտպանութեան տակ:

Անդրանիկը հրահանգ տուեց տղոց, որ ոեւէ մէկը կրակ բաց չանէ, մինչեւ որ ինքը ազդանշանը չտայ:

Մուրատ ճշդեց թնդանօթի հեռաւորութիւնը իր սովորական չափովը, «մէկ երկուքի» հաշուով: Նաւերը մօտեցել էին: 800 – 1000 քայլ հեռու էին մեզնից:

Հրամայուեց «կրակ»:

Երբ մենք կրակ բացինք, թշնամին էլ կրակեց: Բայց Թուրք զինուորների կրակը մեզ ոեւէ վնաս չհասցրեց, եւ նոյնիսկ չկարողացանք հասկնալ թէ՝ նրանց փամփուշտները ո՞ւր կ'ընկնէին: Այնպէս, որ մեր Կոտոյի Հաճին, (Մուշի Զորութայի Ցակոբը) ծիծաղելով ասաց.

— Անոնք (Թշնամիներ) գնդակ չունին: Միայն վառօդով կ'ուզեն մեզ վախցնել:

Նաւերը եւ նրանց մէջ լեցուած զինուորները, սարսափած մեր գնդակների տարափից, ետ քաշուեցին աւելի հեռուները եւ մի քիչ յետոյ բոլորովին լքեցին ու հասան ծովափը: Թնդանօթն էլ լռեց Այլեւս չէր գործեր:

Կ'երեւար, որ Թուրքերը մի նոր ծրագիր կը պատրաստէին կռիւի համար:

Արեւը նորէն մայր մտաւ, եւ խաւարը պատեց ամէն կողմ:

Մեր պահապանները միշտ կը հսկէ՛ին կղզիի բարձունքից:

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

պատրաստ եմ, համախորհուրդ Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներուն հետ, պաշտպանելու փոքր պետութեանց իրաւունքները. բայց երբեք պիտի չընդունիմ որ այս երեք մեծ պետութեանց արարքները ենթարկուին փոքր ազգերու դատաստանին:

Բոզվէլթ.— Համաձայն եմ որ մեծ պետութիւններն ստանձնեն գլխաւոր պատասխանատուութիւնները եւ խաղաղութեան դաշինքը խմբագրուի այս ճաշասեղանին մասնակցող պետութեանց կողմէ:

Չըրչիլ.— Ես չեմ առաջարկեր որ փոքր պետութիւնները հրամայեն մեծ պետութեանց, որոնք պէտք է կատարեն իրենց բարոյական պարտաւորութիւնները եւ չափաւորութեամբ ու յարգանքով գործադրեն իրենց իրաւասութիւնները, փոքր ազգերու իրաւունքներուն համար: Բայց, արծիւը պէտք է թոյլ տայ որ փոքր թռչունները երգեն եւ պէտք չէ իրար անցնի հասկնալու համար թէ ինչո՛ւ կ'երգեն:

× Յաջորդաբար պիտի հրատարակենք ուրիշ պատկերազարդ յայտնութիւններ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԱՏԵԱՆԸ հինգ տարի ազգային իրաւազրկութեան դատապարտեց Վիշիի կառավարութեան անդամներէն Անթուան Բուշան, յետոյ անմիջապէս ներում շնորհեց, նկատի առնելով անոր հայրենասիրական ծառայութիւնները: Ամբաստանեալը բացակայութեան մահուան դատապարտուած էր 1946ին, եւ այս տարի վերադառնալով նորէն կը դատուէր:

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ Մարտ 17ին լսեց Պաղեստինի զինադադարի յանձնախումբի նախագահը, զօր. Պըրնս որ տեղեկութիւններ հաղորդեց Կազայի դէպքի մասին: Լսեց նաեւ Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի ներկայացուցիչները: Խ. Միութեան պատուիրակը դատապարտեց Իսրայէլը՝ կատարուած յարձակման համար եւ ցաւակցութիւն յայտնեց Եգիպտոսի որ ծանր կորուստներ կրած էր: Զօր. Պըրնս եւս դատապարտելով Իսրայէլը, [illegible] ձակում կրնայ փոխվրէժը համարուիլ Եգիպտացիներու կողմէ կատարուած լրտեսութեանց: Արաբական Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը պահանջեց պատիժներ տնօրինել Իսրայէլի եւ զինեալ պաշտօնէութիւն մը դնել զինադադարի յանձնախումբին տրամադրութեան տակ, պահպանելու համար անդորրութիւնը 1200 քիլոմեթր երկայնութեամբ սահմանագլուխին վրայ:

ԱՐԱԲ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐՈՒ նոր խորհրդաժողովը, որ պիտի բացուէր կիրակի օր, Գահիրէի մէջ, յետաձգուեցաւ անորոշ ժամանակով:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հրատարակեց այն նամակները որոնք փոխանակուած էին անցեալ տարի Յուլիսին, Չըրչիլի եւ Մոլոթովի միջեւ, գլուխ գլխի տեսակցութիւն մը ունենալու համար Մալենկովի հետ: Այս առթիւ կը մեղադրէ թէ Անգլիոյ վարչապետը յանկարծ նահանջեց, ետ առնելով տեսակցութեան հրաւէրը:

Տէր եւ Տիկին Ստեփան Թիրեաքեան եւ զաւակները՝ Սեդա եւ Գեղամ, Վահրամ Թիրեաքեան, Տէր եւ Տիկին Աշոտ Գէորգեան, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Ղազարոսեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Արշալոյս Թիրեաքեան, Այրի Տիկին Երանուհի Գամպուրեան, Այրի Տիկին Սոֆի Ճանկէօզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ոսկանեան եւ զաւակը ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ, հօրոջ եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԵՒԳԻՆԷ ԹԻՐԵԱՔԵԱՆԻ

(Ծնեալ Ղազարոսեան, Իզմիրցի)

մահը (80 տարեկան):

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, 69 Ռիւ Լուի Պլան:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն, դառն վշտով ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Ստեփան Թիրեաքեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իր տարաբախտ մօր՝ այրի Տիկին Եւգինէ Թիրեաքեանի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Համազգայինի ճեմարանին:

ԽՄԲ.— «Յառաջ» եւս իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ այս տխուր առթիւ:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Հ. Յ. Դ. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ, ԲՈԼՈՐ ՍՐԱՀՆԵՐԸ ԲՌՆՈՒԱԾ ԸԼԼԱԼՈՎ:

ԵՐԵԿՈՅԹ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Անի «Քեռի» խումբին.

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան եւ Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անի «Թաթուլ» խումբին:

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9.30էն մինչեւ լոյս, Պար տէ Կրան Փէն, 430 Շըմէն տը Մազարկ, Սէնթ Ան:

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի «Սիամանթօ» խումբի նուագախումբին:

Սիրով կը հրաւիրուին Մարսէյլի շրջանի Նոր Սերունդի բոլոր ընկերուհիները եւ ընկերները ինչպէս նաեւ ծնողները եւ հասարակութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ — ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբին:

Կիրակի, 20 Մարտ, ժամը 16էն մինչեւ 24, Սալ տը լ'Էթուալ 1 Քուր Կամպէթա (անքրէ Փլաս Ռասփայ):

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ:

Կը հրաւիրենք Լիոնի եւ շրջանի երիտասարդութիւնը եւ ծնողները:

Մուտքը ազատ է:

Դիմակները կը գտնուին տեղւոյն վրայ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի:

Մէզօն տը լա Շիմի

«ՓԵՏՐ. 18Ը» ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի:

Այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 20.30ին, մինչեւ առաւօտեան ժամը մէկ, Սէսիլ Փըրմանի մէջ (նախկին ճերմակ սրճարան):

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԱՐ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին՝ երգ, արտասանութիւն: Ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է:

ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է խնջոյք մը, Մարտ 26ին շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբի մէջ, (26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան):

Կը հրաւիրուին բոլոր շրջաններու ընկերները, ընկերուհիները եւ համակիրները:

ԴԵՐ. ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս երկուշաբթի գիշեր ժամը 9ին, Սինէմա Փաքսի մէջ (ռիւ Պուալօ):

ՀԱՄԼԷԹ

Ողբերգ. 8 արար, Շէյքսփիրի:

Համլէթի դերը կը կատարէ ԹՐԱԳՕՇ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Սէրքլը Կաթոլիքի սրահին մէջ, ժամը 3ին:

Երկու ներկայացումները կը վերջանան զուարթ անակնկալով մը:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ֆութպոլի Միջազգային հանդիպումներու կարգին անակնկալ յաղթանակ մը տարաւ Ֆրանսական խումբը հինգշաբթի օր, Մատրիտի մէջ, պարտութեան մատնելով սպանիական խումբը 1—2ով: Աւելի քան 125.000 հոգի խռնուած էին մարզարանին մէջ որ աշխարհի ամէնէն գեղեցիկներէն մէկն է: Բոլորը վստահ էին Սպանիոյ յաղթանակին մասին, բայց Ֆրանսայի լաւագոյն խաղացողներէն Քոփա, Մաժուպ եւ Վէնսան ապահովեցին իրենց յաղթանակը:

Մարսիլիոյ մէջ Բ. Ֆրանսան յաղթեց Յունաստանի 1—0ով, ինչ որ աժգոյն յաղթանակ մը կը նկատուի մարզական շրջանակներու մէջ: Ազգային բաժակի հանդիպումներու շարքին, Սըտան պարտուեցաւ Լիոնի կողմէ 1—2ով, Լիոնի խումբին կը մասնակցի Հայ մը՝ Ֆէրմանեան: Քսան հազար հոգի խռնուած էին Փառք տը Փրէնսի մէջ: Հոս ալ անակնկալ մը եղաւ արդիւնքը:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

Տարեկան պարահանդէսը

20 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻՆ

GRAND HOTEL

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ կը տօնուի՝

ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ

ժամը 14.30ին, Միւթիւալիթէի մէջ:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ — Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հասցէին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Նոյն ժողովին ներկայ կ'ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Քաֆէ Բէժանի վերնայարկը:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս. պատուական եւ գործօն անդամները ատենադարար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 16ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցը: Մասնաւոր հրաւիրագիր պիտի չղրկուի:

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ — ԾԻԾԱՂԻ ՕՐ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ 22 ՄԱՐՏ 1955 ԺԱՄԸ 9ԻՆ

SALLE IENA — 10 Av. d'Iéna — Métro: Iéna

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ - ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնեն հայ երգիծաբանութեան անմահ վարպետին Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Տոմսերը կը ծախուին Հ. Բալուեան գրատունը:

ՄՈՒՏՔԻ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան վարչութիւնը ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանէ դառնաղէտ մահը նախկին վարչութեան անդամ հայրենակից ԳՐԻԳՈՐ ՍԵՐՈԲԵԱՆի եւ իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընտանեկան պարագաներուն եւ հեռաւոր կամ մօտաւոր ազգականներուն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Միհրան Հրաչեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի 20 Մարտ, Մարսէյլի Փրատոյի եկեղեցիին մէջ, ողբացեալ

ՏԻԿԻՆ ԵՐՄՈՆԻԱ ՀՐԱՉԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

×

Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Թադէոս Պետրոսեան եւ իրենց զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց մօր Սուլթան Պետրոսեանի (Զէնկիլէրցի) մահուան քառասունքին առթիւ, եւ եղբօր Կարապետի (1914ի նահատակ) եւ համայն Պետրոսեան ընտանիքին համար հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին: Կը խնդրուի բոլոր ազգականներէն եւ ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ

ՃԱՇԱԳԻՆ ԱԹԷՆՔԻ ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Հանգանակուած Տիկին Ե. Գիճիրեանի միջոցաւ Իսիէն եւ շրջանէն.—

Ե. Գիճիրեան, Ե. Ատանալեան, Խ. Կարապետեան հազարական ֆրանք:

Բիէրօ Թօփալեան, Ս. Գիճիրեան, փոքրիկ Յ. Տօնաքանեան, փոքրիկ Ֆ. Գալուստեան, Յ. Շիրվանեան, Հ. Հանթալեան, Ե. Ըմպատեան, Յ. Ղազարեան, Յ. Զարճեան, Հ. Քէլէշօղլուեան, Ոմն 500ական ֆրանք:

Տէր եւ Տիկին Վարդիվարեան 600:

Կ. Թօփալեան, Հ. Մանուկեան 400ական ֆրանք:

Ս. Փանոսեան, Յ. Պալեան, Հ. Մանուկեան, Տ. Փէհլիվանեան, Կ. Հաճիթանիէլեան, Տիկին Ա. Թոմասեան, Ս. Գիճիրեան, Ս. Գիճիրեան 300ական ֆր:

Տիկին Թորոսեան, Տիկին Պօղոսեան, Խ. Փափազեան, Ն. Շամոեան, Տ. Գալուստեան, Օ. Տէրտէրեան, Հայրեան, Կ. Կարապետեան, Կիւլպէնկեան, Գ. Տէրտէրեան, Փիլիկեան, Տէլլէլեան, Պէյլէրեան, Պալապանեան, Արթինեան, Էսկիճեան, Մանուէլ Անթապլեան, Գապայեան, Գալուստեան հարիւրական ֆր.:

Գէորգ Եազըճեան, Հրիփսիմէ Պօղկուրեան, Փոքրիկ Նէլլի Թօփալեան, Տիկին Քէշիշեան, Քայֆէճեան, Ս. Պապիկեան, Քասարեան, Տ. Գրիգորեան, Ս. Զոփուրեան, Մ. Արսլանեան, Պ. Սահակեան, Միխլեան, Ս. Շէրպէթճեան, Ա. Միքայէլեան, Գ. Մանուէլեան 200ական ֆր.:

Ընդհ. գումար 17.200 ֆր. (Տես Յառաջ, 15 Մարտ):

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր — Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Քառասուն Մանկանց արարողութիւնը պիտի կատարուի այս կիրակի օր: Արեւագալի հոգեզմայլ երգեցողութիւնները երկսեռ երգչախումբի մասնակցութեամբ կը կատարուին կիրակի օրերը:

ՔԱՐՈԶ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ Առնուվիլի, Սարսէլի եւ Կուսէնվիլի հաւատացեալ ժողովուրդին, թէ այս կիրակի, Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան պիտի քարոզէ Ս. եկեղեցւոյս մէջ:

Կը հրաւիրենք այս առթիւ բոլորը:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը թէյասեղան մը կազմակերպած է, ի պատիւ ընկերուհի Տիկին Նաճարեանի Ամերիկայէն վերադարձին առթիւ այս շաբաթ երեկոյ, Ցոյներուն սրահը 5 ռիւ Պօնֆուա:

Կը հրաւիրուին անդամուհիները եւ բարեկամուհիները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Թորոս Գալֆայեան, Տէր եւ Տիկին Պաղտասար Տէմիրճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Խաչիկեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ մօր՝ ՅՈՒԼԻԱՆԷ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ

Սիփան — Կոմիտաս երգչախումբը կը պատրաստէ իր համերգը:

Կը հրաւիրենք երկսեռ երիտասարդութիւնը մեր ՆՈՐ ԵՐԳԵՐՈՒ փորձերուն, որոնք տեղի կ'ունենան ամէն երեքշաբթի գիշեր ժամը 8էն 10, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ:

Արձանագրուեցէք Սիփան Կոմիտաս երգչախումբին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայ երիտասարդ առանձին կին մը Ֆրանսահպատակ, նպարավաճառի խանութի մէջ աշխատելու համար, յառաջիկային ընկեր ըլլալու հաւանականութեամբ: Գրել Ադամեանի,

89 Ավընիւ տ'Իթալի, Փարիզ (13):

ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ

Մասնագէտ մեքենագէտ

Մեքենաներու նորոգութիւն

ԳՆՈՒՄ, ՎԱՃԱՌՈՒՄ և ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆ

Surjeteuses, raseuses

R. BLOT, 9, Rue Clignancourt,

Paris (18), Tél. MON. 80 - 72

Métro Barbès

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600

Արտասահման տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $ 10 հատը 12 ֆր․

ԿԻՐԱԿԻ 20 ՄԱՐՏ

DIMANCHE 20 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7627 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3038

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐՏԱՇԷՍ ԱԲԵՂԵԱՆ

●

« Վաստակեալ եւ բեռնաւոր » սերունդի մը սակաւաթիւ մնացորդներէն մէկն ալ անհետացաւ, օտարութեան մէջ :

Արդէն խակ պատկառելի բազմութիւն մը թաղուած է այդ սերունդէն, վերջին 30–35 տարիներու ընթացքին :

Ինչ որ կը մնայ ու կը գործէ տակաւին, աննշան համրանք մը կը կազմէ։ Ցիրուցան՝ աշխարհի բոլոր ցամաքներուն վրայ :

Հայրենիքին մէջ ալ, նոյն սերունդէն բաւական ավաստակ դէմքեր պատմութեան անցան, բնական կամ անբնական մահով :

Անշուշտ ածուն անտէր չէ եւ միշտ նոր ուժեր կը հասնին ամէն տեղ, վերանորոգելով երկունքը եւ վաստակը :

Միեւնոյն ատեն վառ կը մնայ հաւատը՝ լաւագոյն օրերու համար :

Կազդուրիչ է դիտել որ, մասնաւորապէս վերջին տարիներու ընթացքին, հետզհետէ աւելի բարձր կը հնչէ փրկարար նշանախօսքը, — Մշակոյթը ամէն բանէ վեր :

Արտաշէս Աբեղեան, որուն մահը տեղի ունեցած է անցեալ կիրակի օր, Միւնիխի մէջ, Ռ․ Պէրպէրեանի նկարագրած դաստիարակի տիպարն էր : Վարժապետը՝ բառին հնագոյն եւ ազնուագոյն իմաստով :

Ուսումը Հայկ․ աւարտած, կը մտնէ ուսուցչական ասպարէզը :

Եւ միշտ ալ մնաց հաւատարիմ՝ իր կոչումին, բոլոր ուժերը տրամադրելով սերունդներու դաստիարակութեան, Կովկասէն մինչեւ Պոլիս եւ արտասահման :

Միայն դասախօս չէր, այլեւ հեղինակ :

Ցարատեւօրէն կը հետեւէր ասպարէզին զարգացման պահանջներուն : Մանաւանդ որ քաջ ռուսերէն եւ գերմաներէն գիտէր եւ փիլիսոփայութեան դոկտորի տիտղոս ունէր գերմանական համալսարանէ մը :

Մեծապէս գնահատուած էին իր Աշխարհագրութեան դասագիրքերը եւ Հայաստանի մեծադիր քարտէսը, որուն նոր տպագրութիւնը հրատարակուեցաւ քանի մը տարի առաջ, Գերմանիոյ մէջ :

Է՛ր նաեւ բանաստեղծ, ինչպէս իր հանգուցեալ հօրեղբայրը, Մանուկ Աբեղեան, որուն յօդուածաշարք մը նուիրած էր անցեալ տարի, պատճէնները ղրկելով բոլոր Դաշնակցական թերթերուն :

Արդիւնաւոր եղած է իր դերը Գերմանիոյ մէջ, հայկական մշակոյթի ծանօթացման տեսակէտով :

Նախապատերազմեան շրջանին հիմնադիրներէն եւ գործօն անդամներէն մին էր Պերլինի Հայ-Գերման Միութեան, որ ունէր իր պարբերաթերթը, հայերէն եւ գերմաներէն :

Այդ միութեան միջոցաւ եւ Աբեղեանի ուսումնասիրութեանց շնորհիւ էր որ կարելի եղաւ ապացուցանել Հայերու արիականութիւնը, ճակատագրական պահու մը :

Իր մասին ալ թիւրիմացութիւններ ծագեցան պատերազմի դադարումէն ետք, անտեղի վերագրումներով :

Քաղաքական կեանքի մարդը չէր ինք եւ պատմութեան կը մնայ դատել ծուռն ու շիտակը :

Բոլոր վկայութիւնները կը հաստատեն թէ խիստ արդիւնաւոր եղաւ իր դերը՝ Փարիզի Նուպարեան Մատենադարանին փրկութեան համար :

Անկախ գիտնական մը, Պ․ Մանասէ Սեւակ, վերջերս այս պարագան կը լուսաբանէր «Հայրենիք»ի մէջ, հինգ փաստացի յօդուածներով :

Իր միջամտութեան շնորհիւ էր որ գերմանական իշխանութիւնները տեղափոխեցին միայն տասը անտուկ գիրք, փոխանակ նախապէս պատրաստուած 165–170 սնտուկներուն, ինչպէս կը հաստատէր Պ․ Զօպանեան ալ ։

Շ․

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ ԱՆՑՈՒՑ

●

ԲՈՒՌՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Կառավարութիւնը ծանր տագնապ մը անցուց առջի օր եւ հազիւ կարելի եղաւ փրկել կացութիւնը : Թուրքերու ծանրութեան դէմ բացուած պայքարը հասած էր մինչեւ Ազգ․ Ժողովին դուռը : Գրաւաճառ Փուժատի կուսակիցները կը սպառնան դադրեցնել թուրքերու վճարումը, այսինքն՝ հարկատուլ յայտարարել : Ուրբաթ օրուան վիճաբանութեանց ներկայ էր Փուժատ, իբրեւ ունկնդիր : Օրակարգի գլխաւոր խնդիրն էր մասնաւոր իրաւասութեանց առաջարկը : Այս առթիւ յուզուեցաւ հարկային օրէնքի գործադրութեան առթիւ նախատեսուած պատիժներու ջնջումը : Համայնավարները եւ ուրիշներ կը պահանջէին ջնջել օրէնքին այդ հատուածը (1954 Օգոստոս 14 յօդ․ 33), որ եւ է վիճաբանութենէ առաջ : Այս առթիւ մեղադրեցին վարչապետը թէ շրջաբերական մը ուղղած է նահանգապետին, ի հարկին բռնի ուժ գործածելու եւ թուրքերու ստուգումը ապահովելու համար : Պ․ Էտկառ Ֆոր բացատրեց․

— Համայնավար կուսակցութիւնը ինչպէ՞ս կը յուսայ հարուստներուն վճարել տալ թուրքը, եթէ հակակշիռ չգործադրուի : (Ծիծաղներ) :

Ընկերվարական ներկայացուցիչը, Պ․ Քրիսթիան Փինօ ըսաւ թէ համաձայն են ջնջելու 33րդ յօդուածը, բայց խորհրդարանը պէտք չէ տեղի տայ արտաքին ճնշումի առջեւ : Անհրաժեշտ է բարեփոխել հարկային օրէնքը : Բայց իրողութիւն է որ ցեղծումներ կը կատարուին առեւտրականներու, թերեւս ալ աշխատաւորներու կողմէ :

Համայնավարներուն բանաձեւը մերժուեցաւ 110ի դէմ 492 ձայնով :

Զօր․ տը Կոլի նախկին կուսակիցներէն երեսփոխան մը բացատրեց թէ հարկատուները իրաւունք ունին բողոքելու : « Ներելի չէ թոյլ տալ որ հարստահարութեանց ենթարկուին արհեստաւորները, հողագործները, առեւտրականները եւ միջին դասակարգերը : Պէտք է ջնջել 33րդ յօդուածը, մինչեւ որ կատարուի հարկային բարենորոգումը : Պէտք է պարզ ձեւի մը վերածել մեքենայ մը որ կը ճնշէ անտանելի ծանրութեամբ » :

Վարչապետը․— Համաձայն եմ որ մեղմացումներ առաջարկուին խորհրդարանէն : Բայց պէտք չէ այս հարցը պայման դնել ելմտական օրէնքին քննութեան համար :

Յետոյ շարք մը բանաձեւեր առաջարկուեցան․ եւ վիճաբանութիւնները սաստկացան : Ելմտական նախարարը, Պ․ Ֆլիմլէն պահանջեց անմիջապէս ձեռնարկել ելմտական օրէնքին քննութեան, բացատրելով թէ միջոցներ ձեռք պիտի առնեն, սեղմելու համար թուրքերու ստուգման սահմանը : «Եթէ կառավարութիւնը մասնաւոր իրաւունքներ կը պահանջէ, իր նպատակն է մեղմացում յառաջ բերել եւ հարկային օրէնքը յարմարցնել հարկատուներու կարողութեան : Կառավարութիւնը կ'ուզէ գործել համաձայն Ազգ․ Ժողովի խորհուրդներուն » :

Թերթերը կը գրեն թէ նախարարը համոզիչ լեզու մը գործածեց, բայց ժողովը վերջնական եզրակացութեան մը չյանգեցաւ : Դադար մը ետք, խօսք առաւ Պ․ Էտ․ Ֆոր, պարզելով կացութեան ծանրութիւնը : Նախապէս հասկցուցած էր հարկատուլի կուսակիցներուն թէ « կրնան վաղն իսկ նոր կառավարութիւն մը կազմել, եթէ չընդդիմանան կարգ մը պահանջներու» : Կէս գիշեր էր արդէն եւ

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

★

«ՑԵՂԻՆ ՁԱՅՆԸ»

Արամ Հայկազի համանուն գրքին երկրորդ հատորն է այս, տպուած՝ Լիբանանի մէջ :

Ինչպէս ինքն ալ կը բացատրէ կարճ յառաջաբանով մը, իր պատրաստ նիւթերը կը բաժնուին երեք գլխաւոր դասերու․

1․ Գաւառի յիշատակներ եւ տիպարներ․— 2․ Տարագրութեան օրերէն առնուած նիւթեր․— 3․ «Պոլսէն եւ Նիւ Եորքի մեր դրացիներէն ներշնչուած նիւթեր» :

Ձեռնարկելով զանոնք «փրկելու» աշխատանքին, երիտասարդ գրագէտը այս հատորին մէջ ալ առած է «կտոր մը Գաւառէն, խոշոր շերտ մը՝ Քիւրտիստանի Լեռներէն ու քիչ մըն ալ՝ «Մեր դրացիներէն» :

Հեղինակը, որ տարիներէ ի վեր կ'աշխատակցի զանազան պարբերաթերթերու եւ մասնաւորապէս *Հայրենիք* ամսագրին, անձկութեամբ կը հարցնէ ․

— « *Մնացածը Գ․ հատորի մը կողքին տակ մտնելու բախտը պիտի ունենա՞յ* » :

Բոլոր հեղինակներու մղձաւանջը ․․․

Ժողվել, մշակել, գումար մը ճարել եւ տպել :

Յետո՞յ : Գոնէ տպագրութեան ծախքերը պիտի գոցուի՞ն :

Եւ, իբրեւ քարոյական գոհունակութիւն, գնողները պիտի կարդա՞ն : «Պիտի ըմբոշխնե՞ն, ինչպէս կ'ըսեն վսեմ ոճի վարպետները ․․․

Արամ Հայկազ Շ․ Գարահիսարցի է, հրաշքով փրկուած՝ 1915ի ճախճիրէն, ապաստանելով Քիւրտիստանի Լեռներուն, բուն բառով՝ Քիւրտերու մէջ :

Հրաշալի են այս գլուխին տակ ամփոփուած նիւթերը :

Պատկերները իրարու կը յաջորդեն վառ գոյներով, հոսուն, հարազատ եւ ներդաշնակ, առանց գրագիտական ճիգերու :

Ամբողջ ժողովուրդ մը ջարդուփշուր : Անտէր տղայ մը եւ ուրիշ բախտակիցներ՝ Քիւրտիստանի Լեռներուն մէջ որ առանձին աշխարհ մը կը կազմէ իր բնական տեսարաններով, բնակիչներով, անոնց վարքուբարքով եւ ամենօրեայ սարսափներով :

Պիտի կարդաք մէկ շունչով :

Արամ Հայկազ վարպետ է, նաեւ, երբ տիպարներ կը գծէ, նոյն հարազատութեամբ :

Այս Բ․ հատորը կը բացուի «Մանուկ Բէկ»ով,—իր քաղաքի սպանդանոցինպետը, ինքնատիպ եւ վայրագ, որ մինչեւ մարդ մորթելու կը ձեռնարկէ, քաւմնելի զաղտնիք մը իմանալով :

Հատորը (315 էջ) կը պարունակէ նոր այլազան պատկերներ՝ «դրացիներու» կեանքէն :

Երբ միայն տարեկիցներ եւ բախտակիցներ հետաքրքրուին, պատճառ չկայ որ Գ․ հատորը ուշանայ :

ՎԱՀԷ

ՄՈՍԿՈՒԱ ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ԽԶԵԼ ՖՐԱՆՔԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Խ․ Միութեան արտաքին գործերու նախարարը, Պ․ Մոլոթով նոր ծանուցագիր մը յանձնեց Մոսկուայի Փրանսական դեսպանին, ազդարարելով թէ չեղեալ պիտի նկատէ 1944ի Ֆրանքեւխորհրդային դաշնագիրը, եթէ վաւերացնեն Փարիզի համաձայնութիւնները :

Ինչպէս կը յիշուի, անցեալ Դեկտ․ 16–ին ալ Խ․ Միութիւնը նոյնիմաստ ազդարարութիւն մը ուղղած էր Ֆրանսայի : Այն ատեն Ազգ․ Ժողովը անտեսեց այս ազդարարութիւնը, վաւերացնելով Փարիզի մէջ ստորագրուած դաշնագիրները : Այժմ կը սպասուի Ծերակոյտին վաւերացման :

Նոր ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ փրանսական կառավարութիւնը վաւերացնելով Փարիզի համաձայնութիւնները ատով իսկ ընդունած կ'ըլլայ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը եւ մասնակցութիւնը կարգ մը արեւմտեան պետութեանց զինուորական խմբակցութիւններուն, որոնք ուղղուած են Խ․ Միութեան եւ ուրիշ խաղաղասէր պետութեանց դէմ : Յետոյ դիտել կու տայ թէ Փարիզի համաձայնութեանց մէջ նախատեսուած սահմանափակումները եւ երաշխիքները հիմնաւոր չեն : «Գերմանական զինապաշտութեան ենթարկուած Փրանսան երկիր չի կրնար վստահիլ թուղթի վրայ տրուած այդ երաշխիքներուն : «Խորհրդային կառավարութիւնը չի կրնար ընդունիլ Փրանսական կառավարութեան այն յայտարարութիւնները թէ Փարիզի համաձայնութիւնները կրնան ամրապնդել Եւրոպայի ապահովութիւնը : Եթէ Փրանսական կառավարութիւնը իրապէս մտահոգուած ըլլար Եւրոպայի ապահովութեան հաստատումով, պիտի ընդունէր Խ․ Միութեան առաջարկները հաւաքական ապահովութեան մասին : Ֆրանսական կառավարութեան քաղաքականութիւնը հիմնովին կը հակասէ Ֆրանքեւխորհրդային դաշնագրին ոգիին եւ տառին » :

Եզրակացնելով, Մոսկուայի ծանուցագիրը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ թէ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը անխուսափելի կերպով պիտի ծանրացնէ Եւրոպայի ամբողջ կացութիւնը եւ մեծապէս պիտի աւելցնէ նոր պատերազմի մը վտանգը Եւրոպայի մէջ :

վարչապետը, խորապէս յուզուած, դիտել տուաւ թէ Ֆրանսայի դաշնակիցները իրականութիւնը պիտի չհասկնան, եթէ կառավարութիւնը տապալի եւ նորէն ուշանայ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը : Յետոյ բացատրեց թէ ոչ մէկ մեծ պետութիւն կրնայ վճարել իր մուրհակները, եթէ թուրքեր չգանձէ : Ամէնքըն ալ կ'ըմբռնեն այս պարագան, բայց մանր առեւտրականները եւ ուրիշներ կը պնդեն թէ իրենց դասակարգը չափազանց մեծ բաժին մը կը վճարէ եւ թէ գլխաւոր պատասխանատուները հարկահաւաքներն են :

Վարչապետը եզրակացնելով, շեշտեց թէ անհրաժեշտ է նաեւ « կարգ – կանոն հաստատել միտքերու մէջ» եւ խնդրեց որ Ազգ․ Ժողովը թոյլ տայ հանդարտութեամբ աշխատիլ : Ինք օրինագիծ մը պիտի ներկայացնէ Մարտ 28ին : Եթէ չեն ընդունիր, թող նոր կառավարութիւն մը կազմեն :

Այս ճառին վրայ կարգ մը բանաձեւեր մերժուեցան : Առտուան ժամը 3ը կ'անցնէր, երբ որոշուեցաւ վիճաբանութիւնները շարունակել շաբաթ կէս օրէն ետք :

ՃԱՇԱԳԻՆ ՁՔԱւՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՃԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Ֆրանսիս եւ Լէյլա Թէրզեան (Պօնտի)	5·000
Ա․ Համալեան (Մարսէյլ)	3·000
Բժշկուհի Նորա Տամլամեան	3·000
Արմենուհի Պագրեան	1·000
Փոքրիկն Այտա Ղազարեան (Պրիւսէլ)	1·000
Գումար	13·000
Երէկուան գումար	541·550
Ընդհ․ գումար	554·550

ԲԱՑԱՌԻԿ ՎԻՃԱԿ պիտի յայտարարուի Ալժերիոյ մէջ, մասնաւոր օրէնքով մը, զսպելու համար ապստամբական շարժումները :

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՂԹԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ... ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Գ.

Յովհ. Հայկազնէն ետքը, ոչ իսկ տարի մը անց, Ափրիկէի մէջ կ'երեւի հայ մեծ զօրավար մը, Սողոմոն, որու իշխանութեան սահմանները կ'երկարէին Ափրիկէէն ալ դուրս՝ մինչեւ Սարտենիա: Պրոկոպիոս, որ երկար կը պատմէ Սողոմոնի պատերազմները, լուռ կը մնայ զօրավարին ազգութեան մասին, բայց Շարլ Տիլ (Լ'Աֆրիք Պիզանթին, էջ 48), կը հաստատէ թէ Հայ է, նոյնիսկ ծննդավայրն ալ ցոյց կուտայ, եւ իր վկայութիւնները կը քաղէ Բիւզանդացի մատենագիրներէ: Իր կարգին, Եանոսկի եւս կը գրէ թէ Բիւզանդիոնէն ղրկուած հրամանատարներուն մէջ ամէնէն տաղանդաւոր, ամէնէն աւելի հռչակ հանած զօրավարներէն մէկն էր Սողոմոն: Կ'աւելցնեմ՝ թերեւս ալ ամէնէն դժբախտը: Խստաբարոյ զինուորական, երբեք չէ փորձած սիրաշահիլ զինուորները՝ զանազան առանձնաշնորհներ տալով, առատօրէն վարձատրելով, կամ անտարբեր ձեւանալով անոնց չահատակութեանց: Խստիւ կը պատժէր ամէն զինուոր կամ սպայ, որ կ'աշխատէր հարստանալ ի վնաս կայսերական գանձին:

Բայց հետեւինք իր գործունէութեան.—

Բելիսարի Ափրիկեան յաղթանակները նախանձ պատճառած էին չարերուն, այնպէս որ զանազան ամբաստանութիւններ կը հասցնէին Բիւզանդիոնի կայսեր ականջին Յուստինիանոս ետ կանչեց Բելիսարը եւ Ափրիկէ ղրկեց Զօր. Սողոմոնը:

Բելիսար ճամբայ ելաւ դէպի՝ Բիւզանդիոն, Սիկիլիոյ վրայով:

Ամբողջ Ափրիկէն յանձնուած էր Զօր. Սողոմոնի: Հայ հրամանատարը շատ քիչ զինուոր ունէր իր տրամադրութեան տակ, ու թէեւ ժամանակ մը ետքը օգնական ուժ ստացաւ Բիւզանդիոնէն, բայց արդէն ապստամբած էին Մաւրիտանացիները եւ իրենց իշխանութիւնը հաստատած Բիւզակինէի մէջ:

536 թուականին էր:

Սողոմոն բանակն առաւ ու քալեց դէպի Բիւզակինէ, ճակատեցաւ Մամմայի դաշտին մէջ: Մաւրիտանացիները 50.000նոց բանակով մը դիմաւորեցին՝ բայց ջախջախուեցան: Կարքեդոն ցնծութեան մէջ ինկաւ լսելով այս յաղթանակը: Սողոմոն վերադարձաւ Կարքեդոն, բայց դեռ յաղթութեան կանչերը չէին մարած՝ երբ լուր հասաւ թէ Մաւրիտանացիները, փոխանակ ընկճուելու իրենց կրած ծանր պարտութենէն, աւելի կատղած, հսկայ բանակ մը կազմած՝ սկսեր էին յառաջ խաղալ դէպի Բիւզակինէ: Զօր. Սողոմոն դարձեալ գնաց գտաւ թշնամին: Բուրգաւոն լերան ստորոտը դէմ առ դէմ ճակատեցան երկու բանակները: Սողոմոն դարձեալ յաղթանակեց եւ այնպիսի ջարդ մը տուաւ Մաւրիտանացիներուն, որ, եթէ հաւատանք պատմիչին, 50.000 հոգի փռեց ռազմադաշտին վրայ, մնացեալը փախաւ Աւրասիոս լեռը (հոն ուր, վերջերս, Ֆրանսացիները ծանր ընդհարում մը ունեցան ըմբոստներուն հետ), ապաստանելու Յարգաս թագաւորին մօտ:

Այս թագաւորը, իր անառիկ լեռներուն ապաւինած, երբեմն կ'իջնէր Նումիդիոյ դաշտերը եւ կը թալանէր բնակչութիւնը: Սողոմոն հրամայեց Ալթիասի, որ Հոնեբու զօրաբաժինը առած՝ պաշարէ ապաստանող թշնամին: Ալթիաս կրցաւ փախուստի մատնել Յարգասը, բայց ի՞նչ օգուտ, քանի որ բարբարոսները կը բարձրանային Աւրասիոս լեռը՝ պատեհ առիթով մը դարձեալ վար իջնելու եւ սարսափ ձգելու համար քաղաքներու մէջ:

Սողոմոն որոշեց քանդել այդ բոյնը: Արշաւախումբի մը գլուխն անցած՝ բարձրացաւ ապստամբ լեռն ի վեր: Որեւէ դրական արդիւնք չունեցաւ, թէեւ զինուորական պատմութեան տեսակէտով մինչեւ այսօր ուսումնասիրութեան նիւթ կը կազմէ Զօր. Սողոմոնի լեռնային այդ արշաւը, իբրեւ ռազմավարութեան յանդուգն ձեռնարկ մը:

Սողոմոն վերադարձաւ Կարքեդոն, բայց լուր առած ըլլալով որ խռովութիւն ծագած է Սարտենիոյ մէջ, մինչեւ ուր կը հասնէր իր իշխանութիւնը, շարժման մէջ դրաւ արշաւախումբը՝ երթալ զապելու համար ապստամբները: Իրեն կ'ընկերանար Պրոկոպիոս պատմիչն ալ: Բայց ըմբոստացան զինուորները, որոնք, այլեւս ձանձրացած շարունակական պատերազմներէն, կ'ուզէին վայելել յաղթութեան պտուղները: Այն հողերը, որոնք կը շահագործուէին իբրեւ կայսերական ագարակ, կ'ուզէին սեփականացնել: Չէ՞ որ, կ'ըսէին, գրաւուած են իրենց արիւնով: Միւս կողմէ մաւր աղջիկները, զորս կին առած էին իրենց, անդադար կը գրգռէին բիւզանդական տիրապետութեան դէմ: Եւ վերջապէս Արիոսի աղանդին հետեւող եպիսկոպոսներ կ'աշխատէին Ափրիկէն անջատել Արեւելքէն:

Ըմբոստութիւնը այնքան ծանր հանգամանք ստացաւ, որ Սողոմոն հազիւ կրցաւ ազատել իր կեանքը: Իբրեւ խիստ մարդ, արդէն, ժողովրդականութիւն ալ չունէր: Հրաշքով միայն կրցաւ փախչիլ եւ Պրոկոպիոսի հետ ապաստանիլ Սիկիլիա, ուր կը գտնուէր տակաւին Բելիսար:

Բելիսար անմիջապէս անցաւ Ափրիկէ: Կարքեդոն տակաւին հաւատարիմ կը մնար: Զօրացուց իր բանակը եւ քալեց ըմբոստներուն դէմ, որոնց գլուխն անցած էր Ստոցաս: Ըմբոստները պարտուեցան Մեմբրեսայի առջեւ: Խաղաղութիւնը հաստատուելէ ետք, Բելիսար վերադարձաւ Սիկիլիա, բայց Ստոցաս գլուխ վերցուց նորէն: Կայսրը այս անգամ Ափրիկէ ղրկեց Գերմանիկոսը,— բարեհամբոյր այլ քաջ զօրավար մը, որ գիտցաւ քաղցրութեամբ վարուիլ, խոստումներ ընել եւ սիրաշահիլ ըմբոստները: Երբ այսպէս զօրացուց իր դիրքը, քալեց Ստոցասի վրայ, որ իշխանութիւն հաստատած էր Նումիդիոյ մէջ, կռնակը Մաւրիտանացիներուն տուած: Գերմանիկոս, զանազան խոստումներով, սիրաշահեցաւ Մաւրիտանացիներն ալ, որոնք կռիւին ամէնէն արիւնահեղ պահուն՝ անցան Գերմանիկոսի կողմը: Ստոցաս, պարտուած, փախաւ երկրին խորերը: Ըմբոստներուն գլուխը անցաւ Մաքսիմինոս, բայց Գերմանիկոս, սուտ երդումներով եւ խոստումներով, զայն եւս խաբեց, բռնեց ու կախեց Կարքեդոնի դուռներուն առջեւ: Այսպէս մաքրելէ ետք ըմբոստներուն պարագլուխները, սկսաւ քաղցրութեամբ վարուիլ զինուորներուն հետ եւ երկու տարի խաղաղութեամբ կառավարեց Ափրիկէն: 539ին, Բիւզանդիոնի կայսրը դարձեալ Ափրիկէի իշխանութիւնը յանձնեց հայ զօրավարին: Գերմանիկոս վերադարձաւ Բիւզանդիոն, իսկ Սողոմոն՝ Կարքեդոն:

Սողոմոնի առաջին գործն եղաւ մաքրել Աւրասիոս լեռը, որ ապստամբներուն բոյնն էր: Արշաւախումբով մը բարձրացաւ լեռը, գրաւեց բոլոր դիրքերը, փճացուց ապստամբները, նոյնիսկ պահականոցներ հաստատեց, եւ այսպէս խաղաղեցնելէ ետք Նումիդիան, անցաւ Սիտիֆիս (այժմ Սէթիֆ), ապստամբներու երկրորդ բոյնը, մաքրեց մաքրագործեց, յետոյ գնաց Կեսարիա (այժմ Շէրշէլ): Ամէն կողմ հուրով եւ սուրով հաստատելէ ետք կայսեր գերիշխանութիւնը, վերադարձաւ Կարքեդոն:

Զորս տարիէ ի վեր խաղաղութիւն կը տիրէր Ափրիկէի մէջ, երբ Սողոմոնի ազգականները, իրենց նենգ եւ անխոհեմ վարմունքով պատճառ դարձան ընդհանուր եւ նոր ապստամբութեան մը: Սողոմոնի ազգականներէն մէկը կ'իշխէր Տրիպոլիսի վրայ,— պատւոյ խօսք տալով՝ իր մօտ հրաւիրեց 80 մաւր ըմբոստներ: Եւ երբ Մաւրերը անձնատուր եղան, չյարգեց իր խօսքը եւ սպաննեց բոլորն ալ: Կատղեցան Մաւրերը, զէնք առին դարձեալ եւ ապստամբութիւնը ծաւալեցաւ արագօրէն: Սողոմոնի ազգականները, Սերկիոս եւ Կիւրոս, ապաստանեցան Կարքեդոն:

Սողոմոն բանակով մը քալեց Մաւրիտանացիներուն դէմ: Կատաղի ճակատամարտ մը սկսաւ Թեւեստայի մէջ: Բանակը սակայն բոլորովին հաշտուած չէր Սողոմոնի հետ, այնպէս որ Սողոմոն սպաննուեցաւ կռիւին մէջ:

Բիւզանդիոն ընդհ. հրամանատարութիւնը յանձնեց Սողոմոնի ազգականին, Սերկիոսի (Սարգիս), որ թէեւ քաջ եւ ճարտար զինուորական մըն էր, բայց նենգ էր եւ յետոյ ինք էր որ պատճառ դարձած էր ընդհ. ապստամբութեան: Բանակը մերժեց ճանչնալ զայն: Կայսրը կանչեց Բիւզանդիոն:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՄԵՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԸ

Ա.

Երջանիկ անցեալի մը վրայ, ամէն անգամ որ ակնարկ մը կը նետենք, մեր աչքին ամէնէն առաջ կը պատկերանան եկեղեցին եւ դպրոցը: Հայ կեանքին մէջ, մասնաւորաբար այդ երկուքը այնպէս ուժեղ շաղկապուած են, որ անկարելի է իրարմէ բաժնել:

Պոլսոյ ազգային Կեդր. վարժարանը, որ այնքան մեծանուն դէմքեր տուած է իբրեւ դաստիարակ, կենդանի եւ բաբախուն օրինակ մըն է:

Տարօրինակ էր մեր յարաբերութիւնը անոնց հետ, որովհետեւ երկու կողմերն ալ տեսակ մը խառնուրդ էին քաղաքին ու գաւառին, իրար կը չէզոքացնէին կամ կը հակակշռէին փոխադարձաբար: Օրինակի համար, դասընկերներէս Անդրանիկ Քէօթէնէճեանը, ախոյեան որբերու Ողիմպիականին, Շապին Գարահիսարցի էր. նկարիչ Լեւոն Թիւթիւնճեանը՝ Տրապիզոնցի, ճարտարագէտ Նուպար Յովհաննէսեանը՝ Էսկիշէհիրցի: Գալով ինծի, մօրմով՝ Հէլլէն, ծնունդով՝ Սամաթիացի, իսկ կամքով եւ ազգային ջիղով՝ Վասպուրականցի էի ...

Մեր դասընկեր որբերը կը գիշերէին Էսայեան վարժարանին մէջ: Արդար պիտի ըլլար խոստովանիլ, որ այդ բախտաւորները լաւ կ'աշխատէին դպրոցին մէջ, թերեւս անոր համար որ իրենց ապագան կախուած էր անընդհատ ճիգերէն:

Զուարճալի գրոսանք մը պիտի ըլլար, անցեալի մշուշին մէջէն ոգեկոչել մեր շրջանի ուսուցիչները, իրենց դիմատուերով, նկարագրով ե սովորութիւններով: Ահաւասիկ այդ է որ պիտի ընեմ այսօր, յիշողութիւնս խթանելով:

ՀԱՅՐ ԱՐՍԷՆ ՂԱԶԻԿԵԱՆ, հայկաբան եւ վարպետ մեկնաբան դասական գրականութեան, 1919ին մեզի կը դասաւանդէր քերականութիւն: Լաւ ուսուցիչ էր. իւրաքանչիւր աշակերտի հետ կը զբաղէր առանձին: Սիրտը կը դնէր դասին մէջ: Ողիմպոսէն իջած այս Մխիթարեանը,— որովհետեւ այս աշխարհին մարդը չէր կարծես,— Նոյն ատեն չէր կրնար «ժանտարմ»ի դեր կատարել: Երեւակայեցէք որ, դասարանը կը կործանէր տղոց ղալմաղալէն, բայց հոգը չէր ընաւ: Պատահական կառավարիչի մը յանձնելով կարգապահութիւնը, խելօք մը կը շարունակէր իր դասը, ամպերուն մէջէն քալելով:

Մռայլ եւ միշտ խոհուն, պատուական Մխիթարեանին հանդիպեցայ Քարթիէ-Լաթէնի մէջ, աւելի քան քսան տարի առաջ, երբ կ'ընկերակցէր դաշնակահարուհի Օր. Մառի Պոտուրեանի: Գոհ էր անշուշտ, որ իր քեռաղջիկը այստեղ ալ մեծ յաջողութիւն կը գտնէր, «Սիփան»ի Մխիթարեանի սրահին մէջ սարքած երգահանդէսին: Հազիւ քանի մը տարի անցած, երբ կը հանդէր Փատովայի մէջ, շիտակը շատ ցաւեցայ իր կորուստին համար:

Թէեւ ՕՇԱԿԱՆի մասին խօսած եմ այս սիւնակներուն մէջ, բայց կը խորհիմ թէ դժգոհութիւն պիտի չպատճառեմ ընթերցողներուս, վերստին ընդգծելով իր նկարագրին գլխաւոր յատկանիշները:

Միջահասակ, կարմրաթուշ, սեւ, խոշոր ու արտայայտիչ աչքերով եւ յորդառատ մազերով, շատ համակրելի տիպար մըն էր:

Օշական այն դրագէտներէն էր, որոնց համբաւը կը կանխէր զիրենք եւ տեսակ մը հետաքրքրութիւն կը ստեղծէր ամէն կողմ: Դասագիրքի մը մէջ, արդէն հանդիպած էի իր մէկ գաւառական պատմուածքին, իսկ «Ճակատամարտ»ի մէջ ամէն կիրակի գրեթէ քրթմնջելով կը կարդայի իր չոր եւ մանուածապատ գրուածները:

«Հաւատոյ հանգանակ» մը շինած էր,— ըլլալ չոր, ժուժկալ, կտրուկ, «սիւալիւ» բառեր չգործածել, անցեալ անորոշէն խուսափիլ, միայն մեր տեսածի մասին գրել: Վերջապէս նիւթի մը մասին խօսելէ առաջ յատակագիծ պատրաստել:

Դժգոհ, նեղսրտած, մեզի սահմանուած այս երկաթէ կաղապարէն,— որ մեր Մուսային թեւերը կը խորտակէր,— տեսակ մը թերահաւատութեամբ ընդունեցինք զինքը: Սակայն, տրամաբանութեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

●

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆԸ

Խարոյկները սկսեցին կրկին վառուել ոտքերը՝ պղնձաձոյլ, երախաբաց առիւծներ, պատին՝ Վիկտորիա թագուհու ոսկէ շրջանակ ունեցող նկարը: Նալբանդեանը դրասենեակից բաւական հեռու բազկաթոռի մէջ նստելուն պէս, իրեն կաշկանդուած զգաց:

Այստեղ ամէն ինչ նախատեսուած էր գործնական զրոյցի համար:

— Ցարզոյ ռուսական դեսպանը ձեր մասին ինձ յայտնել է, սը՛ր,— փոխադարձ զգաստ վիճակով իրար ողջունելուց յետոյ ասաց Լորտ Բոյլվերը, ապա հարցրեց.— Դուք կարծեմ անգլերէն հասկանում էք:

— Բայց յարմար եմ գտնում խօսել ռուսերէն,— պատասխանեց Նալբանդեանը:

— Ռուսերէնը ձեր մայրենի լեզուն չէ:

— Եւ չնայած դրան, հարազատ է, միլորտ:

— Այո, այո, դա բնական է... ինչպէս ասենք անգլերէնը Հնդկաստանում.. Հայաստանը այժմ դարձել է միայն աշխարհագրական անուն:

Նալբանդեանը զգաց, որ արիւնը խփեց դէմքին:

— Աւստրիական կանցլեր Մետերնիխը նոյն կարծիքը յայտնեց Իտալիայի մասին ...

Այդ նախադասութիւնը սրեց դեսպանի ուշադրութիւնը, թէեւ արտաքինը մնաց անվրդով:

— Այսի՞նքն, — հարցրեց նա:

— Կարծեմ մենք չեղուեցինք, միլորտ, Նալբանդեանն անմիջապէս սեղանին դրեց լիազօրագրերը: Տրինների տիպիկ ներկայացուցիչը Լորտ Բոյլվերը մօնօքլը աչքին դնելով՝ թեթեւակի նայեց յանձնարարականներին: Դեսպանի չոր ու լայնակզակ դէմքի վրայ տարօրինակ ժպիտ դոյացաւ. «Դիւանագիտական ժպիտ էլ կայ» — մտածեց Միքայէլը:

Լորտ Բոյլվերը զանգեց երկու անգամ: Դահլիճի դռներից մէկը բացուեց ու գործնական քայլերով ներս մտաւ թարգմանը, հաճոյակատար, կանացի շարժումներով մի մարդ:

— Խօսեցէք, պարոն դեսպանը ձեզ լսում է,— ռուսերէն ասաց նա:

— Կը թարգմանէք բոլորը, ինչ ես կ'ասեմ, լիովին,— նախազգուշացրեց Նալբանդեանը:

— Ամէն ինչ պատշաճութեան սահմաններում, սըր,— պատասխանեց թարգմանը:

— Դուք կոմերսա՞նտ էք,— հարցրեց դեսպանը յանկարծ:

— Ինչո՞ւ:

— Դուք ձեռնարկել էք նման դժուարին, ես կ'ասէի, բաւական անյոյս մի գործ, չհապրդուած այն մեծ տոկոսներով, որ ստանալու էք ժառանգական գումարներից ...

— Ոչ, միլորտ, դուք ճիշդ չգուշակեցիք. ինձ դրդողը հայրենասիրութիւնն է,— պատասխանեց Նալբանդեանը:

Դեսպանը ձախ յօնքը բարձրացրեց եւ մետաքսեայ թելով ամրացուած մօնօքլը աչքից ընկաւ:

— Ինչո՞վ կարող եմ ձեզ օգտակար լինել, սըր,— հարցրեց նա:

— Կարո՞ղ եմ այստեղից ուղղակի մեկնել Հնդկաստան, թէ՞ անհրաժեշտ է ներկայանալ արտաքին գործոց մինիստրութեանը ...

— Անպայման: Պէտք է ներկայանալ Ֆօրէն Օֆիսին, կ'ուղեւորուէք Հնդկաստան միայն նրա բարեհաճ թոյլտուութեամբ,— խորհուրդ տուեց դեսպանը, հազիւ թաքցնելով խօսուող նիւթի նկատմամբ ունեցած իր չհախնդրութիւնը: Նա հաւատացած էր, որ Նալբանդեանին չի յաջողուի կատարել իր միսիան:

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

նժարը զօրաւոր էր իր մէջ, — միակ բանը որմէ օգտուեցայ անձնապէս, — թէեւ չարաչար կը գործածէր։

Բայց, լուսահոգին լաւ ուսուցիչ էր եւ ունէր իր լաւ կողմերը։ Տրամադրութիւնը երբ որ տեղը ըլլար, ինքնաբերաբար իր քննադատած բանաստեղծներէն քերթուածներ կ'արտասանէր, թաւ եւ խանդաբորբ ձայնով մը։

Ուշադրութիւնը լարած՝ դասագրքերու ընթերցման կամ աշակերտներու շարադրութիւններուն կը հետեւէր հետաքրքրութեամբ։ Մաս առ մաս կը քննէր նիւթը, կը զննէր, տակնուվրայ կ'ընէր, խորացնելու համար տղոց մտածումները կամ ըմբռնել տալու համար նիւթին հոգեբանութիւնը։

Ռէյքին փչածին պէս, մէյմէկ ածական կը կպցնէր մեր կռնակին .— «Ջելեպի», «Տաուտի», «Սերսերի», «Չէյպէկ», «Զորպաճի» եւայլն։ Իր ուզածը այն էր, որ սովորականէն դուրս բան մը ըսէինք, ինչպէս «բազմութիւնը կը նեղնար», որպէս զի ինքնիրմէն ելած պոռար .— Ա-ֆէրի՛ն, լակոտ, նոր բան մը ըսիր վերջապէս»։

Օշականի հետ շատ լաւ էր, այնպէս որ իր մտերմութիւնը ճշմարիտ քաջալերանք մը կ'ըլլար գրական ասպարէզին համար։ Առաջին անգամ, երբ գիս դասի կը հանէր, կ'ըսէր ընտանեբար .— «Ել տեսնեմ, Սամաթիայէն բանաստեղծ կ'ելլէ՞»։

Դէմը կեցած կը կարդայի շարադրութիւնս, — իր իսկ կեանքը, քննադատութիւնները, գրական պայքարները։ Լուսահոգի գրագէտը խանդավառուած կը բացագանչէր .

— Պրավօ, Սամաթիայէն միակ ձկնոր, ս կ'ելլէ, կ'ըսէին, բայց կ'երեւի գրող-բրոց ալ դուրս կուգայ եղեր ...

Ուրիշ օր մը, Ինտրայի եղբօրորդին՝ Պարոյր Զրաքի խենթութիւնները երգիծանքի նիւթ ըրած էի։ Օշականին այնքան հաճոյք պատճառած էր, որ փորը բռնած ինքն ալ խնդացած էր ամբողջ դասարանի աշակերտութեան հետ։

Մէկ անգամ պատահած է որ գիս քաշքշէ, գաւեշտական մէկ շարադրութեանս համար, որ յետադային յղկուելով պիտի դառնար ժողովրդական լաւագոյն կատակերգութեանս վերջին վարագոյրը։

— Պօշ խօսքեր կ'ընես կոր, գնա ձեր թաղին անկիւնի սրճարանը, թուղթ խաղացողներուն յիշոցներուն աղէկ մը ականջ տուր, ինչ որ լսես գրէ առ ...

*

Ընդհ. Ազգաց պատմութեան մեր դասախօսը՝ ԼԵՒՈՆ ԹԱՇՃԵԱՆ, պատկառելի դէմք մըն էր եւ պատիւ կը բերէր Պոլսոյ հայ ուսուցիչներու դասուն։

Միջահասակ, թիկնեղ, դերասանապէս Պետրոս Ադամեանի դիմագծով, հիանալի ուսուցանող մըն էր։ Հելլենական միտք մը, — թէեւ կը զգուշանար ինքզինքը այդպէս ցոյց տալ է, — շատ սիրուած էր Կեդրոնականի աշակերտներէն։

Դոնէն ներս մտած պահուն, երբ յարկանքով ոտքի կ'ելլէինք ըստ սովորութեան, Թաշճեան կը փութար մեզ նստեցնել։ Յուշիկ մը կը մօտենար ամպիոնին, ակնոցները քթին կ'անցընէր և կարճ ակնարկ մը կը նետէր Ֆրանսերէն գրքին վրայ։ Յետոյ, հանդարտաքայլ կը ճեմէր դասարանին մէջ, ներդաշնակ շարժուձեւերով կը բացատրէր օրուան դասը։ Պատմական անցքերուն վրայ ծանրանալէ աւելի, երկար կը խօսէր ժամանակամիջոցի ոգիին եւ դէպքերու անդրադարձումներուն վրայ, տաք եւ յստակ առոգանութեամբ մը, որ մեր սիրտը կը թրթռացնէր։ Ճեմարանական այս սքանչելի մեթոտը, — որ կուգայ մեզի Հելլէն փիլիսոփայ Արիստոտէլէն, — կամովին որդեգրած են հիւսիսային երկիրները եւ նոյնիսկ Խ. Միութիւնը, դաշտային պըտոյտներով։

Գաղթի տարիներուն, Լեւոն Թաշճեան անցաւ Եգիպտոս եւ հոն բազմամեայ ուսուցչական վաստակով լուսապսակուած՝ խաղաղօրէն կնքեց իր մահկանացուն։ Իր յիշատակը ընդմիշտ վառ պիտի մնայ մեր հոգիներուն մէջ։

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ ՄԹՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

★

Ծանօթ քննադատ Մարսէլ Պռիոն որ շահեկան ուսումնասիրութիւններ ունի գրեթէ ամէն շաբաթ «Բոմպա»յի մէջ, այս անգամ կը ներկայացնէ մութին եւ գիշերին ազդեցութիւնը ֆրանսական բանաստեղծութեան մէջ, Մարսէլ Շնայտըրի » Գիշերուան գոյներուն» գրքին առթիւ։

« Հազուագիւտ են Ֆրանսացի այն բանաստեղծները որ գիտցած են խօսիլ գիշերուան մասին։ Նկատի առնելով Ֆրանսական գրականութիւնը իր ամբողջութեան մէջ, կը թուի թէ Լուդովիկոս ԺԴ.ի հանդէպ ժողովուրդին տածած պաշտամունքը տարածուեցաւ ամբողջ երկրին մէջ, իբրեւ բացարձակապէս արեգակնային գերիշխանութիւն մը։

Յստակութեան, լոյսի ճաշակը, որով կը պարծենան Ֆրանսացիները, այնքան ալ լոյսի սէրը չէ, որքան անոնց անկարողութիւնը տեսնելու եւ գնահատելու մութին հրաշքները։ Եւ երբ որոշ շրջաններու մէջ (երբեմն Վերածնունդի առեն) եւ կամ կարգ մը անհատներ՝ Ներվալ, Լոթռէամոն եւ գերերապաշտները) կը թափանցեն գիշերային շքեղութեանց, եւ կը տօնախմբեն զայն, կը կարծուի թէ կը դաւաճանեն «ազգային ոգիին» դէմ։

Ֆրանսական ոգին ինքզինք զրկած է անթիւ ներշնչումներէ, նուիրուելով բացարձակ լոյսին եւ յստակութեան։ Գերմանացիները, ընդհակառակն, որ միշտ փնտռած են Գիշերը եւ կը սիրեն մխրճուիլ անոր խաւար հոսանքին մէջ, գտնելու հոն իրենք զիրենք, երեւան հանած են իրենց բանաստեղծութեան ամէնէն թանկագին գանձերը։

Նովալիս ուէ մէկէն աւելի փառաբանած է «յաւիտենական գիշերը»։ Գերմանական վիպապաշտ բանաստեղծութեան եւ երաժշտութեան թռիչքը գիշերային ներշնչում կը կրեն։ Իսկ երբ Ֆրանսացի գրագէտներէն մէկը, «անհաւատարիմ լոյսին», ուզէ տարուիլ գիշերուան հրմայքով, յայտնի կ'ըլլայ թէ գերմանական վիպապաշտութեան ակօսէն անցած է.

Դիւրաւ կարելի է գտնել հոգեկան կամ նիւթական գետնի վրայ, որոշ յարաբերութիւն Ֆրանսացի գրագէտին եւ գերման գրագէտին միջեւ։ Հաւանօրէն Ալզասի անտառներն են, որ պատրաստեցին Մարսէլ Շնայտըրը խորապէս ճանչնալու խաւարին յայտնութիւնները եւ իր կարգին գրելու «Գիշերուան գոյներուն» գիրքը։

Գիրքը նոր հրապարակ ելաւ եւ ներշընչումները, երեւակայական պատմուածքները, կատարելապէս վաւերական են։

Գիշերները ամբոխին համար չեն, կը գրէ Ռիլքէ։ Գիշերը կը նշանակէ առանձնութիւն, ինքնալքում, հրաժարում ցերեկուան եւ առօրեայ մտածումներէն եւ զգացումներէն։

Ֆրանսացի ընթերցողին համար, որ իրականութիւնը կը զուգորդէ լոյսին հետ, երազին գաղափարը, իրեն համար անիրական է, երեւակայական հէքեաթը, որ դուրս կուգայ խաւարէն, առասպել մըն մըն է, երեւակայութեան խաղ մը, տղուն զուարճացնող բան մը եւ մտքին «քմայքը»։ Եւ թերեւս այս է պատճառը որ հեղինակը իր յառաջաբանին մէջ կը զգուշացնէ ընթերցողը թէ իր պատմութիւնները « ապրուած » փորձառութիւններէ կը բխին, երազներէ, ցանկութիւններէ որոնք ամէն մարդու ալ կը պատկանին։ Ինչպէս հին միթերը, նմանապէս երեւակայական հէքեաթները տիեզերական են, այսինքն բոլորովին անհատական արկածախնդրութեան մէջ կը տեսնուի ընդհանուրի իմաստը, խորհրդանիշը մարդկային ճակատագրին ամէն մէկ երեւոյթին։

Մարսէլ Շնայտըրի հէքեաթները մեզ կը ցնցեն անմիջապէս իրենց իրականութեամբ, որ մերն ալ է։ Այս հէքեաթները դուրս կուգան իրենց նեղ շրջանակէն, կը ջնջեն սահմանները, եւ երեւակայութեան լայն հորիզոններ կը բանան։ Թէեւ հեղինակը կ'ուզէ ցոյց տալ թէ այս հէքեաթները ներկայ ճաշակին դէմ են, սակայն Մարսէլ Պռիոնի կարծիքով Իտալիոյ, Գերմանիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ բարձրարժէք երեւակայական գրականութիւն մը գոյութիւն ունի եւ մինչեւանգամ Ֆրանսայի մէջ կը նշմարուի նոր-վիպականութիւն մը, որ որեւէ հասարակաց կապ չունի հինին հետ, եւ որու ճամբան բացած է գերիրապաշտութիւնը։

Կ Ե Ա Ն Ք Ը

Տարիներն անցան․
Կըրակներ էին․
Մոխիրը մընաց ։

Ծաղիկներ էին,
Թեթեւ հովին հետ
Բոյրը ցնդեցաւ ։

Ակօսներ էին
Հասկերով ծըփուն․
Հունձքը վերջացաւ ։

Համբոյրներ էին՝
Որոնցմով հոգիս
Արբեցաւ գաղտնի ։

Ու ոսկեհինչուն
Ծընծղաներ էին․
Լըռեցին վաղուց ։

Ցնծերգներ էին․
Մընացեր է սոսկ
Լար մը հեծեծուն ։

Մատեաններ էին․
Էջերը դարձան
Մահուան ձեռքին տակ ։

Ծըրագներ էին․
Իղձն ըսպառեցաւ․
Խաւա՛ր է հիմա ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲ.— Երեւանի «Գրական թերթ»էն կ'արտատպենք հետեւեալ երկու ոտանաւորները։ Գրողը 18 տարեկան պատանի մըն է, որ մանկութեան օրերուն իր տեսողութիւնը կորսնցուցած ըլլալով հանդերձ, գլրոց կը յաճախէ եւ գրականութիւն կը փորձէ։ Այժմ կ'ուսանի 8րդ դասարանը .—

ԴԵՂՁԵՐՈՒ ԱՅԳԻՆ

Նա վաղուց է հեռացել ,
Կեանքը թողած թոռնիկին ,
Սակայն ո՞վ է մոռացել
Ծեր այգեպան Սահակին ։

Մինչ օրս էլ աւանում՝
Ապրած վայրում ծերունու ,
Մրգի ծով են անուանում
Նրա այգին դեղձենու ։

Ծաղկանց է հովասուն
Ամառուայ շոգ օրերին,
Աշնանը թարմ ու հասուն
Միրգ է տալիս բոլորին ։

Ամէն մի մայր իր որդուն
Խօսք է ասում բարութեան ,
— Չմոռանաս այն մարդուն,
Որ ծնողն է քաղցրութեան ։

★

ԻՆՁ ԷԼ ՄՈՒՐՃ ՏՈՒԷՔ

Ինձ էլ մուրճ տըւէք, մուրճ հրաշածին ,
Դժուար է միայն փառքի երգ ձօնել ,
Ուզում եմ կերտող նոր ամրոցին
Արդար քրտինքով ես էլ քար դնել ։

Դաժան մարտերում սրով չեմ զարդել
Լուծը բռնութեան ու տառապանքի ,
Ուզում եմ գոնէ իմ մուրճով հարթել
Մի քարը մեր մեծ, վեհ ապարանքի ։

Ինձ էլ մուրճ տըւէք, մուրճ հրաշքների,
Չեմ ուզում միայն երգել ու դիտել ,
Ուզում եմ գալիք բիւր սերունդների
Եւ իմ ապագան իմ ձեռքով կերտել ։

ՌՈՒԲԷՆ ՀՈՎՈՒՆԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (103*

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Խարոյկները սկսեցին կրկին վառուել Վանի ծովի ափերին։ Բայց այս գիշեր, այդ խարոյկները թւով աւելի շատ էին, մինչեւ Արտամէտ եւ Մոխրաբերդ մի կրակէ աղէկ էր երկարել։

Ի հարկէ, չգիտէինք թէ՝ ի՞նչ կը մտածէր թշնամին։ Բայց մենք արդէն մեր որոշումը տուել էինք երէկուընէ ի վեր։

Երբ ժամը գիշերուան տասը եղաւ, վանականները բանտարկեցինք եւ ազդարարեցինք. «Մինչեւ որ վաղը արեւը ծագէ, եթէ ձեզանից մէկը համարձակի դուրս ելլել, պահապանների կողմից անմիջապէս հրացանազարկ պիտի լինի»։

Մեր ունեցած ռազմամթերքը եւ պաշարը մեզ հետ առինք եւ լեցուցինք նաւին մէջ։ Թուրք նաւաստիներն էլ բանտարկեցինք եւ նրանց նաւի ղեկն էլ պահեցինք մի քարայրի մէջ։ Նրանց էլ ազդարարեցինք թէ՝ եթէ լուսնալէն առաջ, իրենցմէ ուէ մէկը դուրս գայ, հրացանազարկ պիտի լինի։ Եթէ բանտից դուրս էլ գային, իրենց նաւի ղեկը փնտռելու համար տեւպուած պիտի լինէին սպասելու արեւածագին։

Լեցուեցինք նաւին մէջ եւ յառաջացանք դէպի Կտուց-Անապատ։

Մեր բախտէն, քամին նպաստաւոր եղաւ եւ մի քանի ժամէն հասանք Կտուց-Անապատի մօտերը։

Կը խորհէինք թէ՝ արդեօք Կտուց Անապատի մէջ օտարներ կայի՞ն։ Արդեօք Թուրք կառավարութիւնը չէր խորհած նախապէս այդ տեղը գրաւել։

Մինչ այդ՝ Կոմսը, Դանիէլ վարդապետին հետ երկար խօսելէն յետոյ, դարձաւ Անդրանիկին եւ ասաց.

— Աւելի լաւ պիտի լինի, եթէ, նախ, մի քանի գինուորներ ափ հանենք, թող այդ ժայռերին տէր դառնան։ Յետոյ կըրնանք մտնել վանքը։

Նաւէն, նախ, դուրս ելան Մուրատը, Կայծակը, Աւօն, Սմբատը, Սէյտօ, Պօղոսը ու մի քանի ուրիշներ եւ յարմարագոյն դիրքերը բռնեցին։ Երբ տեսանք, որ Կռապաշտնոցում թշնամի չկայ, համոզուեցինք, որ վանքի մէջ էլ թշնամի չկայ։

Մեր նաւը մօտեցաւ Կտուց Անապատի Արեւմտեան ափին եւ խարիսխ ձգեց։ Մի քանի հոգի գնացին վանքը, գտան Սահակ վարդապետը եւ բերին մեզ մօտ։ Կոմսը հարց ու փորձ արաւ նրան, եւ նա մեզ հաղորդեց, թէ մեր տեղը ապահով է, թէ թշնամին այս կողմերը դեռ չէ կասկածած եւ թէ Թուրքերը համախմբուած էին Ալթամարի շուրջը։

Մեզ սիրով ընդունեցին եւ հիւրասիրեցին՝ ասելով թէ՝ կրնայինք հանգիստ անել այդ սրբավայրի մէջ։

Չմոռնամ ասել, որ նաւի ղեկը հանեցինք, պահեցինք եւ մի պահակ էլ կանգնեցրինք նաւի մօտ։

Ցերեկը մնացինք վանքը։ Տղաների մի մասն էլ եկաւ ներս։

Մի կարճ ժողով արինք։ Որոշեցինք, որ խումբը հետեւեալ գիշերն իսկ անցնի ցամաք եւ գնայ Ալիւր գիւղը, իսկ Կոմսը մի քանի տղաներով անցնի Վան՝ թէ մեզ տեղ պատրաստելու եւ թէ վալատներ գրկելու համար, որպէսզի մենք էլ ապահով մտնէինք Վան։

Երեկոյեան նա պիտի մեկնէր։ Պատրաստ էր այն յատակագիծը, որի վրայ նշանակուած ճանապարհներով պիտի մտնէինք Վան։

Կոմսը նամակներ գրեց գիւղերի խմբապետներին եւ կարգադրութիւններ արեց, որ նրանք աչալուրջ հսկէին մեր անցնելիք ճանապարհներին։ Նամակները ուղարկելէն յետոյ, նա ընկերներով անցաւ ծովը, ոտք դրաւ ցամաք եւ բռնեց Լէզքի ճամբան։

Կասկածելով, որ կարող է մի բան պատահել, պահապանները դուրս հանեցինք։ Մի տասնեակ մինչեւ արեւածագ մնաց Կռապաշտանոցի քարերի մէջ։

Գիշերը խաղաղ անցաւ։ Ընկերնե-վանքի նաւակով եկան վանք։ Մեզ պատմեցին, որ Գէորգ Զաւուշը, ալեկոծութեան պատճառով, ստիպուած է եղել Կտուց Անապատը սպասանիլ երկու օր եւ ծովը խաղաղելէ յետոյ միայն, նորէն ճանապարհ պիտի ընկնի։

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ

Արեւմտեան Գերմանիոյ դաշնակցային պետութեանց ժողովը, Պունտըսրաթ, որ ծերակոյտի դեր կը կատարէ, Մարտ 18ին վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները։ Ուրեմն, երկու ժողովները վերջնապէս վաւերացուցած կ՚ըլլան Փարիզի դաշնագիրները եւ կը մնայ միայն Հանրապետութեան նախագահին ստորագրութիւնը։ Միեւնոյն ատեն հաստատուեցաւ Սարի մասին կնքուած պայմանագիրը, 17ի դէմ 21 ձայնով։ Երեսփ. ժողովը վաւերացումը կատարած էր Փետր. 27ին։

Ընկերվարականները, որոնք պայքար կը մղեն Փարիզի համաձայնութեանց դէմ, այժմ կը փորձեն վերջին միջոցը, — դիմել Քարլսրուհէի սահմանադրական ատեանին, հակօրինական գտնելով Սարի մասին կնքուած պայմանագիրը։ Այս առթիւ տեղեկութիւն տրուած է նախագահին, որպէսզի չստորագրէ վաւերացումը, սպասելով Սահմանադրական ատեանին որոշման։

× Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Փինէ յայտարարեց թէ նամակ մը ստացած է արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետէն, որ կը պարզէ Սարի քաղաքական կացութիւնը։ Տոքթ. Ատընաուըր կ՚ըմբռնէ թէ մինչեւ Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը պիտի գտնուին որեւէ քաղաքական գործունէութենէ որ կրնայ խախտել Սարի շրջանին եւրոպականացման սկզբունքը, ուղղակի կամ անուղղակի։

× Գերմանիոյ վերջնական վաւերացումը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ։

ՓՈՑՏԱՄԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵ՞ՐՆ ԱԼ

ՊԻՏԻ ՏՊՈՒԻՆ

Եալթայի խորհրդաժողովին գաղտնիքները տակաւին կը զբաղեցնեն ամբողջ դիւանագիտական աշխարհը։ Կը կարծուի թէ կարգը եկած է հրատարակելու նաեւ Փոցտամի ժողովին գաղտնիքները։ Այս հաւանականութիւնը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Անգլիոյ, որ հակառակ է հրատարակութեան։

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլլս, որ Քանատա գացած է քանի մը օրուան համար, լրագրական ասուլիս մը սարքելով բացատրեց թէ Եալթայի ատենագրութեանց էական մասերը արդէն հրատարակուած էին Չըրչիլի յուշերուն եւ երկու ամերիկացի նախկին նախարարներու գիրքերուն մէջ, թէ արտաքին նախարարութիւնը պարբերաբար կը հրատարակէ անցեալ խորհրդաժողովներու ատենագրութիւնները, մասնաւոր պատմագրի մը խմբագրութեամբ եւն.։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

500 ԿԱԹՈԼԻԿ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ գրաւեցին Պելժիոյ Լուվէն քաղաքին քաղաքապետարանի աշտարակը, բողոքելու համար դպրոցական օրէնքի մը դէմ։ Ոստիկանութիւնը պաշարեց շէնքը, ձերբակալելով 30 ուսանողներ։

ՊՈԼՍՈՅ Թուրքերէն թերթերէն կ՚իմանանք թէ Մարտ 7ին Անգարայի մէջ մեռած է Մէհմէտ Էմին Ռասուլզատէ, Ատրպէյջանի «Մուսավվաթ» կուսակցութեան եւ տարագիր Ազերիներու առաջնորդը, նախկին անգամ նոյն երկրի խորհրդարանին։ Արտասահման կ՚ապրէր 1920էն ի վեր, եւ կը գործէր իբրեւ Թուրք ախոյեան մը համաթրքական շարժումին։

ՑԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

Հեղձամահ եղած է Լիոնի մէջ Յարութիւն Վարդանեան, կը գրէ Լիոնի «Լը Փրոկրէ»ն իր Մարտ 18 թիւին մէջ։ Դերձակ էր, 64 տարեկան, 201, ռիւ Տիւկէքլէն)։ Իր քովն էր նաեւ քենին, Տիկ. Շաքարեան ուշաթափ վիճակի մէջ։ Առաւօտուն բանուորուհին, որ գտնոնք այդ վիճակին մէջ գտած էր, իսկոյն իմացուց ոստիկանութեան։

Վարդանեանի դիակը դիագննարան փոխադրուեցաւ, իսկ Տիկին Շաքարեան հիւանդանոց, բաւական ծանր վիճակի մէջ։

Համաձայն ոստիկանական քննութեան ջրամանը որ կազի մեքենային վրայ էր, ծակ ըլլալով, կրակը մարած եւ կազը տարածուած էր սենեակին մէջ։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՍՈՎԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Թունուզի Ֆրանսական իշխանութիւնները պարզելով սովեալներուն կացութիւնը, համերաշխութեան կոչ մը կ՚ուղղեն։ Թունուզեան եւ մարոքեան գործերու նախարարը, Պ. Ժիւլի եւ հրամանատարը՝ զօր. տը լա Թուռ դիմած են փարիզեան մամուլի սենտիքային, խնդրելով որ թերթերն ալ աջակցին։ Նախարարը մօտերս անթելով ալ պիտի պարզէ կացութիւնը եւ լրագրական ասուլիս մը պիտի սարքէ, տեղեկութիւններ հաղորդելու համար։

Երէկ տպած էինք նկարագրութիւն մը համատարած թշուառութեան մասին (Բ. էջ)։

ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է խնջոյք մը, Ապրիլ 3ին կիրակի ժամը 15ին, Ահարոնեան ակումբի մէջ, 26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան)։

Կը հրաւիրուին բոլոր շրջաններու ընկերները, ընկերուհիները եւ համակիրները։

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Նուպարեան Մատենադարանին 11 Սքուար Ալպօնի, սրահներուն մէջ պիտի դասախօսէ մարդաբանութեան փրոֆէսէօր ՌԸՆԷ ԽԵՐՈՒՄ - ԵԱՆ հետաքրքրական նիւթ մը ունենալով. «Կրուփ Սանկէն է լը Փրօպլէմ տը լա՜ ռաս շէ լէ զ՚Արմէնիէն»։

Այս Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը վեցին։ Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։ Մուտքը ազատ է։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ Քաաէ սրճարանի վերնայարկը ժամը 9ին։ Կը շարունակուին մտքերու փոխանակութիւնը՝ 1921 Փետրուար 18ի դէպքին պարզաբանութեան մասին։ Պիտի խօսին Պ. Պ. Վահան Զէյթունցեան, Աշոտ Իսահակեան, Արշաւիր Խանէտանեան, Վ. Մելիքեան եւ Ստ. Քոչարեան։

Մուտքը ազատ է։

ԴԵՐ. ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս երկուշաբթի գիշեր ժամը 9ին, Սինէմա Փաքսի մէջ (ռիւ Պուալօ)։

ՀԱՄԼԷԹ

Ողբերգ. 8 արար, Շէյքսփիրի։

Համլէթի դերը կը կատարէ ԹՐԱԳՕՇ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս ներկայացումը կը վերջանայ զուարթ անակնկալով մը։

ՀԱՅԿ. ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ. — Եկեղեցաշէն Տիկնանց Յանձնախումբը կը ծանուցանէ թէ իրենց տարեկան տօնավաճառը տեղի պիտի ունենայ Մայիս ութին Պօնսըթէրի սրահներուն մէջ գեղեցիկ անակնկալներով եւ պարահանդէսով, որ պիտի սկսի ժամը 15ին։ Կը խնդրուի բոլոր հայ առեւտրականներէ եւ ընտանիքներէ քաջալերել ներկայացող տիկինները։

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համաչարասնճադի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը, Զատկի առթիւ հաւկիթախաղ մը սարքած է, Ապրիլ 11ին, երկուշաբթի ժամը 14ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնփուա։

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Աղքատախնամ Որբախնամ Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Միսակ Ափրիկեանէ հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Տիկին Հրաչեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ։

× Աղքատախնամի կազմակերպած վիճակահանութիւնը, որ տեղի ունեցաւ Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Սանուց Միութեան պարահանդէսի առթիւ, Վամփինկի մէջ, շահած են հետեւեալ թիւերը. 5 7 43 86 93 162 216 236 340 640 736 754 823։ Դիմել Պ. Յ. Փափազեանի վաճառատունը 3 Ռիւ Լաֆայէթ, ստանալու համար պարգեւները։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐԱՔՍ, մանկական պատանեկան ամսաթերթ։ Գ. տարի, Թիւ 3 (1955 Մարտ)։ Հասցէ. — 14 Ռիւ տիւ Սօլէյլ, Փարիզ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի։
Մէզօն տը լա Շիմի

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Մեքսիկոյէն Տիկին Նէլլի Առաքէլեան իր եղբայրը՝ Ժիրայր Փէրչէմեանը գտնելուն առթիւ Տիկ. Ագնիւ Գազազեանի միջոցաւ 25 տոլար կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի Տան ֆոնտին։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻԼԱՅԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին Սանուց Միութեան կողմէ։ Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԻՆ

Մարտ 27, կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Քէս տ՚էփառնեը, 32–34 Ավընիւ տը լա Փօրթ տէ Լիլա։

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ փարիզահայ արուեստագէտներու։ Մուտք 250 ֆր.

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ – ԾԻԾԱՂԻ ՕՐ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ 22 ՄԱՐՏ 1955 ԺԱՄԸ 9ԻՆ

SALLE IENA — 10 Av. d'Iéna — Métro: Iéna

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ - ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնեն հայ երգիծաբանութեան անմահ վարպետին Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Տոմսերը կը ծախուին Հ. Բալուեան գրատունը։

ՄՈՒՏՔԻ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Զատիկի կիրակին Ապրիլ 10ին Վամփինկի մէջ։

Կախարդական մթնոլորտի մէջ։

Հաճելի անակնկալներ եւ առաջնակարգ նուագախումբ՝

ՓՕԼ ՄՕՐԻՍ

Պիտի զուարճանաք միաժամանակ օգտակար ըլլալով։

Այրի Տիկին Աղաւնի Ազլազեան, Պ. Տիրան Ազլազեան, Պ. Յակոբ Ազլազեան, Տէր եւ Տիկին Պալիկեան (Կրընոպլը) ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր,

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԶԼԱԶԵԱՆԻ

մահը յետ երկարատեւ հիւանդութեան։

Յուղարկաւորութիւնը, վաղը երկուշաբթի, Մարտ 21, ժամը 13.3*ին։ Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 33 ռիւ Մատամ Քիւրի, Պանեօ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Քօմինալի գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

FOURRURES

ROGER YOPIAN

84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

FOURRURES

MARIGNAN — LE FRANÇAIS

Շարժանկարի սրահները կը ներկայացնեն՝
ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ
վերջին շարժանկարը՝
LES AMANTS DU TAGE

« Թաժոյի սիրահարները », հետեւողութեամբ Ժոզէֆ Քեսէլի վէպին եւ խաղարկութեամբ Ֆրանսուազ Արնուլի եւ Տանիէլ Ժըլէնի

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԵՒ ՋՈՒԹԱԿԻ ԴԱՍԵՐ

Զարգացած Հայուհի մը կը ստանձնէ հայերէնի, ջութակի, ֆրանսերէն լեզուով մաթեմաթիքի եւ ուրիշ դասեր՝ նպաստաւոր պայմաններով։

A. H. c/o Khedechian, 18bis Allée Velléda, Villemomble (Seine)

Հեռաձայն Լը Ռէնսի 36–94։

MORY et Cie

SERVICE VAUQUELIN

Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ (U. R. S. S.)

Հաստատութիւնը արտօնուած է ՄԻԱՅՆ ՆՈՐ ԶԳԵՍՏՆԵՐԸ ղրկելու, պաշտօնական հաշուեցոյցներով, իսկ գործածուած հագուստներ՝ շատ լաւ վիճակի մէջ։

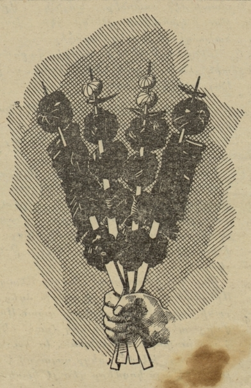
3, RUE ST.-VINCENT DE PAUL
Paris 10e, Tél.: TRU. 72-60 (Poste 89)

LUCIEN DURAND

ՓՈՐՁԱԳԷՏ ՀԱՇՈՒԱԿԱԼ

23, Rue Notre Dame des Victoires, Paris (2) GUT. 36-71

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Հիմնադիր-տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

★

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

ՇԱՆ Զ՚ԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

4, Rue Robert - Estienne
(Rue Marbeuf) PARIS (8e)
(Métro: F. D. Roosevelt)

★

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ, «շաշլիք», «քարսքի»

★

BAR AMERICAIN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7628 31e ANNÉE

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՄԱՐՏ
MARDI 22 MARS 1955

խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3039

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՍՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ

Վաղը՝ 23 Մարտ, Հանրապետութեան Խորհուրդը (Ծերակոյտ) կը սկսի քննել Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման խնդիրը:

Միտքերը պատրաստուած են արդէն եւ չի կարծուիր որ մեծ դժուարութեանց հանդիպի վաւերացումը:

Վարչապետը եւ արտաքին գործերու նախարարը անհրաժեշտ բացատրութիւնները տուած են իրաւասու յանձնաժողովներուն, որոնք մեծ մասով համաձայն են վաւերացման:

Լրացուցիչ լուսաբանութիւններ պիտի տրուին ժողովին առջեւ, որ լայնօրէն պիտի քննէ բոլոր կէտերը, լման երեք օր:

Ելքը ապահով կը համարուի նաեւ անոր համար որ, արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանը արդէն վաւերացուցած է համաձայնութիւնները, մէջն ըլլալով Սարի պայմանագիրը:

Միւս կողմէ, կառավարութիւնը հաւկադրուած է նկատի առնել Դաշնակիցներուն տրամադրութիւնները:

Արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Փինէ, յանձնաժողովներուն առջեւ զեկուցում տուած ատեն, հարկ զատեց կարդալ Չըրչիլի մէկ նամակը, որ ուղղուած էր Պ. Մենտէս Ֆրանսի եւ որ կը յիշեցնէր վաւերացման առիթողութիւնը:

Պահպանողական վարչապետը պարզապէս կ՚ըսէր.

— Եթէ Ֆրանսայի աթոռը թափուր մնայ միջազգային խորհրդաժողովներու մէջ, ուրիշ պիտի փութան գրաւել զայն:

Կը հասկնաք թէ ի՛նչ ըսել կ՚ուզէ, այս դիւանագիտական բացատրութեամբ:

Վաւերացման համար նպաստաւոր պարագայ մը կը համարուի, վերջապէս, Այզընհաուըրի վերջին հաւաստիքը:

Մ. Նահանգներու նախագահը Մարտ 10ին նամակ մը ուղղելով եօթը զինակից պետութեանց վարչապետներուն, կը յայտարարէր.

— «Մ. Նահանգները յանձն կ՚առնեն պահել Եւրոպայի մէջ, միասին հաշուելով Գերմանիան, անհրաժեշտ համարուած ուժերը, մասնակցելու համար Հիւս. Ատլանտեանի հաւաքական պաշտպանութեան, ցորչափ վտանգ մը կը տեսնուի այդ շրջանին մէջ: Այս յանձնառութիւնը ի զօրու է, երբ վաւերացուած ըլլան Փարիզի համաձայնութիւնները»:

Կը յիշուի թէ Մեծն Բրիտանիան ալ անցեալ տարի յանձն առաւ ցամաքային եւ օդանաւային ուժեր պահել եւրոպական ցամաքին վրայ, առանց ժամկէտ որոշելու:

Վաւերացումը խափանելու համար վերջին ճիգեր կը թափէ Խ. Միութիւնը:

Վերջին փորձը տեղի ունեցաւ Մարտ 18ին, երբ Մոլոթով նոր ծանուցագիր մը կը յանձնէր Մոսկուայի Ֆրանսական դեսպանին, ազդարարելով թէ պիտի խզէ 1944ի փոխադարձ օգնութեան դաշինքը, եթէ Ֆրանսա վաւերացնէ Փարիզի համաձայնութիւնները:

Անցեալ Դեկտ. 16ին ալ նոյնիմաստ ազդարարութիւն մը ուղղած էր, եւ սակայն Ազգ. Ժողովը կատարեց վաւերացումը:

Ծիծաղ է որ ընդդիմադիր հոսանքները կը շարունակեն զրգռել հանրային կարծիքը, առաջնորդութեամբ համայնավար կուսակցութեան:

Եւ սակայն, զէտինը հարթուած է արդէն եւ միայն կառավարութեան տապալումը կրնայ նոր յետաձգում յառաջ բերել:

Բոլոր պատասխանատու դէմքերը կ՚ըմբռնեն թէ ուրիշ ելք չունին:

Ինքնապաշտպանութեան պայքար մըն է որ կը մղուի:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՒՐԻՇ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐ ԱԼ ՊԻՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻՆ

Ի՞ՆՉ Կ՚ԸՍԷ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹԸ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլըս, Քանատայէն Ուաշինկթըն վերադառնալով յայտարարեց թէ կարգ մը խորհրդաժողովներու վերաբերեալ վաւերագիրներ ալ կը պատրաստուին, բայց չի գիտեր թէ ե՛րբ պիտի հրատարակուին: Օդանաւէն վար իջած ատեն, թղթակիցներ հարցուցին թէ Փոցտամի խորհրդաժողովին դիւանաթուղթերն ալ պիտի հրատարակուի՞ն: Նախարարը պատասխանեց.

— Այդ մասին բան մը չեմ գիտեր: Շատ մը վաւերաթուղթեր կը պատրաստուին: Ես անձնապէս չեմ գրագիր: Պատմագիրներու գործն է այդ:

Փոցտամի խորհրդաժողովը տեղի ունեցաւ 1945 Յուլիսին, իբրեւ լրացուցիչ մասը Եալթայի համաձայնութեան: Ներկայ էին նախորդ նախագահ Թրումըն, Չըրչիլ եւ Սթալին, որուն յետոյ յաջորդեց Էթլի, վարչապետ ընտրուած ըլլալով: Խորհրդաժողովը գրաւեց Գերմանիոյ վերաբերեալ գործերու կարգադրութեամբ, պարտեալ պետութեանց դաշնագիրներով եւնԱ: Բրիտանական կառավարութիւնը հակառակ է պատերազմական շրջանի վաւերաթուղթերու, ինչպէս եւ Թեհրանի եւ Գահիրէի ժողովներուն առնչութեանց հրատարակութեան: Կարծուելով թէ այդ վաւերաթուղթերուն տպագրութիւնը չի կրնար պատրաստ ըլլալ Յունիս 30էն առաջ:

× Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը եւ խորհրդային մամուլը Մարտ 19ին միայն հաղորդեցին Եալթայի գաղտնիքներուն հրատարակութիւնը: Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա» կ՚ըսէ թէ «Եալթայի խորհրդաժողովը վարկաբեկելու փորձերը իրականին մէջ յանդեցան Մ. Նահանգները վարկաբեկելու: Ամերիկայի վարիչ շրջանակները անգամ մը եւս դիմակաթափ եղան, իբրեւ թշնամի խաղաղութեան եւ միջազգային գործակցութեան: Իրենց արարքները նոր կասկածներ ներշնչեցին Ատլանտեան խմբակցութեան իրենց ընկերակիցներուն, չէզոքելով ներքին անհամաձայնութիւնները: Պարապ տեղը չէ որ ամերիկեան ինչպէս եւ արեւմտեան Եւրոպայի թերթերը կը հաստատեն թէ արտաքին գործերու նախարարութեան արարքը ամէն բանէ առաջ Մ. Նահանգներուն դէմ դարձաւ»:

Պաշտօնաթերթը յետոյ կը մեղադրէ թէ արեւմտեան պետութիւնները բռնաբարեցին ոչ միայն Եալթայի, այլեւ Փոցտամի համաձայնութիւնները: «Մ. Նահանգները Ազգաժողովը վերածեցին իրենց արտաքին գործերու նախարարութեան մէկ մասնաճիւղին»:

Մոսկուայի դիւանագիտական շրջանակները հաւանական կը գտնեն որ Խ. Միութիւնը իր կարգին հրատարակէ Եալթայի խորհրդակցութիւնները, համաձայն խորհրդային տեսնադրութեան: Կրնայ ըլլալ որ սպասեն անգլիական պատճէնին հրատարակութեան:

ԱՏԱՆԱ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԽԱՐԻՍԽ

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ ափրիկեան Տրիպոլիսէն Ատանա փոխադրուած է ամերիկեան օդանաւային ռազմագիտական հրամանատարութիւնը: Խորհրդային յարձակման պարագային, ռազմագիտական օդատորմիղը «զանգուածային միջոցներ ձեռք պիտի առնէ փոխադարձաբար», ինչպէս կը հաւաստեն նոյն աղբիւրէն: Այսպէս Ատանան պիտի կազմէ ամենէն յառաջացեալ խարիսխը Խ. Միութեան դէմ:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

★

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Ամէն անգամ որ խորհրդային հրատարակութիւն մը ձեռքս անցնի, ուշադրութեամբ կը փնտռեմ նորակերտ հայերէն բառեր:

Դժբախտաբար մեծ թիւ մը չեն կազմեր յաջողած գիւտերը,— ժամկէտ, շինանիւթ, դիպուկ, եւն.

Որքան կրցած եմ հետեւիլ, քանի մը տասնեակը չանցնիր համրանքը. մինչդեռ հարիւրներով կրնաք համրել անհոռնի, բխածոյ փոխառութիւնները, որոնք ոչ մէկ արդարացում ունին:

Երբեմն ամբողջ նախադասութիւններ կը կարկտեն, իրարու կցելով օտար բառեր, այն ալ աղճատուած հնչումով:

Ահաւասիկ հատ մը, քաղուած՝ Թիֆլիսի «Սովետական Վրաստան» օրաթերթէն (8 Մարտ).

—ՍՍՌՄ Գիտութիւնների Ակադեմիայի Կարելա — ֆիննական ֆիլիալի բիոլոգիայի ինստիտուտի լիատիոլոգիական էկսպեդիցիան...

«Բիոլոգիա»ն կենսաբանութիւնն է. Գիտեն եւ բառարան ալ ունին:

«Ֆիլիալ»ը՝ մասնաճիւղ կամ պարզապէս ճիւղ:

«Ինստիտուտ»ը՝ կաճառ, «իխտիոլոգիա»ն ձկնաբանութիւն: «էկսպեդիցիա»ն (էքսփետիսիոն) արշաւախումբ կամ ուրիշ բառ մը, համաձայն իմաստին:

Միւս կողմէ, երբեմն տիրացուական եւ ծախսաւեր հայկաբանութիւններ ալ կը փորձեն:

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթին մէջ հանդիպեցայ հետեւեալ բառին. — հեռուստատեսական կեդրոն: (3 Մարտ 1955):

Լուրին կցուած տելեվիզոր բառէն հասկցայ թէ թելեվիզիոն ըսել կ՚ուզեն:

Կարծեմ ժամանակն է որ սորվինք եւ տարածենք այս բառին համապատասխան հայերէնը:

Մանաւանդ որ, գործիքը հայկական տուներու մէջ ալ կը փայլի, Եւրոպայէն մինչեւ Ամերիկա, եւ դարձած է անբաժան մէկ մասը ամենօրեայ կեանքին, ինչպէս անթելը (ռատիօ):

Ես առեն մը կը գործածէի հեռատեսիլ բառը, հետեւելով բառին կազմութեան.— հեռու եւ տեսիլ: Այս վերջին բառը յաճախ կը գործածուի մեր թատերական կեանքին մէջ:

Կարելի է գրել նաեւ հեռապատկեր, բառին միւս՝ վերացական իմաստին վերապահելով հեռանկարը:

Ամերիկայի մէջ եւ այլուր կը գործածեն պատկերասփիւռ, որ շինծու է եւ անիմաստ:

Երբ «հեռատեսիլ»ը կամ «հեռապատկեր»ը նուիրագործենք, տակաւին կը մնայ գտնել դիտողներուն (թելեվիզէօր), բային (թելեվիզէ) եւ ածականին հայերէնը (թելեվիզէ զեկուցում կամ ճառ):

Եւ այսպէս բազմաթիւ բառեր որոնց մասին պիտի խօսիմ յաջորդաբար:

× Պոլսական թերթ մը կը գրէ.— Նախագահ Ճէլալ Պայարի պատգամը Իրաքի թագաւորին:

«Մեսաժ»ը պատգամ է կամ պատգամագիր, տառական իմաստով: Բայց կը նշանակէ նաեւ գիր, նամակ, հեռագիր եւն.:

Վեհապետ մը պատգամ չի ղրկեր ուրիշ վեհապետի մը:

ՎԱՀԷ

ՊԱՅՔԱՐ ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ԾԱՆՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

ԽԱՆՈՒԹՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՓԱԿՈՒԻ՞Ն ՄԱՐՏ 28ԻՆ

Ուրբաթ օրուան բուռն վիճաբանութիւններէն ետք, որոնք տեւեցին մինչեւ առաւօտեան ժամը 3, Ազգ. Ժողովը հաւանեցաւ ելմտական օրէնքին քննութիւնը յետաձգել Մարտ 28ին:

Կառավարութիւնը դժուարաւ չահեցաւ այս յաջողութիւնը, վասն զի զօրաւոր հոսանք մը կազմուած էր, անմիջապէս ջնջելու համար հարկային օրէնքին 33 յօդուածը եւ հարկախոյզները (Փոլիվալան):

Վիճաբանութեանց ընթացքին ակնարկներ եղան փրավանսը Փուժատի կողմակերպած շարժումի մասին, որ կրնայ վըտանգաւոր հետեւանքներ ունենալ, շատերու կարծիքով: Այդ օրը Փուժատ ինք ալ յաջողած էր մուտքի տոմսակ մը ճարել եւ մնաց մինչեւ առաւօտ, իր կուսակիցներուն հետ:

Ժողովէն ետք, Փուժատեան շարժումին պատուիրակներէն հարիւր հոգի հաւաքուեցան մասնաւոր պանդոկի մը մէջ որ իրենց կեդրոնատեղին է, կարգ մը հրահանգներ ստանալու եւ զաւառ մեկնելու համար: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ժողովը տեղի ունեցաւ ջղագրգիռ մթնոլորտի մը մէջ: Մէկը միւսէն կծու բառեր կը գործածուէին, ձաղկելու համար այն երեսփոխանները որոնք «դաւաճանեցին», կառավարութեան կողմը բռնելով: Ամէնքն ալ կը կրկնէին թէ այլեւս միամտութիւն է բան սպասել խորհրդարանէն եւ թէ այս անգամ պէտք է կտրուկ միջոցներու դիմել, իրենց դատը շահելու համար:

Փուժատ ինքն ալ խօսք առնելով յայտարարեց.

— Այլ եւս ամէն բան վերջացած է. կարելի չէ բան սպասել այս տեսակ ներկայացուցիչներէ: Կը պահանջեմ պայքար բանալ բոլոր անոնց դէմ որոնք դրժեցին իրենց խօսքը, մինչեւ այստեղ գալէ եւ ունկնդրութիւն խնդրելէ ետք: Պէտք է լուալ բոլորն ալ... Անոնք դաւաճաններ են: Պոյքոթ հռչակեցէք անոնց դէմ իրենց գաւառներուն մէջ, անխնայ ըսէք ինչ որ կը մտածէք իրենց մասին...

Յետոյ խանդավառութեամբ քուէարկուեցաւ բանաձեւ մը որուն համաձայն բոլոր խանութները պիտի փակուին Մարտ 28ին, երբ Ազգ. Ժողովը կը սկսի քննել հարկային խնդիրները: «Այս անգամ փակման հրամանը ես պիտի չտանիմ: Ցոյցեր սարքեցէք ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, նահանգապետութեանց եւ կառավարչութեանց առջեւ: Տեսնենք ինչպէս պիտի արգիլեն մեր դժգոհութեան արտայայտութիւնը»:

(Շար.ը կաթդալ Դ. էջ)

ՃԱՇԱԳԻՆ

ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ (ՁԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Մարսէյլի Հայ Արենոյշներ եւ Արիներ	10.000
Գ. Թեւանեան (Ճաշարան Եար)	5.000
Վալանսի եկեղեցւոյ «Արաքս» երգչախումբը	1.000
Տիկ. Լիւսի Կարապետեան (Նախկին որբուհի, Մարսէյլ)	1.000
Տիկ. Ֆ. Ֆրէնկեան (Նախկին որբուհի, Մարսէյլ)	1.000
Վ. Պապուլեան (Մարսէյլ)	1.000
Տէր Տիկին Արամ Արմաղանեան (Փարիզ)	1.000
Տիկին Ալոյեան (աղջկան Վարսենիկի տարեդարձին առթիւ)	500
Տիկ. Հայկուհի Տատուրեան (իր զաւկին յիշատակին)	2.000
Գումար՝	22.500
Մարտ 20ի գումարը	554.550
Ընդհ. գումար	577.050

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէն 8400 Ֆր. կը տրամադրէ Ահարոնեան դամբարանին համար:

Ստանալ «Յառաջ»ի վարչութենէն:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՄԵՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԸ

Բ.

ՕՐԻՈՐԴ ՄԱՐԳՐԻՏ ԵՐԿԱՆԵԱՆ ճշմարիտ համադրութիւնն էր շնորհաց ։ Վայելչահասակ, ձուաձեւ դէմքով, սեւ եւ կայծկլտուն աչքերով ու կեռաաթոյր շրթներէն արտահոսող սիրալի ժպիտով, դասական տիպարն էր Փրանսայի մարքիզուհիներուն ։

Փոքր տարիքին եկած էր Փարիզ, Սորպոնի դասընթացքներուն հետեւելու համար եւ այնչափ լաւ սորված էր Փրանսերէնը, որ «ոսկի ապարանջան» մը դարձած էր իրեն համար ։ Կաթոլիկ էր, հայերէն չէր խօսեր դիտմամբ, որպէս զի ալ տղաքը լաւագոյն կերպով օգտուէին Փրանսերէնի դասերէն ։ Եւ օր մը երբ բերնէն փախցուց «երջանիկ» բառը, «վա՜յ, օրիորդը հայերէն գիտէ եղեր», ողջոյն տուինք իրարու ղոհունակութեամբ ։

Մեր շնորհալի ուսուցչուհին կը դասախօսէր պոլսահայ կարեւոր վարժարաններուն մէջ, նոյն ատեն մասնաւոր դասեր կուտար տուները եւ Կեդրոնականի մէջ ։ Շաբաթը հինգ օր մեզի կը դասաւանդէր, փոխն ի փոխ ընթերցում, քերականութիւն, թարգմանութիւն, ուղղագրութիւն եւ գրուցատրութիւն (չորս եղանակներու խոշոր պատկերներուն առջեւ) ։

Բացարձակապէս մեզի արգիլած էր հարեւային շրջանի չեչոտին գործածութիւնը, մանաւանդ Փրանսերէն Ր-ին այլափոխումը Ղ-ի, զոր կը նկատէր խորթ եւ յատուկ Մարսիլիացիներուն ։ Ֆրանսերէն լեզուն կը պանծար իր բերնին մէջ, անուշ եւ բիւրեղեայ հնչականութեամբ, որ իրաւունք կուտար Միլիամ Հարրիի աղաղակելու հիացքանչ.— «Լաւագոյն Փրանսերէնը կը խօսուի Պոլսոյ մէջ» ։

Բայց, Օր. Մարգրիտ ունէր իր «Շուշու»ները, որոնց անուշ կը նայէր եւ կը շփացնէր ։ Ֆրանսերէն սորվելու փափաքս զօրաւոր էր, բայց հարեւանցի կը պատրաստէի դասերս, որովհետեւ խելքս ուրիշ տեղ էր ։ Մարդ բազմաթիւ տէրերու չի կրնար ծառայել ։ Մարդկան չարժումին նուիրուած էի, թատրոնի եւ գրականութեան համար հոգի կուտայի եւ նոյն ատեն հետաքրքրութեամբ կը հետեւէի Հայաստանի անցուդարձին ։

Կեդրոնական անցուցած վերջին տարեգլխին՝ ընկերներս զիս ընտրեցին կազմակերպիչ մեր դասարանի գեղարուեստական բաժնին ։ Խումբ մը դասընկերներու հետ, դասական կատակերգութիւն մը խաղացի, որ աչքի զարկաւ իր յաջող ներմուծումով ։

Ամփիթատրոնին յարակից սարքաւորուած աշխատանոցին մէջ, Օր. Մարգրիտ Երկանեան մեր դիմայարդարումը կատարեց, նոյնիսկ ցուցմունքներ ըրաւ կահերու պատշաճ սարքաւորման համար ։ Ամէնէն առաջ ինքն էր ուրախացողը, շնորհաւորեց զիս սրտաբաց խանդաղատանքով մը, ինչ որ ճշմարիտ քաջալերանք մը եղաւ թատերական սկզբնական քայլերուս ընթացքին ։

Անպայման ճակատագիրը զգեստներ այս խանդավառ ուսուցչուհին, որ իր ճառագայթող դէմքով եւ շնորհքով լոյս կը սփռէր վաղեմի ուսումնարանին մէջ ։ Երեւակայեցէք, խլիրդը այնպէս հիւծած էր զինքը, որ խնամող բժշկուհին՝ Լիւսի Գաբաղաչեան կը դժուարանար հաւատալ իր երբեմնի աշքենի գեղեցկութեան ։ Շատ ցաւեցայ իմէ լսելով մահը մեր Փրանսերէն ուսուցչուհիին, մօտաւորապէս 7-8 տարի առաջ, ահաւոր տանջանքներու մէջ ։

Մեր անգլերէնի ուսուցչուհին՝ Օր. ԵՍԹԵՐ ՏԷՐ ՍԱՀԱԿԵԱՆ, բնաւ չէր նմաներ Մարգրիտին ։ Նիհարակազմ, երեսները ցանոտ, ակնոցներուն ետեւէն սեւ ու վառվռուն աչքերով, ան ջղուտ ուսուցչուհիի կենդանի տիպարն էր ։ Տարագրութեան շրջանին Պարտիզակէն ճամբած էին Գոնիա, հոնկէ յաջողած էր կերպով մը ինքզինքը Պոլիս նետել ։

Օր. Եսթեր, ներշնչուած անգլեւսաքսոն հզօր դաստիարակութենէն, միշտ հետամուտ էր երկաթեայ կարգապահութիւն մը հաստատելու Կեդրոնականի մէջ ։ Որոշ չափով յաջողած էր, որովհետեւ ունէր ուժեղ եւ տիրական նկարագիր ։ Եթէ բաղդատութիւն մը ընել ուզէինք, պիտի կրնայինք զինքը նմանցնել ցախաւելի մը, որ կը թռչի մէկ ճիւղէն միւսը ։ Յաճախ կը մասնակցէր ազգային ձեռնարկներու, հայկական թաղերը կ'երթար բանախօսութեան ։ Երբեմն ալ կը գրէր Հայկանուշ Մարքի «Հայ Կին»ին մէջ ։ Պատրաստաբան էր, լեզուն բերնին մէջ կը դառնար, բայց սերտողութեան պահերուն անգլիերէնէ աւելի մեզի հետ կը խօսէր Փրանսերէն, թերեւս վարժութիւն ձեռք բերելու համար ։

Ծաշի ընթացքին հսկողութիւնը կը կատարէր, թէ ինչ ընթերցումներու կը նուիրուինք ։ Մասնաւորաբար կը քաջալերէր Պէյլէրպէյի որբերու ողբալի անժամանակ մահուան՝ Անդրանիկ Քէօթէնէճեան, որ մեզի կը պատմէր գրուագներ Շապին Գարահիսարի հերոսամարտէն ։

Կարգի ուսուցչուհին, որ մեզի նոյն ատեն կը դասախօսէր բարոյախօսութիւն, երկար չմնաց Կեդրոնականի մէջ ։ Պատճառն այն էր, որ սիրտը տաք էր աւելի քան ինչ որ ցոյց կուտար իր անարեւ դէմքը ։ Ձգեց վարժարանը եւ գնաց Պերլին, Յակոբ Զօրեանի մօտ ։ Զղջումի նշո՞յլ մը կարելի էր նկատել արդեօք, երբ մեզի կը գրէր հոնկէ.— «Յաճախ, երբ պատուհանէս կը տեսնեմ գերման դպրոցականներ, ձեզ կը յիշեմ կարօտով» ։

Պերլինէն երկուքն ալ անցան Հայաստան, հայրենիքին ծառայելու ջերմեռանդ պատրաստակամութեամբ ։ Զարմանալի է անշուշտ, որ Եսթեր չկրցաւ դիրքի մը հասնիլ այնտեղ, մինչ անոնցմէ կ'ըլլային բարձրացան մինչեւ համալսարանի դասախօսի ամպիոնին ։ Յակոբ Զօրեան, որ տքնաջան տեսաբան մը դարձած էր, իր երկարաշունչ ուսումնասիրութիւններով, չկրցաւ օձիքը փրկել Բերիայի ձեռքէն ։ Ձեմ գիտեր թէ ուր է այժմ, բայց ուրախ եղայ իմանալով վերադարձը մեր Կեդրոնականի ուսուցչուհիին ։

Մեր Բուսաբանութեան ուսուցիչը՝ ՓԱՅԼԱԿ ՍԱՆԱՍԱՐ, Կարնեցի էր եւ համանուն վարժարանէն ։ Խարտիշահեր, կլոր դէմքով, գրեթէ կարճահասակ, այլ կրակոտ խառնուածքով ։ Ժամանակ մը նոյնիսկ փոխարինած էր Լեւոն Յակոբեանը, — հայ արիներու չարժման հիմնադրին եղբայրը, — մարզանքի դասերուն ։

Մշակուած միտք մըն էր ։ Մեծ խանդավառութեամբ կը դասախօսէր բուսաբանութիւնը, մեր տետրակները լեցնելով պատկերազարդ եւ ընդարձակ բացատրութիւններով ։

Դժբախտաբար առողջութիւնը կը դաւաճանէր իրեն,— հետեւանք մը, աքսորի տառապանքներու եւ թաքուն վիշտի մը ։

Գաղթի տարիներուն Փայլակ իր կեանքը կապեց Հայուհիի մը եւ հաստատուեցաւ Մարսէյլ, ուր կը դրաղէր առեւտուրով ։ Պատերազմէն առաջ, անգամ մը իրեն հանդիպեցայ Սուսէթէ Սավանթի վերնայարկը ։ Վրացեան այն օրը կը խօսէր Խորհրդային Հայաստանի գրականութեան մասին, որ ահագին աղմուկ յարոյց ։ Մեր նախկին ուսուցիչը քանի մը խօսք ըրաւ իր կարգին ։ Հաւաքոյթի վերջաւորութեան՝ սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցայ իրեն հետ եւ ակամայ բաժնուեցանք փոխադարձ մաղթանքներով ։

Փայլակ Սանասար ժամանակին կը գրէր «Ճակատամարտ»ին մէջ, իսկ այստեղ շարունակեց իր աշխատակցութիւնը «Յառաջ»ի, ընդարձակ եւ հմտալից յօդուածներով ։ Մեր ընթերցողներուն ջերմապէս պիտի յանձնարարէի վերստին կարդալ այս սիւնակներուն մէջ երեւցած իր մէկ յօդուածաշարքը, ուր չահեկան տեսակէտներ կը պարզէր արժանիքներու վերլուծման եւ տալու ձեւի մասին ։ Մե՜ղք որ այս եռանդուն մտաւորականը վոհ գընաց խլիրդի, գրեթէ երիտասարդ տարիքին ։

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԺԻՒԼ ՎԵՌՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Այս տարի կը լրանայ աշխարհահռչակ վիպասան եւ հետախոյզ Ժիւլ Վեռնի մահուան յիսնամեակը (մեռաւ 1905 Մարտ 24ին) ։ Այս առթիւ չքեղ հանդիսութիւններ տեղի պիտի ունենան յառաջիկայ Մայիսին ։ Մօտ 82 ազգեր կը պատրաստուին մեծարելու յիշատակը այս ականաւոր վիպասանին, որու առասպելական եւ երեւակայական վէպերը ագահօրէն եւ հաճոյքով կը կարդացուին մինչեւ այսօր ։

Ժիւլ Վեռն քաջածանօթ է նաեւ հայ հասարակութեան ։ Տարիներ առաջ հայերէնի թարգմանուած են իր գլխաւոր գործերը .— Շուրջ գլուսնով, Աշխարհի շրջանը 80 օրուան մէջ, Միշէլ Սթրոկով, Նաւապետ Կրանտի որդիքը, Քսան հազար փարսախ ծովուն տակ, խորհրդաւոր կղզին եւայլն ։

Ժիւլ Վեռն ծնած էր Նանթ 1828ին, եւ զաւակն էր իրաւաբանի մը ։ Ի բնէ արկածասէր եւ արկածախնդիր էր ։ Բուռն սէր մը ունէր իր զարմուհի Քարոլինի հանդէպ, որուն ծաղիկներ կը նուիրէր ։ Օր մը Քարոլին իրեն ըսաւ թէ՝ բուսդէ ճերմակ մանեակ մը կ'ուզէր, ինչպէս նաւապետները կը բերեն կղզիներէն... Պատանի Ժիւլ կը փորձէ դէպի Քորալի կղզիները մեկնիլ, համաձայնելով նաւաստիներուն հետ ։ Սակայն դրացի մը տեսած էր նաեւ նատիլը եւ հօրը իմացուցած ։ Հայրը խելայեղ՝ նաւ կը ցատկէ եւ տղան վար իջեցնելով լաւ մը կը ծեծէ ։

Տղան լալով կ'երդնու թէ այլեւս պիտի ճամբորդէ միայն երազով... Երբ մեծցաւ աշխարհի շրջանը ըրաւ աւելի քան երկու հազար անգամ, հանդիստ նստած բազկաթոռին մէջ, վառարանին քով, սենեկապղեստով եւ մուճակներով ։ Իր «Կանանչ Ճառագայթ» գրքին մէջ տեղ մը կը խոստովանի թէ «երբ նաւ մը տեսնէի ամբողջ էութեամբս անով կը նաւարկէի» ։

Իր պատանութիւնը անցուց Ֆէյտօ կղզիին քարափները ։ Երբեմն ալ իր մօրեղբօր Շաթօպրիանի տունը կ'երթար մտիկ ընելու անոր ճամբորդական պատմութիւնները ։ Գրել կարդալ կը սորվէր նաւապետի մը այրիին տունը, որ իրեն կը պատմէր թէ մեղրալուսնէն ետք մեկնած էր ամուսինը եւ երբեք չէր վերադարձած ։ «Միխթրէս Պունիքան»ի մէջ ան կը պատմէ ողբական կնոջ մը որ վերադարձած էր իր կորսուած ամուսինը, Խաղաղականի կղզիներուն մէջ փնտռտուքներէ ետք ։

Քսան տարեկանին Փարիզ կուգայ, կը հետեւի իրաւաբանութեան եւ կ'որոշէ բնաւ չամուսնանալ ։ Իր զարմուհին՝ Քարոլինը լքած էր զինք եւ ամուսնացած ուրիշի մը հետ ։ Վրէժ լուծելու համար, Ժիւլ Վեռն իր վէպերէն կը վանէ գրեթէ բոլոր կիները ։

Փարիզի մէջ կը հիմնէ խմբակ մը, «Տասնըմէկներու Ակումբ առանց կինաբու» ։ Սակայն հաճելի չի թուիր այս բանը իր հօրը, եւ կը կանչէ տղան եւ կ'ըսէ թէ դատական պաշտօնեայ պիտի ըլլայ ։ — Երբեք կ'ըսէ տղան ։ Հայրը դրամը կը կտրէ, որով տղան կը ստիպուի փարիզեան իրաւաբանի մը քով մտնել ։

Տասնեակ մը տարի թատերախաղեր կը գրէ եւ 1852ին 24 տարեկանին կը մտնէ Թէաթըր Լիրիք, քարտուղարի պզտիկ պաշտօնով մը, շահելով տարեկան 600

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆԸ

Միքայէլը, որ առիթ էր փնտռում իրեն յուզող հարցի մասին խօսել, դեսպանի տուած խորհուրդից յետոյ, կարծեց, որ ունկնդրութիւնն աւարտուեց ։ Բայց ըստ երեւոյթին լորտին Նալբանդեանի անձնաւորութիւնը հետաքրքրել էր, յատկապէս Մետերնիխի քաղաքականութիւնն ակնարկելուց յետոյ, եւ դիտմամբ ունկնդրութիւնը ձգձգում էր ։ Դա նկատեց եւ թարգմանիչը, որը մինչ այդ կանգնած լինելով՝ այժմ նստեց սպասողական վիճակում ։

— Ո՞րքան ժամանակ է, որ դուք Պոլսում էք, — հարցրեց լորտը կարծես ի միջի այլոց, նայելով ոսկրոտ ու երկար եղունգներին ։

— Մօտ մէկ ամիս է ։

— Ինչո՞ւ այդքան երկար ։

— Դուք ընդունեցիք ինձ այսօր ։

— Բայց այդ մասին ռուսական յարգոյ դեսպանը խնդրեց երէկ ։

Սա դիւանագիտական խաղ էր ։ Միքայէլը կռահեց, որ դեսպանն ինչ որ բան է կասկածում ։ Առիթը ներկայացաւ, հարկաւոր էր շօշափել Անգլիայի տրամադրութիւնը Տաճկահայերի նկատմամբ, յանձինս այս չոր ու ցամաք լորտի, որին կարծես երկար ժամանակ կախել էին արեւի տակ եւ արիւնը, սիրտը, ջղերը չորացրել ։

— Անկեղծն ասած, կոմս Լորանով-Ռոստովսկուն ես ինքս ուշ դիմեցի, որովհետեւ Պոլիս հասնելուս պէս, տխուր եւ ինձ սաստիկ յուզող լուրեր իմացայ, — սկսեց Նալբանդեանն ամենայն զգուշութեամբ, աշխատելով կասկած յարուցող ոչ մի բառ չարտասանել ։

— Ինչո՞ւ տխուր ... Նոր է հաստատուել Սահմանադրութիւնը, որը Հայերի համար մեծ հեռանկարներ է բաց անում, — ասաց դեսպանը ։

— Ես տեսնում եմ այդ հեռանկարները ։ Մինչեւ ձեզ այցելելը լսեցի, որ Թիւրք կառավարութիւնը պատրաստւում է հայ գիւղացիութեան հարկերը բարձրացնել ։ Այդ բռնութեան դէմ որեւէ ըմբոստացում կանխելու նպատակաւ հայկական շրջաններն են ուղարկւում զինուած ուժեր ։

— Այդպիսի նպատակ մինչեւ հիմա մեզ յայտնի չէ ։

— Բայց ձեզ յայտնի պէտք է լինի, որ քրիստոնեայ ժողովուրդները դեռ հաւատում են ձեր հովանաւորութեանն ու պաշտպանութեանը, որ դուք անտարբեր չէք լինի սուլթանի գործադրած բարբարոսութիւնների հանդէպ ։

Նալբանդեանի ասածը թարգմանելու ընթացքում դեսպանը սառն էր ու դէմքն անարտայայտիչ ։ Երբ թարգմանը գործն աւարտեց, լորտը իր լայն ու տափակ կզակը քորեց, ապա այնպիսի ձայնով, կարծես քթի մէջ երաժշտական գործիք լինէր, ասաց .

— Մենք, սը՛ր, չենք միջամտում օտար երկրների ներքին գործերին ...

— Ես հաւատում եմ ձեր այդ հաւաստիացմանը, միլորտ, բայց... ասում են, որ սուլթան Մեճիտը իր նամազն անգամ չի կատարում առանց ձեր թոյլտուութեան ...

— Սուտ պարադոքս է ...

— Անգլերէն սովորելուց յետոյ, առաջին բանը, որ կարդացի ձեր լեզուով, ազգային հիմնի խօսքերն էին՝ «Իշխիր, Բրիտանիա...» ։

— Ցանուն քաղաքականութեան եւ ոչ բռնութեան ...

Թարգմանը հազիւ էր հասցնում թարգմանել խօսքի այս մենամարտը ։ Նալբանդեանը պատրաստ էր փաստերով դեսպանի ասածը ժխտել ։ Երբ Ֆրիդրիխ Մեծի առաջարկութեամբ Լեհաստանը մասնատեց Ռուսաստանի, Պրուսիայի եւ Աւստրիայի միջեւ, Անգլիան լռութեամբ հաւանութիւն տուեց այդ ապօրինի անարդարութեանը ։ Յունաստանն արնաքամ էր լինում թիւրքական եաթաղանի տակ, եւ միայն մէկ անգլիացի՝ Լորդ Բայրոնը ցանկացաւ բարձր պահել իր ազգի պատիւը ։

Բայց Նալբանդեանն այդ բոլորը չասաց եւ բաւարարուեց հեգնօրէն ժպտալով ։

Լորտ Բոյլվերը որսաց այդ ժպիտը, հասկացաւ դրա նշանակութիւնը եւ շարունակեցխօսել նոյն մռմռական սառնութեամբ ։

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ մասնաճիւղ մը կազմուած է Հալէպի մէջ, Մարտ չորսին ։ Այս առթիւ ժողով մը գումարուած էր Քարէն Եփփէ ճեմարանին մէջ, ի ներկայութեան վաթսուն հրաւիրեալներու ։ Հաւաքոյթին բացումը կատարած է Մինաս Թէօլէօլեան, պարզելով Համազգային ընկերութեան նպատակները, — կրթական, գրական, թատերական եւն. ։ Մայր դիւանի ատենապետ ընտրուած է Բժ. Յ. Գասապեան, ատենադպիր՝ Պ. Եդ. Էլոյեան ։ Կազմուած է առժամեայ վարչութիւն մը, որ պիտի աշխատի բազմապատկել անդամներուն թիւը ։

ֆրանք, ինչ որ իրեն կ'ապահովէ նիւթական որոշ եկամուտ: Այս աշխատանքը որոշ ատեն մը կը հեռացնէ զինք գրականութենէն: Ինք որ «Տասներկերու Ակումբ առանց կիներու» նախագահն էր, կ'ամուսնանայ գեղեցիկ այրի կնոջ մը՝ Օնօրինի հետ որ երկու զաւակ ունէր, մէկ ալ իրմէ կ'ունենայ :

Կը ճամբորդէ Սկովտիա եւ Սքանտինաւիա: Վերադարձին կը ծանօթանայ գրագէտ Ժաք Առակոյի հետ որ իրեն կը պատմէ իր արկածները Քոլորատոյի մէջ, ոսկի փնտռողներու հետ: Այս թուականին է որ կը գրէ «Հինգ շաբաթ Օդապարիկի մէջ»:

Հրատարակիչները երբեք կարեւորութիւն չեն տար իր գործերուն: Օր մը իր գործը կը տանի Ռիւ Ժաքոպի հրատարակիչին՝ Հէցէլի որ նախ նախ կը մերժէ : Երբ Ժիւլ Վեռն դուրս կ'ելլէր, ետեւէն հասնելով կ'ըսէ .— «Գրագէտի յատկութիւններ ունիս, կրնաս քանի մը հատուածներ եւս աւելցնել գլխաւոր դրուագներուն: Ամբողջական վէպ մը կազմէ եւ եկուր: Հինգ շաբաթ ետք իր «Հինգ շաբաթ Օդապարիկի մէջ» գրքին համար, հրաշալի առաջարկներ կը ստանայ, — տարին երկու հատոր գիրքի փոխարէն պիտի ստանար քսան հազար ֆրանք, քսան տարի շարունակ: Հետզհետէ աւելի նպաստաւոր պայմաններ կ'առաջարկէ հրատարակիչ Հէցէլը :

Ժիւլ Վեռն 104 հատոր գիրք կը գրէ 42 տարուան մէջ: Նախ մատիտով կը գրէ փոքր գիրերով, ապա վրայէն մելանով կ'անցնի :

Իր օդանաւը «Վիքթորիան», երբ իր թռիչքը կը կատարէր Ափրիկէի վրայ, արդի գիտական քաղաքակրթութիւնը տակաւին կատարեալ յեղաշրջումի մէջ էր: «Սաւառնող Անապատը» գրքին մէջ կը գրէ թէ՝ «Չեմ հաւատար անբնակ երկիրներուն»: Զոհողութեամբ եւ գիտութեան միջոցներով, մարդիկ պիտի կրնան բնակաւորել ծովը եւ երկիրը »: Այս միտքը հաւատոյ հանգանակ կը դառնայ գաղթարարներու: Ով որ գիտէ կամ նորութեան մը չէր հաւատար, կ'ըսէր թէ Ժիւլ Վեռնեան է :

Ան նախատեսած էր Բեւեռներու գրաւումը: Երբ ծովակալ Պիրտ կը պատրաստէր թռիչք կատարել դէպի հիւսիսային բեւեռը, ան կ'ըսէ թէ «Ժիւլ Վեռն էր որ զիս հոս բերաւ»: Գրեթէ բոլոր բեւեռախոյզները կը խոստովանին թէ Ժիւլ Վեռնի շնորհիւ այդ ասպարէզը ընտրած են :

Արհեստագիտական տեսակէտէ ալ ան նախատեսած էր օդանաւը, շարժանկարը, հեռապատկերը, սուզանաւը ... 1863ի եւ 1905ի միջեւ իր երեւակայած տիեզերքը կէտ առ կէտ իրականացած է :

Ան արկածախնդրական վէպերու ոճ մը ստեղծեց որու հետեւեցան յետագային ուրիշներ :

1886 Մարտին յիմարութեան նոպայի մը մէջ իր եղբօրորդին՝ Կասթոն Վեռն ատրճանակի երկու հարուածներով կը վիրաւորէ զինք սրունքէն: Ժիւլ Վեռն կիսովին անդամալոյծ տասը քայլէն աւելի չի կրնար առնել: Ասկէ ետք չի կրնար հանդուրժել տղոց եւ կը ծեծէ դռները :

Թաղումը կատարուեցաւ մեծ շուքով, մասնակցութեամբ ամէն ազգի ներկայացուցիչներու եւ Հանրապետութեան նախագահին :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

*

ՊՐԻՒՍԷԼ, (Յառաջ).— Կիրակի, 13 Մարտ, Քուփոլ սրճարանի վերնայարկը տեղի ունեցաւ Հայ Ուսանողներու Միութեան տարեկան ձեռնարկը : Ասուլիսի ձեւով կազմակերպուած այս ցերեկոյթը նուիրուած էր այժմէական հարցերու : Հայկ. մշակոյթի ճակատագիրն ու արժէքը եւ մեր երիտասարդութեան դերը հայապահպանումի ճիգերուն հանդէպ :

Պ. Աւետիս Ֆէթթէլեան փորձեց անկեղծ վերլուծումի մը ենթարկել երիտասարդութեան վերաբերումը : Դժուար զատել դերը այժմու երիտասարդութեան, որմէ շատ բան կը սպասուի, եւ որ պայմաններու իսկ բերումով յաճախ ի վիճակի չէ տալու իրմէ սպասուածը: Խօսեցաւ երիտասարդներու շուարումին մասին, փորձեց տալ կշիռը ազգային ձգտումներուն եւ աշխարհաքաղաքացիական հակումներուն: Ցոյց տուաւ հաստատումներէ վերջ՝ յոյսի շեշտով վերջացուց իր խօսքը, յայտնեց իր եւ երիտասարդութեան հաւատքը կարելի հրաշքի մը մասին եւ այդ հրաշքը տեսաւ հայկ. մշակոյթի բարիքներուն մէջ: Այս երեկոյթին առթիւ յատկապէս հրաւիրուած էր ծանօթ գրագէտ Ն. Սարաֆեան : Այս տեսակէտէ՝ յատկանշական էր ուսանողներուն ընտրութիւնը: Կանչած էին երէց մը որ իր մտահոգութիւններով աւելի մօտ է նոր սերունդին քան հինին: Խանդավառ խօսքերէ աւելի իրական դատումներ եւ ճշմարիտ հաստատումներ է որ կը փնտռէին: Եւ յուսախաբ չեղան: Պ. Սարաֆեան հարցերը դրաւ անկեղծօրէն եւ ձեւակերպեց անաչառ ու արդար պատասխաններով :

Ահաւասիկ իր շահեկան դասախօսութեան հիմնական մասերը .

— Պզտիկ ժողովուրդ մըն ենք ստորակայութեան զգացումով: Ունինք մշակոյթ մը, որ շատերու համար պարծանքի աղբիւր է, բայց կ'արհամարհուի ուրիշներու կողմէ: Երկու տեսակէտներուն մէջ ալ իրականութեան բաժին մը կայ: Դժգոհները մեր մշակոյթը կը բաղդատեն արեւմտեան աշխարհի մշակոյթին հետ եւ աղքատ ու նախնական կը գտնեն [illegible] րէն: Մոլեռանդ ազգայնականներ մեծութիւն կը տեսնեն մեր մշակոյթին մէջ ու կ'արհամարհեն օտարինը : Անշուշտ մեծութիւն մը կայ մեր մշակոյթին մէջ : Քաղաքական, աշխարհագրական ու կրթական պայմանները նկատի ունենալով՝ հերոսութիւն իսկ կարելի է տեսնել անոր մէջ: Բայց անուրանալի է թէ տկարութիւններ ու խոցելի կէտեր շատ կան մեր մշակոյթի անդաստանին մէջ: Արդար է չափով մը երիտասարդութեան դժգոհութիւնը եւ նորութեան պահանջը: Լուծումը չափաւորութեան մէջն է, պէտք չէ կուրանանք ազգայնամոլութեամբ, ոչ ալ տարուինք ազգամերժ ու աշխարհաքաղաքացիական հովերէ: Գիտակցելով հանդերձ մեր մշակոյթի համեմատական արժէքին՝ պէտք է օգտուինք օտար մշակոյթի բարիքներէն :

Անդրադառնալով արտասահմանի պայմաններուն, Պ. Սարաֆեան յուսահատական գտաւ կացութիւնը: Բայց հայ մշակոյթի ծառաները սրբազան պարտականութիւնը ունին շարունակելու իրենց առաքելութիւնը · վաղուան հայրենիքին պիտի մնան արտասահմանեան հայ մշակոյթի այսօրուայ բերքերը :

Դասախօսութենէն ետք տեղի ունեցաւ կարծիքներու փոխանակութիւն :

Շահեկան էին տրուած հարցերը եւ խանդավառիչ էր հաստատել թէ խորապէս կը հետաքրքրէին անոնք ուսանող երիտասարդները եւ ներկայ հասարակութիւնը: Շնորհակալութեան եւ շնորհաւորութեան արժանի է Պ. Ն. Սարաֆեանը, որ կրցաւ հաղորդական իր խօսքով նոր հորիզոն մը բանալ մեր միտքերուն առջեւ :

Գ. Տ.

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

★

Համազգային ընկերութեան հերթական լսարանը տեղի ունեցաւ Մարտ տասնին, Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը:

Դասախօսն էր Պ. Օննիկ Պէրպէրեան, նիւթը՝ «Ամերիկահայութիւնը »:

Վարչութեան քարտուղարը, Պ. Զարուքճեան ներկայացուց դասախօսը, որ մէկուկէս տարիէ ի վեր Մ. Նահանգները կը գտնուէր, համերգներ կազմակերպելով : Ահաւասիկ դասախօսութեան ամփոփումը.—

«Ամերիկահայերը կը կազմեն, ամբողջ ամերիկեան ժողովուրդին մէկ հազարերորդը : Կարելի է գաղութը բաժնել չորս զանազան խմբաւորումներու, — 1895ի ջարդերէն ետք գաղթողներ, 1915ի ջարդերէն եւ աքսորէն ապաստանողներ, Ամերիկա ծնածներ եւ նոր սերունդը:

Այս խմբաւորումներուն վրայ աւելցնելով զանազան հատուածներ, բողոքական, կաթոլիկ, լուսաւորչական, հայրենակցական, կուսակցական եւայլն, տարբեր տարիքի, տարբեր շրջաններու բարքերով, տարբեր մտածողներու խառն զանգուած մը՝ դուք կ'ունենաք պատկերը Ամերիկահայութեան : Անշուշտ այս կացութիւնը կը վնասէ միասնականութեան, որ անհրաժեշտ է ազգապահպանման համար : Հակառակ սակայն, այն տխուր վիճակին, Ամերիկահայութեան մէջ կան բազմաթիւ մտաւորականներ եւ արուեստագէտներ : Ունի գրագէտներ, որոնք երեք դասակարգի կը բաժնուին, հայերէն գրողներ, անգլերէն գրողներ եւ ֆրանսերէն գրողներ: Կան նաեւ հրապարակագիրներ, քրոնիկագիրներ եւայլն: Գաղութը հարուստ է երաժշտական տեսակէտով: Ունի տասնեակներով լաւ երգիչներ եւ երգչուհիներ որոնց ձայնը մասնաւոր շեշտ մը ունի: Ամերիկահայը մասնաւորապէս կը սիրէ Կոմիտասը: Արեւելեան երաժշտութիւնը եւս իր տեղն ունի հոն, եւ տեղական երաժիշտներու կողմէ շատ հաճելի եւ ժողովրդական լեզուով գրուած երգեր կը լսուին: Տխուր է թեմական պառակտումը: Երկու հատուածներու բաժնուած, սուր պայքար մը կը մղեն իրարու դէմ : Ապազգայնացումը հսկայաքայլ կը յառաջդիմէ, 8 – 10 տարեկան սերունդին մեծ մասը անգլիերէն կը խօսի եւ հայերէն չի գիտեր : Տասնեակ մը տարի ետք դատապարտուած են ուծանալու : »

Դասախօսը սիրով պատասխանեց կարգ մը հարցումներու :

Պ. ՊԱՐԳԻՒ

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Լոս Անճէլըսէն (Քալիֆորնիա) կը հաղորդեն թէ երկու սրտցաւ մեկենասներ, հայր եւ որդի Տիգրանեան 30.000 տոլար նուիրած են Հալէպի Քառէն Եփփէ ճեմարանին, երեք յարկով շէնք մը կառուցանելու համար ճեմարանի հողին վրայ, գիշերօթիկներու համար, բոլոր յարմարութիւններով: Այս նուէրը յայտարարուած է Փալանճեան ճեմարանի յոբելենական հանդէսին առթիւ, ընկ. Յ. Քարեանի կողմէ, ջերմ ծափերու մէջ:

Ինչպէս ամիսներ առաջ հաղորդած էինք Օրը Օրինով մը, հայր եւ որդի Տիգրանեան խոստացած էին կրթական շէնք մը կառուցանել, իրենց ողբացեալ կնոջ եւ մօր՝ Տիկին Հերմինէի յիշատակին :

Ուրեմն Քառէն Եփփէ ճեմարանն ալ պիտի ունենայ վայելուչ շէնք մը: Կ'արժէ ջերմապէս շնորհաւորել նուիրատուները:

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՏՈՄԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի, Մարտ 13ին, Գրոլէի գերեզմանատունը, Տէր Ազդէ քահանան, մի խումբ հաւատարիմ բարեկամների եւ ընկերների ներկայութեամբ, կատարեց հոգեհանգստեան արարողութիւն ողբացեալ Արտաւազդ Ատոմեանի գերեզմանին վրայ:

Լրացաւ հինգ տարի Հանրապետական բանակի սպայ Արտոյի մահուան օրից եւ նրա յիշատակը թարմ է ոչ միայն իր հարազատների, այլ եւ նրանց որոնք ազգային կեանքում ծանօթացել են այդ սրտաբաց, արդարամիտ եւ հայրենասէր ընկերոջ հետ :

Քահանայի աղօթքներից յետոյ ընկեր Գերասիմ Բալայեան ոգեկոչեց հանգուցեալ ընկերոջ յիշատակը, վերյիշելով մի քանի դրուագներ նրա անցեալից: Ընկեր Արտօն, հիւանդանոցում պառկած ատեն, զգալով անխուսափելի վախճանը, դժուարաւ շշնջացել է Բալայեանի. — «Երանի թէ Հայաստանի պաշտպանութեան կռիւներում սպանուած լինէի (վիրաւորուել էր) եւ թաղուած հայրենի հողի մէջ»:

Ներկաները պարտք սեպեցին այցելել նաեւ մեծ յեղափոխական ընկեր Աբրահամ Գիւլխանդանեանի գերեզմանը : Տէր Ազդէն այստեղ եւս գերեզմանօրհնէք կատարեց եւ ընկեր Բալայեան մեծարեց Հայաստանի Հանրապետութեան նախարարի յիշատակը: Այցելուները վերադարձին հանդիպեցան Ատոմեան ընտանիքի բնակարանը, մխիթարելու ողբացեալ ընկերոջ այրին եւ զաւակները :

Հ. Ս.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (104)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Նա լսել էր մեկնելէն առաջ Աղթամարի կողմից թնդանօթի որոտումները, նոյնիսկ մտածել էր Աղթամար գալ, բայց վերջը ասել էր. «Աւելի լաւ է որ մեր ճանապարհը շարունակենք դէպի Դատուան»:

Երբ երեկոյ եղաւ, մենք էլ պատրաստ էինք մեկնելու: Նոր լուր չէինք առած : Պիտի մեկնէինք Դիմոր եւ Հայկական Ալիւր գիւղը :

Վանքի վանահայրը եւ միաբանները խնդրեցին Անդրանիկից, որ մի գիշեր եւս մնանք, որովհետեւ վստահ էին թէ մի բան պիտի չպատահէր: Մենք մերժեցինք շնորհակալութեամբ՝ ասելով. «Մեր [illegible] չենք կարող յետաձգել »:

Տարօրինակ բան էր: Այստեղ Կտուց Անապատի տեղապահը ոչ միայն մեզ կ'իմացնէր իրենց ունեցած պաշարի քանակը, այլ եւ մեր տրամադրութեան տակ կը դնէր այն, մինչդեռ անդին՝ Աղթամարի տեղապահը ոչ միայն պաշար չէր ամբարած, այլ եւ վանքի ունեցած պաշարը դուրս էր հանել տուած, որպէսզի չլինի թէ յանկարծ հայ յեղափոխականները ներս գային եւ բոյն դնէին հոն: Նա դրանով էլ չէր բաւականացած եւ անմիջապէս հաղորդած էր վալիին մեր Աղթամար մտնելու մասին, նոյն օրն իսկ :

Ալիւր գիւղի ճանապարհը չգիտէինք : Վանքի ամենաերիտասարդ միաբանը՝ Սիմոն վարդապետը մեզ ասաց. «Ես կ'առնեմ եւ ձեզ կ'առաջնորդեմ »: Ահա Ղեւոնդների նման մի հոգեւորական Կտուց Անապատի մէջ :

Այդ մենաստանի մէջ կը գտնուէին ազգասէր հոգեւորականներ, մաքուր եւ անկեղծ :

Մեր նաւավարներն էին Պետրոսը եւ այն Թուրքը, որ կարաւանապետն էր եւ պատասխանատու եղած էր նաւերի մէջ գտնուած ապրանքներին: Հաշիւ նստանք այդ Թուրքի հետ : Բոլոր վնասը գնահատեցինք, եւ Անդրանիկը վճարեց մի բան էլ աւելի, որ չասեն թէ՝ «Ֆետայիները նաւերը կողոպտեցին»:

Մեր մեկնելէն առաջ, պատուիրած էինք, որ նաւավարները մեկնին կէս օրին եւ խուսափին մեր մասին ոեւէ տեղեկութիւն հաղորդելէ, եթէ չեն ուզեր մի օր մեր թշնամութիւնը հրաւիրել իրենց վրայ :

Նրանց մեկնումէն յետոյ, մենք էլ, գիշերուան խաւարից օգտուելով, նաւակներով անցանք Կռապաշտնոցի Քարերը եւ այնտեղից ճանապարհուեցինք դէպի Ալիւր գիւղը :

Մութ գիշեր էր: Աստղերը երկնքում փայլում էին ադամանդների նման: Դա յաջողութեան նշան էր: Առանց վտանգի անցանք ճանապարհը: Մեզ առաջնորդողին ընկերանում էին մեր լաւ նշանաձիգներից Մոկացի Գրիգորը եւ Աւօն: Իսկ մեր աջն ու ձախը պահպանում էին Հաճի Գէորգը, Սէյտօ Պօղոսը եւ Վարդանը : Վերջապահներն էին Հարաթ, Յարօ (Մշեցի) եւ Ելօ: Սրանից ամէն մէկը այնպէս վարժուած էր, որ կարող էր կռուել տասնեակների եւ յիսնեակների դէմ :

Լոյսը դեռ չբացուած՝ մենք հասանք Ալիւր գիւղը :

Գիւղի խմբապետը՝ Աբրօն մեզ ընդունեց շատ բարեկամօրէն: Իր զարմանքը յայտնելով՝ նա ասաց մեզ.

— Հոս լուր տարածուած էր, թէ խումբին մի մասը Գէորգ Չաւուշի առաջնորդութեամբ անցել է Ախլաթ, իսկ միւս մասը կը սպասէ Աղթամարի մէջ եւ դուրս գալու հնարաւորութիւն չունի :

Անդրանիկը Աբրոյին ասաց, որ անմիջապէս գիւղի չորս անկիւնների մէջ տեղեր պատրաստէ, որպէսզի խումբը, ըստ առաջնոյն, մասերի բաժնուի :

— Գլխիս վրայ, աչքիս վրայ, ձեզ ղուրբան, միայն դուք ասէք, պահանջեցէք : Ձեզ համար ամէն ինչ կը պատրաստեմ եւ կը զոհեմ :

Նա գնաց: Մենք փողոցի մի անկիւնը նստանք ծխելու, երբ հաստատեցինք, որ գիւղում օտարներ չկան : Ամբողջ գիւղը ամբողջութեամբ հայկական էր: Մեր գլանիկները կը պատրաստէինք, երբ Մուրատ մեզ հրահանգեց, որ բացէն չծխենք, այլ մեր ափերի մէջ առնենք, ըստ մեր ֆետայական սովորութեան: Հրահանգը կատարուեց: Մեր մէջ երկաթէ կարգապահութիւն կար :

Կէս ժամ չանցած՝ մեզանից իւրաքանչիւրը գնաց իրեն համար որոշուած տեղը :

(Շար.) ՄԱԳՈՒՐ Հ.

Ցոյցի նախօրեակին ձրի պիտի բաշխո՛ն հինգ հարիւր հազար օրինակ «Ֆրանսական Եղբայրութիւն» թերթէն :

Հարկատուներուն համակրանքը շահելու համար Փուժատ ուրիշ միջոց մըն ալ մտածեր է, բայց առ այժմ կը յետաձգէ, տարակուսելիներ լսած ըլլալով : Այդ միջոցն է — ինչպէս կը բացատրէ «Լը Մոնտ» — պատուիրել առեւտրականներուն որ տուրքերը չվճարեն, ոչ ալ հաւաքեն եւ պահեն, այլ ծախուած ապրանքներու գիներէն զեղչեն անուղղակի տուրքերը, ուրիշ խօսքով՝ աւելի աժան ծախեն :

× Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ պառակտում ծագած է Փուժատի բնակած քաղաքին մէջ (Սէն Սէռէ) եւ թէ իր ընկերներէն 14 հոգի 200 էջնոց գիրք մը պիտի հրատարակեն քանի մը օրէն, կարգ մը մեղադրանքներ ուղղելով կազմակերպութեան վարիչին դէմ :

ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ԻՐԱՔ ՀԱՄԱՁԱՅՆԵՑԱՆ

ԵԳԻՊՏՈՍ ՆՈՐ ԴԱՇԻՆՔ ՄԸ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ

Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ Իրաքի վարչապետը եւ Սուրիոյ արտաքին գործերու նախարարը կատարեալ համաձայնութեան մը յանգեցան վերջին օրերս քննուած բոլոր խնդիրներու մասին : Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ Սուրիա լրիւ տեղեկութիւններ ստացաւ Իրաքի տեսակէտներու մասին : Իրաք եւ Սուրիա կը յուսան թէ արաբական երկիրներու միացման ջանքերը պիտի շարունակուին, գործադրելով արաբ ազգերուն հաւաքական դերքը : Սուրիոյ արտաքին նախարարը հաւաստիք ստացած է թէ Իրաք փոխադարձ օգնութեան դաշինք մը կնքեց Թուրքիոյ հետ՝ պարզապէս ապահովելու համար Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը :

Պաղտատի բանակցութիւնները չորս օր տեւեցին : Գոյացած համաձայնութեան հետեւանքով էր որ յետաձգուեցաւ արաբ վարչապետներու նոր խորհրդաժողովի մը գումարումը Գահիրէի մէջ :

× Գահիրէի սուրիական նոր դեսպանը, Ահմէտ Շուքայրի յայտարարեց լրագրական ասուլիսի մը առթիւ.— «Քննեցինք Եգիպտոսի առաջարկած դաշինքին մանրամասնութիւնները : Քննեցինք նաեւ արաբական բանակներու միացեալ հրամանատարութեան խնդիրը, ինչպէս եւ ապագայ քաղաքական եւ տնտեսական գործակցութիւնը Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Արաբիոյ միջեւ » :

Դեսպանը յետոյ ըսաւ թէ Դամասկոս պիտի վերադառնայ քանի մը օրէն, խորհրդակցելու համար կառավարութեան հետ, Եգիպտոսի հետ կատարուած բանակցութեանց մասին : Վարչապետներու խորհրդաժողովը պիտի գումարուի երբ վերջանան Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ միջեւ կատարուած բանակցութիւնները :

Լաւատեղեակ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ ծրագրուած դաշինքը հետեւեալ տրամադրութիւնները կը պարունակէ .—

1· Միայուն խորհուրդ մը ստեղծել Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Արաբիոյ ազգ· պաշտպանութեան նախարարներէն .— 2· Ստեղծել տնտեսական խորհուրդ մը, նոյն երկիրներու տնտեսական նախարարներէն. 3·— Արաբական դրամատուն մը հաստատել արաբական դրամագլուխով եւ արաբական դրամ մը շրջաբերութեան հանել · 4·— Միացեալ հրամանատարութիւն մը հաստատել, արաբական զօրքը կազմակերպելու եւ մարզելու համար :

× Թուրքիա մերժեց ընդունիլ Սուրիոյ կառավարութեան մէկ յուշագիրը՝ արաբական երկիրներու յարաբերութեանց մասին : Վարչապետը իր մօտ հրաւիրելով Անգարայի սուրիական դեսպանը, բացատրեց թէ թուրքեւսուրիական յարաբերութիւնները ծանրակշիռ սահմանի մը հասած են : Յուշագիրը վերադարձնելով, Ատնան Մենտերէս ըսաւ թէ անոր պարունակած տեղեկութիւնները եւ Սուրիոյ ու Եգիպտոսի ծրագրած դաշինքը ճշմարտութեան չեն համապատասխաներ :

× Եգիպտոսի ազգ· առաջնորդութեան նախարարը, Սալեհ Սալեմ, յայտարարեց թէ արաբական պետութիւնները պէտք է նորանցք մը ունենան Իսրայէլի մէջ, Նեճիպի անապատային շրջանին վրայ, ցամաքէն կապուելու համար Յորդանանի հետ :

ՁԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐ նշանակուեցաւ Այզընհաուըրի կողմէ, Հ· Սթեսըն, — աննախընթաց դէպք մը ազգերու պատմութեան մէջ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

Դասախօսութիւն նուիրուած Հայկ· մշակոյթին :

Այս Շաբաթ իրիկուն Մարսէյլի համալսարանի Ամփիթատրոնին մէջ (40, Ալէ Լէօն կամպէթա) ժամը ճիշդ 21ին :

Կը խօսի գրողէտ

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

Նիւթը՝ ՀԱՅԿ· ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ ԻՆՔՆԱՏԻՊՈՒԹԻՒՆԸ :

Դասախօսն ու իր գրական գործը կը ներկայացնէ՝ Կ· ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

Մուտքը ազատ է :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե· Թաղամասի սրահը :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի :
Մէզօն տը լա Շիմի

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Հ· Բ· Ը· Միութեան Նուպարեան Մատենադարանին 11 Սքուար Ալպօնի, սրահներուն մէջ պիտի դասախօսէ մարդաբանութեան փրօֆէսէօր ՌԸՆԷ ԽԵՐՈՒՄԵԱՆ հետաքրքրական նիւթ մը ունենալով· «Կրուփ Սանկէն է լը Փրօպլէմ տը լա րաս շէ լէ զ'Արմէնիէն » :

Այս Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը վեցին : Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :
Մուտքը ազատ է :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ Քասէ սրճարանի վերնայարկը ժամը 9ին : Կը շարունակուի մտքերու փոխանակութիւնը՝ 1921 Փետրուար 18ի դէպքին պարզաբանութեան մասին :

ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ .— Եկեղեցաշէն Տիկնանց Յանձնախումբը կը ծանուցանէ թէ իրենց տարեկան տօնավաճառը տեղի պիտի ունենայ Մայիս ութին Պօնըթէյի սրահներուն մէջ գեղեցիկ անակնկալներով եւ պարահանդէսով, որ պիտի սկսի ժամը 15ին : Կը խնդրուի բոլոր հայ առեւտրականներէ եւ ընտանիքներէ քաջալերել ներկայացող տիկինները :

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համաչարսանճաղի Հայր· Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը, Զատկի առթիւ հաւկիթախաղ մը սարքած է, Ապրիլ 11ին, երկուշաբթի ժամը 14ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա :

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

ԴԵՌ ԿՐՆԱՔ ՃԱՐԵԼ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ· ՏԱՐԻ)
կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ծոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ :

Գրական էջեր .— Հայկ· կեանք, Արեւմտի աշխարհ, Հայաստան, կէս - բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն· :

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1300 : Դիմել՝ «Յառաջ»ի գրատուն Հրանտ Սամուէլի : ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ· ՄԱԼԱՔԵԱՆի ՝
3, Bd. Théodore Turner, Marseille

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԱՆՊԱՏՃԱՌ

«ԽԱՉԻՆ ՃԱՄԲԱՆ»

Նոր հրատարակուած հատոր մը, որ կը պարունակէ յուզիչ ու սրտագրաւ դրուագներ մեր տարագրութեան կեանքէն :

Գին 400 փանք :

Կը գտնուի բոլոր հայ գրավաճառներուն մօտ եւ կամ դիմել հեղինակին՝ Ծ· ՊԷՐՊԷՐԵԱՆի, 104, Ավընիւ տ'Իթալի, Փարիզ :

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻԼԱՅԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի գլխոցին Սանուց Միութեան կողմէ : Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԻՆ

Մարտ 27, կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Քէս տ'էփառնեը, 32–34 Ավընիւ տը լա Փօրթ տէ Լիլա :

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ փարիզահայ արուեստագէտներու : Մուտք 250 փր·

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ .— Հ· Յ· Դ· Քրիստափոր խումբի ժողովը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը :

ՓԱՐԻԶ .— Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի ընդհ· ժողովը այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Ազգ· Տան մէջ : Օրակարգ .— «Նոր Սերունդ»ի Օրը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ _ ԾԻԾԱՂԻ ՕՐ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ 22 ՄԱՐՏ 1955 ԺԱՄԸ 9ԻՆ

SALLE IENA — 10 Av. d'Iéna — Métro: Iéna

Ա· ԳՄԲԷԹԵԱՆ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ - ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնեն հայ երգիծաբանութեան անմահ վարպետին Յ· ՊԱՐՈՆԵԱՆի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար
Տոմսերը կը ծախուին Հ· Բալուեան գրատունը :
ՄՈՒՏՔԻ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ՝

ԹԱՏԵՐԱ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ապրիլ 3ին, կիրակի ժամը 15էն կէս գիշեր :
Իսիի քաղաքապետարանին մեծ սրահը :
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

MARIGNAN — LE FRANÇAIS

Շարժանկարի սրահները կը ներկայացնեն՝
ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆի
վերջին շարժանկարը՝
LES AMANTS DU TAGE
« Թաժոյի սիրահարները», հետեւողութեամբ ժօզէֆ Քեսէլի վէպին եւ խաղարկութեամբ Ֆրանսուազ Արնուլի եւ Տանիէլ ժըլէնի

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ընկերական հաւաքոյթը այս կիրակի, ժամը 16էն 23 : Գեղարուեստական բաժին, պար եւ պիւֆէ :

Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները, Ազգ· Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ :

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՑԵՂԻՆ ՁԱՅՆԸ Բ· հատոր : Պատկերներ երբեմնի գաւառէն, Քիւրտիստանի լեռներէն եւ ամերիկեան դրացիներէն : Գրեց՝ Արամ Հայկազ, 315 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ : Դիմել Պարամեան գրատուն : Գին 750 ֆրանք :

ՈՐԴԻՔ ՑԱՍՄԱՆ, գրեց Շաւարշ Նարդունի : Տպ· Արաքս : 1955 : Գին 100 Ֆր· :

ԱՅՍՊԷՍ ՄԵԾՑԱՆ ԱՆՈՆՔ… (Թատերախաղ 4 արար) : Գրեց՝ Ատրինէ Տատրեան, Իսթանպուլ 1954 : Գին 250 դրշ· :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ· Կ· Խաչի Իթալիի մասնաճիւղը տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը Մայիս ութին :

Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ

1955 Տարուոյ տօնական օրերու առթիւ, Դպրոցասէրի խնամակալութիւնը հետեւեալ նուէրները ստացած է եւ բոլոր նուիրատուներուն կը յայտնէ իր սրտագին շնորհակալութիւնը .—

Պ· Պ· Չէքմեան (Արտէշ) հինգ հազար ֆրանք, Սաաթճեան (Քոլոմպ) հինգ հարիւր, Գալըպճեան (Փարիզ) հինգ հարիւր, Երուանդ Սրմաքէշեան հինգ հազար, Թեւանեան ճաշարան (Եար) երկու հազար, Ուշաքլեան 1500, Պերճ Զաքըճեան երեք հազար, Շողիկեան երկու հազար, Մոսկոֆեան (Վէզինէ) հինգ հարիւր, Պապիկեան (Սէվրան) երկու հարիւր, Զ· Սագաեան (Ռոնի) հինգ հարիւր, Յ· Տապաղեան հազար, Աղամալեան (Փարիզ) հինգ հարիւր, Պաքըրճեան տասը հազար, Եէտիքարտաշեան հինգ հարիւր, Կ· Յակոբեան (Փարիզ) 5 հազար, Տիկին Քէօլեան հազար, Պ· Պ· Սանոյեան հազար, Էտիրնէլեան, Տէր եւ Տիկին Վ· Պետրոսեան, Պ· Հ· Տէօվլէթեան հազարական, Պ· Լեւոն Մուրատեան (Փարիզ) երկու հազար, Պ· Պօղոս Ֆրընկեան հինգ հազար, Պ· Ճիլէրճեան 25 հազար ֆրանք, Խ· Աւագեան տասը հազար ֆրանք :

Գումար 84·700 ֆրանք :

Պ· Պ· Թէրզեան ութ ժիւբ, Պօյաճեան չորս զոյգ գուլպայ, Տիկին Չըրաշեան մէկ քէս արմաւ եւ մէկ քէս թուզ, Պ· Ադամ Ճանճիկեան մէկ սնտուկ նարինջ, Մարգարեան երկու քիլօ պօնպօն, Լեւոն Յովհաննէսեան մէկ սնտուկ նարինջ, Հրաչեան չոր պտուղներ, Թապիպեան երեսունը հինգ քիլօ չոր ծիրան, Տէր եւ Տիկ· Մտռանկէօզեան ռատիօ մը :

(ԿՆԻՔ)

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՎԻԷՆ, ԿԷՄԷՐԷԿցի .— Ինչո՞ւ կը զբաղիք այդ բանսարկուներով եւ իրենց զրպարտութիւններով :

ԾԱԽՈՒ Է

Տուն մը, սափրիչի փոն տը քօմէրսով մը եւ ուրիշ խանութ մը : Երեք կառատուն, 14 սենեակ : Շատ յարմար գիներ եւ վճարման դիւրութիւն : Դիմել՝ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, 80, Av. de Livry, Sevran

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՄԱՐՏ — MERCREDI 23 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7629 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3040

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ն. Վ. ՍՈՒՏԸ

Փարիզեան ամսագրի մը խմբագրու-թիւնը կը հարցնէ գրագէտ Անտրէ Մալրոյի :

— Ձեր կարծիքով, ո՞րն է մեր դարա-շրջանին յատկանիշը, Ազատագրութենէն ետք :

= Սուտը, կը պատասխանէ Մալրօ :

Ի՛նչ մտքով ալ արտասանուած ըլլայ այս հատու բառը, կը համապատասխանէ անողոք իրականութեան մը : Մանաւանդ քաղաքական եւ ընկերային տեսակէտով :

Նորութիւն մը չէ Նորին Վեհափառու-թիւն Սուտը, քաղաքականութեան մէջ :

Բայց, երբե՛ք այսքան լայն բացած չէր իր թեւերը, կազմելով առանձին աշխար-հակալութիւն մը :

Վարակումը սաստկացաւ Բ. աշխարհա-մարտէն ետք, երբ յաջորդաբար պայթե-ցան զարմանազան գաղտնիքներ, ապշու-թեան մատնելով դիւրահաւան բազմու-թիւնները :

Հսկայական ուժեր ասպարէզ նետուած էին, շողշողուն եւ շնդալից նշանաբանե-քերով, ինչպէս առաջին Մեծ պատերազ-մին (1914 – 1918) :

Յաղթանակներ շահեցան, կերպարա-նափոխելով Եւրոպան եւ ուրիշ աշխար-համասեր :

Նշանախօսքերուն ամէնէն սրտառուչը, փոքր ազգերու ինքնորոշման իրաւունքը, դարձաւ աչնան տերեւ : Եւ կամ երախայ մը մեռելածին :

Սառնաշունչ խորշակ մը, Ն. Վ. Սու-տը ցամքեցուցած էր կենդանութեան բո-լոր աղբիւրները :

Եւ, — ո՛վ հեգնութիւն — դասալքու-թեան ճամբուն վրայ իրար կը դիմաւո-րէին աջն ու ձախը : Դեղինը եւ կարմիրը : Քաղքենին ու յեղափոխականը :

Անշուշտ շատ աւելի մեղաւոր էր — եւ է՛ — ան որ շեփորը կը հնչեցնէր յեղափո-խական ուժգնութեամբ : Նոր, արդար եւ ազատ աշխարհ մը կերտելու յաւակնու-թեամբ :

Այս պարագան աւելի շեշտուեցաւ Բ. աշխարհամարտէն ետք, երբ յաղթական-ները ի վիճակի էին արդարութիւն բաշ-խելու տիրաբար, քանի որ խորտակած է-ին ամէն խոչընդոտ :

Ն. Վ. Սուտը անգամ մը եւս խուճապի մատնեց բարեմիտ բազմութիւնները, չա-րախինդ քրքիջներ արձակելով :

Պատմութիւնը անգամ մը եւս կրկնուե-ցաւ, — նորազատ ազգեր նորէն ինկան լուծի տակ, շինծու պիտակներով :

Իսկ անոնք որ ազատ են առ այժմ, անձ-կութեամբ կը սպասեն գալիքին :

Ո՛րքան պերճախօս վկայութիւններ Նալթայի խորհրդաժողովին ատենագրու-թեանց մէջ, Սուտի եւ կեղծիքի տիրապե-տութեան մասին...

Եւ դեռ կայ Փոցտամը : Կատարեալ առածախ :

Մեր փոքր ածուն ալ ազատ չմնաց Սու-տին հրապոյրներէն եւ աւերներէն :

Մինչեւ այսօր, թերթեր կան որոնք անսպառ դրամագլուխի մը վերածեր են Սուտը :

Անոնք թուղթ կը մրոտեն խեղաթիւրե-լով, կեղծելով, ժխտելով կամ վերիվայր շրջելով անվիճելի, պատմականօրէն ա-պացուցուած իրողութիւններ :

Ամէն տեղ ալ, գլխու վրայ տեղ ունի ո՛վ որ կրնայ ամէնէն հրէշային սուտերը յղանալ եւ «ստեղծագործել» :

Ամէնէն բացորոշ դէպքը դարձած է կրո-ւախնձոր, բութ սլաքներ արձակելու հա-մար նոյնիսկ նահատակներուն դէմ, քա-ռասուն տարի ետքը :

Պարզ բանավէճ մը կը վերածուի խու-ժանավարական մարզանքներու, տարեր-տեւելով :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄ ՓՈՒԺԱՏԵԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ԴԷՄ

Դատական իշխանութիւնը քննութիւն բացաւ, օրինազանցութիւններ գտնելով գրավաճառ Փուժատի կազմակերպած հա-կահարկային շարժումին մէջ : Նախ պիտի ճշդեն թէ ո՛վ հրատարակեց անանուն թըռուցիկ մը որ կը թելադրէ հաւաքաբար մերժել տուրքերու վճարումը : Միեւնոյն ատեն քննութիւններ պիտի կատարուին Փարիզի եւ գաւառի մէջ սարքուած կարգ մը ցոյցերու մասին, որոնց նպատակն էր ընդդիմանալ հարկային քննիչներու հե-տազօտութեանց : Այս հետապնդումները պիտի կատարուին «Ք.»ի դէմ, համա-ձայն 1939ին հրատարակուած օրէնքի մը, որ տուգանք եւ բանտարկութիւն կը նա-խատեսէ, եթէ ուեւէ մէկը փորձէ հարկա-դուլ հրամայել բռնութեամբ, սպառնա-լիքներով կամ դաւադրութեամբ : Ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը, անանուն թռուցիկը մօտաւորապէս կը ներկայացնէ Փուժատի տեսակէտները : Սէն Սեռէի գրավաճառը, որ կը պարծենայ թէ 800 հազար մանր եւ միջին առեւտրականներ կազմակերպած է, զանազան հրահանգներ ուղղած էր, տուրքերու ճշդումը եւ վճա-րումը խափանելու համար : Վերոյիշեալ օրէնքը կը նախատեսէ երկու տարի բան-տարկութիւն եւ 240.000էն մինչեւ 2.400-000 ֆրանք տուգանք :

Հրատարակուած տեղեկութեանց հա-մաձայն, կարգ մը հարկատուներ, մա-նաւորապէս վարձու աշխատաւորները, ո-րոնց վաստակը գործատէրերուն կողմէ կը հաղորդուի կանոնաւորապէս, դոհ չէին Փուժատի շարժումէն : Հարկատուներու ընդհ. դաշնակցութիւնը, որ կը ներկա-յացնէ Փարիզի խանութպանները եւ ար-հեստաւորները, իր պատուիրակին միջո-ցաւ յայտարարեց թէ ցոյցերու ընթաց-քին Փուժատ վարձու աշխատաւորները մանր առեւտրականներուն դէմ կը հանէ : Այս առթիւ կ'ըսէ թէ՝ անոր ձեռք առած միջոցները տհաճութեամբ ընդունուած են հարկատուներու եւ սպառողներու մեծա-մասնութեան կողմէ :

Արհեստակցական Միութիւն մըն ալ, Բանուորական Ուժը, կը ձաղկէ Փուժատի շարժումին «փաշական հանդամանքը» եւ կարգ մը առեւտրականներու ծրագրած հրապարակային ցոյցերուն հակընկերա-յին նկարագիրը : Կազմակերպութիւնը միեւնոյն ատեն կը պարսաւէ այն երես-փոխանները որոնք մեղսակից կը դառնան գիտակցօրէն կամ խուճապի մատնուելով :

× Պ. Փուժատ առջի օր լրագրական ա-սուլիս մը սարքած էր գարեջրատան մը վերնայարկը, ի ներկայութեան 250 քա-ղաքացիներու որոնց մէջ կը գտնուէին հարկային քննիչներ եւ պետական պաշ-տօնեաներ : Այս առթիւ ըսաւ թէ վարչա-պետը երբ հարկային օրէնքի բարենորո-գում առաջարկէ յառաջիկայ երկուշաբ-թի, պէտք չէ որ սրբագրէ հին օրէնքը եւ մանրակրկիտ պրպտումները, այլ պար-զապէս ջնջէ զանոնք, ինչպէս եւ ընդհ. ներում շնորհէ սահմանուած պատիժնե-րուն համար :

Ունկնդիր մը հարցուց թէ ի՛նչ պիտի ը-նէ, եթէ իր պահանջները գործադրուին : Փուժատ պատասխանեց .

— Վար պիտի իջնենք մեր ապօրինու-թեան սանդուղներէն ուր բարձրացած ենք այժմ :

Ուրիշ մը հարցուց թէ անդամ եղա՞ծ է ժաք Տորիոյի ֆաշական կազմակերպու-թեան : Փուժատ պատասխանեց .

— Ես շատ երիտասարդ էի այն ատեն (այժմ 34 տարեկան է), քաղաքական կազ-մակերպութեան մը մասնակցելու համար . սակայն չեմ ծածկեր թէ կապեր ունէի Տորիոյի երիտասարդական շարժումին հետ : Յետոյ, գերմանական գրաւման ա-տեն, աքսորուեցայ ուրիշներու հետ եւ, աւելի վերջը, միացայ Ազատ Ֆրանսայի ուժերուն :

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

★

« ԻՄ ՅՈՒՇԵՐԻՑ »

Նոր հրատարակութիւն մը եւս Լիբա-նանէն, Աւ. Իսահակեանի Յուշերը, —Տպ. էտվան, 1955 :

Պէյրութի այս համեստ հրատարակչա-կանը կը շարունակէ հին եւ նոր հեղինակ-ներու գործերը լոյս ընծայել, ընտիր տպագրութեամբ եւ մատչելի գիներով :

Արդէն իսկ հրատարակած է 18 սիրուն հատորներ :

Լաւ կ'ըլլար որ անուն մը նշանակէր կողքին վրայ, իբրեւ Մատենաշար, դի-մացն ալ՝ թիւը :

« Իմ Յուշերից »ը առաջին անգամ տպ-ուած է 1946ին, Երեւան :

Հատորը կը պարունակէ մէկը միւսէն հետաքրքրական յուշեր՝ հետեւեալ ակա-նաւոր դէմքերու մասին .— Ղ. Աղայեան, Պերճ Պռօշեան, Յ. Յովհաննիսեան, Յ. Թումանեան, Վ. Տէրեան, Նար – Դոս, Յ. Յակոբեան, Թ. Թորամանեան, Գ. Բա-շինջաղեան, Ա. Թամանեան, Ա. Սպեն-դիարեան, Խրիմեան Հայրիկ :

Ուրեմն, տասներկու անուն :

Անոնք որ գաղափար չունին այս դէմ-քերու մասին, մէկ անգամէն պիտի ճանչ-նան զանոնք, երբ կարդան այս Յուշերը :

Եւ մանաւանդ, պիտի ըմբռնեն իրա-քանչիւրին հոգին, տառապանքը եւ տեն-չերը, որոնք նկարագրուած են այնքա՜ն պարզ, այլ վառ գոյներով :

Հատորը կը պարունակէ նաեւ իւրա-քանչիւրին լուսանկարը :

Դժբախտաբար կարգ մը վրիպակներ սպրդած են նոր տպագրութեան մէջ, բոլ-շեւիկեան սխալագրութիւնը դասական ուղղագրութեան վերածուած ատեն .— հարկ (յարկ), հեղհեղուկ (յեղյեղուկ), մեգ (մէգ), Ավօ (Աւօ), բերեք (բերէք), յետաղօտել (հետազօտել) :

Ուրիշ նշանակելի պարագայ մը .—

Հեղինակը բազդատաբար ազատ մնա-ցած է անտեղի օտարաբանութիւններէ, երբ արտասահման կը գտնուէր :

Խառնիճաղանճը կ'անի, երբ կը գրէ Ե-րեւանի մէջ (իւրաքանչիւր յուշի տակ նշանակուած է քաղաքը եւ թուականը) :

Այսպէս, Ղ. Աղայեանի վերաբերեալ յուշերը, որոնք խմբագրուած են 1941ին, Երեւան, կը պարունակեն հետեւեալ այ-լանդակութիւնները .

— Քարվանսարա, կատեգորիա, կոլո-րիտ, սոցիալիզմ, կոզմոպոլիտիզմ, ռեւո-լուցիոն շարժումներ, ուտոպիա, ռէակ-ցիա, օպտիմիստ, օպտիմիզմ են . :

Յովհ. Յովհաննիսեանի բաժնին մէջ .

— Հալյուցինացիա, ռոմանտիկական, ինտելեկտ, իմպերիալիստական :

Յակոբ Յակոբեան .— Տեմպերամենտ, ռեւոլուցիա, լիրիկա են . :

Թորամանեան — Մոնումենտ — Թա-մանեան — Սիմբոլ, սիմվոլ :

Սպենդիարեան . — Կոմպոզիտոր, սֆե-րա, լիրիկա, օրկեստր, արխիտեկտուրա, կոնցեպցիա, միֆական, կատաստրոֆ, կուլտուրա են . :

Եւ տակաւին երանելիներ կան որ չեն ըմբռներ թէ «բանը ինչո՛ւմն է » :

Մօտ ութսունամեայ Աւ. Իսահակեա՜ն ալ վարակուած է «գոյնզգոյն ոլունքնե-րով պճնազարդուելու չտեսի պչրամո-լութեամբ» :

ՎԱՀԷ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Այրի Տիկին Ռուբէն Զարդարեան 5000 ֆրանք կը նուիրէ Ա. Ահարոնեանի դամ-բարանի շինութեան : (Նաեւ 5000 ֆրանք Նշան Փալանճեան ճեմարանին համար) : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ
ԲԱՑԱՌԻԿ ՕՐԷՆՔ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

Նախարարական խորհուրդը վաւերա-ցուց Ալժերիոյ համար մշակած բացառիկ օրէնքը, որ Ազգ. Ժողովին պիտի ներկա-յացուի այսօր, չորեքշաբթի, որպէսզի անմիջապէս քննէ : Այս բացառիկ օրէնքին շնորհիւ, որ պաշարման վիճակ չէ, կա-ռավարութիւնը կ'ուզէ աւելի ազդու մի-ջոցներով ապահովել բարեկարգութիւնը Ալժերիոյ կարգ մը շրջաններուն մէջ, մասնաւորապէս Օրէսի (Աւրես) եւ Քա-պիլի մէջ :

Բացառիկ վիճակը առժամեայ կացու-թիւն մըն է բնական վիճակին եւ պաշար-ման վիճակին միջեւ : Անոր շնորհիւ կա-րելի է ստիպողական միջոցներ ձեռք առ-նել եւ զինուորական ատեանի յանձնել կարգ մը յանցագործութիւններ : Օրէն-քին գործադրութեան շրջանները պիտի ո-րոշուին կառավարութեան հրամանա-գրով :

Այս վարչական տնօրինութեանց հետ զուգընթաց, զինուորական նոր միջոցներ պիտի որոշուին ազգ. պաշտպանութեան գերագոյն կոմիտէին կողմէ : Այս մարմի-նը առջի օր լսեց պատերազմական նախա-րարը, զօր. Քէօնիկ, բանակին կազմա-կերպութեան մասին :

× Կառավարութիւնը կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները օրուան հրատապ

(Շարը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՇԱԳԻՆ ՁՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
(ՃԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Մեսրոպ Թորոսեան (Ռօան)	5.000
Այրի Տիկին Իսկուհի Մարաշեան (իր նահատակներու յիշատակին)	1.000
Վիէնի հայկ. երգչախումբ	3.000
Ծատուրեան (Սալէն տը Ժիռօ)	500
Լազեան ընտանիք	1.000
Գումար՝	10.500
Երէկուան գումարը՝	577.050
Ընդհ. գումար՝	587.550

ԵՐԵՒԱՆԷՆ ՍԻՊԵՐԻԱ
(Դէպի խամ եւ խոպան հողերը)

Մոսկուայի ռատիօն կը տեղեկացնէ թէ Մարտ 18ին, Հայաստանի երկսեռ երի-տասարդութենէն կազմուած կարաւան մը մասնաւոր կառախումբով Երեւանէն մեկ-նեցաւ դէպի Արեւմտ. Սիպերիա, խամ ու խոպան հողերը մշակող իրենց ընկեր-ներուն միանալու համար :

Ռատիօն չհաղորդեց մեկնողներուն թի-ւը, սակայն կարելի է գաղափար մը կազ-մել, քանի որ մասնաւոր կառախումբ տրամադրած են :

Ռատիօն չհաղորդեց նաեւ, թէ՝ Հա-յաստանէն մեկնողներու քանի՞երորդ կա-րաւանն էր այդ :

Կը սպասենք լրացուցիչ տեղեկութեանց :

ՎԱՂԸ՝ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

Անգլիացի հռչակաւոր վիպասան Ակա-թա Քրիսթիի ամէնէն հետաքրքրական վէպերէն մէկը, որուն հիացողներէն եղած է արտաքին գործերու նախարարը՝ Սըր Էնթընի Իտըն :

Թարգմանուած է անգլերէն բնագրէն :

Դուք ալ պիտի կարդաք լարուած ուշա-դրութեամբ, ինչպէս իր միւս գործերուն թարգմանութիւնը :

ԴԵՌ ԵՐԿԱ՞Ր ՊԻՏԻ ՏԵՒԷ ԱՅՍ ԱՆԵԼԸ

●

ՊԷՅՐՈՒԹ, (Յառաջ) .— Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանը, մէկ անգամէն եւ անսպասելի կերպով փրկուեցաւ անկոչ հիւրէ մը որ եկած տուն – տեղ եղած էր այնտեղ, մօտաւորապէս երեք ամիսէ ի վեր :

Պրոֆէսըրը Աշոտ Աբրահամեան անունով այդ անկոչ հիւրը եկած էրՊէյրութանցեալ Դեկտեմբերի 22ին եւ անկէ ի վեր կը բնակէր Անթիլիասի վանքը: Եկած էր էջմիածնի կողմէ կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու համար: Եկած էր ու չէր վերադարձած, հակառակ, այն իրողութեան, որ իր ժամանումէն առաջ իսկ, անորոշ ժամանակով յետաձգուած էր ընտրութիւնը: Ուրիշներ ալ եկան այդ օրերուն, եւ երբ ընտրութեան յետաձգումը իմացան, վերադարձան իրենց գործերուն գլուխը: Այս մէկը սակայն մնաց յամառօրէն: Անշուշտ մասնաւոր առաքելութեամբ: Ու մնաց մինչեւ այն օրը, երբ իր կրտսեր պաւկին մահը դուժող հեռագիր մը Երեւան կանչեց զինք, քանի մը օր առաջ, անկանկալօրէն :

Կաթողիկոս չունէինք Մեծի Տանն Կիլիկիոյ գահին վրայ եւ »Պրոֆէսըր»ը, այս երեք ամիսներու ընթացքին, փաստօրէն դարձաւ այդ գահին անվեղար «գահակալը»: Կաթող. Տեղապահը դարձաւ իր գործակատարը: Իր շուրջը հաւաքեց մարդիկ իր մանկլաւիկներէն եւ խորհրդակցեցաւ անոնց հետ: Ձեւեր ու ծրագիրներ որոճաց, որպէսզի կարենայ լուծել կաթողիկոսական տագնապը իր հայեցողութեամբ: Փորձեց բանակցիլ երրորդ անձերու միջոցով: Բայց երբ ձախողման դատապարտուեցան իր բոլոր ծրագիրներն ու մեքենայութիւնները, երբ տեսաւ որ Երեւանէն բերած կանդունով կարելի չէ չափել կառուց Պէյրութի մէջ, հրահանգեց շարունակել խափանարարութիւնը, — այսինքն որեւէ պարագայի տակ չհրաւիրել Ընդհանուր եւ Պատգամաւորական Ժողովներու գումարումը:

Այս բոլորը կատարուեցան անշուշտ ձեռքի տակէ: «Պրոֆէսըր»ը երբեք չերեցաւ բեմին վրայ: Իր հրահանգները գործադրուեցան շուրջը հաւաքած խորհրդականներուն եւ մասնաւորապէս Տեղապահ Խադ արք.ի կողմէ: Իրաւասու կամ գործադիր խափանարարը արդէն այս վերջինն է, Տեղապահի իր հանգամանքով: Ան է որ պիտի հրահանգէ Ժողովներու գումարումը: Անկէ առաջ երկու անգամ հրաւիրեց այդ ժողովները եւ երկու անգամին ալ, այլանդակ պատրուակներով չեղեալ նկատեց հրաւէրները: Ջեղեալ նկատեց, երբ տեսաւ որ իր ցանկութիւնները պիտի չիրականանան: Այսինքն, ոչ իր նախասիրած մարդոցմով Ազգ. Կեդր. Վարչութիւն պիտի կազմուի, ոչ ալ ինք պիտի ընտրուի կաթողիկոս: Այս անգամ եւ «պրոֆէսըր»ի հրահանգներէն ետք պիտի չուզէ կամ չկրնայ ապահովաբար գործել երրորդ ձախաւերութիւն մըն ալ: Մանաւանդ որ զինք խափանարարութեան դրդողները չորս աչքով կը հսկեն իր վրայ եւ հետեւաբար թոյլ պիտի չտան նման բան մը :

Ուրեմն, ժամանակի մը համար գէթ, եւ ցորչափ տեղապահը տեղի տալու հարկադրանքին տակ չդտնուի, պիտի չկատարուի կաթող. ընտրութիւն Անթիլիասի մէջ: Մինչեւ քանի մը ամիս առաջ, ընտրութեան յետաձգման մեղքերը փաթթէին Դաշնակցութեան վիզը: Իսկ հիմա արդէն ամէն ինչ պարզ է եւ որոշ: Եւ ամէն մարդ կը տեսնէ, թէ ով է մեղաւորը :

Դաշնակցութիւնը միշտ պատրաստ եղած է եւ այսօր ալ պատրաստ է բերելու իր նպաստը — իր կարեւոր նպաստը — Կիլիկեան Աթոռի գործերուն կարգաւորման համար: Ինք կ'ուզէ բոլորէն առաջ վերջացած տեսնել Կաթողիկոսարանէն ներս տիրող անկերպարան եւ անպատասխանատու վիճակը: Եթէ տիրող կացութիւնը, Անթիլիասի Միաբանութենէ միայն շահագրգռող հարց մը եղած ըլլար, կենսական նշանակութիւն մը պիտի չունենար իրերու ներկայ ընթացքը: Կաթողիկոսական այս տագնապը, սակայն, ունի համահայկական նշանակութիւն Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Կիպրոսի մեր գաղութներուն համար: Համահայկական նշանակութիւն՝ ոչ միայն կաթողիկոս մը ունենալու տեսակէտով — Աթոռը թափուր կը մնայ մօտ երեք տարիէ ի վեր — այլ մանաւանդ, իր դիրքին արժանի եւ երեք գաղութներու շահերուն համապատասխան եկեղեցականի մը ընտրութիւնը ապահովելու անհրաժեշտութեամբ :

Ժողովուրդին եւ անոր պաշտօնական ներկայացուցիչներուն պահանջն է ընտրել այնպիսի Կաթողիկոս մը, որ դեռ չընտրուած իսկ յանձնառու ըլլայ ընդ առաջ երթալու երկու հիմնական պայմաններու իրագործման .—

1) Ընտրուելիք Կաթողիկոսը ամէն բանէ առաջ պիտի յարգէ եւ կիրարկէ Ազգ. Սահմանադրութիւնը իր ամբողջութեան մէջ եւ

2) Պիտի ըլլայ բացարձակապէս անկախ արտաքին ազդեցութիւններէ :

Դաւադիրները կ'ուզեն որ Անթիլիասի մէջ ալ նստի խորհրդային իշխանութեան հլու – հնազանդ Կաթողիկոս մը, մանաւանդ որ թեկնածու եպիսկոպոսներ չեն պակսիր, դժբախտաբար :

Ահա այս բանին պիտի չհանդուրժեն մեր երեք գաղութները: Այս բանին պիտի չհանդուրժեն՝ գումարուելիք Պատգամաւորական Ժողովին անդամները: Ու պիտի ընտրեն կաթողիկոս մը, որ ամէն բանէ առաջ վճռաբար պիտի ընդդիմանայ արտաքին դաւերու :

Կաթողիկոսական ընտրութեան պայքարը կը մղուի աճաւասիկ այս հիմնական կէտին շուրջ: Եւ պիտի մղուի առանց ընկրկումի, եթէ նոյնիսկ դեռ ժամանակ մըն ալ թափուր մնայ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռը: Զարաչար կը սխալէին Երեւանցիները, եթէ կը կարծեն, որ այս ուղղութեամբ եւ խափանարարութեան շարունակութեամբ, պիտի կրնան ընկճումներ կորզել հայ ժողովուրդի ներկայացուցիչներէն :

Պիտի գայ անշուշտ օրը, երբ վերջ պիտի գտնէ այս խափանարարութիւնը: Պիտի գայ օրը, երբ կաթողիկոսական ընտրութիւն պահանջող ժողովուրդը պիտի ունենայ իր ուզածը: Կաթող. Տեղապահը իր բոլոր յանցանքները մոռնել պիտի տայ, եթէ վերջին պահուն լրջօրէն դառնալով, նիստի հրաւիրէ Ընդհանուր եւ Պատգամաւորական Ժողովները: Որեւէ պարագայի տակ, սակայն, Տեղապահի իր հանգամանքը իրաւունք չի տար շարունակելու իր ներկայ ընթացքը, որ կը հակասէ ժողովուրդին շահերուն եւ կամքին : Ցամաքիլը, մնալը խոհեմ մարդու գործ չէ, ոչ ալ վայել բարձրաստիճան հոգեւորականի դիրքին :

Եթէ չուզեր կամ չի կրնար զգաստութեան ապացոյցը տալ նիստի հրաւիրելով երկու Ժողովները, կրնայ սակայն ընել ուրիշ բան մը, հետադայ ամէն պատասխանատուութիւն թօթափելու համար : Կրնայ քաշուիլ տեղապահական պաշտօնէն, որպէսզի իր յաջորդը ստանձնէ՝ Կաթողիկոսարանի գործերը կարգի դնելու եւ այս անկերպարան վիճակին վերջ մը տալու պատասխանատուութիւնը :

Լաւագոյն ելքը պիտի ըլլար ասիկա, անելի մատնուած Խադ արք.ի համար .

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՄԵՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԸ

Գ.

ՀԱՅՐ ԳԱՎԱՖԵԱՆ, մեր Թուաբանութեան եւ դրահաշիւի ուսուցիչը, գորովալի մարդ մըն էր: Միջահասակ, քիչ մը լեցուն, գլխուն մէջտեղէն հերաթափ, միշտ բարի ժպիտով :

Մեծ վարկ կը վայելէր ամէն կողմ, իր ուսողութեան հեղինակութիւններով, որոնք իբրեւ դասագիրք մուտք ունէին Պոլսէն մինչեւ հեռաւոր Արեւելքի դըպրոցները :

Թուաբանական գիտելիքները կ'ուսուցանէր ժողովրդական պարզ եւ գործնական լեզուով մը, ոչ միայն Կեդրոնականի, այլ Պոլսոյ հայկական շատ մը վարժարաններուն մէջ: Շատոնց ծերութեան տարիքը թեւակոխած՝ երբեմն կը պատահէր որ հիւանդ իյնար, որով անդրանիկ տղան տեղը կ'անցնէր :

Հաշուական գիտութիւններուն մօտիկ չէի, մինչեւ եօքն ալ անոնք իմ խոցելի կէտս եղած են, բայց ալեւոր վարժապետը դիս չէ նեղած բնաւ: Պոլսէն մեկնելէս օր մը առաջ, երբ Կեդրոնական գացած էի հրաժեշտի, բախտը այնպէս բերաւ որ վերջին անգամ ներկայ ըլլամ իր դասին :

Երկրաչափութեան մեր համակրելի ուսուցիչը՝ Յարութիւն Սարաֆեան, զոր Փարիզի հայութիւնը լաւ կը ճանչնայ իր հանրային գործունէութեամբ, — Եւրոպա անցած ըլլալով, Հայր Գավաֆեան զինքը կը փոխարինէր երիտասարդի մը աշխոյժով : Յուզիչ եղաւ մեր բաժանումը: Յարգանքով ձեռքը համբուրեցի պատուական ծերունին, զոր ալ պիտի չտեսնէի երբեք :

Ընտանեկան տեսակ մը աւանդութեամբ, լուսահոգին նախապատրաստած էր իր որդին ԳԵՂԱՄ ԳԱՎԱՖԵԱՆը, ուսողական բարձրագոյն գիտելիքներու :

Վայելչահասակ, սրածայր մօրուքով եւ միշտ ժպտուն աչքերով, Կեդրոնականի մեր անօրէնը այն յանկուցիչ դէմքերէն էր, որ գիտէր համակրանք ներշնչել իր շուրջ: Կանուխէն լրացուցած Փարիզի հանրօգուտ շինութեանց վարժարանը, երկար ժամանակ եղած էր գործակիցը քաղաքապետ Ճէմիլ փաշայի եւ իբրեւ անոր գլխաւոր ճարտարապետը, հոգ տարած էր Պոլսոյ բարեզարդութեան :

Գեղամ Գավաֆեան մեզի դաս չէ տուած երբեք .— այդ պատիւը վերապահուած էր բարձրագոյն կարգերուն:

Ժամանակ մը հրատարակած է «Բարձրավանք» հանդէսը, Թէքէեանի եւ Կոստան Զարեանի ընկերակցութեամբ: Որքան կը յիշեմ երկար կեանք մը չունեցաւ այս պարբերաթերթը, որ կը ճախրէր գրական եւ գիտական բարձագոյն ոլորտներուն մէջ:

Գավաֆեան սովորութիւն ունէր վիճակացոյցի բաշխման հանդէսին շնորհաւորելու յաջողակները, իսկ յուսադրիչ խօսքեր կ'ընէր ձախողած աշակերտներուն, կոտրած սիրտերունդատնութիւնը մեղմելու համար: Դպրոցին մէջ յաջողակ աշակերտի համբաւ ունէր դասընկերներէս Նազարէթ Վաճառականեանը, որ կարճ ժամանակէն մէկ կարգէն միւսը ցատկեց : Ներկայիս իբրեւ երկրաչափ փայլուն դիրք ունի Պելժիոյ մէջ: Գալով Զաւէն Սիւրմէլեանի, անգամ մը առաջնութեան գաւիթին խլեց ամբողջ վարժարանին մէջ:

Գաղթի տարիներուն՝ Կեդրոնականի խնամակալութիւնը Թէքէեանը բերաւ Գավաֆեանի տեղ, յետոյ երիտասարդ անօրէնը նորէն վերադարձաւ իր պաշտօնին գլուխը: Վերջապէս, ժամանակ մը ետք հրաժարեցաւ վարժարանէն ու ամբողջովին նուիրուեցաւ իր ասպարէզին : Ջեռք ձեռքի տուած սրտցաւ ազգայիններուն, Գեղամ Գավաֆեան այս վերջին տարիներուն նախախնամական դեր մը կատարեց Պոլսոյ հանրային խնդիրներուն մէջ: Քանի մը անգամ Անգարա գնաց եւ կաւ, յաջողեցաւ ի վերջոյ պատրիարքական ընտրութեան վճիռը ձեռք բերել եւ դառնալ ատենապետ առաջին վարչական ժողովին :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ, երբ պաշտօնի կը կոչուէր մեր վարժարան, արդէն կը վայելէր վարկը հին լրագրողի

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

●

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆԸ

— Մեր ներկայութիւնն իսկ սանձահարում է սուլթանի ախորժակները: Հայերի Սահմանադրութեան փաստը ինքնին վկայում է, որ մեր ազդեցութիւնը զօրեղ է : Բայց քրիստոնեաներն էլ պարտաւոր են յարգել այն երկրի կարգ ու կանոնը, որտեղ ծնուել եւ որտեղ անշուշտ պէտք է աւարտեն իրենց կեանքը: Դուք երեւի կարդացել էք Քեթմանլիի արիւնոտ դէպքի նկարագիրը... օ՛, մարդու արիւնը սառչում է երակներում :

Դեսպանը բարեպաշտութեամբ մշուշոտ աչքերը վեր յառելով եւ երկար ձեռքերն իրար միացնելով՝ ինչ որ բան մրմնջաց, բառ որում գծի նման բարակ շրթերը հազիւ էին իրարից հեռանում :

— Դուք, միլորդ, հաւատացա՞ծ էք, որ այդ տեղեկութիւններն իրականութիւն է, — հարցրեց Նալբանդեանը :

— Դեսպանն ամբողջ զրոյցի ընթացքում առաջին անգամ ծիծաղեց :

— Իսկ դուք միթէ՞ այնքան սկեպտիկ էք, որ կարծում էք, թէ «Լեւընթ Հերըլդը» ընդունակ է լուրերն աղաւաղել :

— Ընդունակ չէ՞ :

— Մեր էքսպերտները եղել են արիւնահեղ դէպքի վայրում :

— Միսիոնէրները ...

— Անշահախնդիր ու բարեպաշտ մարդիկ ...

— Իսկ չէ՞ք կարծում, միլորդ, որ ընդհակառակը՝ շահախնդրութիւնը կամ ոխակալութիւնը նրանց կարող էր դրդել դէպքը այնպէս գունազարդել եւ աղաւաղել, որ դրանից վնասուի մի անմեղ ժողովուրդ ...

Թարգմանը կմկմաց

— Պարոն, — դիմեց նրան Նալբանդեանը, թարգմանեցէք նոյնութեամբ, իսկ եթէ ձեր լեզուական գիտելիքները չեն բաւարարում, նոյնը ես կարող եմ ասել անգլերէն :

— Ի՞նչ ոխակալութեան մասին է ձեր խօսքը, սը՛ր, — հարցրեց լորտ Բոյլվերը՝ վստահ, որ այս Հայը չի համարձակուի լիովին բացայայտել իր միտքը :

— Ոխակալութիւն, որ յառաջացել է Տաճկահայերի մեծ մասին կողմից դաւանափոխութիւնից հրաժարուելուց ... — ուղղակի ասաց Նալբանդեանը եւ անմիջապէս մտածեց. «Ոչ, դիւանագիտութիւնը իր բանը չէ ...»:

— Եթէ դուք սիրում էք ձեր ազգը, հայրենասէր էք, ապա աշխատեցէք բանալ նրա աչքերը, որ տեսնի իւր բարեկամներին :

— Այդպէս էլ անում ենք, միլորտ :

— Միայն թէ ճիշդ ընտրեն այդ բարեկամները :

— Բարեկամներն իրենց բարեկամութիւնն ապացուցում են գործով :

— Բարեկամութիւնը երկկողմանի է : Զպէտք է եռ մղել այն ձեռքը, որը կարող է եռ պահել սպառնացող սուրը :

— Սատանան Փաուստին աշխարհի կեանքի հրապոյրները պարգեւելով՝ գողացաւ նրա հոգին... վերջը՝ դարձեալ դժոխք :

— Շատ հաճելի է ձեզ հետ զրուցելը, սըր, այստեղ յաճախ չեն պատահում սըրամիտ մարդիկ: Սակայն, ցաւօք սրտի, պէտք է վերջացնենք,— դեսպանը վեր կացաւ. ապա աւելացրեց.— Անգլիան բարձր է գնահատում մարդու ազատութիւնը, ուստի, չնայած ձեր արտայայտած խիստ խօսքերին, ես կարող եմ միայն ողջունել դատողութիւնների նմանօրինակ կերքը:

— Ձեր գնահատականի համար, յայտնում եմ իմ խորին շնորհակալութիւնը, միլորտ, — նոյնպէս ոտքի կանգնելով՝ ասաց Նալբանդեանը:

— Ասացէք խնդրեմ, եթէ դուք կոմերսանտ չէք, հապա ո՞վ էք, — հարցրեց լորտ Բոյլվերը:

— Ես մի բանաստեղծ եմ եւ ուրիշ ոչինչ:

— Օ, առաւել եւս տեղին է իմ խորհուրդը՝ բանաստեղծից բացի, ուրիշ ոչինչ չլինել: Քաղաքական աշխարհը թողէք պետական գործիչներին:

— Դա ի հարկ է շատ ձեռնտու կը լինէր քաղաքական գործիչների համար...բայց, ինչպէս երեւում է, խորհուրդներով չի կարելի վերացնել բանաստեղծների քաղաքացիական պարտքի գիտակցութիւնը, — պատասխանեց Նալբանդեանն այնպիսի մեղմ եղանակով, կարծես սիրաշահող բառեր էր ասում:

Մինչեւ ընդունարանի ելքին հասնելը Միքայէլը թիկունքին զգաց անգլիական դեսպանին փշոտ հայեացքը, որ մինչ այդ թաքնուած էր անտարբերութեան դիմակի տակ :

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Վերջ)

Արտագրուած է «Սով. Գրականութիւն եւ Արուեստ» հանդէսի 1954 համար 12էն :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Ֆրանսական հեռագրական գործակալութեան խմբագիրը, Էրոլ Կինկյ. Թերթերը կը գրեն թէ պիտի փտարուի Թրքական հպատակութենէ եւ պիտի արտաքսուի երկրէն, իբրեւ խռովարար :

եւ քաջասիրտ հայկաբանի : Պէտք է ըսեմ որ իմ՛ս դաս չեմ առած ,— ցաւով կը յիշեմ այս պարագան , — բայց յետագային առիթը պիտի ունենայի մօտէն ճանչնալու զինքը :

Ծանրաբարոյ մարդ էր , պարթեւահասակ եւ բաւական լեցուն , քիչ շատ կատակախօս : Երբ մեր դասարանէն կ'անցնէր , բոլորը կը լռէին եւ կը շտկուէին : Պէրպէրեանի աշակերտներէն Հրանդ Տանձիկեանը՝ հռչակաւոր իր անառակութիւններով , միտքը դրած էր անոր առջին դասախօսութեան սարսափելի խաղ մը խաղալ : Բայց , երբ պատկառելի հայկաբանին ակնարկը ինկած էր վրան , պարպայես սմքած եւ ամօթահար եղած էր ընկերներուն առջեւ ... : Ժամանակ մը վերջ , անառակորդին պիտի պատմէր իրողութիւնը իր վաղեմի ուսուցիչին , մտերմական հաւաքոյթի մը ընթացքին :

Տարիներու հոլովոյթին հետ , բախտը այնպէս պիտի բերէր որ ապրէինք Պանթէոնի մերձակայ մէկ պանդոկին մէջ : Առաւօտեան առաջին պահերուն , մերթ վերի յարկէն կը լսէի իր «Լոյս Զուարթ»ը , տաք եւ թաւահունչ ձայնով մը , որ գիս կը փոխադրէր տարաշխարհիկ մթնոլորտ մը :

Ջերմ ընթերցող մըն էր «Յառաջ»ի : Երբեմն երբ այս կամ այն թիւը կ'ուշանար , առտուն կանուխ դուռս կը թակէր եւ փոխ կ'ուզէր : Վաղեմի հրապարակագիրը կ'աշխատակցէր այս թերթին , մասնաւորաբար իր լեզուաբանական եւ քերականական ցուցմունքներով (Տարազ) , որոնք շատ կը փնտռուէին Նախապատերազմեան օրերուն : Հինգերորդ դարու իր ոճը , հզօր եւ առնական , այլ խճճուած սաւառնաթիւ խրթնաբանութիւններով , անշուշտ ամէն ընթերցողի մատչելի չէր :

Ժամանակին պաշտպան կանգնած էր Մեծարենցի , կարգ մը յոխորտ գրչակներու յարձակումներուն դէմ :

— Խոնարհ տղայ մըն էր , երեսէն միւռոն կը կաթէր , օր մը եկաւ եւ ձեռքս համբուրեց , կը պատմէր յաճախ , մտերիմ պահու մը :

Մեր հայկաբանը գտած էր իր փնտռուած մարդը՝ Օհան Կարօն , Սորպոնի սրահին մէջ : Պատճա՞ռը , պիտի հարցնէք , որովհետեւ «քաջ իմանում էր» գրոց բարբառը : Սքանչելի նիշ մըն էր ասիկա Մուսասիրին համար : Բայց , ափսոս , վարպետը շուտով կորսնցուց իր երիտասարդ բարեկամը : Երբ միասին կ'երթայինք անոր յուղարկաւորութեան , չկրցաւ դիմանալ եւ պատռեան թուխքով դամբանական մը կարդաց Վանեցի դժբախտ գրագէտին դագաղին վրայ :

Մեծ էր իր հոգը․ սիրելի Վահէն հիւանդ էր , երկար ատենէ ի վեր անշարժութեան դատապարտուած : Տոքթ․ Թորգոմեան յաճախ իրեն կ'այցելէր : Այսուհանդերձ , փաստակաւոր ուսուցիչը ժամանակ կը գտնէր ինքզինքը նուիրելու գրական եւ հանրային կեանքին : Հաճոյք մըն էր իրեն համար ասուլիսներ ունենալ Նարդունիի , Զօպանեանի եւ Պէշիկթաշլեանի հետ , իր ընտանեկան յարկին տակ : Հայ ազգը ժլատ չգտնուեցաւ իրեն հանդէպ եւ զինքը պատուեց յոբելեանով մը :

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

Ո՞Վ ՀՆԱՐԵՑ ԱՅՍ ԼՈՒՐԸ

★

Անցեալ Փետրուար 12էն 13էն հաղորդուած էինք թէ Խ․ Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը որոշած է արտօնել որ բոլոր հանրապետութիւնները արտաքին գործերու եւ ազգ․ պաշտպանութեան նախարարութիւններ հաստատեն : (Ցարդ այդ իրաւունքը տրուած է միայն Ուկրայնայի եւ Սպիտակ Ռուսիոյ) :

Լուրը քաղուած էր հեռագրական գործակալութիւններէն որոնք իբրեւ աղբիւր ցոյց կուտային Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը եւ անթելը :

Նոյն ատեն , հեռագիրը մասնաւորապէս կը յիշէր թէ առաջին առթիւ երկու նոր նախարարութիւնները պիտի կազմէ Հայաստան :

Այդ օրէն ի վեր , ի զուր տեղեկութիւն կը սպասենք , հաղորդելու համար նոր նախարարներուն անունները եւ ուրիշ մանրամասնութիւններ :

Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը Յուսաբեր , որ վերապահութեամբ հրատարակած էր նոյն լուրերը , հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ , «Ուշագրաւ սուտ մը» խորագրով (15 Մարտ) .—

Անըմբռնելի էր «Թաս»ի հաղորդագրութիւնը մասնաւորաբար մեր նկատմամբ , որովհետեւ մենք Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ստեղծման օրերէն , 1945էն այս կողմ , թուղթի վրայ թէ «արտաքին գործոց նախարարութիւն» ունէինք եւ թէ «նախարար» ...

Մեր այս «նախարարը»՝ Սահակ Կարապետեան՝ իր բարձր պաշտօնին կոչուելով՝ մինչեւ իսկ յուզիչ ճառ մըն ալ խօսեցաւ՝ Երեւանցիները յորդորելով ծառազարդել մայրաքաղաքի փողոցները ...

Ճիշդ է , ատկէ վերջ մեր «նախարար»ը նոյն կարեւորութեամբ քաղաքական երկրորդ ճառ մը այլեւս չխօսեցաւ , բայց եւ չյայտարարուեցաւ , թէ վերջ տրուած է իր պաշտօնին եւ իր նախարարութեան ...

Եւ ահա տարիներ վերջ , նորէն հեռագիր մը ... Նոր կազմուելիք արտաքին նախարարութեան մասին ...

Եւ հեռագիրներու մէջ յատուկ յիշատակութիւն մը ... ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մասին :

Բայց դառնանք իրողութեան :

Խ․ Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի 2րդ նստաշրջանի բացումը տեղի ունեցած է 1955 Փետրուար 3ին , Մոսկուայի մէջ․ աշխատանքները տեւած են առ 9 Փետր․ :

Մենք մեր տրամադրութեան տակ ունինք զոյգ պաշտօնաթերթերու՝ «Պրաւդա»յի եւ «Իզվեստիա»յի բոլոր թիւերը՝ 1955 Փետրուար մէկէն առ փետր․ 28 :

Ունինք նաեւ Հայաստանի զոյգ պաշտօնաթերթերու՝ «Ս․ Հայաստան»ի եւ «Կոմունիստ»ի (ռուսերէն) համապատասխան թիւերը :

Մասնաւորաբար կեդր․ օրգանները՝ «Պրաւդա» եւ «Իզվեստիա»՝ իրենց Փետր․ 3 – 10 թիւերով տուած են Գերագոյն Խորհուրդի աշխատանքներու ամբողջական պատկերը (զեկուցումներ , ճառեր , ընտրութիւններ , նշանակումներ , ուկազներ եւայլն) :

Այդ ամբողջ նիւթին մէջ ոչ իսկ ՄԷԿ ԲԱՌ — 16 հանրապետութեանց արտաքին նախարարութիւններու մասին :

Կայ յիշատակութիւն միայն Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան քարտուղարի՝ Ն․ Պեգովի զեկուցման մէջ վաւերացման մասին այն ՀԻՆ ուկազներու (հրամանագիր) , որ նախագահութիւնը հանած է առ 3 Փետրուար 1955 , մինչեւ Գերագոյն Խորհուրդի 2րդ նստաշրջանին բացումը (տես «Իզվեստիա»յի եւ «Պրաւդա»յի 1955 Փետրուար 8ի թիւերը) :

Այդ ուկազներու թիւին կը պատկանի նաեւ այն ուկազը , որով աւելի քան տարի մը առաջ Պետական Ապահովութեան Կոմիտէներ (եւ ոչ նախարարութիւն) կը հաստատուէին միութենական հանրապետութեանց մէջ : Նման Կոմիտէ մըն ալ (Զեկա) հաստատուեցաւ Հայաստանի մէջ : Այս Կոմիտէներու նախագահները մաս չէին կազմեր հանրապետութեանց նախարարական խորհուրդներուն , մինչ այժմ , Սահմանադրութեան 83րդ յօդուածին փոփոխումով , այս չեկիստները անոնց մաս պիտի կազմեն :

Այս է ամբողջ եղածը :

Բոլոր պայմաններու տակ — Ոչ մէկ խօսք 16 հանրապետութեանց արտաքին գործոց նախարարութիւններու մասին :

Արդ , ինչո՞ւ այս ՍՈՒՏԸ ...

Ի՞նչ էր այս սուտ հաղորդագրութեամբ հետապնդուած ՆՊԱՏԱԿԸ ...

Եւ ինչո՞ւ այս սուտին մէջ ԿՐԿՆԱԿԻ սուտ մը՝ յատուկ յիշատակութիւն մը ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մասին ...

Ի՞նչ էր այս կրկնակի սուտով հետապնդուած նպատակը ...

ՅԱՌԱՋ .— Նոր ստացանք «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին վերջին թիւերը , մինչեւ 3 Մարտ (թիւ 52) , Սովետական Վրաստանը մինչեւ Մարտ 8 (թիւ 52) եւ Բագուի հայերէն Կոմունիստը , մինչեւ Մարտ 8 :

Ոչ մէկ լուր՝ Հայաստանի եւ միւս հանրապետութեանց եղած նոր «շնորհ»ին մասին :

Ինչո՞վ բացատրել այս քար լռութիւնը :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ .— Ֆրանսական յաղթանակները կը շարունակուին : Կիրակի օր պասքէթ-պոլի միջազգային հանդիպումին (Ֆրանսա – Պուլկարիա) այս վերջինը որ յաղթած էր Խ․ Միութեան Մոսկուայի մէջ , պարտուեցաւ 54ի դէմ 61 կէտով :

Ֆութպոլի Ֆրանսական բաժակի մրցումներու կարգին Ռէնս պարտուեցաւ Թուլէզէն 0ի դէմ 2 կէտով եւ մնալով հանդերձ դասաւորման գլուխը , միայն երեք կէտ ունի երկրորդին վրայ (Ռէնս 39 , Թուլուզ 36) :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար ուժերը Ֆորմոզայի վրայ պիտի յարձակին յառաջիկայ Մայիսին , համաձայն ազգայնական Չինաստանի կառավարութեան տեղեկութեանց : Ամերիկացի զօր․ Ֆլիթ խորհրդակցութիւն մը կատարեց Չանկ Քայ Շէքի հետ : Փեքինի պաշտօնաթերթը կը գրէ այս առթիւ .— «Ամերիկացիները կ'երազեն աչքերը բաց : Եթէ կը կարծեն թէ միայն իրենք ունին հիւլէական զէնքեր , որոնց շնորհիւ արագ յաղթանակ մը պիտի շահին , չարաչար կը սխալին : Մ․ Նահանգները կորսնցուցած են իրենց գերազանցութիւնը հիւլէական զէնքերու ճակատին վրայ » :

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

★

ՇԻՓԿԱՅԻ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ .— Խորհրդային թերթերը մանրամասնօրէն կը նկարագրեն գունաւոր շարժանկար մը ,«Շիփկայի հերոսները» , որ կը ներկայացնէ Պուլկարիոյ ազատագրական պայքարները՝ Ռուսերու օգնութեամբ : 1876ին ապստամբութեան օրերուն էր , երբ Պուլկար ժողովուրդը իր հայեացքը դարձնելով դէպի Արեւելք , կը սպասէր ռուս ժողովուրդի պաշտպանութեան ու օգնութեան : Պատերազմին մէջ ռուս զինուորները իրենց արիւնով ապահովեցին Պուլկարներու ազատագրութիւնը : Ուշագրաւ են Աղեքսանդր Բ․ ցարին ռուսական բանակը գլխաւորող զօրավարներու տիպարները , ջերմօրէն պատկերացուած են հասարակ ռուս զինուորները : Մէկը միւսի ետեւէ կ'ազատագրուին թրքական սորկատէրերու լուծին տակ հեծող , պուլկարական քաղաքներն ու գիւղերը : Եւ գրկաբաց կը դիմաւորէ Պուլկար երջանիկ ժողովուրդը իր ազատարարները : Պարտուած թշնամին կատաղի դատաստան մը կը տեսնէ Պուլկարներու դէմ : Նորէն կոտորած , նորէն հրկիզում : Ցոյց կը տրուի թէ ինչպէս թուրք զինուորները գերի կը տանին պուլկար կիները :

Ռուս զօրքը արագօրէն կը գրաւէ ռազմական տեսակէտը կարեւոր բարձունքը՝ Շիփկայի կիրճը : Շարժանկարին մէջ ցոյց կը տրուի թէ ինչպէս թրքական արքունիքը խուճապի մատնուած էր : Այդ ծանր պահուն Ապտիւլ Համիտին կ'օգնեն Անգլիացիները : Շիփկան վտանգի մէջ է : Գեղեցկօրէն նկարագրուած է Շիփկայի հերոսական պաշտպանութիւնը :

ՀԱՅԿ․ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ մեծ հաւաքածոյ մը կայ Խ․ Միութեան Գիտութեանց Ակադեմիայի Լենինգրատի Արեւելագիտական հաստատութեան մէջ : Այս ձեռագրերու ուսումնասիրութեամբ կը զբաղի Լեւոն Օրբելիի դուստրը՝ Ռուսուդանա : Մեծ շահեկանութիւն կը ներկայացնէ թանգարանին մէջ վերջերս երեւան ելած նամակ մը , գրուած հայ ականաւոր բանասէր — պատմաբան Յովսէփ Էմինի կողմէ 1862ին , ուղղուած անծանօթ անձի մը , ուր կ'արծարծուին հայագիտութեան վերաբերող կարգ մը կարեւոր հարցեր :

Թանգարանին մէջ կը գտնուին նաեւ մագաղաթեայ հնագոյն Աւետարանի պատառիկներ եւ ուրիշ կարգ մը նիւթեր : Հայկական ձեռագիրները կ'ընդգրկեն աւելի քան եօթ հարիւր տարուան շրջան 1186էն ի վեր : Հոն կան մեծ թիւով փաստաթուղթեր հայ ժողովուրդի պատմութեան մասին , գիտութեան , աշխարհագրութեան , բժշկութեան , աստղագիտութեան , փիլիսոփայութեան , գրականութեան եւն․ : Մասնաւորաբար մեծ թիւ կը կազմեն փիլիսոփայութեան նուիրուած նիւթերը , Դաւիթ Անյաղթի , Յովհաննէս Որոտնեցիի , Գրիգոր Տաթեւացիի գործերը : Մեծ շահեկանութիւն կը ներկայացնէ նաեւ բուժական բոյսերու բառարանի ձեռագիրը , կազմուած հայերէն , պարսկերէն , թուրքերէն , արաբերէն , լատիներէն եւ յունարէն լեզուներով : Արդէն աւարտած է Արեւելագիտական հաստատութեան հայկական ձեռագրերու գիտական լիակատար նկարագրութիւնը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (105)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Թէեւ մենք ուզեցինք պահապաններ նշանակել մեր տղաներից , բայց Արրօն մեզ ամէն կերպով վստահեցրեց , թէ գիւղական խմբի տղաները այդ պարտականութիւնը սիրով պիտի կատարեն :

Նրանք ասում էին․ — ««Մեր եղբայրները ամիսներէ ի վեր սարերում ու ձորերում տանջուել են , այժմ էլ թող մի քիչ հանգիստ անեն » :

Խմբապետը ապահովութեան վերաբերեալ բոլոր կարգադրութիւնները անելուց յետոյ , եկաւ մեզ մօտ եւ շարունակեց իր կիսատ պատմութիւնը :

Նա ասաց․

— Երեւում է թէ դուք թեւեր ունիք , եւ ձեզ »արծիւ» անունը ի զուր չեն տուել : Երէկ այստեղ (Ալիւր գիւղում) , կը խօսէին , թէ Վանի վաճառականներից Պ․ Գափամաճեան հինգ հարիւր պարկեր է նուիրել թուրք կառավարութեան , որպէս զի աւազ լցնեն եւ որպէս պատնէշ գործածեն նաւերի վրայ : Ահա այդ աւազ լեցուած պարկերով եւ երկու թնդանօթներով զինուած նաւերը՝ պաշարել էին Աղթամարի կղզին , ուր դուք կը գտնուէիք , եւ ասում էին թէ՝ ոչ մի ճանապարհ բաց թողուած էր հեռանալու համար :

— Այդ ճիշդ է , պատասխանեց մեզմէ մէկը , եթէ երէկ գիշեր դուրս չգայինք , կառավարութիւնը հետեւեալ օրը հաւանաբար այդպէս պիտի անէր : Բայց մենք նրան կանխեցինք » :

Քանի որ կացութիւնը այդ էր , եւ դեռ յայտնի չէր թէ՝ կառավարութիւնը ինչ միջոցներ ձեռք էր առել , երբ մեզ այնտեղ չէր գտած , կրկին կանխելու համար կառավարութեան ծրագիրները , որոշեցինք անմիջապէս Վան մտնել , քանի որ տակաւին մուտքի ճանապարհները բռնուած կամ փակուած չէին :

Արրօն , որպէս փորձուած մարդ , մեզ նման էր մտածում : Միայն խորհուրդ էր տալիս , որ աւելի ապահով պիտի լինէր անմիջապէս մի սուրհանդակ հանել դէպի քաղաք եւ պատասխանը ստանալ Լէզք գիւղում , ուր մենք պէտք է երթայինք՝ սպասելու այդ պատասխանին :

Լէզքը յայտնի գիւղ էր : Ըստ աւանդութեան՝ երբ Շամիրամ թագուհին պատերազմ մղեց Արա Գեղեցիկի դէմ նրան ողջ ողջ բռնելու համար եւ երբ չյաջողուեց , դրաւ Արայի դիակը այդ գիւղի ժայռերի վրայ , որպէսզի «յարալէզ»ները լիզելով նրան վէրքերը առողջացնէին :

Արրոյի խորհուրդը իր օգուտն ունէր : Սուրհանդակը կրնար Կոմսից լուր բերել , միեւնոյն ատեն մենք Լէզք գնալով՝ Վանին մօտեցած կը լինէինք ու մեր ճանապարհը դիւրացուցած :

Զինուորական Խորհուրդը որոշեց այդպէս էլ անել :

Այժմ , երբ զինուորական խորհուրդի մէկ անդամը՝ Գէորգ Զավուշը չկար , նրա տեղ ինձ կանչեցին : Դարձեալ այս որոշումի գործադրութիւնը յանձնուեց Անդրանիկին :

Սուրհանդակը անմիջապէս մի կարեւոր նամակով ճամբայ հանուեց : Նա կէս գիշերին կամ արշալոյսին մեր որոշած գիւղում պէտք է լինէր : Իսկ մենք պիտի սպասէինք նրան գիշերը :

Կէս օր չեղած՝ նա ճամբայ ելաւ : Իսկ մենք , երեկոյեան , խաւարին հետ , ճանապարհ ելանք :

Ալիւր գիւղի ժողովուրդը շատ լաւ հիւրասիրեց մեր տղաներին : Շատերը կազդուրուած էին եւ նոր մարդ դարձած կարծես մոռնալով ամիսների ընթացքին իրենց կրած նեղութիւնները , անքուն թափառելը , կամ անօթի մնալը :

Մեր խումբը այսպիսով բաւական քիչցաւ : 45 հոգի մնացինք : Բոլորն էլ՝ լաւ մարզուած , փորձուած , կռուի ու պատերազմի բովից անցած : Այդ խումբով կարելի էր լաւ կռիւ մղել Վանի , Այգեստանի մէջ , եթէ պէտք լինէր :

(Շար․) ՍԵՊՈՒՀ

Հարցերու մասին: Այսօր դարձեալ նիստի հրաւիրուած է նախարարական խորհուրդը, քննելու համար, մասնաւոր իրաւասութեանց խնդիրը, հարկային բարեփոխման օրէնքը եւն.: Այս վերջինը Ազգ. Ժողովին պիտի յանձնուի վաղը, հինգշաբթի, որպէս զի ելմտական յանձնախումբը ժամանակ ունենայ ուսումնասիրելու, ընդհանուր վիճաբանութիւններէն առաջ որոնք պիտի սկսին Բշ. (28 Մարտ): Օրինագիծ մըն ալ մշակուած է հողագործութեան զարգացման համար, շուկաներ կազմակերպելու, արտաքին շահաստաններ գտնելու, կաթի, գետնախնձորի, ճակնդեղի եւն. սպառման գարկ տալու համար:

ՉԻՆԱՍՏԱՆ ԱՒԵԼԻ ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ՔԱՆ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս, որ վերջերս պտոյտ մը կատարած էր Ծայր. Արեւելքի մէջ, ճառ մը խօսելով Նիւ Եորքի մէջ, յայտարարեց թէ Չինացի համայնավարներուն «հիթլերաձեւ յարձակողական մոլեռանդութիւնը» կրնայ աւելի շուտ պատերազմ յարուցանել, քան Խ. Միութեան աւելի պաղարիւն հաշիւներով ծրագրած նախայարձակումը: Այս առթիւ թուեց կարմիր Չինացիներուն յաջողութիւնները, — 1949ին լրացուցին չինական ցամաքամասին նուաճումը, իրենց տիրապետութեան տակ առնելով վեց հարիւր միլիոն ժողովուրդ: 1950ին երբ Ազգաժողովին ուժերը Եալու հասած էին, խառնուեցան Քորէայի պատերազմին եւ չյաջողեցան յաղթանակ մը, տիրապետելով Հիւս. Քորէայի: 1951ին իրենց բանակները գրաւեցին Թիպէթը: 1953ին եւ 1954ին օգնութեան հասան Հնդկաչինի իրենց զինակիցներուն, յաղթանակ մը շահեցնելով անոնց: Այժմ զօրաւոր են Ֆորմոզայի նեղուցին մէջ, ուր բռնի գրաւեցին ազգայնական Չինաստանի կղզիներէն մին, ինչպէս եւ ուրիշներ որոնք պարպուած էին: Անոնք զինուորական ուժ մը կը կազմակերպեն Հիւս. Քորէայի մէջ, բացէ ի բաց խախտելով զինադադարի պայմանները: Անոնք չարաչուք հետեւողականութեամբ կը շարունակեն իրենց խռովայոյզ պայքարը հարաւ. արեւելեան Ասիոյ ազատ պետութեանց դէմ»:

Ուրիշ կարգ մը իրողութիւններ եւս պարզելէ ետք, Նախարարը եզրակացուց թէ «Չինացի համայնավարներու մեթոտները կրնան աւելի վտանգաւոր ըլլալ, տեղի տալով պատերազմի մը: Անշուշտ իրենց յաջողութիւնները կը պարտին կարգ մը նպաստաւոր պարագաներու, ի միջի այլոց ազատ ազգերու համբերութեան եւ խաղաղասիրութեան»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԸՐՉԻԼԻ ԵՒ ՄԷՆՏԷՍ ՖՐԱՆՍԻ միջեւ փոխանակուած նամակներուն պատճէնները հրատարակուեցան. երէկ, նախորդ վարչապետին նախաձեռնութեամբ: Նամակները անձնական են, գրուած 1954 Յունիս 12ին: Ինչպէս գրած ենք արդէն, Չըրչիլ իր պատասխանով կ'ազդարարէ թէ արեւմտեան պետութիւնները կրնան զանց առնել Ֆրանսան, եթէ անյապաղ չվաւերացուին Փարիզի համաձայնութիւնները: Մէնտէս Ֆրանս կը մերժէ Զօրսերու ժողով մը, առանց վաւերացնելու արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ վարչապետը, մարէշալ Բուլկանին մարտ 21ին պաշտօնանկ ըրաւ մշակոյթի նախարարը, Գէորգի Ալեքսանդրով: Իրեն յաջորդեց Վարշաւայի խորհրդային դեսպանը, Պ. Միխայլով: Զեկոյցը կ'ըսէ թէ Ալեքսանդրով, որ հրաժարեալ վարչապետ Մալէնկովի բարեկամն էր, «չէ կրցած ապահովել մշակոյթի նախարարութեան ղեկավարութիւնը»:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ եւ արբանեակ պետութիւնները որոշեցին միացեալ հրամանատարութիւն մը կազմել, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն ետք: Արտաքին գործերու նախարարութիւնը պաշտօնապէս հաստատեց այս լուրը, աւելցնելով թէ որոշումը միաձայնութեամբ տրուած է Խ. Միութեան, Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, արեւելեան Գերմանիոյ, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Ալպանիոյ կողմէ: Համայնավար Չինաստանն ալ իր կատարեալ հաւանութիւնը յայտնած է:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ հանրապետութեան նախագահը, Ք. Շամուն Համ հասաւ Մարտ 21ին: Պիտի մնայ հինգ օր:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան

Այս Կիրակի ժամը 15ին

MAISON DE LA CHIMIE, 28bis, Rue St. Dominique, (Métro Solférino)

Կը նախագահէ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին

Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Պ. ԱՒԵՏԻՍ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Օր. ՅԱՐԷԹ-ՆԱԳՈՎԵԱՆ. Օր. ՔԷՇԻՇԵԱՆ, ՍԻՄՈՆ ՔԽԵԱՆ (արտասանութիւն):

Հ. Յ. Դ. Պանեէօ-Քաշանի Նոր Սերունդի պարախումբը եւ Օր. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ (հայկ. պար):

Կը նուագէ ԶԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ (ջութակ)

Անիէռի եւ Իսիի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ԳԱՅԻՇԵԱՆի

Կը ներկայացուի՝ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ մէկ անտիպ գործը

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ

Ղեկավարութեամբ հեղինակին: Մուտքը ազատ է

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

Դասախօսութիւն նուիրուած Հայկ. մշակոյթին:

Այս Շաբաթ իրիկուն Մարսէյլի համալսարանի Ամփիթատրոնին մէջ (40, Ալէ Լէօն Կամպէթա) ժամը ճիշդ 21ին:

Կը խօսի գրագէտ

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

Նիւթը՝ ՀԱՅԿ. ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ ԻՆՔՆԱՏՊՈՒԹԻՒՆԸ:

Դասախօսն ու իր գրական գործը կը ներկայացնէ՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ՝

ԹԱՏԵՐԱ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ապրիլ 3ին, Կիրակի ժամը 15էն կէս գիշեր:

Իսիի քաղաքապետարանին մեծ սրահը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ Քառէ սրճարանի վերնայարկը ժամը 9ին: Կը շարունակուի մտքերու փոխանակութիւնը՝ 1921 Փետրուար 18ի դէպքին պարզաբանութեան մասին:

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Ինչպէս ամէն տարի Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ, համազգային սգատօնը պիտի կատարուի միասնականութեամբ, յառաջիկայ Ապրիլ 24ին, վեցերորդ Թաղապետարանի սրահին մէջ, ռիւ տը Սէզ, ժամը երեքին, իբրեւ 40րդ տարեդարձ գեղարուեստական պատշաճ վայելչութեամբ:

Կը յանձնարարուի հայ սրճարանապետներու փակել սրճարանները նոյն օրը: ժամը երեքէն վեց:

Ամէն Հայ իբրեւ նուիրական ազգային պարտականութիւն, պէտք է փութայ, ճիշդ ներկայ ըլլալ յարգանքի սոյն արտայայտութեան: (Դիւան)

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Մատրան մէջ տեղի կ'ունենայ Ս. Պատարագ, Գալստեան տօնին առթիւ: Արարողութեան կը նախագահէ եւ կը քարոզէ կաթող. պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. ՎԱՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի Արեւագալի արարողութիւն: Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը: Սկիզբ ժամերգութեան 9, Ս. պատարագ 10, Արեւագալ 11:

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութեամբ՝

ՅՈՎՍԷՓ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ

Երգահանդէս Գ. տարի

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Մարտ 26, Շաբաթ ժամը 20·30ին, քաղաքապետարանի սրահը:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 3ին, ժամը 16ին, քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 8, ժամը 16ին, Սալ Սէն Լուի (Ռիւ Ժէ):

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ կը տօնուի՝

ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ

ժամը 14·30ին, Միւթիւալիթէի մէջ:

ԴԵՌ ԿՐՆԱՔ ՃԱՐԵԼ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ:

Գրական էջեր.— Հայկ. կեանք, Արուեստի աշխարհ, Հայաստան, կէս-բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն.:

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1300: Դիմել՝ «Յառաջ»ի գրատուն Հրանտ Սամուէլի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆի՝

3, Bd. Théodore Turner, Marseille

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԻ

Հայ փորձառու հաշուակալ մը որ կարող է ֆրանսերէն եւ անգլերէն սահուն թղթակցութիւն ալ ստանձնել, կէսօրէ ետք: Գրել Պ. Փանոսեանի՝

3, Rue Bourdaloue, Paris (9)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Ազգ. Տան մէջ: Օրակարգ.— «Նոր Սերունդ»ի Օրը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ Ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՅԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու քոյր կոմիտէներու բոլոր ընկերները անխտիր այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, Լա Պառոթ սրճարանի վերնայարկը (Կառ տիւ Եօռի դիմացը): Ներկայանալ անդամատետրերով:

ԻՍԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի ժամը 5ին, Խրիմեան դպրոցը:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ժանթիյիի հայկ. դպրոցին սրահը: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Պ. Գրիգոր Կորգանեանէ տասը հազար ֆր.:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Խոհարար կամ խոհարարուհի մը օդափոխութեան կայանին համար: Պայմաններուն եւ մանրամասնութեանց համար դիմել Տիկին Թադէոսեանի,

5, Rue Mayran, Paris (9)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ եղբարք, Միսաք եւ Իսկէնտէր Քէօշկէրեան, հօր անունը Արմէն, մօր անունը Գոհար, Եօզղաթի գիւղերէն, Գարաեաղուպ գիւղացի:

Փնտռողն է հօրեղբօր տղան Պ. Աւետիս Քէօշկէրեան, հօր անունը Յարութիւն, մօր անունը Տիլպար: Կը խնդրուի հաղորդել հետեւեալ հասցէին.—

16,Rue Cuvière, Vienne (Isère,France)

Կը կարծուի թէ Երուսաղէմ կամ Եգիպտոս կը գտնուին:

Կը խնդրուի «Յուսաբեր»էն արտատպել:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7630 31e ANNEE

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 հատը 12 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ՄԱՐՏ

JEUDI 24 MARS 1955

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3041

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ

Երբ զանազան առիթներով կ'արձանագրենք տխուր կամ տխուր երղութիւններ, չենք մոռնար կազդուրիչ երեւոյթներն ալ :

Ամէն պարագայի մէջ, կ'աշխատինք ուշադրութեամբ հետեւիլ հանրային կեանքի եւեւէջներուն :

Ի վերջոյ ամէն ինչ սեւ չէ հայկական հորիզոնին վրայ :

Ամենօրեայ մամուլը յաճախ կ'արձանագրէ բարենշան երղութիւններ որոնք աննշմար կ'անցնին :

Մարդիկ դղրդալին, «զգայացունց» դէպքերու կը սպասեն :

Կը մոռնան որ Մեծերը իրենց շուարման մատնուած են, եւ հազիւ կը բարեհաճին փոքրերուն վրայ ակնարկ մը նետել, իբրեւ ժամանց :

Իրաւմով զբաղած առեն ալ, անոնք յաճախ քար մը կը դլորեն, փոխանակ սրտանց մասնակցելու միջազգային շինարար ձեռնարկի մը :

Դառնալով մեր կղզիացեալ անդաստանը, ի՞նչ կը տեսնենք, իբրեւ կազդուրիչ երեւոյթ :

— Հանրօգուտ հանգանակութիւններ, ամէն ուղղութեամբ :

Եւ հասարակութիւնը կը հասնի ամէնուն ալ : Ամէն մէկը բաժին մը կը տրամադրէ, համաձայն իր հայեցողութեան եւ կարողութեան :

Առնենք միայն մեր գաղութը :

Աւելի քան երկու տարիէ ի վեր, ծանր բեռ մը տակ մտած է Լիոնի հայ գաղութը, եկեղեցի եւ ազգ. տուն կառուցանելու համար, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան :

Միջոց չմնաց որ չփորձեն, դրամ ճարելու համար, սկսելով պարզ հանգանակութենէն :

Եկեղեցի շինելու ձեռնարկած է, նաեւ, Փարիզի բանուորական արուարձանը, Իսի լէ Մուլինօ : Ցանկերը կը հրատարակուին պարբերաբար :

Իր կազդուրման կայանի շէնքին նորոգման համար հանգանակութիւն կը կատարէ Ֆ. Կ. Խաչը :

Համազգային ընկերութիւնը ձեռնարկած է հանգանակութեան, իր եւ Փալանճեան ճեմարանին 25ամեայ յոբելեանին առթիւ :

Ամէն առիթով դրամ կը հաւաքէ Դպրոցասէրը : (Վերջին ցանկը հրատարակուեցաւ Մարտ 22ին) :

Պարբերաբար գումարներ կը տրամադրուին Հայ Մշակոյթի Տան կամ Աճարենեանի դամբարանին շինութեան, Տիկնանց Միութեան, ծերանոցներու եւն. :

Միջանկեալ՝ «Յառաջ»ի բացած հանգանակութիւնը, ապահովելու համար Աթէնքի Զաւարեան վարժարանին չքաւոր աշակերտներուն ճաշադինը :

Երկու շաբթուան մէջ գոյացաւ կէս միլիոն Ֆրանք : Եւ ամէն օր նոր գումարներ կը հասնին :

Միեւնոյն առեն կը ստանանք բողոքի նամակներ.

— Իրաւունք չունիք ցանկը փակելու. Ինչո՞ւ կը կտրէք եղբայրական պարտականութեան մը թափը : Զգեցէք որ ուզողը իր բաժինը բերէ ...

Նոյն կազդուրիչ պատկերը՝ ամերիկահայ գաղութին մէջ, որ չատոնց կտրած է մրցանիշը, իբրեւ մշտահոս աղբիւր, հազարումէկ հանրօգուտ հաստատութեանց եւ նոր ձեռնարկներու մատակարարութիւնը ապահովելու համար :

Այսպէս, ժողովուրդը բնազդաբար կը բանայ ձեռքերը, երբ կենդանի գործ մը կամ իրական թշուառութիւն մը կը տեսնէ :

Տակաւին չենք խօսիր մեծագումար անհատական վարկերու կամ կտակներու մասին :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԵՐԱԿՈՅՏԸ ՍԿՍԱՒ ՔՆՆԵԼ ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ

★

ԶԱՆԱԶԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ՎԱՒԵՐԱՑՄԱՆ ԴԷՄ

Հանրապետութեան խորհուրդը (ծերակոյտ) երէկ սկսաւ քննել Փարիզի համաձայնութիւնները, որոնց վաւերացումը պահանջած է կառավարութիւնը : Վիճաբանութիւնները պիտի տեւեն երեք օր :

Սահմանադրութեան համաձայն, Հանրապետութեան Խորհուրդը կրնայ Ազգ. Ժողովին վերադարձնել համաձայնութիւնները, որպէս զի նորէն քննեն : Բայց այդպիսի նախանշան չի տեսնուիր : Երբ ծերակոյտն ալ վաւերացնէ համաձայնութիւնները, Ֆրանսան ընդունած պիտի ըլլայ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը, զոր Մ. Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիա կը պահանջեն 1950էն ի վեր : Վարչապետը նկատի առնելով զանազան պարագաներ, առջի օր իր մօտ հրաւիրեց Փարիզի բրիտանական դեսպանը եւ ամերիկեան գործակատարը, պարզելու համար կառավարութեան տրամադրութիւնները : Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Պ. Էտ. Ֆոր այս առթիւ ալ հաւկցուցած է որ Ֆրանսան արեւմտեան մեծ պետութիւններէն մէկը համարուի, վաւերացումէն ետք :

Փարիզի պաշտօնական շրջանակները չեն ծածկեր իրենց գոհունակութիւնը, տեսնելով որ Մ. Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիա տեսակ մը վերապահութիւն ցոյց կուտան Ֆրանսայի հանդէպ : Վարչապետը հաւատացած է ծերակոյտին թէ կարելին պիտի փորձէ, որպէսզի Ֆրանսա վերագրաւէ իր դիրքը արեւմտեան Եւրոպայի քաղաքականութեան մէջ :

Վերջին պահուն ծերակոյտին ելմտական յանձնաժողովն ալ (հինգերորդը) համաձայնութիւն յայտնեց վաւերացման համար, անգամ մը եւս յիշեցնելով թէ անհրաժեշտ է արեւմտեան Եւրոպայի դաշնադիր մը կնքել սպառազինութեանց արտադրութեան մասին : Վերջնական որոշումը ձգուած է ծերակոյտին եւ հաւանական է որ բուռն վիճաբանութիւններ ծագին : Եթէ ժողովը փոփոխութիւն առաջարկէ, խնդիրը կրնայ ամիսներով ձգձգուիլ, ինչ որ ընդունելի չէ կառավարութեան համար : Իսկ եթէ պարզ բանաձեւ մը առաջարկուի, կրնայ անմիջապէս քուէարկուիլ : Չորս յանձնաժողովներ բացորոշապէս հաւանութիւն յայտնած են վաւերացման համար :

Հանրապետութեան խորհուրդին դիրքը այնքան ալ զօրաւոր չէ իբրեւ օրէնսդրական մարմին : Սահմանադրութիւնը անոր կուտայ խորհրդակցական հանգամանք : Ազգ. Ժողովը կրնայ անտեսել անոր տեսակէտը, առանց երկար – բարակ վիճաբանելու : Բայց ներկայ պարագային խակայէս կարեւոր դեր մը կ'իյնայ իրեն : Չըրչիլի այն ազդարարութիւնը թէ Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները Գերմանիոյ վերազինումը գլուխ պիտի հանեն առանց Ֆրանսայի, եթէ այս վերջինը նորէն ձգձգէ վաւերացումը, ծանր տպաւորութիւն գործած է :

Շատ մը հոսանքներ եւ մամուլին մեծ մասը կը թելադրեն զգուշանալ Ֆրանսայի կղզիացումէն, որ կրնայ անխուսափելի դառնալ, եթէ վաւերացումը ուշանայ կամ ջուրը իյնայ : Միւս կողմէ կան հոսանքներ որոնք առիթ կը փնտռեն, ներկայ դահլիճը տապալելու համար :

Հանրապետութեան Խորհուրդին մէջ կան 16 համայնավարներ, իսկ Ազգ. Ժողովին մէջ՝ մօտ հարիւր, ուղեկիցներու հետ միասին : Այս պարագան ալ բարենշան կը համարուի, վաւերացման համար :

Մինչ այս մինչ այն, համայնավարները ամէն միջոց կը փորձեն, վաւերացումը խափանելու համար : Կոչեր կ'ուղղուին, հանրագրութիւններ կը հաւաքուին, հրապարակային ժողովներ կը սարքուին, պարզելու համար Գերմանիոյ վերազինման չարիքները :

× Տեղական թերթերը կը գրեն թէ 35 անգամներ խօսք ուզած են ծերակոյտին մէջ :

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

★

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ ԵՒ ԻՐ «ԵՐԿԵՐԸ»

Ինք անօթի մեռաւ, բայց իր գործը կ'ապրի ու կ'ապրեցնէ :

Ծօթանասուն – ութսուն տարի ետքն ալ, թէ կը կարդան եւ թէ կը խաղան :

Երեքշաբթի գիշեր նորէն լեցուն էր Եռայի սրահը, տեսնելու համար «Պաղտասար Աղբար»ը :

Ձեռնարկը կազմակերպած էին Արտաշէս Գմբէթեան եւ Գրիգոր Վահան, եւ ներկայացումը անցաւ գոհացուցիչ :

Նոյն խաղը Երեւանի մէջ ալ կը ներկայացնեն երկար ատենէ ի վեր, իսկ վերջերս մինչեւ Բագու փոխադրած էին, շըրջուն թատերախումբի մը միջոցաւ :

Միեւնոյն ատեն, Հայաստանի Պետական Հրատարակչականը (Պետհրատ) ձեռնարկած է Պարոնեանի ամբողջական երկերուն հրատարակութեան :

Առաջին հատորը լոյս տեսած է արդէն, ընտիր թուղթով, խնամեալ տպագրութեամբ եւ շատ մատչելի գնով :

Կը գտնուի Փարիզի գրավաճառներուն քով ալ :

Դժբախտաբար, տպուած է բոլշեւիկեան ուղղագրութեամբ, սկսելով հեղինակին անունէն,— Հակոբ Պարոնյան...

Այս առթիւ, հարց մը կը ճանկռտէ միտքս :

— Ո եւ է հրատարակչական, պետական ըլլայ թէ անհատական, իրաւունք ունի՞ փոխելու դասական ստեղծագործութեանց ուղղագրութիւնը :

Երբ լեզուն չեն կրնար փոխել, երբ չեն փորձեր արեւելեան հայերէնի վերածել «Պաղտասար Աղբար»ը, «Մեծապատիւ Մուրացկաններ»ը կամ «Ազգային Ջոջերը», ո՞րով իրաւամբ կը փոխեն հեղինակին գրելու ձեւը :

Որպէսզի մատչելի՞ ըլլայ Հայաստանի ժողովուրդին, որ մինչեւ այսօր կարօտով կը փնտռէ դասական ուղղագրութիւնը :

Եւ կամ, կ'ուզեն ազատ արտասահմանի ընթերցողնե՞րն ալ վարժեցնել պարտադրուած յետադիմական, հակագիտական ուղղագրութեան :

Գիտեմ որ անօգուտ են այս հարցումները :

Եւ սակայն, քանի որ ձեռնարկած են արեւմտահայ գրագէտներու երկերուն հրատարակութեան, կը կարծեմ թէ ոչ Լենինի, ոչ ալ Մարքս Էնգելսի աւետարաններէն թուղթ մը կը պատռի, եթէ երկրորդ վերաքննութեան մը ենթարկեն բոլշեւիկեան այլանդակ ուղղագրութիւնը, որ յարմարցուած է ռուսական կաղապարին, իր «յուր»երով, «յուղ»երով, «հետօ»ներով, «հաջող»ներով, , «կիլիկիո»ներով եւ ... «հառաջդիմական»ներով :

Եթէ իրենց ուզածը «կուլտուրական» կապ է, ազգու քայլ մը առած կ'ըլլան, վերահաստատելով հարազատ ուղղագրութիւնը :

ՎԱՀԷ

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ ՆՈՐ ՊԱՇՏՕ՞Ն ԿԸ ՍՏԱՆԱՅ

•

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Խ. Միութիւնը եւ արբանեակ պետութիւնները միաձայնութեամբ որոշած են միացեալ հրամանատարութիւն հաստատել, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն անմիջապէս ետք : Միացեալ ուժերուն սպարապետութիւնը պիտի յանձնուի, կ'ըսեն, մարեշալ Ռոկոսովսկիի :

Նոր տեղեկութեանց համաձայն, որոշուած է նաեւ համակարգել ութ խորհրդային երկիրներուն տնտեսական յարաբերութիւնները : Կը կարծուի թէ այդ պաշտօնը պիտի յանձնուի Պ. Անաստաս Միկոյեանի, որ վերջերս հրաժարեցաւ ներքին առեւտուրի նախարարութենէն, մնալով միայն փոխ – վարչապետ : Նոյն աղբիւրին համաձայն, յատկապէս խորհրդային ամէն պաշտօնէ ազատ ձգուած է Միկոյեան, որպէսզի կարենայ ամբողջովին տնտեսական գործերու նուիրուիլ : Կ'ըսուի թէ հայազգի փոխ – վարչապետը այս հարցով ալ զբաղած է, երբ Լայփցիկի ցուցահանդէսին գացած էր :

× Խ. Միութեան վարչապետը, մարեշալ Բուլկանին, երեք նոր օգնականներ նշանակեց արտաքին գործերու նախարարութեան համար : Այդ երեք փոխ – նախարարներն են, — Վ. Կուզնեցով (առաջինը), Վ. Սեմենով եւ Ն. Ֆետերենկօ : Առաջինը անդամ է Կեդր. Կոմիտէին եւ նախապէս դեսպանութեան պաշտօն վարած է Չինաստանի մէջ : Եղած է նաեւ խորհրդային պատուիրակութեան անդամ Սան Ֆրանչիսկոյի խորհրդաժողովին եւ ՄԱԿի ընդհ. ժողովին (Լոնտոն, 1946) : Ուրիշ կարգ մը պաշտօններ եւս վարելէ ետք, 1946–1950ին ընտրուեցաւ նախագահ Ազգութեանց խորհուրդին : Ֆետերենկօ եւս Չինաստան ղրկուած է եւ մասնագէտ մը կը համարուի Ծայր. Արեւելքի գործերու : Մոլոթովի խորհրդականն էր 1954ին, երբ Չորսերու խորհրդաժողովը գումարուեցաւ Պերլինի մէջ, գերմանական հարցը քննելու համար : Սեմենով արեւելեան Գերմանիոյ սովետական նախկին ներկայացուցիչն է, մասնագէտ գերմանական գործերու : Կարեւոր դիրք մը կը գրաւէ կուսակցութեան մէջ :

× Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», խստօրէն կը քննադատէ վեց նախարարներ որոնց պաշտօնը սերտ կապ ունի ծանր ճարտարագործութեան, փոխադրութեանց, հողագործական արտադրութեանց եւ մեքենաներու շինութեան հետ : Բացատրելէ ետք թէ նոր մեքենաներու փորձերը կատարուած են «անթոյլատրելի դանդաղութեամբ», թերթը գիտել կուտայ թէ «տարիներէ ի վեր գործարանները կ'արտադրեն բեռնակառքեր եւ շրջագայութեան կառքեր որոնք չեն համապատասխաներ արդիական պահանջներուն» : Յետոյ կ'ըսէ թէ գործարանները չունին դարբնոցներ եւ ուրիշ կարգ մը մեքենաներ : Ի վերջոյ կը պահանջէ պայքարիլ «սովորամոլութեան եւ լճացման դէմ» :

ՃԱՇԱԳԻՆ ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ԶԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Տէր եւ Տիկին Լուսինեան (Մոնթելիմար)	5.000
Գատանեան (Լա Սիոթա)	500
Սէն Էթիէնի Ազգ. դպրոցէն	1.000
Արսինէ եւ Ժիզէլ Տիւզեան	2.000
Փոքրիկներ Ռիշար եւ Էլիզա Մուշկամպարեան (Մարսէյլ)	4.000
Գումար՝	12.500
Երէկուան գումար՝	587.550
Ընդհ. գումար՝	600.050

ԱՅՍՕՐ ԿԸ ՍԿՍԻՆՔ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

Շատ հետաքրքրական վէպ մը միջազգային կեանքէ, խորհրդաւոր գաղտնիքներով :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

•

Թ.— ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Հայերը Ամերիկայի բնակչութեան մէկ հարիւրերորդը կը կազմեն: Ամերիկահայութիւնը իր շուրջ 160.000 հայութեամբ, մեր Սփիւռքին մէջ, Մերձաւոր Արեւելքի հայ գաղութէն վերջը կուգայ, երկրորդ գծի վրայ, իր թիւով:

Գաղթած 1895էն 1915ի աղէտներէն վերջ, մանաւանդ հայկական գաւառներէն՝ Ամերիկահայութիւնը նիւթական բարւոք դիրք մը ունի այսօր, եւ այս տեսակէտով մեր առաջ գաղութն է: Տասը ընտանիքի վրայ՝ ինը՝ իր սեփական տունը ունի, եւ տունին մարդը, շատ անգամ ալ ընտանիքին միւս անդամները, լաւ գործ ունին: Հայերը ճանչցուած են Ամերիկայի մէջ իբրեւ բանիմաց, արտադրող եւ պարկեշտ տարր մը: Անոնց մէջ կան փաստաբաններ, գործատէրեր, արհեստաւորներ, բանուորներ եւ ազատ ասպարէզի հետեւողներ:

Ամերիկահայութեան մէջ այսօր ապրող չորս սերունդներէն առաջին երկուքը, 1915ի ծնողքները եւ անոնց զաւակները, ու Հասարակ Ամերիկայէն դուրս ծնած են, բնագաւառին մէջ իսկ երրորդ եւ չորրորդ սերունդները՝ ամերիկեան հողին վրայ: Առաջին երկու սերունդները հայերէն կը խօսին կամ թրքերէն, ըստ բնագաւառին մէջ խօսուած լեզուին: Երրորդ սերունդը, որ կազմուած է 20էն 35 տարեկաններէն, անգլերէն կը խօսի: Բայց ի հարկին կը փորձէ նաեւ կոտրտած հայերէն մը խօսիլ, ամերիկեան արտասանութեամբ, կամ թրքերէն՝ եթէ իր ծնողքը թրքախօս է: Չորրորդ սերունդը որ կը բաղկանայ մինչեւ տասը տարեկան տղաքներէն միայն անգլերէն կը խօսի: Առաջին երկու սերունդները կը կազմեն հին սերունդը, իսկ վերջին երկուքը՝ նորը:

Քսանէն երեսուն տարեկան երրորդ սերունդի երիտասարդները շնորհալի օրիորդներ եւ բարեկազմ պարոններ են, որոնք կը հետաքրքրուին հայկական կեանքով, հայաշատ քաղաքներու մէջ կոմիտէներ կազմած՝ եւ ժրաջան գործունէութիւն մը ունին եկեղեցական եւ մշակութային նպատակներու շուրջ:

Ամերիկահայերը գրեթէ ամբողջութեամբ ամերիկեան քաղաքացի են: Իրաւունք ունին ընտրելու եւ մասնակցելու երկրին ընտրական պայքարին: Ներկայ եղայ հայկ. հաւաքոյթի մը, ուր փաստաբան հայ տիկին մը, Նիւ Եորքի քաղաքապետի պաշտօնին թեկնածու, դեմոկրատ Վակների ընտրութիւնը կը պաշտպանէր: Երկրին մէջ ծնած Հայերը ընտրելի ալ են կառավարական որեւէ պաշտօնի:

Մեզի համար բարեբախտութիւն մըն է որ մեր հայ սփիւռքին մէկ կարեւոր գաղւածը, աշխարհի քաղաքակրթուած ամէնէն մեծ երկրին՝ Միացեալ Նահանգներուն քաղաքացին է, ինչ որ հայութեան ապագային համար կրնայ երաշխաւորութիւն մը դառնալ:

Թէեւ տուներուն մէջ խօսուածը անորոշ, ժողովրդական հայերէն մըն է շատ անգամ, բայց մեր արեւմտահայ ոսկեղէնիկ եւ մեծաքանչ բարբառը կը մնայ միշտ կենսունակ, շնորհիւ մեր մտաւորականներուն որոնք կը գրեն ամերիկահայ օրաթերթերուն եւ պարբերաթերթերուն մէջ, կամ կը խօսին լսարաններու բեմերէն, կամ կ'արտայայտուին գիրքերով: Հայ գրագէտներուն մեծ թիւը, բաց ի քանի մը անգլիագիրներէ, մեր մայրենի լեզուն կը գործածէ: Երրորդ սերունդը արդէն չի կրնար հասկնալ մայրենի լեզուն եւ իրեն համար, մեր թերթերուն հետ համընթաց, կը հրատարակուին անգլերէն հայանուն պարբերաթերթեր: Մեր գրագէտները կը մշակեն գրեթէ բոլոր գրական սեռերը, — բանաստեղծութիւն, վէպ, պատմուածք, յուշագրութիւն, փորձեր, գրական եւ գեղարուեստական քննադատութիւն, ուսումնասիրութիւններ, քրոնիկ, եւն., եւն.: Իրենց մէջ չեն պակսիր գրական ժամանակակից շարժումին նուաճումներուն խրագէկները եւ հետեւորդները:

Ամերիկահայ հասարակութեան ստուար մեծամասնութիւնը, յարգելով բացառութիւններ, կը ճաշակէ մեր ժողովրդական երգին գոհարները առաւելապէս, ինչպէս նաեւ ալաթուրքան, որուն երգապնակները կը գտնուին գրեթէ ամէն հայկ. տունի մէջ, եւ կը նուագուին ամէն հայկ. հաւաքոյթի մէջ: Ժողովրդականութիւն կը վայլէ նաեւ տեսակ մը կեղծ հայ ժողովրդական երգ մը, որ խառնուրդն է հայ հարազատ ժողովրդական երգին եւ ալաթուրքային:

Ամերիկահայ երգչուհիները արեւային պայծառութեամբ լուսաւորուած եւ թաւիշ «թէմպր»ով, հազուագիւտ ձայներ ունին:

Իմ սէնֆօնիք երաժշտութիւնս, որուն ունկնդրութեան հայ խուռներամ բազմութիւն մը փութացած էր գալ, լեցնելով Քարնէկի Հոլի ընդարձակ սրահը, անսպասելի նորութիւն մը եղաւ ընդհանրապէս ամերիկահայ հասարակութեան համար, որուն ընտանի էին ուրեմն միայն հայ երաժշտութեան ժողովրդական ձեւերը: Հայ սէնֆօնիք այս երաժշտութիւնը խորապէս ցնցեց ամերիկահայ հասարակութիւնը: Անիկա կը բացատրուի անով որ՝ երաժշտական հայկ. մեծ ձեւերը կ'արտայայտեն, հայրենական իրենց շրջանակին մէջ, սիրոյ, յոյսի եւ քաջութեան հասարակաց զգացումներ եւ աւելի հզօրապէս եւ առ հասարակ կը խօսին իրենց բնագաւառէն արմատախիլ բոլոր հայ սրտերուն, եւ իրականութեան մէջ, աւելի ժողովրդական են քան սովորաբար «ժողովրդական» կոչուած երգերը:

Ամերիկայի մէջ Հայ. Եկեղեցին լաւ կազմակերպուած է այսօր: Զանազան հայաշատ կեդրոններու մէջ եկեղեցիներ շինուած են արդէն կամ շինուելու վրայ են: Ամերիկեան հայ ծուխերու հովուութիւնը յանձնուած է Երուսաղէմի ժառանգաւորաց կամ Անթիլիասի դպրեվանքը աւարտած կղերականներու, որոնք իրենց ուսումը կատարելագործած են ամերիկեան համալսարաններու աստուածաբանական բաժիններուն մէջ: Հոգաբարձութիւնները ստանձնած են եկեղեցիներու վարչական հոգը: Զանազան համայնքներէ նշանակուած երեսփոխաններ չորս տարին անգամ մը թեմական ժողով գումարելով կ'ընտրեն առաջնորդ մը, որ կը վարէ թեմին գործերը կեդր. վարչական ժողովի մը աջակցութեամբ, լայն իրաւասութիւններ վայելելով եկեղեցական բոլոր խնդիրներուն կարգադրութեան մէջ: Քսանէ աւելի հովիւներ ունի Հիւսիսային Ամերիկայի Հայկ. Թեմը (Քալիֆորնիան կազմելով անջատ Հայ Թեմ մը) որոնք աբեղաներ, քահանաներ, վարդապետներ են:

Ամերիկահայ քահանան շատ բարեշրջուած տիպար մը կը ներկայացնէ այսօր: Հեռու ենք գաւառի մէկ անկիւնին կամ Պոլսոյ մէկ արուարձանին մէջ մեր ճանչցած տրուպ քահանայէն որ, ձմեռնային եղանակին, ցեխոտ կօշիկներով, տափատին անձրեւէն խոնաւցած ծայրերը վեր դարձուցած, կամարաձեւ անձրեւանոց մը գլխուն վրայ բռնած, շալ մը վզին, ծածանուտ մօրուքը հովին ու բուքին, կ'երթար տնօրհնէքի, թաղէ թաղ: Այս աւանդական պատկերը անհետացած է այսօր: Ամերիկահայ քահանան ածիլուած է ամէն առաւօտ եւ լոգանք մը առած, իր հագուստը, որ գոց օձիքով սեւ բաճկոն մըն է, մաքուր է, շատ անգամ գլխարկ չունի եւ իր բոլոր տեղափոխութիւնները կը կատարէ իր անձնական կառքով: Այլապէս հայ կղերականին այս արտաքինը հասարակաց է Ամերիկայի բոլոր հոգեւորականներուն: Քահանայական մօրուքը ժամանակավրէպ զարդարանք մըն է այլեւս:

Ծխական խորհուրդներ կամ հոգաբարձութիւններ, տիկնանց եւ երիտասարդներու յանձնախումբերու աջակցութեամբ կը կազմակերպեն յաճախ ճաշեր, «պազար»ներ, «փիքնիք»ներ եւ ուրիշ հաւաքոյթներ որոնց նպատակն է անշէջ պահել պապենական եկեղեցիին սէրը հայ սրտերու մէջ:

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԵԼՈՅԹԻ ՄԸ ԾԱԼՔԵՐԸ

•

Եալթայի գլուխ գլխի տեսակցութեանց հրապարակումով, միտք ու սիրտ պղտորեցան ամէն տեղ: Բաւական մելան ալ սպառեցաւ: Աւելորդ պիտի ըլլար ծանրանալ այդ մասին, եթէ դէպքը աննախընթաց չհամարուէր դիւանագիտութեան մէջ:

Այսպէս, Եալթայի շռնդալից յայտնութեանց հետեւանքով, հանրային կարծիքը ունեցաւ այլազան հակազդեցութիւններ, ըստ անհատին խառնուածքին:

Աւելի՛ յուզուած են դիւանագիտական շրջանակները: Մարդիկ մտահոգ են, եւ նեղը մնացած: Գաղտնիքներ, տեսարաններ կը պարզուին մերկապարանոց, տագնապի մատնելով այս կողմն ալ, այն կողմն ալ:

Նախ որովհետեւ կը ստեղծուին միջազգային նոր բարդութիւններ:

Երկրորդ՝ աննախատեսելի է թէ երբ կծիկը անգամ մը քակուած է, տակաւին ի՞նչ նոր յայտնութիւններ կրնան հրապարակ նետուիլ, ի նպաստ մէկուն կամ միւսին շահուն, քանդելով դիւանագէտներու ներքին համերաշխութիւնը: Խնդիրը պիտի չծաւալի՞ ձիւնագնդակի մը պէս եւ պիտի չխորտակէ՞ գաղտնի համաձայնութեանց դրութեան կլոր սեղանը, վարկաբեկելով «բարձր» քաղաքականութեան ասպետները:

Չըրչիլի յայտնած դժգոհութիւնը (իր հետազօտը Մոնկոմըրիի՝ 1944ին Գերմանիան վերջացնելու հաւանականութեան առթիւ) հազիւ մոռցուած, ահա ուրիշ մը, աւելի՛ ծանրակշիռ:

Եւ վերջապէս, լեռներու եւ ձորերու տարբերութիւնը պաշտօնական յայտարարութեանց ... եւ գործնական իրականութեան միջեւ: Ի՞նչ պիտի մտածէ Տովարիչը իր սուրբ Ստալինին մասին, եւ ի՞նչ՝ Եանքին կամ Թոմին, ժողովրդապետական սկզբունքներուն մասին: Ազատութիւն, իրաւունք, արդարութիւն, փոքր ժողովուրդներու դատ, ապրուստի մակարդակի բարւոքում, խաղաղութիւն... Օդ ու հով:

Կարելի չէ ուրիշ տպաւորութիւն կրել, կարդալով 834 էջնոց հրատարակութեան ամփոփումները:

Բայց ինչո՞ւ դիւանագիտական ակնոցով՝ այս ձախորդ ելոյթը:

Պաշտօնապէս հրապարակուած շարժառիթը՝ — թէ լրագրողներու կողմէ ձեռք ձգուած էին սղագրութիւնները, — համոզիչ չի թուիր:

Խօսուեցաւ արդէն Մ. Նահանգներու կուսակցական պայքարներուն ներքին պատճառին մասին: Անշուշտ: Փորձ մը՝ ընտրական պայքարներու նախօրեակին հարուած մը հասցնելու ընդդիմադիր կուսակցութեան: Թէեւ արտասահմանի մէջ անդրադարձումները երեւութապէս վնասակար կը թուին երկուքին համար ալ:

Եւ կամ Եալթայի յանձնառութեանց վարկաբեկումը հրապարակաւ, որպէսզի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (196)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

•

Կէս գիշերը անց էր, երբ հասանք Լէզք գիւղի եզերքը:

Մեզ հետ ընկերացած Ալիւրցի ընկերները մտան գիւղը եւ բերին գիւղին խմբապետը Մուրատի մօտ:

Նա հարց ու փորձ արաւ թէ՝ ովքե՞ր կային գիւղին մէջ, թէ զինուորներ կամ Քիւրտեր կա՞յին եւ կամ ցերեկին անցա՞ծ էին այս տեղերէն եւն. եւն.:

Այս խմբապետին անունը Սարգիս էր: Նա հաղորդեց թէ՝ գիւղում ոչ մէկ օտար կար, եւ թէ Լէզքը աւելի ապահով էր քան միւս շրջակայ գիւղերը, նոյնիսկ Այգեստանէն էլ ապահով:

Այդպէս էր. որովհետեւ եթէ մի բան պատահէր, կարելի էր բարձրանալ «Ցաբալէզ»ներու քարերը, որոնք բնութիւնից պարգեւուած էին ֆետայիններուն կռուի յարմարութեան համար:

1896ին մի անգամ ապաստանել էինք այդ քարերուն մէջ: Այն ժամանակ Թուրք զինուորը չկարողացաւ մօտենալ մեզ, թէեւ միայն «կայծքարով հրացան»ներ ունէինք:

Նստանք խմբապետ Սարգիսի կողքին, կարկաչող առուի եզերքը: Մուրատը շարունակեց իր հարցումները, մինչ տղաները կը ծխէին ու կը շաղակրատէին:

Վտանգ չկար: Մեզ համար տեղ պատրաստեցին, որպէսզի հանգստանայինք:

Վանի այդ երկու գիւղերը (Ալիւր եւ Լէզք) մեզ ուղղակի ապշեցուցին: Մենք սկիզբէն յոռետես էինք, կը տեսնէինք, որ հայ ժողովուրդը ամէն տեղ բաւականաչափ գիտակցութիւն ունէր եւ Դաշնակցութեան տարիների պրոպագանդն ու տըւած դաստիարակութիւնը պատրաստել էին առողջ մտքով խիզախ մարդիկ:

Երբ մեզ հիւրասիրողներին ասում էինք թէ՝ «մեր պատճառով մեծ վտանգի կ'ենթարկէք իրենց», նրանք կը պատասխանէին. «փոխանակ թշնամու անարգ լուծը ամէն օր կրելու, ամէն օր մեռնելու, աւելի լաւ է տղամարդու նման դուրս գալ եւ ցոյց տալ մեր դարերի ոսոխին, որ Հայն էլ մարդ է եւ գիտէ զէնքով իր պատիւը պաշտպանել»:

Նստանք գիւղացիներին հետ: Պատմեցին մեզ օրուան նորութիւններն ու անց ու դարձերը: Զարմացանք թէ՝ ինչպէս լուրերը այդպէս արագօրէն կը տարածուէին:

Նրանք պատմեցին թէ ֆետայինների մօսինները այնպիսի սարսափ էին ձգել թշնամու շարքերի վրայ որ նրանք երկիւղով փսփսում էին իրարու: Քանիներ վիրաւորուել եւ սպաննուել էին նաւերի վրայ: Եւ այդ ժամանակ հրամանատարը հրամայել էր թրքական նաւերին չուել դէպի ծովափը: Կարելի չէր եղած խաղ անել ֆետայիների հետ ցամաքի վրայ, էլ ո՞ւր կը մնար ծովի վրայ, մանաւանդ որ թուրքերը վախեցել էին որ նաւերը եւ թնդանօթները կրնային ջրասոյզ լինել: Թուրք զօրքի հրամանատարութիւնը, այդ անյաջողութիւնից յետոյ, որոշել էր մի նոր ծրագիր, այն է՝ պարկերը լցնել աւազով եւ նրանցով պատնէշաւորել նաւերը, թիւով 15, որպէսզի զինուորները կարողանային պաշտպանուել ֆետայիների անողորմ գնդակներից: Նաւերը պատրաստ էին եւ ամէն մէկի մէջ տեղաւորուել էին քառասուն զինուորներ, առատ ռազմամթերքով միասին»:

Նրանք պատմեցին նաեւ թէ՝ Թուրք հրամանատարը անմիջապէս գործի էր անցել, եւ թնդանօթի կրակի պաշտպանութեամբ նաւերը յառաջացել էին դէպի Աղթամար կղզին: Թնդանօթները անընդհատ որոտում էին: Երբ կղզից ոչ մի պատասխան չէն ստանում, Թուրք հրամանատարը մի պահ շփոթութեան է մատնւում: Կասկածում է եւ արգիլում աւելի մօտենալը: Զինուորները երբ կրկին կրակ են բաց անում, գնդակներից ոմանք հասնում են վանքի գմբէթին: Նորից ոչ մի պատասխան:

Ահա, այդ ատեն կը հրամայուի մի նաւի յառաջանալ, մինչ միւս հրացանակիրները աչալուրջ կերպով կը հսկէին: Յառաջապահ նաւը կը հասնի կղզիի ափը: Զինուորները վախվխալով դուրս կ'ելլեն եւ հարաւային մասի մէջ, ժայռերի մօտ դիրք կը բռնեն: Երբ կը տեսնեն, որ ոչ մարդ կայ եւ ոչ էլ նաւ, կը տեղեկացնեն հրամանատարին կղզիի «պարպուած» լինելու մասին:

«Յաղթական հերոսը» քաջաբար կը հրամայէ, որ նաւերը մօտենան կղզին, թնդանօթները զետեղեն արեւմտեան մասին մէջ, եւ, բոլոր կանխազգուշութիւնները առնելէ յետոյ, մտնեն Վանք՝ խուզարկելու համար ներսը: Կը կողոպտեն վանքին խաչերն ու խաչվառները: Կողոպուտից յետոյ, կը նկատեն մի գոցուած դուռ, կը բանան անմիջապէս, կը տեսնեն կեավուռ վարդապետները, որ պահուել էին խուցերի մէջ: Նախ լուտանքներ կը թափեն, ապա կը դանակոծեն առանց խղճահարելու:

«Դուք, կեավուրներ, կ'ըսեն, փոխանակ մեզ օգնելու, ֆետայիները ճամբու կը դնէք եւ ապա կը քաշուիք ներս: Մեզ այնքան չարչարեցիք, զբաղեցրիք, որ նրանք պատեհութիւն ունեցան հեռանալու»:

(Շար.) ՄԵԳՈՒՀ

Ս. Միութիւնը մեծ պահանջներով չներ – կայանայ ապագայ միջազգային ժողովներուն, յառաջ քշելով վոտկայի եւ խաւ – հարի շուրջ խօսուած բաներ, որքան ալ խմաստով ծանրակշիռ ըլլան անոնք : Ըսե – լու ձեւ մը՝ թէ Ռուզվէլթ սխալած էր, հի – մա այլեւս չկայ ան, մե՛նք ենք որ կը վա – րենք ղեկը, մեր ըմբռնումներով …

Կամ նաեւ աւելի՛ թաքուն ու նրբին պատճառ մը : Անգլեւամերիկեան ներքին հակամարտութիւնը : Թերեւս Ամերիկան կ'ուզէ քանդել անգլիական դարաւոր քա – ղաքականութեան դասական հմայքը Ջի – նաստանէն մինչեւ Միջին Արեւելք եւ Մոսկուա, ստեղծելով անկիւնադարձ մը դիւանագիտութեան պատմութեան մէջ : Չէ՞ որ կ'ըսեն թէ Ուաշինկթըն փորձառու չէ, եւ յաճախ թարթափումներով կը շար – ժի այդ մարզին մէջ … Չէ՞ որ կ'ըսեն Բէ «կարող թափող» է երբեմն … Եւ դեռ կայ անգլիական ծածուկ եւ ծածկամիտ քաղաքականութիւնը :

Կարծողներ կան թէ ամերիկեան արտա – քին քաղաքականութիւնը կը ձգնի վերի – վայր շրջել դիւանագիտական այս վաղեմի խաղատախտակը : Կ'ուզէ վարկաբեկել «հի – նը», ուրիշ երկիրներու քաղաքական հր – նարքները, եւ մանաւանդ դաշնակից – հակառակորդին՝ Ալպիոնի դիւանագիտա – կան հնադարեան վարկն ու փորձառու – թիւնը : Անշուշտ փոթորիկին մէջ, ի՛նքն ալ փետուրներ կը ձգէ : Բայց կ'ուզէ յու – սալ թէ շահը աւելի՛ մեծ է քան վնասը :

Ու եթէ տակաւին բոլորովին յստակ չեն Եալթայի յայտնութեանց բո՛ւն շարժա – ռիթները, գոնէ կարելի է նախատեսել անմիջական արդիւնքները :

Դիւանագիտական ընդհանուր ձգտում մը : Նախ արեւմտեան ճակատի Մեծերուն միջեւ : Յետոյ «Մեծերուն» եւ «փոքրե – րուն» միջեւ, որոնք պիտի չուզեն միայն «դայլայլեւԱրծիւին բարեհաճ թոյլտուու – թեամբ» վաան սին դայլայլումներու : Վերջապէս Արեւմուտքի եւ Արեւելքի մի – ջեւ, միջազգային հաւանական ժողովնե – րու նախօրեակին : Կրեմլին ինքն ալ սրտնեղութեան մատնուած է «ժողո – վուրդներու հայր Սթալինի» խօսքերուն հրապարակումէն :

Այս՝ անմիջական ներկան : Իսկ ապագա – յին … Ի՞նչ ըսել երբ խնդիրը չէ փակ – ուած տակաւին : Կը խօսին արդէն Փոց – տամի կամ Թեհրանի «գաղտնիքներուն» հրապարակութեան մասին, երբ դեռ Եալ – թայի պատմութիւնը ամբողջութեամբ ծա – նօթ ալ չէ : Արդարեւ, ըստ կարգ մը լա – ւատեղեակ աղբիւրներու, դիւանագիտա – կան այս նորելուկ աւետարանը պիտի ու – նենար, ոչ թէ 834, այլ 1400 էջ, եթէ 150 քաղաքական փորձագէտներու մաղէն ու հաշուեկշիռէն չանցնէր : Այն ատեն պիտի կարենայինք գիտնալ օրինակի համար թէ 1945ին Սթալին Հիթլէրի հետ բանակցիլ սկսած էր : Թէ Եալթայի մէջ սպառնացած էր դադրեցնել պատերազմը Գերմանիոյ դէմ եթէ գոհացում չստանայ : Եւ ան – շուշտ Ռուզվէլթ եւ Չըրչիլ, համակերպե – ցան եւ չարաչար տուժեցին, վտանգելով ի միջի այլոց ամբողջ Կեդր. Եւրոպան, երկաթեայ վարագոյրը բերելով մինչեւ Հռենոսէն քանի մը հարիւր քիլոմեթր ան – դին : Հոս է որ Ռուզվէլթ ի վերջոյ հաս – կցաւ թէ «Ընքըլ Եոզէֆ»ը այնքան ալ ա – նուշիկ ու պարկեշտ մարդ չէ եղեր, թէ Թեհրանի իր անգիտակցութեան ատեա – նին մէջ մկրտուած այդ «հօրեղբայրը» ագուէսներուն ագուէսն է եղեր : Բայց այլեւս ուշ էր :

Ա. Վ–ԱԶԱՏ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

*

ՊԵՐԼԻՆ, (Յառաջ), — Մարտ վեցի կիրակի օրը տեղի ունեցաւ Վարդանանց հանդէսը Հօհէնցոլլեան եկեղեցիին շէնքին մէջ :

Պերլինի Հայկ. Միութեան նախագահ Դոկտ. Հ. Եաղճեան բացման ճառով մը պարզեց Վարդանանց հերոսական նահա – տակութեան իմաստը եւ շեշտեց թէ այդ զոհաբերութեան արդիւնքն է նաեւ այ – սօրուան մեր Հայաստանի գոյութիւնը, որ ծնաւ 1918 Մայիս 28ին եւ կը բարգաւաճի օրէ օր :

Երգուեցան «Նորահրաշ» եւ «Տարած – եալ» հոգեւոր երգերը :

Օրուան բանախօսն էր Պ. Պ. Ֆրուն – ճեան, որ հակիրճ վերլուծումով մը՝ բա – ցատրեց Վարդանանց պատերազմին նշա – նակութիւնը բնաբան ունենալով՝ «Մահ ոչ – իմացեալ մահ է, մահ իմացեալ ան – մահութիւն է» : Գերմանական պատմու – թեան մէջէն «Երեսնամեայ» պատերազմը յիշելով ընդգծեց թէ՝ մինչդեռ հոս 1648–ին Վեսթֆալեան դաշինքով երեսուն տա – րիներու կրօնական պատերազմները վերջ գտան եւ պետութեան մը իշխանութեան տակ կրօնի ազատութիւնը յաջողուեցաւ, Հայերը նոյն կրօնի ազատութեան իրա – ւունքը յաջողցուցին 451ին, ուրեմն աւելի 15 դար առաջ՝ Վարդանանց զօրավարաց հերոսական ընդդիմութեամբ, կամ, այդ կրօնական իրերահասկացողութեան թը – ւականէն 1200 տարի առաջ : Հայ գրի եւ Հայ. Եկեղեցիի շնորհիւ հայութիւնը կը տեւէ իր առանձնայատկութիւններով : Թէեւ փոքր ենք թիւով, ինչպէս կ'ըսէ Խո – րենացին, բայց մեր աշխարհի մէջ ալ ա – րութեան գործեր կատարուած են :

Բանախօսը յիշելով նաեւ Եղիշէի «Տիկ – նայք փափկասունք Հայոց աշխարհին»ը, կոչ ուղղեց ամէն մէկուն, իր խղճին հար – ցնելու թէ արժանաւոր ժառանգորդ կըր – ցա՞ծ է ըլլալ քաջերի Վարդանանց … :

Միութիւնը գաղափարն ունեցած էր հայկական գաւառի տօնակատարութիւն – ներէն ճաշակ մը տալ եւ բարեբախտաբար Վանեցի հայրենակիցներէն Տիկին Անիկ Տէր Յարութիւնեան վերյիշեց 1910ի ա – մերիկեան վարժարանի հանդէսը, ուր ա – շակերտուհի եղած էր եւ ուսուցիչ Խաչա – տուր Լեւոնեանի մէկ ոտանաւորը արտա – սանած : Ստորեւ կուտանք այդ ոտանա – ւորը զոր Տիկինը արտասանեց յուզիչ ար – պաւորութիւն ձգելով ներկաներուն վրայ :

Պ. Վահան Սեւաչունի արտասանեց Գա – րեգին Եպսկ. Սրուանձտեանցի «Թէ հայ – րենեաց պսակաւորը» ծանօթ բանաստեղ – ծութիւնը : Եւ հանդէսը վերջացաւ Վ. Թէքէեանի «Խորհուրդ Վարդանանց»ի ընթերցումով եւ այս «Դարերը կ'անց – նին՝ բայց Վարդանը Քաջ, բայց Վարդա – նը Սուրբ կ'երթայ միշտ առաջ» :

Թ.Ղ.Թ.Ա.Կ.Ի.Յ

Յ. Գ.— Ահաւասիկ արտասանուած ո – տանաւորը —

Ա՜Խ, ԷԼ Ի՞ՆՉ ՄՆԱՑ …

Ո՜վ քաջ նահատակ դու անմահ Վարդան
Բա՛ց աչքդ մէկ մը տես քո Հայաստան,
Որուն մարած է փառք, պսակ, պարծանք,
Տիրէ ամէն տեղ զուլում, հալածանք :
Շէն արտեր խոպան, շատերը շիջած,
Հայ շինականը ընկած կամ գաղթած,
Ա՜խ էլ ի՛նչ մնաց … :
Թշնամին թէ խլեց մեր թագն ու պար –
ծանք,
Գէթ եկեղեցին մնաց մեզ ժառանգ,
Բայց արեամբ գնուած այդ եկեղեցին
Կործանել ջանան վատակներ ներքին :
Դրսէն ու ներսէն ենք այժմ վտանգուած,
Մարմնով ու հոգիով ընկած կործանուած.
Ա՜խ, էլ ի՞նչ մնաց … :
Էլ ոչ սէր մնաց եւ ո՛չ միութիւն,
Տիրէ ամէն տեղ քէն ատելութիւն,
Թշնամի դարձած զոյգ հայ եղբայրներ,
Կը հանեն յանախ կազ ու կռիւներ.
Օրէնքը ընկած, հաւատքը թուլցած,
Ա՜խ էլ ի՞նչ մնաց … :

★

Բայց չէ՛ ի՞նչ կ'ըսեմ ես իբր ցնորած,
Ջի դեռ կ'ապրի Հայը,
Որի մոխրացած կոյտին մէջ,
Կայծեր կան, պահուած ցարդ վառ,
Որ պիտ արծարծին օր մը անպատճառ.
Ուստի թող հրնուին հոգիք Վարդանանց,
Թող խայտան ոսկերքը հայ նահատակաց.
— Դեռ շա՛տ բան մնաց … :

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

★

ԽՈՊԱՆ ՀՈՂԵՐԸ մեկնեցան նաեւ Խ. Հայաստանէն մեքենագէտներ, մասնա – գէտ գիւղատնտեսներ, առողջապահական եւ կրթական աշխատաւորներ, ընդառաջ երթալով համայնավար կուսակցութեան կոչին : Անոնք կ'աշխատին մէկ տարիէ ի վեր Խազախստանի մէջ : Առաջին տարին պատուով կատարելով նոր հողեր իւրա – ցնելու գործը, ստացան առատ վարձա – տրութիւն ինչպէս եւ հացահատիկ : Պե – տութիւնը պայմաններ ստեղծած է որպէս – զի բունենլիք հացահատիկը անոնց տրուի իրենց ուզած վայրին մէջ :

«ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ ԴՐԱՄԱՏՈՒՐԳԻԱՆ» անունով ուսումնասիրութիւն մը հրատա – րակած է երիտասարդ գրող Հր. Թամ – րազեան : Գիրքը կը սկսի Շիրվանզադէի գեղեցկագիտական հայեացքներու ու – սումնասիրութեամբ, բացատրելով թէ պէտք է պայքարիլ գրականութեան մէջ ի – րետես ուղղութեան յաղթանակի համար : Շիրվանզադէն կ'աշխատէր բացատրել քննադատական իրատեսութեան անհրա – ժեշտութեան ընկերային պատճառները : Թամրազեան ցոյց կուտայ թէ Շիրվան – զադէն տիպականի հասկացողութիւնը ա – մէնէն առաջ կը կապէ կերպարի ընկերա – յին – պատմական էութեան հետ : Ան մի – եւնոյն ատեն յառաջ կը քաշէր արուես – տագէտի աշխարհահայեացքի դերը իրա – կանութեան փաստերը ընտրելու եւ ընդ – հանրացնելու մէջ :

Շիրվանզադէի երկերը («Նամուս», « Զար Ոգի », «Պատուի համար» եւն.) վերլուծելով քննադատը կը գտնէ որ Շիր – վանզադէի գրական մեթոտի եւ հայեացք – ներու միջեւ, («Արմենուհի», «Աւերակնե – րու վրայ» եւայլ թատերգութեանց մէջ) չէ եղած սուր անջրպետ :

Երեք շրջանի կը բաժնէ Շիրվանզադէի թատերգութիւնը (1901 – 1905, 1907 – 1917, 1917էն ետք) : Այսպէս կը ներկա – յացնէ Շիրվանզադէի գրական ուղիի բոլոր վերելքներն ու վայրէջքները : Գիր – քը բոլորովին նոր մեկնաբանութիւն կու – տայ կարգ մը երկերու : Ինչպէս «Զար Ո – գին » եւ « Նամուս » թատերգութիւնները չի ներկայացներ իբրեւ միայն նահապե – տական բարքերու եւ սովորութեանց դէմ ուղղուած երկեր » նկատելու աւանդու – թիւնը, Թամրազեան նոր տեսակէտ կը պարզէ, թէ այդ երկերու բովանդակու – թիւնը նահապետականութեան հետ լծոր – դուած քաղքենի յարաբերութիւններէն յառաջ եկած գաւառական քաղաքի մար – դոց ընկերային ողբերգութիւնն է :

Գիրքը ունի վիճելի թերութիւններ : Շիրվանզադէի դերը եւ դիրքը որոշելու համար պէտք էր որ յիշուէր անոր կապը Գ. Սունդուկեանի հետ, թէ ան ինչ ազ – դեցութիւն գործած է անոր վրայ, դիտել կուտայ քննադատ մը :

ԳԻՏԱ – ԲԺՇԿԱԿԱՆ գրադարանը որ հաստատուած է հինգ տարիէ ի վեր, ունի աւելի քան 70 հազար գիրք, եւ պարբե – րաբար կը ստանայ մեծ քանակութեամբ զանազան բժշկական թերթեր եւ ամսա – գրեր : Բացի Երեւանէն գրադարանը կը սպասարկէ շրջանային հիւանդանոցնե – րու գրադարաններու ինչպէս եւ բուժաշ – խատողներուն : Գիրքեր կը ստանան Մոս – կուայէն, Լենինգրատէն, Քիէվէն, Խար – քովէն եւ այլ քաղաքներէն : Պարբերաբար կը կազմակերպուին նոր գրականութեան ցուցափեղկեր, ականաւոր գիտականնե – րու գիտական, յայտնագործումներու յոբելեարներուն նուիրուած ցուցահան – դէսներ, դասախօսութիւններ եւ զրոյց – ներ :

ՊՈԼՍՈՅ Թերթերը կը գրեն թէ Մարտ 13ին կատաղի տեսարաններ պարզուեցան, Ֆութպոլի մրցումներուն ընթացքին : (Ֆէնէր Պահչէ – Կալաթա Սէրայ) : Մար – զիկներէն մին սպանեց 18 տարեկան պա – տանի մը, բռունցքով եւ կիցով : Հինգ վեց հազար Ֆէնէրցի ցոյցեր ըրին Կա – լաթա Սարայի ակումբին առջեւ եւ շա – տեր վիրաւորուեցան : Ներկաներուն թի – ւը կը հաշուէն 26 հազար հոգի : Սպան – նուած պատանին կը կոչուի Մէհմէտ Կի – լապ. մարդասպանը՝ Իպրահիմ Գուզ – կուն : Կ'ըսուի թէ Ղպտի է :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Մորիս Թորէզ, պատաս – խանելով Մոսկուայի « Փրաւտա» թերթին հարցումներուն, կ'ըսէ թէ Գերմանիոյ վերազինումը սպառնալիք մըն է Ֆրանսա – յի համար եւ թէ Փարիզի համաձայնու – թեանց վաւերացումէն ետք անիմաստ կը դառնայ Զօրսերու խորհրդաժողով մը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

•

ՆԱԽԱԲԱՆ

Ոսկա պարուհին՝ Նատիա, որ փոթոր – կած էր ամբողջ Փարիզը, ծափերէն վերջ մէկդի քաշուելով՝ կրկին ու կրկին խո – նարհութիւն ըրաւ : Իր փոքրիկ սեւ աչքե – րը աւելի եւս փոքրացան, եւ բոսորագոյն բերանին երկար գիծը թեթեւակի դէպի վեր կորացաւ : Ֆրանսացիներու խանդա – վառ բազմութիւնը կը շարունակէր ցա – նահարել տախտակամածը, մինչ վարա – գոյրը կ'իջնէր յամրաբար, աքողելով կար – միր, կապոյտ եւ ծիրանի գոյները տարօ – րինակ պարդանկարին : Կապոյտ եւ Նարըն – ջագոյն հանդերձներու ծալքերուն յոր – ձանքի մը մէջ՝ պարուհին դուրս ելաւ բե – մէն : Մօրուսաւոր պարոն մը գինքը տաւ – իր բազուկներուն մէջ՝ խանդավառ. Թատրոնին տնօրէնն էր :

— Սքանչելի է, սքանչելի, փոքրիկս : Դուն քեզ գերազանցեցիր այս գիշեր, ը – սաւ, եւ երկու այտերէն համբուրեց կնա – մեծար խոնարհութեամբ մը :

Տիկին Նատիա յարդանքի այս տուրքը ընդունեց այնպիսի ձեւով մը, որուն շա – տոնց վարժուած էր, եւ անցաւ իր հան – դերձասենեակը, որուն խուրաքանչիւր ան – կիւնը խառն ի խուռն դիզուած էին հրա – շալիօրէն բանուած զգեստեղէններ : Օդը տաք էր եւ այլազան ծաղիկներու բողբոջ – ներն ու անուշահոտութիւնները քաղցր բուրմունք մը կը սփռէին սենեակին մէջ : Ճէյն հանդերձայարդար աղջիկը, օգնե – լով հանդերձ իր տիրուհիին արդուզար – դին՝ մեծարանքի եւ շնորհաւորութիւննե – րու խօսքեր կ'ուղղէր անոր :

Մեծարանքի այս զեղումը ընդմիջուե – ցաւ դրան բախումով : Ճէյն դէպի դուռը գնաց եւ վերադարձաւ այցետոմսով մը.

— Տիկինը պիտի ընդունի՞ :

— Տեսնեմ :

Պարուհին ձեռքը երկարեց յուշօրէն. սակայն տեսնելով տոմսին վրայ գրուած « Կոմս Սերգէյ Պաւլովիչ» անունը, հե – տաքրքրութեան յանկարծակի շող մը տեսնուեցաւ աչքերուն մէջ :

— Կ'ուզեմ տեսնել զինքը : Եգիպտացո – րենով ծաղկազարդուած լոդանքի զգես – տըս, Ճէյն, շուտ : Ու երբ Կոմսը ներս մանէ, դուն կրնաս մեկնիլ :

— Շատ լաւ, Տիկին :

Ճէյն բերաւ լոգանքի զգեստը, հրաշալիք մը սպիտակ կրպակքսի (ժամին) : Նատիա հագաւ զայն ու նստաւ ժպտադէմ. եւ իր սպիտակ երկար ձեռքով սկսաւ թափահա – րել հանդերձասեղանի ապակին :

Կոմսը իրեն ընծայուած այս առանձնա – շնորհին վրայ անմիջապէս ներս մտաւ : Միջահասակ մարդ մըն էր, նրբամարմին, չափազանց վայելուչ, շատ գունատ եւ արտակարգօրէն յոգնաբեկ : Մէկը՝ որուն արուեստակեալ շարժուձեւերը եթէ մէկ – դի դրուէին, դժուար պիտի ըլլար վերա – տին ճանչնալ : Խոնարհեցաւ պարուհիին ձեռքին վրայ չափազանցեալ քաղաքավա – րութեամբ եւ յարեց .

— Տիկին, հաճոյք մըն է այս, արդա – րեւ :

Ճէյն այսքանը միայն իմացաւ, դուռը անոնց վրայ գոցելէն եւ դուրս ելլելէն ա – ռաջ : Իր այցելուին հետ առանձին մնալէ ետք, Նատիայի ժպիտը խորամանկ քըմ – ծիծաղի փոխուեցաւ :

— Թէեւ հայրենակիցներ, բայց կարծեմ ռուսերէն պիտի չխօսինք :

— Այդպէս պիտի ըլլայ, քանի որ եր – կուքս ալ բառ մը ռուսերէն չենք գիտեր, պատասխանեց այցելուն :

Փոխադարձ համաձայնութեամբ խօ – սակցութիւնը շարունակուեցաւ անգլերէն : Եւ այժմ որ Կոմսը թողած էր արուես – տակեալ ձեւերը, ոչ ոք պիտի կասկածէր թէ անգլերէնը իր մայրենի լեզուն չէր : Արդարեւ ան իր կեանքը սկսած էր Լոն – տոնի մէջ՝ իբրեւ երդեցիկ սրճարանի (Միւզիք Հօլ) արուեստագէտ :

— Այս գիշեր մեծ յաջողութիւն ունե – ցաք, շնորհաւորութիւններս :

— Միեւնոյնն է, պատասխանեց կինը : Մտահոգ եմ : Վիճակս լաւ չէ : Պատերազ – մի ընթացքին յարուցուած կասկածը չէ փարատած տակաւին : Շարունակ կը հե – տապնդուիմ :

— Սակայն որեւէ յստակական ամբաս – տանութիւն չկայ ձեզի դէմ :

— Այդ մասին մեր մեծաւորին կազմած ծրագիրները չափազանց գգոյշ են :

— Երկար կեանք «ղեկավարին», բաւ Կոմսը, ժպտելով :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

(Շար.)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան
Այս Կիրակի ժամը 15ին
MAISON DE LA CHIMIE, 28bis Rue St. Dominique, (Métro Solférino)

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Խօսք կ'առնեն՝ ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ (ԱՄԵՐԻԿԱՑԷՆ)
եւ ԿԵՂՐ. ՎԱՐԶՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին
Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Պ. ԱԼԵՏԻՍ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Օր. ՅԱՐԷԹ-ՆԱԳՈՎԵԱՆ. Օր. ՔԷՇԻՇԵԱՆ, ՍԻՄՕՆ ՔԽԵԱՆ (արտասանութիւն):
Հ. Յ. Դ. Պանեխօ — Քաջանի Նոր Սերունդի պարախումբը եւ Օր. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ (հայկ. պար):
Կը նուագէ ԶԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ (ջութակ)
Անիէռի եւ Իսիի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ԳԱՅԻՇԵԱՆի
Կը ներկայացուի՝ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ մէկ անտիպ գործը
ԼՈՒՍԱՒՈՐՋԻ ԿԱՆԹԵՂԸ
Ղեկավարութեամբ հեղինակին:
Մուտքը ազատ է

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

Դամասկոսէն կը հաստատեն թէ յարաբերութիւնները յանկարծ լարուեցան Սուրիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ, ճիշդ այն պահուն երբ բարւոքման նշաններ կը ցուցնեն Սուրիոյ եւ Իրաքի յարաբերութիւնները:

Կացութիւնը ծանրացաւ երբ Թուրքիոյ վարչապետը մերժեց Անգարայի սուրիական դեսպանին ծանուցագիրը, «անընդունելի» համարելով զայն:

Թուրքեւիրաքեան դաշինքին ստորագրութենէն ետք, Թուրքիա անհրաժեշտ կը համարէր Սուրիոյ անդամակցութիւնը եւ փորձեց համոզել զայն: Բայց Սուրիա նախընտրեց մնալ Եգիպտոսի առաջարկած համարաբական զինակցութեան, ինչ որ Թուրքիոյ դէմ ուղղուած արարք մը համարուեցաւ Անգարայի մէջ: Այն ատեն կարգ մը ճնշումներ գործադրուեցան Սուրիոյ վրայ, որպէսզի ետ կենայ իր որոշումէն: Փետրուար 2ին Դամասկոսի ամերիկեան դեսպանը յուշագիր մը կը յանձնէր Սուրիոյ արտաքին նախարարին, թելադրելով չանդամակցիլ նոր զինաթափութեան: Այս առթիւ կ'ըսէր թէ Մ. Նահանգները երբեք տրամադիր չեն զէնք ճարելու որեւէ նոր կազմակերպութեան որ կը ստեղծուի Թուրքեւիրաքեան դաշինքէն դուրս: Թուրքիան ալ յուշագիր մը յանձնեց, ոչ-բարեկամական գիրք մը վերագրելով Սուրիոյ: Քանի մը օր ետք, Դամասկոսի Թուրք դեսպանատան գործակատարը նոր յուշագիր մը կը յանձնէր, նոյն բովանդակութեամբ: Եւ վերջապէս Մարտ 14ին Թրքական կառավարութիւնը ծանուցագիր մը կ'ուղղէր Սուրիոյ, բացատրութիւններ պահանջելով արտաքին նախարարութեան մէկ յայտարարութեան մասին ուր կ'ըսէր թէ «միայն սահմանային խնդիրներ ունինք Թուրքիոյ հետ»: Անգարայի մէջ կը կարծեն թէ Սուրիա հող կը պահանջէ Թուրքիայէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՒՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ նոր փորձ մը (6րդ) կատարուեցաւ Լաս Վերկասի մէջ (Մ. Նահանգներ): Մինչեւ 120 քիլոմեթր հեռուէն ճերմակ լոյս մը կը նշմարուէր ու տեսնուեցաւ նաեւ Լոս Անճէլըսի մէջ: Երկու հազար զինուորներ ալ կը մասնակցէին, ռազմափորձերով: — Քիմիագէտ մը, Լինուս Փոլինկ, որ Նոպէլեան մրցանակ ստացած է, յայտարարեց թէ պատերազմը պիտի խափանուի շնորհիւ ջրածին ռումբին, որ կրնայ քանդել ամբողջ մարդկային քաղաքակրթութիւնը:

66 ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐ (զինուորական) զոհ գացին օդանաւային արկածի մը, Հաւայեան կղզիներուն մէջ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը յայտարարեց թէ առ այժմ անօգուտ է որեւէ խորհրդակցութիւն Խ. Միութեան հետ: Նախագահը կ'ուզէ ճշգրիտ փաստ մը ունենալ Մոսկուայի ուղղամտութեան մասին, մաւեշալ Բուլկանինի հանդիպելէ առաջ: Յետոյ, պայման կը դնէ որ վաւերացուին Փարիզի համաձայնութիւնները:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան դեսպանները իրենց երկիրները կանչուեցան, խորհրդակցելու համար վերջին անցքերու մասին (հաշտութեան դաշնագիր եւն.):

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը Մարտ 22ին երկրին դրօշը պարզեց Սուէզի անգլիական զօրանոցներէն մէկուն վրայ: Ներկայ էին օտար զինուորական կցորդները եւ ահագին բազմութիւն: — Հինգ սիոնականներ եւս թիապարտութեան դատապարտուեցան Գահիրէի մէջ, իբրեւ լրտես: Բոլորն ալ Ֆրանսական հպատակներ են:

ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԸ ընդհ. գործադուլ մը սարքեցին երէկ, 24 ժամուան համար: Աշակերտները մեծ մասով տունը մնացին:

ԿԱՄԱՒՈՐ ՆԱՒԱԲԵԿՈՒՄ ՄԸ սարքած են վեց նաւավներ, Պրէսթի մէջ: Վեց օր միայն ծովու ջուր պիտի խմեն եւ ձուկերով պիտի սնանին, գիտական տեսութիւն մը փորձելու համար:

ԳԱՀԻՐԷԻ իրաքեան դեսպանը յայտարարեց թէ յարաբերութիւնները գրգալապէս բարւոքած են Եգիպտոսի եւ Իրաքի միջեւ:

ՉԸՐՉԻԼ պիտի հրաժարի մօտերս, վարչապետութեան պաշտօնը յանձնելով Իտընի:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

Դասախօսութիւն նուիրուած Հայկ. մշակոյթին:

Այս Շաբաթ իրիկուն Մարսէյլի համալսարանի Ամփիթատրոնին մէջ (40, Ալէ Լէօն Կամպէթա) ժամը ճիշդ 21ին:

Կը խօսի գրագէտ

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

Նիւթը՝ ՀԱՅԿ. ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ ԻՆՔՆԱՏՊՈՒԹԻՒՆԸ:

Դասախօսն ու իր գրական գործը կը ներկայացնէ՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ՝

ԹԱՏԵՐԱ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ապրիլ 3ին, Կիրակի ժամը 15էն կէս գիշեր:

Իսիի քաղաքապետարանին մեծ սրահը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Մութիւալիթէի մեծ սրահին մէջ:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Մաննիկ Պէրպէրեանի բանաստեղծութիւններուն ֆրանսերէն հատորը — Mon Chemin Ensoleillé - հրատարակիչ Փիէռ Սէկկէրսի, մամուլի տակ է, եւ լոյս կը տեսնէ մօտերս: Ամէն անոնք որ արձանագրուած են արդէն, պիտի ստանան հատորը: Իսկ անոնք որ դեռ չեն ղրկած իրենց արձանագրութեան տոմսերը, հաճին փութացնել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Անահիտ Յ. Ուզունեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, (15 ռիւ Ժան Կուժօն), իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

Հոգեհանգստեան պաշտօնէն վերջ այց գերեզմանատունը: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ՆՈՒԲԱՐԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Նուպարեան Մատենադարանին 11 Սքուար Ալպօնի, սրահներուն մէջ պիտի դասախօսէ մարդաբանութեան փրոֆէսէօր ՌԸՆԷ ԽԵՐՈՒՄԵԱՆ հետաքրքրական նիւթ մը ունենալով. «Կրուփ Սանկէն է լը Փրօպլէմ տը լա բաս շէ լէ զ'Արմէնիէն»:

Այս Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը վեցին: Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը: Մուտքը ազատ է:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Մատրան մէջ տեղի կ'ունենայ Ս. Պատարագ, Գալստեան տօնին առթիւ: Արարողութեան կը նախագահէ եւ կը քարոզէ կաթող. պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. ՎԱՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի Արեւագալի արարողութիւն: Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը: Սկիզբ Ժամերգութեան 9, Ս. պատարագ 10, Արեւագալ 11:

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութեամբ՝
ՅՈՎՍԷՓ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ
Երգահանդէս Գ. տարի

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Մարտ 26, Շաբաթ ժամը 20·30ին, քաղաքապետարանի սրահը:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 3ին, ժամը 16ին, քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 8, ժամը 16ին, Սալ Սէն Լուի (Ռիւ Ժէ):

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ կը տօնուի՝
ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ
ժամը 14·30ին, Միւթիւալիթէի մէջ:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻԼԱՅԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին Սանուց Միութեան կողմէ: Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԻՆ

Մարտ 27, կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Քէս տ'Էփառնեը, 32–34 Ավընիւ տը լա Փորթ տէ Լիլա:

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ փարիզահայ արուեստագէտներու: Մուտք 250 փր.

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Պանեխօ Քաջանի «Արծիւ» ենթակոմիտէն խաչատուր Աղլաղանեանի մահուան առթիւ, իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր եղբօր՝ ընկեր Յակոբ Աղլաղանեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն:

Գրիգոր Յարութիւնեանի մահուան առթիւ, իր սպաւեր կինը՝ Տիկին Արմինէ Յարութիւնեան հազար փրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այրի Տիկին Սօֆի Ճանկէօզեան փոխան ծաղկեպսակի հազար փր. կը նուիրէ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան, Այրի Տիկին Վէրգին Թիրեաքեանի մահուան առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԼԻՈՆ.— Թիրեաքեան եւ Գէորգեան ընտանիքները իրենց սիրելեալ մօր եւ զոքանչին՝ Այրի Տիկին Վէրգին Թիրեաքեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն.— երկու հազար փր. Համազգային ընկերութեան (Փարիզ) «Յառաջ»ի միջոցաւ, երկու հազար փր. Լիոնի Կարմիր Խաչին, երկու հազար փր. Լիոնի Կապոյտ Խաչին, հազար փրանք Լիոնի Աղքատախնամին, երեք հազար փր. Լիոնի Ազգ. Միութեան:

Ստանալ Ազգ. Միութենէն (Լիոն) փոխան ստացագրի:

ԿՈՒԶՈՒԻ

Խոհարար կամ խոհարարուհի մը օգափոխութեան կայանին համար: Պայմաններուն եւ մանրամասնութեանց համար դիմել Տիկին Թադէոսեանի,
5, Rue Mayran, Paris (9)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՅԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու քոյր կոմիտէներու բոլոր ընկերները անխտիր այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, Լա Պառապէթ սրճարանի վերնայարկը (Կառ տիւ Նօռի դիմացը): Ներկայանալ անդամատետրերով:

Կը դեկուցանէ ընկ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Ազգ. Տան մէջ: Օրակարգ.— «Նոր Սերունդ»ի Օրը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՊՈՒԱ. ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս կիրակի ժամը 3ին Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

ԻՍԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի ժամը 5ին, Խրիմեան դպրոցը:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ժանթիյիի հայկ. դպրոցին սրահը: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի մասնաճիւղի անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 16ին Քաֆէ Ռէժան:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ Միութեան հերթական հրապարակային դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ: Պիտի խօսի Պ. ԱՐԹԻՆ ԱՍԼԱՆԵԱՆ, ԺԲ. դարու Օսմանեան ամիրաներու գործունէութեան մասին: Մուտքը ազատ է:

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համաշխարհանձայնի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը, Զատկի առթիւ հաւկիթախաղ մը սարքած է, Ապրիլ 11ին, երկուշաբթի ժամը 14ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ եղբարք, Միսաք եւ Իսկէնտէր Քէօշկէրեան, հօր անունը Արմէն, մօր անունը Գոհար, Եօզղաթի գիւղերէն, Գարաեաղուպ գիւղացի:

Փնտռողն է հօրեղբօր տղան Պ. Աւետիս Քէօշկէրեան, հօր անունը Յարութիւն, մօր անունը Տիրպար: Կը խնդրուի հաղորդել հետեւեալ հասցէին.—
16,Rue Cuvière, Vienne (Isère,France)

Կը կարծուի թէ Երուսաղէմ կամ Եգիպտոս կը գտնուի:

Կը խնդրուի «Յուսաբեր»էն արտատպել:

ԾԱԽՈՒ Է

Տուն մը, սափրիչի փոն տը քօմէրսով մը եւ ուրիշ խանութ մը: Երեք կառատուն, 14 սենեակ: Շատ յարմար գիներ եւ վճարման դիւրութիւն: Դիմել՝ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, 80, Av. de Livry, Sevran

*

Կօշկակարի կազմածք մը նորոգութեան համար եւ փինիսաժի մեքենայ մը, «Վիքթորիա», նոր: Ծախու է մեկնումի պատճառաւ, աժան գինով: Դիմել՝
Mme LAMBERT
119, La Caneblère, Marseille.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԱՆՊԱՏՃԱՌ

«ԽԱՉԻՆ ՃԱՄԲԱՆ»

Նոր հրատարակուած հատոր մը, որ կը պարունակէ յուզիչ ու սրտապրաւ դրուագներ մեր տարագրութեան կեանքէն:

Գին 400 ֆանք:

Կը գտնուի բոլոր հայ գրավաճառներուն մօտ եւ կամ դիմել հեղինակին՝ Ծ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ, 104, Ավընիւ տ'Իթալի, Փարիզ:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.
ՈՒՐԲԱԹ 25 ՄԱՐՏ
25 MARS VENDREDI 1955
31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7631 31e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3042

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԾՓՈՒՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

•

Մարտ 21ին հեռագիրը կը ծանուցանէր թէ խաղաղութեան կամ զինաթափութեան նախարարութիւն մը հաստատուած է Մ. Նահանգներու նախագահին կողմէ :

Նշանակուած է նախարարն ալ, Հերոլտ Սթեսըն :

Անհամբերութեամբ կը սպասուի լրագիրներու պատմութեան մէջ :

Մանրամասնութիւններ կը պակսին նոր նախարարին իրաւասութեանց մասին :

Բայց, կը հաւաստեն թէ Այզընհաուըր այդ պաշտօնին կոչելով իր մտերիմ խորհրդականներէն մին, անգամ մը եւս կը հաստատէ թէ լուրջ եւ յարատեւ աշխատանքի կը կարօտի խաղաղութեան դատը :

Նախագահը անցեալ տարի ալ ձեռնարկ մը փորձեց :

Համդիսաւոր ճառ մը խօսելով Ազգաժողովին առջեւ, ծրագիր մը կ'առաջարկէր, որպէսզի միջազգային համաձայնութիւն մը կնքուի եւ հիւլէական ուժը օգտագործուի չինարար նպատակներու համար :

Ամէնքն ալ սկզբունքով ընդունած են առաջարկը եւ կարգ մը խորհրդակցութիւններ ալ կատարուեցան :

Բայց, առաջին խօսակցութիւններէն իսկ երեւան եկաւ որ անհաղին դժուարութիւններ կը ներկայացնէ ծրագրին գործադրութիւնը :

Խ. Միութիւնը այս առթիւ ալ առաջարկեց «ռեւոլուցիոն» բանաձեւ մը, քաջ գիտնալով հանդերձ որ պիտի չընդունուի :

Կը պահանջէր արգիլել հիւլէական զէնքերու գործածութիւնը եւ ոչնչացնել պատրաստ մթերքը :

Բոլշեւիկները միշտ հեռատեսական են, այսպիսի պարագաներու մէջ :

Տարիներ առաջ ալ, երբ Ազգերու Դաշնակցութիւնը ծրագիրներ կ'որոճար զինաթափութեան համար, Լիթվինով կ'առաջարկէր ցրուել բոլոր բանակները, ինչպէս եւ ծովային ու օդանաւային ուժերը :

Այն ատեն տակաւին փորձուած չէր հիւլէական զէնքը, իր ահռելի հետեւանքներով :

Միւսները կ'ըմբռնեն թէ ի'նչ հեռաւոր եւ երկդիմի նպատակներ կը հետապնդէ Խ. Միութիւնը, այսքան յանդուգն ծրագիրներ առաջարկելով :

Այսպէս, խաղաղութեան խարխուլ նաւը միշտ կը ծփայ պղտոր ջուրերու վրայ :

Եւ զինարշաւը կը շարունակուի ամէն ուղղութեամբ :

Հիմա որ Գերմանիոյ վերազինումն ալ պիտի սկսի Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումով, Մոսկուան արդէն ձեռնարկած է ուրիշ նորութեան մը :

Ինչպէս հաղորդեց պաշտօնական գեկոյցը, Խ. Միութիւնը եւ եօթը արբանեակ երկիրները որոշած են կազմել ընդհանուր հրամանատարութիւն մը, միացնելով իրենց զինեալ ուժերը :

Տարակոյս չկայ թէ այս կարգադրութեան պիտի յաջորդեն ուրիշ «միջոցառումներ» (անօրինութիւն), աւելի զօրացնելով կարմիր աշխարհակալութեան տիրապետութիւնը հարեւան երկիրներուն վրայ :

Միւս կողմէ, Հիւս. Ամերիկայի մէջ հաստատուած «խաղաղութեան նախարարութիւնը» ամէն բանէ առաջ պիտի փորձէ ուժերու հաւասարակշռութիւն հաստատել :

Չէ՞ որ իբրեւ սկզբունք ընդունուած է հետեւեալ բանաձեւը, — ուժի դէմ ուժ, հաւասարէ հաւասար բանակցելու համար :

Իսկ անդին բնագէտները եւ հիւլէագէտները կը շարունակեն կատարելագործել ամենաքանդ զէնքերը, պարբերաբար հաղորդելով անոնց մահասփիւռ ուժին տարածութիւնը եւ տեւողութիւնը ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ ԾԵՐԱԿՈՅՏԻՆ ԱՌՋԵՒ

*

ՄԵԾ ՄԱՍԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ Է ՎԱՒԵՐԱՑՄԱՆ

Ազգ. Ժողովը երէկ ալ շարունակեց Փարիզի համաձայնութեանց քննութիւնը, որ պիտի վերջանայ այսօր, ուրբաթ :

Զորեքշաբթի օրուան վիճաբանութեանց ներկայ էին 250 անդամներ : Նիստը բացուած ատեն վարչապետը յայտարարեց թէ պիտի պաշտպանէ համաձայնութիւնները յանուն կառավարութեան որ ամբողջովին համերաշխ է այս հարցին մէջ : Այս յայտարարութեան վրայ իր բանաձեւը ետ առաւ անդամներէն Մարիլաքի որ կ'ուզէր վաւերացումը յետաձգել նախաձեռնով մը : Ինչպէս կը հաւաստեն տեղական թերթերը, ծերակոյտը (Հանրապետութեան Խորհուրդ) համակերպած է վաւերացման, հաւանելով արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման : Ամէնքն ալ կ'ընդունին թէ Ֆրանսա չի կրնար երկրորդ անգամ ժխտական դիրք բռնել, առանց անախորժ կացութեան մը մատնուելու : Արտաքին գործերու յանձնաժողովին տեղեկաբերը, Միշէլ Տեպրէ, մանրամասնօրէն պարզելով հանդերձ Գերմանիոյ վերազինման վտանգները, յայտարարեց թէ վարչապետին եւ արտաքին գործերու նախարարին խոստումները համոզեցին զինք թէ իմաստութիւնը կը պահանջէ վաւերացնել կնքուած համաձայնութիւնները : Այս առթիւ Թուեց յաջորդական դահլիճներու գործած սխալները Ազատագրութենէն ի վեր, բացատրելով թէ անոնք զանց առնելով Ֆրանսայի ներքին վերակազմութիւնը, թոյլ չտուին որ Ֆրանսան արտաքին քաղաքականութիւն մը վարէ տիրաբար : Տեղեկաբերը չյայտնեց վարչապետին եւ արտաքին նախարարին տուած խոստումները, բայց կը հաւաստեն թէ նոր փորձ մը պիտի կատարուի, խորհրդաժողով մը գումարելու համար Խ. Միութեան հետ, ինչպէս կը պահանջեն ինք եւ ուրիշներ : Վարչապետը որեւէ տեղեկութիւն չհաղորդեց Փարիզի անգլիական դեսպանին եւ ամերիկեան գործակատարին հետ ունեցած տեսակցութեանց մասին, բայց կ'ըսուի թէ չատակայէս խնդրած է Զօրսեւրու խորհրդաժողով մը գումարել, համաձայնութեանց վաւերացումէն վերջ :

Այդ պահուն Ժողովը կ'իմանար թէ նախագահ Այզընհաուըր տրամադիր է Զօրսերու խորհրդաժողով մը գումարելու, երբ Ֆրանսա վաւերացնէ Փարիզի համաձայնութիւնները, հետեւաբար եւ Գերմանիոյ վերազինումը (տես յաջորդ լուրը) :

Իրազեկներու կարծիքով, համաձայնութիւնները պիտի վաւերացուին 160–170 ձայնով, իսկ վաւերացման պիտի ընդդիմանան մօտ 50 անդամներ, մէջն ըլլալով 16 համայնավարները : (Հանրապետութեան Խորհուրդը կը բաղկանայ 320 անդամներէ) : Նոյն աղբիւրին համաձայն, 57 ընկերվարական անդամներուն մեծ մասը տրամադիր է թեր քուէարկելու, իսկ զօր. տը Կոլի 49 հետեւորդները մեծ մասով հակառակ են : Միւս հոսանքները վարանոտ ընթացք մը բռնած են :

Տեղեկաբերը իր զեկուցման ատեն հետեւեալ պայմանները կ'առաջարկէր . —

1. Հիւս. Ատլանտեանի Կազմակերպութիւնը (Նաթօ = Հակ) պէտք է դառնայ որքան զինուորական նոյնքան քաղաքական միութիւն մը, պարտադրելով որ անդամները քաղաքականօրէն գործակցին Եւրոպայի մէջ թէ դուրսը . — 2. Ֆրանսա պէտք է գոհացուցիչ կարգադրութիւն մը ստանայ Սարի մասին . — 3. Անհրա —

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱՐԵԼԻ՞ Է ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ ՄԸ ԳՈՒՄԱՐԵԼ

★

ԵԱԼԹԱՅԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Նախագահ Այզընհաուըր կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ իր լրագրական ասուլիսին մէջ, մասնաւորապէս ծանրանալով Զօրսերու խորհրդաժողովի մը գումարման վրայ : Ըսաւ թէ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն վերջը միայն կարելի է խօսակցութեան մը ձեռնարկել Խ. Միութեան հետ, այն ալ ոչ թէ դաշնակից երկիրներու վարչապետներուն, այլ ուրիշ ներկայացուցիչներու միջոցաւ : Եթէ արդիւնքը նպաստաւոր ըլլայ եւ նախնական համաձայնութիւն մը գոյանայ, այն ատեն կարելի է բանակցութիւնները վարել վարչապետներու միջոցաւ : «Ես պատրաստ եմ երթալու որեւէ տեղ» : Առ այժմ ծրագրուած չէ երկրորդ ատրճանի խօսակցութիւն մը Խ. Միութեան նոր վարիչներուն հետ, բայց ինք պատրաստ է կարգ մը զիջումներ կատարելու, այդ կարգի տեսակցութեան մը համար որ կրնայ շատ օգտակար ըլլալ : Նախագահը տրամադիր չէ զիջումներ կատարելու Մ. Նահանգներուն կենսական շահերուն մէջ, բայց անպատճառ նախապայմաններ պիտի չառաջարկէ : «Միջազգային ժողովները կարգ մը նպատակներ կը հետապնդեն, որոնց մէկն է հասարակ պրոպականտը : Մ. Նահանգները այն տեսակէտն ունին թէ յորչափ Փարիզի համաձայնութիւնները վաւերացուած չեն կարգ մը երկիրներու մէջ, լաւ է զգուշանալ պղտոր ջուրերէ» :

Պատասխանելով կարգ մը հարցումներու, Այզընհաուըր ըսաւ թէ միշտ կը սպասէ որ Խ. Միութիւնը ապացուցանէ իր ուղղամտութիւնը՝ իրական համաձայնութեան մը յանգելու համար Արեւմուտքի հետ : Այս առթիւ ճշդեց թէ երբ կը խօսի ուղղամտութեան մասին, անպատճառ ըսել չուզեր թէ հարկ է համաձայնութիւն մը կնքել Գերմանիոյ կամ Աւստրիոյ մասին : «Խ. Միութիւնը ուրիշ պատեհութիւններ ունի ապացուցանելու իր ուղղամտութիւնը, օրինակ՝ նպաստաւոր դիրք մը բռնել ամերիկեան այն ծրագրին հանդէպ որ կը թելադրէ միջազգայնացնել հիւլէական ուժը, Ազգաժողովին հովանաւորութեամբ :

Նախագահը առ այժմ յարմար չի դատեր արեւմտեան Գերմանիան ալ հրաւիրել ծրագրուած խորհրդաժողովի մը, իսկ բոլորովին կը մերժէ համայնավար Չինաստանի մասնակցութիւնը :

Եալթայի գաղտնիքներուն հրատարակութեան մասին ալ խօսելով, Այզընհաուըր բացատրեց թէ որեւէ օգուտ կարելի չէ քաղել տասը տարի ետ երթալով, ապացուցանելու համար թէ այսինչ մարդը ծուռ գործած է կամ չիտակ : Կարելի չէ որոշ պահու մը ըսել թէ պատմութիւնը արդար կամ անարդար պիտի նկատէ այս կամ այն վճիռը : Դժուար է վերակազմել պատերազմի շրջանին մթնոլորտը եւ վճիռներ արձակել այդ պահուն տրուած որոշումներու մասին : Պէտք չէ արտասուել յիշատակը անոնց որ ջանացած են ծառայել իրենց հայրենիքին, այլ օգտուիլ անցեալի սխալներէն, անոնցմէ զգուշանալով ապագային :

ԲՈՂՈՔԻ ՑՈՅՑԵՐ ՊԵԼԺԻՈՅ ՄԷՋ

Ծանր դէպքեր պատահեցան Պելժիոյ մէջ, դպրոցական օրէնքի մը առթիւ որ կուսակցական պարձած է : Ընդհարումներ տեղի ունեցան Պրիւսէլի ոստիկանութեան եւ քանի մը հարիւր կաթոլիկ ուսանողներու միջեւ, որոնք բողոքի ցոյց մը սարքած էին : Քանի մը ուսանողներ վիրաւորուեցան եւ մօտ քսան ցուցարարներ ձերբակալուեցան : Ուսանողները համախմբուելով մայրաքաղաքին կեդրոնը, «անկեցի՜ կրթական նախարարը » կ'աղաղակէին եւ կը խափանէին երթեւեկը : Ոստիկանութիւնը ցրուեց բազմութիւնը, սակայն

ՃԱՇԱԳԻՆ

ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՃԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Այս վերջին ցանկով փակուած կը համարինք հանգանակութիւնը որուն գումարը մեր նախատեսածէն շատ աւելի եղաւ : Շնորհակալութիւն բոլորին :

Այս առթիւ նամակներ ալ ստացած ենք Աթէնքէն շնորհաւորութեան եւ երախտագիտութեան արտայայտութիւններով :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

Կարպիս Մահմուզեան (Մարսէյլ)	2.000
Խումբ մը Հայեր Պորտոյէն (ցանկը առանձին Դ. էջ, վարը)	10.500
Կառտան – Պիվէրէն (ցանկը առանձին)	16.640
Երուանդ Գույումճեան	1.500
Տիկ. Ե. Պիւլպիւլեան	1.000
Սարգիս Յովհաննէսեան	2000
Ոմն	2000
Եր. Արփիկ Միսաքեան	4.310
Գումար՝	39.950
Նախկին գումար՝	600.050
Ընդհանուր գումար	640.000

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մինխէնի Ազատագրութեան ռատիօն հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդեց Դոկտ. Արտաշէս Աբեղեանի յուղարկաւորութեան մասին. —

Անցեալ հինգշաբթի օր, 17 Մարտ, Մինխէնի Նորտֆրիտհօֆ գերեզմանատան մէջ տեղի ունեցաւ Դոկտ. Արտաշէս Աբեղեանի յուղարկաւորութիւնը : Ներկայ էին շատ մը քաղաքացիներ : Գերեզմանին վրայ դրուած էին բազմաթիւ ծաղկեպսակներ յանուն Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի, Ազատագրութեան ռատիօկայանի հայկական խմբագրութեան, հանգուցեալին գործակիցներուն, բարեկամներուն եւ հարազատներուն :

Կրօնական արարողութենէն ետք գործարանեց Վիէննայի հոգեւոր հովիւը, Եղիշէ Ծ. Վ. Իւթիւճեան, դամբանականներ խօսեցան զանազան կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ, հանգուցեալին գործակիցները եւ բարեկամները, յանձնարարելով Աբեղեանի կրթական, գրական եւ հայրենասիրական ծառայութիւնները : «Հայկ. Մշակոյթը ի դէմս դոկտ. Աբեղեանի կորսնց իր լաւագոյն ներկայացուցիչներէն մէկը» :

× Նոյն ռատիօն Մարտ 16ին կը հաղորդէր Արտաշէս Աբեղեանի մահը, ներկայացնելով կենսագրութիւնը եւ մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդելով անոր կրթական եւ մշակութային գործունէութեան մասին :

ցուցարարները նորէն համախմբուեցան եւ ընդհարումը պատահեցաւ : Կաթոլիկ ուսանողները Լուվէնի մէջ ալ ցոյցեր սարքեցին, բողոքելով կառավարութեան այն որոշման դէմ որ կը ջնջէ կաթոլիկ դպրոցներու նպաստը : Հարիւր հազար կաթոլիկ ուսանողներ, ուսուցիչներ եւ ծնողներ հրապարակային ցոյց մը ծրագրած են չորսաթ օրուան համար : Պրիւսէլի քաղաքապետը արգիլեց այս ցոյցը, բայց կազմակերպիչները կ'ըսեն թէ պիտի չհամակերպին արգելքին : Կը վախցուի որ կրկնուին 1950ի տեսարանները, երբ դպրոցային ցոյցեր կատարուեցան Լէօփոլտ թագաւորին հրաժարման առթիւ : Այն ատեն չարժման գլուխն անցած էին ընկերվարականները : Հրացաններով եւ արտասուաբեր ռումբերով զինուած ոստիկան – զինուորներ փոխադրուած են մայրաքաղաք, խափանելու համար չորսաթ օրուան ցոյցը : Ծնողներուն յանձնարարուած է իրենց զաւակներուն ընկերանալ, դպրոց գացած ատեն :

Ուսանողները կրթական նախարարին փայտէ կերպարանքը չինելով կրակի տուին :

ՋԵՆՔ ԶԱՐՄԱՆԱՐ

●

Ինչո՞ւ ծածկել,— պատերազմի շրջանին գումարուած ժողովներուն, արեւմտեան խօսակիցներու անզիտակցութիւնն եւ ապիկարութիւնը՝ պէտք է նկատել սկիզբը ներկայ թնճուկին, ու թերեւս նաեւ սաղմը ապագայ հաւանական պատերազմի մը։

Հանրապետական ծերակուտական Նոլէնտ բացաւ յայտնութեանց շարանը, առաւելաբար մղուած ներքին նկատումներէ։ Կ'ըսէն թէ կ'ուզէ յաջողցնել Թեհրանի համագումարին ներքին ծալքերուն հրապարակումն ալ, նկատելով որ 1943ի այդ Նոյեմբեր – Դեկտեմբեր ամիսներն եղան նախապատրաստականը Եալթայի։ Արդարեւ, հո՛ն էր որ Րոզվէլթ հանդիպեցաւ առաջին անգամ Ստալինի, եւ հո՛ն «սիրելի» սատանորդի կարմիր բռնապետը։ Չէ՞ որ զայն կը կոչէր «հօրեղբայր Եօզէֆիկ»... Ծիծաղելի պիտի թուէր այս բոլորը եթէ արդիւնքը հըլլար ողբերգական։ Նոյնպէս դէպք մը՝ որ ունեցած է իր ազդեցութիւնը Թեհրանի մէջ։ Կը պատմեն թէ Կեսթափօն ծրագրած էր Չըրչիլի սպանութիւնը։ Այս նպատակով Թեհրան ղրկած էր Գերմանիա ուսանած քանի մը պարսիկ երիտասարդներ։ Բայց «Ինթելիճէնս Սըրվիսը» տեղեկացած է ժամանակին, եւ տղաքը օդանաւէն վար իջած ատեն իսկ ձերբակալել տուած՝ իրենց մեղսակիցներով։ Րոզվելթ աւելի ազդուած եւ վախցած է պատահարէն, քան թէ Չըրչիլ։ Եւ երբ Ստալին հրաւիրած է զայն բերդի մը պէս ամրացած խորհրդային դեսպանատան մէջ, ապահովութեան համար, շատ լաւ տպաւորութիւն գործած է Րոզվէլթի վրայ։ Իրազեկներ կ'ըսեն թէ այս ճէսթին վրայ է որ ամրապնդուեցաւ Րոզվէլթի վստահութիւնը Ստալինի հանդէպ։

Կը մտածեմ թէ ինքը Րոզվէլթ ինչ պիտի ըսէր այս բոլորի մասին եթէ ողջ ըլլար։

Իսկ Չըրչի՞լ... որ ողջ է։ Ի՞նչ պիտի ըսէ Ֆրանսային՝ ուր ընդունուած է միշտ մեծ շուքով եւ հուռաներով, իբրեւ Ֆրանսայի մեծ բարեկամ եւ դաշնակից։

Մասնաւորաբար նեղ կացութեան մը մատնուած է Փարիզի առջեւ։ Որովհետեւ շատ ծանր են Եալթայի յայտնութիւնները Ֆրանսայի մասին։

Ի զուր չէ որ «Լը Մոնտ»ն անգամ խորին դառնութեամբ արձանագրեց «պիտքի»ի պատմութիւնը, եւ սա յայտնութիւնը.— «Առանձնաշնորհեալներու գոց ճլիւպ մըն է այս, որուն կարելի է անդամակցիլ հինգ միլիոն զինուորի անդամավճարով»։

Չըրչիլ չի՞ գիտեր թէ ի՛նչ ունէր նոյն շրջանին (1939 – 40) Անգլիան։ Ոչ մէկ կազմակերպուած բանակ։ Տալատիէն ի զուր կը պահանջէր կէս միլիոն անգլիական զինուոր ցամաքային Եւրոպայի համար։ Լոնտոնի պատասխանը «ոչ» էր։ Եւ պատերազմական նախարարութիւնը կը խոստովանէր թէ չորս տարի պէտք էր անգլիական զօրաւոր բանակ մը մէջտեղ բերելու համար։

Ի՞նչ եզրակացնել այս բոլորէն, երբ դարուն «արկածախնդրութիւնը» կը ճնշէ բոլորին վրայ։

Տասնեակ տարիներէ ի վեր, սերունդներ որ տեսած են մէկէ աւելի պատերազմներ, իրաւամբ կրնան այլեւս ոչինչ յուսալ։ «Հասարակ մահկանացուն» ընդհանրապէս չունի այլեւս, ոչ վարդագոյն երազներ, ոչ մեծ ակնկալութիւններ, եւ ուրեմն ոչ ալ յուսախաբութիւն՝ յայտնութեանց առջեւ։ Երբեմն ոչ իսկ զարմանք՝ «զզայացունցի»ն առջեւ։ Կարծէք զարմանքի զգայարանքը կոշտուկ կապած ըլլար դէպքերու օղակումովն եւ բարդումով, տարիներու ընթացքին։ Կարծէք «ուրիշ բան կարելի՞ էր սպասել»ը կարգախօս դարձած ըլլար։

Ասիկա մենք, Հայե՛րս մանաւանդ, շատ լաւ գիտենք։ Հրապարակեն մեր մասին ալ յայտնութիւններ, կամ ոչ, նոյնն է։ Թափած ենք արիւն, տեսած ենք շատ բան, տրամաբանած դեռ ուրիշ բաներ։ Ըսեն կամ ոչ, թէ այսինչը կամ այնինչը, —երբ մեր գլուխները կը դիզուէին, — «ծածուկ դիւանագիտութեամբ» մեր գլուխը դրած է զանազան նժարներու մէջ, դէմն ալ անշուշտ ուրիշ գլուխներ, նորէն նոյնն է։ Նոյնիսկ եթէ ըսեն՝ — ձգեցինք որ քիչ մը «դայլայլէք»։

Ոչ. մանաւանդ Հայուն համար ոչ մէկ նորութիւն այս վերջին «զզայացունց»ին մէջ։ Ջենք զարմանար։

Հինգ միլիոն զինուորի անդամավճարն ալ նորութիւն չէ մեզի համար։ Գիւղացի մեր Հայրիկը, որ դիւանագիտական դըպրոց ալ չէր տեսած, չէ՞ր ըրած արդէն երկաթէ եւ թուղթէ շերեփին պատմութիւնը տարինե՛ր ու տարիներ առաջ։

Եալթա՞ն նորութիւն պիտի ըլլար մեզի համար։ Կամ անցեալի ժողովներուն հրատարակութի՞ւնը... Կը կարդանք հետաքրքրութեամբ, մեր առած գործնական դասերուն վրայ դաս մը եւս կ'աւելցնենք, եւ այդքան։ Յետոյ կը դառնանք մեր աւետարանին՝ Տոկալու, Տեւելու մեր կամքին։

Ա. Վ–ԱԶԱՏ

ՏԷՆՏԻԼԻ ՔԱՋԵՐՈՒՆ ԳՈՅԱՄԱՐՏԸ (1915)

●

Տէնտիլ կը պատկանի Սեբաստիոյ նահանգին Կէմէրէկին, քառորդ քիլոմեթր հեռաւորութեամբ։ Ալիս գետին հիւսիսային կողմը։ Գիւղը զուտ հայաբնակ էր, մօտ չորս հազար բնակիչներով։ Տէնտիլի դիրքը շատ ամուր է, հիւսիսէն եւ հարաւէն պաշտպանուած լեռնաշղթաներով որոնք կը հասնին մինչեւ Ալիս գետը։ Տէնտիլ անուանի է իր բարեբերութեամբ, ինչպէս սեպաձեւ լեռներով եւ վիթխարի քարանձաւով մը, որ ունի 8 – 900 մեթր տարածութիւն։

Երբ ջարդի սպառնալիքը բացորոշ երեւցաւ, երիտասարդութիւնը մէկ մարդու պէս ամփոփեց իր ուժերը եւ որոշեց կուրծք տալ մօտալուտ վտանգին։ Արդէն լսեր էինք թէ տեղահան ըրած են, Զեյնի, Գարակէօլ, Պուրհան, Թոփաճ, եւն. գիւղերը եւ կացութիւնը օրէ օր կը ծանրանար։

Տէնտիլցիք այս անել կացութեան մէջ որոշեցին լքել գիւղը եւ ապաստանիլ մօտակայ ապահով վայրերը, ի հարկին ինքնապաշտպանութեան դիմելու համար։

Տէնտիլի չորս հազարէ աւելի բնակչութիւնը կը հետեւէր ղեկավարութեան, միասին տանելով անսպառ պաշար։ Իբրեւ ամուր վայր ընտրուեցաւ վիթխարի քարանձաւը։ Նախ մարտիկներու խումբեր դրաւեցին իրենց դիրքերը քարայրին մօտ, զուլալ աղբիւրի մը շուրջը, իսկ ոչ-մարտիկները տեղաւորուեցան քարայրին անցքին բոլորտիքը։

Քանի մը խօսքով նկարագրեմ քարայրը։

Երեւակայեցէք շարք մը հսկայ ժայռեր որոնց մէկուն ճիշդ կէսին վրայ, հարիւր մեթր բարձրութեամբ բացուած է երեք չորս մեթր լայնքով դուռ մը։ Եթէ այս դրան առջեւ կանգ առնենք եւ վար նայինք պիտի նշմարենք մեծազանգուած ժայռեր, յիսուն մեթր բարձրութեամբ։ Եթէ անգամ մը եւս վեր նայինք, մեր աչքերը պիտի տեսնեն միայն սեպ եւ ահարկու ժայռեր։ Չափազանցած չեմ ըլլար եթէ ըսեմ թէ ձեր գլխարկը վայրկենապէս կը թռի ժայռերուն ստորոտը, բայց երբեք մեր աչքերը պիտի չտեսնեն անոնց կատարները որոնք խորասուզուած են երկինքի անհունին մէջ։ Նոյնպէս այդ կատարէն վար նայողը բնաւ պիտի չկրնայ նշմարել քարայրին դուռը, որ ամրապէս պաշտպանուած է բնութեան հանճարեղ ճարտարապետութեամբ։

Դուռնէն ներս մտնողը կը յառաջանայ նեղ ու մութ ուղիները եւ բաւական երկար քալելէ ետք կը մտնէ բուն քարայրը, որուն ամէն կողմերէն իրար կը խաչաձեւեն նեղ անցքեր, առասպելական մայլապատ լաբիւրինթոսներու նման ուր կը վխտան տամուկ սողուններ, չղջիկներ եւ ուրիշ կենդանիներ։

Ահաւասիկ այս պատմական քարայրին մէջ էր որ տեղաւորուեցաւ մօտաւորապէս չորս հազարէ աւելի բազմութիւն մը որուն եօթը հարիւրը զէնք բռնող երիտասարդներ էին։ Այս կտրիճներէն միայն երկու հարիւրը զէնք ունէր։ Կային նաեւ ռումբ շինող երկու վարպետներ։ Ամբարուած էր մեծաքանակ սննդեղէն։ Միայն ջուրն էր որ պիտի պակսէր։

Անակնկալ մը չեղաւ Տէնտիլցիներուն համար երբ առտու մը իմացան որ գիւղը պաշարուած էր հարիւր ոստիկաններով։ Երբ տեսան որ գիւղը մարդ չկար, սկսան վրէժ լուծել ծերուկներէն, կապուած գառնուկներու նման։ Գիտէին թէ ուր էին Տէնտիլցիները, սակայն չէին համարձակեր ըմբոստներուն կողմը երթալ։

Երբ համախմբուեցան 1300 զինուորներ եւ հինգ հարիւր «պաշըպոզուքներ» յարձակեցան քարայրին վրայ, բայց տեսան որ երէկուան Հայ գիւղացին չէր իրենց դիմացինը։ Սկսան զանազան միջոցներու դիմել, ըմբոստները թակարդը ձգելու համար։

Գիւղին մեծաւորներու խորհուրդը Տէնտիլ թողած էր երկու կիներ, Տիկին Կիւլիզար Գույումճեան եւ եղբօրը կինը՝ Աննա, որոնք իբրեւ «Թրքացածներ» քարայր կուզային Թուրքերու կողմէ ,անձնատուութիւն առաջարկելու համար։ Կիւլիզար եւ Աննա իրենց տրուած պաշտօնը օգտագործելով, վառօդ եւ կապար կը հասցնէին ըմբոստներուն, միեւնոյն ժամանակ կը թելադրէին որ չխաբուին շինծու խոստումներէն։ Վերադարձին Թուրք հրամանատարութեան կը յանձնէին պատասխանը։

Ըմբոստներու մերժումին վրայ, Թուրքերը կատաղօրէն յարձակեցան, գրաւելու համար յառաջապահ դիրքերը։ Բայց կարելի չեղաւ ընկճել մարտիկներու կորովը։ Օսմ. բանակը ճարահատ, հսկայ թնդանօթներ բերաւ շարեց քարայրին դիմացը եւ ահեղ ռմբակոծութեան մը ենթարկեց Հայոց դիրքերը։ Ռազմիկները կը պատասխանէին հրացաններով։ Ի վերջոյ թնդանօթներու օգնութեամբ Թուրքերը յաջողեցան շղթայի տակ առնել Աղբիւրը որ ամէնէն կենսականն էր ժողովուրդին համար։

Անկարելի եղաւ ջուր ստանալ։ Ծարաւը գերագոյն աստիճանին հասած էր։ Անհըրաժեշտ էր ջուր ճարել կեանքի գնով, եթէ ոչ չորս հազար հոգի ծարաւէն պիտի մեռնէին։

Ոստիկանները հայաձեւով պատրաստուած խրամներու մէջ դիրք բռնելով անխնայ եւ անընդհատ կրակ կը տեղային աղբիւրին բոլորտիքը։ Հասաւ խաւար գիշերը։ Միակ առիթն էր կրակի կաթուածէն ջուր ստանալու։ Մարտիկներու հոգին թնդաց։ Ամէնէն տկարն անգամ համոզուեցաւ որ փրկութիւնը կախում ունի օրհասական պայքարէ մը։ Զահերով ու մոմերով լուսաւորուած քարայրին մէջ ողբուկոծի եւ հեծկլտուքներու խորէն յանկարծ զուաց անձնման ղեկավար Կարապետ Փէհլիվանեան.

— Տղաք այսպիսի մահը պիտի անպատուէ մեզ պատմութեան մէջ։ Երթանք կռուելով, նոյն իսկ զոհուելով ջուր բերելու այս ճաղուկներուն։

Իսկոյն աւելի քան հարիւր կտրիճներ յառաջ անցան զինուած՝ ռումբերով զօր շինած էին քարայրին մէջ։ Ահաւասիկ այդ օրուան կամաւորներու ցանկը.— Կարապետ Փէհլիվանեան խմբապետ, Սարգիս Տէտէ Գույումճեան (ռումբ շինող), Գրիգոր Համբարձումեան, Յարութիւն Մուրատեան, Տօնիկ Յովսէփեան, Սահակ, Սարգիս, Վարդեվառ Փէհլիվանեան, Եղիա Քէաթիպեան, Գրիգոր Փէհլիվանեան, Կարապետ Յովսէփեան, Օհաննէս Տէմիրճեան, Սարգիս Գարաճեան, Տէտէ Խէնջէրլեան, Աւետիս Արսլանեան (բոլորն ալ նահատակուած)։

Իսկ ողջ մնացած էին.— Հայրապետ Վահանեան, Մանուկ Խաչատուրեան Սեդրակ Օհանեան, Աւետիս Խաչատուրեան, Ասլան Տօնիկ, Գրիգոր Տօնիկեան, Յարութիւն Խաչատուրեան, Համբարձում Խաչատուրեան, Վարդեվառ Գէորգեան, Տիգրան Խնտոյեան (անյայտ), Կարապետ Օհանեան։

Այս կտրիճներուն կ'ընկերանար կիներու խումբ մը։

Խումբին քարայրէն ելքը տեղի ունեցաւ ծայր աստիճան աղեխարշ տեսարաններով։ Կարելի չէ նկարագրել, մայրեր իրենց զաւակներուն վզին փաթթուած խը–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (107)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Նրանք երդւում են, որ ոչինչ գիտեն ֆետայիների հեռանալու մասին, որովհետեւ արդէն երկու օրերէ ի վեր, անօթի եւ ծարաւ բանտարկուած են։

«Ինչպէս տեսաք, կ'ըսեն վարդապետները, դուռը դրսից կղպուած էր ֆետայիների ձեռքով։ Այլեւս մենք ի՞նչ բանով մեղաւոր ենք։ Աստուած ունեցէք, խնայեցէք մեր ծերութեան»։ Կ'աղաչէ ութսունամեայ ծերունի Յովսէփ եպիսկոպոսը։

Թշուառ ծերունին այնքան կը չարչարեն, որ նա չդիմանալով այդ տանջանքներուն, ուշաթափ կը լինի։ Ահա այդ ատեն կ'այրեն նրա մօրուքը։

«Եթէ Պօղոս վարդապետը չլինէր, — կ'ըսէին գիւղացիները, սուրբը բոլորովին պիտի այրուէր եւ մոխիր դառնար։

Հրամանատարը, ամօթահար՝ իր պարտութիւնից, կը հեռագրէ Վան, որ անմիջապէս պահապաններ դրուին բոլոր ծովեզրերը, Վանի ծովը շղթայի տակ առնուի, մի նաւային խումբ ղրկուի Լիմ, Կտուց – Անապատը, խուզարկութեան համար։

Ահա այդ լուրերն էին, որ մեզ հաղորդեցին խմբապետ Սարգիսն ու գիւղացիները։

Ժամանակը բաւական յառաջացած էր։ Կէս գիշերը շատոնց անցել էր, կ'ուզէինք պառկիլ ու հանգստանալ։

Այդ ատեն Անդրանիկը, խօսքն ուղղելով Սարգիսին, ասաց.

— Պարոն Սարգիս, անշուշտ պահապաններ նշանակած ես։

Սարգիսը քահ, քահ ծիծաղեց։

— Ինչո՞ւ կը ծիծաղիս, Սարգիս, հարցուց Մուրատը։

— Օհ, անմահացայ, գոչեց ան։

— Թէ ինչպէս։

— Անդրանիկ փաշան ինձ «պարոն» ասաց։

— Է, ի՞նչ կայ անմահանալու։

— Չէ՞ որ գիւղի երիտասարդութիւնը լսեց այդ։ Երբ դուք հեռանաք, ես այլեւս Սարգիս չեմ, «պարոն եմ»։

— Աւելի լաւ, թող լինիս «պարոն»։

— Եթէ Թուրքերը լսեն «պարոն» բառը, կաշիս ուղղակի կը քերթեն։ Որովհետեւ Աղբիւր Սերոբի անունն էլ «պարոն» էր։

Մեզ հիւրընկալողները տակաւին կ'ուզէին երկար խօսիլ։ Խնդրեցինք իրենցմէ, որ «մեզ ազատ թողնեն, որպէսզի մի քիչ հանգստանանք»։

Առաւօտ արշալոյսին էր։ Սարգիսն եկաւ ու յայտնեց, թէ Վանից երկու սուրհանդակներ եկած են եւ կ'ուզեն ներկայանալ խմբապետին։ Ներկայացան Անդրանիկին եւ յանձնեցին մի փոքրիկ թղթի կտոր, որի վրայ գրուած էր հետեւեալը.

— «Սուրհանդակները անձամբ եւ բերանացի կը պատմեն ձեզ օրուան նորութիւնները։ Վաղը երեկոյեան ձեզի կը սպասենք Շահ Բաղի գիւղում։ Մեր փառօլն է «ՎԱՐԱԳ»։ ԿՈՄՍ»։

Ահա մեր սպասած նամակի ամբողջ բովանդակութիւնը։

Անդրանիկը այդ օրը մի քիչ տկար էր, երկարած էր կակուղ բուրդէ մի թաղիքի վրայ։ Նրա փոխարէն Մուրատ հարցափորձեց Սուրհանդակները։ Նրանք պատմեցին եւ հաստատեցին այն բոլորը, ինչ որ լսած էինք Սարգիսից, եւ աւելացուցին հետեւեալը.

— «Այժմ Կտուց Անապատը լցուած է Թուրք զինուորներով։ Այնտեղ ահագին չարչարանքներ են տուել միաբաններին։ Միաբանները պատասխանել են թէ՝ «իրենք ոեւէ մէկը չեն տեսած։ Միայն՝ այդ նաւաստիները եկած ասած են, որ նաւի մէջ տղաներ կան եւ ցամաք հանել են Սիփանի ստորոտը եւ իրենք վերադարձել ու չունչերնին հոս առել»։

Նաւավար Պետրոսը եւ քիւրտ նաւավարներ էլ բանտարկուել էին։ Բանտարկեալ նաւավարները նոյն բանը ասել էին թէ՝ «հայ ֆետայիները դուրս եկան Սիփանի մօտերը»։

Այժմ բոլոր ծովեզրերը բռնուած էր։ Իշխանը իր խումբով մի օր ուշացել էր գալու։ Իր մեկնած օրին հետեւեալ օրն իսկ նա եկել էր Մոխրաբերդ, որպէսզի նաւ առնէ եւ Ախթամար գայ։ Ընդհարում էր ունեցել ծովեզրքի Թուրք ոստիկաններին հետ եւ նորից ստիպուել բարձրանալ հայ գիւղերի մօտակայ լեռները։

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

ՏՈՄՍԵՐ

«ԱՆԻՄԱՍՏՈՒՆ» ԽՕՍՔԵՐ

★

Գրասեղանիս վրայ՝ Անգլիա հրատարակուած հատոր մը, որուն մէջ կան 14 հազար առածներ, ժողովրդական ասացուածքներ, իմաստուն խօսքեր եւ մասամբ նոյին, լատիներէն, յունարէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, իտալերէն, սպաներէն եւ փորթուգալերէն: Իւրաքանչիւրին դիմացն ալ անգլերէն բառացի թարգմանութիւնը կամ համարժէքը:

Երբ ժուկովներու, Պուլկաններու կամ մեր ազգին Կարմիր – Դեղին տիրացուներուն ալելուիաները կարդամ եւ սկսիմ ձանձրանալ, կը բանամ այս գիրքը՝ քիչ մը լուսաւորուելու համար:

Բայց, ցաւ ի սիրտ կը յայտարարեմ որ հատորը կազմողը շատ մը «իմաստուն խօսքեր»ու քով շարած է նաեւ բազմաթիւ «ան իմաստուն» խօսքեր: Յանցանքը իրենը չէ, որովհետեւ այս վերջինները արտասանած են մեծահամբաւ մարդիկ: Սովորութիւնը կը պահանջէ որ իմաստուններուն ամէնէն ապուշ խօսքն ալ իմաստութեան գոհար մը նկատուի:

Իրաւունք ունի յոռետես բարեկամս, որ կ՚ըսէ թէ «մեծ մարդ ըլլալու համար յիմարութիւն մը ըսէ կամ ըրէ եւ անունդ պատմութեան կ՚անցնի»:

Որպէսզի համոզուիք թէ բարեկամս իմաստուն մէկն է եւ իր բառին մէջ «կուտ կայ», ահաւասիկ քանի մը նմոյշներ՝ պատմութեան մեծ դէմքերէն:

— Երբ յաւիտենական Աստուածները մէկը պատժել ուզեն՝ իր մեղքերուն համար, երկարատեւ յաջողութիւն կը պարգեւեն անոր եւ չեն պատժեր զայն, որպէսզի երբ իր բախտին անիւը հրջի, աւելի տառապի իր խղճի խայթէն — Յուլիոս Կեսար:

Ուրեմն, ըստ Հռոմէացի կայսեր, Թուրքը չի պատժուիր հիմա, որպէսզի, երբ օր մը, ամէն բան «թերս» երթայ, իր խղճի խայթէն խենթենայ... Իսկ իր գլխաւոր զոհը կը տառապի այսօր, որպէսզի վաղը, երբ ամէն բան «շիտակ երթայ», իր երջանկութիւնը վախճան չունենայ:

Պարապ խօսք, որովհետեւ ափիդ մէջ գտնուող մէկ թռչունը ծառին վրայ գտնուող երկու թռչունէն աւելի կ՚արժէ, ինչպէս կ՚ըսէ Անգլիացին:

×

— Ժողովրդավարութիւնը ամէնէն խատարարոյ բռնակալութեան մէկ ձեւն է — Արիստոտել:

Երեւի այդ է պատճառը որ Կրեմլինի վարիչները ժողովրդավարութիւնը ծալած, մէկ կողմ դրած են:

×

— Աղքատէն աւելի բախտաւոր մարդ չկայ, որովհետեւ միայն ան է որ չի վախնար թէ իր վիճակը, երթալով պիտի վատթարանայ — Դիփիլուս:

Ուրեմն, կեր, արբ եւ ուրախ լեր, հայ ժողովուրդ, որովհետեւ ասկէ աւելի գէշ վիճակ չես կրնար ունենալ: Բախտաւոր ժողովուրդ...

⁂

— Մարդ իր վիշտը կը դարմանէ՝ սիրտը ուրիշներուն պարպելով — Քոռնէյ:

Կարծեմ հինգ հարիւր տարին անցաւ որ մեր վիշտը կը պատմենք ուրիշներուն, բայց մեղմացած չունի:

⁂

— Տիեզերքը ստեղծող Ամենակալին համար, միջատն անգամ աշխարհ մըն է, քանի որ միեւնոյն վարպետութեան պէտք ունէր միջատը ստեղծելու համար — Լամարթին:

Ուրեմն, մենք միջատ մըն ալ չենք արժեր, որովհետեւ Ամենակալը մեր վրան անգամ չի նայիր:

— Ոչինչէն բան չի ծնիր, կ՚ըսէ գերման փիլիսոփայ մը:

Սխալ: Ծնած է — Թուրքը:

— Կապիկին պոչէն մազ չի հինուիր, կ՚ըսէ ուրիշ Գերմանացի մը:

Հապա ինչպէ՞ս պատահեր է որ Ասիոյ խորերէն եկած վայրենի մը «ճէնթլմէն» ազգ մը եղեր է, այսօր:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Ո՞Վ Է ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՆՈՐ ՏԵՍՈՒՉԸ

•

«Ազդակ»ի մէջ կը կարդանք (13 Մարտ).

Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան պաշտօնաթերթ «Էջմիածին» իր 1955 Յունուարի թիւով կը տեղեկացնէր թէ Էջմիածնի Հոգեւոր Ճեմարանի տեսուչ նշանակուած է Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի անդամ՝ Մարտիրոս Տէր Ստեփանեան:

Եթէ դեռ արտասահմանի մէջ կային մարդիկ որոնք որոշ յոյսեր կապած էին Էջմիածնի Մայր Աթոռին եւ Հոգեւոր Ճեմարանին, կը կարծենք, որ այս նշանակումէն վերջ, չքացան նաեւ այդ բարեմիտներու վերջին ակնկալութիւնները...

Ո՞վ է Մարտիրոս Տէր Ստեփանեան: Նախակրթարանի համեստ «վարժապետ»ի պաշարով ռամկավար այս «պարագլուխ»ը երկար տարիներ պաշտօնավարած է Սուրիոյ հակադաշնակցական նախակրթարաններուն մէջ, ամէն տեղ ստեղծելով գեղծումի եւ գայթակղութեանց պատկերազարդ տեսարաններ եւ պատմութիւններ, որոնց մանրամասնութիւններուն ծանօթ են մասնաւորապէս իր ընկերները եւ ընդհանրապէս՝ Սանճաքի հայութիւնը...

Մարտիրոս Տէր Ստեփանեան նշանաւոր դարձաւ սակայն, 1946 – 1947ին, ներգաղթի տարիներուն, երբ Հալէպի մէջ կը խմբագրէր ռամկավար «պաշտօնաթերթ» քուրջի կտորը՝ «Եփրատ»ը, որ կրեց գռեհկութեան եւ անբարոյութեան ամէն մրցանիշ: Այդ օրերուն, «Ներգաղթի պատուիրակ»ներու հովանաւորութեամբ, ամէնէն սուրին պայքարը բացուած էր Դաշնակցութեան եւ անոր համակիր կազմակերպութեանց դէմ: «Հրաժարական»ներու դարշելի հաւատաքննութիւնը ըսկիզբ առաւ «ռամկավար» պաշտօնաթերթ «Եփրատ»ի մէջ, որ այդ շրջանին կը գտնուէր բոլշեւիկեան ուղղակի հակակշռի տակ: Մարտիրոս Տէր Ստեփանեան, իբրեւ գտարիւն «ռամկավար», գերազանցեց ինքզինքը: Անպատուեց ազգային բոլոր սրբութիւնները, «հրաժարական»ներ կորզելով նոյնիսկ տասը տարեկան սկաուտներէ եւ գայլիկներէ: Այդ քառակուսի սրիկան չխնայեց Ս. Օ. Խաչիկ Արծրունիններուն, փողոցային ամէնէն լկտի ականարկներ ընելով հայ աղջիկներու հասցէին...

Մարտիրոս Տէր Ստեփանեան կը պատկանի ռամկավար պարագլուխներու այն «փաղանգ»ին՝ որոնք հոգիով եւ մարմնով ծախուած բոլշեւիկ լրտեսներ են: Եւ ահա այս «ռամկավար»ն է որ 1951ին, մասնաւոր «վիզա»յով մեկնեցաւ Հայաստան. «շնորհք» մը՝ որ կը տրուի միայն «փորձուած» լրտեսներու...

Հայաստան մեկնելէ քիչ վերջ, Մարտիրոս կը նշանակուի անդամ Էջմիածնի Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդին, իսկ 1954 Սեպտեմբերին՝ Տեսուչ Մայր Աթոռի Հոգեւոր Ճեմարանին:

Եթէ ուրիշ որեւէ բան չգիտնայինք, միայն այս նշանակումը պիտի բաւէր չափելու համար այն անյատակ թշուառութիւնը որուն մէջ ձգած են Մայր Աթոռը՝ բոլշեւիկ բռնակալներ, գռեհիկ եւ վարձկան լրտեսներ նշանակելով Էջմիածնի Հոգեւոր Ճեմարանի տեսուչ...:

Եւ մտածել թէ Հոգեւոր Ճեմարանի տեսչութիւնը վարած են Նահապետ եպիսկոպոսի, Գալուստ Տէր Մկրտիչեանի, Գարեգին վարդապետ Յովսէփեանցի եւ Մանուկ Աբեղեանի նման դէմքեր...:

Հազար ափսոս Ս. Էջմիածին...:

Հալէպ — ԱՇՈՏ

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

★

ԼՈՆՏՈՆ, 20 Մարտ.— Սիրելի «Յառաջ», բարի լուր մը ունիմ սիրելի ընթերցողներուդ, բայց թոյլ տուր որ քիչ մը չեղիմ նիւթէն:

Թուականէս 25 – 30 տարի առաջ, երբ առանձնացած էի հեռաւոր Փանամայի մէջ, միակ ընկերս «Հայրենիք» օրաթերթն էր: Անկեղծ ըլլալու համար կը խոստովանիմ որ չէի ուզեր հաւատալ թէ հայ ժողովուրդը այսքան տաղանդաւոր է: Երբ «Հայրենիք»ի մէջ հայ արուեստագէտներու մասին գրուած յօդուածները եւ կամ նուագահանդէսներուն նկարագրութիւնը կը կարդայի, «էհ, կ՚ըսէի Հայ ըլլալուն համար կը չափազանցեն, երկինք կը բարձրացնեն»:

Այսօ՞ր, ահա 8 – 10 տարի է որ Լոնտոն կը բնակիմ: Հոս երբ կը տեսնեմ իմ սեփական աչքերով հայ ժողովուրդին տաղանդաւոր զաւակներուն փառաւորուիլը օտար բեմերու վրայ, հազարաւորներու առջեւ, կը համոզուիմ թէ մեր ազգը ոչ միայն տաղանդաւոր է, այլ բան մըն ալ աւելի:

Մարտ 18ի գիշերը հայ տաղանդ մը եւս փայլեցաւ Լոնտոնի ճիշդ կեդրոնը, նշանաւոր Թէյմս գետին ափը, աշխարհահռչակ Րոյըլ Ֆէսթիվըլ Հոլի մէջ, — Դաշնակահարուհի Տիկին Էլէնի Գիւտեան: Սրահը լեցուած էր խուռն բազմութեամբ:

Որպէսզի հայ գաղութը տեղեկութիւն ունենայ, շաբաթներ առաջ տպագրուած յայտագիրը իւրաքանչիւրին հասցէներով եւ հինգ հարիւր պաստառներով զրկուեցաւ ծանօթ Հայերու եւ Թայմզ օրաթերթին մէջ ալ յայտարարուեցաւ: Հակառակ այս բոլոր աշխատանքներուն, հազիւ 8–10 Հայեր ներկայ էին նուագահանդէսին:

Ոչ մէկ ջոջ կամ զօրգավաճառ: Նորէն օտարներն էին որ ջերմապէս կը շնորհաւորէին հայ դաշնակահարուհին:

Տիկին Գիւտեանի երիտասարդ ամուսինը որ ատամնաբոյժ է եւ նկարիչ, վարժ հայերէնով մը իր դժգոհութիւնները յայտնեց Լոնտոնի գաղութին այս աններելի անտարբերութեան առթիւ:

Ի՞նչ պատասխանէի, սիրելի «Յառաջ»:

ՅՈՎՀ. Կ. ՋԱԼԸԳԵԱՆ

բախոյսի եւ խրատի խօսքեր կրկնելով կ՚արտասանէին բարձրաձայն: Ձեռքերի իրար կը սեղմէին այնքան ուժգին ու սարսուռով: Ո՞վ կրնար յուսալ կրակէ անձրեւին տակէն առանց այրելու վերադառնալ իր սիրելիներուն եւ բախտակիցներուն մօտ: Բայց խանդավառութեան բոց մը փայլեցաւ շատերուն մարած աչքերուն մէջ: Գիտէին որ յամառօրէն եւ դիւցազնօրէն մարտնչելով կրնան ելք մը գտնել:

Հայ կտրիճները յանդգնօրէն գրոհ տալով մութին մէջէն յարձակեցան աղբիւրին վրայ: Դժոխային էր տեսարանը: Թնդանօթները անդադար կը ռմբակոծէին քարայրը, իսկ զէնքերու համազարկը կը սարսէր լեռները: Մեր քաջերը աղբիւրին շուրջ թրքական դիրքերու վրայ ռումբ կը տեղացնէին, փախուստի մատնելով Թուրք զինուորը որ կը հեռանար աղբիւրի շրջապատէն: Ըմբոստները ամրացած նոր դիրքերուն մէջ, մինչեւ արեւածագ ջուր կը փոխադրէին քարայր: Բայց այս յարձակումը շատ սուղի նստաւ երկու կողմերուն ալ: Հայերս հարիւր եւ հինգ զոհեր տուինք:

Անցաւ լման մէկ ամիս: Ժողովուրդը պաշարէն պիտի կոտորուէր: Ելքի միակ միջոցն էր անձնատուր ըլլալ: Բայց եւ այնպէս ըմբոստները չուզեցին այդ միջոցին դիմել եւ որոշեցին պաշարման շղթան ճեղքելով բարձրանալ Ակ Տաղի բարձր սարերը: Գերմարդկային այդ խոյանքի ընթացքին ժողովուրդին մեծ մասը գերի ինկաւ, իսկ կտրիճներէն 19 հոգի յաջողեցան ազատիլ, բարձրանալով ամեհի լեռները: Այժմ անոնց համար նոր շրջան մը կը բացուէր: Իրենց բոյներէն պոկուած վրէժխնդիր եւ անվեհեր լեռնականներ էին դարձեր, բուռն ռազմիկներ: Երկար ժամանակ Ակ Տաղի սարերը Արծիւի պէս ճախրելէ վերջ, անցան Թրքական սահմանը եւ միացան Անդրանիկին գունդին, վերոյիշեալ անուններով:

Իսկ անոնք որ ինկան մեր գազանին ձեռքը անհրաժե՞շտ է պատմել...

ԿԻՒԼՊԷՆԿ ԱՍԼԱՆԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ հատիկ – հատիկ գրել անուն, մականուն, ստորագրութիւն, քաղաքի, գիւղի, փողոցի կամ սրահի անուն, նուիրատուներու եւ վարչութեանց անդամներու ցանկեր, եւայլն:

Խմբագիրը դրաշարը հանելուկ լուծելու պարտականութիւն չունին:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

•

ՆԱԽԱԲԱՆ

Զարմանալի չէ՞, որ կ՚ուզէ քաշուիլ հրապարակէն: Քաշուիլ, բժիշկի մը, մասավաճառի մը, կապարագործի մը... — կամ որ եւ է տարբեր գործի մարդու մը նման, վերջացուց Նաւեան: Պէտք չէ զարմանալ: Այդ է որ եղած է շարունակ «Գնդապետը» — հրաշալի գործի մարդ մը: Ոճիրը կազմակերպած է այնպէս, ինչպէս ուրիշ մէկը պիտի կազմակերպէր կօշիկի գործարան մը: Առանց ուղղակի ինք մասնակցելու՝ ծրագրած եւ վարած է շարք մը սխրալի ձեռնարկներ, որոնք կ՚ընդգրկեն բոլոր ճիւղերը, իր «մասնագիտութեան» — գոհարեղէնի գողութիւն, կեղծարարութիւն, լրտեսութիւն, (այս վերջինը շատ շահաբեր պատերազմի ատէն), զգուշաւոր մարդասպանութիւն: Դժուար է գտնել որեւէ բան որուն ձեռնարկած չըլլայ: Իսկ ինչ որ ամենախելացի բանն է, գիտէ կանգ առնելու ժամանակը: Երբ խաղը վտանգաւոր դարձուածք մը ստանայ, ազնուօրէն կը քաշուի ասպարէզէն հարստութեամբ մը:

— Հը՛մ, ըսաւ կոմսը երկմտութեամբ: Եւ այդ բոլորը կ՚ըլլան ի գին մեր կործանման, կորուստի ճամբուն վրայ կը գտնուինք:

— Բայց կը վարձատրուինք առատաձեռնօրէն:

Կնոջ այս խօսքերուն մէջ ծաղրական շեշտ մը կար: Կոմսը նայեցաւ անոր խոժոռութեամբ: Կինը կը ժպտէր. եւ այդ ժպիտը մարդուն հետաքրքրութիւնը շարժեց: Սակայն շարունակեց դիւանագիտութեամբ:

— Այո, «Գնդապետ»ը միշտ առատաձեռն եղած է: Իր յաջողութիւններու մեծ մասը կը վերագրեմ այդ բանին, ինչպէս նաեւ յարմար քաւութեան նոխազներ ճարելուն: Մեծ ուղեղ մը, անտարակոյս մեծ իմացականութիւն մըն է: Եւ առաքեալ մը, իմաստուն առածին. — «Եթէ կ՚ուզես որ գործ մը ապահով ըլլայ, դուն ինքդ մի՛ ըներ զայն»:

Ահա մենք, մեզմէ իւրաքանչիւրը մխրճուած է ոճրապարտ արարքներու մէջ եւ բացարձակապէս ենթակայ է ազդեցութեան, ու մենք որեւէ բան չունինք իր վրայ:

Կանգ առաւ. կարծէք կ՚ակնկալէր որ տիկինը հակառակ արտայայտուէր. սակայն ան լուռ մնաց, ինքնիրեն ժպտելով՝ ինչպէս առաջ:

— Մեզմէ ոչ ոք, շարունակեց երազկոտ: Եւ սակայն գիտէք թէ ծերուկին նախապաշարեալ մարդ է: Տարիներ առաջ կարծեմ բախտագուշակի մը մօտ գնաց: Գուշակուհին ըսաւ թէ գեանս յաջողութիւններ պիտի ունենայ, բայց իր անկումը պիտի կատարուի կնոջ մը կողմէ:

Այս անգամ յաջողած էր շարժել կնոջ հետաքրքրութիւնը: Վեր նայեցաւ ուժգին:

— Տարօրինակ է, շատ տարօրինակ: Կնոջ մը կողմէ՞, ըսիք:

Կոմսը ժպիտով մը թօթուեց ուսերը:

— Անտարակոյս, հիմա որ այլեւս... քաշուած է, պիտի ամուսնանայ: Երիտասարդ գեղուհի մը, որ պիտի մսխէ իր միլիոնները աւելի շուտ քան այդ տարիները՝ զոր վատնեց զանոնք շահելու համար:

Նատիա գլխով ժխտական շարժում մը բրաւ:

— Ոչ, ոչ: Այս բանը չի կրնար պատահիլ: Մտիկ ըրէք, բարեկամս, վաղը Լոնտոն կ՚երթամ:

— Բայց այստեղի պայմանագի՞րդ:

— Միայն մէկ գիշեր պիտի բացակայիմ:

Եւ պիտի մեկնիմ ծպտուած: Մէկը պիտի չիմանայ թէ Ֆրանսայէն մեկնած եմ: Կրնա՞ք մտածել թէ ինչու համար կ՚երթամ:

— Դժուար թէ տարուան այս ժամանակին մեկնիք հաճոյքի համար: Յունուար, անախորժ, մառախլապատ ամիս: Շահու համար պէտք է ըլլայ, չէ՞:

— Ճիշդ այդպէս:

Ու ելլելով կանգնեցաւ մարդուն դիմաց՝ շնորհալի գոռոզութեամբ մը: — Քիչ առաջ կ՚ըսէիք թէ մեզմէ ոչ ոք որ եւ է ազդեցութիւն ունի մեծաւորին վրայ:

Սխալ էք: Ես ունիմ: Ես, այո, կին մը, խելացութիւնն ու քաջութիւնը ունեցայ, որովհետեւ իրապէս քաջութիւնը պէտք էր զինքը խաչաձեւելու: Տի Պիրի ադամանդները կը յիշէ՞ք:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

(Շար.)

ժեշտ է համաձայնութիւն մը կնքել արեւմտեան Գերմանիոյ եւ կարգ մը եւրոպական երկիրներու ապառազինութեանց արտադրութեան մասին։

Բանգէտներ կը կարծեն թէ այս պայմաններու մասին խօսուած է, վարչապետին հետ կատարուած բանակցութեանց ատեն։ Տեղեկարարը իր զեկուցման մէջ բացատրեց թէ վաւերացում առաջարկած ատեն չի մոռնար որ «գերման ժողովուրդը ծունկի գալով Հիթլերի առջեւ՝ դաւաճանեց քաղաքակրթութեան»։ Յետոյ յիշեց Փարիզի մէջ կատարուած խոշտանգումները՝ գրաւման ատեն, Հրեաներու բնաջնջումը եւ ուրիշ բարբարոսութիւններ զորս կարելի չէ մոռնալ։ Ի վերջոյ հաստատեց թէ շատեր կը կարծեն որ վերազինեալ Գերմանիա մը պիտի խանգարէ խաղաղութիւնը, քանի որ պիտի ուզէ ամէն բանէ առաջ ետ առնել արեւելեան Գերմանիոյ կորսուած հողերը։ Ուրիշներ ալ կը կարծեն թէ Գերմանիա պիտի փորձէ ետ առնել Սարի շրջանը եւ թէ «մեր անգլեւսաքսոն դաշնակիցները իրենց ջանքերը պիտի կեդրոնացնեն Գերմանիոյ վերազինման վրայ եւ պիտի լքեն Ֆրանսան»։ Հակառակ այս բոլոր ժխտական երեւոյթներուն, զեկուցաբերը համաձայն է վաւերացման, վասն զի Ֆրանսան իր դիմացն ունի զօրաւոր եւ կենսունակ դըրացի մը, Գերմանիան եւ արեւմտեան աշխարհը հարկադրուած է ապահովել իր ինքնապաշտպանութիւնը սովետական ուժին դէմ։

Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան մինչեւ գիշեր ուշ ատեն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ յարաբերութիւնները բարուքելու համար Լիբանան պատրաստ է միջնորդելու, ինչպէս կը հեռագրեն Պէյրութէն։ Այս առթիւ Լիբանանի վարչապետը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Թրքական դեսպանին հետ։ Իրաքի հետ համախորհուրդ, Լիբանան պիտի միջամտէ որպէսզի Թուրքիա դադրեցնէ լրագրական պայքարը Սուրիոյ դէմ։ Այս խնդիրը պիտի քննուի նաեւ Իրաքի եւ Լիբանանի ներկայացուցիչ Շարլ Մալիքի կողմէ, որ Պաղտատ մեկնեցաւ երէկ, Իրաքի վարչապետին հրաւէրով։

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ԲԱՐԵՓՈԽՄԱՆ օրինագիծը յանձնուեցաւ Ազգ. Ժողովի ելմտական յանձնախումբին։ Կառավարութիւնը ջընջած է 33րդ յօդուածը, որ քար գայթակղութեան դարձած է։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին գործերու նախարարին Ա. օգնականը, Կրոմիքօ, Շուէտ երթալով տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ կառավարութեան հետ։ Ինչպէս կը յիշուի, վերջերս խորհրդային լրտեսներ ձերբակալուեցան Շուէտի մէջ։

ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ Լիւսիէն Լաքազ, որ 94 տարեկան ծովակալ մըն է, մեռաւ առջի օր։ Անցեալ Փետրուարին մէկ սրունքը կտրած էր, անկումի մը հետեւանքով։ Հանգուցեալը երկու անգամ ծովային նախարար եղած է եւ գործօն դեր կատարած՝ առաջին մեծ պատերազմին ատեն, երբեւ հրամանատար Միջերկրականի ֆըրանսական նաւատորմին, ինչպէս եւ Մարսէյլի եւ Թուլոնի նաւահանգիստներուն։ Ասպարէզէն քաշուած էր 1922ին։ Ակադեմիային անդամ ընտրուեցաւ 1936ին։

ԻՐԱՆԻ Շահին եղբայրը Փարիզ հասաւ երէկ, փնտռելու համար հանգուցեալ եղբօրը եօթնամեայ զաւակը, Իշխան Ալի Պատրիկ, որ Զուիցերիայէն անհետացած է իր Ֆրանսացի մօրը հետ։ Ֆրանսական ոստիկանութիւնը կ'ըսէ թէ ոչինչ լուր չունին տղուն եւ մօրը Ֆրանսա հասած ըլլալու մասին։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա» խմբագրականով մը՝ կ'ազդարարէ թէ Ֆրանսայի ծերակոյտը շատ ծանր պատասխանատուութիւն մը պիտի ստանձնէ, վաւերացնելով Փարիզի համաձայնութիւնները։ «Այդ վաւերացման հետեւանքը պիտի ըլլայ Ֆրանսացի ժողովուրդը զրկել իր ամէնէն հզօր նեցուկէն եւ յանձնել արեւմտեան Գերմանիոյ վրէժխնդիրներուն»։

ՑԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

Ալֆորվիլի իրենց բնակարանին մէջ հեղձամահ գտնուած են Տէր եւ Տիկին Յակոբ Մանուկեան (54 տարեկան, Շաւշէն Գարահիսարցի)։ Զարեքչարթի առաւօտ կանուխ հրշէջները եկած են, ա-

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան

Այս Կիրակի ժամը 15ին

MAISON DE LA CHIMIE, 28bis, Rue St. Dominique, (Métro Solférino)

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն՝ ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ (ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ)

եւ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին

Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Պ. ԱԼԵՔՍԻՍ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Օր. ՅԱՐԷԹ – ՆԱԳՈՎԵԱՆ. Օր. ՔԷՇԻՇԵԱՆ, ՍԻՄՈՆ ՔԽԵԱՆ (արտասանութիւն) :

Հ. Յ. Դ. Պանեօ – Քաջունի Նոր Սերունդի պարախումբը եւ Օր. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ (հայկ. պար) :

Կը նուագէ ԶԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ (ջութակ)

Անիէռի եւ Իսիի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ԳԱՅԻՇԵԱՆի

Կը ներկայացուի՝ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆի մէկ անտիպ գործը

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ

Ղեկավարութեամբ հեղինակին :

Մուտքը ազատ է

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Բ. ՑԱՆԿ

Ա. Տապաղեան	10·000
Գ. Կորկանեան («Յառաջ»ի միջոցաւ)	10·000
Ա. Տ. Կ.	5·000
Ե. Ատանալեան	5·000
Այրի Տիկ. Ռուբէն Զարդարեան («Յառաջ»ի միջոցաւ)	5·000
Սարգիս Մինասեան ենթ.	2·000
Եփրեմ Թեւանեան	1·000
Վահրիճ Եսայեան	1·000
Յ. Պալեան	1·000
Պապիկեան քհնյ.	1·000
Հ. Պասկեան	500
Ոմն	100
Գումար	41·600
Նախորդ գումարը	365·000
Ընդհ. գումար	406·600

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Դասախօսութիւն նուիրուած Հայկ. մշակոյթին :

Այս Շաբաթ իրիկուն Մարսէյլի համալսարանի Ամփիթէատրոնին մէջ (40, Ալէ Լէօն Կամպէթա) ժամը ճիշդ 21ին :

Կը խօսի գրագէտ

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

Նիւթը՝ ՀԱՅԿ. ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ ԻՆՔՆԱՏՊՈՒԹԻՒՆԸ :

Դասախօսն ու իր գրական գործը կը ներկայացնէ՝ Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ :

Մուտքը ազատ է :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը Մարտ 13ի թէյասեղանին առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ իր դըրպոցին.— Մ. Անտոնեան, Ա. Միսաեան, Օրիորդներ Թէրզիեաններ եւ քանի մը ընկերներ հազարական ֆրանք :

Մ. Սալավանեան, Մ. Ալիքեան, Վ. Մարուքեան, Մ. Միքայէլեան, Ա. Մութաֆեան, Ա. Կիւմիւշեան, Վ. Օնպաշեան, Թորոսեան Ովաննա, Ճերմակեան, Մանուկեան, Պ. Օհանեան, Ս. Ճէլալեան, Ս. Կիւրինեան, Ա. Երանոսեան, Ի. Քիւրքճեան, Օր. Ուզունեան 500ական ֆր: Ս. Արապեան 750, Տիկ. Աննիկ եւ Ե. Կիւմիւշեան 200ական ֆրանք:

Օգտախնութեան կայանի համար ալ եղան հետեւեալ նուէրները.— Տիկիններ Հախիսեմէ Միսքճեան հազար ֆրանք, Մանուկեան 500 ֆր., Ճերմակեան 500 ֆրանք :

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ :

կայն անօգուտ, երկուքն ալ արդէն մեռած էին։ Կը կարծուի թէ վառարանին խողովակը գոց ըլլալով, թունաւորուած են ածխային թթուէն :

ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ

ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէին ընկերահամակրական խնջոյք մը սարքած է Փետրուար 18ի տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի ժամը 3·30ին, դպրոցի սրահին մէջ։ Սիրով կը հրաւիրուին ընկերները եւ համակիրները :

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Մատրան մէջ տեղի կ'ունենայ Ս. Պատարագ, Գալստեան տօնին առթիւ։ Արարողութեան կը նախագահէ եւ կը քարոզէ կաթող. պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. ՎԱՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի Արեւագալի արարողութիւն։ Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը : Սկիզբ ժամերգութեան 9, Ս. պատարագ 10, Արեւագալ 11:

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութեամբ՝

ՅՈՎՍԷՓ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ

Երգահանդէս Գ. տարի

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Մարտ 26, Շաբաթ ժամը 20·30ին, քաղաքապետարանի սրահը :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 3ին, ժամը 16ին, քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 8, ժամը 16ին, Սալ Սէն Լուի (Ռիւ ժէ) :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻԼԱՅԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին Սանուց Միութեան կողմէ : Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԻՆ

Մարտ 27, կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Քէս տ'էփարնե, 32-34 Ավընիւ տը լա Փօրթ տէ Լիլա :

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ փարիզահայ արուեստագէտներու : Մուտք 250 ֆր.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Ճրճրեան եւ զաւակները՝ Գառնիկ եւ Տիգրան՝ կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ, տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ, հանգուցեալ Տիկին Յոլինէ Ճրճրեանի

(Ծնեալ Աշըգեան)

յիշատակին։ Ի գիտութիւն իր բոլոր ազգականներուն եւ բարեկամներուն :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն եւ ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Ստեփան Թիրեաքեանի (Ալֆորվիլ) եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց մօրը մահուան առթիւ եւ երկու հազար ֆր. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան ֆոնտին :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Յակոբ Ալլահվերդեանի իր եղբօր Խաչատուր Ալլահվերդեանի մահուան առթիւ եւ 2500 ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան ֆոնտին :

ԿՈՒԶՈՒԻ

Խոհարար կամ խոհարարուհի մը օգտախնութեան կայանին համար։ Պայմաններուն եւ մանրամասնութեանց համար դիմել Տիկին Թադէոսեանի,

5, Rue Mayran, Paris (9)

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ԵՒ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու քոյր կոմիտէներու բոլոր ընկերները անխտիր այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, Լա Պառպոթ սրճարանի վերնայարկը (Կառ տիւ Նօռի դիմացը) : Ներկայանալ անդամատետրերով :

Կը զեկուցանէ ընկ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ Ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շըրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս կիրակի ժամը 3ին Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ԻՍԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի ժամը 5ին, Խրիմեան դպրոցը :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղն ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ժանթիյիի հայկ. դպրոցին սրահը։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի մասնաճիւղի անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 16ին Քաֆէ Ռէժան :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ Միութեան հերթական հրապարակային դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ։ Պիտի խօսի Պ. ԱՐԹԻՆ ԱՍԼԱՆԵԱՆ, ԺԸ. դարու Օսմանեան ամիրաներու գործունէութեան մասին։ Մուտքը ազատ է :

ՊԱՏԱՐԱԳ ՁԱՅՆԱՍՓՒՌԷՆ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Վատիկանէն պատարագ։ Ձայնասփիւռէն, կարճ ալիք 31·41, 25·55, 19·84 :

× Հայածէս պատարագ Իսի լէ Մուլինոյի մէջ, այս կիրակի երեկոյ ժամը 6ին, հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Սէն Պրիւնոյի մատրան մէջ։ (148 ռիւ տը Լ'էկալիթէ) : Ս. խաչի ժողովրդապետութիւն

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ եղբարք, Միսաք եւ Իսկէնտէր Քէօշկէրեան, հօր անունը Արմէն, մօր անունը Գոհար, Եօզղաթի գիւղերէն, Գարաեազըւպ գիւղացի :

Փնտռողն է հօրեղբօր տղան Պ. Աւետիս Քէօշկէրեան, հօր անունը Յարութիւն, մօր անունը Տիլպար։ Կը խնդրուի հաղորդել հետեւեալ հասցէին.—

16,Rue Cuvière, Vienne (Isère,France)

Կը կարծուի թէ Երուսաղէմ կամ Եգիպտոս կը գտնուի :

Կը խնդրուի «Յուսաբեր»էն արտատպել :

ԾԱԽՈՒ Է

Տուն մը, սափրիչի փոքր տը քօմէրսով մը եւ ուրիշ խանութ մը։ Երեք կառատուն, 14 սենեակ։ Շատ յարմար գիներ եւ վճարման դիւրութիւն։ Դիմել՝ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, 80, Av. de Livry, Sevran

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 26 ՄԱՐՏ * SAMEDI 26 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7632 31e ANNEE

խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3043

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԱՐՈՒՆ Է, ՏՂԱ՛Ք

●

Գարուն՝ է բնութեամբ:

Դուք ալ մեր գարունը՝ տարիքով եւ ձեր կազմակերպութեամբ, — Նոր Սերունդ:

Վաղը, Կիրակի պիտի տօնէք ձեր Օրը, պատմելու համար կատարուած նուաճումները:

Ունկնդիրները պիտի ուզեն իմանալ թէ ի՛նչ աշխատանքներ կատարած էք, ընդարձակելու համար ձե՛ր իսկ փրկութեան ցանցերը:

Մեր գիւղացի մշակները գարնանացան կը կատարէին, առանձին հողալով աշնան բաժինը:

Անոնք որ իրենց կեանքին աշունը կը բոլորեն, անձկութեամբ կը սպասեն ձեր գարնանացանին. — Երիտասարդութեան ցանքին:

Գիտէք որ մեր ընկերային եւ հանրային կեանքն ալ գարնանացանի մը կը կարօտի:

Ձեր կոչումն է կատարել այդ պարտականութիւնը: Նախ՝ ձեր ինքնապաշտպանութեան, յետոյ ընդհանրական բարիքին համար:

Ի՞նչ կ'արժէ երիտասարդութիւն մը առանց գարնանային շունչի: Առանց խանդավառութեան, հաւատքի եւ յարատեւ գործունէութեան:

Միջավայրի փոփոխութիւնը պէտք չէ պատրուակ ծառայէ, ընկրկելու, թարթափելու կամ կէս ճամբան մնալու համար:

Ունիք ուղեգիծ եւ ատաղձ: Աջակիցներ եւ ուղեկիցներ:

Կը վայելէք լայն ազատութեան ինքնագործունէութեան:

Երէկ ուրիշ երիտասարդութիւն մը երազներ կը հիւսէր եւ կը մաքառէր անվեհեր, դժոխային պայմաններու մէջ:

Եթէ ան հող ունէր ոտքին տակ, միեւնոյն ատեն կը տեսնէր դամոկլեան սուր մը՝ գլխուն վերեւ:

Արիւնազանգ թաթը պարբերաբար փոսեր կը լեցնէր իր առջեւ, իր իսկ ջարդուփշուր ոսկորներով

Եւ ամէն անգամ նոր կայծեր կը շողային, ջահը վառ պահելու եւ յաջորդ սերունդին փոխանցելու համար:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը ունի ներշնչարան մը անսպառ — պատմութիւն Հայոց, հին դարերէն մինչեւ մեր ժամանակները:

Ունի մշակոյթ մը բազմակողմանի, որուն զարգացումն ու թարմացումը ձեզմէ ալ ճիգեր կը պահանջեն:

Անցեալ երեսուն տարիները անգամ մը եւս հաստատեցին թէ երբեք պատճառ չունինք նկուն երեւալու օտարութեան մէջ:

Եթէ երէկ բռնութեան լուծը գլխիկոր ծերունիքը մը կուտար մեզի, այսօր ամէն իրաւունք ունինք միշտ բարձր բռնելու մեր ճակատը, իրական արժանիքներու արդարացումով:

Մարդկային գործունէութեան ո՞ր մէկ ասպարէզին մէջ ետ մնացինք:

Ո՞ր մէկ դասընթացքին մէջ կարգ չփոխեցինք:

Մաքի ճախրանքներու ո՞ր մէկ բարձունքը անհուպ մնաց մեզ:

Այս լուսապայծառ իրականութիւնը միշտ ուժ մը կը կազմէ տարագիր երիտասարդութեան համար:

Արտաքին ճակատին վրայ արձանագրուած նուաճումները կը պահանջեն բացառիկ ճիգեր՝ ներքին ճակատի վրայ:

Այդ աշխատանքն է որ կը սպասենք ձեր գարունքէն, ընկերներ եւ քաղաքացիներ:

Դուք պիտի տնօրինէք ձեր ճակատագիրը, օգտուելով ազատ ափերու բոլոր պատեհութիւններէն:

Ձեր կրակոտ աչքերը եւ ուշիմութիւնը կոչուած են փարատելու յոռետեսութեան ամպերը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՇԻՆՔԸ ՊԻՏԻ ՀՐԱԺԱՐԻ ԵԹԷ ՉՎԱՒԵՐԱՑՆԵՆ

●

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԾԵՐԱԿՈՅՏԻՆ ՄԷՋ

Երկրորդ օրուան վիճաբանութեանց ընթացքին, վարչապետը ստիպուեցաւ խօսք առնել եւ լուրջ ազդարարութիւն մը ուղղել Հանրապետութեան Խորհուրդին անդամներուն: Այս առթիւ մասնաւորապէս յիշեցուց.

— « Ձենք կրնար յաւիտենապէս ըսել մեր դաշնակիցներուն թէ Ֆրանսա նորէն փոխած է միտքը: Եթէ այդպէս պատահի այս ժողովին մէջ ալ, ես չեմ որ այդ պարագան պիտի տեղեկացնեմ անոնց »:

Այս յայտարարութենէն կը հետեւի թէ Պ. Էտ. Ֆոր պիտի հրաժարի, եթէ ծերակոյտը չվաւերացնէ Փարիզի համաձայնութիւնները: Սահմանադրութեան տրամադրութեամբ, դահլիճը կրնայ վստահութիւն պահանջել միայն Ազգ. Ժողովին մէջ. բայց եւ այնպէս վարչապետին յայտարարութիւնը համազօր էր վստահութեան քուէ պահանջելու: Պ. Ֆորի սպառնալիքը եզական պարագայ մը կը կազմէ: Նախընթաց դահլիճներէն ոչ մէկը տապալած է Հանրապետութեան Խորհուրդին միջոցաւ:

Ահաւասիկ վարչապետին յայտարարութեանց ամփոփումը.

— Կը պահանջէք որոշում չտալ ճնշումի եւ սպառնալիքի տակ: Բայց մեր դաշնակիցները այդպիսի բան ըրած չեն: Ճիշդ է որ Ֆրանսայի դիրքին զանազան փոփոխութիւնները զարմանք պատճառած են մեր բարեկամներուն: Մենք ջատագովեցինք Ատլանտեան դաշինքը: Ուզեցինք որ Ամերիկան չմեկուսանայ: Այն ատեն մեր դաշնակիցները խնդրեցին լեցնել ուժի պարապը Եւրոպայի սրտին վրայ: Մենք « այո» ըսինք: Նոյն իսկ ջատագովեցինք միացեալ Եւրոպայի ծրագիրը: Ստորագրեցինք դաշնագիրը որ, եզերական պարագաներու մէջ, պէտք է մերժուէր: Խնդիրը այն չէ թէ Գերմանիոյ վրայ վստահութիւն ունի՞նք թէ ոչ, այլ այն թէ վստահութիւն ունի՞նք մենք մեր վրայ: Ինչ որ ալ ընէ Ֆրանսան, արեւմտեան Գերմանիան պիտի վերստանայ իր անկախութիւնը: Բուն խնդիրը Ֆրանքօ-գերման յարաբերութեանց հարցն է: Ես անգամ էի Նիւրընպէրկի դատական ատեանին, բայց երբեք այն կարծիքը ունեցած չեմ թէ Գերմանիան ոճրագործ երկիր մըն է: Մենք սրէ չանցուցինք անոր բնակչութիւնը: Անհրաժեշտ է որ կարելի դառնայ ֆրանքօ-գերման գործակցութիւնը: Այժմ ուրիշ ստուեր մը կը սաւառնի մեր վրայ: Օգտուինք Գերմանիոյ նոր կարգուսարքէն եւ ժողովրդապետական կլիմայէն զոր կը հաստատենք ամէն օր: Ես պիտի նախընտրէի որ Գերմանիան առաջին զինաթափ պետութիւնն ըլլար, փոխանակ դառնալու վերջին վերազինեալ պետութիւնը: Բայց, որո՞ւնն է յանցանքը. Ֆրանսա միշտ պաշտպանած է զինաթափութիւնը եւ հակակշիռը: Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը պէտք է ըլլայ պայծառ, ուղղագիծ, առանց երկդիմութեան, յառելով դէպի ապագան »:

Երէկ ալ արտաքին գործերու նախարարը խօսեցաւ:

× Վիճաբանութեանց ընթացքին ընդդիմադիրներէն մին խստօրէն քննադատեց նախորդ կառավարութիւնը, Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագրին խորտակման պատասխանատու համարելով Մենտէս Ֆրանսը: Ուրիշ մը, Շափալէն, որ Տախաու աքսորուած էր, պարզեց գերմանական արգելարաններու սարսափները եւ ա–

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

★

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Շինում են հա՛, շինում ...

Լէյբորիստական պարտիա: Այսպէս կը կոչեն Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութիւնը: *Լէյբըր*՝ աշխատանք, «պատ»ը՝ ական, իսկ *պատակա՞նը*:

Միլիտարիզում, ռեմիլիտարացում. — Ամէնուրդ գիտցած «վերազինում»ն է, այնքան հասուն եւ բովանդակալից:

Ժոնգլորիստ (ժոնկլէօր): — Ջեռնածու:

Ամորալ = Ապաքարոյ:

Պրես – կոնֆերանս = լրագրական ասուլիս:

Պակտ = Դաշինք: *Ռեգլիոնալ* (շրջանային). — *Կոնստրուկտոր* — կառուցանող:

Պրովինցիա = գաւառ:

— *Ատոմային էներգիան* պէտք է ծառայէ մարդկութեան *պրոգրեսին*:

Եթէ տրամադրութիւն ունիք, ճաշակեցէք, արտասանութեան փորձ մըն ալ կատարելով. —

Միզանսցենա (միզ ան սէն) = *բեմադրութիւն*: *Սցենարիօ* (սէն) = բեմական տեսարան:

Բոլորն ալ հաւաքուած՝ «Սովետական Հայաստան» օրաթերթի վերջին թիւերէն, պատահաբար:

Կը թուի թէ Երեւանի Տերմինոլոգիական ինստիտուտը եւ մամուլը մրցումի ելած են, երկու քայլ յառաջ, տասը քայլ ետ երթալու համար:

Անցնինք արտասահման:

Ամերիկայէն Փարիզ եկած այցելու մը — օրիորդ — իր տպաւորութիւնները հրատարակելով կրթական հաստատութեան մը մասին, կը գրէ.

— « Անոր մօտ (կը գտնուի) հանդիսարահը, եթէ չեմ սխալիր՝ 500 հոգի *մատակարարելու* յարմարութիւններով» (*Պայքար*, 26 Յունուար):

Գիտէք թէ ինչ ըսել կ'ուզէ եւ թէ ինչ կը նշանակէ մատակարարել:

Պոլսոյ *Ժամանակը* կը շարունակէ իւրնուրոյն հայերէնի գոհարներ ցանել անսասան յարատեւութեամբ:

Անցեալ Փետր. 26ի թիւէն կը քաղեմ հետեւեալ նախադասութիւնը, խորագիրն ալ միասին.

— *Աթաթիւրքի կեանքը փրկած ժամացոյցը*. — « *Մուսթաֆա Քէմալ ընկերակցութիւնը նամակ մը պիտի ղրկէ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին եւ պիտի խնդրէ որ ներկայիս գերման զօր. Ֆոն Զանտերսի մօտ գտնուող Աթաթիւրքի ժամացոյցը քաղաքիս Աթաթիւրքի թանգարանը ուղարկուի* »:

Կ'առաջարկեմ Փարիզի շաբաթական դասընթացքներու աշակերտներուն լուծել հանելուկը, —

Արթի՞ւրքն է որ զօր. Զանտերսի քով կը գտնուիբ թէ անոր ժամացոյցը:

Տակաւին կայ — «Եզակացութեան *յանգուեցաւ* (յանգեցան) եւն.:

Աչքերդ զոց ժողվէ: ՎԱՀԷ

ԼՈՆՏՈՆԷՆ մեզի կը գրեն թէ իրանահայ նկարիչ Պ. Յ. Մինասեանի ցուցահանդէսը բացուած է հովանաւորութեամբ իրանեան դեսպանին: Անգլ. թերթերը մեծ գովեստով կը խօսին նկարահանդէսի մասին:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՎԵՐՋՆԱՊԷՍ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ

Գերմանիոյ Հանրապետութեան նախագահը, Թէոտոր Հէօս, Մարտ 24ին ստորագրեց այն օրէնքները որ կը վաւերացնեն Փարիզի համաձայնութիւնները: Այսպէս արեւմտեան Գերմանիան վերջնապէս վաւերացուցած կ'ըլլայ զանոնք: Ուշագրաւ է որ նախագահը չէ սպասած Քարլսրուհէի սահմանադրական ատեանին որոշման: Ինչպէս յայտնի է, ընկերվարական կուսակցութիւնը այդ ատեանին դիմած է, ապօրէն համարելով կնքուած համաձայնութիւնները: Գերման նախագահին ստորագրութիւնը մեծապաւորութիւն գործեց, փարատելով ամէն կասկած Գերմանիոյ մտադրութեանց մասին: Կը կարծուի թէ այս պարագան ալ պիտի ազդէ Ֆրանսայի Հանրապետութեան Խորհուրդին վրայ:

Ներկայ պարագաներուն մէջ նախագահին ստորագրութիւնը սովորական ձեւակերպութենէ աւելի բան մըն է, քանի որ կ'ապացուցանէ թէ վարչապետը՝ Տոքթ. Ատընաուըր սահմանադրութեան համաձայն ազատ է դաշնագիրներ վաւերացնելու:

Քարլսրուհէի ատեանին որոշման կը սպասուի Բշ. օր:

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻ ՄԸ ՄԱՍԻՆ

Փարիզ, Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն այժմ կը խորհրդակցին, Չորսերու խորհրդաժողով մը առաջարկելու համար Խ. Միութեան, անմիջապէս որ վաւերացուին Փարիզի համաձայնութիւնները:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Ֆրանսական կառավարութիւնը նախաձեռնութիւն ստանձնած է այս ուղղութեամբ: Արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Փինէ, բացորոշապէս պարզած է Ֆրանսայի դիրքը, անգլիական դեսպանին եւ ամերիկ. գործակատարին հետ ունեցած տեսակցութեանց առթիւ: Մինչեւ անգամ կ'ըսուի թէ յուշագիր մը յանձնուած է երկու դաշնակիցներուն:

Փարիզի եւ թէ Լոնտոնի մէջ մեծ գոհունակութիւն պատճառեց նախագահ Այզընհաուըրի վերջին յայտարարութիւնը, որով տրամադիր կ'երեւայ կարծիքի փոխանակութիւն մը կատարելու Խ. Միութեան հետ: Կը թուի թէ Մ. Նահանգները հրաժարած են նախապայմաններ առաջարկելէ:

Ուաշինկթընի դիւանագիտական շրջաններուն մէջ կը կարծեն թէ մօտերս խորհրդակցութիւններ պիտի կատարուին յառաջիկայ Մայիսին, Չորսերու խորհրդաժողով մը հրաւիրելու համար:

× Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», կը գրէ թէ « նոր եւ ծայր աստիճան կարեւոր» առաջարկ մը պիտի ներկայացուի յառաջիկայ շաբթու, զինաթափութեան մասին: Այս նոր ծրագիրը հիմնուած է 1954 Յունիս 11ի անգլեւֆրանսական առաջարկներուն վրայ եւ միջազգային պայմանագիր մը կը նախատեսէ, սպառազինութեանց կրճատման եւ հիւլէական զէնքերու խափանման մասին: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, պիտի առաջարկուի բոլոր պետութեանց պայմանագիր մը կնքել, յանձն առնելով հետեւեալ պարտականութիւնները. —

Ա. — 50 առ հարիւր կրճատել դասական զէնքերը եւ ոչնչացնել բոլոր հիւլէական զէնքերը, պայմանագրին ստորագրութենէն վեց ամիս ետք. Բ. — Երկրորդ կրճատում մը կատարել յաջորդ վեցամսեակին: Միեւնոյն ատեն, յանձն պիտի առնեն չարտադրել այնպիսի զէնքեր, որոնք զանգուածային քանդումներ յառաջ կը բերեն:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարը, Մոլոթով, Մոսկուա հրաւիրեց Աւստրիոյ վարչապետը, խորհրդակցելու համար հաշտութեան դաշնագրի մասին: Կ'ըսուի թէ Մոսկուա տրամադիր է պարպելու իր զօրքը, կարգ մը պայմաններով:

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը Մ. Նահանգները մեկնեցան: Պիտի այցելեն նաեւ Քանատա, քաղաքական եւ տնտեսական շահեր պաշտպանելու համար:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ի՞ՆՉ Է «ՓՈԼԻՎԱԼԱՆ»Ը

Ֆրանսայի հարկային դրութիւնը, որուն դէմ ուժգին պայքար մը բացուած է վերջերս, լրջօրէն կը զբաղեցնէ մամուլը եւ հանրային կարծիքը: Ինչպէս յօդուածով մըն ալ պարզեցինք, Սէն Սեռէյի դրամատան (?) դափաւորը, Փիէռ Փուժատ, մասնաւոր կազմակերպութիւն մը ստեղծած է, պահանջելով ջնջել տուրքերու սահմանման մասնակի (?) ձեւակերպութիւնները, գեղչել կարգ մը տուրքեր եւ չեղեալ համարել պատժական տնօրինութիւնները:

Այս պայքարին առթիւ յաճախ կը յիշուին «փոլիվալան» քննիչներուն խստութիւնները:

Տեղական թերթ մը կը գրէ թէ այդ քննութեանց հեղինակն է հարկային գործողութեանց բարձրաստիճան պաշտօնատար մը, Պ. Լոռէն: Ան ստեղծեց մասնագէտ խումբեր, հարկատուները հետապնդելու համար, ամենավերջին վարպետութեամբ: Նախ սկսաւ իր շուրջ հաւաքել երիտասարդ, գործունեայ պաշտօնեաներ, որոնք դիւրաւ վիտի չմոլորէին:

Գործի ձեռնարկելէ առաջ հարկախոյզները (փոլիվալան) նախապատրաստական դպրոց մը կը յաճախեն, զոր հիմնեց Պ. Լոռէն եւ ուր կ'ուսուցանեն հարկային քննութեան բոլոր նրբութիւնները: Աշխարհի ամէնէն բարդ գործողութիւնն է այս: Տեսակ մը դասընթացք հարկային մաքսանենգութեան դէմ:

Ինչպէս կը պատմէ նոյն թերթը, պատերազմէն առաջ երբ տուրքերու քննիչ մը կը ներկայանար հաստատութիւն մը եւ կը պահանջէր հաշուակալութեան բոլոր տետրակները, աւելի շատ կը ճգնէր իր պարտքը (?) պարտկելու, քան մէջտեղ հանելու զեղծումի մը հետքը:

Ասկէ զատ, ամէն հարկային վարչութիւն կ'աշխատէր առանձին եւ իր հաշւոյն: Կարծես թէ չէին ուզեր դիմել տոմարներուն:

Պ. Լոռէի բուն նպատակն եղած է հարկային քննութեան համար գործածել աշխատանքի այն մեթոտները որոնք կը գործածուին քրէական օրէնքի մէջ:

Հարկախոյզները իրենց փորձերը սկսան արտադրող կամ խուզող (?) հարկատուներու հարկախուզութեամբ:

Մեծ ճարտարարուեստներէն ետք անոնք անցան միջին ձեռնարկներու, սակայն բացի քանի մը պարագաներէ, անոնք ոչ մէկ անկանոն հաշուապահութիւն գտան եւ ստիպուեցան հետապնդել աւելի փոքր հաստատութիւններ:

Ահարկու համբաւ ունէին հարկախոյզները: Ամէնէն առաջ խլրտեցան երեսփոխանները, պահանջելով ջնջել այդ դրութիւնը: Ուշ էր: Պ. Լոռէն տարածած էր իր իշխանութիւնը: Ան կ'աշխատէր նախ փոքրիկ գրասենեակի մը մէջ, իսկ ներկայիս կը վարէ ելմտական նախարարութեան հսկայ շէնքին հարկային բաժինը:

Ամէն օր թարմ ուժեր կը հասնէին Սէն Սիւլփիսի հարկային դպրոցէն: Դրամը կարծուածէն աւելի շատ եւ շուտ կը գանձուէր: Երեսփոխանները ընդհարում կ'ունենային Ելմտական Նախարարութեան հետ: Եւ անգամ մը որ շարժման մէջ դրուեցաւ վարչական մեքենան, այլեւս ոչ մէկ բան կրնար սանձել: Հարկախոյզներու թիւը 376 է, իսկ տուրքերը ճշդողներու թիւը 4700:

Այն ատեն էր որ վրայ հասաւ Փինէ, կողմնակից՝ տուրքերու մեղմացման: Նախկին վարչապետին պարզած սկզբունքը խորապէս վրդովեց ելմտական նախարարութեան աւանդապաշտները: Բայց ներումը քուէարկուեցաւ:

Երբ վերջ գտաւ ընդհ. ներումի թուականը, հարկային վարչութիւնը գործի ձեռնարկեց յաւելեալ եռանդով մը: Գանձային պաշտօնեաները կանոնաւորաբար գործադրեցին շրջաբերականներու յանձնարարութիւնները եւ խորհրդարանական ու օրէնսդրական կանոնները:

Եւ քննութեան խստութեան շնորհիւ մաքսանենգութիւնը նուազեցաւ, մեծ գործերու մէջ, որոնք ցարդ աժան ազատած էին: Սակայն այլեւս ոչ մէկ բան կրնար դիմանալ նոր քննիչներուն, որոնք ելած էին հարկախոյզներու դպրոցէն:

Կասկածի ենթարկելէ առաջ, հարկախոյզները կը հետեւին երկար փորձերու, անցնելով դրամատուներէ, հայթայթիչներէ եւայլն: Ան որ կը դիտէ կապոյտներու պիտակներըկայարանի մը մէջպահդրուած ապրանքներուն եւ հասցէները կ'առնէ, հարկախոյզ մըն է: Քանի մը օր ետք հարկախոյզները կը դիմեն այդ հասցէին եւ կը ճշդեն թէ ղրկուած ապրանքները Փարիզէն արձանագրուա՞ծ են իր հաշուետոմարին մէջ:

Եւ երեսփոխանները սկսան տրտնջալ թէ հարկախոյզները ոստիկանական մեթոտներու կը դիմեն, հարցաքննութեան բիրտ ձեւերով: Ելմտական նախարարութիւնը չուզեց ջնջել հարկախուզութիւնը, այլ հարկախոյզներուն պատուիրեց որ չթեքանան (?) քաղաքավարութեան կանոններէն: Օրինակ, հարկախոյզ մը սկզբունքով իրաւունք չունի դարակ մը բանալու, սակայն կրնայ խնդրել հարկատուէն որ բարեհաճի բանալ...

Երբ հարկախոյզ մը գործի մը լծուի, այլեւս կէս ճամբան չի մնար, որովհետեւ պիտի վնասէ իր համբաւին:

Օրինակ, հաստատութիւն մը որ մասնագէտ էր մետաղագործական շինութեանց, նախ կը գնէր իր հում նիւթերը, յետոյ կը համաձայնէր ուրիշ հաստատութեան հետ որ տեղին վրայ կը շինէր: Ուրիշ մասնաճիւղ մը կը քակէր ամբողջութիւնը եւ կը վերաշինէր յաճախորդին մօտ: Հանելուկ էր գիտնալ տուրքին չափը, երեք հաստատութիւններէն իւրաքանչիւրին մէջ:

Հարկախոյզները մասնաւորապէս կը հետապնդեն մեծ մաքսանենգները, որոնք գայթակղելի շահեր կ'ընեն, ապօրինաբար մրցելով պարկեշտ քաղաքացիներու հետ, արտադրող թէ սպառող:

Սակայն անոնց արտակարգ եռանդը վրդովում կը պատճառէր: Բոլոր նահանգներէն գանգատներ կը լսուէին:

Կառավարութիւնը շուտ ըմբռնեց վտանգը, եւ արդէն օրինագիծ մը պատրաստած է, որ պիտի քննուի Մարտ 28-ին, Ազգ. Ժողովին մէջ:

«Փոլիվալան» անունը ժողովուրդին համար հոմանիշ է ճնշումի:

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

«ՄԱՌՇԷՃԻ» ՅԱԿՈԲ

*

Ամէն առաւօտ, գրեթէ միեւնոյն պահուն, երկաթէ վարագոյրի մը աղմուկը կ'լսեմ (?): Պատուհանէս կը նայիմ, մառշէճի Յակոբն է, միշտ մաքուր հագուած, գլուխը բաց, աղպղպեղ մազերուն մէջ անթերի ճեղք մը բացած, ճակտին վրայ փունջ մը մազեր խնամքով շեղակի ետեւ տարած, իր ամերիկեան շքեղ կառքը կառատունէն դուրս հանելով կը կեցնէ մայթին եզերքը, վար կ'իջնէ, կառատունը կը գոցէ, թեւի ժամացոյցին վրայ արագ ակնարկ մը նետելէ վերջ կը մտնէ կառք ու կը սուրայ մեղմօրէն:

Իր անունէն խաբուելով թող չկարծուի թէ այսքան համեստ գործի տէր մարդ մը կրցած է իրեն պարգեւել այս բացառիկ պերճանքը, — ամերիկեան շքեղ կառք մը: Ոչ, այս անունը կուգայ անցեալէն, երբ մառշէճի էր իր գործունէութեան ասպարէզը:

Այսօր ալ այդ մակդիրը կը կրէ հաճութեամբ, այնքան զօրաւոր է իր մէջ երախտագիտութեան զգացումը:

Հպարտութեամբ կը յիշէ իր մօտիկ անցեալը, իբրեւ ինք իր միջոցներով յառաջ եկած մարդ մը: Կը պատմէ թէ ինչպէ՞ս ուսէն կախուած զոյգ մը պայուսակներու բեռան տակ կը վազէր մեթրոյէն շոգեկառք, շոգեկառքէն հանրակառք, ժամ առաջ հասնելով լաւ տեղ մը գրաւելու համար «մառշէ»ին մէջ: Թէ ինչպէ՞ս երկու զոյգ գուլպայ ծախելու համար ժամերով լեզու կը թափէր, շունչ կը հատցնէր մինչեւ որ յաջողէր դժուարահաճ յաճախորդներուն քսակին բերանը բանալ տալ: Թէ ինչպէս երբեմն օրեր, սեւ օրեր, մէկ ֆրանքի առուտուր չըրած կը վերադառնար տրտում եւ գլխիկոր: Մելամաղձոտ շեշտ մը կը դնէ իր պատմութեան մէջ, կարծես թէ այսօր ալ այդ կեանքը կ'ապրի, միայն մերթ ընդ մերթ սրամիտ ելոյթներ կը մատնեն այսօրուան փորը կուշտ մարդու հոգեբանութիւնը:

Հարստացած է տարիներու ընթացքին հանդարտօրէն (?) հանգրուան (?). Այս պարագան նշմարելի է իր կենցաղավարութեան մէջ:

Ոչ նոր հարուստի մը մեծամոլութիւնը ունի եւ ոչ ալ պզտիկ մարդու մը պարզամտութիւնը: Երբ կառքին շուրջը կը դառնայ, իր շարժուձեւերուն մէջ գեղջուկի մը պէս պարզուկ մը չէ, որ ըսեն թէ այս կառքը իրեն չէ վայլած, եւ ոչ ալ նոր հարուստի մը պէս «ինծի կը նային կոր»ի հոգեբանութիւնը կը ցուցնէ, այլ չափաւոր «տեսած» մարդու մը տպաւորութիւնը կը ձգէ գինքը դիտողին վրայ:

Այսքան մը ծանօթացնելէ ետք, պատմեմ թէ ինչպէ՞ս դժուարին սկզբնաւորութենէ մը վերջ այսօր կը գտնուի կարեւոր հաստատութեան մը գլուխը եւ միլիոններու հետ կը խաղայ:

Յակոբն ալ շատերուն պէս Արեւելքէն փչած փոթորիկին հետեւանքով նետուած է այս ափերուն վրայ: Ան ալ շատերուն պէս գործարան մտաւ ապրուստը ճարելու համար: Հոն կեանքը տժգոյն էր, բայց ոչ անտանելի: Զըմբռնեց որ կարելի է քիչ մը դրամ մէկդի դնել, քանի մը տարի ակռայ սեղմելով դրամագլուխ մը կազմել եւ գործի մը ձեռնարկել:

Այսպէս, ապագայ լաւագոյն կեանքի մը հեռանկարէն խթանուելով խնայողութեան ճամբան բռնեց: Երբ կիսամսեայ աշխատավարձքը կը ստանար մանրակրկիտ բաշխում մը կ'ընէր, սենեակի վարձք, ուտելիք, հագնելիք, լուացք, մանր մունր ծախքեր, եւ մնացեալ կարեւոր մաս մը կը յատկացնէր խնայողական սնտուկին: Տետրակին մէջ թիւերը հետզհետէ կը բարդուէին, զերօները կ'աւելնային եւ վեցերորդ տարին լրանալուն երկու տասնեակ հազարի պատկառելի գումարի մը հասած էին:

Այն ատեն ինքզինքը ըստ բաւականի տեղացի համարեց նորեկի փոշին թօթափելով նետուելու համար գործի ասպարէզ: Այլեւս Ռընոյի չորս պատերը նեղ կուգային իրեն: Կ'ուզէր դուրս ելլել եւ հորիզոնը ընդարձակել: Գործի մարդուն որդը արթնցած էր իր մէջ, անհանգիստ էր, կ'ուզէր բան մը ընել, դրամ շահիլ: «Ապրելիք երկիր է, դրամ շահիլ եւ ապրիլ, այս է իմ խօսքս», կ'ըսէր: Գնաց հոս ու հոն, բան տեսաւ, բան իմացաւ, տեսածները վեր վար չափեց, կշռեց, իմացածները մաղէ անցուց եւ այն եզրակացութեան եկաւ թէ ինքն ալ բան մը պիտի կրնայ ընել: Յաջողութեան ճամբաները աւելի լայն տեսաւ, բայց պէտք էր զգոյշ ըլլալ, սխալ քայլ մը կրնար զինքը անդունդը գլորել:

Այսպէս, «տասը մտածէ եւ մէկ գործէ», նշանաբանին հետեւելով, ծրագիրներ յղացաւ, բայց քիչ մը տրամաբանելէ ետք անգործադրելի գտաւ: Օրինակի համար, մտածեց «խալիի գործ» ընել, բայց Ատափազարցի ըլլալով հանդերձ խոստովանեցաւ թէ խելքը չի հասնիր այդ գործին: Ուզեց հագուստ մաքրելու խանութ մը բանալ, բայց մասնագէտ չըլլալով վախցաւ, որ հագուստ մաքրելու տեղ իր դրամները կը մաքրուին: Մտածեց հին հագուստի գործ ընել, բայց վախցաւ որ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (108)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Սուրհանդակները հաղորդեցին, թէ ուրիշ մանրամասնութիւններ չունին, եւ մեկնեցին իրենց գիւղը:

Մենք հանգիստ քնացանք: Մեզ ձայն տուին, երբ արդէն կէս օրն անցած էր եւ արեւը թեքուած դէպի արեւմուտք:

Մեր Ֆետայի ընկերները կէս օրէ վերջ պատահածին հետ միշտ հաշտ էին: Երկար ժամանակ պիտի չլինէր փամփուշտ սպառելու, քանի որ մեր փամփուշտները քաւարար չէին տասը կամ տասներկու ժամ տեւող կռիւների համար:

Մինչ անդին՝ շնորհազուրկ Թուրքերը, աՀագին ռազմամթերք ունէին եւ փամփուշտ խնայելու մասին հոգ չունէին: Բացի այդ, երբ կռիւները առաւօտ կանուխէն սկսէին, նրանք միշտ պատեհութիւն ունէին նոյնիսկ հեռու տեղերից օգնութիւն ստանալու եւ աւելի ամրացնելու մեր շուրջը գտնուած գիւղերը:

Լէզք (Ցարալէզներ) գիւղի մէջ վառուեցաւ (?) մի բան չպատահեց: Երեկոյեան դէմ ամբողջ գիւղը մեր վրայ էր: Բոլոր գիտէին անունը Անդրանիկին եւ Սասունի հերոսների:

Անդրանիկի կարգադրութեամբ խումբը դուրս ելաւ գիւղի հրապարակը: Գիւղացի ծերեր, երիտասարդներ, պառաւներ, ջահիլներ եկան տեսնելու հայդուկներին եւ օրհնեցին զանոնք:

Զափազանց յուզիչ տեսարան պարզուեցաւ: Ոմանք կուլային, ուրիշներ կ'աղօթէին, իսկ գիւղի քահանան «Տէր, ուղղեա զճանապարհս մեր» կ'երգէր:

Անդրանիկ մի քանի հրաշունչ խօսքեր ուղղեց, եւ գիւղին հրաժեշտ տուինք:

Մեկնեցանք Լէզքէն դէպի Շահ Բաղի, երբ արդէն արեւը մայրը մտած էր: Մեր գնալիք գիւղը շատ մօտ էր: Այդ պատճառով իսկ չէինք աճապարում, ընդհակառակը, հանդստանալով կ'անցնէինք ճանապարհը, որպէսզի մինչեւ մեր գիւղ մտնելը գիւղը քնացած լինէր:

Պէտք է ասել, որ Լէզքը բաւական ապահով վայր էր: Նախ՝ Վան քաղաքից բաւական հեռու էր եւ մանաւանդ երթեւեկութեան ճանապարհներ չունէր: Իսկ Շահ Բաղին, ընդհակառակը, վտանգաւոր գիւղ էր եւ քաղաքին մօտիկ: Միեւնոյն ժամանակ, հոս ընտրելու պատճառներէն մէկը այն եղած էր, որ հետեւեալ օրն իսկ կարելի պիտի լինէր այդ տեղէն քաղաք մտնել եւ պատսպարուել:

Մեր Վանի ընկերները նկատել էին, որ գաղտնի թշնամին էր ուշադրութիւնը գարձրել էր ծովեզերքներու պաշարելու (?): Այդ պատճառով էլ այդ գիւղը մեզ համար յարաբերաբար ապահով էր:

Կէս գիշերը անց հասանք գիւղի եզերքը:

Մէկը պոռաց, «ՎԱՐԱԳ»: Մենք էլ պատասխանեցինք նոյնութեամբ: Գիւղի խմբապետն եկաւ մեր հրամանատարի մօտ, բարի գալուստ մաղթեց եւ ասաց.

— Մեր գիւղը ձեր տրամադրութեան տակն է: Ամէն մէկս պատրաստ ենք ձեզ ծառայելու:

Կ'Նրեւի խմբապետը Պոլիս տեսած մարդ էր:

Խումբը տեղաւորուեցաւ գիւղի մէջ:

Անդրանիկը հարցուց.

— Վանից ուեւէ մարդ եկա՞ծ է:

— Այո, Փաշա, ես եւ Պօղոսը եկած ենք, պատասխանեցին երկու կայտառ երիտասարդներ եւ յառաջ եկան:

Խօսողը յայտնի ընկեր էր Վանի մէջ: Երբ առաջին անգամ ես եւ Մուրատը Վան եղած էինք, ծանօթացել էինք նրանց հետ եւ նրանք, որպէս հին ընկերներ, մտերմօրէն բարեւեցին մեզ:

Խմբապետը ,Անդրանիկի առողջութիւնը հարցնելէ ետք, մի բաժակ լեցուց Շահ Բաղիի նշանաւոր գինիէն, բարի գալուստ մաղթեց եւ «մեր զէնքերի յաջողութեան համար» իր կոկորդը թրջեց: Առաջին անգամ էինք խմելով (?) կ'ուզէր ցոյց տալ, որ դա անհրաժեշտ գինի էր եւ ոչ թէ ինչ որ (?) վտանգաւոր խառնուրդ ու թոյն:

Մուրատը դիտմամբ հարցուց նրա առաջին անգամ խմելուն պատճառը: Խմբապետը պատասխանեց.

— Որպէսզի չկասկածիք ոեւէ բանէ: Կը յիշէ՞ք անշուշտ, երբ Գիւղաչէնցի Ածոն խաբեց եւ թունաւորեց անմահ Սերոբին:

Մի միայն մէկ-մէկ գաւաթ առինք այդ գինիէն Անդրանիկ, Մուրատ եւ ես: Պատուիրուած էր չխմել: Հակառակ պարագային՝ պատիժը խիստ էր:

Անդրանիկ տեղեկութիւններ քաղեց սուրհանդակներէն, թէ ո՞րտեղից քաղաք պիտի մտնէինք, եւ թէ ճանապարհների վրայ զինուոր կամ զօրանոց կա՞յ թէ ոչ, որպէսզի տեղեակ լինէինք դժուարութիւններին եւ դիւրութիւններին:

Ալէս պարզեց Կոմսին արած կարգադրութիւնները եւ ըսաւ.

— Փաշա, այսօր հաղորդուեց մեր բոլոր խումբերին, որ պատրաստ լինին եւ եթէ հոս մի բան պատահի, նրանք անմիջապէս օգնութեան պիտի գան: Եւ եթէ ցերեկը խաղաղ անցնի, նրանք երեկոյեան ժամը 12ից յետոյ պիտի գան եւ մեր գնալիք ճանապարհի վրայ պիտի սպասեն մեզ: Այս խումբը չորս մասերի պիտի բաժնուի հոն, եւ խմբապետներով միասին պիտի գնան որոշուած տեղերը: Կը յուսանք, որ մի բան չի պատահիր: Մեր առած տեղեկութիւնների համաձայն, Բուրքերը դեռ կը հաւատան թէ դուք Ծովի վրայ էք:

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

ապրանքը ձեռքը կը մնայ եւ կեանքին մինչեւ վերջը հին հագուստ կը հագնի : Վերջապէս գուլպայի գործ մըն ալ աչքի առջեւ ունեցաւ, գնաց Ապուքիր փողոցի մեծաքանակին գինը հասկցաւ «մառչէ»ներուն մէջ ալ մանրավաճառներուն գիները եւ տեսաւ որ Հրեաները մեծաքանակին գինէն աւելի աժան կը ծախէին :

Գուլպայի գործը, սկիզբէն ի վեր, միջազգային սկսնակներու խումբ մը քաշած է իրենց փարիզեան արուարձաններու «մառչէ»ները: Հոն կը տեսնենք ամէն ազգէ գուլպայ ծախողները որոնք իրենց «խանութը» չակած, միջին մեծութեամբ պայուսակ մը, լայն բացած եւ ամէնէն աչքը բացերը գետինը լաթ մը փռած եւ ամբողջ ապրանքը 40 – 50 զոյգ գուլպայ քով քովի շարած, իրենք ալ ոտքի վրայ, անհոգէտ կը սպասեն հաւանական յաճախորդի մը:

Ցակոբ ինքն ալ երկար տատանումներէ ետքը որոշեց միանալ այդ բանակին, եւ որովհետեւ ծննդավայրէն գիտէր առեւտրական սա սկզբունքը թէ խանութպան մը ապրանք առած ատենը կը շահի, իրեն համար կարեւոր էր իմանալ Հրեաներուն ապրանք առած տեղը :

Դժուարին գործ էր անծանօթ այլազգիէ մը կորզել գաղտնիք մը որուն յայտնութիւնը կը հակասէր անոր շահերուն: Պէտք էր բարեկամութիւն կեղծել եւ կամաց կամաց, զգուշութեամբ մօտենալ հարցին, ինչ որ ժամանակի կը կարօտէր :

Բարեբախտաբար ձուկը ծառը հանելու պէտքը չունեցաւ: Դիպուածը օգնութեան եկաւ, Հրեան «մառչէ»էն մեկնած ատեն իր գտնուած տեղին վրայ թուղթի կտորներ ձգած էր: Ցակոբ նախզգացումէ մղուած մէկ քանին կը վերցնէ : Ո՛վ զարմանք, գուլպայի վաճառականի մը հասցէն կար վրան: Աւելորդապաշտ մը չըլլալով հանդերձ այս խողութիւնը մեկնեց իբրեւ երկինքէն եկած բարի նշան մը, եւ իր ընելիք գործին յաջողութեան առաջին ազդանշանը: Այդ վայրկեանէն սկսեալ անվարան եւ եռանդով փարեցաւ գործին:

Եւ առաւօտ մը պայուսակը լեցուցած զանազան տեսակի եւ գոյնզգոյն գուլպաներով գնաց «մառչէ»: Հոն վարանոտ քայլերով եւ վեհերոտ շարժումներով տեղ մը փնտռեց, վերջապէս գտաւ եւ պայուսակը բացաւ: Ցուցումէն կը դողար: Տարիներէ ի վեր փայփայած գործը իրականութիւն կը դառնար : Իրար խառնուած գուլպաները քով քովի շարեց եւ ամէնէն ընտիրները աչքի զարնելիք դիրքի մը մէջ դնելով, ոտքի վրայ սպասեց յաճախորդներուն :

Անցան վայրկեաններ եւ ժամեր, բայց ոչ ոք կը մօտենար իրեն, նոյն իսկ իր կողմը նայող չկար, բացի միւս վաճառորդներէն որոնք ծուռ ծուռ իրեն կը նայէին: Այդ օրը բան մը չծախած վերադարձաւ տուն . Հետեւեալ օրը նոյնպէս, յուսահատիլ սկսած էր, նորէն գործարանի գործը փնտռեց, բայց աշխատաւորի ինքնութեան թուղթը փոխանակուած էր «քոմերսան»ի եւ դարձեալ փոխանակել անկարելի էր: Անգամ մը ինկած էր թնճուկին մէջ, ուզէր չուզէր պիտի յարմարէր իր նոր վիճակին: Երրորդ եւ չորրորդ օրերը քանի մը զոյգ գուլպայ ծախեց եւ քաջալերուելով եռանդը կրկնապատկեց : Հետզհետէ սկսաւ հացին դրամը հանել շահածովը ապրիլ: Այսպէս քանի մը տարիներ :

Իր դրամագլուխին պզտիկ մասը միայն յատկացուցած էր գործին եւ երբ վարժուեցաւ, մտածեց ամբողջ դրամագլուխը տրամադրել եւ աւելի լաւ պայմաններու տակ աշխատիլ: Նախ պզտիկ գործածուած կառք մը գնեց, եւ վաճառականէն ալ կարեւոր զեղչ մը ստանալով մնացեալ դրամը ամբողջ ապրանքի պառկեցուց: Փոխանակ Փարիզի շուրջը դեգերելու, գաւառական մեծ տօնավաճառները ընտրեց իբրեւ գործունէութեան ասպարէզ :

Ցակոբի համար նոր շրջան մը բացուեցաւ: Ամէն շաբաթ հազարաւոր ֆրանքներ գրպանը կը մտնէին կ'ելլէին իրեն կարեւոր շահեր ապահովելով: Երբ պատերազմը վրայ եկաւ մեծ քանակութեամբ ապրանքներ ունէր որոնք ծախուեցան անմիջապէս: Ուրիշ ապրանք գտաւ եւ ծախեց եւ վերջապէս Փարիզի կեդրոնին մէջ խանութ մը վարձեց ուր մեծաքանակի գործեր ըրաւ: Պատերազմէն վերջ, երբ հիւսուածեղէնի ազատ առուտուրը վերսկսաւ մեծ յաջողութիւններ շահեցաւ շնորհիւ իր դրամագլուխին եւ փորձառութեան :

Այսօր «մառչէճի» Ցակոբ տէր է իր ծանրութեան չափ ոսկիի եւ գիտէ որ ուրիշներ իր հարստութեան մասին կը խօսին :

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

ԴՈԿՏ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԱԲԵՂԵԱՆ

★

Մեծ դէմքեր կան, որոնց կը հանդիպինք պատահականօրէն մեր ճամբուն վրայ, առանց երբեք ճանչնալու իրենց մտքի կշիռը: Այդպէս էր Աբեղեան մեր աչքին, երբ 1921ին կուգար Կեդրոնական (Պոլիս), մեզի խօսելու այլազան նիւթերու մասին, որոնց ճոխութիւնը մեզի զարմանք պիտի պատճառէր :

Միջահասակ էր, թիկնեղ, ծաղիկէն թեթեւակի աւերուած դէմքով ու արդէն ցանցառ մազերով: Օրուան դասերէն յոգնած տղաքը, անշուշտ քիչ մը կամաւոր զոհողութեամբ պիտի յօժարէին լսել պատկառելի մտաւորականը, որ իր լայն ճակտին ունէր Մարպուրկի համալսարանի փիլիսոփայական դոկտորի դափնեպսակը :

Դասաժամերէն դուրս, ամբողջ շաբաթ մը ուսուցչապետը մեզի խօսեցաւ Կովկասահայ զարթօնքի, թատրոնի, գրականութեան եւ Հայաստանի հանքերուն վրայ : Դորպատի համալսարանին դերը՝ ազգային վերածնունդի մարզին մէջ, Աբովեան, Նալբանդեան՝ Քամառ-Քաթիպա, Ահարոնեան, Իսահակեան եւ Թումանեան իրարու յաջորդեցին շարժապատկերի մը պէս :

Մինչեւ հիմա, — հակառակ աւելի քան 33 տարիներու անջրպետին, — աչքիս առջեւն է իր պատկերը: Կարծես փակուած զառածեղի մը մէջ, խոշոր սեղանին մէկ ծայրէն միւսը կ'երթեւեկէ, մերթ քաղուածքներ ընելով ձեռքի բանաստեղծական հաւաքածոյէն: Բամբ ձայնը՝ ներշնչեալ պերճախօսութեան մը յորձանքէն տարուած, հեղեղի պէս կը յորդի ամփիթատրոնին կամարներուն տակ, անսահման խանդավառութեան ճառագայթներ սփռելով հոգիներէն ներս :

Պատերազմի երրորդ տարին, Դոկտ. Աբեղեանին պիտի հանդիպէի տարբեր պարագաներու մէջ: Արդարեւ, 1943ի գարնան կ'երթամ Պերլինի Քանթ փողոցի գրասենեակը, անձնական գործի մը կարգադրութեան համար: Այնտեղ կը տեսնեմ հիւծած զինուոր մը, որ Դրոյի եղբօրորդին էր: Որովհետեւ բոլորն ալ զբաղած էին, յօժարակամ կը ստանձնեմ զինքը տանիլ պատկանեալ յանձնախումբին, որ հաւաքուած էր Քրէթրէլիխշթրասէի մէկ սրճարանը: Սեղանին գլուխը նստած էր Դոկտ. Աբեղեան, շրջապատուած իր գործակիցներով եւ կովկասահայ պարախումբի տղոցմով: Մամուլէն ծանօթ էր անունիս: Շատ գոհ կը մնայ, երբ իրեն կ'ըսեմ թէ «1921ին զինքը լսելու պատեհութիւնը ունեցած եմ Կեդրոնական վարժարանի ամփիթատրոնին մէջ»: Յետոյ կը ներկայացնեմ հէք զինուորը, որ կը պարզէ իր կացութիւնը :

Աբեղեան կարգադրեց որ գիւղ մը ղրկեն, կազդուրուելու համար :

Մայիս 28ի անկախութեան տարեդարձը մեծ շուքով կը տօնուէր Պերլինի մէջ, գաղութին երեւելիներէն Դաւիթխանեանի նախագահութեամբ: Գերման «Արուեստի Տան» ընդարձակ սրահը կը յորդէր բազմութեամբ, որուն մէջ աչքի կը զարնէին սպաներ, արտասահմանէն եկուորներ ու մայրաքաղաքին հայ մտաւորականները : Աբեղեան կը գտնուէր զուարթ տրամադրութեան մէջ: Տեսնելու բան էր. առաջին կարգը նստած՝ յաճախ վեր կ'ելլէր տեղէն եւ ջերմ ծափերով կը խրախուսէր հայ զինուորները, որպէս զի կրկնեն յայտագրի այս կամ այն մասը: Ազատագրուած այդ գերիները՝ իրօք իրենց երգերով եւ լեռնական պարերով, թարմ շունչը կը բերէին հայրենիքին, որուն կարօտովը կը տոչորէր բազմահմուտ ուսուցչապետը:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԷՆ

ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ անունով թանգարան մը բացուած է Թիֆլիսի «Ռավի-Թաշվիլ» փողոցին 18 թիւ տանը մէջ ուր կը բնակէր եւ կը գործէր բանաստեղծը : Լուսաւոր եւ ընդարձակ սենեակներէն մէկուն մէջ սարքուած է ընթերցարանը : Գրադարանը կը ստանայ բազմաթիւ տեղական եւ կեդրոնական թերթերու ամսագրեր, Տասնըութ հազար գիրք կայ, ուրկէ կ'օգտուին մօտ 550 ընթերցողներ : Ունի գրական խմբակ մը որ կը կազմակերպէ զեկուցումներ, զրոյցներ :

Ե. ՉԱՐԵՆՑԻ ստեղծագործութեանց նուիրուած երեկոյթ մը տեղի ունեցած է Թիֆլիսի մէջ, նախաձեռնութեամբ Ստ. Շահումեան գրադարանի տեսչութեան եւ Վրաստանի Խորհրդային Գրողներու Միութեան հայկական մասնաճիւղի : Ներկայ եղած են մշակոյթի գործիչներ, դպրոցներու ուսուցիչներ, աշակերտներ, ուսանողներ: Երեկոյթը բացած է տնօրէն Գ. Նաճղեբեան: Յետոյ Եղիշէ Չարենցի կեանքի եւ գործունէութեան մասին զեկուցում տուած է քննադատ Հ. Սեւոբեան: Ներկայ վրացի հասարակութեան համար Չարենցի մասին խօսած է Ս. Ցիցիշվիլիս: Բանաստեղծի գաղափարական ու գեղարուեստական արժանիքներու մասին խօսած են գրողներ Վ. Ատրեան, Բ. Սէյրանեան եւ Ա. Աւագեան: Աշակերտութեան կողմէ Ս. Միրզոյեան: Արտասանութիւններ եղած են Չարենցի գործերէն: Ապա տեղի ունեցած է համերգ : Չարենցի ստեղծագործութեանց նուիրած ցուցահանդէս մըն ալ սարքուած է: (Գրական Թերթ):

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Խորունկ վշտով լսեցի իմ այնքան անկեղծ եւ սիրելի հայրենակիցիս, Աւետիս Գրիգորեանի դառնաղէտ մահը :

Ծնած էր 1880ին, Վասպուրականի Թիմար Գիւսնենց գիւղը: Առաջին աշխարհամարտին ինծի հետ եկաւ Ռուսիա եւ անկէ ալ Երեւան, պարտականութեան գիտակցութեամբ, մտաւ կամաւորական շարժման մէջ :

Դրոյի գունդին հետ կը մասնակցի Վանի կռիւներուն, եւ գրաւումէն վերջ կը մնայ մինչեւ նահանջի օրերը: Ապա կ'անցնի Իրաք եւ ժամանակ մը Պաղտատ մնալէ ետք 1925ին կուգայ Ֆրանսա, Մարսէյլ, հոն կ'ամուսնանայ եւ կը կազմէ համեստ բոյն մը:

Եղած է հաւատաւոր Դաշնակցական մը, ժիր եւ գիտակից, միշտ նախանձախնդիր ազգային շահերու :

Դժբախտաբար իր անյարմար գործին հետեւանքով երկար ատենէ ի վեր կը տառապէր սրտի տագնապէ մը եւ ահա, Մարտ երկուքին, կը փակէ իր աչքերը, հայրենիքին հողին ու ջուրին կարօտովը:

Ըլլալով պարտաճանաչ հայր մը, իր ընտանեկան համեստ բոյնը կ'ոգեւորէ հայրենաշունչ ոգիով, վառ կը պահէ զոհաբերութեան, հայրենասիրութեան ոգին:

Իր ետին կը թողու այրին Մարիամը եւ երկու չափահաս զաւակները, Վարդգէս եւ Գրիգոր :

Սիրելի Աւետիս, այս քանի մը տողերը փոխան փունջի թող մնան որպէս յիշատակ հայրենակցական սիրոյ եւ վշտի, իբրեւ մխիթարութիւն այրի կողակցիդ եւ երկու արի զաւակներուդ :

Այս առթիւ, քու քաղցր յիշատակդ վառ պահելու համար, կուգամ նուիրել 500 ֆրանք (Աթէնքի Ջաւարեան վարժարանի չքաւոր աշակերտներու ճաշագինին, եւ 500 ֆրանք ալ Կապոյտ Խաչի :

ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԱՏԱՆԵԱՆ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը գրեն թէ Եգիպտոսի առաջնորդը, Մամբրէ արք. որ միեւնոյն ատեն կը վարէ յունահայ թեմին առաջնորդութիւնը, հրաժարած է այս վերջին պաշտօնէն: Աթէնքի Ազգ. վարչութիւնը մերժած է այս հրաժարականը, բայց Մամբրէ արք. կը պնդէ, այնպէս որ հարկ պիտի ըլլայ յաջորդ մը ընտրել :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ՆԱԽԱԲԱՆ

Այո, կը յիշեմ: Քիմպըրլիի մէջ, պատերազմէն անմիջապէս առաջ, այնպէս չէ՞: Ես գործ չունէի ատոր մէջ, մանրամասնութեանց մասին ալ բան մը չիմացայ. եւ խնդիրը փակուեցաւ կարգ մը պատճառներով, այնպէս չէ՞: Հրաշալի աւար մըն էր կարծեմ :

— Հարիւր հազար անգլ. ոսկի արժէքով քարեր: Երկու հոգի աշխատեցանք, անշուշտ «Գնդապետ»ին անմիջական հրամանին տակ: Այդ ատեն է որ տեսայ բախտս: Ծրագիրը հետեւեալն էր. — Տի Պիր ադամանդներէն մէկ քանին պիտի փոխանակէինք պարզ ադամանդներու հետ, որոնք Հարաւային Ամերիկա բերուած էին երկու երիտասարդ բախտախնդիրներու կողմէ եւ որոնք Քիմպըրլի կը գտնուէին այդ միջոցին: Կասկածը, ուրեմն, պիտի իյնար անոնց վրայ :

— Շատ խելացի ծրագիր, յարեց կոմսը, հաստատական կերպով :

— «Գնդապետ»ը միշտ խելացի է: Լաւ, ես իմ բաժինս կատարեցի: Բայց ըրի նաեւ բան մը որ «Գնդապետ»ը նախատեսած չէր: Պահեցի Հարաւ. Ամերիկայի քանի մը քարեր, որոնք իրարու շատ կը նմանին եւ դիւրաւ կարելի է հաստատել թէ երբեք Տի Պիրի ձեռքերէն անցած չեն: Որքան ատեն որ այս ադամանդները մօտս գտնուին, այնքան ժամանակ ափիս մէջ պիտի ունենամ մեր պատուական հրամանատարը: Անգամ մը որ երկու երիտասարդները մաքրուին, խնդրին մէջ իր մասնակցութիւնն ալ կասկածի տակ պիտի իյնայ: Տարիներով բան չըսի այդ մասին, սակայն գոհ էի պահեստի այս զէնքը ունենալուս համար: Հիմա պարագաները տարբեր են: Բաժինս կ'ուզեմ, եւ կրնամ ըսել, թէ պիտի ըլլայ մեծ, ահաւոր գին մը :

— Արտակարգ, ըսաւ կոմսը: Եւ անկասկած այդ ադամանդները ձեր մօտ կը պահէք միշտ եւ ամէն տեղ :

Աչքերը շրջեց անխնամ սենեակին շուրջ:

Նատիա մեղմիւ խնդաց :

— Այդ տեսակ բան մը ձեր մտքէն մի անցընէք: Ապուշ չեմ: Ադամանդները այնպիսի ապահով տեղ մըն են, որ մէկու մը մտքէն պիտի չանցնի, զանոնք գտնելու համար :

— Բնաւ չեմ կարծեր թէ յիմար էք, սիրելի տիկին, սակայն թոյլ կուտա՞ք որ ըսեմ թէ ձեր ըրածը յանդգնութիւն է: Գիտէ՞ք «Գնդապետ»ը այն տեսակ մարդոցմէն չէ, որ չորթուելէն վերջ ներողամիտ գտնուի:

— Ես իրմէ չեմ վախնար, պատասխանեց Նատիա խնդալով: Միայն մէկ մարդէ վախցած եմ, ան ալ մեռած է :

Կոմսը անոր նայեցաւ հարցական երեւոյթով մը .

— Յուսանք թէ յարութիւն չառնէր :

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, գոչեց պարուհին ջղայնացած :

Կոմսը զարմացական արտայայտութիւն մը ունեցաւ :

— Պարզապէս ըսել ուզեցի թէ յարութեան պարագային ձեր վիճակը շատ դէշ պիտի ըլլայ: Ցիմար կատակ մը :

— Օ՛, ոչ, վստահ եմ, մեռած է, պատասխանեց կինը սփոփանքի արտայայտութեամբ մը: Մեռած է պատերազմին մէջ: Մէկն էր, որ զիս ժամանակին ... սիրեց :

— Հարաւային Ափրիկէ՞ մէջ, հարցուց կոմսը անփութօրէն:

— Այո, քանի որ կը հարցնէք, Հարաւ. Ափրիկէի մէջ:

— Ձեր ծննդավայրն է, այնպէս չէ՞ :

Կինը գլխով հաստատական շարժում մը ըրաւ :

Այցելուն ոտքի ելլելով՝ գնաց գլխարկը առնելու :

— Լաւ, դուք ձեր գործը աւելի լաւ գիտէք, սակայն եթէ ես ձեր տեղը ըլլայի, Գնդապետէն աւելի պիտի վախնայի, քան թէ ցնորամիտ սիրահարէ մը: Մարդ մըն է, որ շատ դիւրութեամբ կարելի է ստորագնահատել :

Նատիա արհամարհալից .

— Կարծես թէ այսքան տարի վերջ տակաւին զինքը չեմ ճանչցած :

— Կը տարակուսիմ: Շատ կը տարակուսիմ թէ չէք ճանչցած, ըսաւ կոմսը փափկութեամբ :

— Օ՜հ, ապուշ չեմ: Այս գործին մէջ մինակ ալ չեմ:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

(Շար.)

ունցուց. — «Իմ ընկերներս մինչեւ վերջին շունչը խնդրեցին ձեռք առնել բոլոր միջոցները, որպէսզի այլեւս չտեսնենք այսպիսի բաներ»: Համայնավար ներկայացուցիչ մը առաջարկեց Ջորսերու ժողով մը գումարել քննելու համար գերմանական հարցը եւ հաւաքական ապահովութեան խնդիրը: Մոդէլի ներկայացուցիչը հարցումներ ուղղեց հիւլէական զէնքերու մասին: Անկախ ծերակուտական մը, Պ. Փերնօ բացատրեց թէ Փարիզի համաձայնութիւնները վաւերացնել՝ կը նշանակէ ամրապնդել Ատլանտեան դաշինքը որմէ կախում ունի բոլոր ազատ ժողովուրդներուն կեանքը: «Վաւերացնել՝ կը նշանակէ միացեալ Եւրոպայի հիմերը դնել եւ դիւրացնել ֆրանքօ-գերման հաշտութիւնը: Եթէ չվաւերացնենք, հետեւանքը պիտի ըլլայ պատերազմ: Այդ ճակատագի՞րն է որ կը վերապահէք նոր սերունդին: Ֆրանքօ-գերման հաշտութիւնը երաշխիքն է խաղաղութեան: Պէտք է վաւերացնել առանց փոփոխութեան եւ առանց պայմանի:

Ուրիշ ներկայացուցիչ մը դիտել տուաւ թէ Գերմանիոյ վերազինումը չէ որ վրդովում կը պատճառէ Խ. Միութեան, այլ միացեալ Եւրոպայի կազմութիւնը:

Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան երէկ եւ հաւանական է որ վերջանան վաղը, կիրակի:

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ՊԵԼԺԻՈՅ ՄԷՋ

Պրիւքսէլէն կը հեռագրեն թէ հարիւր հազար կաթոլիկներ որոշած են մայրաքաղաքին վրայ քալել այսօր, շաբաթ, անտեսելով հաստատուած արգելքները: Առջի օր նոր անկարգութիւններ պատահեցան չորս տարբեր քաղաքներու մէջ,— Կան, Լիէժ, Մոնս եւ Մալին: Կառավարութիւնը պաշարման վիճակ յայտարարեց Պռապանի նահանգին մէջ: Թերթերը կը գրեն թէ շատ մը ուսանողներ վիրաւորուած են, ոմանք ծանրապէս: Քիչերը հիւանդանոց կը մտնեն, վախնալով որ կը ձերբակալուին:

Ձախաւոր ընկերվարականները եւ կաթոլիկները կը փորձեն զադրեցնել խլրտումները, բայց տակաւին չեն յաջողած: Դահլիճը որոշած է գեղչել կաթոլիկ դպրոցներուն յատկացուած նպաստները, բուռն զայրոյթ պատճառելով: Կանի մէջ ուսանողները քարկոծեցին ոստիկանութիւնը, երբ կը փորձէր ցրուել ցուցարարները: Երեք հազար կաթոլիկ վարժարաններու ինը հարիւր հազար աշակերտները դպրոց չգացին առջի օր: Պետական դպրոցներու մէջ կազմ եւ պատրաստ կը պահուին հրշէջ գործիքներ, որեւէ յարձակում ետ մղելու համար: Կառավարութեան դէմ յայտարարութիւններ փակցուած են պատերուն վրայ: Ցուցարարները նարինջներ եւ հաւկիթներ կը նետեն իրարու վրայ եւ ոստիկանութեան դէմ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ արտաքին գործերու նախարարութիւնը բուռն ծանուցագիր մը ուղղեց Սուրիոյ կառավարութեան, բողոքելով անոր վերջին զեկոյցին դէմ: Դամասկոսի թերթերը կը գրեն թէ Թուրքիա զինուորական համախմբումներ կը կատարէ սահմանագլուխին վրայ: Իրաք որոշեց միջամտել, յարաբերութիւնները բարւոքելու համար:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ զինուորական պաշտօնաթերթը, «Կարմիր Աստղ», խիստ խմբագրական մը հրատարակեց Շուէտի դէմ, ամբաստանելով թէ «յետադիմական շրջանակները» կ'ուզեն խախտել Շուէտի աւանդական չէզոքութիւնը եւ երկիրը կցել Ատլանտեան դաշինքին: Թերթը կ'ազդարարէ թէ ջրածին ռումբեր կրնան կործանել Շուէտը, նոր պատերազմի մը պարագային:

ԻՍՐԱՅԷԼ խնդրեց Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդէն դատապարտել Եգիպտոսը, կարգ մը մեղադրանքներ ուղղելով:

ԽՄԲԱԳԻՐ ՄԱՐՍԷԼ ՏԷԱ, որ ի բացակայութեան մահուան դատապարտուած էր, իբրեւ գերմանական գործակալ, անցեալ Յունուարին մեռած է Իտալիոյ մէջ, զրոյցի մը համաձայն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

ՇԱԻՒԼ.— Այրի Տիկին Սաթենիկ Կիւլեան հազար փր. կը նուիրէ Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղին, իր բարեկամուհիին՝ Այրի Տիկին Շահանիկ Զաքալեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան

Այս Կիրակի ժամը 15ին

MAISON DE LA CHIMIE, 28bis Rue St. Dominique, (Métro Solférino)

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն՝ ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ (ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ)

եւ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին

Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Պ. ԱԼԵՏԻՍ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Օր. ՅԱՔԷԹ-ՆԱԳՈՎԵԱՆ. Օր. ՔԷՇԻՇԵԱՆ, ՍԻՄՕՆ ՔԽԵԱՆ (արտասանութիւն):

Հ. Յ. Դ. Պանեխօ — Քաջանի Նոր Սերունդի պարախումբը եւ Օր. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ (հայկ. պար):

Կը նուագէ ԶԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ (ջութակ)

Անիէռի եւ Իսիի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ԳԱՅԻՇԵԱՆԻ

Կը ներկայացուի՝ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ մէկ անտիպ գործը

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ

Ղեկավարութեամբ հեղինակին: Մուտքը ազատ է

ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆԻ

մահուան Գ. տարելիցին առթիւ, այրի Տիկին Հ. Գ. Իփէքեան եւ զաւակները հետեւեալ նուէրները կ'ընեն.—

Համազգային ընկերութեան հազար փր:

Ց. Կ. Խաչի կայանի շէնքին հազար փր:

Մշակութային Տան ֆոնտին հազար փր.:

Հայ - Բոյժի հազար ֆրանք:

«Յառաջ»ի հազար ֆրանք:

Ստանալ Տիկին Իփէկեանէ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Դասախօսութիւն նուիրուած Հայկ. մշակոյթին:

Այս Շաբաթ իրիկուն Մարսէյլի համալսարանի Ամփիթատրոնին մէջ (40, Ալէ Լէօն Կամպէթա) ժամը ճիշդ 21ին:

Կը խօսի գրագէտ

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

Նիւթը՝ ՀԱՅԿ. ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ ԻՆՔՆԱՏՊՈՒԹԻՒՆԸ:

Դասախօսն ու իր գրական գործը կը ներկայացնէ՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի մասնաճիւղէն 2000 ֆրանք: Վարչութիւն

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Մատրան մէջ տեղի կ'ունենայ Ս. Պատարագ, Գալստեան տօնին առթիւ: Արարողութեան կը նախագահէ եւ կը քարոզէ կաթող. պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. ՎԱՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի Արեւագալի արարողութիւն: Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը: Սկիզբ ժամերգութեան 9, Ս. պատարագ 10, Արեւագալ 11:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՒԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Գ. Կիւլեան ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր Ստեփան Թիրեաքեանին եւ իր պարագաներուն իրենց մօր՝ Այրի Տիկին Վերգինէ Թիրխաքեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար փր. կը նուիրեն Փարիզի Մշակոյթի Տան ֆոնտին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ց. Կ. Խաչի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Ս. եւ Գ. Թիրեաքեանի եւ պարագաներուն իրենց մօր մահուան առթիւ:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ փորձառու հաշուակալ մը որ կարող է ֆրանսերէն եւ անգլերէն սահուն թղթակցութիւն ալ ստանձնել, կէսօրէ ետք: Գրել Պ. Փանոսեանի՝

3, Rue Bourdaloue, Paris (9)

ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ
ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ

ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան Ենթակոմիտէին ընկերահամակրական խնջոյք մը սարքած է Փետրուար 18ի տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի ժամը 3·30ին, դպրոցի սրահին մէջ: Սիրով կը հրաւիրուին ընկերները եւ համակիրները:

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութեամբ՝

ՅՈՎՍԷՓ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ

Երգահանդէս Գ. տարի

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Մարտ 26, Շաբաթ ժամը 20·30ին, քաղաքապետարանի սրահը:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 3ին, ժամը 16ին, քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 8, ժամը 16ին, Սալ Սէն Լուի (Ռիւ Ժէ):

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻԼԱՅԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին Սանուց Միութեան կողմէ: Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԻՆ

Մարտ 27, կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Քէս տ'էփառնեը, 32–34 Ավրնիւ տը լա Փօրթ տէ Լիլա:

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ փարիզահայ արուեստագէտներու: Մուտք 250 փր.

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ԵՒ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու քոյր կոմիտէներու բոլոր ընկերները անխտիր այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, Լա Պառպոթ սրճարանի վերնայարկը (Կառ տիւ Նօռի դիմացը): Ներկայանալ անդամատետրերով:

Կը զեկուցանէ ընկ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս կիրակի ժամը 3ին Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

ԻՍԻ.— Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի ժամը 5ին, Խրիմեան դպրոցը:

Ց. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ժանթիյիի հայկ. դպրոցին սրահը: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

Ց. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի մասնաճիւղի անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 16ին Քափէ Ռէժան:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ընկերական հաւաքոյթը այս կիրակի, ժամը 16էն 23: Գեղարուեստական բաժին, պար եւ պիւֆէ:

Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Վատիկանէն պատարագ: Ձայնասփիւռէն, կարճ ալիք 31·41, 25·55, 19·84:

× Հայածէս պատարագ Իսի լէ Մուլինոյի մէջ, այս կիրակի երեկոյ ժամը 6ին, հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Աէն Պրինոյի մատրան մէջ: (148 ռիւ տը լ'Էկալիզէ): Ս. Խաչի ժողովրդապետութիւն

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — հատը 12 ֆր.
ԿԻՐԱԿԻ 27 ՄԱՐՏ — DIMANCHE 27 MARS 1955
31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7633 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3044

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՆՔ ԱԼ ՁԱՅՆ ՈՒՆԻՆՔ

Տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան պայքարը կը պահանջէ հաւաքական եւ յարատեւ ճիգ՝ ամէն ճակատի վրայ :

Եւ, ամէնէն առաջ կը պահանջէ հաւատարմութիւն, պաշտպանութիւն ազգային մշակոյթի :

Ամէն գնով պիտի պաշտպանենք մեր բոլոր իրական արժէքները: Հին թէ նոր: Արեւելեան թէ արեւմտեան: Հայրենիքին մէջ ծաղկած ըլլան թէ օտար ափերու վրայ :

Տեսակ մը գոյամարտ ալ այս, ներկայ պարագաներուն մէջ :

Ուրեմն, ո՛վ որ ճեղքեր կը բանայ այս ճակատին վրայ, գիտակցաբար կամ տգիտութեամբ, քրէական յանցանք մը գործած կ՚ըլլայ :

Բուն բառով՝ կը դաւէ ինքնապաշտպանութեան պայքարին դէմ :

Կարելի չէ թէ հայրենասէր ձեւանալ, եւ թէ հանդուրժել որ անհատներ կամ պաշտօնական հաստատութիւններ մարգաշտի մը վերածեն ազգային մշակոյթը, սկսելով լեզուէն եւ բառերէն :

Մենք ալ ձայն ունինք սովորական կամ պետական լեզուի կազմութեան մէջ :

Պէտք չէ թոյլ տանք որ մարի, կեղծուի կամ խափանուի այդ ձայնը :

Մենք ալ ունինք վաստակ եւ անսպառ կարողութիւն՝ խմբովին աքնելու, սերտելու, պաշար հաւաքելու եւ արտադրելու :

Ունինք ամէն յարմարութիւն՝ հետեւելու մատենագրական, պատմական եւ բանասիրական ուսումնասիրութեանց :

Ունինք ամէն յարմարութիւն՝ հետեւելու մը՝ որ գոց գիրք է դարձեր շատերուն համար :

Ոչ միայն Երեւանի, այլեւ արտասահմանի մէջ :

Ինչ որ գիտած են Թիֆլիսն ու Պոլիսը՝ տարիներու ընթացքին, կրնայ իբրեւ ոսկեհանք ծառայել Երեւանի Տերմինոլոգիական Ինստիտուտին :

Ո եւ է ազատ ուսումնական, ինչ դաւանանքի ալ պատկանի, պարտաւոր է միշտ յիշեցնել թէ՝ ի զուր «ռեւոլուցիոն տենդենց»ներ կը փորձեն, այլափոխելով, աղճատելով, աղքատացնելով մայրենի լեզուն :

Կը լսե՞ն թէ ոչ, — երկրորդական խնդիր է: Հիմնականը այն է որ իմանան թէ իրենք ամէն բան չեն :

Ժողովուրդին կէսը դուրսն է, իր ազգային մշակոյթով եւ անոր թանկագին գանձերով :

Այդ աշխարհացրիւ բազմութեան ուսումնական դասը ողնայար եւ ջիղ պիտի ունենայ, պաշտպանելու համար հարազատ ժառանգութիւնը :

Որքան միակամ եւ միաձայն երեւայ այս նուիրական պայքարին մէջ, այնքան կը բարձրանայ իր վարկը :

Գոնէ կը տեսնեն որ անդաստանը անտէր չէ, եւ պահակները արթուն կը հսկեն, բոլոր պատնէշներուն վրայ :

Կերպարանք պիտի ունենանք եւ դիմագիծ: Տեսակէտ եւ դիրք :

Այլապէս, ամէնէն իմաստունը եւ գիտունն ալ կը դառնայ արգահատելի: Արժանի գթութեան կամ արհամարհանքի :

Մէկ ձայն պիտի լսուի դուրսէն — Հայկական Արտասահմանէն — երբ մայրենի ածուն կը կոխկրտեն ռուս - թաթարական «ճիգմէ»ներով :

Մէկ ձայն — բողոք մը՝ եղբայրական և ուժգին, երբ կը փորձեն օտար հուներ ցանել սանձարձակ, «խամ եւ խոպան» անապատի մը տեղ դնելով մայրենի անդաստանը :

Հայրենիքին շահն ալ կը պահանջէ որ կարելի եղածին չափ յստակ եւ բարձր հնչէ այդ ձայնը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԵՐԱԿՈՅՏԸ ՊԻՏԻ ՔՈՒԷԱՐԿԷ ԱՅՍՕՐ, ԿԻՐԱԿԻ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆ ԱԼ ՊԱՀԱՆՋԵՑ ՎԱՒԵՐԱՑՆԵԼ

Հանրապետութեան Խորհուրդի Գ. օրուան նիստին մէջ, կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Անթուան Փինէ, յանձնարարելով անյապաղ վաւերացնել Փարիզի համաձայնութիւնները: Այս առթիւ ազդարարեց թէ հետեւանքը պիտի ըլլայ «սովետական Եւրոպա», եթէ ձախողի արեւմտեան միացեալ Եւրոպա մը կազմելու ծրագիրը: Ահաւասիկ իր ճառին հիմնական մասերը.

— Ութ տարիէ ի վեր Ֆրանսա միշտ նախաձեռնութիւն ստանձնեց, կազմակերպելու համար արեւմտեան աշխարհը: Գիտէք կատարուած աշխատանքին գանազան հանգրուանները, — Տէօնքէրքի դաշնագիր (Անգլիոյ հետ), Պրիւքսէլի դաշինք, Ատլանտեան Կազմակերպութիւն, Հանքածուխի եւ պողպատի միացեալ արտադրութիւն եւն. Ուրեմն, այս վիճաբանութեան գլխաւոր նիւթն է մեր դիւանագիտական գործունէութեան շարունակութիւնը: Պիտի ապացուցանենք Ֆրանսայի ստորագրութեան արժէքը: Առաջին դաշնագիր մը (միացեալ բանակ) մերժուեցաւ Ազգ. Ժողովին կողմէ: Անցեալը չքըքրենք: Այն ատեն ծանր տագնապ մը ծագեցաւ դաշնակիցներուն միջեւ: Կարեւորը այն է որ տագնապին առաջքը առնուեցաւ: Եւ ահաւասիկ երկրորդ մը: Լսելով տեղեկաբերները եւ գանազան ատենախօսներ, հաստատեցի թէ ամէնքն ալ կ՚ընդունին որ անհրաժեշտ է Արեւմուտքի միացնել զրաման կաշկանդումներէն ազատուած արեւմտեան Գերմանիա մը: Բացորոշ է վիճաբանութեան իմաստը. երեւութապէս կապ ունի Գերմանիոյ վերազինման հետ, բայց իրականին մէջ վիճելի կը դառնէ Ատլանտեան զինակցութիւնը:

ՄԻԱՅՆ 30 ԶՕՐԱԲԱԺԻՆ 250Ի ԴԷՄ

Խ. Միութիւնը ստեղծած է արեւելեան խմբակցութիւնը որ այսօր ունի 250 զօրաբաժին, 23.000 օդանաւ եւ սուզանաւերու ամէնէն հզօր տորմիղը աշխարհի մէջ: Արեւմտեան Եւրոպան հազիւ այս ուժին մէկ հինգերորդն ունի: Դաշնակիցներուն նպատակը չէ զինարշաւի մը ձեռնարկել, երեսուն եւ 250 զօրաբաժիններուն միջեւ եղած անջրպետը գոցելու համար, այլ ամէնէն ազդու պաշտպանութիւնն ապահովել նուազագոյն միջոցներով, համաձայն արդիական ռազմագիտութեան: Հարկ է պաշտպանութեան գիծը կազմակերպել կարելի եղածին չափ դէպի արեւելք, փոխանակ պահելու Հռենոսի վրայ: Ի՞նչ հեռանկար պիտի ունենանք, եթէ Փարիզի դաշնագիրը չվաւերացուի: Իմ պատասխանս յստակ է: Արեւմտեան Գերմանիան պիտի վերազինուի միակողմանի, այս կամ այն ձեւով: Իրաւագիտօրէն ինչ որ ալ մտածէք մեր ժխտական դիրքի մասին (վեթօ), կարելի՞ է լրջօրէն հաւատալ թէ գործնական արժէք մը պիտի ունենայ: Կրնա՞նք նոյն իսկ վեթոյի մասին խօսիլ, երբ ամէնքն ալ անհրաժեշտ կը գտնեն վերջ տալ Գերմանիոյ գրաւման: Ամէն պարագայի մէջ, ճակատագիրը մեզի պիտի վերապահէ անյոյս գերութիւն մը կամ ապաստարան՝ աւերակներու մէջ: Անհրաժեշտ է որ Ատլանտեան դաշինքը լիովին դառնայ այն ինչ որ արժանի է ըլլալու, — ազդու գործիքը ամբողջ աշխարհի մէջ՝ քաղաքական համերաշխութեան մը, բառին ամենախոր եւ ամէնէն ազնիւ իմաստով, այսինքն քաղաքակրթութեան համերաշխութիւն մը :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

★

«ԲԱՄԲԻՌ»

Նոր ստացայ Հալէպի «Քարէն Եփփէ» ճեմարանի պարբերաթերթին աշնան եւ ամրան միացեալ թիւը (6 – 7, Յունուար):

«*Բամբիռ*» նախապէս կը հրատարակուէր բազմագրութեամբ, իսկ այժմ տպագիր, ընտիր թուղթով եւ ներկայանալի:

Թերթս կը յիշէ թէ պարբերաթերթը կը խմբագրուի ճեմարանին ուսանողներուն կողմէ: «Կը ձգտի ուսանողութեան փորձերը ներկայացնել հանրութեան»:

Ու այժմ կը գոհանան հրապարակ հանելով տարեկան չորս թիւ, — Գարնան, Ամրան, Աշնան եւ Ձմրան :

Ինչպէս նախորդ համարները, այս թիւն ալ ունի բազմակողմանի բովանդակութիւն :

Եւ, ամէն բանէ առաջ, աչքի կը զարնէ նիւթերը մշակելու եղանակը :

Թղթատելով էջերը, կը տեսնէք որ ամէնէն անվարժն ալ աշխատանք թափած է, յղկելով, ներդաշնակելով նախադասութիւնները :

Ո՛ւր էր որ նոյնքան խնամք տանէին շատ մը բազմամեայ թերթերու ամենագէ՛տ խմբագիրները :

Պարբերաթերթին խմբագրականը նուիրուած է հայ լրագրութեան 160ամեակին :

Բաղձանք մը, այս առթիւ.

— «Պէտք է, մանաւանդ, անհատական եւ հաւաքական մեր նիգը խառնենք հիմերու աշխատանքին, հայ մամուլը իր արժանաւոր բարձրութեան վրայ տեսնելու համար»:

Յօդուածներ եւ ուսումնասիրութիւններ ունին բոլոր դասարաններու աշակերտները :

Պատահաբար կ՚արձանագրեմ քանի մը նիւթեր. —

«Խե՞նդ թէ հանճար», — վերլուծական փորձ մը՝ Եղիա Տէմիրճիպաշեանի մասին (Արմէն Տոնոյեան, հայագիտական ԺԱ. կարգ):

«Եկեղեցին Հայկական» (շարադրական փորձ, Զաւէն Այանեան, նոյն կարգէն):

«Բանաստեղծութիւն» (Ռուբէն Պարսումեան, Թ. կարգ):

«Փակ գիրքեր» (Սերոբ Արապեան, նոյն կարգէն):

«Մեծ Ազգեր մեծ կիրքերէ կը ծնին» (Լեւոն Նանարեան, նոյն կարգէն):

Հողագործը իր արտին մէջ (Տիրան Երեցեան, Է. կարգ):

«Ակօսներուն առջեւ» (Մանուշակ Սրդտեան, Ը. կարգ):

Ուսանող մը՝ Ա. Տ. կը շարունակէ Եզնիկի ընծայուած խրատներու թարգմանութիւնը՝ գրաբարէ աշխարհաբար :

Եւ վերջապէս «Արձագանգ ճեմարանէն» — մանրամասն տեղեկութիւններ՝ հաստատութեան ներքին կեանքի մասին:

Այս առթիւ ալ նուէրներու ցանկ մը՝ ի նպաստ ճեմարանին :

Ո՞վ սրտագին եւ բարձրաձայն *կեցցէ* մը չարտասանեց, իմանալով որ հայր եւ որդի Տիգրանեան — հեռաւոր Քալիֆորնիայէն — յանձն առած են եռայարկ շէնք մը կառուցանել ճեմարանին համար, իրենց ողբացեալ կնոջ եւ մօր յիշատակին:

ՎԱՀԷ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԻՒՆ Կ՚ԱՌԱՋԱՐԿԷ

Խ. Միութիւնը մարտ 25ին պաշտօնապէս հաղորդեց թէ պատրաստ է կրճատելու դասական սպառազինութիւնները, հիւլէական զէնքերը արգիլել առաջ, ինչպէս կ՚առաջարկեն արեւմտեան պետութիւնները :

Այս յայտարարութիւնն եղաւ փոխ-վարչապետ Կրոմիքոյի կողմէ, Մոսկուայի հեռագրական գործակալութեան հետ կատարուած տեսակցութեան մը առթիւ : Պ. Կրոմիքօ, որ Խ. Միութեան պատուիրակն է Ազգաժողովին յատուկ յանձնախումբին, խախտած էր գաղտնապահութիւնը, այս տեսակցութեան առթիւ, ինչ որ մեծ վրդովում պատճառեց Փարիզի, Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ: Այս առթիւ ալ տեղեկութիւններ յայտնած էր յատուկ յանձնախումբին աշխատանքներու մասին:

Պ. Կրոմիքօ կրկնեց թէ Խ. Միութիւնը կ՚ուզէ հիւլէական զէնքերը «արգիլել անմիջապէս եւ առանց որեւէ պայմանի, բայց, նկատի առնելով արեւմտեան պետութեանց ընդդիմութիւնը, պատրաստ է զիջումներ կատարելու, որպէս զի ճամբան հարթուի համաձայնութեան մը համար»:

Կրոմիքոյի ծրագիրը կը տրամադրէ մինչեւ վեց ամիս կամ մէկ տարի 50 առ հարիւր կրճատել սպառազինութիւնները, իբրեւ հիմք առնելով 1955 Յունուար 1ի վիճակը: Խորհրդաժողով մը հրաւիրել, ընդհանուր կրճատում կատարելու եւ հիւլէական զէնքերը արգիլելու համար: Վերատեսիչ կազմակերպութիւն մը հաստատել: Նոր կրճատում մը կատարել յաջորդ վեց ամիսներու կամ մէկ տարուան ընթացքին եւն. :

× Լոնտոնի մէջ անընդունելի կը գտնեն Խ. Միութեան պատուիրակին օրինազանցութիւնները, միեւնոյն ատեն իրողութեանց խեղաթիւրում վերագրելով: Փարիզի մէջ դիտել կու տան թէ Խ. Միութիւնը նորէն քարոզչական մարզանքներ կը կատարէ: Իսկ Ուաշինկթընի մէջ բացէ ի բաց կ՚ըսեն թէ Խ. Միութիւնը դրժած է իր խօստումը՝ գաղտնապահութեան մասին :

× Պ. Կրոմիքօ շարք մը բանակցութիւններ կը կատարէ Սթոքհոլմի մէջ (Շուէտ): Առջի օր ունկնդրութեան ընդունուեցաւ թագաւորին կողմէ:

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ

Նոր ստացուած նամակէ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղենք ընկեր Ա. Աբեղեանի մահուան պարագաներու մասին. —

Մահէն տասը օր առաջ սրտի տագնապ մը ունեցած էր, բայց անվտանգ: Մարտ 13ի կիրակի օրը առտուն կ՚ուզէ հանել փիժաման եւ կ՚ըսէ կնոջը. — Այսօր կիրակի է, նոր հագուստս բեր, կարգին հագուիմ »:

Տիկին Աբեղեան կ՚երթայ յարակից սենեակը եւ զգեստը բերելով, կը տեսնէ որ դժբախտ Արտաշէսը աթոռին վրայ փռուած է անշունչ: Ուրեմն յանկարծամահ եղած էր :

Յուղարկաւորութեան առթիւ կարճ դամբանական մը գրած էր ընկեր Ս. Թորոսեան, բայց հիւանդ ըլլալով գերեզմանատան մէջ կարդացած է Պ. Վ. Գույումճեան: Խօսած են նաեւ Կովկասի հարեւան երկիրներու ներկայացուցիչները: Այդ օրը բուռն փոթորիկ մը կը տիրէր քաղաքին մէջ :

ՊՐԻՒՍԷԼ ՊԱՇԱՐՈՒԱԾ

Ամբողջ Պելժիքան անձկութեան մատնուած էր երէկ, շաբաթ, կաթոլիկներու կողմէ սարքուած բողոքի ցոյցին առթիւ: Պրիւսէլն ալ պաշարուած էր, նկատելով որ երեք հարիւր հազար ցուցարարներ արշաւ մը սարքած էին դէպի մայրաքաղաք: Ամէն կողմէ օգնական ուժ փոխադրուեցաւ Պրիւսէլ: Քաղաքը պաշարուած էր փշաթելերով եւ զրահապատ կառքերով, հինգ եւ երեք մղոն հեռաւորութեամբ: Կառավարութեան կուսակիցներն ալ ցոյց մը կազմակերպած էին: Ոստիկանութիւնը արգիլած էր անհատական կառքերու մուտքը Պրիւսէլ: Արգիլած էր նաեւ բանեցնել 130 մասնաւոր կառախումբեր որոնք վարձուած էին կաթոլիկներու կողմէ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՂԹԱՐԳՈՒԹԻՒՆ
... ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ
Դ.

545 Թուականին է:

(Միշտ Պրոկոպիոսն է աղբիւրը): Դարձեալ ապստամբած են Մաւրիտանացիները: Բիւզանդիոն վախ կայ որ կորսնցնէ Ափրիկէն: Կայսրը Ափրիկէ կը ղրկէ ծերակուտական Արէոբինդոսը, զսպելու համար ապստամբութիւնը: Բայց Գոնթարիս կը սպաննէ կայսեր ներկայացուցիչը, կը համաձայնի Մաւրիտանացիներուն հետ եւ տէր ու տիրական կը դառնայ երկրին: Եւ ահա, դարձեալ, հայ զօրապետ մը, Արտաւան, Արշակունեաց ցեղէն, իր զինուորներով կը քալէ Գոնթարիսի բանակին վրայ, կը ջախջախէ եւ կը սպաննէ ապստամբութեան այս նոր պետը: Կայսրը իբրեւ վարձատրութիւն, Արտաւանը կը կարգէ ընդհ. հրամանատար Ափրիկէի բիւզանդական բանակներուն: Եւ սակայն Արտաւան կը խնդրէ վերադառնալ Բիւզանդիոն, ուր կը կանչէր... իր սէրը: Կայսեր զարմուհին Պրեյեկտա, ամուսնացած էր Արէոբինդոսի հետ, — կ'ըսեն թէ Գոնթարիս սպաննեց Արէոբինդոսը՝ տիրանալու համար Պրեյեկտային: Հայն ալ սիրահարած էր կեղուհիին, եւ սպաննեց Գոնթարիսը՝ մինակ մնալու համար իբրեւ դարպասող: Ուստի խնդրեց վերադառնալ Բիւզանդիոն, ուր ամուսնացաւ Պրեյեկտային հետ ու նշանակուեցաւ հրամանատար կայսեր անձնապահ գունդին.

*

603 Թուականին է:

Ամբողջ Ափրիկէի վրայ կ'իշխէ Հայ մը, Հերակլիոս: Իբրեւ տեսակ մը փոխ-արքայ: Բնիկ Եդեսացի:

Հերակլիոսի կեանքը նորութիւն չէ, ծանօթ է պատմութեան բոլոր մեծ գիրքերուն, բոլոր պատմաբաններուն ու բիւզանդագէտներուն, — Պրոկոպիոսէն մինչեւ Շարլ Տիլ:

Այն շրջանն է, երբ Բիւզանդիոնի գահին վրայ կը գտնուէր բռնակալ Փոկասը: Անարժէք արարած մը, վատշուէր եւ անօգուտ, որ այնքան քաջ էր բանակին մէջ, որքան զգայամոլ դարձաւ պալատին մէջ, — երբեք չհեռացաւ իր գահէն, երբ Պարսիկները անցան Եփրատը, գրաւեցին Եդեսիան եւ հասան մինչեւ Վոսփորի ափերը: Ընդհակառակն ամէն տեսակ խենէշութիւն եւ անգթութիւն գործեց իր շուրջը, սպաննեց Մօրիկ կայսրը՝ ծագումով Հայ, Ներսէս զօրավարը՝ ծագումով Հայ, փորեց պալատականներուն աչքերը, արեան մէջ խեղդեց ամէն դժգոհ:

Ափրիկէէն հայ փոխ-արքան, իր եղբօր՝ Գրիգորիսի հետ համախորհուրդ, կը ծրագրէ տապալել կայսրը: Զօրաւոր նաւատորմ մը կը յանձնէ իր տղուն, որ նոյն իր անունը կը կրէր: Եւ երիտասարդ Հերակլիոս յառաջ կը խաղայ դէպի Բիւզանդիոն՝ ծովու ճամբով, մինչ հօրեղբօրորդին կ'արշաւէր ցամաքի ճամբով (Եգիպտոս, Սուրիա, Կիլիկիա): Հերակլիոս մայրաքաղաքին ջուրերը հասաւ 610 տարւոյն Հոկտեմբեր 4ին: Տեղի կ'ունենայ նաւամարտ մը, որ կը տեւէ հազիւ 24 ժամ: Ժողովուրդը եւս միացած է ապստամբներուն: Կրիսպոս պալատականն ալ, իր կարգին, դիւրացուց ապստամբներուն գործը: Հերակլիոս կուգար «ցորենի երկրէն», ու ոչ միայն հաց կը խոստանար ժողովուրդին, որ սովի մատնուած էր, այլ եւ ազատութիւն: Կայսրը, Փոկաս, յաջորդ օրը, կալանաւոր, կը բարձրացնեն այն նաւը, որու վրայէն Հերակլիոս կը վարէր կռիւը: Երբ կայսրը բերին Հերակլիոսի առջեւ, երիտասարդ հայ հրամանատարը, 36 տարեկան, յանդիմանեց բռնակալը, պախարակեց եւ անարգեց՝ իր կատարած բռնութեանց եւ անգթութեանց համար: Փոկաս մրմռաց. «Լա՛ւ, դուն աւելի աղէկ կառավարէ»: Հերակլիոս հրամայեց գլխատել անարժան կայսրը: Եւ նաւին վրայ, ցամաքին մօտ, ի տես ժողովուրդին՝ որ խռնուած էր ծովեզերքը, կտրեցին Փոկասի գլուխը: Ընոդաց՝ գտնողաց: Փոկաս իր կարգին գլխատած էր Մօրիկ կայսրը: Հայը Հայուն վրէժը կը լուծէր կարծես:

Այս յաղթանակէն ետք, Հերակլիոս ուզեց վերադառնալ հօրը մօտ, բայց Բիւզանդացիները արգելք հանդիսացան եւ կայսր հռչակեցին զինք:

Զարմանալի է որ Հ. Կարապետ Տէր Սահակեան, Բիւզանդիոնի հայ կայսրերուն պատմութեան նուիրած իր աշխատութեան մէջ (2 հատոր), չի յիշատակեր Հերակլիոսը, որու ազգութիւնը ոչ մէկ պատմագիր կ'ուրանայ կամ կը ծածկէ:

Հետաքրքրական դէմք մըն է Հերակլիոս: Վերջերս, պատկերազարդելու համար իմ ուղեգրութիւնս դէպի արեւելք՝ երբ կ'ուսումնասիրէի Պարսից պատմութիւնը, ինծի հիացում կը պատճառէին այն պատերազմները, զորս Հերակլիոս կը մղէր մերթ դէպի Գանձակ, մերթ դէպի Միջագետք, ու մինչեւ Երուսաղէմ, ջախջախելով պարսկական հզօր բանակները, որոնց հրամանատարներուն մէջ նշանաւոր է Սարբարը կամ Շարբարզը, Թարգմանի պահլաւերէն՝ վարազ, նոյն կենդանիին նման անողորմ եւ անգութ:

Հերակլիոսի զինուորական տաղանդը ի յայտ կուգայ ռազմավարական իր առաջին փորձով. — Արքայից արքային բանակները, Սարբարի հրամանին տակ, կը բարձրանային դէպի Բիւզանդիոն՝ Փոքր Ասիոյ վրայով: Բիւզանդական բանակը վրան զարկած էր Քաղկեդոնի բլուրներուն վրայ: Հերակլիոս գիտէր թէ ահարկու ուժ մըն էր պարսկական այրուձին, որ կրնար վճռական դեր մը կատարել դաշտային ճակատամարտներու մէջ, — հարկ էր այդ ուժը նետել ու ծեծել լեռնաշխարհի մէջ: Ուստի հրաժեշտ տուաւ Պոլսոյ, բանակը նաւատորմով փոխադրեց Կիլիկիա, անցաւ Թշնամիին կռնակը, լեռներու եւ հեղեղատներու մէջ մտաւ, այնպէս որ Սարբար երբեք չկրցաւ կասեցնել Հերակլիոսի յառաջխաղացութիւնը, ընդհակառակն պարտուեցաւ ամէն բախումի մէջ: Հերակլիոս, միշտ յաղթական, հասաւ մինչեւ Գանձակ: Զափազանց հետաքրքրական են այս պատերազմներու նկարագրութիւնները իբրեւ ռազմավարական յաջող փորձեր, — Հերակլիոսի բանակը, Գանձակի յաղթութենէն ետքը, կ'իջնէ Հայաստանի լեռներէն ի վար մինչեւ Եփրատի հովիտը, փառաւոր ճակատամարտ մը կը մղէ Տիգրիսի եզերքը 627 տարւոյն Դեկտեմբեր 12ին, Շարաթ, կը խորտակէ Սարբարի բանակը, կը քալէ Տիզբոնի վրայ, փախուստի կը մատնէ արքայից արքան՝ Խոսրով: Նման յաղթանակներէ ետք, խաղաղութիւն կնքելով կը վերադառնայ Բիւզանդիոն եւ կը զբաղի... աստուածաբանական մարզանքներով: Այս անգամ Արաբներն են որ կը յարձակին: Կը պարտուին բիւզանդական բանակները: Հերակլիոս դարձեալ կը ձգէ աստուածաբանութիւնը եւ կը բանայ... ռազմավարութեան գիրքը: Կը հասնի Երուսաղէմ, Քրիստոսի խաչին նշխարքը կ'առնէ, կը փոխադրէ Բիւզանդիոն, բայց երբ կը հասնի Վոսփորի ափը, իր հիւանդութիւնը, որ կը կոչուի սիֆլոբիմի, որովհետեւ պարբերաբար եւ փոխնիփոխ զինք կը նետէր ոգեւորութեան եւ ոգեսպառութեան մէջ, տարբեր ձեւ կը ստանայ այս անգամ, — կը վախնայ անցնիլ ջուրին վրայէն: Ուստի ամբողջ Վոսփորին վրայ, մէկ ափէն միւսը, նաւերով կամուրջ մը կը շինեն, ու նաւային այս կամուրջին եզերքը ծառեր ու թուփեր կը տնկեն՝ ծովը ծածկելու համար Հերակլիոսի աչքերէն, որպէսզի կայսրը անցնի Վոսփորը, ցամաքի վրայ քալելու պատրանքով:

Նման խանդավառութեան եւ յուսահատութեան պարբերական նոպաներէ, փոխն ի փոխ յաղթանակէ եւ պարտութեան պատմութիւններէ ետք՝ Հերակլիոս մեռաւ գահակալելով աւելի քան 30 տարի: Թաղուած է Սրբոց Առաքելոց եկեղեցիին մէջ: Իր հսկայ արձանը կը մնար մինչեւ ԺԵ. դար:

Չուզեցի ծանրանալ իր պատմական արժէքին վրայ, չուզեցի նաեւ նկարագրել իր հրաշալի պատերազմները, որովհետեւ տեղի ունեցած են Ափրիկէէն հեռու, — մեր նիւթէն դուրս:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ ԵՒ ԻՐ ՓՈՔՐ ԱԾՈՒՆ

●

ԽՄԲ. — Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, Մարտ 2ին ընդունելութիւն մը սարքուած էր Գահիրէ, Յուսաբեր Տան հիւրասրահին մէջ, ի պատիւ Արսէն Երկաթի: Այս առթիւ մեր բանաստեղծ աշխատակիցը հետեւեալ ուղերձը կարդաց.

Երբ պատանի էի, եւ արդէն սկսած ոտանաւոր գրել, հայրս հպարտութեամբ կը ներկայացնէր զիս իր ծանօթներուն՝ ըսելով.

— Բանաստեղծ տղաս:

Մինչեւ ականջներս կը կարմրէի, յանցաւորի նման: Յետոյ, երբ Գալուստեան վարժարան կը յաճախէի, ընկերներս զիս իրարու ցոյց կուտային ծաղրանքով.

— Բանաստեղծը:

Այն ատեն ալ ամօթահար կ'ըլլայի, փոխանակ զայրանալու: Այսօր, երբ տարիները անցեր են երազի պէս եւ անոնց միայն շուքն է մնացեր վրաս, ինծի տարօրինակ չի թուիր, որ տակաւին ամչնամ՝ լսելով իմ մասիս եղած գովասանքները:

Ասոր գաղտնիքը այն է, որ ես հոգիով մանուկ մնացած եմ եւ աշխարհը, հակառակ բոլոր վիշտերուն եւ զրկանքներուն, անայլայլ պահած է միշտ ինծի համար իր առաջին կախարդանքը:

Եւ արդէն կարելի չէ բանաստեղծ ըլլալ առանց մանուկ ըլլալու:

Եւ հիմա, այսքան գովասանք լսելով, նորէն կը կարմրիմ ամօթէս: Ինծի կը թուի լսել հօրս անմոռանալի ձայնը.

— Բանաստեղծ տղաս:

Երբեք չեմ կրցած անջատել բանաստեղծութիւնը կեանքէն: Ես աշխարհ չէի կրնար գալ տարբեր հոգիով. այնպէս ալ չեմ կրնար շնչել մթնոլորտի մը մէջ, որ բանաստեղծական չէ: Փառք աստուածներուն, որ տիեզերքի ամէնէն մեծ եւ անհուն այս խորհուրդը ծաղկեցուցած են ամենուրեք: Բանաստեղծութիւն կայ մինչեւ իսկ աննշան եւ աննկատելի ամէն բանի մէջ: Կը բաւէ հաղորդուիլ գիտնալ եւ ժպիտէ մը, արցունքէ մը, գեղեցկութեամբ սարսուռ գիծէ մը, դրոշմէ մը, ձայնի մը շեշտէն քաղել հոգին հմայող այն երկնային շնորհը, զոր մենք մեզի հետ կը բերենք եւ մեզմէ քիչերը կը գտան յարատեւօրէն անոր անսպառ ներկայութիւնը իրենց էութեան մէջ:

Գովասանքները թէ օգտակար կրնան ըլլալ եւ թէ վնասակար: Վնասակար չեն, երբ զանոնք ընդունողը ի բնէ համեստ մէկն է: Անոնք վարձատրութիւն կ'ըլլան, մանաւանդ երբ կ'ուղղուին հայ գրագէտին կամ բանաստեղծին, որ տարբեր բան չի սպասեր իր ժողովուրդէն:

Ես գրեթէ յիսուն տարիէ ի վեր կը մշակեմ իմ փոքրիկ ածուս հայ գրականութեան շքեղ պարտէզին մէջ: Կը ջանամ, որ անցնող աշունները բոլորովին չթառամեցնեն հոն բացուած ծաղիկները: Կը նկատեմ, որ երբեմն երբեմն անցորդներուն բարեացակամ ուշադրութեան արժանի տեսարան մը կը պարզէ անիկա: Հոս հոն քանի մը վայրի կապուտակ ծաղիկներ կը յայտնուին: Երբեմն ալ ամառնային ոսկեհուր եղանակին՝ հպարտ վարդենի մը կը պարզարէ անոր մթաստուեր մէկ անկիւնը:

Չեմ մոռցած նաեւ գեղուղէշ սօսի մը տնկել անոր մէկ եզերքը, հայրենական աստուածներու սրբազան պատգամը լսելու համար: Եթէ կարենամ այսպէս, մինչեւ կեանքիս վախճանը, մշակել իմ խոնարհ ածուս, կը կարծեմ թէ ինծմէ ետքը, գոնէ ժամանակ մը, թարմ կը մնան անոր ծաղիկները եւ անունս չի մոռցուիր:

Ասիկա մեծ վարձատրութիւն մը պիտի ըլլայ հայ բանաստեղծին համար: Որովհետեւ ինչ որ մենք կը ստեղծենք, ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ մեր սրտին եւ մտքին տուրքը տալ այն լեզուին, որուն բիւրեղները կը շողան անշէջ արեւի մը բոցավառ կրակներովը:

Իշխանական լեզուի մը պահապան քուրմն է ամէն հայ գրագէտ, որուն գերագոյն պարտքն է հսկել, որ չկորսուի կայծ մը իսկ անոր ոսկեշող պայծառութենէն, չիյնայ փշուր մը իսկ անոր յաւերժագեղ դարաւոր քանդակներէն, որոնց մէջ սուրբի մը սիրտը կը բաբախէ հրաշերմ սաստկութեամբ:

Ինծի համար անպատում հաճոյք մը եղած է միշտ գրական աշխատանքը: Անիկա փրկած է զիս յաճախ ամենասեւ յուսահատութիւններէ: Նիւթական անձկութիւններն իսկ հոգիս չեն ջլատած, երբ ես գիրքին հրապոյրին տակ գտած եմ ինքզինքս: Քերթուածի մը մէկ ներդաշնակ տողը հարստութիւն համարած եմ, եւ անոր կշռոյթը երկար ատեն օրօրած է միտքս՝ հեռացնելով զայն առօրեայ ծանր հոգերէ:

Եւ ահա, կեանքի այս հանգրուանին վրայ, երբ տակաւին շատ բան կայ ընելիք, հեւասպառիչ զառիթափէ մը կ'իջնեմ արդէն: Որքան ալ արագ ըլլայ էջքը, կը յուսամ՝ յամառօրէն կառչելով սպառնացող անդունդին եզերքը՝ բան մը թողուլ ինծմէ, որպէսզի, ինչպէս կ'ըսեն, աչքերս բաց չմտնեմ գերեզման:

Կը կարծեմ թէ կարելի պիտի ըլլայ իրականացնել այս իղձը, որովհետեւ, ինչպէս ըսի, անհուն է ունեցած սէրս մեր լեզուին հանդէպ: Անոր վրայ կը գուրգուրամ, ինչպէս սրտահատորի մը: Անոր լուսաճաճանչ բիւրեղներուն հնչիւնը կը հասնի ականջիս, ամէն անգամ որ աղօթքի մը մրմունջը կը բարձրանայ մթամած կամարներու տակ, կամ շարականի մը յորդագեղ գետը կը հոսի եւ քանդակուած քարերը կ'ողողէ անսպառ ադամանդներով:

Պէտք չէ սարսափիլ երբեք, երբ ճամբուն վախճանը իր սպիտակ տեսիլքը ցոյց կուտայ մռայլ հորիզոնին տակ: Ինծի համար մեծ սփոփանք մըն է, նաեւ սրտիս բերկրանք մը, շրջապատուած ըլլալ համակիր բազմութենէ մը, որ իմ մէջս կը տեսնէ, ամէն բանէ առաջ, հայ գրագէտը, հայ բանաստեղծը:

Շնորհակալ եմ, որ կը պատուէք զիս, ապացուցանելով որ հին ժամանակներու լքուած եւ անտեսուած հայ գրականութեան ծառաները այսօր կը բազմեցնէք իշխանական աթոռներու վրայ:

Հիմա տարաժամ են օրերն ու գիշերները եւ մեզի կը մնայ չթողուլ, որ վայրկեանները իսկ ապարդիւն սահին: Ասոր համար է, որ ես վերադարձած եմ մանկութեանս աշխարհը եւ կեանք կուտամ յուշերուս: Կը խառնեմ մոխիրը՝ անոր մէջ վաղնջական կրակներէն մնացած կայծեր փնտռելու համար: Կ'ոգեկոչեմ ամէն ինչ որ անցեալանոյշ հմայք մը ունի եւ կրնայ դեռ հոգեղինել զիս: Կը զգեստաւորեմ սարսռագին մերկութիւնը այն օրերուն, երբ ձիւնին եւ անձրեւայոյզ հողմին մէջէն ինծի կը հասնէր վրնջիւնը առասպելական երիվարներու: Մեռած հարսները կը կանչեմ, որպէսզի երազագեղ հարսանիք ըլլայ շուրջս: Կը պտղատիմ հրաթեւ վիշապներուն, որպէսզի անոնք զիս տանին բարձունքը լերան:

Փորձած եմ նաեւ ֆրանսերէն գրել: Ունիմ տասնէ աւելի հատորներ, որոնք արժանացած են օտար քննադատներու ուշադրութեան: Բայց ասիկա ոչ մէկ չափով զիս կը բարձրացնէ: Իմ հայրենի տանս հացն ու պանիրը չեմ փոխեր ամենափարթամ սեղանին հետ, որուն շուրջը հիւրընկալած են զիս օտար իշխաններ: Տէր Եփրեմին տան, ուր մանկութիւնս ապրեցայ, փոքրիկ աղբիւրին ջուրը քաղցրագոյն յագուրդով կը կորէ ծարաւս, քան ոսկեվառ գինիով լեցուն բաժակները, զորս ինծի կը հրամցնեն օտարները: Ոչ մէկ ատեն հպարտութեան եւ փառքի բաժին մը հանած եմ ինծի համար այն ջերմագին համակրանքէն, որով շրջապատած են զիս Ֆրանսացի, պելճիքացի եւ իտալացի գրագէտներ: Ամէն բանէ առաջ ես հայ բանաստեղծ եմ, եւ ինչ որ հայկականութիւն կը բուրէ, ինծի կ'ընծայէ յաւիտենական գարունի մը զգլխանքը: Որովհետեւ իրապէս բացառիկ գեղեցկութեամբ եւ անսահման խորհուրդով պսակուած է մեր երկիրը. արիւն արցունքով ոռոգուած այն սրբազան հողը, որուն մէջ նահատակի եւ սուրբի աճիւնները անշէջ կրակով մը կը վառին միշտ: Եւ երբ կը մտածեմ մեր նահատակուած մեծ բանաստեղծներուն մասին, սիրտս դառն կսկիծով կը ճմլուի այս պահուս: Ի՞նչ կ'արժեմ ես անոնց քով: Եւ խորհիլ, թէ ոչ իսկ ռամիկ մը գինի կը պարպենք անոնց փառքին համար, եւ միայն սգահանդէսներու մէջ կ'ոգեկոչենք անոնց ողբերգական յիշատակը:

Ժամանակ մը եւս, եւ յիսուն տարի պիտի ըլլայ որ ես հայ գիրին կը ծառայեմ: Բոլորանուէր եղած է իմ ծառայութիւնս: Օր մը չէ անցած, որ ես տող մը գրած չըլլամ այն լուսեղէն լեզուով, որ յաւիտենական ներդաշնակութեան խորհուրդը կը պահէ իր մէջ. որ ես կարդացած չըլլամ էջ մը այն մատեաններէն, որոնք մեր պապերուն շունչը կը փոխանցեն մեր հոգիին:

Յարատեւ հաղորդութեան մէջ եղած եմ հզօր բարբառումներուն հետ այն վիրագեղ, բայց անմահ սրտին, որ մեր ցեղին անայլայլ պատկերը կը ցոլացնէ:

Շնորհակալ եմ դարձեալ, որ պատուեցիք զիս:

Փոխադարձաբար, ես ալ պարզեցի ձեր աչքերուն առջեւ իմ հոգիիս պատկերը՝ հա–

ՍԱԹԵՆԻԿ ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ

*

Գրագէտուհի Պերճուհիին «Խանձուած Օրեր»ը շարքին մէջ, ամէնէն լաւ տըր-ուած տիպարներէն մէկը՝ հերոսուհի Զարօն էր :

Թերեւս անոր հերոսութիւնը չափա-զանցուած նկատուի : Բայց ես ճանչցայ այդպիսիներ, եւ մէկը մանաւանդ, որ Զարօյին մասին կարդացած ատենս, կը ցցուէր աչքիս առջեւ :

Այդ տիպարը, Սաթենիկ Օհանջանեանն է, զոր ճանչցայ Օսմ. Սահմանադրու-թեան առաջին ձմեռուան ընթացքին, 1909ին, Բերայի խանդավառ շրջանակնե-րուն մէջ :

Այնքան բարի էր Սաթենիկը, այնքան լուրջ եւ այնքան կիրքով նուիրուած մեր ազգային դատին, ինքզինքը, իր սիրտը, եւ մարմինը մոռնալու աստիճան, որ քանի հետը ըլլայի, եւ տեսնէի անոր տխուր, եւ սակայն յամառ եւ վճռական սեւ խո-շոր աչքերը, ինքզինքս անպէտ բան մը կը զգայի այս աշխարհին վրայ ...

Ես կը խորհէի թէ, Սաթենիկը ինչպէ՞ս կը յաջողէր, ըլլալ, վերջ ի վերջոյ, այնքան քիչ անձնասէր, եւ այնքան շատ մարդասէր ...

Ոչ թէ կը «յաջողէր» այդպէս ըլլալ, այլ այդպէս ծնած էր, այդպէս եկած էր աշխարհ :

Անիկա շառավիղն էր, մեր մեծ հերո-սուհի հին Հայուհիներուն, որոնք մեր պատմութեան սկիզբէն իսկ, կռուած են հայ կրօնքին, հայ ազատագրութեան համար, այրերուն կողքին :

Երբ տեսնէիր Սաթենիկին յանդուգն սեւեռեալ աչքերը, կը հասկնայիր որ ան, իր առանձնած առաքելութեան մէջ, որ-քան յառաջ, դէպի ապագան կը նայէր, նոյնքան ալ ետ կ՚երթար, իր ուժը քա-ղելու համար մեր պատմութեան մէջէն :

Եւ կամ կը մղուէր դէպի յառաջ, հին դա-րերէն, հին փորձութիւններէն, հին սուր-բերէն առաջնորդուած, դէպի մեր այս տաժանալից դարը :

Ան, Զարօյին պէս, Սահմանադրու-թեան այն սքանչելի շրջանին, մեր մէջ յայտնուեցաւ յանկարծ : Կազմակերպեց, օգնեց, բուժեց : Յետոյ, Ատանայի ջար-դին, գնաց Կիլիկիա, Զապէլ Եսայեանին հետ, միշտ օգնելու, դարմանելու եւ վերստին ոտքի հանելու, խեղճ խար-ուած Հայութիւնը :

Ես իր հետքը կորսնցուցի, Փարիզ ու-սանողութեանս շրջանին, իսկ վերադար-ձիս Սաթենիկը մեկնած էր Կովկաս :

Յետոյ եկան, առաջին Մեծ Պատերազ-մին եւ Հայկական հալածանքներուն ծանր շրջանները : Յաճախ կը խորհէի թէ, ո՞վ գիտէ, Սաթենիկին սիրտը ինչքան կ՚արիւնէր, իմանալով իր գաղափարի ըն-կերներուն եղերական կորուստը, Թուրք սուրին տակ :

Աւելի վերջը լսեցի, որ անկախ Հայաս-տանի ստեղծումի օրերուն, արդէն Երե-ւան էր ան, եւ նետուած վերստին իր գործին մէջ :

Եւ հայկական կռիւներուն միջոցին, Սաթենիկը Հայ զինուորին քովն էր, Թր-քական սահմանագլուխին վրայ ...

Եւ հոն է որ, վարակուելով բծաւոր ժանտախտէ, մեռած էր, ճակատի, հայ զինուորներուն քով, ինչպէս հայ հին հե-րոսուհի մը ...

Եւ գիտեմ որ, իր մշտական ընկերներէն Միքայէլ Վարանդեանը, հոն եղած էր, թաղելու համար այս սքանչելի հայ աղ-ջիկը, Հայաստանի հողին մէջ : Եւ մէկ քանի խոր բառեր արտասանելու, իր մե-ռած ընկերներուն ալ կողմէ, Սաթենիկին համար ...

Փարիզ, 1955 ՄԱՆՆԻԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

բազուտ գիծերով : Ցոյց տուի անոր յոյ-սերուն եւ երազներուն բազմաշող ցոլքը : Խոստովանեցայ թէ այդ հոգին մանուկ մնացած էր միշտ, որպէսզի դուք զիս ճանչնայիք միայն իբրեւ բանաստեղծ :

Ըսի ձեզի նաեւ, թէ օրերը հեւքոտ էին եւ երազասայր, եւ թէ ժամանակը շատ կարճ էր բոլոր երազներուն կեանք տա-լու համար :

Բայց թերեւս, երբ իրիկունը իջնէ, այս անգամ երբեք չլսուած անհուն մըր-մունջներով, եւ ես ինքս չհասնիմ վառե-լու գիշերական հսկումիս ճրագը, թե-րեւս՝ կ՚ըսեմ, դուք որ ճանչցաք եւ սի-րեցիք զիս եղբայրօրէն, առաւօտուն գտ-նէք, սնարիս մօտ բացուած մատեանի մը մէջ, քանի մը խոնարհ անթառամ ծաղիկ-ներ :

Տարբեր սպասում չունիմ ես իմ ճակա-տագրէս, բայց միայն երկար ապրելու դառնութիւնը եւ ափսոսանքը՝ կորսնցնե-լու բարեկամութիւնը աստուածներուն :

Սփոփարար է սակայն ինծի համար ձեր համակրանքը, որուն արժանացած ըլլա-լու քաղցր ուրախութիւնը կը զգամ այս գիշեր :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ն. ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃեՄԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՏԻԹՐՈՅԹ.— Մարտ 13ին տօնուեցաւ Համազգային ընկ. եւ Փալանճեան Ճեմա-րանի յոբելեանը եւ հանգանակուեցաւ 20 հազար տոլար : Մեծագոյն գումարները տրամադրեցին Յարէթ Թովմասեան (որ փափաքած էր տղուն՝ Ռիչըրտի անունով սրահ մը ունենալ) եւ Բժ. Պ. Դարբին-եան 5000ական տոլար : Բարեգործականի անդամներէն ալ քանի մը հոգի եւ Նախա-գահը Պ. Մանուկեան մասնակցեցան 200ա-կան տոլարով :

Լոս Անճըլըս.— Փետրուար 27ին «Հա-մազգային»ի յոբելենական հանդէսին առ-թիւ հանգանակուեցաւ 11698 տոլար : Ըն-կերներ Ալեք Փիլիպպոս եւ Հէրի Քարեան մասնակցեցան 1500ական տոլարով : Նո-րեկ հայրենակիցներ տուին 3000 տոլար, իսկ ներկաները՝ 6000 տոլար :

Րիչմընտի հայ գաղութը կը նուիրէ 523 տոլար :

Պինկհէմթընի գաղութը՝ 321 տոլար :

Հարթվըրտի գաղութը հազար տոլար :

Քղիի Հայր. միութեան կեդր. վար-չութիւնը 250 տոլար :

Ուքըրթաունի մէջ հանգանակուած է 1700 տոլար :

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

«ՅԻՍՈՒՍ ՎԵՐՍՏԻՆ ԽԱՉՈՒԱԾ»

Նիկոս Քազանցաքիի գիրքը « Յիսուս վերստին խաչուած », սովորական գիրք մը չէ : Տաղանդաւոր այս յոյն վիպասանին ուրիշ մէկ գրքին «Ալեքսիս Զորպա»յի մա-սին ժամանակին գրեցինք, թէ որքան կենդանի եւ կենսունակ էր : Այս նոր գիրքը, Ֆրանսերէնի ալ թարգմանուած է : Այս առթիւ Կապրիէլ Վէնէսիէն կը գրէ թէ հոյակապ գիրք մըն է :

Տեսարանը կ՚անցնի յունական պզտիկ գիւղի մը՝ Լիքովրիսի մէջ, որ կ՚ուզէ մոռ-նալ թրքական գրաւումը, խմելով օղի, եւ քաշելով կլկլակը : Բռնակալ Թուրք աղան, մեծ փորով, օղիի մեծ շիշի մը եւ սիրուն թոնթոշիկի միջեւ, կը մտածէ թէ դժգոհելու պատճառ չունի, իր գառ-նուկները սքանչելի են : Անոնք կը գիրնան Լիքովրիսի մէջ, դանդաղ բայց վստահ : Զատիկ է : «Քրիստոս յարեա՛ւ», կ՚ըսեն, գիւղացիները իրար ողջունելով :

Կրիկորիս քահանան կը հրաւիրէ ծերե-րու խորհուրդը (որ մեծ կալուածատէր է), մեծամիտ ուսուցիչը, կծծի Լատոսը, որ կը կքի ոսկիներու ծանրութեան տակ եւ սակայն բոպիկ կը պտտի, նաւապետ Թամփեթը եւ կ՚ըսէ անոնց թէ՝ համա-ձայն երկրին հին մէկ սովորութեան, եօ-թը տարին անգամ մը ժողովուրդին մէջէն վեցեակ մը գիւղացիներ պիտի ընտրուին, այր թէ կին, որոնք պիտի վերապրեցնեն իրենց մարմնին մէջ Յիսուսի Չարչարան-քը Աւագ Շաբթուան ընթացքին : Եւ կ՚ընտրէ անձերը, — Փանայոթիսը՝ կարմիր մազերով եւ կոպիտ դիմագծով, պիտի ըլլայ Յուդան, այրի եւ պոռնիկ կին մը՝ Կատարինէն՝ պիտի ըլլայ Մագ-թաղենացի, պարզամիտ հովիւը՝ Մանո-լիոսը պիտի ըլլայ Քրիստոսը, մեծ կալ-ուածատէրին տղան՝ Յովհաննէս առաք-եալ, փերեզակ Եոնոքոսը՝ Պետրոս առաք-եալ, մեծահարուստ ջօջը՝ Պիղատոս, վաչկատուն՝ Կայիափա :

Ասկէ քիչ ատեն ետք, սովամահ Յոյ-ներու խումբ մը որ կը հալածուէր Թուր-քերէն, Լիքովրիսի գիւղէն կ՚անցնի Փո-թիս քահանային հետեւելով : Անոնք կը խնդրեն որ այդ արգասաբեր հողերուն վրայ բնակին եւ նոր գիւղ մը հաստատեն : Սակայն իշխանները կը մերժեն նիհարնե-րը, որոնք անօթի ծարաւ կը բնակին Լի-քովրիսի լեռներուն վրայ : Այս դէպքը ի-րար կ՚անցընէ գիւղը : Եւ ահա դերասան-ները կը մտնեն իրենց իսկական դերերուն մէջ : Օրինակ, Յուդան կը բազմացնէ իր մատնութիւնները, Կայիափա կը ծծէ գիւղին կենդանի ուժերը, Մագթաղինէ անձնազոհ կ՚ուզէ ըլլալ, փրկելու իր սիրածը, Յովհաննէս կը լքէ իր նշանածը եւ հարստութիւնը, Ցակոբ աղքատներուն եւ մաքուրներուն հետ է, իսկ Յիսուս կը սպաննուի եկեղեցիին մէջ, քահանային օրհնութեամբ :

Գիրքը, կարելի է կոչել վէպ մը, դիւցազնավէպ մը, բանաստեղծութիւն մը, առասպել մը, կատակերգութիւն մը, ողբերգութիւն, հերոսական, կրօնական բանահիւսական գործ մը եւն. : Դարերու խորէն եկած հոսանք մըն է եւ իր ընդ-լայնելու ուժը անըմբռնելի է : Հասա-րակ պատկերներ չեն : «Քրիստոս վերս-տին խաչուած» գիրքը սովորականէն տարբեր բան մըն է, հոն կը տեսնուի ուժը Շէյքսփիրի մը, Հոմերոսի մը, Տանթէի մը, Վիքթոր Հիւկոյի մը, Ռապըլէի մը :

ԱՆՑԵԱԼԻՆ ՄԷՋ

★

Առանձնութեան մէջ շուրջբոլոր,
Լըսեցի ես այս իրկուն՝
Երկաթաձայլ ռազմերգն հըզօր
Աղուամազ հայ զօրքերուն :

Առին իրենց սուսերն ու զէն
Հըրայրքն ու կիրք, ոխն ու կազ,
Իջան կրկէս ցասումն ու քէն
Հագած զըրահ ու կըրակ :

Համատարած բոտուերին ծոց,
Վաշտն յառաջեց շար ի շար,
Որուն վըրայ դըրօշն Հայոց
Բացաւ գոյներն իր փարփառ :

Կը դիտէի անցքն այս խորին,
Հայրենաւանդ սեմէ սեմ,
Մինչ կ՚այզաւար դէմքն անցեալին՝
Իմ յուշերուս դէմ առ դէմ :

Թօյրով երկինքն էր բերկրալի,
Հողն՝ յուզումով բեռնաւոր,
Մինչ յոյսն ու խինդ ամէն սրտի
Կը ջամբէին կեանք մը նոր :

Կ՚ընթանային զօրք ու բապայ
Իրարու կից, սիրտ սրտին,
Որոնց կու տար վարդն իր ընծայ՝
Մայիսեան ջինջ գեղուհին :

Տեսայ յանկարծ նըժոյգ մը սէգ,
Որուն թամբին վըրայ լայն,
Ժըպիտն այտին բազմած էր շէկ՝
Տըղեկը հայ, հա՛յ արքան :

Տեսայ Հայոց մայրերն արեւ,
Քոյրերն խաչուած Յիսուսի,
Որոնք լըքած քողն իրենց սեւ՝
Հագան զմրուխտ եւ ոսկի :

Ապա տեսայ ամբոխ մ՚անլուծ,
Որ ներշնչման մէջ անշէջ,
Ազատութեան երգն հնչեցուց
Արարատեան դաշտին մէջ :

Երգն հետզհետէ ցայտեց բոցեր,
Վառեց արիւն եւ հոգի,
Եւ շունչովն իր աւետաբեր՝
Պատեց աշխարհն հայրենի :

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Լուկանօ, 19-3-1955

ԲԱԽՏԱԳՈՒՇԱԿԸ.— Զգուշացիր բարձ-րահասակ, խարտեաշ եւ կապուտաչուի կինէ մը ... :

Ա.— Կապոյտ հագուստով, եւ ճերմակ գլխարկո՞վ :

ԲԱԽՏԱԳՈՒՇԱԿ.— Ճիշդ այդպէս :

Ա.— Իմ կինս է ... :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ՆԱԽԱԲԱՆ

Հարաւ. Ափրիկէի միջեւ երթեւեկող նաւը վաղը Սաութէմփթըն կը խարսխէ, անոր մէջ կը գտնուի մէկը, որ իմ հրա-հանգներուս վրայ Ափրիկէէն է եկած, բերելով իմ կարգ մը հրամաններս : «Գն-դապետ»ը ոչ թէ մէկ, այլ երկու հոգիի հետ գործ պիտի ունենայ :

— Ըրածդ խելացութի՞ւն է :

— Անհրաժեշտ է :

— Վստա՞հ էք այդ մարդուն վրայ :

Անօրինակ ժպիտ մը ուրուագծուեցաւ պարուհիին դէմքին վրայ :

— Բացարձակապէս վստահ եմ իր վը-րայ :

Անկարող մէկն է, բայց վստահելի :

Կանգ առաւ պահ մը : Յետոյ անտարբեր շեշտով մը շարունակեց .

— Իրականին մէջ ան իմ ամուսինս է :

●

ԳԼՈՒԽ Ա.

Աջէն ձախէն՝ ամէն մարդ եռեւէս ին-կած էր, որպէս զի գրեմ այս պատմու-թիւնը : Սկսած Լորտ Նետլիէն մինչեւ մեր տան աղախինը՝ Էմիլին, զոր վերջին ան-գամ տեսայ Լոնտոնի մէջ :

— Ո՛հ, օրիորդ, ինչ գեղեցիկ գիրք մը պիտի կրնայիք գրել այդ մասին. իսկա-կան շարժանկար մը :

Կ՚ընդունիմ թէ կարգ մը յատկութիւն-ներ ունիմ այդ աշխատութեան համար : Գործին խառնուեցայ սկիզբէն իսկ, մը-տայ, ելայ անոր մէջ եւ յաղթանակեցի գրեթէ մահուան գնով : Բարեբախտաբար ինծի անծանօթ մնացած տեղեկութիւննե-րը ճարուեցան շնորհիւ Սըր Է. Փէտլըրի օրագրին, զոր հաճած էր ազնուօրէն իմ տրամադրութեանս տակ դնել :

Ահա, ուրեմն, Անն Պետինկֆիլտ կը սկսի իր արկածախնդրական պատմութիւ-նը :

Միշտ սիրած ու փնտռած եմ արկածա-խնդրութիւնները : Եւ սակայն կեանքիս օրերը սահեցան մահաւիթ միօրինակու-թեամբ : Հայրս, պրոֆ. Պետինկֆիլտ՝ Անգլիոյ ամենանշանաւոր հեղինակու-թիւններէն մէկն էր Նախամարդը ուսում-նասիրող հարցերուն մէջ : Իսկական հան-ճար մըն էր, ամէն մարդ կ՚ընդունի այս պարագան : Անոր միտքը կը բնակէր Քարի Դարի շրջանին մէջ, սակայն կեանքի ան-պատեհութիւնը այն էր, որ իր մարմինը կ՚ապրէր ներկայ դարուն մէջ : Հայրիկս չէր մտածեր անգամ արդի մարդուն մա-սին :

Դժբախտաբար սակայն կարելի չէ ամ-բողջովին հրաժարիլ արդի մարդէն : Ստիպուած ենք տեսակ մը ընչափոխու-թիւն ընել մսավաճառներուն, հացագործ-ներուն, կաթնավաճառներուն եւ պտղա-վաճառներուն հետ : Հետեւաբար հայրս մխրճուած ըլլալով անցեալին մէջ, երբ մայրս մեռաւ մանուկ հասակիս, կեանքի գործնական մասին բեռը ինկաւ իմ փոխր ուսերուս վրայ :

Անկեղծօրէն խօսելով կ՚ատեմ Նախա-պատմական Մարդը, ըլլայ Օրիկնասեան, Մուսթերական, Զիլիական կամ ուրիշ մը : Ու թէեւ մեքենագրեցի եւ սրբագրեցի հայրիկին « Նախամարդը եւ իր նախնիքը» աշխատասիրութեան մեծ մասը, սակայն դարշանք մը կը զգամ նախնական մարդոց հանդէպ : Ու կը մտածեմ թէ ինչ լաւ ե-ղած է որ կորսուեր են անվիճատակ դա-րերէ ի վեր :

Զեմ գիտեր հայրս թափանցա՞ծ էր զգացումներուս՝ այդ հարցի մասին : Հաւանաբար ոչ. տարբերութիւն չէր ալ ըներ արդէն : Ուրիշներուն կարծիքը զինքը բնաւ չէր հետաքրքրեր : Կարծեմ այդ պարագան իր մեծութեան ապացոյցն էր : Նոյն կերպով ալ քաշուած կեանք մը ապ-րեցաւ, անտարբեր հանդէպ առօրեայ պահանջքներուն : Կ՚ուտէր ինչ որ իր առ-ջեւ կը դրուէր. սակայն կը վշտանար երբ ուտելիքի վճարման մասին խնդիր կը յա-րուցուէր : Երբեք դրամ չունեցանք : Իր նշանաւոր մարդու համբաւը համապա-տասխան եկամուտ չէր ապահովեր իրեն : Անգամ գրեթէ բոլոր կարեւոր ընկերու-թիւններուն, հասարակ ժողովուրդը չէր իսկ ճանչնար զինքն ու իր բազմաշխատ երկասիրութիւնները : Մէկ անգամ միայն իր վրայ հրաւիրեց ժողովուրդին ուշա-դրութիւնը .

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

(Շար.)

Փարիզի համաձայնութիւններն ալ չեն սահմանափակուիր զինուորական խնդիրներով։ Անոնք միացեալ Եւրոպան կը կերտեն, կը բանան ճամբան՝ ֆրանքեւգերման հաշտութեան մը։ Շատեր դանդաղ կը գտնեն իր ընթացքը։ Անոնք կը հաւատա՞ն թէ մերժումը պիտի փութացնէ զայն։

Կառավարութիւնը որոշած է նախապատուութիւն տալ սպառազինութեանց հաւաքական արտադրութեան հարցին, որ հիմնական կարեւորութիւն մը ունի։ Սարի համաձայնութեան գործադրութիւնը պիտի յանգի տնտեսական գործակցութեան մը։ Կառավարութիւնը վճռած է գործել։ Անհրաժեշտ է վաւերացնել Փարիզի համաձայնութիւնները պայծառ եւ նշանակելի քուէարկութեամբ մը, առանց նախավճռի, առանց փոփոխութեան եւ առանց յապաղման։

Կ'ըսեն թէ վաւերացնել՝ կը նշանակէ վերազինել Գերմանիան, օտարին բռնադատման տակ, անկարելի դարձնել բանակցութիւն մը Արեւելքի հետ, եւ վերջապէս ձեռնթափ ըլլալ, հրաժարիլ «ոչ» ըսելու իրաւունքէն։

Գերմանիոյ վերազինումը արտաքին բռնադատման խնդիր մը չէ, այլ ռազմագիտական անհրաժեշտութիւն մը զոր մենք իսկ ջատագոված ենք, վասն զի միակ միջոցն է ամրապնդելու ապահովութիւնը։ Արեւելքի հետ բանակցութիւնը մենք ալ կ'ուզենք, բայց ոչ իբրեւ քարոզչական տեսարան մը եւ քարոզութեան համար, այլ իբրեւ լուրջ խօսակցութիւն մը։ Ատլանտեան զինակցութեան զօրացումը, որ նոյնպէս կապուած է Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման հետ, նախապայման է այդպիսի բանակցութեան մը։ Գալով «ոչ» ըսելու իրաւունքին, ինչո՞ւ ոչ պիտի ըսենք մեր առաջարկին, մեր սեփական քաղաքականութեան դէմ։ Քաջութիւնը կը պահանջէ «այո» ըսել մեր նախաձեռնութեանց, մենք մեզի։ Լաւ գաղափար է համակեցութիւնը Սովետներուն հետ, բայց նախ պէտք է ապահովել գոյութիւնը։ Անոնք որ կ'ըսեն թէ Ֆրանսա պէտք է քանի մը ամիս եւս յետաձգէ վաւերացումը, անգամ մըն ալ բանակցելու համար Խ. Միութեան հետ, չարաչար կը սխալին, վասն զի Սովետները դիւրաւ կրնան նոր յապաղումներ յառաջ բերել եւ ի վերջոյ քանդել արեւմտեան զինակցութիւնը։ Ա՛յդ է իրենց նպատակը։

× Վիճաբանութեանց ընթացքին, անգամներէն մին յայտարարեց.— Մենք չենք ուզեր համայնավար աշխարհ մը, վասն զի ան զուրկ է կենսական տարածութենէ մը,— ազատութիւն։

× Նախարարական խորհուրդը նիստ գումարեց երէկ, քննելու համար կացութեան ելեւէջները։ Վարչապետը նոր ճառ մը պիտի խօսի այսօր, կիրակի։ Վաւերացումը ապահովուած կը համարուի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարական շրջանակներէն կը հաղորդեն թէ Թուրքիա զինուոր համախմբած է սահմանագլուխին վրայ եւ թէ ուրիշ գրգռիչ միջոցներ ձեռք առած է։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, թուրք զինուորներ գրաւած են սահմանամերձ դպրոցները եւ ուրիշ կարգ մը շէնքեր։

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ՕԴ ՄԸ կը տիրէ Փարիզի մէջ, քանի մը օրէ ի վեր։ Առջի օր ջերմաչափը 27 կը ցուցնէր, ինչ որ տեսնուած չէ 82 տարիէ ի վեր։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ վարչապետը տրամադիր կ'երեւայ ընդունելու Խ. Միութեան հրաւէրը եւ կը յուսայ արդիւնք մը ձեռք բերել, Մոսկուա երթալով։ Արեւմտեան դաշնակիցները նոր խաղ մը կը տեսնեն Մոսկուայի այս ձեռնարկին մէջ, Աւստրիան չէզոքացնելու համար։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար ուժերը արշաւանք մը կը պատրաստեն Քէմուա եւ Մացու կղզիներուն դէմ, ապրիլ 15ին, յառաջ խաղալու համար դէպի Ֆորմոզա։ Բանգէտներ կը կարծեն թէ այս ձեռնարկը կրնայ պատերազմի յանգիլ։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ Նոր–Տեսթուր կազմակերպութիւնը պահանջեց ազատ արձակել իր պետը, Պուրկիպա, որ արգելափակուած է Ֆրանսայի մէջ։

ԼՈՆՏՈՆԻ թերթերը չհրատարակուեցան երէկ, գործադուլի մը հետեւանքով։ Քաղաքացիները գաւառական թերթեր կը գնեն։

ԳԱՀԻՐԷԻ անթելը կը ծանուցանէ թէ Եմէն ալ պիտի մասնակցի Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Արաբիոյ միջեւ կնքուած դաշինքին։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան
Այս Կիրակի ժամը 15ին
MAISON DE LA CHIMIE, 28bis Rue St. Dominique, (Métro Solférino)

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Խօսք կ'առնեն՝ ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ (ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ)
եւ ԿԵԴՐ. ՎԱՐԶՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին
Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Պ. ԱԼԵՏԻՍ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Օր. ՅԱԲԷԹ–ՆԱԳՈՎԵԱՆ. Օր. ՔԷՇԻՇԵԱՆ, ՍԻՄՈՆ ՔԽԵԱՆ (արտասանութիւն)։
Հ. Յ. Դ. Պանեկօ – Քաջունի Նոր Սերունդի պարախումբը եւ Օր. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ (հայկ. պար)։
Կը նուագէ ԶԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ (ջութակ)
Անիէռի եւ Իսիի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ԳԱՅԻՇԵԱՆԻ
Կը ներկայացուի՝ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ մէկ անտիպ գործը
ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ
Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլի ԿԱՌԱՎԱՐԵՆՑ խումբին։
Ղեկավարութեամբ հեղինակին։
Մուտքը ազատ է

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԹԱՏԵՐԱ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 3 Ապրիլ ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի սրահը
Ներկայ կ'ըլլայ Մուրատի քոյրը ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ԷԼՄԱՍԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին.— Պ. Տարանտալեան (դաշնակ), Մ. Պօլքէնս (թաւջութակ), փոքրիկն Ներկարարեան (ջութակ), Տէտէեան (ձեռնադաշնակ)։
Մասնակցութեամբ ծանօթ երգիչ ԺԱՔ ՏԱԼԻ
Կ'երգեն.— Տիկ. Մառի Շարք Կառվարենց, Օր. Մ. Մուրատեան եւ Մ. Պօղոսեան, կ'արտասանեն միութեան երկու սաները։
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ.— Առաջին անգամ ըլլալով դերասան ԱՒԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ իր թարգմանութիւնը «ՁԱՓԻ ՎՐԱՅ ՇԻՆՈՒԱԾ ԱՄՈՒՍԻՆԸ»
Կատակերգութիւն մէկ արար։ Մասնակցութեամբ Օր. Հ. Խըտըշեանի եւ Օր. Սր. Թօփալեանի, բեմի ղեկավար եւ յուշարար Բ. Հապէշեան։
Եւրոպական պար, օրքէսթր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ։ Հայկական երգերու բաժին, ղեկավարութեամբ Թարխտ ԳԱՐԵԳԻՆԻ։ Ճոխ պիւֆէ

ՃԱՇԱԳԻՆ ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՁԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

(Հաւաքուած Պոլսոյ մէջ)։ Գումարը յայտարարուած Մարտ 24ին.—

Կարապետ Վարդանեան երկու հազար, Վարդան Վարդանեան, Եսայի Գալթաճեան, Սարգիս Գոնեալեան, Ճիւան Տօնիկեան, Կարապետ Տօնէրեան, Գէորգ Հալաճեան, Կիրակոս Հալաճեան, Հայկուհի Թաշճեան հազարական ֆրանք, Խաչատուր Հօթիկեան 500 ֆրանք։ Գումար 10.500 ֆրանք։

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, մասնաճիւղին 30ամեակին առթիւ։ Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 20.30ին, 0 Ֆուայէ տը լա սալ տէ Ֆէթ։

Կը նախագահէ ընկերուհի Հ. ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ, կը խօսի ընկերուհի ՍԻՍԼԵԱՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

× Վալանսի Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ա. Տէր Սարգիսեաններէ իրենց Թոռնիկին ծննդեան առթիւ 1000 ֆրանք։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Մատրան մէջ տեղի կ'ունենայ Ս. Պատարագ, Գալստեան տօնին առթիւ։ Արարողութեան կը նախագահէ եւ կը քարոզէ կաթող. պատուիրակ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. ՎԱՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Ցաւարտ պատարագի Արեւագալի արարողութիւն։ Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը։ Սկիզբ ժամերգութեան 9, Ս. պատարագ 10, Արեւագալ 11։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Վատիկանէն պատարագ։ Ձայնասփիւռէն, կարճ ալիք 31.41, 25.55, 19.84։

× Հայածէս պատարագ Իսի լէ Մուլինոյի մէջ, այս կիրակի երեկոյ ժամը 6ին, հանգիստեան պատարագ պիտի մատուցուի Սէն Պրինոյի մատրան մէջ։ (148 ռիւ տը լ'էկալիզէ)։ Ս. Խաչի ժողովրդապետութիւն

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հետեւեալ թուականները ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ձեռնարկներուն։
Մայիս մէկ, տարեկան հոգեհանգիստ հիմնադիրներու յիշատակին։
Յունիս 19, դաշտահանդէս։
Յուլիս 9, ամավերջի հանդէս։

ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը։

ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլէ Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է խնջոյք մը, Ապրիլ 3ին կիրակի ժամը 15ին, Ահարոնեան ակումբի մէջ, 26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան)։

Կը հրաւիրուին բոլոր շրջաններու ընկերները, ընկերուհիները եւ համակիրները։

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութեամբ՝
ՅՈՎՍԷՓ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ
Երգահանդէս Գ. տարի
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Ապրիլ 3ին, ժամը 16ին, քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ։
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Մայիս 8, ժամը 16ին, Սալ Սէն Լուի (Ռիւ ԺԷ)։

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ կը տօնուի՝
ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ
ժամը 14.30ին, Միւթիւալիթէի մէջ։

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

Տարեկան պարահանդէսը
20 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻՆ
GRAND HOTEL

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համաշխարհանճաշի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը, Զատկի առթիւ հաւկիթախաղ մը սարքած է, Ապրիլ 11ին, երկուշաբթի ժամը 14ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա։

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկ. Թիրեաքեանի մահուան առթիւ Այրի Տիկին Երանուհի Գամպուրեան հազար ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս կիրակի ժամը 3ին Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։

ԻՍԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի ժամը 5ին, Խրիմեան դպրոցը։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի մասնաճիւղի անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 16ին Քաֆէ Ռէժան։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Կը խնդրուի Պ. Հայկ Մաճարեանէ իր հասցէն տալ «Յառաջ»ի։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Սէնթ Մարկրիթի վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը.—

2 140 144 166 180 182 185։

Դիմել Տիկին Լուսիկ Քիւրտեանի բնակարանը, 3 թիւ Իւլիս Կրա, Սէնթ Մարկրիթ, Մարսէյլ, ստանալու համար նուէրները։

ԴԵՌ ԿՐՆԱՔ ՃԱՐԵԼ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ։

Գրական էջեր.— Հայկ. կեանք, Արուեստի աշխարհ, Հայաստան, կէս–բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն.։

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1300։ Դիմել՝ «Յառաջ»ի գրատուն Հրանտ Սամուէլի։
ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ՝
3, Bd. Théodore Turner, Marseille

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԱՆՊԱՏՃԱՌ

« ԽԱՉԻՆ ՃԱՄԲԱՆ »

Նոր հրատարակուած հատոր մը, որ կը պարունակէ յուզիչ ու սրտագրաւ դրուագներ մեր տարագրութեան կեանքէն։

Գին 400 ֆանք։

Կը գտնուի բոլոր հայ գրավաճառներուն մօտ եւ կամ դիմել հեղինակին՝ Ծ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ, 104, Ավընիւ տ'Իթալի, Փարիզ։

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ փորձառու հաշուակալ մը որ կարող է ֆրանսերէն եւ անգլերէն սահուն թղթակցութիւն ալ տանձնել, կէսօրէ ետք։ Գրել Պ. Փանոսեանի՝
3, Rue Bourdaloue, Paris (9)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Խոհարար կամ խոհարարուհի մը օգափոխութեան կայանին համար։ Պայմաններուն եւ մանրամասնութեանց համար դիմել Տիկին Թադէոսեանի,
5, Rue Mayran, Paris (9)

LUCIEN DURAND
ՓՈՐՁԱԳԷՏ ՀԱՇՈՒԱԿԱԼ
23, Rue Notre Dame des Victoires, Paris (2) GUT. 36-71

MORY et Cie

SERVICE VAUQUELIN

Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ, (U. R. S. S.)

Հաստատութիւնը արտօնուած է ՄԻԱՅՆ ՆՈՐ ԶԳԵՍՏՆԵՐԸ ղրկելու, պաշտօնական հաշուեցոյցներով, իսկ գործածուած հագուստներ՝ շատ լաւ վիճակի մէջ։

3, RUE ST-VINCENT DE PAUL
Paris 10e, Tél.: TRU. 72-60 (Poste 89)

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր·, վեցամս· 1600

Արտասահման տարեկ· 3500 ֆր· կամ $ 10 հատը 12 ֆր·

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՄԱՐՏ * MARDI 29 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7634 31e ANNEE

խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3045

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՐՈՄԸ ՈՐՈՄ ԿԸ ԲԵՐԷ

•

Ամէն անգամ որ նոր սերունդի փրկութեան խնդիրը արծարծենք, աչքի առջեւ կը պարզուին կարգ մը երեւոյթներ :

Նախ, բացորոշ է որ ճեղքեր բացուած են, նա՛եւ, այս ճակատին վրայ :

Կարճամիտ կամ նենգամիտ առաջնորդներ կը շահագործեն այդ իրողութիւնը, ատելութիւն սերմանելով մէկ հոսանքէն միւսը :

Անոնք մասնաւորապէս կը նախապաշարեն իրենց հովանաւորած երիտասարդութիւնը՝ մենաշնորհի վերածելով հայրենասիրութիւնը :

Այն աստիճան որ, նորահաս երիտասարդութեան մէկ հատուածը կը դառնայ թշնամի՝ միւս հատուածին, բուն բառով՝ մեծամասնութեան :

Եւ թշնամութիւնը կ'արտայայտուի զանազան ձեւերով, — անձնական յարաբերութեամբ, այլ մանաւանդ օտարալեզու հրապարակագրութեամբ :

Այս պարագան մասնաւորապէս կը շեշտուի Հիւս· եւ Հարաւ· Ամերիկայի մէջ, անգլերէն եւ սպաներէն հրատարակութիւններով : Իսկ մեր գաղութին մէջ ալ՝ ֆրանսերէն :

Այդպէս դաստիարակուած են, մասնաւոր առաջադրութեամբ :

Տարրական արամաբանութիւնը կը պահանջէր որ ամէն բանէ առաջ զբաղէին իրենց փրկութեամբ, մինչդեռ քաղաքական եւ հատուածական մարզանքներու կը վարժուին «ի տղայ տիոց» :

Տարիներու ընթացքին, իրենց ներարկուած թոյնը խորթ ծիլեր կ'արձակէ եւ այլ եւս չեն ուզեր ուրիշ բան լսել :

Հայրենիքը սիրելու զանազան ձեւեր կան :

Կարելի է նախընտրել այս կամ այն վարչաձեւը :

Կարելի է տարբեր տեսակէտներ ունենալ ազգ· դատ շահելու համար :

Կարելի է հետեւիլ որոշ վարդապետութեան մը :

Բայց այդ բոլորը իրաւունք չեն տար ատելավառ ոգի մը ներշնչելու նոյն տարիքի տղոց միջեւ :

Արդէն իսկ խրամատ մը բացուած է, իբրեւ հետեւանք աղանդամոլութեան, խախտելով ինքնապաշտպանութեան ճակատը :

Աշ համարուին թէ ճախ, այս տղաքը ի վերջոյ կոչուած են դեր մը կատարելու մեր հանրային կեանքին մէջ :

Կրնա՞ք որ եւ է բարիք սպասել, եթէ կանխակալ կարծիքները կոչկոռ կապեն, տարիներուն հետ :

Այս ընթացքով, տարեցներուն վերադրուած կարգ մը մեղքեր նորերուն փոխանցուած պիտի ըլլան իբրեւ ժառանգութիւն :

Եւ մթնոլորտը աւելի պիտի թանձրանայ, վասն զի «պրոգրեսիւ» կոչուած երիտասարդութիւնը մայրենի լեզուն ալ չի գիտեր, եւ վճիռներ պիտի արձակէ այլազան լեզուներով :

Օրինակները կը տեսնենք ամէն օր :

Ո՛ւր որ ալ գտնուինք, նորահաս երիտասարդութեան առաջին գործը պիտի ըլլայ նախ ինքզինքը փրկել :

Իր կոչումը կը թելադրէ հայերէն սորվիլ եւ հայկական պաշար ամբարել, որպէսզի կարենայ իր դերը կատարել իբրեւ նոր եւ պիտանի ուժ, թարմացնելու համար մեր հանրային կեանքը :

Չէ՞ք տեսներ որ Խ· Միութեան մէջ անգամ պայքար բացուած է նորահաս «կոզմոպոլիտ»ներու դէմ, որոնք իրական չարիք մը դարձած են :

Շ·

ՎՐԻՊԱԿ.— Կիրակի օրուան խմբագրականին մէջ, 12րդ հատուած, Ա· տողը կարդալ — Ունինք նոյն եւ բազմազան պաշար

ԾԵՐԱԿՈՅՏԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ

ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ 110Ի ԴԷՄ 184 ՁԱՅՆՈՎ

•

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՊԱՀԱՆՋԱԾ ԷՐ ՎԱՒԵՐԱՑՆԵԼ ԱՆՓՈՓՈԽ ԵՒ ԱՆՅԱՊԱՂ

*

ՄԵԾ ԳՈՀՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻՈՅ, Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Հանրապետութեան Խորհուրդը (ծերակոյտ), որ քառասուն ժամէ ի վեր կը քննէր Փարիզի համաձայնութիւնները, բոլորը միասին վաւերացուց կիրակի առտու ժամը 5ին, 110ի դէմ 184 ձայնով, — աւելի ստուարթիւ մեծամասնութեամբ քան Ազգ· ժողովը : Այժմ կը մնայ Հանրապետութեան նախագահին ստորագրութիւնը :

Առանձին քուէարկուեցան հետեւեալ դաշնագիրները .— Դաշինք Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան (110ի դէմ 184 ձայն) .— Դադարում Գերմանիոյ գրաւման (75ի դէմ 234 ձայն) .— Գերմանիոյ անդամակցութիւնը Ատլանտեան կազմակերպութեան (114ի դէմ 200 ձայն) : Ֆրանքօ-գերման համաձայնութիւն Սարի մասին (92ի դէմ 217 ձայն) : Եւ վերջապէս կառավարութեան յայտարարութիւնը Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութեան մասին զոր վարչապետը անձամբ կարդաց ժողովին մէջ :

Այս համաձայնութեանց վաւերացումով, արեւմտեան Գերմանիան իրաւունք պիտի ունենայ վերազինուելու, կազմակերպելով 12 զօրաբաժին (500·000 զինուոր), օդատորմիղ մը (1500 օդանաւ) եւ սահմանափակ ծովային ուժեր : Միեւնոյն ատեն կը դառնայ 15րդ անդամը Ատլանտեան Կազմակերպութեան :

Աւելորդ է ըսել թէ քուէարկութեան արդիւնքը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Անգլիոյ, Մ· Նահանգներուն եւ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ :

«ԴԱՀԻՃԸ ԳԼԽԱՏՈՒՄ ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ»

Նոյն օրը (Կիրակի) Ռատիօ Մոսկուան լուրը կը հաղորդէր հետեւեալ խորհրդածութեամբ, խօսնակ Եուրի Ժուկովի բերնով.

— «Կարգ մը մարդիկ արշալոյսին կը կատարեն իրենց յոռի արարքները : Դահիճները արշալոյսին կը մահացնեն իրենց զոհերը : Ֆրանսական խորհրդարանին մէջ երբեմն արշալոյսին կը քուէարկեն չարաչուք բանաձեւեր, հակառակ ազգին չահերուն : Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը Հանրապետութեան Խորհուրդին կողմէ՝ Ֆրանսայի ժողովուրդին վաւերական կամքը չի ներկայացներ եւ պարզապէս արդիւնքն է օտարին կողմէ գործադրուած ճնշումներու» :

ՎԵՐՋԻՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կիրակի օր ալ թեր ու դէմ վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան : Վաւերացման հակառակորդներէն մին անբաւական կը գտնէր Սարի մասին, կնքուած համաձայնութիւնը : Ուրիշ մը, որ մասնակցած է Եւրոպայի Խորհուրդին, ուր Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը քուէարկուած էր 7ի դէմ 20ձայնով, հարցուց թէ միայն Ֆրանսա՞ն է որ «ոչ» պիտի ըսէ : Համայնավար ներկայացուցիչ մը, Ռամեթ, մէկ ժամ ճառ խօսեցաւ, ուժգնօրէն ճակելով կնքուած համաձայնութիւնները : Ուրիշ մը ողբաց Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագրին մերժումը, տեղի տալով ժխորի մը : Այս առթիւ թեր ու դէմ խօսքեր արտասանուեցան նախորդ վարչապետ Մենտէս Ֆրանսի մասին :

Գիշերային նիստին մէջ, ճառախօս մը դիտել տուաւ թէ արտաքին նախարարը բուէ չէ տուած Փարիզի համաձայնութեանց : Պ· Փինէ անմիջապէս պատասխանեց .— Ես ձեռնպահ մնացի բոլորովին անձնական պատճառներով : Ես այն վարչապետն էի որ ստորագրեց միացեալ բանակի ծրագիրը : Երբ Պ· Մենտէս Ֆրանս կը բանակցէր Փարիզի համաձայնութեանց համար, ըսի թէ կը գործէ իր անձնական պատասխանատուութեամբ : »

Ճառախօս մը բացատրեց թէ կը վախնայ որ Գերմանիան օր մը հիւլէական ռումբ չինէ շնորհիւ իր վերազինման եւ ճարտարարուեստական ուժին : Վարչապետը դիտել տուաւ թէ Գերմանիան արտօնուած չէ հիւլէական ռումբեր շինելու :

Ցետոյ կարգ մը բանաձեւեր առաջարկուեցան, բայց բոլորն ալ մերժուեցան : Ընկերվարական ներկայացուցիչ մը բացատրեց թէ Փարիզի համաձայնութիւնները ճեղնակէտ մը կը կազմեն, բանակցելու համար Արեւելքի հետ :

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՎԵՐՋԻՆ ԿՈՉԸ

Ահաւասիկ Պ· Էտկառ Ֆորի ճառին ամփոփումը .

— «Կը գտնուինք ոչ թէ օրէնսդրական բանաձեւի մը, այլ միջազգային դաշնագրի մը առջեւ զոր չենք կրնար փոփոխել առանց նոր բանակցութեանց : Խիստ ցաւալի պիտի ըլլան բանակցութեանց վերսկսման հետեւանքները : Նախ՝ ծայր աստիճան հաւանական է որ բանակցութիւնը վերսկսի դաշնագրի մը մասին : Ցետոյ, չմոռնանք որ խնդիրը սեղանի վրայ է 1950էն ի վեր եւ թէ այդ օրէն ասդին տեղի ունեցան խորհրդաժողովներ, կարծիքի փոխանակութիւններ եւ շարք մը որոշումներ տրուեցան : Միացեալ բանակի կուսակից երկիրներու մեծ մասը վաւերացուց դաշնագիրը · ոմանք արդէն վաւերացուցած են Փարիզի համաձայնութիւնները : Անոնց ոչ մէկը բան մը պահանջեց, բայց եթէ մենք պահանջենք վերսկսիլ բանակցութիւնները, մերժումի պիտի հանդիպինք : Անոնք որ հրէշային կը համարին այս դաշնագիրը կրնան ոչ թէ բարուոքել, այլ պարզապէս չքուէարկել : Պէտք է ընտրութիւն մը կատարել : Այս համաձայնութիւնները անցք մը կը կազմեն, չարունակելու համար մեր եւրոպական ճամբան, եւ կամ պէտք է ետ դառնալ եւ տապալել մեր զինակցութիւնները : Մեծ մասով համաձայն ենք եւրոպական կառուցման : Պիտի կռուի՞նք ձեւերու մասին : Կ'ընդունիմ որ անհրաժեշտ է ամրապնդել Ատլանտեան զինակցութիւնը : Արեւմտեան պետութեանց զինուորական համերաշխութեան պէտք է ընկերանայ քաղաքական համերաշխութիւնը : Օրինակ, անըմբռնելի է որ անոնց միայն մէկը ճանչցած է Փեքինի կառավարութիւնը եւ որ այդ կառավարութիւնը տեղ չունի Ազգաժողովին մէջ : Ռուսական քաղաքականութիւնը շատ մը յուսախաբութիւններ պատճառեց մեզի · բայց կրնամ ըսել թէ որոշ բարուոքում մը կը նշմարուի 1952էն ի վեր : Պէտք չէ տեսականօրէն սկեպտիկ ըլլանք այդ բարուոքման հանդէպ : Ես կը կարծեմ թէ բարենշան էր Խ· Միութեան դիրքը Ժընեւի խորհրդաժողովին մէջ : Թերեւս Ռուսիա չահով կ'առաջնորդուի, բայց եթէ այդ շահը խաղաղասիրական ձեւ մը կ'առնէ, ուրախ ըլլանք : Ոմանք կը կարծեն թէ Ֆրանսա միջնորդի դեր կատարելով իր ձեռքն ունի բանակցութեան բանալիները : Աւա՜ղ · այդ վսեմ տեսակէտը երբեք չի համապատասխաներ իրականութեան, ոչ իրաւապէս, ոչ քաղաքական, ոչ ալ բարոյական տեսակէտով : Մենք չենք կրնար իրաւարար ըլլալ, քանի որ արդէն կը գտնուինք երկու ճակատներէն մէկուն մէջ : Ներհակութիւն չկայ բանակցութեան եւ ապահովութեան միջեւ : Երկուքը զուգընթաց կ'երթան · պէտք չէ ըսել ոչ «Նախ ապահովութիւն», ոչ ալ «Նախ բանակցութիւն» : Առաջին լուծումը զինարշաւն է, երկրորդը՝ ազբիւր դանդաղութեանց եւ ձգձգումներու, խոր է յուզումս, բայց կատարեալ՝ համոզումս : Կարգ մը մեղադրանքներ սրտնեղութիւն պատճառեցին ինծի · բայց ոչինչ : Ես չեմ ուզեր խօսիլ տկար Ֆրանսայի մը անունով : Միեւնոյն ատեն չեմ ուզեր խօսիլ

(Շար·ը կարդալ Դ· էջ)

ՃԱՇԱԳԻՆ

ՁՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՋԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

ԽՄԲ.— Ցանկին փակման յայտարարութենէն վերջ ստացանք հետեւեալ գումարները .—

Անի եւ Անրի Խանճեան	5·000
Խաչերեան	2·000
Ժաք Ֆէյտի	1·000
Եփրեմեան	1·000
Պարթեւեան	500
(Այս գումարները ձեռամբ Տիկ· Շ· Աղամեանի)	
Ռմն	400
Տիկ· Աշնեան (Վօքլիւզ)	1·000
Պ· Փիէռ	100
Տիկ· Թիւֆէնճեան	1·000
Եղբարք Թիւթիւնճեան	2·000
Տիկ· Մ· Փափազեան	1·000
Պ· Ն· Ապասեան	1·000
Տիկ· Սօնա Զաքարեան – Սօնյի	1·000
Քլեման Սարգիսեան (Մարսէյլ)	1·000
Տիկ· Սօֆի Մահրամաճեան	2·000
Գումար	20·000
Նախորդ գումար	640·000
Ընդհ· գումար	660·000

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ափրիկեան փոքր գաղութէ մը ստացանք 225·000 ֆրանք եւ յանձնեցինք ընկերութեան Փարիզի վարչութեան (տես ցանկը, Դ· էջ).

ՏԽՐՈՒԻՆԻ.— Ա· ՆԱՐԵԱՆ·

Նիսէն երէկ հասած նամակէ մը ցաւով կ'իմանանք թէ չորեքշաբթի օր մեռած է ուսուցիչ – բանաստեղծ Ասատուր Նաւարեան, որ վերջերս հիւանդանոց փոխադրուած էր, արկածի մը հետեւանքով : Թաղումը կատարուած է ուրբաթ օր :

Ծնած էր Ռոտոսթօ, 1875ին : Վեց տարի առաջ վիրաբուժական գործողութեան մը ենթարկուելով կորսնցուցած էր մէկ աչքը եւ իր աշխատութիւնները դժի կ'առնէր կնոջը միջոցաւ : Արմաշական էր, դասընկեր՝ Բաբգէն կաթողիկոսի եւ Զաւէն Պատրիարքի : Եղած է աշակերտ Օրմանեան արք·ի եւ Դուրեան արք·ի : Հետեւած է նաեւ Սորպոնի եւ Քոլէժ տը Ֆրանսի դասընթացքներուն : Ցետոյ եղած է ուսուցիչ Արմաշի դպրեվանքին, դասաւանդելով ֆրանսերէն եւ փիլիսոփայութիւն : Ատեն մը վարած է Ատափազարի Կեդր· վարժարանին տեսչութիւնը : 1912ին Գահիրէ հրաւիրուած է, իբրեւ տեսուչ Գալուստեան վարժարանի :

Ունի կարգ մը ֆրանսերէն հրատարակութիւններ, —

Poèmes d'Orient, Le Soleil d'Automne, Anthologie des Poètes Arméniens, Les Sultans Poètes, Poésie et Matière.

Վերջերս գրած էր «Հաւատք եւ Յոյս» (հայերէն), տպուած՝ Երուսաղէմ, Պ· Մուշեղ Ճիլէճեանի ծախքով :

Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Նաւարեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն :

ՇԱՀՆՇԱՀԻ ԵՐԿԻՐԸ ԵՒ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Ահա երկիր մը, որուն հետ Հայերու բարեկամութիւնը կը սկսի հին դարերէն։ Ցեղային ծագումով, լեզուական աղերսութեամբ, հին հաւատալիքներով երկու ազգերը սերտօրէն կապուած էին իրարու։ Անկասկած արիւնալի պայքարներ ալ ունեցած ենք անցեալին։

Ռուսերու կողմէ Կովկասի գրաւումէն ետք, քաղաքական գետնի վրայ յուսախաբ եղան Հայերը, Ներսէս Աշտարակեցիի օրէն սկսեալ, եւ Հայ ու Պարսիկ այլեւս տարակարծութիւններ չունեցան իրարու հետ։

Ընդհակառակն, Պարսկաստան՝ մասնաւորաբար նոր ժամանակներու մէջ՝ քաջալերեց Հայերը խաղաղութեամբ աշխատելու եւ երկրին օգտակար հանդիսանալու։ Յիշենք Մելքոն խանը, որ Իրանը ներկայացուց 1878ի Պերլինի վեհաժողովին, իսկ Յովհաննէս խան Մասեհեան եղաւ Պերլինի, ապա Լոնտոնի դեսպան եւ որ հայերէնի թարգմանեց Շէյքսփիրի գլխաւոր գործերը։ Վերջապէս անզուգական Եփրեմը Բեռլի հետ մասնակցեցաւ սահմանադրական շարժումին։

Թեհրանի Հայոց եկեղեցիի բակին մէջ կը գտնուի Եփրեմի շիրիմը, երկաթէ փոքր ցանկապատով շրջապատուած։ Բայց անբացատրելի ու անհասկնալի է, թէ ինչու ոչ իսկ անունը փորագրուած է գերեզմանաքարին վրայ։ Այս բակին մէջ դպրոցական նոր շէնք կառուցանելու ծրագիր կայ, եւ Եփրեմի աճիւնը պիտի փոխադրուի այլուր։ Բայց այժմէն դժուար չէ մարմարի մը վրայ փորագրել տալ հերոսին անունը, արժանի մակագրութեամբ մը։

Հայեւպարսիկ բարեկամութիւնը ոչ միայն անցեալ մը ունի, այլեւ մանաւանդ ունի ներկայ մը։ Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք տասը հազար քաղաքական տարագիրներ ապաստան գտան Ատրպատական, առանց որեւէ կաշկանդումի եւ սեղմումի։ Բոլորն ալ ընդունուեցան ինչպէս հարազատներ։

Տարագիրներու մեծ մասը վերադարձաւ։ Բայց Իրան մնացին բազմաթիւ մտաւորականներ, զինուորականներ, հայդուկներ, քաղաքական գործիչներ, որոնք կռուած էին բոլշեւիկներու դէմ։

Անցնող պատերազմի ընթացքին, երբ կարմիրները հաստատուեցան Իրանի հիւսիսը, չմոռցան հալածել իրենց հակառակորդները։ Ձերբակալուեցան բազմաթիւ Պարսիկներ, Ազերիներ եւ Հայեր։ Ուրիշներ ալ խարէութեամբ ծուղակը ձգուեցան ու պատանդ տարուեցան։ Եւ դեռ Սովետները կը զարմանան, որ խաղաղութեան անունով այնքան ճառ կը խօսին, թուղթ կը մրոտեն, բայց մարդիկ վստահութիւն չունին իրենց վրայ. աւելին, կը զարշին իրենցմէ։

Իրանի մէջ Հայերը միակ բազմամարդ քրիստոնեայ փոքրամասնութիւնն են։

Բացի Օսմ. կայսրութենէն, Իրանն է միակ երկիրը, ուր Հայերը այնքան բացառիկ դիրք գրաւած են վաճառականութեան, ճարտարարուեստի, շինարարութեան, երկրագործութեան, արհեստներու եւ ազատ ասպարէզներու մէջ։ Այդպէս եղած է Շահ Աբբասի օրերէն մինչեւ հիմա։

Կը պատմուի, թէ Շահ Աբբաս, տեսնելով մեր ժողովուրդի հայրենաբաղձութիւնը, Հայաստանէն բերել կուտայ Ս. Լուսաւորիչի աջը եւ Ս. Էջմիածնի քարերէն 15 հատ ու հրովարտակներով կը ճանչնայ Հայերու ինքնուրոյն եկեղեցին։

Մինչեւ 1918 թուականը, պարսիկ կառավարութիւնը Թումանեաններուն յանձնած էր ոսկի եւ արծաթ ներածելու մենաշնորհը. կառավարութիւնը պետական դրամատուն չունէր, ուստի դրամական գործառնութիւնները մեծ մասամբ կը կատարէր Թումանեան առեւտրական տան միջոցով։

Այսօր չունինք այլեւս Մելքոն խան, Մասեհեան խան, Եփրեմ խան։ Փոխուեր է, յառաջդիմեր է Պարսկաստանը, որ հիմա կը կոչուի Իրան եւ չի նմանիր երբեմնի Պարսկաստանին։ Փոխուած է նաեւ Հայերու մասնակցութիւնը երկրի զանազան ասպարէզներուն մէջ, բայց ըստ ձեւի, եւ ոչ ըստ էութեան։ Փոխանակ Խաներու, այժմ ունինք Հայ երեսփոխաններ (Ջօհրապեան, Բուդաղեան) Իրանի խորհրդարանին մէջ։ Սեղանաւորներու տեղ ունինք բազմաթիւ ճարտարապետներ, երկրաչափներ, բժիշկներ, մասնագէտներ, պահեստի սպաներ, առեւտրականներ, արհեստաւորներ, որոնք մասնաւորաբար Ատրպատականի, Թեհրանի, Սպահանի, Ապատանի եւ այլ քաղաքներու մէջ, պատուաբեր դիրքերու վրայ կը գտնուին։

Անցեալին միայն քանի մը հարիւր հայ ընտանիքներ կը բնակէին Թեհրանի մէջ. իսկ այսօր մայրաքաղաքին մէջ կան 40 հազար Հայեր։ Ասոնք եկած են Թաւրիզէն եւ Սպահանի գիւղերէն։ Քանի մը տասնեակ տարիներու ընթացքին Իրանի մայրաքաղաքը ընդարձակուած, արդիական քաղաք մը դարձած է։ Ոչ մէկ կասկած, որ Հայերու աշխատասիրութիւնը ասպարէզ պիտի գտնէր այս վերածնող երկրին մէջ։

1946 – 1948ին Իրանէն, մասնաւորաբար Սպահանի գիւղերէն, 18 հազար Հայեր ներգաղթեցին Հայաստան։ Իսկ քանի մը հազար գիւղացիներ խեղճ ու անտէր վիճակի մէջ ձգուեցան Թեհրան։ Ասոնք այլեւս կարելիութիւն չունէին վերադառնալու իրենց գիւղերը։ Սովետները հաւանաբար ուզեցին դժգոհ տարր մը ձգել իրենց ետին։ Բայց, ի պատիւ մեր ժողովուրդին պէտք է յայտնել, որ այս գաղթականները, բազմաթիւ գրկանքներէ ետք, արդէն տեղաւորուած են իրենց իսկ նախաձեռնութեամբ, աշխատանք գտած են, իրենց հացին դրամը կը հանեն եւ այլեւս ոչ ոքի վրայ բեռ չեն, իսկ քաղաքականապէս ալ վստահելի տարր կը նկատուին։

Ստորեւ կուտանք Իրանահայերու մօտաւոր թիւը.—

ԹԵՀՐԱՆԻ ԹԵՄ

1. Թեհրան քաղաքը եւ արուարձաններ	40.000
2. Մէշէտ Մազանդարա	2.000
3. Ռէշտ – Փէհլեւի եւ շրջակայքը	2.000
4. Ղազուին	1.500
5. Ղարաղանի հայ գիւղերը	2.000
6. Համատան, Մալայէր, Քիրմանշահ	2.500
7. Սուլթանապատ եւ շրջանը	12.000
Գումար	62.000

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆ

1. Թաւրիզ	6.000
2. Մարաղա եւ շրջակայքը	1.500
3. Ուրմիա քաղաքը եւ շրջանը	2.500
4. Սալմաստ	2.000
5. Ղարատաղի գիւղերը	2.000
Գումար	14.000

ԱՊԱՏԱՆ ԵՒ ՆՈՐ ՋՈՒՂԱ

1. Նոր Ջուղա	6.000
2. Նամակերտի շրջանի հայ գիւղերը	15.000
3. Չար Մահալ եւ այլ շրջաններ	12.000
4. Աբադան քաղաքը	7.000
5. Շիրազ, Մէսջէդ Սուլէյման եւն.	3.000
Գումար	43.000

Ընդհ. գումար՝

62.000+14.000+43.000=119.000

Ինչպէս մեր բոլոր գաղութներուն, նաեւ Իրանի մեր ազգային մարմինները վիճակագրութիւն չունին։ Մօտաւոր թիւեր են տրուած. ամէն պարագայի մէջ, հարիւր հազարէն պակաս չեն Հայերը այս երկրին մէջ։

Ըսինք թէ երկրի ներքին քաղաքական կեանքը ամրապնդուած է, ինչ որ իր բարեկամներու ազդեցութեան տակ։ Հինէն հայկ. կեանքի մէջ։ Թուտէի մարդիկը քշուած են հրապարակէն։ Իրանահայութեան ազգային մարմինները ամբողջովին կը գտնուին Դաշնակցութեան եւ իր բարեկամներու ազդեցութեան տակ։ Հինէն ի վեր այդ գաղութին մէջ ՌԱԿի անունը լսուած չէ։ Բարեկամներ ինծի դիտել տուին, թէ ինչու այսքան կը զբաղինք այդ մարդոցմով...։

Ձեռքիս տակ է «Թեհրանի Հայոց Թեմական Խորհուրդի» կողմէ հրատարակուած «Տեղեկագիրն դպրոցների եւ հասարակական – բարեգործական մարմինների հաշիւների քննութեան՝ կատարուած հաշուեքննիչ մարմնի կողմից, 1951 Փետրուարից 1954 Յուլիս»։

Նոր ազգային իշխանութեան առաջին գործը եղած է ընտրել հաշուեքննիչ մարմին մը, որ քննած է, օրինակ, «Թեհրանի Հայ Կանանց Եկեղեցասիրաց Միութեան» 9 տարուան հաշիւները (1942 – 1950)։ Նախորդները վարած են գործերը անտափարի, առնուազն անկանոն։ Հաշուեքննիչը, բացի քննութիւններէն, ցուցմունքներ ըրած է, որպէսզի այլեւս բարեխղճութիւն դրուի հանրային մարմիններու նիւթական գործառնութեանց մէջ։

Գ. Լ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԺԸՆԵՒԷՆ

ԱԼԵԿՈԾ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ

*

Երկրորդ՝ համաշխարհային պատերազմի արհաւիրքներէն հրաշքով ազատած Միջին Արեւելքը, որ կը կարծուէր վերջնապէս խաղաղցած է, յանկարծ կ'ալեկոծի օտար խաղերու եւ շահերու պատճառաւ։

Նախ տեղի ունեցաւ Պաղեստինի պատերազմը, որ առաւելապէս տեղական հանգամանք ունէր։ Այժմ, նոր եւ ծանր դէպքեր կ'ալեկոծեն արաբական աշխարհը։ Ծանրակշիռ դէպք մը պատահեցաւ 1939ին, թէեւ սահմանափակ։ Բայց եւ այնպէս Սանճագին խնդիրը կը կազմէր վտանգաւոր նախընթաց մը։

Ինչ որ ալ ըլլայ Արեւմուտքի գիտութիւնը եւ փորձառութիւնը, միշտ դժուարութիւն կը կրէ Միջին Արեւելքը ճանչնալու եւ անոր բարդ կազմութիւնը հասկնալու։ Արեւմուտքցին միշտ կը տրամաբանէ այնպէս, որպէս թէ ուրիշ Արեւմուտքցիի մը հետ ըլլար գործը։ Այս է պատճառը որ միշտ ալ Արեւմուտքը խաբուած է Արեւելքէն։

Թուրքերը շատ լաւ սերտած ըլլալով այս պարագան, յաջողած են միշտ ծփալ ջուրին երեսը, հակառակ ամենածանր նաւաբեկութիւններու։

1939ին ալ, արեւմտեան դաշնակիցներու մտահոգութիւնը կը կազմէր Խ. Միութիւնը, հակառակ Հիթլէրի օր ցորեկով պատրաստած աղէտին։ Եւ այն ատեն ալ Թուրքիան իրենց կողմը շահելու համար, անոր նուէր կուտային Աղեքսանտրէթի Սանճագը, առանց բուն տիրոջը՝ Սուրիոյ կարծիքը իսկ հարցնելու։

Պատերազմի ընթացքին տեսանք թէ Թուրքիան ինչպէս շարժեցաւ։ Ան՝ այն ատեն ալ Յունաստանի զինակիցն էր, բայց իր ճկոյթ մատն իսկ չշարժեց երբ Յունաստանը ենթարկուեցաւ ահաւոր արշաւանքի մը։

Պատերազմէն վերջ, ամէն բան ընդարձակուեցաւ ու մեծցաւ, այնպէս որ աշխարհն ալ պզտիկ գալ սկսաւ։ Այն ինչ որ 1939ին պատկառելի կտոր մը եւ անհաւատալի վարձք մը կը նկատուէր, 1955ի տեսողութեամբ՝ դարձաւ պզտիկ պատառիկ մը որուն խօսքն անգամ չի կրնար ըլլալ։

Երկրագունդին այս մասին մէջ, Արեւմուտքի մտահոգութիւնները եւ ռազմավարութիւնը կը մնան նոյնը, այսինքն ապահովել սեփական շահերը եւ տնտեսական գերիշխանութիւնը ու հաւանական դէպքի մը պարագային պատրաստ ըլլալ արշաւանքի նոր եւ խոցելի ճակատ մը գտնելու։

Արեւմուտքցիները կ'ուզեն ապահովել Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի ժողովուրդներուն ազատութիւնը, առանց նկատի առնելու որ այդ ժողովուրդներուն

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (109)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Եւ այդ մտածումով՝ հեռագրով խիստ հրահանգներ ղրկուած են Սորբ, Բաղէշ, Ատլիճէվազ՝ հսկելու համար ծովի եզերքները եւ «ստիպելու ձեզ անձնատուր լինելու»։

Բոլորս կը ծիծաղէինք այդ «խիստ կարգադրութիւնների» մասին։

Անդրանիկը բաժանեց խումբը չորս մասերի։ Մի մասը իր տրամադրութեան տակ առաւ, իսկ միւս մասերն առինք Մուրատը, Քեռին եւ ես։ Զատ զատ խումբերով պիտի մնայինք որոշ տեղեր, մինչեւ որ տեսնէինք թէ՝ ի՞նչ հանգամանք կը ստանար կացութիւնը՝ եւ ի՞նչ կը լինէին Թուրք հրամանատարութեան կարգադրութիւնները։

Մուրատ հարցուց Ալէքսին, թէ որեւէ տեղեկութիւն ունէ՞ր Գէորգ Չաւուշի ճամբորդութեան մասին եւ թէ Կեդր. Կոմիտէէն լուրեր ստացա՞ծ էր։

Նա պատասխանեց։

« Այո։ Երէկ Դատուանից Աւանցի մի նաւավար բերին եւ բանտարկեցին։ Մեր Արմենակը, որ նրան հեռուից ազգական էր, տեսութեան գնաց նրա մօտ։ Նաւավարը մանրամասն պատմել է բոլոր պատահածները խումբին Շամիրամից հեռանալէն յետոյ։ Գիւղացիները տանջել են. Տելեմաքին բռնել են եւ մի քանի ընկերներով ուղարկել Բաղէշ։ Գիւղը թալանել են ամբողջովին։ Շամիրամի եկեղեցին այրել են ասելով. «այդ շէնքը՝ որպէս ամրութիւն եւ բերդ ծառայած է խռովարար ֆետայիներին»։ Խումբի մեկնած հետեւեալ առաւօտուն, երբ իմացած են որ խումբը հեռացել է, Թուրքերը իրենց թոյնը թափել են շրջակայ գիւղերի վրայ։ 70ից աւելի կին, երեխայ եւ անմեղ մարդիկ են սպաննել։

« Այս ոճիրի գործադրիչն էր Չէրքէզ Ալի պէկը։

« Այս անգամ, դժբախտաբար, Տելեմաքը իր օձիքը պիտի չկրնայ ազատել, մանաւանդ որ Գէորգ Չաւուշի դէպքն էլ իր բանտարկումից մի օր առաջ է եղել։

« Ինչպէս գիտէք, նա, ալեկոծութեան բռնուելով, իր խումբով ապաւինած էր Կտուց Անապատը, մինչեւ որ ծովը հանդարտէր։ Անկից յետոյ, նա մեկնած էր դէպի Ախլաթ։ Մի օր յետոյ, երեկոյեան, երբ կը մօտենան Ազախի Քարերին, իրենց շուրջը կը նայեն եւ մի բան չեն տեսներ մութ լինելու պատճառով։ Նաւից դուրս կ'ելլեն, եւ նաւը մի քիչ կը հեռանայ։

« Բայց տղաները ժայռերի մէջ ոտնաձայներ կը լսեն։ Կը սկսին անմիջապէս աւելի ապահով տեղեր քաշուիլ։ Եւ յանկարծ մի հրացան կը պայթի։

« Տղաները առանց շուարումի դիրք կը բռնեն։ Կռիւը կը սկսի մթութեան մէջ։ Այդ ժամանակ մի պատահական գնդակ կը դպչի Մոկանցի Ասատուրի՝ Սասնոյ նշանաւոր եւ վաստակաւոր հերոսներից մէկի կուրծքին, եւ նա շնչասպառ գետին կ'ընկնի։

« Տղաները երբ կը տեսնեն իրենց սիրելի ընկերոջ ընկնիլը, կը շտապեն նրա մօտ։ Անմիջապէս նրա զէնքերն ու փամփուշտները կ'առնեն եւ գլուխը կը քաշեն մի ժայռի տակ։

« Գէորգ Չաւուշը կ'երդնու նրա գլխի վրայ, որ նրա փոխարէն հարիւր պիտի սպաննէ։ Եւ կ'ասէ. «Ասատուրն էլ պէտք է դասել մեր սուրբերի կարգը։ Եւ երբ մեր Հայրենիքը կ'ազատուի այդ քարերի վրայ, պէտք է կառուցանել Ս. Ասատուր անունով մի յիշատակարան, նուիրուած նրա անմահ յիշատակին»։

« Թէեւ, գիտեմ, կ'աւելցնէ Գէորգ Չաւուշ, մինչ այդ Թուրքերը պիտի յօշոտեն նաեւ գլուխը, եւ թերեւս պիտի չգտնենք նոյն իսկ ոսկորները»։

« Կռիւը կը շարունակուի մինչեւ կէս գիշեր։ Եւ յետոյ, մեր քաջերը, ըստ իրենց սովորութեան, կռուելով կը բարձրանան Նէմրութ ու կ'անյայտանան խաւարի մէջ»։

Ահա այդ էր պատահածը։ Դրանից յետոյ բանտարկել էին նաւավարին եւ Տելեմաքին։

***

Այստեղ միջանկեալ ասեմ, որ Տելեմաքը բանտից ազատելու համար՝ ահագին կաշառք տրուեց։ Կաշառքն էլ վրայ գնաց, օգուտ չունեցաւ։ Նա բանտը մնաց մինչեւ Թրքական սահմանադրութեան յայտարարութիւնը, յուլիս 1908։

Ամբողջ չորս տարի Տելեմաքին չարչարել էին բանտին մէջ։

Սահմանադրութիւնից յետոյ, Մարգպետի հետ գնացել էինք Բաղէշ։ Տելեմաքը եկաւ մեզ մօտ։ Երկար տեսնուեցինք։ Յիշեցինք մեր բոլոր լաւ ու վատ օրերը։ Նա պատմեց անցեալից։ Հարցուցինք իր քաշած տառապանքների մասին։ Չեմ մոռնար նրա հետեւեալ խօսքերը։

«Պարոն, այսքան արիւն թափեցինք, զոհեր տուինք, եւ գիւղերն աւերեցին, միթէ՞ այդ բոլորը լոկ Թրքական Սահմանադրութեան համար է, որպէսզի դարձեալ այդ աշիրէթները եւ զապիթները մե՞զ կառավարեն։ Այո, մեր սպասածը այդ չէր, բայց այդպէս եղաւ»։

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

քաղաքակրթական ըմբռնումները տրամագծօրէն կը տարբերին արեւմտեան ըմբռնումներէ :

Պահ մը, Մեծն Բրիտանիա կարծեց թէ Արաբական Դաշնակցութիւն մը կազմելով կ'ապահովէր իր շահերը : Ասոր համար ալ, յառաջ մղեց արաբական աշխարհը կազմակերպուելու եւ պատուար հաստատելու Իսրայէլի դէմ, որ Մ. Նահանգներու գործակատարը կը համարուէր : Ռոզվէլթն էր որ կը յայտարարէր Եալթայի մէջ, թէ ինք Սիոնական է :

Բայց Նեղոսի եւ Թէմսի ափերուն վրայ պատմութիւնը նոյն նշանակութիւնը չունեցաւ : Այս բանը Մեծն Բրիտանիա տեսաւ Սուէզի վէճին կարգադրութեանը մէջ : Անգլեւսաքսոնները հասկցան թէ իրենց բերած ազատութենէն բան չեն հասկնար Արեւելքի, մանաւանդ արաբական աշխարհին մէջ : Ուստի՝ աւելի յարմար նկատեցին գործել միջնորդի միջոցաւ : 1939ի իրենց պաշտպանեալը, Թուրքիան, պատրաստ էր այս դերը կատարելու : Մանաւանդ որ ախորժակը ուտելով է որ կը բացուի եւ Թուրքիոյ համար լաւագոյն առիթն էր վերահաստատելու իր ազդեցութիւնը 1918ին կորսնցուցած երկրամասերուն վրայ :

Եթէ՝ պատմութիւնը քննենք, պիտի տեսնենք որ անցեալին մէջ ալ, Օսմանցիները արաբական աշխարհը մտան ու կամաց կամաց տեղաւորուեցան, Պաղտատէն սկսելով :

Անշուշտ այսօր Գանունի Սուլթան Սիւլէյմանի ժամանակը չենք եւ ազդեցութիւնը տարածելու ուրիշ միջոցներ կան, շատ աւելի նուրբ եւ ճարպիկ : Այդ միջոցներն են «դաշինքները», «ուխտ»երը, մանաւանդ երբ երկու կողմերը չեն ներկայացներ միեւնոյն ուժը :

Թուրքիոյ վարչապետ Ատնան Մենտերէսի ցասկոտ յայտարարութիւնը շատ բան կը մատնէ Թուրքերու իրական ծրագիրներէն, ճեղքելով խաղաղասէր, դեմոկրատ եւ իր ունեցածէն գոհ երեւցողի դիմակը :

— «... Ամէնքն ալ գիտեն որ Սուրիոյ հետ կապուած են երկայն սահմանով մը, հետեւաբար բնական է որ Սուրիա մօտէն հետաքրքրուի մեր երկրին անցուդարձով եւ, փոխադարձաբար, մենք ալ հետաքրքրուինք անոր անցուդարձով : Այս ուրեմն կարեւոր դէպք մը պիտի նկատէինք այն պարագան որ մեր դրացի Սուրիան կը կապուի անտեղի եւ նոյն իսկ թշնամական ծրագիրներու, երբ եգիպտական կառավարութեան հետ կը ստորագրէ այդ համաձայնագիրը » :

Ինչպէս կը տեսնէք, Թուրքիան ինքն իրեն իրաւունք կու տայ իր ուզած ուղղութիւնը տալու Սուրիոյ քաղաքականութեան : Վաղը նոյն յաւակնութիւնը կրնայ յայտնել Կովկասի մասին ալ, քանի որ այդ երկրամասին հետ եւս կապուած է երկայն սահմանագլուխով մը : Չմոռնանք թէ Կովկասը՝ Թուրանի ճամբան է :

Քաղաքագիտութեան հիմնական կանոններէն մէկն է իր դիւանագիտութիւնը եւ քաղաքական բաղձանքները չափել համաձայն իր ուժին : Պետութիւն մը՝ կամ իր ուժին համապատասխան քաղաքական ախորժակներ պէտք է ունենայ եւ կամ իր ախորժակներուն համապատասխան ուժ :

Քանի մը տարի առաջ, իր մորթին մէջ դողացող Թուրքիան, այնքա՞ն զօրացաւ որ ալ պէտք չունենայ իր ախորժակները պահելու, Իրաքէն վերջ Սուրիան, Լիբանանը, Արաբիան եւ Եգիպտոսն ալ իր թեւարկութեան տակ առնելու համար, աստիճանաբար :

Թրքական դիւանագիտութիւնը, որ շատ ճարպիկ է եւ դարերու փորձառութիւնը ունի, անշուշտ այդպիսի ախորժակներ պիտի չցուցնէր, եթէ քաջալերող մը չգտնուէր իր ետին :

Արեւմուտքը կ'ուզէ Թուրքիան գործածել իր շահերուն եւ նպատակներուն իրագործումին համար, վստահ՝ որ միշտ ալ ան պիտի մնայ Արեւմուտքի թեւին տակ, ըլլալով տկար՝ տնտեսական եւ ճարտարարուեստական տեսակէտով : Իսկ Թուրքիան կ'ուզէ օգտուիլ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի հակամարտութիւններէն իր ցանկութիւնները իրագործելու համար ու կազմել Թրքական մեծ կայսրութիւնը, մինչեւ Թուրան :

Կայ ուրիշ հիմնական կանոն մը եւս .— Ժողովուրդ մը կ'ըլլայ իրապէս անկախ երբ կը գործէ համաձայն իր ուժերուն, առանց օտարին շահախնդիր օգնութեան : Որովհետեւ՝ օտարը կրնայ պարագաներու բերումով փոխել իր քաղաքականութիւնը : Այն ատեն այդ օտարին ապաւինած եւ իր ցանկութիւններուն մէջ շատ յառաջ գացած ժողովուրդը ի՞նչ կ'ընէ :

Ամերիկեան ռազմավարութիւնը կը կարծէ թէ Խ. Միութեան խոցելի կէտը, Աքիլլէսի կրունկը, Կովկասն է. ուստի կը շփացնէ Թուրքիան կարգ մը խոստումներով :

Թուրքերը շատ լաւ կ'ըմբռնեն այս պարագան, բայց միշտ իրենց խաղը կրկնելով, կը խորհին թէ ինչ որ կը կորզեն արաբական աշխարհէն կը մնայ իրենց շահը :

Մօտաւոր ապագան պիտի ապացուցանէ թէ ով է ըրած ճիշդ հաշիւը :

Ամէն պարագայի մէջ, Ֆորմոզայի կամ գերմանական հարցին չափ փափուկ կացութիւն մը ստեղծուած է Միջ. Արեւելքի մէջ : Եւ եթէ հրդեհ մը ծագի, խանձը կրնայ շատ հեռուները հասնիլ :

ՊԵՐՃ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅԵՐ ՀՈՆՈԼՈՒԼՈՒԻ ՄԷՋ.— Երուսաղէմի միաբաններէն Աստղիկ Ծ. Վ. Ղազարեան, Աւստրալիոյ հոգեւոր հովիւը այցելած է նաեւ Հաւայեան կղզիներու մայրաքաղաքը Հոնոլուլու, ուր պատահմամբ տեսած է նաեւ քանի մը Հայեր : «Հետաքրքրուեցանք գտնելու Հայերու հետքերը Խաղաղականի խորերը, կը գրէ վարդապետը «Սիոն»ի մէջ : «Հեռաձայնի գիրքը առի եւ հոն գտայ Ռօյ Էսոյեան անուն Հայ մը : Հեռաձայնով բացատրեցի իմ ով ըլլալս : Ան նաեւ եկաւ իր ամերիկացի տիկնոջ հետ : Ռօյ կարնեցի ծնողքի մը էսոեաններու երիտասարդ տղան է : Ծնած է Ճափոն, իր ուսումը առած Շանկայ եւ թղթակից է ամերիկեան մեծ գործակալութեան «Էսոշիէյթըտ Փրես»ի : Ճաշէն վերջ գացած են ուրիշ հայ տիկնոջ մը տունը, որուն ամուսինը ամերիկացի է, Մշեցիի զաւակ, ծնած Ֆրէզնօ, Ցակոբեանի աղջիկ : Երկու Հայեր եւս կան Յակոբ Իսրայէլեան, որ թէ կ'ուսանի, թէ կ'ուսուցանէ, միւսին անունը չի յիշեր : Մեծ ուրախութեամբ ընդունած են հայ հոգեւորականը :

ԼԵՀԱՀԱՅ է. Լ. Հոլտանովիչ, մարտ 2ին դասախօսութիւն մը տուաւ Լոնտոնի մէջ Հայկ. Մշակոյթի մասին : Դասախօսութիւնը սկսելէ առաջ փրոֆէսէօրը ըսաւ թէ՝ « Թերեւս զարմանաք որ Լեհ մը դասախօսութիւն տայ Հայերու մասին : Բայց իմ նախնիքներս հայ ժողովուրդի զաւակներ եղած են, Բէկիրուեան մականունով : Հայութիւնը իմ մէջս արթնցնողը եղաւ 1941ին տառապանքի ընկերս եւ Հայաստանէն աքսորական, 70 տարեկան փրոֆ. Թորոս Գրիգորեանը, որ հիմա մեռած է : Այն փոքր գումարը որ պիտի ստանամ այս գիշեր, պիտի յատկացնեմ Լեհերէն գրական թերթի մը «փրոֆ. Թորոս Գրիգորեան» անունով : Ապա խօսած է հայ գրաբար լեզուի, Խորենացիի, Եղիշէի, Սասունցի Դաւիթի մասին եւ հրաւիրած է Ամառունին որ շարական մը երգէ : Խօսած է առաջին հայ լրագրի «Ազդարար»ի մասին : Լեհուհի Օր. Իռենա Ռոշիքա կարդացած է լեհահայ աշուղ բանաստեղծ Պարոնի «Աղթամար»ը : Ապա փրոֆէսէօրը կարդացած է Ռաֆայէլ Պատկանեանի բանաստեղծութիւններէն, Ալ. Ծատուրեանի «Ջկնորսը» ինչպէս եւ Սայաթ Նովայէն 8 – 9 տաղեր, զարմանքի մատնելով ունկնդիրները : Պաստառի վրայ ցուցադրուած են հայ երիտասարդ Հայհուհիի մը եւ երիտասարդի մը նկարները, ինչպէս եւ աշուղ բանաստեղծ Պարոնի եւ Արամ Խաչատուրեանի նկարները : Կարդացած բոլոր բանաստեղծութիւնները փրոֆէսէօրը ռուսերէնէ լեհերէնի թարգմանած էր : Ան խնդրած է իրեն տրամադրել Միցքեւիչի բանաստեղծութիւնները, զոր Յ. Թումանեան հայերէնի թարգմանած է :

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՄԷՋ Մեծ Պահքի առթիւ Հայկազուն քհնյ. կանոնաւորապէս կը կատարէ Արեւագալի եւ Եկեսցէի արարողութիւնները, խօսելով աւուր պատշաճի քարոզներ, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը : Ներկայիս 250 հայ ընտանիքներ կ'ապրին Կեսարիոյ մէջ ապրուստ ճարելով իբրեւ հողագործ, արհեստաւոր եւ խանութպան : Կեսարիոյ քաղաքապետութիւնը այս տարի եւս քանի չափ հայ չքաւոր ընտանիքներու նպարեղէն եւ վառելանիւթ բաժնեց : Զարդարեաններու դաշտը, որուն վրայ Հայոց արդիական գերեզմանատուն մը շինելու որոշում տրուած է քաղաքապետութեան կողմէ, արդէն իսկ ծածկուած է չորս պատերով : Գարնան պիտի շինուի պահապանին բնակարանը : Գալ տարի Կեսարիոյ մէջ մանկապարտէզ մը բանալու ծրագիր կայ : Կեսարիայէն 14, իսկ Էվէրէկէն մէկ ուսանող ղրկուած է Սկիւտարի Դպրեվանքը :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Փետրուար 7ին Պէյրութի մէջ մեռած Դանիէլ Ատալեան : Ծնած էր Ատանա, 1892ին : Իբրեւ Դաշնակցական շատ սիրուած էր Դամասկոսի մէջ : Ոգեւորութեամբ նուիրուած էր Դամասկոսի Միացեալ վարժարանին մատակարարութեան ծանր գործին : Թաղական էր Նոր Մարաշի մէջ (Պէյրութ) : Ամէն առիթով կ'օգնէր անճար ընկերներու :

×Պուէնոս Այրէսի մէջ (Արժանթին) մեռած է Տոքթ. Օննիկ Թահթաճեան : «Արմենիա» օրաթերթի հիմնադիրներէն Յարութիւն Թահթաճեանի որդին Օննիկ : 30 տարեկան էր : Երբ լոգանքի պահուն իր նշանածին մատանին կը սահի ու կ'իյնայ գետը, Տոքթ. Օննիկ զայն փնտռած պահուն ջրամոյն կ'ըլլայ : Անդամ էր Ա. Ե. Միութեան «Միքայէլեան» խումբին եւ Համալսարանականներու Միութեան օգտակար ըլլալու Հայութեան : « Դաշնակցութիւնը ինծի համար մկրտութեան աւազան է, բայց դեռ անհասանելի տաճար մը, որուն սեմէն կարողանամ ներս մտնել», կ'ըսէր իր բարեկամներուն :

ԱՏԻՍ ԱՊԵՊԱՅԻ «Ձեռարուեստից վարժարանին» տարեկան ցուցահանդէսին լաւագոյն բաժնին պատասխանատուն, Տիկին Սիրվարդ Պապլանեան կրցած է հրաշալի արդիւնքներ ձեռք ձգել՝ սորվեցնելով եթովպացի աղջիկներուն ձեռագործը, եւ կարուձեւը : Կրթական նախարարը, Կայսրը՝ Հայլէ Սելասիէ եւ կայսրուհին մեծ հիացումով դիտած են Տիկին Պապլանեանի բաժինը եւ իրենց գնահատանքը յայտնելով միասին լուսանկարուած են :

ՆՈՐ ՊԱՆԴՈԿ ՄԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Նոր եւ գեղեցիկ պանդոկի մը բացումը պիտի կատարուի Պոլսոյ մէջ, Յունիս 10ին : Պանդոկը կը կոչուի Հիլթըն : Տասնըմէկ յարկ ունի 300 սենեակներով : Այս առթիւ միջազգային մեծ հանդիսութիւններ տեղի պիտի ունենան :

Այս գեղեցիկ շէնքը որ Թուրքիոյ առաջին արդիական պանդոկն է, կը բարձրանայ Պէլվիւ զբօսատանին կեդրոնին վրայ : Արժած է եօթ միլիոն տոլար : Ամէն մէկ սենեակը ունի պատուհան Վոսփորի կամ գեղեցիկ պարտէզներու վրայ : Շէնքին զարդարանքները ներշնչուած են թրքական արուեստէն :

Բացման առթիւ միջազգային մեծ դէմքեր, կառավարական ներկայացուցիչներ, ելմտական եւ առեւտրական շրջանակներէ անձեր, ամերիկեան եւ եւրոպական աստղեր հինգ օր հիւրը պիտի ըլլան պանդոկին :

Առաջին երկու յարկերուն մէջ կան ճաշարաններ, սրճարաններ, դասախօսութեան սրահներ, խանութներ եւ գրասենեակներ : Գլխաւոր ճաշարահը՝ գետնայարկի պարտէզին վրայ կը նայի : Այս ճաշարանին մէկ պատը ամբողջովին ապակի է եւ կը տեսնուի լիճը, ուր կարելի է լողալ : «Մարմարա տանիքը«, պանդոկին վերնայարկը, աշխարհի ամենէն գեղեցիկ համայնապատկերը կը ներկայացնէ :

Ամէն մէկ սենեակ ունի իր մասնաւոր լոգանքի սենեակը եւ պատշգամը : Քանի Թուրք երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ մէկ տարիէ ի վեր կ'ուսանին Մ. Նահանգներուն մէջ պանդոկավարութեան արհեստը սորվելու համար :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

ԳԼՈՒԽ Ա.

Ընկերութեան մը մէջ դասախօսութիւն մը կարդաց Շիմփանզէներու մասին եւ հաստատ այն վարկածին՝ թէ մարդը կապիկէն սերած չէ, սակայն արդեօք կապիկները մարդումէ՞ սերած են :

«Առօրեայ ելեւմտացոյց» թերթին խմբագրութիւնը իմանալով հօրս դասախօսութիւնը, լուրը տպեց խոշոր խորագիրներով, « Նշանաւոր ուսուցչապետը կ'ըսէ թէ Շիմփանզէները մարդոց վատածին ցեղը կը կազմեն» : Քիչ ատեն վերջ թղթակից մը ներկայացաւ հայրիկիս, եւ թերթին կողմէ խնդրեց որ ժողովրդային լեզուով խմբագրուած յօդուածաշարք մը գրէ այդ նիւթին մասին : Հայրս շատ քիչ անգամ այդքան բարկացած տեսած էի : Գրեթէ կոպտօրէն տունէն դուրս վտարեց մարդը, ի մեծ ցաւ ինծի, վասն զի այդ օրերուն դրամի շատ պէտք ունէինք : Այն ատեն, որ նոյն վայրկեանին մտածեցի երիտասարդին ետեւէն վազել եւ յայտնել անոր թէ հայրս փոխեց իր միտքը եւ պիտի ղրկէ խնդրուած յօդուածաշարքը :

Շատ դիւրութեամբ կրնայի գրել այդ յօդուածաշարքը եւ հաւանաբար գաղտնիքը մէջտեղ չելլէր, քանի որ հայրս թերթին ընթերցող մը չէր : Սակայն հրաժարեցայ մտադրութենէս, զայն համարելով շատ վտանգաւոր : Ուստի ամենագեղեցիկ գլխարկս գլուխս դնելով գացի ցաւս պատմելու նպարավաճառին :

« Առօրեայ ելեւմտացոյց»ին թղթակիցը միակ երիտասարդն էր որ մեզի այցելեց : Ատեն կ'ըլլար որ կը նախանձէի մեր երիտասարդ ազախինէն՝ Էմիլիի, որ պատեհութիւնը ներկայացած պահուն, «պտոյտի կ'ելլէր» իր նշանածին՝ թիկնեղ նաւաստիի մը հետ :

Երբեմն շրջագայութիւններ ալ կը կատարէր նպարավաճառին աշկերտին եւ գեղագործին օգնականին հետ «Թեւանցուկ» մը ընելու համար, ինչպէս կ'ըսէր ինք : Կը մտածէի տխրօրէն, թէ ես չունէի մէկը, որուն հետ «Թեւանցուկ» ընէի : Հայրիկիս բոլոր բարեկամները տարեց ուսուցչապետներ էին, ընդհանրապէս երկար մօրուքով : Ճիշդ է թէ պրոֆ. Փիթըրսըն անգամ մը գիս գրկեց խանդակաթ կերպով եւ ըսաւ թէ «վայելուչ փոքր մէջք» մը ունիմ եւ փորձեց համբուրել զիս : Պարկեշտ կնոջ մը համար ներելի չէին այս բաները :

Կը ցանկայի արկածախնդրութիւններու, սիրոյ եւ վիպերգութեան, ու կը թուէր թէ դատապարտուած էի գոյութիւնս քարշ տալ անպէտ կերպով : Գիւղին մէջ կար գրադարան մը, լեցուն առասպելական պատմութիւններու գիրքերով : Ու ես անուղղակի կ'ապրէի անոնց վտանգներով եւ սիրահարութիւններով : Գիշերները կը քնանայի երազելով լաւկեաց Ռոտեզիացիներն եւ զօրաւոր մարդիկը, «որոնք միշտ կը զգետնէին իրենց հակառակորդները մէկ հարուածով » :

Շարժանկար ալ ունէինք, պաստառին վրայ յաջորդաբար կը ներկայացնէր « Փամելային արկածները » : Փամելան սքանչելի երիտասարդ եւ անվախ կին մըն էր : Օդանաւերէն վար կ'իյնար, արկածախնդրութիւններ կը կատարէր ընդծովեաններու մէջ, երկնամերձ շէնքերէն վեր կը մագլցէր, առանց մազն իսկ շարժելու, եւն. : Գլխապտոյտի բռնուած վիճակի մէջ կը վերադառնայի տուն, ուր յաճախ կը գտնէի կազի ընկերութեան ազդարարութիւնը, որով կը սպառնային կտրել հոսանքը, հաշուեցոյցը չվճարուելու պարագային :

Եւ սակայն ամէն վայրկեան գիս աւելի կը մօտեցնէր դէպի արկածախնդրութիւն :

Հաւանաբար աշխարհի վրայ շատեր բնաւ չիմացան հնագոյն գանկի մասին, որ գտնուեցաւ Պրոքըն Հիլի մէջ :

Հիւսիսային Ռոտեզիա : Առտու մը վար իջած ատեն տեսայ որ հայրիկը կաթուածահար ըլլալու աստիճան ջղային վիճակի մը մէջ կը գտնուի : Ամբողջ պատմութիւնը առջեւս թափեց :

— Կը հասկնա՞ս, Աննա, Ճաւա գանկին հետ որոշ նմանութիւններ կան, անկասկած, բայց հարեւանցի, շատ հարեւանցի Ոչ, ասիկա այն բանն է որուն վրայ միշտ պնդած եմ, — Նախամարդուն ցեղին հնագոյն ձեւը : Կ'ընդունի՞ս թէ Ճիպրալթար գանկը ցարդ գտնուած Նեանտերթալ գանկերուն ամէնէն նախնականն է : Ինչո՞ւ : Այդ ցեղին օրրանը Ափրիկէի մէջ կը գտնուէր : Անցան Եւրոպա :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

անսասոյգ Ֆրանսայի մը անունով : Ամէնքըս ալ համաձայն չե՞նք Ատլանտեան դաշինքին, բանակցութեանց եւ զինաթափութեան : Ես չեմ ուզեր խօսիլ խոնարհ եւ նուաստացեալ Ֆրանսայի մը անունով... Կը խօսուի Ֆրանսայի բացակայութեան մասին եւ տեսակ մը ամօթ կը զգանք. բայց մենք մեղմէ չէ որ կ'ամչնանք : Եւ վերջապէս, ես չեմ ուզեր խօսիլ զօրող Ֆրանսայի մը անունով, զգուշանանք յանձնապաստանութենէ : Մեր զգայնութիւնը պէտք չէ վարանոտ դարձնէ մեր մտածումը եւ անսասոյգ՝ մեր ընթացքը : Մեր ամենադէշ թշնամիները մեր մէջ են, եւ կը կոչուին տարակոյս եւ երկիւղ : Մեր սիրտերէն վանենք երկուքն ալ : Ձեզմէ կը խնդրեմ պայծառ, հաւատարիմ եւ յուսալից քուէարկութիւն մը » :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊԵԼԺԻՈՅ ՄԷՋ

Վերջին լուրերու համաձայն, անդորրութիւնը վերահաստատուած է Պրիւքսէլի մէջ : Շաբաթ օր հարիւր հազար կաթոլիկներ արշաւ մը սարքած էին դէպի մայրաքաղաք, երկրին բոլոր մասերէն, բողոքելու համար կառավարութեան դպրոցական ծրագրին դէմ : Ընդհարումներու միջոցին 180 հոգի ձերբակալուեցան եւ 30 հոգի վիրաւորուեցան :

Ցուցարարներու թափօրը թշնամական կանչեր կ'արձակէր կառավարութեան դէմ : Կէս օրէն վերջը կացութիւնը ծանրացած ըլլալով, ոստիկան - զօրքը կրակ բացաւ : Ոստիկանութիւնն ալ արտասուաբեր կազեր կը գործածէր, ամբոխը ցրուելու համար : Ցոյցերը շարունակուեցան մինչեւ իրիկուն, բայց տեղատարափ անձրեւը նպաստեց հանդարտութեան վերահաստատման :

Փողոցները մաքրուած են արդէն, փշաթելերը վերցուած : Պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն ձերբակալուած էին վեց հարիւր հոգի, բայց մեծ մասով ազատ արձակուեցան :

Հեռագրի մը համաձայն դժգոհները այժմ ալ գործադուլներ կը պատրաստեն, պայքարը շարունակելու համար :

ԵՒ ԱՅԺՄ ԶՕՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ

Հիմա որ Ֆրանսա վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները, պատրաստութիւններ կը տեսնուին Զօրսերու խորհրդաժողովի մը հրաւիրելու համար : Բայց ամէնէն առաջ արեւմտեան երեք պետութիւնները պիտի խորհրդակցին, փութացնելու համար ժողովը : Ֆրանսական կառավարութիւնը արդէն գործի ձեռնարկած է, տրամադրութիւնները շօշափելու համար :

Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն քանի մը ժամ առաջ, Խ. Միութեան վարչապետը, մառեշալ Բուլկանին պատասխանելով Մոսկուայի հեռագրական գործակալութեան թղթակցին, ըսաւ թէ «խորհրդային կառավարութիւնը ինչպէս առաջ, այժմ ալ համաձայն է Զօրս Մեծերու խորհրդաժողովի մը, եթէ այդպիսի ժողով մը կրնայ նպաստել մեղմացնելու համար միջազգային լարուած յարաբերութիւնները : Խ. Միութիւնը արդէն առաջարկած է մօտաւոր ապագայի մը մէջ հրաւիրել Զօրսերու խորհրդաժողով մը, քննելու համար Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը» :

Հաւանական է որ ժողովը գումարուի Սթոքհոլմի մէջ :

× Մառեշալ Վորոշիլով ճառ մը խօսելով յայտարարեց.— «Եթէ նոր պատերազմ մը պայթի, համաշխարհային քաղաքակրթութիւնը չէ որ պիտի կործանի, այլ դրամատիրական կարգուսարքը որ մաշած է արդէն» : Նախապէս Մոլոթով ալ նոյնիմաստ յայտարարութիւն մը ըրած էր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ թերթերը կը գրեն թէ հրացանաձգութիւն մը տեղի ունեցած է Կազայի շրջանին մէջ, Իսրայէլացիներու եւ Եգիպտացիներու միջեւ, տեւելով մէկ ժամ : Իսրայէլի վարչապետը իր մօտ հրաւիրելով ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան դեսպանները յայտարարեց թէ կացութիւնը մեծապէս ծանրացած է :

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ սուրիական օդանաւեր անցած են սահմանագլուխը եւ թէ կառավարութիւնը անմիջապէս բողոքագիր մը յանձնեց սուրիական դեսպանատան :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԹԱՏԵՐԱ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 3 Ապրիլ ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսի՛ քաղաքապետարանի սրահը

Ներկայ կ'ըլլայ Մուրատի քոյրը ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ԷԼՄԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին .— Պ. Տարանտալեան (դաշնակ), Մ. Պոլէճեան (ջութակ), փոքրիկն Ներկարարեան (ջութակ), Տէտէեան (ձեռնադաշնակ) :

Մասնակցութեամբ ծանօթ երգիչ ԺԱՔ ՏԱԼԻ

Կ'երգեն .— Տիկ. Մառի Շարք Կառվարենց, Օր. Մ. Մուրատեան եւ Մ. Պողոսեան, կ'արտասանեն միութեան երկու սաները :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ .— Առաջին անգամ ըլլալով դերասան ԱՐԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ իր թարգմանութիւնը «ԶԱՓԻ ՎՐԱՅ ՇԻՆՈՒԱԾ ԱՄՈՒՍԻՆԸ»

Կատակերգութիւն մէկ արար : Մասնակցութեամբ Օր. Հ. Խըտըշեանի եւ Օր. Սր. Թօփալեանի, բեմի ղեկավար եւ յուշարար Բ. Հայկէշեան :

Եւրոպական պար, օրքէսթր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ : Հայկական երգերու բաժին, ղեկավարութեամբ Թարխատ ԳԱՐԵԳԻՆԻ : Ճոխ պիւֆէ

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, մասնաճիւղին 30ամեակին առթիւ : Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 20·30ին, Օ Ֆուայէ տը լա սալ տէ Ֆէթ :

Կը նախագահէ ընկերուհի Հ. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ, կը խօսի ընկերուհի ՍԻՍԼԵԱՆ : Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը Քատէ սրճարանի վերնայարկը այս չորեքշաբթի գիշեր : Դասախօսն է տիկին ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ : Նիւթը՝ Գ. Սունդուկեանի թատերական գրականութիւնը :

Մուտքը ազատ է :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ս. Սահակ - Մեսրոպ Մայր եկեղեցի
ժամանակացոյց Ս. Զատկի

3 Ապրիլ, կիրակի Ծաղկազարդ, Ս. Պատարագ, բազմաձայն երկսեռ խումբով, ժամը 10, Դռնբացէք 4·30 :

5 Ապրիլ, Աւագ երեքշաբթի, Յիշատակ Տասն Կուսանաց ժամը 4·30ին :

7 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի, Յիշատակ Ընթրեաց, Նախատօնակ 8·30ին :

Ս. Պատարագ 10ին :

Ոտնլուայի արարողութիւն Երկսեռ խումբով ժամը 4·30ին, Խաւարումի արարողութիւն ժամը 7·30ին :

(Շար.)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ .— Շաբաթ եւ կիրակի օրերը աննախընթաց բազմութիւն մը հաւաքուած էր Փարիզի երկու մարզադաշտերուն մէջ : Շաբաթ օր ոստիկանութիւնը մասնաւոր միջոցներ ձեռք առած էր տեղաւորելու համար 62·000 հոգի Սթատ տը Քոլոմպի մէջ, ուր Ֆրանս - Կալլէս ռըկպի (15) հանդիպումը տեղի կ'ունենար : «Հինգ ազգերու մարզաշարք»ի կարգին : Հակառակ իր ճիգերուն, Ֆրանսան չկրցաւ պարտութեան մատնել Կալլէսի խումբը որ 11ի դէմ 16 կէտով պահեց իր առաջին տեղը, հինգ ազգերու գլուխը : Հանրապետութեան Նախագահն ալ ներկայ էր մրցումին :

Կիրակի Փարք տէ Փրէնսի մէջ 45·000 հոգի կը դիտէին Ֆրանսական բաժակի մրցումներու շարքին Լիլ - Ռէնս հանդիպումը (8րդ տը ֆինալ), ուր այս վերջինը պարտուեցաւ մէկի դէմ 0ով :

Պասքէթ Պօլի մէջ Իտալիա յաղթեց Ֆրանսայի 56ի դէմ 64 կէտով :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Խոհարար կամ խոհարարուհի մը օգափոխութեան կայանին համար : Պայմաններուն եւ մանրամասնութեանց համար դիմել Տիկին Թաղէոսեանի,
5, Rue Mayran, Paris (9)

ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՍՏ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է խնջոյք մը, Ապրիլ 3ին կիրակի ժամը 15ին, Ահարոնեան ակումբի մէջ, 26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան) :

Կը հրաւիրուին բոլոր շրջաններու ընկերները, ընկերուհիները եւ համակիրները :

ՀԱՅ ՍՊԱՅԻՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի գրաւումէն վերջ Հայ Սպաներու կարեւոր մաս մը անցաւ Պոլիս, ուր «Ճակատամարտ» թերթի պաշտպանութիւնը վայելեց, քանի որ անտեղեակ էին տեղական լեզուներու, արհեստի : Բայց կամքը յաղթեց ի վերջոյ :

Այս սպաները 25 տարի առաջ հիմնեցին Հայաստանի Միութիւնը, համախմբուելով զօր. Կորկանօֆի շուրջ :

Կը տօնուի ճաշով մը յառաջիկայ ուրբաթ ժամը 20ին, Սէրքլը Միլիթէրի մէջ :

Պատուակալ նախագահութեամբ առողջապահական նախարար եւ Փարիզի քաղաքապետ ՊԷՐՆԱՐ ԼԱՖԷՅի :

Միութիւնը կը հրաւիրէ փափաքողները մասնակցելու այս տօնակատարութեան :

Արձանագրուիլ Պ. Յակոբ Առաքելեանի մօտ՝ 20 Ռիւ Նիւնժէսէր է Քօլի :

Ճաշագին 3000 ֆրանք :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ .— Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Ուզունեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց եղբօր եւ հօրեղբօր՝ ողբացեալ դերասան ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի մահուան տարելիցին եւ Ուզունեան ընտանիքի ննջեցեալներուն համար պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի 3 Ապրիլ առաւօտեան ժամը 9ին, Սէն Մարթէնի եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ
ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Թ. ՑԱՆԿ

Ափրիկեան գաղութէ մը (Յառաջի միջոցաւ)	225·000
Հիւրմիւզեան (Նանթէր)	5·000
Թիրեաքեան եւ Գէորգեան ընտանիքներ	2·000
Եր. Ճանկէօզեան	1·000
Ոմն	1·000
Տիկին Նոյեմի Մաթոսեան	1·000
Ոմն	500
Ոմն	500
Ոմն	500
Ոմն	200
Գումար	236·700
Նախորդ գումարը՝	406·600
Ընդհ. գումար	643·300

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ կը տօնուի՝
ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ
ժամը 14·30ին, Միւթիւալիթէի մէջ :

ԼԻՈՆ .— Այրի Տիկին Մարի Խուպճանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Շահնուր Նիկողոսեան, Հաճեան ընտանիք եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աւագեան (Կրընոպլը), Տէր եւ Տիկին Խուպճանեան Հայրապետ և զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Խուպճանեան Մուրատ եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Վարագաճեան Մուրատ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալէքսանեան Պօղոս եւ զաւակները (Կրընոպլը), Այրի Տիկին Նոյեմի Վարագաճեան, Տէր եւ Տիկին Գալփաքեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Թադէոս Մակարեան եւ զաւակները (Արժանթէյ), Բենիկ Սիվրիհիսարեան եւ զաւակը (Աթէնք), Հայրապետ Սարաֆեան (Փարիզ), խոր կսկիծով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը՝ իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, քեռայրին եւ ազգականին

ԹԱԳՒՈՐ ԽՈՒՊՃԱՆԵԱՆի

որ տեղի ունեցաւ, 25 Մարտ, ուրբաթ օրը՝ իր բնակարանը 61 տարեկան հասակին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի, 29 Մարտ, իր բնակարանը, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Ավընիւ Պէրթըլոյի, Կիյօթիէրի նոր գերեզմանատունը :

Մահազդ դրկուած չըլլալով, ներկայս իբր այդ նկատել :

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՄԱՐՏ

MERCREDI 30 MARS

1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7635 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3046

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿՍԱՅՐԻ ՍՈՒՐ

●

Ամէն տեղ ալ ունինք դպրոցաւարտ սերունդ մը, տիրացած՝ օտար լեզուներու։

Բազմութիւն մը կը կազմեն անոնք որ ի վիճակի են տեսութիւններ պարզելու եւ տեսակէտներ պաշտպանելու իրենց բնակած երկիրներու լեզուներով, — ֆրանսերէն, անգլերէն, սպաներէն, պարսկերէն, արաբերէն կամ գերմաներէն։

Թանկագին առաւելութիւն մը՝ բաղդատելով նախընթաց սերունդներու հետ։

Առաւելութիւն մը, որ կ'աճի եւ կը ծաւալի շարունակ, բոլոր հայաշատ գաղութներուն մէջ։

Խնդիր է թէ ինչպէս կ'օգտագործեն այս պաշարը, հանրային գործունէութեան տեսակէտով։

Առաջին Մեծ Պատերազմէն առաջ, Եւրոպայի, մասնաւորապէս Ֆրանսայի եւ Զուիցերիոյ մէջ ունէինք ուսանողական սերունդ մը որ կ'աշխատէր իր սորվածէն բաժին հանել ամէնուն։

Ան ունէր հիմնական սկզբունք մը, — ծառայել ժողովուրդին՝ երկրին մէջ, իսկ դուրսը՝ պաշտպանել անոր շահերը, օտար լեզուներով եւ իր ամբարած գիտութիւններով։

Պայմանները արմատապէս փոխուեցան, բացարձակօրէն նոր կացութեան մը առջեւ դնելով մեզ։

Եւ այժմ ստիպուած ենք վերադնահատումներ կատարել, մտածելու եւ գործելու նոր ձեւեր փնտռել, որպէսզի կարենանք դիմաւորել օրուան պահանջները։

Այս նոր կացութեան մէջ, կարեւոր դեր մը կ'իյնայ նորահաս ուժերուն։ Մանաւանդ անոնց որ օտար լեզուներու հետ, մշակած են հայագիտութիւնն ալ, իբրեւ լրացուցիչ մաս։

Ի՞նչ կը տեսնենք, իրականին մէջ, մեր ափերէն մինչեւ Միջին Արեւելք եւ Ամերիկա։

Նոյն սերունդէն բազմաթիւ շրջանաւարտներ իրենց լեզուագիտութիւնը կ'օգտագործեն ... ջուր պղտորելու համար։

Պարզապէս օտարալեզու հրատարակութեանց մէջ կը փոխադրեն մեր հանրային կեանքին բացասական երեւոյթները, կուսակցական մոլեռանդութեամբ եւ եղբայրադաւ ատելութեամբ։

Այս մարզանքը կատարեալ համաճարակի մը վերածուեցաւ Բ. աշխարհամարտէն ետք, բոլոր հայաշատ գաղութներուն մէջ։

Եւ արդէն կազմուած է աղանդ մը, որուն անդամները չեն կրնար գիշերը հանգիստ քնանալ, եթէ օտարալեզու գրաբանութիւն մը կամ ցնդաբանութիւն մը չթխեն, պարբերաբար։

Այս տնաբոյս ապետները իրենց գըլխուն վերեւ ունին չար ոգիներ որոնք հում նիւթեր կը ճարեն, վերիվայր շրջելով ժամանակակից պատմութիւնը։

Այս առթիւ ալ չարաչար կը շահագործուի նուիրական բառ մը, Հայրենիք։

Տարեցներուն հետեւելով նորահասներն ալ կը փորձեն, օրինակ, հայրենիքի եւ հայ ժողովուրդին թշնամի ներկայացնել Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։ Այն ուժը որ հայրենիքի կորիզ մը ձգեց իրենց։

Աւելի յառաջ երթալով, ազատութեան եւ խաղաղութեան ալ թշնամի կը հռչակեն Դաշնակցութիւնը։

Այսպէս, լեզուագիտութիւնը դարձած է երկսայրի սուր մը, որ կրնայ է՛ւ բարիք է՛ւ չարիք պատճառել։

«Պրոգրեսիւ» կոչուած աղանդը չըմբռներ թէ արգահատելի կը դառնայ ոչ միայն հանրութեան, այլեւ օտարին առջեւ, երբ կը փորձէ ցորեն քաղել որոմ ցանելով։

Ինչո՞ւ կը պղտորեն երիտասարդութեան միտքը եւ արիւնը։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԿՍԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԻԼ ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ ՄԸ ԳՈՒՄԱՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

*

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՆ ԱԼ ՊԻՏԻ ՎԱՒԵՐԱՑՆԵՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ

Հիմա որ Ֆրանսայի Հանրապետութեան Խորհուրդը վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները, տենդագին գործունէութիւն մը կը տիրէ դիւանագիտական շրջանակներու մէջ։ Արեւմտեան երեք մեծ պետութիւնները խորհրդակցութիւններ կը կատարեն, Չորսերու ժողով մը հրաւիրելու համար։

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Բչ. օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարարը, Սըր Էնթընի Իտըն հաստատեց թէ Մ. Նահանգները, Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա միջոցներ կը խորհին խորհրդաժողովի մը գումարման մասին, քանի որ լրացած է նախապէս դրուած պայմաններէն մին, — Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը Ֆրանսայի կողմէ։ Ցարդ եօթը դինակիցներէն չորսը միայն — արեւմտեան Գերմանիա, Ֆրանսա, Իտալիա եւ Անգլիա — վաւերացուցած են այդ համաձայնութիւնները, բայց բրիտանական կառավարութիւնը վստահ է թէ Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ եւս պիտի վաւերացնեն մօտերս։

Պատասխանելով հարցումի մը, Իտըն կրկնեց. — Արդէն իսկ կը խորհրդակցինք մեր դաշնակիցներուն հետ, քայլ մը եւս յառաջ երթալու համար։ Նախ պիտի չօշափենք Խ. Միութեան տրամադրութիւնները եւ եթէ արդիւնքը նպաստաւոր ըլլայ, արտաքին նախարարներու նոր խորհրդաժողով մը պիտի գումարուի։ Իսկ եթէ այս խորհրդաժողովն ալ յաջողի, այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ ժողովի հրաւիրել բուն վարչապետները, այսինքն գործել » «ամենաբարձր աստիճանի վրայ», համաձայն Չըրչիլի բանաձեւին զոր պարզեց 1953ի նշանաւոր ճառով։

Անգլիոյ ձախակողմեան հոսանքները կը կը պահանջեն օր առաջ բանակցիլ Խ. Միութեան հետ, հրատապ հարցերու, մասնաւորապէս ջրածին ռումբի մասին։ Կառավարութիւնը ինքն ալ համաձայն է եւ ձեւեր կը փնտռէ, յուսալից եզրակացութեան մը յանգելու համար։ Բայց, Լոնտոնի մէջ ամէն բանէ առաջ կ'ուզեն որ Խ. Միութիւնը ապացուցանէ իր բարեմտութիւնը, օրինակ՝ դիւրացնելով Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը։ Այդ պարագային կը դիւրանայ գերմանական դաշնագրին կնքումը։

× Լուրի մը համաձայն, Աւստրիոյ վարչապետը, որ Մոսկուա հրաւիրուած է եւ լուատես կ'երեւայ, պիտի առաջարկէ Չորսերու նոր խորհրդաժողովը գումարել Վիէննայի մէջ։ Լոնտոնի, Փարիզի, Մոսկուայի, Ուաշինկթընի եւ Մոսկուայի դեսպանները կանչուած են, Խ. Միութեան հրաւէրին առթիւ։

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնն ալ կը հաստատէ թէ երեք Մեծերը խորհրդակցութիւններ կը կատարեն, Չորսերու ժողով մը հրաւիրելու համար։ Այս առթիւ հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, երբ խորհրդաժողովը գումարուի, արեւմտեան Գերմանիան ալ պիտի հրաւիրուի, կարգ մը պարագաներու մէջ։ Ուաշինկթընի մէջ ալ այն տեսակէտն ունին թէ նախ անհրաժեշտ է հրաւիրել արտաքին նախարարներու ժողով մը, յետոյ մտածել մնացեալի մասին։

Միեւնոյն ատեն կը ծանուցուի թէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը պիտի պահանջէ ծերակոյտէն անյապաղ վաւերացնել Փարիզի համաձայնութիւնները, փութացնելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը։ Կը կարծուի թէ ծերակոյտին արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովը վաւերացումը պիտի կատարէ հինգշաբթի օր, իսկ Ծերակոյտը՝ ուրբաթ կամ շաբաթ, Զատկի արձակուրդէն առաջ։

× Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման շնորհիւ, կը յուսացուի Սարի մասին նախատեսուած հանրաքուէն կատարել յառաջիկայ սեպտեմբերին։

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

★

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

Որքան կրցած եմ հետեւիլ, Հայաստանի բանաստեղծները յաճախ աւելի սիրուն գիւտեր կ'ընեն, երբ մանկական բանաստեղծութիւններ փորձեն, քան «սոցիոլոգիական պրոբլեմ»ներ մշակած ատեն։

Այն ատեն, լեզուն եւ շարահիւսութիւնն ալ առուակի պէս կը հոսին, վճիտ եւ կարկաչուն։

Աչքի առջեւ ունիմ Գուրգէն Բորեանի «Հատընտիր»ը, տպուած՝ Երեւան, 1953ին։

Վերջին մասը կը պարունակէ շարք մը մանկական ոտանաւորներ, — առաջինը Ես, Դու, Նա։ Իւրաքանչիւր տողը հազիւ երկու բառէ բաղկացած։

Երբ փոքրիկ — Ընկերներ ենք — Ու — րախ զուարթ — Երգում, վազում — Խաղում ենք մենք. — Եւ՛ ես եւ նա՛ — Եւ դու...

Ուրիշ պատկեր մը, «Նկարը». —

Սա երկինք է — Կապուտակ. — Այս էլ ամպիկն է — Ճերմակ. — Այստեղ սար է. — Այնտեղ ձոր — Անդունդներով — Մութ ու խոր. — Այստեղ դաշտ է, — Այնտեղ՝ արտ — Եւ արտեր — Ծաղկազարդ։ — Իսկ սա տուն է — Սա՝ պարտէզ, — Այստեղ գետն է — Փրփրադէզ — Վըրան փայտէ — Մի կամուրջ — Որ օրօրւում է քամուց ...

Եւ դեռ ուրիշներ, մէկը միւսէն գեղեցիկ — «Իմ Ձին», «Ես եւ արձագանգը», «Ծիտը»։ Եւ ահա Ծիծեռնակը.

Մեր փայտաշէն — Ցարկի տակ — Ապրում է մի — Ծիծեռնակ։ — Ծիւ, ծիւ, ծիւ, ծիւ, — Ծիծեռնակ — Գարնան սիրուն — Իմ Թռչնակ։

Եւ տակաւին Եղեւնին. —

Մեր տան դիմաց, մեծ պարտիզում
Եղեւնի ծառն է կանգնած.
Նա միշտ ուրախ երգ է ասում,
Թեւերն ազատ տարածած։
Գարունը գայ՝ կանաչ է նա,
Ամառ, աշուն՝ կենսալից.
Իսկ թէ դաժան ձմեռն էլ գայ,
Նա վախ չունի նըրանից։
Թէ ձիւն էլ տեղայ առատ,
Ծածկի անտառ, դաշտ ու լեռ,
Նա միշտ հպարտ, կանաչազարդ,
Ցրտին, բքին անտարբեր։

Կրնայի դեռ յիշել Գետակը, Քամին, Անձրեւը, Տոյլ Փիսօն, Իմ ստուերը, Ծառերի Օրօրը, Իմ մայրիկը, Մանկական երկաթուղին, Փայտաձիատը, Եւայլն։ Բոլորն ալ միեւնոյն ատեն իրագիտական դասեր։ Մատչելի եւ հրահանգիչ՝ մանուկներու համար։

Կան ուրիշ բանաստեղծներ ալ որոնք գրականութեան նոյն ճիւղը կը մշակեն յաջողութեամբ։

Խնկօ Ապեր համեստ ածու մը բացած էր։ Արդէն ծաղկաստան մը կազմուած է, ճոխ եւ դալարագեղ։

ՎԱՀԷ

ՊՂՏՈՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

●

ԹՈՒՐՔԻԱ ՆՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՈՒՂՂԵՑ ՍՈՒՐԻՈՅ

«Լը Մոնտ»ի Անգարայի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Թրքական կառավարութիւնը նոր յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որով բոլորովին Սուրիոյ վրայ կը ձգէ յարաբերութեանց լարման պատասխանատուութիւնը։ Յայտարարութիւնը կը բացատրէ թէ Սուրիոյ քաղաքականութիւնը խոր փոփոխութիւն մը կրեց Ֆարէս էլ Խուրիի դահլիճին հրաժարումէն ետք։ Ցեռոյ ոչ-բարեկամական արարք մը կը նկատէ ժողովի մը հապճեպ գումարումը Գահիրէի մէջ, Թուրքեւիրաքեան դաշինքին կնքումէն անմիջապէս ետք։ Եւ վերջապէս յիշելով սուրիական մամուլին թշնամական հրատարակութիւնները, յայտարարութիւնը դիտել կու տայ.

1. Թուրքեւիրաքեան դաշինքը նկատի ունի ամէն նախայարձակում, ո՛ր կողմէն ալ գայ, մէջն ըլլալով Իսրայէլը։ Արաբական պաշտպանութեան դաշինքն ալ միեւնոյն մտահոգութեամբ կազմուած է։ Անհրաժեշտ է երրորդ համաձայնութիւն մը «Եգիպտոս, Արաբիա, Սուրիա)։

2. Պաշտպանութեան միջոցները միայն անդամակից երկիրներուն սահմանափակել եւ մերժել զօրաւոր պետութեանց աջակցութիւնը՝ կը նշանակէ անկարողութեան դատապարտել նոր զինակցութիւնը։

3. Սուրիոյ պաշտպանութիւնը աւելի՞ լաւ կ'ապահովուի հեռաւոր Եգիպտոսի քան Թուրքիոյ միջոցաւ, որ հասարակաց սահմանագլուխ մը ունի ընդարձակ տարածութեամբ եւ որ միշտ Սուրիոյ անկախութիւնը ուզած է։

Անգարայի մէջ այն կարծիքն ունին թէ Սուրիան օգտուեցաւ առաջին պատեհութենէն, ստորագրելու համար դաշինք մը որ յայտնապէս ուղղուած է Թուրքիոյ դէմ։ Անգարայի յայտարարութիւնը կ'ազդարարէ այս առթիւ. «Երկար տեւեց այս խաղը։ Եթէ Սուրիոյ կառավարութիւնը անկախութեան եւ գերիշխանութեան իրաւունք ըսելով ժողովուրդը ազգայնամոլական խնդրութեան առաջնորդել կը հասկնայ, պատրաստ է հաշիւ տալ անոր, իր դրացիներուն եւ բոլոր խաղաղասէր ազգերուն»։

× Կիրակի օր Թուրքիա կը գանգատէր թէ սուրիական օդանաւեր սաւառնած են թրքական հողին վրայ։ Յաջորդ օրը Սուրիոյ կառավարութիւնը ինք բողոքեց թէ թրքական օդանաւեր երեւցած են սուրիական հողին վրայ։ Այս բողոքագրին համաձայն, որ յանձնուած է Դամասկոսի դեսպանին, թրքական օդանաւեր չորս անգամ բռնաբարած են Սուրիոյ օդային տարածութիւնը, անցեալ շաբթուան ընթացքին։ Սուրիոյ օդանաւային սպայակոյտին պետը հերքելով Թուրքիոյ ամբաստանութիւնը, կ'ըսէ. «Երկար ատենէ ի վեր սուրիական որեւէ օդանաւ տեղէն չէ շարժած հիւսիսային շրջանի օդակայանէն։ Բայց թրքական երկու օդանաւեր թռիչքներ կատարած են Սուրիոյ սահմանին վրայ»։

Սուրիոյ թերթերը դիտել կու տան թէ Թուրքիա պատրուակներ կը փնտռէ, արդարացնելու համար իր զինուորական համախմբումները Սուրիոյ սահմանին վրայ։

× Ուաշինկթընի լիբանանեան դեսպանը, Շարլ Մալիք, որ այժմ Պաղտատ կը գտնուի, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ ֆրանսական գործակալութեան. — Մասնաւորապէս ազդուած եմ Իրաքի նիւթական աճագին հարստութիւններէն, որոնք քարիւղի եկամուտներուն իմաստուն գործածութեամբ կրնան տասը տարիէն Մօտաւոր Արեւելքի ամէնէն կարեւոր երկիրը դարձնել Իրաքը»։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵԿԸ ՄԻՒՍԷՆ ՊԵՐՃԱԽՕՍ

× Ամերիկան 125 միլիառ ֆրանք կը տրամադրէ Հարաւային Սպանիոյ մէջ հըսկայական օդակայաններու շինութեան համար։ Բայց որովհետեւ շինութիւնները պէտք եղած արագութեամբ չեն ընթանար Ուաշինկթըն որոշած է աւելի՛ մօտէն հըսկել աշխատանքներուն վրայ։ Պատասխանատու ընկերութիւնները խոստացած են ամէն ինչ վերջացնել 1956 Սեպտեմբերին։

Կը յիշեցնենք թէ այս օդակայանները պիտի ըլլան զուտ ամերիկեան, որովհետեւ կը ստեղծուին սպանեւամերիկեան համաձայնութեամբ միայն։ Արդարեւ, Սպանիան մաս չի կազմեր ՀԱԿին (Հիւս. Ատլանտեանի դաշինք) եւ ուրեմն կը մնայ եւրոպական պաշտպանութեան ցանցին լուսանցքին վրայ։ Ուշագրաւ է ամերիկեան սպայակոյտին փութկոտութիւնը՝ ռազմական այս շինութեանց մասին։

× Ուրիշ դժուարութիւններ՝ Անգարայի հետ ալ։ Ուաշինկթընէն նոր առաջարկներ եւ պահանջներ ներկայացուած է Թուրքիոյ տնտեսական եւ ելմտական կացութիւնը բարւոքելու համար։ Ամերիկացիք պատրաստ են բարձրացնելու վարկերու գումարը, պայմանաւ որ գործառնութիւնները ենթարկուին իրենց ուղղակի հակակշռին։ Բայց ինչպէս կ'երեւա՛յ Անգարա մերժած է ընդունիլ պայմանաւորեալ օժանդակութիւն։ Միշտ նոյն պատմութիւնը։ Որքա՞ն տամ որ «այսքան» առնեմ ...

× — ՄԱԿի զեկոյցը քարիւղի վաճառման մասին՝ տագնապի մատնեց ամերիկեան նաւթային ընկերութիւնները։ Արդարեւ, հրապարակուած թիւերէն երեւան կուգայ որ այդ ընկերութիւնները շատ սուղ գիներով կը ծախեն Միջին Արեւելքի հում քարիւղը Եւրոպական երկիրներուն։

Այս իրողութիւնը կարելի է հաստատել Ֆրանսայի մէջ ալ, ինչպէս դիտել կուտան կարգ մը թերթեր։ Կառավարութիւնը — որ հեղուկ մազութի (ֆիւըլ) թոնին վրայ դրած էր 400 ֆրանքի տուրք մը, որպէսզի հանքածուխի վաճառումը պաշտպանէ իբրեւ զուտ ֆրանսական արտադրութիւն, — ստիպուեցաւ քանի մը օր առաջ վերցնել այդ տուրքը որովհետեւ մազութի թոնը երեք հարիւր ֆրանք բարձրացած էր։

Քարիւղի ընկերութիւնները փորձեցին հրատարակել չտալ ՄԱԿի հաշուեկշիռ-զեկոյցը։ Բայց ձախողեցան։ Թէ ո՞ւր կրնայ յանգիլ քարիւղ — հանքածուխ — համադրեալ քարիւղ (առաւելաբար գերմանական պատրաստութիւն) մրցակցութիւնը, անշուշտ կրնայ ազդել դիւանագիտական յարաբերութեանց վրայ։

× — Ուրիշ խնդիր մը, միշտ քարիւղի կապակցութեամբ, որ անշուշտ կ'օգտուի վերը յիշուած կացութեան։ Իրաքի մէջ տնտեսական ուշագրաւ բարւոքում մը կը զուգադիպի Թուրքեւիրաքեան դաշնագրին ստորագրութեան։ Իրաքի վարչապետ Նուրի Սաիտ յայտնած է Էնթընի Իտընի, որ Պաղտատ գացած էր վերջերս, թէ Իրաքը դիւրաւ պիտի կրնայ հոգալ Անգարա — Պաղտատ ռազմական դաշնագրին նոր ծախքերը։ «Իրաք Փեթրոլիըմ Քըմփընի»ի հետ ստորագրուած համաձայնութենէն ետք Քերքուկի արտադրութիւնը կը բարձրանայ տարեկան վեց միլիոն թոնէն (1951), 30 միլիոն թոնի 1954ին... Եւ զուգահեռաբար՝ պետական եկամուտը քարիւղի աղբիւրէն, կը հասնի տարեկան վաթսուն միլիառ ֆրանքի։ Այնպէս որ Պաղտատ որ 1950ին չորս միլիառ վեց հարիւր միլիոն ֆրանքի փոխառութիւն մը խնդրած էր Միջազգային Դրամատունէն, հիմա կը գոհանայ այդ գումարին կէսով։ Քարիւղ եւ դիւանագիտութիւն։ Պատճառ ու արդիւնք։ Բայց ո՞ր մէկը միւսին ...

× — Լոնտոն հետզհետէ աւելի կը համոզուի թէ կարելի չէ յուսալ Փեքին — Մոսկուա խզում մը։ Գոնէ դեռ երկար ժամանակ։ Ըսած էինք այստեղ թէ առաջին յուսախաբութիւնը ունեցած էր Չինեւխորհրդային ռազմական դաշնագրին առթիւ։ Խօսած էինք Ալմա – Աթայի մասին, իբրեւ արեւելեան ճակատին ռազմական կեդրոնը՝ Ասիոյ մէջ։ Ըսած էինք նաեւ թէ Ալմա – Աթան իր դիրքով պիտի դառնայ միեւնոյն ատեն ռազմագիտական երկաթուղիներու կարեւոր հանգոյց մը։ Երկու կողմէն յանձն առած էին շինել երկաթուղիներու կարեւոր ցանց մը։ Եւ ահա նորութիւնը — Կ'երեւայ թէ ծրագրուած շինութիւնները բաւարար չեն նկատուիր, քանի որ Բուլկանին – Խրուշչեւ եւ Մաօ Ցէ Թունկ – Շու Ան Լէյ բանակցութեանց արդիւնքով Փէքին յանձն կ'առնէ շինել նոր երկաթուղիներ, 3000 քիլմ. երկայնութեամբ «աւելի սերտօրէն կապելու համար Չինաստանը ասիական խորհրդային հանրապետութիւններուն»։ Ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ երկու համայնավար պետութեանց գործակցութիւնը շատ սերտ է, քաղաքական, ռազմագիտական, թէ տնտեսական գետնի վրայ, եւ թէ ծրագրուած է ան, երկար ատեն տեւելու մտադրութեամբ։ Միեւնոյն ատեն կը հաստատէ թէ Ալպիոնի դասական «բաժնել տիրելու համար»ը, այս անգամ լուրջ դժուարութեանց կը բախի։

× — Ֆրանսայի մէջ 1954ին լոյս տեսած են 12,179 գիրքեր, ֆրանսերէն լեզուով։ Անցեալ տարուան վրայ՝ 828 հատ աւելի։ Համեմատելով միւս ճիւղերուն, հրատարակուած են մասնաւորաբար գրական գործեր (3634)։ Այսինքն՝ ամէն օր տասը գրական երկ, միջին հաշուով։ Բայց այս վերջին լուրը, արդէն ուրիշ բան է։ Անշուշտ հասկցողին համար։

Ա. Վ–Ա.

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՄԵՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԸ

Դ.

Մեր քիմիաբանութեան ուսուցիչը՝ ԿԱՐԱՊԵՏ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ, անվնաս մարդ մըն էր։ Միջահասակ, բաւական լեցուն եւ ցանցառ մազերով։ Փոքր տարիքէն եկած Փարիզ, լուրջ կրթութիւն մը ստացած եւ վերադարձած էր Պոլիս։

Չոր եւ հանդարտ ձայնով մը կը դասախօսէր քիմիաբանութիւնը, կարծես յոգնութեան մը տաժանքը խնայելու համար։ Կը սիրէր տղոց քիթէն բռնել, բայց այս ալ ընտրութեան հարց մըն էր, որովհետեւ առհասարակ նախասիրութիւնը կ'երթար այն աշակերտներուն, որոնք կը խուսափէին իրեն երեւելէ ...

Բնածխային թթու, բորակային թթու, ծծմբաջրային թթու, որմէ կ'արտահոսէր հոտած հաւկիթի բոյր...։ Էհ, չիտակն ըսելով, ասիկա բնաւ չէր յարմարեր մեր ճաշակին։

Վերջապէս, կրնայի՞նք ըսել թէ Քիւրքճեան չար մարդ էր. բնաւ երբեք... լեզունիս պիտի չըրնար։ Բաւական տաղտկալի էր սա քիմիաբանութեան դասը, ու մեր չարաճճի վարժապետը կիզիչ փափաքը կը զգար տղոց մռութէն բռնելով թաթխելու... բուրումնաւէտ թթուներուն մէջ, քիչ մը զրօսնելու անմեղ դիտաւորութեամբ։

Պայծառ լուսնի ասպետին դերը աւելի հմայիչ է քան քիթը կախ վարժապետին։ Զարմանալի թող չերեւայ, ուրեմն, որ Կարապետ Քիւրքճեան փայլուն ամուսնութիւն մը կնքեց եւ սրընթաց բարձրացաւ Պոլսոյ Մխիթարեան Լիսէի տեսչութեան։

ՓՐՕՖ. ԱՌԱՔԵԼ ՋԱՔԲԵԱՆ, կանուխէն բարձրագոյն կրթութիւն ստացած Փարիզի մէջ, անշուշտ աւելի մաքրակրօն քիմիկոս մըն էր։ Սպիտակ վերարկուն կոնակին ի վար, ձեռքը բռնած տարրալուծական սրուակները, նետի մը պէս կը խոյանար աշխատանոցէն ներս եւ վերի կարգերուն կը սորվեցնէր գործնական քիմիաբանութիւն։

Դամասկոս ծնած էր, — հայրն էր որ աշխարհ եկած էր Մուշի մէջ, — բայց Ջաքբեան իր երակներուն մէջէն կը զգար կայծկլտումը Մամիկոնեանի արեան։ Շատ մը պետական դէմքեր ունեցած էր իբրեւ աշակերտ, պաշտօնակից եղած էր Փրոֆ. Ֆուատ Քէօփրիւլիի, Պոլսոյ համալսարանին մէջ, այլ սակայն մեծ հայրենասէրը արհամարհեց ամէն դիրք, հարստութիւն, փառք ու պատիւ, դարձաւ պաշտպանը առեւանգուած հայորդիներուն։

Ջուարթ մարդ էր եւ կուշտ ու կուռ խնդաց, երբ Մշեցի աշակերտ մը կեդրոնականցիներու մէկ հաւաքոյթին պատմեց հին զրոյց մը, որ կը վերակոչէր զէնքը խաղի բերելու իրենց մտադրութիւնը։

— Ջաքբեանը գիւղին գիւղին «տոլմա» կլլողներէն չէ, պոռացած էր տղոց երեսին ողբացեալ ուսուցչապետը։

Բնաւ իմէ դաս չէի առած, բայց վերջին տարեգլխին իր շնորհաւորութիւններն ստացայ, Կեդրոնականի մէջ, տրուած ներկայացման մը առթիւ։

Հոս, Սէնի ափերուն վրայ, պատեհութիւն ունեցայ խորապէս ճանչնալու իր նկարագիրը։ Հակառակ բոլոր յուսախաբութիւններուն եւ դառնութիւններուն, իր սրտի մեծութիւնը անհաւատալի էր, այս ապականուած աշխարհին մէջ։

Մտադրած էր գրի առնել իր յուշերը։ Ատեն ատեն կը բանար փոքրիկ պայուսակ մը, մէջէն դուրս կը բերէր հայերէն, ֆրանսերէն ու անգլիերէն վաւերագրեր եւ ցոյց կուտար երկիւղածօրէն։ Ամէն կերպով կը քաջալերէի զինքը, նոյնիսկ ներկայացուցի յատակագիծը ապագայ յուշատետրին եւ օգնեցի իրեն որ կարգ մը մասեր կարգի դնէ, բայց Ջաքբեան մինչեւ ետքը վարանեցաւ։ Չեմ գիտեր թէ բախտը պիտի ունենա՞մ իրագործելու մեծ բարեկամիս վերջին կամքը։

Հելլէն կառավարութիւնը իրեն շնորհած էր Ս. Գէորգի պատուանշանը, իսկ Ֆրանսայի կրթական նախարարութիւնը «Պատուոյ լեգէոնի» եւ «Օֆիսիէ տ'Աքատեմի»ի կարգերը, գիտական իր արդիւնաւէտ աշխատանքներուն համար։ Բազմավաստակ գիտնականը, կամաւոր ասպետը որբերուն, յեղակարծօրէն մեզի սուգի պիտի մատնէր այն պահուն, երբ որոշած էինք պանծացնել իր ազգանուէր գործունէութիւնը։

Դափնեպսակէ մը աւելի կ'արժէ անշուշտ Սորպոնի հեղինակաւոր դէմքերէն Փրոֆ. Հիւպէրի վերջին խօսքերը իր դագաղին վրայ. — Սիրելի Հայեր, դուք չէք կրնար երեւակայել թէ ինչ մեծ գիտնական հայրենակից մը կը կորսնցնէք, որ եզական է ամբողջ աշխարհի մէջ։

Մեր երաժշտութեան ուսուցիչը՝ ԳՐԻԳՈՐ ՍԻՒՆԻՆ (Միրզայեանց), արտակարգ դէմք մըն էր բառին բովանդակ առումով։ Ոչ միայն լրացուցած էր Փեթրոկրատի երաժշտանոցը, այլ աշակերտած էր գերման վարպետներու եւ Ռիմսքի – Կորսաքովի։

Բաւական հասակաւոր էր, մացառի պէս ցցուն եւ յորդառատ մազեր ունէր, մանր, այլ կայծկլտուն աչքեր, Հայաստանեան չոր ու երկար դէմքի մը վրայ։

Հայաստանի խորհրդայնացման օրերուն, Պաղտատ անցած էր իր բազմանդամ ընտանիքով եւ հոնկէց Սուրիոյ ճամբով շունչն առած Պոլիս։ Մեզի համար նշանաւոր անծանօթ մըն էր, հետեւաբար զուսպ ծիծաղով մըն էր որ դիմաւորեցինք այս թափթփած վարժապետը, որ կուգար յաջորդել Յովհ. Մեհրաբեանի։

Ռուսահայ երաժշտագէտէն առաջ, աստղի պէս եկած անցած էր Կոմիտասի սաներէն Վարդան Սարգիսեանը։ Նիհարակազմ, մութ ակնոցներով, այս համակրելի երիտասարդը շատ անուշ յիշատակ մը պիտի թողուր մեր վրայ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (110)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Այն ատեն խօսեցանք վալիին՝ Տելեմաքից առնուած ահագին կաշառքների մասին եւ մի մասը կարողացանք ետ առնել։

Տելեմաքը, ողջ էր մինչեւ 1914ի համաշխարհային սկիզբը։ Բայց, աւաղ, նա էլ Թրքական անողոք մոլուքին զոհ գնաց։

* * *

Բանտարկուած նաւավարին պատմածները մեր Արմենակի կողմէ մեզ հաղորդուելէն յետոյ, մեզ մածուն եւ սեր բերած էին։ Ընթրեցինք եւ պառկեցինք։

Դուրսը շուները կը հաջէին։ Իսկ մեր պահապանները կը հսկէին փայլող աստղերի տակ եւ պարզ լուսնի լոյսով։

Հետեւեալ օրն էլ անցաւ առանց միջադէպի։

Այստեղ Անդրանիկ Լէգքի ցոյցը հերքնեց, որովհետեւ Մուրատ խնդրեց, որ ցուցամոլութիւններէ հեռու մնանք։ Անդրանիկ թէեւ մի քիչ վշտացաւ նրա այդ խօսքերից, բայց նա էլ իրաւացի գտաւ եղած նկատողութիւնը։

Այս անգամ գիւղացիները իրենք սկսան ելեւմուտ անել մեր կեցած տան մէջ։ Կ'ուզէին տեսնել Անդրանիկը։ Նրա անունը այդ օրերին կը հնչէր լեռնէ լեռ։ Իսկ մենք որպէս մոլորակներ, կը դառնայինք նրա շուրջը։

Անդրանիկը՝ ինքն էլ կը զգար, որ, այն, ինչ որ կը հիւսէին իր անուան շուրջ, չափազանցութիւն եւ չռայլութիւն էր, բայց որպէս մարդկային էակ կը տանէր։

Արեւմուտին մենք պատրաստ էինք մեկնելու։ Վաղատներն եկան, եւ մենք ուղեւորուեցինք դէպի զըմզըմ քարայրը, ուր պիտի տեսնէինք Մհերի պատմական դուռը։ Հող պահուած էր Սասնոյ Մհերը։

Երբ մի օր «երկրի վրայ, ցորենի հատիկները սիսեռի չափ մեծ լինէին» այդ նշանաւոր Դուռը պիտի բացուէր, իր նըշանաւոր Թուրը ձեռքին, Քուռկիկ Ջալալին տակին դուրս պիտի գար եւ վանէր թշնամին մեր Հայաստանից»։

Ժողովուրդը այդպէս կը պատմէր, եւ շատերը կը գնային այդ Դրան մօտ իրենց երեսները կը քսէին, որպէսզի Մհերը գար եւ իրենց ազատէր Թուրքի անարդ լուծից։

Ալէսն ու Պօղոսը ընկերների հետ խօսած էին, որ պիտի սպասէին Մհերի Դըռան մօտերը։ Որոշեալ ժամին հոն հասանք, ուր գտանք ընկերները։

Առանց աղմուկի խումբը բաժնուեց չորս մասի։

Ամէն մի վաշտ ընկեր առաջնորդեց իր մասը՝ ապահով ճանապարհներով դէպի նշանակուած տուները։

Նախապէս ամէն միջոց ձեռք առնուած էր որ ոեւէ բան չպատահի։ Բոլորին փափաքն էր այդ։ Մեր խումբը տեղաւորուեց Քէնտիրճի փողոցի մէջ գտնուած Ոստիկան Մուստուրի տունը։

Մեր տեղը ամէնից ապահովը կ'երեւէր։ Ո՞վ կը կասկածէր ոստիկանի տանը վրայ, եթէ ինքը՝ այդ ոստիկանը լուր չտար։

Ինձ հետ էին Առաքել Աղան, Մոկացի Գրիգորը, Կծուակցի Աբրօն եւ ուրիշներ։ Խումբի մեր մասը՝ 16 հայդուկներից էր բաղկացած։

Երբ այդ տունը հասանք, պատրաստ գտանք մեզ համար նախաճաշը։ Ինչպէս նաեւ ամէն մէկիս համար հարիւրից աւել փամփուշտներ, տուփերի մէջ դրուած։

Կերանք, խմեցինք եւ փառք տուինք Դաշնակցութեան։

Փամփուշտները բաժանեցի տղաներին։

Մոկացին ասաց.

Ալ հիմա մեզ աշխարհը չէ կարող յաղթել։ Դաշնակցութեան ռազմամթերքի հանքը հոս է։ Երբ Փէտային առատ փամփուշտ ունի, այլեւս ոչ մէկին գլուխ չի ծռի, եթէ նոյնիսկ իր դիմացն ըլլայ ամբողջ Օսմանեան բանակը։

Նա շատ ուրախ էր։ Ասում էր որ ծիծաղը կը վանէ տրտմութիւնը։ Այդ օրը՝ բոլորս միասին որոշեցինք՝ որ այլեւս յոռետես բաների մասին չմտածենք։ Երբ մանաւանդ կը գտնուէինք Վանի մէջ, որ տարիներ շարունակ մտածել եւ բաղձացել էինք տեսնել։

Ճիշդ էր որ այժմ նրա տէրը չէինք, բայց մեծ յոյսեր ունէինք եւ որոշած էինք զէնքը վար չդնել, մինչեւ որ նրա տէրը դառնայինք։

Փամփուշտների բաժանումից յետոյ, տղաները լեցուցին նրանց իրենց փամփշտակալների մէջ, մաքրեցին իրենց հրացանները, ոմանք սկսեցին գիրք, թերթ կարդալ, ոմանք էլ յօրանջելով սկսան քնանալ։

Դուրսէն նամակ ստացանք, որ երեկոյեան ես եւ Աղան ներկայ պիտի լինէինք Կեդր. Կոմիտէի մէկ ժողովին։

Ընթրիքից յետոյ, մի տեղացի առաջնորդի ուղեկցութեամբ, մի քանի զինուորներով այգիների պատերի վրայից ցատքելով հասանք ժողովատեղին։

Վանի այգիները լաւ յարմարութիւններ ունէին փոխադրութիւնների համար։ Այդ այգիներու միջոցով կարելի էր քաղաքի ոեւէ մէկ ծայրից դուրս գալ՝ առանց նըկատուելու։ Նեղ փողոցներ միայն կը զատէին մէկ այգին՝ միւսէն, այն էլ տասնեակ այգիներ անցնելէ յետոյ։

Վան օրհնուած քաղաք է։ Օժտուած էր ամէն յարմարութիւններով, թէ պահուելու եւ թէ կռուելու համար։

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

Սիւնին հիւանդ էր, կրիփ, ճահճատենդ ու թանչք ունէր, բայց առանց հանգիստի կը դասաւանդէր զարմանալի կորովով մը։

Առաջին պահէն, այս լեզուանի եւ մանկավարժ երաժշտագէտը սիրելի դարձաւ մեզ բոլորիս։ Գրատախտակին վրայ կաւիճի թեթեւ հպումով մը կամ նշած քանի մը թիւերով, մեղի ձայնանիշ եւ եղանակ սորվեցնելու իր պարզ, դիւրըմբռնելի եւ ինքնայատուկ մեթոտը զարմանքի միայն արժանի էր։

Գ. Սիւնին շատ ալ չէր խրտչեր կարմիրներէն։ Անգամ մը, երբ խօսքը կը դառնար Վահան Տէրեանի վրայ, աշակերտներէն մէկը ըսաւ թէ «բոլշեւիկ է երիտասարդ բանաստեղծը»։

— Ախր, բոլշեւիկ կամ չովինիստ, ինչ զահրումար կ'ուզի թող ըլլի, խօմ նա մարդկանց չի ուտի ...

Պոլսոյ մէջ, վարպետին ամէնէն փայլուն գործը եղաւ «Սքեթինկ»ի թատրոնի իր հոյակապ երգահանդէսը, Էսայեան եւ Կեդրոնական վարժարաններու խառն աշակերտներով, որոնց կ'ընկերակցէր բազմերանգ նուագախումբ մը։ Վեցամսեայ երկար, սպառիչ պատրաստութիւն մը հարկ եղաւ ասոր համար։ Շաբաթը երկու անգամ, Ղալաթիայէն մինչեւ Թաքսիմի բարձունքը կ'ելլէինք, Էսայեանի աշակերտուհիներուն հետ փորձ կատարելու համար։ Գ. Սիւնի իր մարած, այլ զօրեղ ձայնով կը տիրապետէր այս պատկառելի բազմութեան։ Իր դէմքի իւրաքանչիւր կծկումը պատկեր մը, «մաժոր կամմա» մըն էր, ինչպէս այնքան յաճախ կը սիրէր կրկնել։ Երբեմն շատ կը բարկանար, կը պոռար, կը գոռար ·

— Զահրումար, այ էս սխալը գցողին վիզը կոտրի ...

Արտակարգ լսողութիւն ունէր։ Կիրակի մը, կը յիշեմ, ընդհ. փորձի համար Էսայեան գացած էինք։ Վարպետը նստած էր երգեհոնին առջեւ, մէկ ձեռքով կը նուագէր, իսկ միւսովը չափ կուտար, կիսովին աշակերտներուն կողմը դարձած։ Յանկարծ ընդհատեց նուագը եւ վեր թըռաւ տեղէն։ Խոշոր սխալ մը սպրդած էր։ Ձայներու աններեւակայելի բաղադրութեան մէջ, սակայն, ան կրցած էր ճշդել անոր հեղինակը, նուագախումբի անդամներէն մէկը, պարսաւանքի տարափ մը տեղացնելու համար անոր գլխին։

Սիւնին հետամուտ էր բառերու իմաստին համեմատ ոգի, եղանակ դնել երգին մէջ։ Հակառակ իր եւրոպական երաժշտական դաստիարակութեան, աւելի մօտ էր Արեւելքի քան Արեւմուտքի։ Իր բոլոր հեղինակութիւններուն մէջ, վարպետը կը ցուցաբերէր մասնաւոր հակում մը դէպի պարսկական երաժշտութիւնը, որուն լաւագոյն «մոթիֆ»ները իւրացուցած էր։

«Սքեթինկ»ի երաժշտահանդէսը ճշմարիտ յաղթանակ մը եղաւ վարպետին համար։ Այդ օրը ի միջի այլոց երգեցինք «Արփ Հայկազունք»ը, «Միրուն Աստղիկը» եւ իր ամէնէն տարածուած սիրերգը,—«Սարերի հովին մեռնիմ»ը։ Բայց Սիւնիի գլուխ գործոցը՝ «Սիփանայ քաջեր», լեռն ի վար գրոհ տուող անվեհեր հայդուկներու մրրկայոյզ խոյանքով, վրէժխնդրական «լօ, լօ»ներով եւ մարտաղօտ կանչերով, խիկական պատերազմ մը եղաւ ...

Գաղթի տարիներուն՝ Գրիգոր Սիւնին անցաւ Պուլկարիա, իսկ անկէ ալ Ամերիկա։ Հոն՝ աննկուն կորովով մը շարունակեց իր արուեստագէտի առաքելութիւնը, թատրոններու, ցուցահանդէսներու եւ մանաւանդ ձայնասփիւռի գործիքին առջեւ։ Մեռաւ 1939ի ձմրան, կոկորդի անողորմ խլիրդէ, ահաւոր տանջանքներու մէջ։

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ԿԱՐԴԱ՞Լ ԹԷ ՉԿԱՐԴԱԼ

*

Ամերիկացի գրավաճառ մը, Ուաշինկթընէն, կը պահանջէ որ թղթատարական վարչութիւնը իրեն վերադարձնէ Հելլէն թատերագիր – բանաստեղծ Արիստոփանի «Լիսիստրատա» թատերգութեան հաղուագիւտ օրինակներէն մէկը, զոր վարչութիւնը գրաւեր է վերջերս Քալիֆորնիոյ մէջ։

Արիստոփան ապրած է Քրիստոսէ առաջ, հինգերորդ դարուն։ Ունի շատ արժէքաւոր քերթուածներ, ինչպէս նաեւ շատ սրամիտ «ծաղրանկար»ներ, որոնց մէջ քաշքշած է իր ժամանակակիցները։

Վերոյիշեալ հատորին մէջ, Արիստոփան, չարաճճի դարձուածքներով, կը բացատրէ թէ կարելի է պատերազմներուն եւ եղբայրասպան կռիւներուն վերջ տալ ... եթէ Եւայի թոռնուհիները խօսք մէկ ընեն, գործադուլ հռչակեն եւ ամէն կապ կտրեն Ադամի թոռներուն հետ։ Միայն այդ արմատական սպառնալիքով է որ այրերուն խելքը գլուխը կուգայ, կը հասկընէ հելլէն իմաստասէրը ... իր միտքը հասկցողներուն։

Ինչպէս կ'երեւի, ամերիկեան իշխանութիւնները քիչ մը շատ վրան բաց կը գտնեն այս արմատական — ինկապէս, շատ արմատական — միջոցը եւ չեն ուզեր որ Ամերիկուհիները ծանօթանան անոր հետ։ Զարմանալին հոն է որ այս թատերգութիւնը Նիւ Եորքի մէջ բեմադրուած էր, տակաւին, երէկ — 1947ին։

Տեղական թերթ մը կը գրէ իր խմբագրականին մէջ որ եթէ հաւկիթին մէջ մազ պիտի փնտռենք, այնատեն պէտք է գրաւուին նաեւ Պոքաչիոյի Տասնօրեակը, Թոլթոյի Կրէյցերեան Սոնադը, Րապլէի, Զոլայի վէպերը, եւ շատ մը ուրիշ բաներ։

Թերթը, այս առիթը օգտագործելով, դիտել կուտայ թէ կառավարութիւնը շատ անիմաստ քայլ մը առած է, վերջերս, երբ որոշած է փճացնել Դրախտավայրէն Ամերիկա հասնող թերթերն ու գիրքերը։

Խմբագրապետը իր քաջալերութիւնը կը ստանայ Մոսկուայի նախորդ դեսպանէն, Ճորճ Քէնընէն, որ անցեալ կիրակի օր, «Թայմզ»ի սիւնակներուն մէջ կը քննադատէր կառավարութեան այս վերջին որոշումը։ Դեսպանին կարծիքով, պէտք չկայ համայնավար գրականութեան ընթերցումը արգիլելու, որովհետեւ «Իզվեստիա» կամ «Փրաւտա»ն անգամ չեն կրնար Ամերիկացիներուն միտքը պղտորել։ Ընդհակառակն, պէտք է կարդալ այդ թերթերը՝ Դրախտավայրը աւելի մօտէն ճանչնալու համար։

Նախորդ դեսպանը մասամբ իրաւունք ունի, անշուշտ։ Հակառակորդին գրածը չկարդալ պիտի նշանակէր, ջայլամին պէս, գլուխը աւազին մէջ խրել՝ թշնամին երեսը չտեսնելու համար։

Բայց, շատ ալ անհրաժեշտ չէ, որ հանրութիւնը, առաւ – իրիկուն, համայնավարներուն չոր քարոզներով զբաղի, որովհետեւ սպառ աշխարհէն մէկ հոգի ալ թունաւորուի եւ «պակսի», վնաս է։ Եւ, կառավարութիւնը ճիշդ այդ կէտն է որ չնշել կ'ուզէ, կարծեմ։ Խմբագիրները թող հետեւին համայնավար գրականութեան, բայց փողոցէն անցնող մահկանացուն «Իզվեստիա»ն ու «Փրաւտա»ն թղթատելու պէտք չունի։

Մենք ալ կրնանք օգտուիլ կառավարութեան այս դասէն։ Մեր ընթերցող հասարակութիւնը պէտք չէ ձեռքը առնէ այն տիպի հրատարակութիւնները, որոնց էջերուն վրայ կը փառաբանուի պատմութեան ամէնէն ահաւոր վարչաձեւը եւ պատէ պատ կը զարնուի մեր ըմբռնած ազատութիւնը։

Խմբագիրներո՞ւն գործը ինչ է։ Թող անոնք նստին, կարդան եւ, ի հարկին, պատասխանեն։ Խմբագիր կոչուած արարածը խմբագիր եղած է, որպէսզի իր աչքին լոյսը մատաղ ընէ իր ազգին։ Ազգը, եթէ խելք ունի, թող գիտնայ իր աչքին լոյսին յարգը։

Մենք ձեզի համար կը կարդանք, հայրենակիցներ եւ ձեր ուզած պատասխանը կուտանք Հայոց ազգին — եւ մնացեալ ազգերուն — ցաւագարներուն։ Դուք ուրիշ բան կարդացէք, մեղք էք։

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, (յապաղած) — Մարտ 12ին Օթէլ տը Ֆրանսի սրահին մէջ, խանդավառութեամբ տօնեցինք Փետր. 18ի տարեդարձը։ Այս առթիւ սարքուած ընկերահամակրական խնջոյքին մէջ շատեր խօսք առին պատմելով զանազան դրուագներ։ Միեւնոյն ատեն լսեցինք ազգային երգեր։ Ընկեր Ս. Ընտրիկեան փառաբանելով յայտնի եւ անյայտ հերոսներուն յիշատակը ըսաւ. — «Ժողովուրդը չէր կրնար հանդուրժել բոլշեւիկներուն գործած վայրագութեանց, անմեղ մարդոց կացինահարման եւ 1200 սպաներու աքսորին եւ ապստամբութեան դրօշը պարզեց»։

Իսկ Արմենակ Գույումճեան ալ իր կարգին պարզելով ապստամբութեան պատճառները, եզրակացուց. — «Մենք տօնելով Փետրուար 18ը, յարգած կ'ըլլանք ազատագրական պայքարի ամէնէն փայլուն յաղթանակներէն մէկը»։

Հանդէսը վերջացաւ գիշերը ուշ ատեն։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՀԱՅԵՒԱՐԱԲ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

*

Նիւ Եորքի հայ տեղեկատու դիւանը կը հաղորդէ .—

Միացեալ Նահանգներու մէջ գործող Արաբական Դաշնակցութեան առաքելութեան վարիչ Քամել Ապտէլ Րահիմ, որ եղած է Եգիպտոսի դեսպանը Ուաշինկթընի մէջ, Մարտ 17ի երեկոյեան Նիւ Եորքի «Մեթրոփոլիթըն Քլըպ»ի շքեղ ակումբին մէջ հացկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ ընկեր Եդուարդ Սահակեանի, Եգիպտոսի Արտաքին գործերու նախարարութեան Արաբական բաժնի տնօրէն դեսպանապետ Սալահ Կոհարի, Իրաքի Խորհրդարանի անդամ Ապտէլ Քերիմ էլ Ուզրի, Յորդանանի նախկին ելեւմտական նախարար եւ այժմ Պիր Զէյթ Քոլէճի տնօրէն Մուսա Նասըրի եւ ընկ. Բ. Նաւասարդեանի։

Ներկայ էին նաեւ Միացեալ Ազգերու արաբական պատուիրակութեանց պետերն ու ներկայացուցիչները։

Երեկոյթը անցաւ ջերմ մթնոլորտի մէջ, որու ընթացքին խօսուեցաւ առաւելաբար հայեւարաբ դարաւոր ու սերտ եղբայրութեան մասին ու նաեւ այն աշխատանքին, որ կարելի է տանիլ Միացեալ Նահանգներու մէջ, ամերիկեան ժողովուրդը լուսաբանելու համար միջին արեւելեան երկիրներու, անոնց պայմաններու եւ նուաճումներու մասին։

Տեղեկանալով, որ ընկեր Ե. Սահակեան կը մտածէ այցելութիւն մը կատարել Միջին Արեւելքի արաբական երկիրները, ներկաները յանձն առին ընել անհրաժեշտ կարգադրութիւնները, որպէսզի իրենց երկիրներու ներքին գործերու նախարարութիւնները լաւագոյն ընդունելութիւն մը վերապահեն ընկեր Սահակեանին։

Ընկերը շնորհակալութիւն յայտնեց իրեն եւ Բ. Նաւասարդեանի եղած պատուին համար, խնդրելով, որ առիթ տրուի իրեն, մեկնումէն առաջ, փոխադարձելու իրենց եղած ջերմ վերաբերմունքը։

Հայ տեղեկատու դիւանը կ'իմանայ թէ Ուաշինկթընի եգիպտական դեսպանատունը արդէն իսկ քայլեր առած է տեսակցութիւն մը սարքելու համար Եգիպտոսի վարչապետ Կամալ Ապտէլ Նասրի եւ ընկ. Սահակեանի միջեւ։ Ընկերը արդէն ծանօթ է Եգիպտոսի արտաքին գործերու նախարար Մահմուտ Ֆաուզիի, որուն նըմանապէս լուր տրուած է այցելութեան մասին։

Գահիրէի «Ալ Ահրամ» եւ «Էլ Կումհուրիա» թերթերու թղթակիցները, Պ. Լէոն Քէչիչեան եւ Պ. Ֆաթըլ, որոնք ներկայ էին հացկերոյթին, այս մասին թղթակցութիւններ ղրկած են իրենց թերթերուն։

ՇՈՒԷՏԻ կառավարութիւնը արգիլեց չեխ զինուորական կցորդներուն մուտքը, իբրեւ պզտաւական միջոց լրտեսութեան դէմ։ Արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ առ այժմ այդ կցորդներուն արտօնութիւն պիտի չտան վերադառնալու։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Ա.

— Անուշեղէնը աղած ձուկին վրայ մի քսեր հայրիկ, գոչեցի, կեցնելով այսպէս մատցրիւ հօրս ձեռքը։ Այո, կ'ըսէի թէ՝ անցան Եւրոպա ...

Այստեղ ձուկի փուշերը մտան հօրս կոկորդը։ — Սակայն պէտք է անմիջապէս մեկնինք, յարեց, ճաշը վերջացնելէ ետք ոտքի ելլելով։ Կորսնցնելու ժամանակ չունինք. տեղւոյն վրայ գտնուելու ենք։ Անկասկած անդնահատելի գիւտեր պիտի կատարուին շրջակայքը։ Շատ հետաքրքրուած եմ տեսնելու թէ արդեօք անոնց գործածած գործիքները նմանութիւն ունին Մուսթիրական շրջանին հետ։ Այնտեղ պիտի գտնուին մնացորդները նախնական եղին, կրնամ ըսել, բայց ոչ ռնգեղջիւրին։ Այո, փոքրիկ բանակ մը պիտի մեկնի շուտով։ Մենք անոնցմէ առաջ պէտք է երթանք։ «Գուք ընկերութեան» գրէ այսօր, Աննա։

— Դրամի մասին ի՞նչ պիտի ընենք, հայրիկ, դիտել տուի փափկութեամբ։

Ցանդիմանական նայուածք մը ուղղեց վրաս։

— Քու տեսակէտդ գիս կ'ընկճէ միշտ, գիտութեան դատին համար մարդ պէտք աղջիկս։ Պէտք չէ կծծի ըլլալ։ Ոչ, ոչ, գիտութեան դատին համար մարդ պէտք չէ ընչաքաղց ըլլայ։

— Սակայն «Գուք»ը կրնայ ըլլալ հայրիկ։

Հայրիկը նայեցաւ վշտալից։

— Սիրելի Աննա, պատրաստ դրամէն վճարէ։

— Պատրաստ դրամ չունիմ։

Հայրիկը սաստիկ զայրացաւ։

— Աղջիկս, իրապէս ես չեմ կրնար զբաղիլ այս տեսակ դրամական դուեհիկ մանրամասնութիւններով։ Դրամատան տնօրէնէն երկտող մը ստացայ երէկ ուր կ'ըսուէր թէ քանիցեօթ ոսկի ունիմ։

— Ես կը կարծեմ թէ փոխանցած գումարդ պէտք է ըլլայ ատիկա։

— Ահ, ունիմ ես այդ դրամը։ Տպագրիչներուս գրէ։

Հաւանեցայ վերապահութեամբ. հայրիկին գիրքերը աւելի փառք կը բերէին իրեն՝ քան դրամ։ Սակայն Ռոտեզիա մեկնելու գաղափարը ինծի թուեցաւ մեծապէս հաճելի։ «Խոժոռադէմ լուռ մարդիկ» մրմնջեցի։ Ցետոյ հօրս կերպարանքը շատ տարօրինակ թուեցաւ ինծի։

— Հայրիկ, սխալ կօշիկ հագեր ես։ Թխագոյն կօշիկդ հանէ եւ միւս սեւը հագիր։ Եւ մի մոռնար վզնոցդ։ Այսօր շատ ցուրտ է։

Քանի մը վայրկեան վերջ դուրս ելաւ, կօշիկները մաքրուած եւ վզնոցը փաթթած։

Իրիկուան տուն վերադարձաւ շատ ուշ, եւ սոսկումով տեսայ որ վզնոցն ու վերարկուն չկային։

— «Սիրելի Աննա, շատ իրաւացի ես։ Նկուղը մտնելու համար ստիպուեցայ հանել անոնք։ Մարդս այնքան կ'աղտոտի որ այնտեղ։

Գլխովս հաստատական պատասխան տուի, յիշելով այն օրը, երբ տուն վերադարձաւ կատապատ ցեխի մէջ թաթխուած՝ ոտքէն մինչեւ գլուխը։

Մեր Լիթըլ Հէմպլի բնակելուն գլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ Հէմպլի Գովերնին մերձաւորութիւնն էր, թաղուած նըկուղ մը, հարուստ՝ Օրինեասեան մշակոյթի մնացորդներով։ Գիւղին մէջ ունէինք փոքր թանգարան մը, որուն պահապանն ու հայրիկս օրուան գլխաւոր մասը կ'անցընէին թափառելով գետնին տակ, որպէսզի լոյս աշխարհ բերեն ռնգեղջիւրներու եւ քարայրի արջերու բեկորներ։

Հայրս այդ ամբողջ գիշերը հազաց. յաջորդ առաւօտ տեսնելով ջերմութեան բարձրացումը, բժիշկ կանչեցինք։

Խեղճ հայրիկ, բախտ չունեցաւ երբեք։ Թոքատապի բռնուած էր։ Չորս օր վերջ մեռաւ։

ԳԼՈՒԽ Բ.

Ամէն ոք ազնիւ վերաբերում ունէր ինծի հանդէպ։ Ու ես որ չփոթած վիճակի մը մէջ կը գտնուէի՝ կը գնահատէի այդ վերաբերումը։ Անդարմանելի վիշտ մը չըզգացի։ Հայրս երբեք սիրած չէր զիս. շատ լաւ գիտէի ատիկա։ Եթէ սիրած ըլլար, ես ալ զինքը պիտի սիրէի փոխադարձաբար։ Ոչ, սէրը գոյութիւն չունէր մեր երկուքին միջեւ, սակայն իրարու կը պատկանէինք ու ես կը խնամէի զինքը եւ գաղտնապէս կը հիանայի իր կարողութեան եւ գիտութեան հանդէպ ցոյց տըւած անվերապահ սիրոյն վրայ։

ԱԳԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

× Լոնտոնէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը հաւանած է չեղեալ համարել Իրաքի հետ կնքուած 25ամեայ դաշինքը, եւ միանալ Թուրքեւիրաքեան գինակցութեան, որ պիտի կազմէ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ցանցին գլխաւոր օղակը, կապուելով Ատլանտեան կազմակերպութեան հետ : Ուրիշ արաբ ազգեր եւ Մ. Նահանգներն ալ կրնան միանալ նոր դաշինքին, մինչեւ մէկ տարի : Քանի մը օրէն միացեալ յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակուի Լոնտոնի եւ Պաղտատի մէջ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ազգ. ժողովը սկսաւ քննել կառավարութեան մշակած օրինագիծները՝ հարկային օրէնքի բարեփոխման եւ մասնակային իրաւասութեանց մասին: Նախապէս կառավարութիւնը խորհրդակցութեան հրաւիրած էր առաջնակարգ մասնագէտներ, վարչապետական պաշտօնատան մէջ: Խորհրդարանին մեծամասնութիւնն ալ համաձայն կ'երեւայ կառավարութեան տեսակէտներուն: Ինչպէս կը հաստատեն տեղական թերթերը, գրավաճառ Փուժատի կազմակերպած շարժումը մեծապէս ազդած է հանրային կարծիքին վրայ եւ կառավարութիւնը կը ջանայ գոհացնել կարգ մը պահանջներ: Երբ Ազգ. ժողովը առաջին անգամ քննեց այս խնդիրը, Փուժատ ալ ներկայ էր իբրեւ ունկնդիր: Այն ատեն դահլիճը վստահութեան քուէ ըստացաւ մեծ դժուարութեամբ : Այժմ աւելի զօրաւոր է կառավարութեան դիրքը, քանի որ օրակարգէն վերցաւ ծանրակշիռ խնդիր մը, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը :

× Երկուշաբթի օր, Փուժատի հետեւորդ առեւտրականները մասամբ գոցեցին իրենց խանութները, առանց մեծ անպատեհութիւններ պատճառելու: Փակումը տեւեց քանի մը ժամ, իբրեւ բողոքի ցոյց: Պուատոյի մէջ խանութները փակուած էին 80 առ հարիւր: Փարիզի մէջ տասը հազար ցուցարարներ թափօր մը կազմեցին խոշոր նշանատախտակով մը որուն վրայ արձանագրուած էր.— «Մենք ոչ տիտղոսներ կ'ուզենք, ոչ ալ շքանշաններ, այլ պարզապէս ապրելու իրաւունք»: Փուժատ ինք ալ Կրընոպլը գացած էր, մանր եւ միջին առեւտրականները համոզելու եւ իր շարժումին միացնելու համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԻ տպարաններուն գործադուլը կը շարունակուի, խափանելով թերթերուն հրատարակութիւնը: Այս տագնապէն կը շահին գաւառական թերթերը, ինչպէս եւ պարբերականներու եւ գիրքերու հրատարակիչները :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման առթիւ յայտարարեց թէ իրենց երկրին վերազինումը «պիտի փոխէ աշխարհի քաղաքական կացութիւնը եւ թէ Խ. Միութեան վարիչները պիտի հարկադրուին վերաքննել իրենց ներկայ քաղաքականութիւնը» : Վարչապետը եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Փինէ, տեսակցութիւն մը պիտի ունենան Պոնի մէջ, Զատկէն ետք, քննելու համար բոլոր ֆրանքեւգերման խնդիրները:

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը, Շելպա, ջերմ ընդունելութեան մը արժանացաւ Մ. Նահանգներուն մէջ եւ ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Այզընհաուըրի կողմէ:

ՉԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ յանձնախումբը կը շարունակէ իր աշխատանքները Լոնտոնի մէջ: Բրիտանական ներկայացուցիչը լաւատես կ'երեւայ արդիւնքի մասին :

ԵՐԵՔ ՆԱՒԱՍՏԻՆԵՐ, որոնք հինգ օր ծովուն վրայ մնացած էին, միայն ձուկ ուտելով եւ ծովու ջուր խմելով, վերադարձան իրենց տուները (Պրէսթ): Փորձը յաջող կը համարուի: Խումբը տասը հոգիէ կը բաղկանար, բայց միւսները չկրցան դիմանալ եւ կէս ճամբէն ետ դարձան :

ԺԱՄԸ 320 ՔԻԼՈՄԵԹՐ արագութեամբ վայրաշարժ մը փորձուեցաւ առջի օր, Պուատոյի գծին վրայ, կոտրելով ամէն մրցանիշ : Երէկ ուրիշ մը պիտի փորձուէր, աւելի սրընթաց :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետը, Մոշէ Շարէթ, տեսակցութիւն մը ունեցաւ խորհրդային դեսպանին հետ, քննելով «կացութեան ծանրութիւնը»: Նոր դէպքեր պատահած են սահմանագլուխին վրայ, ինչպէս կը ծանուցանեն եգիպտական թերթերը :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԹԱՏԵՐԱ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 3 Ապրիլ ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի սրահը

Ներկայ կ'ըլլայ Մուրատի քոյրը ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ԷԼՄԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկին Տարանտալեան (դաշնակ), Պ. Տարանտալեան (ջութակ), Մ. Պօլֆէնս (թաւ-ջութակ), փոքրիկն Ներկարարեան (ջութակ), Մասնակցութեամբ ծանօթ երգիչ ԺԱՔ ՏԱԼի

Կ'երգեն.— Օր. Շաֆէ Պէնկեան, Օր. Մ. Մուրատեան կ'արտասանեն միութեան երկու սաները :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ.— Առաջին անգամ ըլլալով դերասան ԱՒԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ իր թարգմանութիւնը «ՋԱՓԻ ՎՐԱՅ ՇԻՆՈՒԱԾ ԱՄՈՒՍԻՆԸ» կատակերգութիւն մէկ արար : Մասնակցութեամբ Օր. Հ. Խըտըշեանի եւ Օր. Սր. Թօփալեանի, բեմի ղեկավար եւ յուշարար Բ. Հայէշեան :

Եւրոպական պար, օրքէսթր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ: Հայկական երգերու բաժին, ղեկավարութեամբ Թարխատ ԳԱՐԵԳԻՆԻ : Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ժ. ՑԱՆԿ

Ստեփան Թիրեաքեան	5·000
Պ. Խարբուքեան	2·000
Մելքոն Պասմաճեան	2·000
Տիկին Հրանդ Մենոսեան	2·000
Ոմն	1·500
Տիկին Մ. Էսապալեան	1·000
Տիկին Հ. Իփէկեան	1·000
Գ. Ֆէրմանեան	1·000
Լ. Գանարեան	1·000
Պէտիկեան	1·000
Զըրըգեան	1·000
Տիկին Ա. Գազազեան	1·000
Պօյանեան	1·000
Մելքոնեան, Երամեան, Բագոսեան, Գրանեան, Տիկ. Գույումճեան, Նիկողոսեան, ոմն, Տիկին Ճանկէօզեան, Կարապետեան, 500ական	4·500
Ոմն	200
Ազարեան, ոմն, ոմն, Գէորգեան 100ական	400
Գումար	25·600
Նախորդ գումարը	643·300
Ընդհ. գումար	668·900

ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ
ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, մասնաճիւղին 30ամեակին առթիւ : Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 20·30ին, O Ֆուայէ տը լա սալ տէ Ֆէթ:

Կը նախագահէ ընկերուհի Հ. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ, կը խօսի ընկերուհի ՍԻՍԼԵԱՆ: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը Քատէ սրճարանի վերնայարկը այս չորեքշաբթի գիշեր: Դասախօսն է տիկին ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ: Նիւթը՝ Գ. Սունդուկեանի թատերական գրականութիւնը:

Մուտքը ազատ է :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցի
ժամանակացոյց Ս. Զատկի

3 Ապրիլ, կիրակի Ծաղկազարդ, Ս. Պատարագ, բազմաձայն երկսեռ խումբով, ժամը 10, Դռնբացէք 4·30 :

5 Ապրիլ, Աւագ երեքշաբթի, Յիշատակ Տասն Կուսանաց ժամը 4·30ին:

7 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի, Յիշատակ Ընթրեաց, Նախատօնակ 8·30ին:
Ս. Պատարագ 10ին:
Ոտնալուայի արարողութիւն երկսեռ խումբով ժամը 4·30ին, Խաւարումի արարողութիւն ժամը 7·30ին:

(Շար.)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Վալանսէն կը գրեն մեզի.— Երկու տարիէ ի վեր Մոնթէվերտէն է որ կը պահէ ծանրութիւն վերցնելու Ֆրանսայի մրցանիշը 178 քիլոյով: Բայց կիրակի օր հայ մարդիկ մը, Ճերանեան մրցանիշը բարձրացուց 197 քիլօ 800ի ինչ որ մեծապէս գնահատուեցաւ մարզական շրջանակներու մէջ : Նոյն օրը Փափազեան կրտսերներու շարքին մէջ մրցանիշը կոտրեց 140 քիլոյով :

ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է խնջոյք մը, Ապրիլ 3ին կիրակի ժամը 15ին, Ահարոնեան ակումբի մէջ, 26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան):

Կը հրաւիրուին բոլոր շրջաններու ընկերները, ընկերուհիները եւ համակիրները:

ԾԻԾԱՂԻ ԵՐԵԿՈՅ

Ապրիլ 16, Շաբաթ ժամը 20·45ին
Դերասան Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ կը ներկայացնէ

ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ
Տարեկան պարահանդէսը
20 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻՆ
GRAND HOTEL

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Ուզունեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց եղբօր եւ հօրեղբօր՝ ողբացեալ դերասան ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի մահուան տարելիցին եւ Ուզունեան ընտանիքի ննջեցեալներուն համար պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի 3 Ապրիլ առաւօտեան ժամը 9ին, Սէն Մարթէնի եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ
Ղեկավարութեամբ՝
ՅՈՎՍԷՓ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ
Երգահանդէս Գ. տարի

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Ապրիլ 3ին, ժամը 16ին, քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Մայիս 8, ժամը 16ին, Սալ Սէն Լուի (Ռիւ Ժէ):

ՀԱՅԿ. ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն Տիկնանց Յանձնախումբը կը ծանուցանէ թէ իրենց տարեկան տօնավաճառը տեղի պիտի ունենայ Մայիս ութին Պոնըթէրի սրահներուն մէջ գեղեցիկ անակնկալներով եւ պարահանդէսով, որ պիտի սկսի ժամը 15ին: Կը խնդրուի բոլոր հայ առեւտրականներէ եւ ընտանիքներէ քաջալերել ներկայացող տիկինները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է տէր եւ Տիկին Դաւիթ Երամեանէ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք, կնքահօր՝ Խօսրով Առաքելեանի մահուան առթիւ, ի նպաստ օժանդակութեան կայանի, ինչպէս եւ Պ. Մեսրոպ Դաւիթեանէ երկու հարիւր ֆրանք, Կ. Խ. դպրոցներուն համար :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Տէր եւ Տիկին Ստեփան Թիրեաքեան (Ալֆորվիլ) իրենց դստեր Օր. Սեդա Թիրեաքեանի էֆսթէրնայի քոնքուրի յաջողութեան առթիւ կը նուիրեն հինգ հազար ֆրանք Համազգայինի Փալանճեան ճեմարանին, երեք հազար ֆր. Հայ – Բոյժի տարածման ֆոնտին, երկու հազար ֆր. Ֆ. Կ. Խաչի օժանդակութեան կայանի շէնքին : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԵՐ ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԻՑ: Գիրքոյկ Ա.: Գրեց՝ Ս. Նայիրի, Լոս Անճելըս, 1955: Գին մէկ տոլար:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20·30ին, Համօ Օհանջանեանի ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Ուս. Միութեան ժողովը այսօր, չորեքշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Նորընտիր Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 8·30ին Ահարոնեան ակումբը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ Անիէռի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահը, 149պիս, Ավընիւ Արժանթէօյ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը :

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ :

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ կը տօնուի՝
ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ
ժամը 14·30ին, Միւթիւալիթէի մէջ :

ՑԵՂԻՆ ՁԱՅՆԸ

Քիւրտիստանի լեռներուն մէջ եւ ուրիշ պատմուածքներ, պատկերներով :
Գրեց՝ ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ
Գին 750 ֆրանք: Դիմել ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ Գրատուն, 46 ռիւ Ռիշէ կամ «Յառաջ»ի:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Նոր Սերունդի Անիէռի մասնաճիւղին հանդէսը, Մայիս 15ին, Կիրակի :

*

Հետեւեալ թուականները ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ձեռնարկներուն:
Մայիս մէկ, տարեկան հոգեհանգիստ հիմնադիրներու յիշատակին:
Յունիս 19, դաշտահանդէս :
Յուլիս 9, ամավերջի հանդէս :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԱՆՊԱՏՃԱՌ

« ԽԱՉԻՆ ՃԱՄԲԱՆ »

Նոր հրատարակուած հատոր մը, որ կը պարունակէ յուզիչ ու սրտագրաւ դրուագներ մեր տարագրութեան կեանքէն :
Գին 400 ֆանք :

Կը գտնուի բոլոր հայ գրավաճառներուն մօտ եւ կամ դիմել հեղինակին՝ Ծ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆի, 104, Ավընիւ տ'Իթալի, Փարիզ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Խոհարար կամ խոհարարուհի մը օգափոխութեան կայանին համար: Պայմաններուն եւ մանրամասնութեանց համար դիմել Տիկին Թադէոսեանի,
5, Rue Mayran, Paris (9)

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր·, վեցամսեայ· 1600

Արտասահման տարեկ· 3500 փր· կամ $ 10 — հատը 12 փր·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 31 ՄԱՐՏ — JEUDI 31 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7636 — 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3047

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՐԵ՜ՆՔ ԹԷՒ ՏՈՒԻՆ

•

Վերջին տեղեկութիւնները անգամ մը եւս կը հաստատեն թէ Թուրքիան դժկամակ, մինչեւ անգամ գոռոզ դիրք մը բռնած է Խ· Միութեան հանդէպ :

Ինչ որ առաջարկէ իր երբեմնի փրկիչն ու զինակիցը, Անգարա կամ կը մերժէ, եւ կամ չոր պատասխան մը կուտայ :

Այսպէս ըրաւ 1953 Մայիս 30ին, երբ Մոսկուան հանդիսաւորապէս կը յայտարարէր թէ այլեւս հողային պահանջներ չունի Թուրքիայէն :

Ցայտարարութիւնը կ'ըլլար յանուն Հայաստանի ու Վրաստանի, որոնց ոչ կառավարութեան, ոչ ալ ժողովուրդին որ եւ է բան հարցուցած էին :

Բոլշեւիկեան յեղափոխութեան սկիզբէն՝ 1917 Հոկտեմբերէն հաշուելով, Մոսկուա ընկրկեցաւ եւ դաւեց, Թուրքիոյ ձգելով ոչ միայն արեւմտեան Հայաստանը, այլ եւ կարեւոր պատառներ՝ Կովկասեան Հայաստանէն :

Եւ երբ հաշտութեան դաշնագիր կը կնքէր Թուրքիոյ հետ, Անիի աւերակներն անգամ չկրցաւ փրկել, գոնէ իբրեւ յիշատակարան մշակոյթի :

Վատօրէն Թուրքիոյ ձգելով Կարսն ու Արտահանն ալ, Մոսկուա կ'առաջարկէր վերահաստատել բարի դրացնութեան յարաբերութիւնները :

Անգարա բաւական ուշ պատասխանեց, եւ շատ պաղ :

Երբեմնի բարերարը պահելով իր պազարկինը, դարձեալ դարպասեց :

Անգարա նորէն վերապահ դիրք մը բռնեց, քանի որ իր կռնակն ունի այսպէս հզօր զինակիցներ :

Պարտուելով քաղաքական գետնի վրայ, Մոսկուայի վարիչները այժմ կը փորձեն մերձեցում հաստատել տնտեսական ձեռնարկներով :

Ինչպէս կը հաղորդեն Պոլսոյ թերթերը, Խ· Միութիւնը առաջարկած է կարգ մը գործարաններ հաստատել Թուրքիոյ մէջ, բայց կառավարութիւնը մերժած է :

Կարճ խօսքով, ժխտական դիրք՝ ամէն ճակատի վրայ :

Ինչ որ ցանեցին, այն կը հնձեն, իբրեւ տրամաբանական հետեւանք :

Ոտքի հանեցին կիսակործան կայսրութիւնը: Թե՛ւ տուին, յանուն համաշխարհային յեղափոխութեան, ծախելով տկար եւ անճար ժողովուրդի մը դարաւոր ժառանգութիւնը

Բթամտօրէն պարպեցին հայ եւ ռուս զինուորներու արիւնով ազատագրուած հողերը :

Կանգ չառին որեւէ ստորնութեան առջեւ, Փոքր Ասիան եւ Կիլիկիան ալ պարպել տալու համար :

Եւ հիմա կը զարմանան որ Անգարան ամբարտաւան դիրք մը բռնած է իրենց հանդէպ ...

Ոչ միայն իրենց, այլեւ միւս հարեւաններուն դէմ :

Վերջին փաստ՝ իր ճնշումը հարաւային հարեւանին՝ Սուրիոյ վրայ, որպէս զի խզէ Եգիպտոսի եւ Արաբիոյ հետ կնքած համաձայնութիւնը, յարելով Թուրքեւիրաքեան դաշինքին :

Բարդ հանգամանք մը կը ներկայացնէ այս խնդիրը եւ մեր նիւթէն դուրս է քրքրել զայն :

Եւ սակայն, մեկնութեան չի կարօտիր բացորոշ իրողութիւն մը, — Թուրքիան կ'ուզէ առաջնորդի, հովանաւորի դեր մը կատարել Միջին Արեւելքի մէջ, նոյնիսկ սպառնալիքներ ուղղելով արաբական երկիրներուն, որոնք դեռ չեն մոռցած օսմանեան տիրապետութեան «բարիքները»:

Անշուշտ Անգարան ուրիշ պատճառներ ալ ունի, այսքան գոռոզ դիրք մը բռնելու համար :

Բայց, չմոռնանք, վերակենդանութեան եւ յոխորտանքի առաջին հիճուկը ներարկեցին բոլշեւիկները :

Շ·

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ՕՐԷՆՔԻՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄԸ

*

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍՏԱՑԱՒ

Ազգ· ժողովին մէջ տաք վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան անտեսական, ընկերային եւ հարկային խնդիրներու առթիւ որոնք սուր հանգամանք ստացած են տարնէ մը ի վեր : Կառավարութիւնը մասնաւոր իրաւասութիւններ կը պահանջէր կարճ պայմանաժամով, իրականացնելու համար կարգ մը բարեփոխումներ : Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան երէկ գիշեր ալ: Ելմտական նախարարը, Պ· Ֆլիմլէն մանրամասնօրէն պարզեց հարկային օրէնքին բարենորոգման ծրագիրը: Հաստատեց թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ միանուագ տուրքի (ֆօրֆէ) դրութիւնը հաստատել փոքրաքանակ առեւտրականներու գործառնութեանց համար, առաւելագոյն գումարը հաշուելով 15 միլիոն ֆրանք: «Անշուշտ այս միանուագ տուրքը հաստատուած առեն նախ ստուգումներ պիտի կատարուին· բայց անգամ մը որ «ֆօրֆէ»ն ճշդուի, անդառնալի պայմանագրի մը հանգամանքը պիտի ունենայ» (ծափեր) : Պատասխանելով հարցումի մը նախարարը յայտարարեց թէ այս «անդառնալի պայմանագիրը» արժէք պիտի ունենայ երկու տարուան համար: Եւ աւելցուց·— « Ինծի շատ կարեւոր կը թուի այս բարենորոգումը, վասն զի անոր շնորհիւ հարկատուները պիտի վայելեն պարզութիւն, յստակութիւն, հարկային հաստատուն եւ ապահով կացութիւն » : Միեւնոյն ատեն պիտի համախմբուին անուղղակի տուրքերը որոնք այնքան կը ճնշեն փոքրաքանակ առեւտուրին վրայ : Գալով հարկատուներուն տրուելիք երաշխաւորութեանց, նախարարը բացատրեց թէ ամբողջութեամբ կ'ընդունի ելմտական յանձնաժողովին ծրագիրը: « Նոր կարգադրութեամբ պիտի նեղնայ վերստուգումի (քոնթրոլ) սահմանը եւ մօտ 1·200·000 հարկատուներ բոլորովին պիտի ազատին: Միւսներուն համար նոր երաշխիքներ պիտի տրուին: Գալով 33րդ յօդուածին, նախարարը հաստատեց թէ պիտի ջնջուի, բայց ի հարկէ Ազգ· ժողովը ուրիշ յօդուած մը պիտի առաջարկէ, պակասը լրացնելու համար :

Վիճաբանութեանց ընթացքին երեւան ելաւ որ դրավաճառ Փուժատի շարժումը ազդած է շատ մը երեսփոխաններու վրայ : Ինչպէս բացատրած էր Պ· Ֆլիմլէն, հակակշռի նոր ձեւ մը պիտի գտնեն, բողոքները դադրեցնելու համար :

ԶՕՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ՔԱՆԻ ՄԸ ԱՄԻՍԷՆ

Մ· Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ· Ֆ· Տըլըս, զեկուցում տուաւ ծերակոյտին մասնաւոր յանձնաժողովին առջեւ, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման առթիւ : Ահաւասիկ իր յայտարարութեան հիմնական մասերը ·—

Արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը եւ մուտքը Ատլանտեան դաշինքին մէջ՝ պիտի ստեղծէ Եւրոպայի ոչ – համայնավար մասին միութիւնը: Սարի մասին կնքուած համաձայնութիւնը շատ կարեւոր է եւ, ինչպէս Թրիէսթէի համաձայնութիւնը, կրնայ ցամքեցնել վէճերու հին աղբիւր մը: Ֆրանսական եւ գերմանական կառավարութիւնները համաձայնած են, ապահովութիւններ խնդրելու համար Մ· Նահանգներէն եւ Մեծն Բրիտանիայէն, այդ պայմանագրի մասին: Տրամադիր ենք ուժ տալու այդ համաձայնութեանց, առանց որեւէ պարտաւորութիւն ստանձնելու : Ես շատ աւելի կարեւորութիւն կ'ընծայեմ եւրոպական միութեան քան Գերմանիոյ 12 զօրաբաժիններու կազմութեան: Արեւմտեան Գերմանիան դիւրաւ կրնայ վերազինուիլ, առանց վտանգելու իր տնտեսութիւնը, որ Եւրոպայի ամէնէն բարգաւաճ տնտեսութիւններէն մին է: Մ· Նահանգներու քաղաքականութեան հիմնական նպատակները կը կազմեն Գերմանիոյ վերամիացումը եւ հաշ –

(Շար·ը կարդալ Դ· էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

★

ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

Լոնտոն օրաթերթէ զրկուած է քանի մը օրէ ի վեր, իբրեւ հետեւանք մեքենավարներու գործադուլին :

Մայրաքաղաքին բնակիչները հարկադրուած են գոհանալ գաւառական թերթերով :

Բայց, այս վերջիններն ալ դժուար կը ճարուին :

Ինչպէս կ'երեւայ, համաձայնութիւն մը կնքուած է մայրաքաղաքի եւ գաւառի թերթերուն միջեւ, որպէսզի տպագրութիւնը չաւելցնեն, գործադուլի մը պարագային :

Արդ, գաւառի ամէնէն կարեւոր օրաթերթը, «Մանչէսթըր Կարտիըն», միայն 14·000 օրինակ տրամադրած է Լոնտոնի համար, որ ունի աւելի քան տասը միլիոն բնակիչ :

Այս տագնապէն կ'օգտուին պարբերաթերթերու հրատարակիչները եւ գրավաճառները, պարպելով իրենց դարակները եւ պահեստները ·

Անհամար բազմութիւն մը կարգի կը սպասէ ամէն օր, պարբերաթերթ, վէպ կամ որեւէ գիրք ճարելու համար :

Ինչպէս դիտել կուտայ ծանօթ հրատարակիչ մը, Լոնտոնցին չի կրնար ճամբորդել առանց կարդալիք բան մը ճարելու :

Այս Լոնտոնցիներուն մաս կը կազմեն հազարի մօտ Հայեր :

Անոնք ալ որեւէ հրատարակութիւն կը փնտռե՞ն, իրենց տեղէն շարժած կամ տունը նստած ատեն :

Գիտեմ որ շատերը «*Թայմզ*», «*Տէյլի Թէլէկրաֆ*» կամ «*Տէյլի Էքսփրէս*» կ'առնեն ամէն օր, ինչպէս եւ այլազան պատկերազարդ պարբերականներ եւ գիրքեր, բոլորն ալ անգլերէն :

Իսկ մեր համեստ մրգաստանին վրայ եւս ակնարկ մը կը նետե՞ն երբեմն :

Մենք ալ ունինք օրաթերթեր եւ հանդէսներ: Ունինք արժէքաւոր գիրքեր ,— պատմութիւն, վէպ եւ այլն:

Գոնէ հիները կը հետեւի՞ն հայկական հրատարակութեանց: Կը ծանօթացնե՞ն իրենց զաւակներուն :

Հարիւրին քանի՞ն հայերէն հրատարակութիւն մը կը գնէ, ամսէ ամիս :

Եւ եթէ գնեն, կը կարդա՞ն, թէ անկիւն մը կը նետեն, «ազգասիրաբար »:

Լոնտոնցին «ուիսքի» կը խմէ· «փինկ – փոնկ» եւ «թենիս», կը խաղայ: Բայց միեւնոյն ատեն կը կարդայ, ո'ւր որ գտնուի եւ ինչ որ ալ պատահի :

Հայ–Լոնտոնցին ալ կը հետեւի՞ նոյն օրինակին· թէ միայն խաղն ու խմիչքը իւրացնելով, մնացեալը մէկդի կը նետէ իբրեւ հին ազգաց պատմութիւն :

Շատ պիտի ուզէի որ Լոնտոնցի մը պատասխանէր այս հարցումներուն, վիճակագրական տեղեկութիւններով :

Գոնէ գիտնայինք թէ կրակը մարած չէ տաբեցներուն մէջ···

ՎԱՀԷ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎԱ՞Խ ՄԱՅՐ· ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

★

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԿԸ ՀԵՐՔԷ

Քանի մը օրէ ի վեր զրոյց կը շրջէր թէ Չինաստանի համայնավարները պիտի յարձակին Քեմոյա եւ Մացու կղզիներուն վրայ, յառաջ խաղալու համար դէպի Ֆորմոզա: Այդ առթիւ կ'ըսէին նաեւ թէ Մ· Նահանգները կրնան միջամտել, հիւլէական պատերազմ սարքելով :

Այս զրոյցները մեծ յուզում պատճառեցին Մ· Նահանգներուն մէջ, տեղի տալով բուռն վիճաբանութեանց : Կարճ կապելու համար բանավէճը, Նախագահ Այզընհաուըր որոշեց ճշդում մը հաղորդել մամուլին: Նախագահը երէկ իր լրագրական ասուլիսին մէջ յայտարարեց թէ ինք պատերազմի անմիջական վտանգ մը չի տեսնիր Մայր· Արեւելքի մէջ: Այս առթիւ երեւան ելաւ որ վերջին զրոյցներուն աղբիւրն է ծովակալ Քարնի, որ գաղտնի եւ ծանրակշիռ տեղեկութիւններ հաղորդած էր քանի մը լրագրողներու: Այս վերջինները խորհրդակցելով, որոշեր են ձեռնհաս իշխանութեանց կարծիքը առնել: Մինչ այս մինչ այն, լուրեր կը հրատարակուէին թերթերու մէջ, հետեւեալ խորագիրներով, — «Պատերազմ Չինաստանի հետ Ապրիլ 15ին»: Կառավարութիւնը երեք օր ձայն չհանեց, այնպէս որ կարծուեցաւ թէ իր հաւանութեամբ հրատարակուած էին այդ լուրերը: Առջի գիշեր, առտուան ժամը 1ին Այզընհաուըր յայտարարութիւն մը հրատարակել կուտար, հետեւեալ բովանդակութեամբ· —

« Նախագահը համամիտ չէ անոնց որ պատերազմը մօտալուտ կը համարին Ֆորմոզայի նեղուցին մէջ: Հակառակ կարգ մը զինուորական պետերու կարծիքին, ան չի հաւատար թէ չինացի համայնավարները պատերազմի պիտի բռնուին ապրիլի կիսուն, գրաւելու համար Մացու եւ Քեմոյա կղզիները: Սպիտակ Տուն հասած տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Չինացիները տակաւին կատարած չեն այնպիսի զինուորական եւ օդանաւային պատրաստութիւններ որոնք նոր յարձակում մը նախատեսել տային մօտաւոր ապագայի մը մէջ: Նախագահը դժգոհ է այս մասին հրատարակուած գրութիւններէն: Սպիտակ Տունը գիտէ այդ գրութեանց աղբիւրը: Այդ լուրերը կ'արտայայտեն մէկ անհատի կամ մէկ սպասարկութեան կարծիքը: Նախագահը համոզուած է թէ ինք աւելի լայն տեղեկութիւններ ունի քաղաքական եւ զինուորական խնդիրներու մասին քան անոնք որ տեղի տուած են երկիւղալի գրութեանց : Ան չի ժխտեր Ֆորմոզայի նեղուցին մէջ եղած վտանգը , բայց եւ այնպէս, քաղաքական տեսակէտով չի կարծեր որ համայնավարները նախայարձակման պիտի ձեռնարկեն սախկան խորհրդաժողովի նախօրեակին: Այս եզրակացութեանց համաձայն են ապահովութեան ազգ· խորհուրդը եւ արտաքին նախարարը »:

Սակայն եւ այնպէս, մշուշը չէ փարատած, ինչպէս դիտել կուտան իրազեկ թերթեր :

Ի ՊԱՏԻՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ

Պէյրութէն մեզի կը հաղորդեն թէ Լիբանանի առաջնորդը, Խորէն եպիսկ· որ Իրան կը գտնուէր մէկ ամիսէ ի վեր, Պէյրութ վերադառնալով արտակարգ ընդունելութեան մը արժանացած է: Ինչպէս գրած ենք արդէն, Խորէն եպիսկ· յաջողեր է ապահովել Առաջնորդարանի կից ազգ· կալուածի մը պարպումը: Առաջնորդը դիմաւորելու համար օդակայան գացած էին ազգ· իշխանութեանց, Համազգային ընկերութեան, Օգն· Խաչի եւն· ներկայացուցիչները: Բոլորը միասին ինքնաշարժներով գացած են Առաջնորդարան, ուր փայլուն ընդունելութիւն մը սարքուած էր :

Պ· Միհրան Հերարտեան ողջունելով առաջնորդը յանուն ազգ· իշխանութեանց, առաջարկած է «Խորէն շինարար» տիտղոսը տալ անոր :

ՇԱՀՆՇԱՀԻ ԵՐԿԻՐԸ ԵՒ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Բ.

Իրանի հայութեա՛ն միակ օրաթերթն է « Ալիք »ը: Թէեւ սեփական շէնք չունի, բայց ընդարձակ յարկաբաժին մը վարձած է բազմաթիւ սենեակներով, որոնց մէկ մասին միացումով կը կազմուի ընդարձակ սրահ մը, ուր կը տրուին հանդէսներ եւ կը գումարուին բազմամարդ ժողովներ:

Հոն գտնուած ատենս Լիբանանի Առաջնորդ Խորէն արք. Բարոյեան, ընկերակցութեամբ Թեհրանի Առաջն. փոխանորդ Հաճեան քհնյ.ի, այցելեց խմբագրատունը: Զրոյց ունեցանք խմբագիր ընկեր Տաճատ Պօղոսեանի հետ: Իրեն ըսի, որ մեզի ծանօթ թերթերու խմբագրատան սենեակներէն ամէնէն ընդարձակը տրամադրուած է իրեն: Բայց ան հայ խմբագրի անխուսափելի տաղտուկը ունի, չի կըրնար ինքնամփոփուիլ, ստիպուած է յաճախ հաճելի կամ անհաճոյ զրոյցներ մըտիկ ընել, գոնէ առ ի քաղաքավարութիւն...:

Խորէն արք. մեծ շուքով ընդունուեցաւ Թեհրանի հայութեան կողմէ: Ան հրաւիրուած էր նաեւ այցելելու Ատրպատականի եւ Նոր Ջուղայի թեմերը: Մեր ազգակիցները կարօտն ունէին մօտէն տեսնելու բարձրաստիճան հայրենասէր եկեղեցական մը, թող ըլլայ կարճ ժամանակով:

« Ալիք »ի խմբագրատան յարկաբաժնին ներքեւ կը գտնուին թերթին գրաշարանոցը, տպագրական մամուլը եւ գիրքերու պահեստը:

Միջին Արեւելքի հայ օրաթերթերուն մէջ « Ալիք » ունի լաւագոյն տպաքանակը եւ թերթին ծաւալը անպայման մեծնալու է, քանի որ այդ հնարաւորութիւնը չի պակսիր: Անտարակոյս բովանդակութիւնը կրնայ աւելի շահեկան դառնալ, եթէ Իրանի հայ մտաւորականութիւնը ինքզինք աւելի կապուած զգայ թերթին: Ուժեր չեն, որ կը պակսին: Քիչ մը ամէն տեղ, մնայուն խմբագիրներուն ձգուած է ամէն հոգ, մինչդեռ աշխատակիցներն են, որ թերթ մը կրնան դարձնել աւելի բովանդակալից ու արժէքաւոր:

« Ալիք »ի Հրատարակչականը բեղուն աշխատանք կը կատարէ մեր դպրոցներուն հայթայթելով բազմաթիւ դասագիրքեր, որոնք կը խմբագրուին խումբ մը հայ ուսուցիչներու կողմէ: Թուականի տիրապետութեան շրջանին ընդունուած էր Սովետներու կողմէ պարտադրուած ուղղագրութիւնը. այժմ վերահաստատուած է նախկին ուղղագրութիւնը:

« Ալիք »ի յարկաբաժնին մէկ փոքր սենեակը տրամադրուած է Դաշնակցական պատանիներուն, որոնք քանի մը տարուան ընթացքին հրատարակած են, «Հանրամատչելի Մատենաշար» անուան տակ, 13 գրքոյկներ, Ռուբէնի, Ն. Աղբալեանի, Վ. Նաւասարդեանի, Ս. Վրացեանի գործերէն քաղուած առանձին գլուխներ ու այլ գրքոյկներ, երկու հազար տպաքանակով: Շատերը բոլորովին սպառած են:

Թեհրանի Հայ Մշակութային « Արարատ » Միութիւնը, կարելի է ըսել, տիպար երիտասարդական միութիւն մըն է, որ ունի ծաւալուն գործունէութիւն: Այցելեցի իրենց շէնքը, քանի մը հանդիպումներ ունեցայ երիտասարդ վարիչներուն հետ: Շատեր համալսարանաւարտ են եւ տոգորուած ազգային զգացումներով ու գաղափարականով:

« Արարատ »ը փաստօրէն իր մէջ կը կեդրոնացնէ Համազգայինի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, սկաուտներու եւ թատերասէրներու միութիւնները, քանի որ ունի, իբրեւ կազմակերպութիւն, չորս բաժանումներ. ա) սկաուտական, բ) երաժշտական, գ) գեղարուեստական, դ) մարզական: Կարելի է ըսել՝ նաեւ հրատարակչական բաժին: Երկու տարուան ընթացքին հրատարակած է չորս գրքոյկներ, Շաւարշ Նարդունիի երկու բանախօսութիւնները, Խալիլ Ջիբրանի «Մարգարէն» եւ Ռաբինտրանաթ Թագորի « Գիտանջալի»ն, թարգմանուած Եր. Փափազեանի կողմէ:

« Արարատ » երիտասարդական միութիւնը կազմուած է 1944 Յուլիսին, Թեհրանի մէջ նախապէս գոյութիւն ունեցող պատանեկան մշակութային հինգ միութիւններու միացումով: Պատերազմէն առաջ եւ պատերազմի ընթացքին Իրանի մէջ արգիլուած էին հայկական հաւաքոյթները, իսկ վարժարաններու մէջ՝ հայերէնի ուսուցումը: Ահա այդ օրերուն, կը պատմեն մեր պատանիները. «Հայ ոգին՝ ժառանգուած Հայկից ու Արամից, Մեծն Տիգրանից ու Քաջն Վարդանից, Սուրբ Սահակից ու Սուրբ Մեսրոպից, Եղիշէից ու Րաֆֆիից, այլեւ բազմաթիւ նմաններից, բոց ու կրակ վառեց. մեր պատանիների մատղաշ երակներում վառվող անսպառ արեան մէջ, փոթորիկ ու մրրիկ առեղծեց նրանց ուղեղներում»:

Տուներու մէջ «առանց դրսեւորումի», առանց աղմուկի աշխատող պատանեկան խմբակներն են, որ իրարու քով գալով 1944ին 124 անդամներով կը կազմեն Նոր Միութիւնը, որուն անդամներու թիւը տարուէ տարի աւելնալով, ներկայիս կը հասնի 1200ի:

Անցեալ տարի միութիւնը կը պատրաստուէր տօնելու իր տասնամեակը մեծ պատրաստութեամբ: Իրենց թատերասրահին մէջ ներկայացուցած էին Մուրացանի « Գէորգ Մարզպետունի » թատերախաղը յաջորդաբար 12 անգամ:

1954 Յուլիս 4ին պիտի տօնուէր Միութեան տասնամեակը, իսկ օր մը առաջ անբացատրելի կերպով հրոյ ճարակ կը դառնար թատերասրահը: Յուզումի մատնուեցան Թեհրանի մեր հայրենասէր ազգակիցները, որոնք ինքնաբուխ նուէրներով անմիջապէս հանգանակեցին գումար մը, որ կը բաւէ սրահին վերակառուցման: Մեր այցելութեան ատեն տեսանք մոխրակոյտը, որ կը մաքրուէր: Զարմանքով ու հիացումով դիտեցինք չարժական բեմի երկաթէ կառոյցը զոր մենք չունինք « Յուսաբեր » թատրոնին մէջ, բեմի խորութեան պակասին պատճառով: « Արարատ »ի անդամներէն երիտասարդ ճարտարապետ մը, որ Գերմանիա ուսած է, կառուցած էր չարժական բեմը:

Հաւանաբար արկածի մը արդիւնք էր հրդեհը. բայց ինչպէս չսքանչանալ մեր ժողովուրդի անյողդողդ կամքին, յարատեւութեան ոգւոյն, զոր ժառանգած են մեր տղաքը: Բնութեան չար ուժերը կամ չար մարդիկ երբեք չեն կրցած ընկճել մեր յարատեւելու, տոկալու եւ յաղթելու վճռականութիւնը:

« Արարատ » ունի նաեւ հարիւր հոգինոց երգչախումբ, նուագախումբ եւ յաճախ տուած է համերգներ: Իր մարզիկները, սկաուտները ամէն տարի կը մասնակցին Իրանի վեհապետին ծննդեան տարեդարձին առթիւ տեղի ունեցած տողանցքներուն եւ միշտ գնահատանքի առարկայ դարձած են: Անցեալ տարի վեհապետը իր պալատը թէյի հրաւիրած էր « Արարատ»ի սկաուտները:

Տեսայ նաեւ մեր երիտասարդներու ընթերցատան ու գրադարանի բաժինը, ուր կան բազմաթիւ գիրքեր հայերէն, պարսկերէն, անգլերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով: Խոստացայ իրենց ուղարկել «Յուսաբեր» եւ մեր մատենաշարի գիրքերէն:

Ինչո՞ւ չաւելցնեմ, թէ կրկնակի գոհունակութիւն ունեցայ, տեսնելով, որ « Արարատ»ի վարիչներէն շատեր հաւատաւոր Դաշնակցական երիտասարդներ են եւ նուիրուած են եռանդուն աշխատանքի, ծառայելու համար մեր ժողովուրդի բոլոր խաւերուն: Իսկ Դաշնակցութիւնը իբրեւ կազմակերպութիւն զօրավիգ է ազգային, մշակութային, երիտասարդական բոլոր մարզերուն մէջ կատարուած վերելքին, այնքան պատուաբեր ամբողջ իրանահայութեան համար:

Գ. Լ.

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԵԱԼԹԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

(ՎՈՏԿԱ, ԽԱՒԵԱՐ, ՄԱՆՏԱՐԻՆ)

*

Ինչպէս գրեցինք ատենին, ռուսերէն մը տպաւորութիւնը գործեց Եալթայի խորհրդաժողովին «գաղտնիք»ներուն հրապարակումը: Գիրքը կը բաղկանայ երկու հատորէ, 843 էջ: Թէեւ «Գաղտնիքներ»ը բոլորովին նորութիւն չէին: Մեծ մասով հրատարակուած են Չըրչիլի յուշերուն մէջ, Ճէյմս Պըրնսի «Քարտէսներ սեղանին վրայ» եւ Շերուուտի «Ռուզվէլթի յուշերը» գիրքերուն մէջ:

Խրիմի ցարերու պալատին՝ Լիվատիայի մեծ պարասրահին մէջ հաւաքուած էին տասներհինգ հոգի: Անոնք պիտի վճռէին աշխարհի ճակատագիրը: Գլխաւորներն էին Չըրչիլ, Ռուզվէլթ եւ Սթալին, իրենց աշխատակիցներով: 1945 Փետրուար 4ին էր երբ սկսաւ Եալթայի խորհրդաժողովը:

Ինչպէս դիտել կուտայ քրոնիկագիր մը, հոս մթնոլորտը աւելի ջերմ էր քան Թեհրանի ժողովին մէջ, երբ այս երեքը հանդիպում մը ունեցան 1943ին, առաջին անգամ:

Հոս Չըրչիլ լաւ տրամադրութիւն չունէր, բարկացած էր Ամերիկացիներուն դէմ որ Եալթան ընտրած էին իբրեւ հաւաքավայր, «ժանտատենդի եւ որդերու արքայութիւնն է, ճամբաներն ալ անտանելի են», կ'ըսէր: Յետոյ քիչ մը հանդարտեցաւ, երբ ամերիկեան ծովային առողջապահական սպասարկութիւնը առատ մանրէասպան դեղեր գործածեց, բայց միշտ ալ ճամբաներէն դժգոհ մնաց: Պաշտօնական կառքով վեց ժամէն կը կտրէին 140 քիլոմեթր ճամբան Սաքիի օդակայանէն մինչեւ Եալթա:

Ռուզվէլթ եւ ամերիկեան պատուիրակութիւնը բնակեցան Լիվատիայի մէջ զոր աւարի տուած էին Գերմանները եւ ստիպուեցան կարասիները Մոսկուայէն բերել տալ: Պալատը մեծ էր, սակայն նեղ կուգար երեք հարիւր հոգիի համար: Եօթը գնդապետ միեւնոյն սենեակին մէջ կը տեղաւորէին:

Իսկ Չըրչիլ իշխան Վօրոնցովի տան մէջ էր, ութ քիլոմեթր հեռու:

Ռուսերը ամէն բան ըրին վնասերը անուշի կապելու եւ գոհ ձգելու համար իրենց հիւրերը: Անգլիացիները զարմացան տեսնելով որ երկու օր առաջ պարապ ձկնաբան մը, երկու օր ետք լեցուած էր կարմիր ձուկերով, կարմիր՝ որպէսզի յարմարի տեղական գոյնին: Օր մը cocktail համար կիտրոն չէին ունենար, իսկ միւս օրը պատրաստ էր սակառ մը լեցուն, որ օդանաւով բերել կուտային դիշերանց:

Սթալին համակ ժպիտ էր: Անմիջապէս այցելեց Ռուզվէլթին իր յարկաբաժնին մէջ, որուն գլխաւոր սենեակը Նիքոլա Բ. ցարին ընդունելի սենեակն էր:

Խօսակցութիւնը սիրալիր էր: Կատակներ եւ գրաւներ Պերլինի գրաւման մասին, թէեւ Ռուզվէլթ տկար էր եւ ծանր հարբուխ ունէր:

Կղէպատրայի քիթէն ետք, ահա Ռուզվէլթի քիթը: Եւ թերեւս այս հարբուխը վճռական դեր կատարեց պատմութեան ընթացքին վրայ... Ճէյմս Պըրնս որ Ռուզվէլթին կ'ընկերանար, անձնապէս կը գրէ թէ՝ Մալթա հասնելէն ետք միայն հասկցայ թէ մեր նաւուն մէջ կարեւոր փաստաթուղթեր ունէինք:

« Աւելի ետք առիթ ունեցայ կարդալու այս հիանալի ուսումնասիրութիւնները եւ շատ զարմացայ որ նկատի չառնուեցան անոնք, վստահ եմ թէ նախագահին անհանգստութեան պատճառով չուսումնասիրուեցան այն ատեն ...»:

Առաջին ժողովին իսկ իրիկունը, Ռուզվէլթ բոլորը միասին ճաշի հրաւիրեց:

Առատ էին խաւեարը, վոտկան, խորոված ձուկը, ապուրը, ոչխարը, աղցանը, պահածոյ պտուղը, խմորեղէնը եւն., եւ այս բոլորին հետ Խրիմի եւ Վրաստանի շամփանեան: Պէտք էր Չըրչիլը զուարթացնել, եւ Սթալին լաւ տրամադրութեան մէջ պահել. Ռուզվէլթ որ որեւէ բանէ տեղեկութիւն չունէր, անոր երկրին գինին կը գովէր եւ կ'առաջարկէր ապահովել անոր ներկայացուցչութիւնը Ամերիկայի մէջ՝ երբ նախագահութիւնը ձգէր:

Չար լեզուներ կ'ըսեն թէ սովետական բերքը մեծ դեր կատարած է Եալթայի համաձայնութեանց մէջ:

Կ'ըսուի թէ Սթալին խաբեց Ամերիկացիները զանոնք գինովցնելով, մինչդեռ ինք իր վոտկային մէջ ջուր կը խառնէր եւ կենաց կ'առաջարկէր:

Խորհրդաժողովին յաջորդ օրը Սթալինի եւ Մոլոթովի ճաշերուն ընթացքին, տասներհինգ բաժակաճառեր արտասանուեցան: Մանիլայի գրաւումը պատճառ եղած էր այս գինեձօններուն: Սթալին կորսնցուցած էր իր գրաւը նախորդ օրը, եւ առատօրէն կը խմէին:

Մանիլայի յաղթութիւնը կորսնցնել տուած էր խաղաղութիւնը, կը գրէ Ճէյմս Պըրնս իր գրքին մէջ: Ճշմարտութիւնը այն է որ ամէն մէկ կենացի հիւրերը մէկ մէկ ումպ կը խմէին եւ շատեր խմելու ձեւեր կ'առնէին առանց կաթիլ մը խմելու: «Երբ ապուրը կը բերէին, տեսայ որ Վիշինսքին ջուր կը լեցնէր իր վոտկային մէջ: Մտածեցի թէ ես ալ կրնայի այդպէս ընել »...:

Եթէ Ռուզվէլթ տեղի չտուաւ Ռուսերուն բոլոր կէտերուն մէջ, ինչպէս կ'ամբաստանեն իր հակառակորդները, Եալթայի

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (111)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Կեդր. կոմիտէի ժողովին ներկայ էին՝ Կոմսը, Անդրանիկը, Մուրատը, Կայծակը եւ մի քանի տեղացի ընկերներ:

Կոմսը զեկուցում տուաւ ներկայ կացութեան եւ լուրերի մասին: Հաղորդեց, որ Աղթամարը պաշարող հրամանատարը պաշտօնազուրկ է եղել, որպէս թէ նա յեղափոխականներից մեծ կաշառք է ստացել եւ ազատ ճամբայ ձգել ֆետայիներին «անհետանալու» համար: Թուրքերը նրան ամբաստանել էին, որ եթէ նա անկաշառ մէկն եղած լինէր, կղզին տեւական ամրակոծութեամբ կը պաշարէր, եւ հայ ֆետայիները առանց դիմադրելու անձնատուր կը լինէին:

Ի հարկէ, մենք չհաւատացինք, բայց տեսին, որ այդ զրոյցները յամառօրէն կը շրջէին ժողովրդին մէջ:

« Երբ կղզին դատարկ են գտնում, — շարունակեց Կոմսը, անմիջապէս Ոստանից հեռագիրներ են տրւում՝ ծովի շրջակայքը գտնուած կարեւոր կէտերը հսկողութեան տակ առնելու համար: Պահապաններ են դրուել Կտուց Անապատի դուրսը, կռապաշտանոցների վրայ եւ Լիմ Անապատի կողմերը: Խուզարկուած են Լիմ եւ Կտուց անապատները: Ոչինչ գտած են: Միայն թէ՝ Կտուցի մէջ նաւավարները բանտարկել են:

« Վերջի վայրկեանին լուր բերին, որ իբր թէ խումբը տեսնուել է Ալիւր գիւղում եւ անկից անցել է Պարսկաստան:

« Այս լուրերը տարտամ եւ անորոշ են: Թուրքերը տակաւին չգիտեն թէ՝ խումբը քաղաք է մտած:

« Թող թշնամին լարէ իր թակարդը, թող տքնի, տանջուի եւ իր կաշիից դուրս գայ մեզ գտնելու համար: Մենք այժմ պէտք է մեր անելիքի մասին մտածենք:

« Զանալու ենք, մեր կողմից, տեղի չտալ կռւի, բացատրում էր Կոմսը: Մենք պատրաստ չենք կռուելու: Թէեւ թշնամին եւ մեր հակառակորդները երեւակայում են, որ մեծ պաշար ունենք ռազմամթերքի, սակայն, դա ճիշդ չէ: Դա հազիւ կը բաւէ մի քանի մեծ կռիւների համար: Յետոյ, դիւանագիտական աշխարհը մեզ համար նպաստաւոր չէ այս րոպէիս: Ահա հինգ վեց ամիսներ անցել են այն օրից, երբ Սասունը կռուեց, յաղթեց եւ պարտուեց, եւ մինչեւ հիմա եւրոպական «քրիստոնեայ» պետութիւններից ոչ մէկը նպաստաւոր քայլ առաւ: Այս բաները տեսնելով՝ պէտք է խուսափինք անպատաս կռիւներ մղելէ: Հրացանի պայթում մը մեզ համար կարող է մեծ աղէտների եւ թշուառութեանց դուռ բանալ:

« Վանը առ այժմ պիտի ձգէք ազատ, շարունակեց Կոմսը, եւ ինչպէս Աղթամարում էլ խօսեցանք, որքան կարելի է շուտ: Ձեր խումբով պէտք է անցնիք արտասահման, այսինքն՝ Պարսկաստան:

« Տղաների մի մասը, տեղական գինուած խմբերի առաջնորդութեամբ, կը ղրկենք սահմանագլուխ: Անկից անդին կրնան ապահով ճամբորդել: Պարսիկ կառավարութիւնը մեզ վրայ բարեացակամ աչքով կը նայի, ուրեմն, վտանգ չկայ: Իսկ դուք, Անդրանիկ, Մուրատ, Կայծակ եւ մաս մը տղաներ, զինուած կը մեկնիք: Կ'աշխատինք, որքան կարելի է, մեզ բարեկամ քիւրտ ցեղապետի հողին մէջէն ճամբայ գտնել, որպէսզի վտանգից դերծ մնաք:

« Ասեմ նաեւ, որ Գէորգ Չաւուշը լաւ կռիւ է ունեցել Ապախի քարերի մէջ, Երեկոյեան ժամը 12ի ատենները, երբ նաւից դուրս են եկած: Այդ կռւի մէջ սպաննուած է անզուգական հերոսներէն՝ Մոկունքցի Աստուրը:

«Կառավարական շրջանակների մէջ այդ խումբի մասին տարօրինակ լուրեր են շրջում:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

★

Նիւթ, քիչ մը, անձնական բնոյթ կը կրէ, այսօր, բայց կրնայ շահագրգռել նաեւ մեր բոլոր գրողներն ու խմբագիրները:

Վերջերս, ուշադրութեանս յանձնուեցաւ տխուր երեւոյթ մը — Միջին Արեւելք հրատարակուող հակառակորդ թերթ մը, երբեմն, կ'արտատպէ այս սիւնակը՝ առանց այս թերթին խմբագրութենէն արտօնութիւն ստացած ըլլալու:

Թերթին տէր եւ տնօրէնը, հաւանաբար, կ'ուզէ ստեղծել այն տպաւորութիւնը թէ «Եւրոպացին ալ մեզմէ մէկն է»:

Բացարձակօրէն իրաւունք չունի այդ ռազմավարութեան դիմելու եւ միտք պղտորելու:

Դաշնակցական թերթի մը մէջ հրատարակուած այս կամ այն սիւնակը ազատօրէն — առանց մասնաւոր «արտօնագիր» ստանալու — կրնան հրատարակել մնացեալ Դաշնակցական թերթերը:

Հակառակորդները փոխառութիւններ թող ընեն իրենց լուսաղբարներէն: Բայց, ոչ մեր մամուլէն:

Պոլսոյ «Մարմարա»ն ալ կ'օգտուի այս սիւնակէն: Բայց, չեմ գիտեր, ի՞նչ իրաւունքով փոխած է մնայուն խորագիրը:

Աւելն մը, նոյնիսկ, խեղաթիւրած էր ստորագրութիւնը — Եռասաղ — ինքնութիւնս գաղտնի պահելու համար:

Իրաւունք չունի:

Ամերիկեան այս ափերուն վրայ, համայնավար եռօրեայ մը որ առատ իրիկուն Մոսկուայի վարիչներուն գործապարը կը համբուրէ, քանի մը ամիս առաջ, Հայ Օգնութեան Միութեան պարբերաթերթէն արտատպած էր Մորթի Հիւանդութեանց վերաբերեալ յօդուած մը: Այս յօդուածը կազմած էր հակահամայնավար մը — Դաշնակցական մը — որ նոյնիսկ իր սկզբնատառը շատ կը տեսնէ բոլշեւիկ պաշտօնաթերթի մը համար:

Յանուն արդարութեան, կ'ընդունիմ որ արտատպումը կատարուած էր թիւրիմացութեամբ: Բայց պիտի յանձնարարէի որ այդ անհամութիւնը չկրկնուէր ուրիշ անգամ:

Տարիներ առաջ, պոլսահայ թերթ մը, արտասահմանեան թերթի մը քաղաքական յօդուածներէն մէկը արտատպած էր, խորագրին տակ աւելցնելով թէ արտատպումը կը կատարէ ... զուիցերիական թերթէ մը:

Անվայել էր:

Ուրիշ անփառունակ երեւոյթ մըն ալ սա մէջբերումներու խնդիրը:

Երկու տարի առաջ, դարձեալ, Միջին Արեւելք հրատարակուող ամսաթերթ մը, չակերտի մէջ առած էր, դարձեալ, այս սիւնակէն, բայց պատառը լաւ մը խածնելէ եւ իր «գործին եկած» ձեւին վերածելէ ետք:

Իրաւունք չունէր:

Վերջերս, տխրահռչակ շշորթ մը, չակերտի մէջ առած էր, դարձեալ, այս սիւնակէն փրցուած քանի մը տող՝ իրեն հաճելի ձեւով մը, որպէսզի ըսելիք մը ունենայ եւ խաբէ իր ընթերցողները:

Իրաւունք չունէր:

Խմբագիրներ, գրագէտներ, համայնագէտներ եւ վարդապետներ պզտիկ Հայոց — երբ չակերտի մէջ կ'առնէք դիմացինին բառերը, իշկիւզարութիւն մի ընէք: Ընդօրինակեցէք բառ առ բառ: «Ջախջախիչ» պատասխան տալու համար պէտք չունիք ալաթուրքա միջոցներու դիմելու: Ամօթ է:

Երբ գրիչը ձեռք կ'առնէք ձեր «Ջախջախիչ»ը գրելու համար, ձեր յիշողութեան մի ապաւինիք եւ մի ըսէք — «Լաւ կը յիշեմ, ասկէ քառասուն տարի առաջ գրած էր թէ ...» կամ «Բարեկամէս կը լսեմ որ այդ մարդը հանդէսի մը մէջ յայտարարած է եղեր որ ...»:

Յետոյ, պատասխան տալէ — կամ ձեր լեզուին տալէ — առաջ, ստուգեցէք ձեր հակառակորդին անունն ու մականունը, որպէսզի ծուղակը չիյնաք:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Պոլսոյ թուրք թերթերը կը գրեն.—

Մեր քաղած տեղեկութեանց համաձայն, ռուսական կառավարութիւնը կարգ մը առաջարկներ ներկայացուցած է մեր կառավարութեան, զարկ տալու համար տնտեսական յարաբերութեանց:

Ռուսերը կ'ուզեն երեք նոր դերձանի եւ հիւսուածեղէնի գործարան հիմնել Թուրքիոյ մէջ եւ Կեսարիոյ գործարանն ալ ընդարձակել:

Ըստ ռուսական առաջարկին, այդ գործարանները հիմնուելէ վերջ արտադրութեան մէկ մասը պիտի արտածուի Ռուսիա: Եւ երկար պայմանաժամով մը այդ գործարաններուն շինութեան փոխարժէքը վճարած պիտի ըլլանք: Պայմանաժամը քսան տարի է: Գործարանին կազմածները պիտի ղրկուին Ռուսիայէն եւ ռուս մասնագէտներ պիտի աշխատին:

Մեր քաղած տեղեկութեան համաձայն, նոր կառավարութիւնը այս առաջարկները անընդունելի համարած է:

Արդարեւ մեր կառավարութիւնը երկար պայմանաժամով ներկայացուած առաջարկներուն փոխարէն կը նախընտրէ աւելի զարգացնել Ռուսիոյ հետ մեր առեւտրական յարաբերութիւնները, որոնք կայուն վիճակ մը ունին:

Թղթակից մը արտաքսուած.— Ինչպէս գրած էինք, Անգարայէն արտաքսուած է Ֆրանս Փրէսի թղթակիցը: Թուրք թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն այս մասին.—

Նախարարաց խորհուրդը հպատակութենէ վտարման որոշում տուաւ եւ Էրօլ Կինէյ աքսորուեցաւ Եողկատի օտար գաղթականներու կայանը: Էրօլ Կինէյ Հրեայ է եւ սպիտակ ռուս, քառասուն տարու է. համաշխարհային Բ. պատերազմէն վերջ Թուրքիա հաստատուած է: Ստուգուած է թէ Էրօլ Կինէյ, վերջին տարիներու ընթացքին այդ. շահերուն դէմ գործած է, ոստիկանութիւնը կը հետեւէր իր շարժումներուն:

Էրօլի մասին վտարման որոշումը տըրուած միջոցին լրագրողը կը գտնուէր անգլիական դեսպանատունը, ուր ընդունելութիւն մը սարքուած էր: Յետոյ գացած էր իր ամերիկացի մէկ բարեկամին բնակարանը: Կէս գիշերին գաղտնի ոստիկաններ իր բնակարանը գացած են եւ զինքը հոն չգտնելով, կանչել տուած: Էրօլ իսկոյն տուն վերադարձած է եւ դէմ առ դէմ եկած ոստիկաններուն հետ, որոնք զինքը իսկոյն ոստիկանատուն տարած են:

Թղթակիցը Եողկատ պիտի մնայ մինչեւ որ վիզէ ստանայ:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

•

Արաբական թերթերը կը շարունակեն թերուդէմ կարծիքներ յայտնել Թուրքեւ-Իրաքեան դաշինքին, ինչպէս եւ Եգիպտոսի ծրագրած զինակցութեան մասին: Այս առթիւ կը քննադատեն, նաեւ, Թուրքիոյ ընթացքը: Պէյրութի «Ալ Քարիտա՝» թերթը կը գրէ, պատասխանելով Թուրքիոյ սպառնալիքներուն:

— «Սպառնալիքներն ու ազդարարութիւնները, հակառակ արդիւնքը կու տան: Թուրքիա կը սխալի մեզի սպառնալով: Անոնք որ Անգարայի մէջ այդպիսի լեզու մը ընտրած են Արաբներուն հետ խօսելու համար, կը մոռնան որ զէնքերուն ամէնէն տկարը կը գործածեն: Ազդարարութիւններու ժամանակը անցած է: Ո՞վ Թուրքիոյ թելադրած է չափաւորութեան լեզուէն հրաժարիլ եւ դիմել մեթոտներու, որոնք իրեն դէմ կը դառնան: Առաջին անգամը չէ որ արաբական երկիրները կը մերժեն զինակցութիւններու գաղափարը: Անոնք մերժած են ամէնէն մեծ պետութիւններու առաջարկները, առանց անոնց զայրոյթին առարկայ դառնալու: Այս մարզին մէջ, Իրաքն ալ չի կրնար համաձայն չըլլայ Եգիպտոսի հետ: Չկայ Արաբ մը որ ընդունի գլուխ ծռել սպառնալիքի առջեւ:

«Այն Արաբները, որոնք կ'ընդունին պարկեշտ գործակցութիւն մը Արեւմուտքի հետ, իրենց կարծիքը կը փոխեն Թուրքիոյ կամ Արեւմտեան ժողովրդապետութիւններու ճնշումի փորձերուն առջեւ»:

Ուրիշ թերթ մը, Հայաթ կը գրէ.—

— «Իրականութիւնը կը ցայտէ Սուրիոյ արտաքին քաղաքականութեան վարանումներուն մէջէն: Անգամ մը եւս, դրացի երկիրը կը մտնէ անտաւոր շրջանակի մը մէջ, ուրկէ առանց դժուարութեան չի կրնար դուրս գալ: Կասկած չկայ թէ Դամասկոսի վարիչները մեծ ծառայութիւն կը մատուցանեն արաբական դատին, երբ կը կառչին եգիպտական բարեկամութեան: Եգիպտոս կը հանդիսանայ ծխնի մը, ուրկէ արաբականութիւնը չի կրնար հրաժարիլ, բայց Սուրիա ստիպուած է միաժամանակ նկատի ունենալու աշխարհագրական դիրք մը որ, հակառակ ատելութիւններու, կիրքերու եւ գեղծումի փորձերու, իրեն կը յանձնարարէ կոնակ չդարձնել իր դրացիներուն: Չափազանցութիւն պիտի չըլլար ըսել թէ Սուրիոյ ճակատագիրը խնդրոյ առարկայ է այսօր: Ան կախում ունի իրաքեւեգիպտական վէճը հարթելու ձգտող բանակցութիւններու ելքէն: Բայց ամէն պարագայի տակ, սուրիական գոյավիճակը որեւէ ատեն հաստատ պիտի չըլլայ»:

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

համաձայնութիւնները պատճառ եղան որ բաւական թիւով ասիական եւ եւրոպական երկիրներ անցնին Ռուսերու շրջագծին մէջ:

Չինուորական կացութիւնը, նպաստաւոր էր Ռուսերուն, եւ վէճ՝ արեւմտեան երկիրներուն համար: Միւս կողմէ, պատերազմին ելքը Խաղաղականի մէջ տակաւին նկատի չէին առած:

Սակայն այս վերջին կէտին մէջ Ամերիկացիները շատ լաւ ցոյց տուին իրենց հընարքը: Անոնք փորձեցին խորհրդային բանակին օժանդակութիւնը ապահովել Արեւելքի մէջ: Ատոր տեղ անոնց ձգեցին Քուրիլեան կղզեխումբը, Սախալինը եւ Տայրէնի նաւահանգիստը: Անոնք մինչեւ անգամ նուիրեցին ինչ որ իրենց չէր պատկաներ — Հոնկ-Քոնկի նաւահանգիստը, զորս Անգլիացիները ձգած էին Չինաստանի:

«Գիտեմ թէ, ըսաւ Բոզվէլթ, երբ դըլուխ գլխի կը խօսէր Սթալինի հետ, Պ. Չըրչիլ խստօրէն պիտի ընդդիմանայ այս թելադրութեան»...

Ան չէր հաւատար չինական համայնավարութեան, բայց ի բաց Չանկ Քայ Չէքի ի նպաստ կը խօսէր Ռուսերուն առջեւ:

Եւ եթէ կամովին յայտարարէին թէ Եալթայի մէջ ընտանիքի մէկ անդամի պէս էին, ան շատ չէր նեղուէր խաղալ թշնամի եղբօր դերը Չըրչիլի հանդէպ: Սթալինի հետ մասնաւոր տեսակցութեան մը ընթացքին, այն կարծիքը կը յայտնէր թէ անհրաժեշտ չէր հրաւիրել Մեծն Բրիտանիան՝ Քորէայի պաշտպանութեան:

«Ես այն տպաւորութիւնը ունիմ թէ Պ. Չըրչիլ շատ պիտի բարկանայ մեզի դէմ, գիտել տուաւ իր խօսակիցը:

Համաձայն ամերիկեան վաւերագիրներու, որոնք հրատարակուեցան, Չըրչիլ պէտք եղածին չափ եռանդով չպաշտպանեց Ֆրանսան եւ պարզապէս լքեց Լեհերը:

Ամէնէն շատ Բոզվէլթ վէճումներ կ'ըներ: Իր ամէնէն մեծ մտահոգութիւնը Աս-[illegible]

Դաշնակից պատուիրակները Եալթայէն մեկնեցան Փետրուար 10ին, [illegible]

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Նկատի ունենալով օտար երկիրներէ գալիք այցելուներուն շատ կարեւոր թիւը, էր Ֆրանս ընկերութիւնը որոշած է մասնաւոր օդանաւ մը տրամադրել, Փարիզ Լիոն երթուդարձի, ինչպէս անցեալ տարի:

Այդ օդանաւը պիտի բանի ամէն օր, ամբողջ տօնավաճառի տեւողութեան, Օրլիէն մեկնելով առաւուան ժամը 9ին եւ Լիոնէն Փարիզ վերադառնալով 19.30ին:

Անցեալ տարուան փորձը հաստատեց որ օդանաւային այս երթեւեկը մեծապէս գնահատուած է հիւսիսային եւ հարաւային Ամերիկայէն, Կեդր. Ափրիկէէն եւ Ծայր. Արեւելքէն եկած գնորդներու կողմէն, որոնք սովորութիւն ունին օդանաւով կատարել իրենց ճամբորդութիւնները: Հեռաւոր վայրերէ բազմաթիւ գընորդներ կը սպասեն Տօնավաճառին համար, որ պիտի բացուի յառաջիկայ Ապրիլ 16ի շաբաթ օրը եւ պիտի տեւէ մինչեւ երկուշաբթի, 25 Ապրիլ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (7)

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

•

ԳԼՈՒԽ Բ.

Շատ ցաւեցայ որ մեռաւ այնպիսի ատեն մը, երբ կեանքին արժէքը, գէթ իրեն համար՝ ամենաբարձր աստիճանին պիտի հասնէր: Ես գիտ շատ աւելի երջանիկ պիտի համարէի եթէ զինքը թողէի փոսի մը մէջ, ուր գտնուէին նկարներ հիւսիսային եղջերուներու եւ կայծքարէ գործիքներու: Սակայն հասարակաց կարծիքը պարտադրեց ունենալ մարմարէ դամբան մը եկեղեցւոյ մթին բակին մէջ: Երէցին մխիթարական խօսքերը, անշուշտ լաւ դիտաւորութեամբ կատարուած, երբեք չմխիթարեցին զիս:

Բաւական ժամանակ անցաւ մինչեւ որ զգացի թէ վերջապէս տիրացած էի անոր որուն կը բաղձայի երկար ատենէ ի վեր— ապահովութեան: Որբուհի մըն էի, առանց դրամի, բայց ազատ:

[illegible]

պէտքը զգայ օգնական գրագրանապետի մը: Եւ վերջապէս բժիշկը մօտս եկաւ եւ յատուկ նամակ մը չղրկելուն համար ներողամտութեան կարգ մը ծիծաղելի արտայայտութիւններէ եւ դարձդարձիկ խօսքերէ վերջ, յանկարծ առաջարկեց որ ամուսնանամ իր հետ:

Շատ զարմացայ: Բժիշկը մօտ քառասուն տարեկան էր, կլոր, տակառանման փոքրիկ մարդ մը: Բնաւ չէր նմաներ «Փամելայի արկածներ»ու հերոսին, մինչեւ իսկ խստադէմ եւ լուռ Ռոտեկխացին: Վայրկեան մը մտածեցի, յետոյ հարցուցի թէ ինչու համար կ'ուզէր հետս ամուսնանալ: Հարցումս բաւական շփոթեցուց զինքը. յետոյ կամաց ձայնով մը ըսաւ թէ կինը բժիշկի մը անհրաժեշտ օգնականն է: Դրութիւնս վիպային ըլլալէ շատ հեռի էր, եւ սակայն ձայն մը ներսէս կը թելադրէր ընդունիլ այս առաջարկը, ինծ կը մատուցուէր կեանքի ապահովութիւն եւ հանգստաւէտ տուն մը: Այժմ, անդրադառնալով այդ մասին, կը կարծեմ թէ անարդարութիւն գործեցի պզտիկ մարդուն հանդէպ: Պարկեշտօրէն [illegible]

նեցի, բայց անկարելի է: Երբեք պիտի չկրնամ ամուսնանալ մէկու մը հետ, մինչեւ որ խենթի պէս չսիրեմ զինքը:

— Չէ՞ք կարծեր թէ ...

— Ոչ, չեմ կարծեր, ըսի հաստատակամ:

— Բայց ի՞նչ է ձեր առաջարկը, սիրելի աղջիկս:

Յետոյ հառաչելով.

— Արկածախնդիր կեանք մը վարել եւ աշխարհը տեսնել, պատասխանեցի անվարան:

— Օր. Աննա, դուք շատ երախայ էք: Չէք հասկնար ...

— Դժուարութիւննե՞րն այդ մասին: Այո, բժիշկ, կը հասկնամ: Զգացական աղջիկ մը չեմ դպրոցական: Ծանրադըլուխ, դժուարաբարոյ աղջիկ մըն եմ ես: Պիտի հասկնաք ատիկա, երբ հետս ամուսնանաք:

— Պիտի ուզեմ որ մտածէք ...

— Չեմ կրնար:

Դարձեալ հառաչեց.

— Ուրիշ առաջարկ մը ունիմ: Ուէյլսի մէջ ունիմ մօրաքոյր մը, որ օգնական ե-[illegible] Ձեզի չի՞ յարմարիր արդեօք:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԵԼԵԱՆ

(Շար.)

տութեան դաշնագրին կնքումը: Երբ Գերմանիոյ վերամիացումը կատարուի եւ ուզեն Փարիզի համաձայնութիւնները տարածել արեւելեան Գերմանիոյ հողերուն վրայ, կրնայ անհրաժեշտ համարուիլ յաւելում մը :

Ծերակուտական մը հարցուց թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ հետեւանքը, եթէ Խ. Միութիւնը խզէ իր 1944ի դաշնագիրը Ֆրանսայի եւ 1942ի դաշինքը Մեծ Բրիտանիոյ հետ : — «Ոչինչ», պատասխանեց նախարարը: Նոյնիմաստ պատասխան մը տուաւ Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներու միացեալ հրամանատարութեան հետեւանքներու մասին: Ցետոյ աւելցուց. — «Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը «ամենամեծ պարտութիւնը պիտի կազմէ խորհրդային դիւանագիտութեան համար»: Գալով Զորսերու խորհրդաժողովի մը, նախարարը կը կարծէ թէ չի կրնար գումարուիլ քանի մը ամիսէն առաջ, վասն զի անհրաժեշտ է նախապէս ճշդել մանրամասնութիւնները :

× Նոյն օրը Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ խօսք առնելով, Չըրչիլ յայտարարեց թէ նախընտրելի է Զորսերու խորհրդաժողովը գումարել վարչապետներով, եւ ոչ թէ արտաքին գործերու նախարարներով, ինչպէս կ'առաջարկէր Իտըն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ուժգին ցնցումներ ըզգացուեցան Պելոպոնէսի մէջ (Յունաստան), ահագին աւերներ գործելով : Կառավարական զեկոյցը կ'ըսէ թէ քառասուն հազար բնակիչներ անպատսպար կը մնան: Ամբողջովին կործանած է քաղաք մը, Քալամաթա, որ ունի տասը հազար բնակիչ: Ոչ մէկ տուն կանգուն մնացած է : Շարժը տեւած է ութ երկվայրկեան: Բարեբախտաբար մարդկային կորուստներ չկան :

ԺԱՄԸ 330 քիլոմեթր արագութեամբ սուրաց ֆրանսական երկրորդ վայրաշարժ մը, դարձեալ Պոտոյի գծին վրայ: Բոլոր մրցանիշները ջախջախուած են: Մասնագէտներ կը հաւաստեն թէ այս վայրաշարժներուն միջոցաւ կարելի պիտի ըլլայ Փարիզ — Մարսէյլ ճամբան կտրել 3-3ուկէս ժամէն:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ երկու փորձեր եւս կատարուեցան Մարտ 29ին, Նեւատայի անապատին մէջ (Մ. Նահանգներ): Ցունիս 15ին ահազանգը պիտի հնչէ հիւլէական պատերազմի վտանգին դէմ, 52 ամերիկեան քաղաքներու մէջ: Նախագահը եւ 15.000 պաշտօնատարներ պիտի հեռանան Ուաշինկթընէն :

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ տեսչութիւնը ձերբակալելով Ֆրէնի բանտը ղրկեց «Ֆրանս-Օպսերվաթէօր» շաբաթաթերթին խմբագիրը, Ռոժէ Սթեֆան: Այս առթիւ խուզարկութիւն մըն ալ կատարուեցաւ ամբաստանեալին բնակարանին մէջ :

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ ձերբակալուած է Շէյխ Սայիտի թոռը, Ֆուատ Ֆրաթ, այն ամբաստանութեամբ թէ ազգային շահերուն դէմ կը գործէր, գործակցելով համայնավարներու : Շէյխ Սայիտ այն քիւրտ ցեղապետն է որ մեծ ապստամբութիւն մը սարքեց 1925ին եւ յետոյ կախուեցաւ Տիարպէքիրի մէջ :

ՎՈՍՓՈՐԻ վրայ առկախ կամուրջ մը հաստատելու գործը յանձնուած է Ամերիկեան ընկերութեան մը :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Ազգ. ժողովը քուէարկեց մասնաւոր իրաւասութեան օրինագիծը, 268ի դէմ 303 ձայնով :

× Սայկոնէն կը հեռագրեն թէ կռիւները կը շարունակուին նոյն կատաղութեամբ : Ըմբոստները պաշարած են քաղաքը եւ կ'ուզեն գրաւել կառավարական շէնքերը: Մեռեալներուն թիւը հարիւրը կ'անցնի :

× Ապահովութեան խորհուրդը յանդիմանեց Իսրայէլը, Կազայի դէպքին առթիւ ուր սպաննուած էին 38 Եգիպտացիներ :

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ
Ղեկավարութեամբ՝
ՅՈՎՍԷՓ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ
Երգահանդէս Գ. տարի

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Ապրիլ 3ին, ժամը 16ին, քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Մայիս 8, ժամը 16ին, Սալ Սէն Լուի (Ռիւ Ժէ):

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԹԱՏԵՐԱ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 3 Ապրիլ ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի սրահը
Ներկայ կ'ըլլայ Մուրատի քոյրը ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ԷԼՄԱՍԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին.— Տիկին Տարանտալեան (դաշնակ), Պ. Տարանտալեան (ջութակ), Մ. Պօլէնս (թաւ - ջութակ), փոքրիկն Ներկարարեան (ջութակ),
Մասնակցութեամբ ծանօթ երգիչ ԺԱՔ ՏԱԼԻ
Կ'երգեն.— Օր. Շաքէ Պէնկեան, Օր. Մ. Մուրատեան կ'արտասանեն միութեան երկու սաները :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ.— Առաջին անգամ ըլլալով դերասան ԱՒԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ իր թարգմանութիւնը «ՋԱՓԻ ՎՐԱՅ ՇԻՆՈՒԱԾ ԱՄՈՒՍԻՆԸ»
Կատակերգութիւն մէկ արար : Մասնակցութեամբ Օր. Հ. Խըտըշեանի եւ Օր. Սր. Թօփալեանի, բեմի ղեկավար եւ յուշարար Բ. Հայէշեան :
Եւրոպական պար, օրքէսթր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ: Հայկական երգերու բաժին, ղեկավարութեամբ Թարխա ԳԱՐԵԳԻՆԻ : Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով

ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ
ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԵՒ Ս. ԶԱՏԿԻ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ

ՓԱՐԻԶ

Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ հետեւեալ արարողութիւններուն: Այս ուրբաթ առաւօտ ժամը 9.30ին վերջին Արեւագալ, իսկ երեկոյեան 4.30ին Խաչական եւ հսկում :

Այս կիրակի Ծաղկազարդ, հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ ժամը 10-ին, նոյն օրը երեկոյեան Դռնբացէք ժամը 4.30ին :

ԼԻՈՆ

Այս Շաբաթ, Նախատօնակ Ծաղկազարդի երեկոյեան ժամը 5ին :

Այս կիրակի, Սկզբ. ժամերգ. առաւօտ ժամը 7.30ին: Ծաղկազարդ, Ս. պատարագ ժամը 10ին: Դռնբացէք երեկոյեան ժամը 5ին :

Կը հրաւիրուի Լիոնահայ գաղութը, անխտիր, ներկայ ըլլալու տօնական օրերու առթիւ կատարուելիք արարողութեանց եւ հոգեհանգստեան պաշտամունքներուն :

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն որ հաճի նաեւ իւղալինի իր մասնակցութիւնը բերելու համար անցնիլ խորհրդարան ու արձանագրուիլ մասնաւոր տոմարին մէջ նուէրի գումարով :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ս. Սահակ - Մեսրոպ Մայր եկեղեցի
3 Ապրիլ, կիրակի Ծաղկազարդ, Ս. Պատարագ, բազմաձայն երկսեռ խումբով, ժամը 10, Դռնբացէք 4.30 :

(Շար.)

***

Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10պիս, Ռիւ Թուէն

3 Ապրիլ.— Կիրակի Ծաղկազարդ, ժամը 9.30ին ժամերգութիւն, Անդաստան, ուրօրհնէք: Ժամը 10.30ին ձայնաւոր պատարագ: Ժամը 16ին երեկոյեան ժամերգութիւն եւ Դռնբացէք :

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Տիգրան Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Սիրուն Մանուկեան եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօր, մօր եւ ազգականին Տէր եւ Տիկին ՅԱԿՈԲ եւ ԱՆՆԱ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ արկածալի մահուան առթիւ :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ 26 Մարտ, Շաբաթ օրը Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին :

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլէ Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է խնջոյք մը, Ապրիլ 3ին կիրակի ժամը 15ին, Ահարոնեան ակումբի մէջ, 26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան) :

Կը հրաւիրուին բոլոր շրջաններու ընկերները, ընկերուհիները եւ համակիրները:

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, մասնաճիւղին 30ամեակին առթիւ : Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 20.30ին, 0 Ֆուայէ տը լա սալ տէ Ֆէթ:

Կը նախագահէ ընկերուհի Հ. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ, կը խօսի ընկերուհի ՍԻՍԼԵԱՆ: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուս.ը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Լեւոն Կիւրիւնլեանի մահուան առթիւ, իր ընտանեկան պարագաներուն :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 20.30ին, Համօ Օհանջանեանի ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս չաբաթ գիշեր, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Նորընտիր Շրջ. կոմիտէն ընդհ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ Անիէռի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահը, 149պիս, Ավընիւ Արժանթէօյ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Փարիզի եւ Ալֆորվիլի խումբերուն կողմէ :

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 4էն 11, Ազգ. Տան մէջ (32 Ռիւ տը Թրէվիզ): Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի ընկերները եւ համակիրները :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Պորտոյի Ն. Ազբալեան մասնաճիւղը Նոր Սերունդի Օրը կը տօնէ այս կիրակի ժամը 15.30ին, կղերականներու սրահը :

Արտասանութիւն, խմբերգ, նուագ, մեներգ եւն. :

Նոր Սերունդի անդամները կը ներկայացնեն զաւեշտ մը :

Մուտքը ազատ է :

ՃԱՇԱԳԻՆ
ՁՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
(ՋԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Պիվէոյի մէջ հանգանակուած ձեռամբ Մ. Ունանեանի եւ Պ. Հէպոյեանի, (յայտարարուած է Մարտ 25ին).— Ս. Գինոսեան, Հէպոյեան, Ա. Առաքելեան, Յ. Տէմիրճեան, Ե. Սահակեան, Տիկ. Ա. Անտոնեան, Փ. Կիւրճեան, Կ. Պետրոսեան, Խ. Գինոսեան, Տ. Թամոյեան, Վ. Ասատուրեան, Ե. Պէլտոյեան, հինգ հարիւրական ֆրանք, Մ. Ունանեան, Մ. Մաթոյեան, Ա. Մաթոյեան, Կիրվոսեան, Ն. Սարգիսեան, Մ. Յովհաննէսեան, Պ. Ալփուճարեան, Ա. Նաւոյեան, Ա. Տօնապետեան, Ս. Ագատեան, երեք հարիւրական : Խ. Սերոբեան, Ս. Պետոյեան, Գ. Յովսէփեան, Հ. Պոյաճեան, Թ. Թոմայեան, Ն. Գինոսեան, Յ. Պօլոյեան, Մ. Պետրոսեան, Պ. Գասպարեան, Գ. Պարսամեան, Պ. Պասմաճեան, Մ. Մարթոյեան, Մ. Քիւրքճեան, Խ. Մելքոնեան, Ս. Սերոբեան, Պ. Կիւրճեան, Կ. Գասպարեան, Ե. Յովակիմեան, երկու հարիւրական : Գ. Կարապետեան, Բ. Սեդրակեան, Պ. Նորտիկեան, Մ. Խարիպեան, Ա. Յակոբեան, Հ. Ղուկասեան, Տիկ. Մ. Գինոսեան, Հ. Ղուկասեան, Տիկ. Մարտիրոսեան, Ա. Թորոսեան, Մ. Պուլտուքեան, Ե. Զատրճեան, Փ. Տուրգութեան, Օ. Ասատուրեան, Ս. Ասատուրեան, Ա. Տէմիրճեան, Կ. Գնաճեան, Տիկ. Տ. Աբրահամեան հարիւրական: Տիկ. Մ. Ասատուրեան, Գ. Օսիկեան, Տիկ. Տօնապետեան 150ական, Ս. Յովհաննէսեան 280, Ս. Մանկոյեան 210, Ե. Յովակիմեան 1300 :
